EPISCOPVS

OPVS TRIPARTITVM

ETHICVM, POLITICVM, SACRVM.

ALEXANDER SPERELLVS

EVGVBIN. EPISCOPVS.

Italico ſtylo ſcripſit.

HANNIBAL ADAMI

E' SOCIETATE IESV.

Latino ſermone donabat.

PARS TERTIA.

Quàm rectè in ſacro regimine perficiendo mentem ſuam dirigere Epiſcopus debeat. Cap. I.

A EXTREMO iam littore ſalutato, aperto æquore velificemus oportet, ea ſcilicet pertractantes, quæ ad enutriendum gregem, populoſque ſanctè moderandos facere tenetur Antiſtes; antequàm tamen vela explicemus, pixis aptanda nobis eſt, & nauigatoria papyrus expedienda, cuius magiſterio tutiſſimè nauigantes, beatitatis æternæ portum fideliter aſſequamur; iſte autem in fine honeſtiſſimo maximè verſatur, quem nobis in noſtro regimine peragendo, & in quocumque alio opere ſtatuere nobis debemus; finis enim is eſt, quo primo veluti mobili cætera omnia trahuntur, ſuamque honeſtatem actiones humanæ deſumunt, vt optimæ & abſolutæ videantur: *Actus moralis ex duobus ſpeciem ſortitur; ſcilicet ex obiecto, & fine: nam finis eſt obiectum voluntatis, qua eſt primum mouens in morali-* D. Thom. 1.2.q.1.1.0. art. 1.

bus actionibus: dedi ſententiam Aquinatis.

Ipſe quin idem Chriſtus Dominus nos hoc ipſum edocuit, oculi metaphoram afferens, cuius ductu & auſpicio totum corpus regitur & abſque errore deambulat: eodem igitur modo mens noſtra, quæ animæ oculus interior eſt, opus, quo corpus exprimitur, ſecum trahit & ducit: qua planè ratione illa Chriſti verba, *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit.* concorditer SS. Patres, & potiſsimùm Auguſtinus & Gregorius interpretátur: his etiam addit Aquinas, aptiſſimè oculo deſignari & exprimi mentem; ad hanc enim conſtituendam, eo modo cognitio præſupponitur, cuius vi voluntati noſtræ finis obijcitur, adquem opus dirigimus, quo viam, per quam nobis ambulandum eſt, oculo corporeo poſſidemus. A

D. Aug de ſerm. in monte cap. 21. & pſal. 118. D. Greg. lib. 28 moral. c. 13. Match. 6. 22 & 28. D. Thom. 1.3. q. 12. art. 1.

Diuinum hoc acroama ipſamet Stoa maximi æſtimauit, & ex Italicis Stoicis maximus, exemplum in eo affert, qui morienti amico adſtans, ſi præ amore id agat; *probamus*; commendatur è fine tam honeſto, quem ſibi obiectat; ſi vero illud idem præſtet, vt ægrotanti blanditus ab eo ſibi hæreditatem vſurpet; *vultur eſt, cadauer expectat*, coruum exprimit cadauer illud anhelantem, quo voracem ventris ingluuiem impleat & ſaginet: *Eadem turpia ſunt & honeſta: refert quare, aut quemadmodum fiant.*

Senec. ep. 92.

Duo è ſacris paginis afferens hoc idem Diuus Chryſoſtomus confirmat; quàm Cælo odioſum, & fœdum flagitium homicidium exiſtat, quis ignorat? Iſto etenim in ſuammet naturam homo cruente graſſatur, & tùm humanis tùm Diuinis fulminibus ſanctiſſimo iure percutitur. B

Phinees tamen, cuius vi tùm nobilis Hebræus, tùm Madianites fœmina cœſa decubuit, commendatus à Deo fuit, & de egregio veluti facinore præmij coronam excepit: quid è contrà Deo gratius, Deoque magis acceptum, quàm Deo acta precatio, qua veluti aurea claui cælum reſeratur, & ad Diuinitatis ſolium noſtra vota perferuntur, vt pronum nobis Numen habeamus? orans tamen in templo Phariſæus, & tanquam patrati criminis reus reijcitur, & damnatur?. Senecæ doctrinæ patebit hæc veritas: duos illos ad populi fœlicitatem, immolans pro ſuâ poteſtate Phinees, optimum ſibi finem conſtituit. *Non enim ad eorum quos interfecit inuidiam, ſed eorum qui ſuperfuerant ſalutem*; At Phariſæus in precibus fundendis ſuæ gloriæ ſeruiens, tam ſpecioſum opus turpiſſimè denigrauit; *Non propropter precationis naturam offendit, ſed propter animi affectionem.* Catilinæ exemplum, quod è Saluſtio promit, affert ad hæc roboranda illuſtriſſimus Auguſtinus; tam enim ille famis, frigoris, ſitis, aliorumque id genus patiens fuit, vt admirationem cuique pareret: *hæc erant illi ſpurco, ſacrilegoque etiam cum Apoſtolis noſtris communia, niſi fine illo deturpaſſet, quem diuerſiſſimum ſequebatur. Hæc Auguſtinus.* C

d. Aug. Lib. 2. de morib. Manich. cap 13. Saluſt. in prologo. catelin.

Interrogationē illam Gregorius Magnus expendens, quâ Deus ſantiſsimū Iob percontatus fuit, an videlicet compertū ei eſſet, qui ponderoſiſsimæ telluris moli fundādæ dediſſet operā? *& ſuper quo baſes illius ſolidæ ſunt?* ad mores igitur de more ſuo cōponendos hæc omnia accomodans, ædificij exemplum exhibet, quod columnis innititur, hæ autem ſuis baſibus fulciuntur: ſi igitur baſes iſtæ nutent & titubent, tota moles ruat oportet: cum è contra conſtantiſsime ſtabit, ſi firmæ illæ permanſerint: ſpiritualis ædificij baſis animus eſt, qui ſi prauus fuerit, noſtrarum rerum honeſtatem & decus euertit: verùm ex aduerſo: *tunc baſes in fundamento ſunt, cum intentiones noſtræ in fundamenta roborantur.*

D. Greg. 28. moral. cap. 13. Iob. 38. 6.

Aliud etiam ſanctiſsimus idem Pontifex, quod Tuderti contigit, ad hoc idem magis confirmandum enunciat: ad Petrum enim Diaconum ſcribens refert, quòd cum rabie ingenti Diabolus in Fortunatum eius vrbis Antiſtitem æſtuaret, eo quod ab Energumeni corpore eum expuliſſet, peregrini ſpeciem & corpus induens, Vrbes peragrans, elata illud voce pronunciabat. *Proh virum Sanctiſſimum, Fortunatum Antiſtitem!* quàm ingens excelſumque ſanctitatis ſuæ prodigium fuit, vt me è meo domicilio expellens peregrinum fecerit, adeo vt locum D

inqui-

inquiram, quo liceat immorari, ad ignem forrè cum coniuge ſua ſuoque puerulo ciuis quidam aſsidebat, & queſtus excipiens, quos ille triſtiſsimus ingeminabat, ſua eum domo recepit; dùm igitur ſermonem ſimul immiſcerent, nefarius ille ſpirirus, arreptum ſæuiſsimè puerum in oppoſitum ignem immiſit, quo ſtatim vorarus euanuit. Petro igitur Diacono, Diuum Gregorium roganti, quare ram pium ſanctumque hoſpitalitatis opus Deus tam mala & iniqua mercede donauerit, reſpondens ſanctiſsimus Pontifex ait, multa quidem opera probatiſsima quidem nobis videri, at non eſſe, propter finis obiecti prauitatem,
A & peregrinum illum ab eo exceptum, vt maiorem ergà hoſpites pietatem, quàm Epiſcopus oſtentaret. Vides quàm tenebroſus & obſcurus eius fuerit oculus & quàm meritò Dei ſententia vapulauerit!

Accommodatiſsima hic ea comparatio videtur, qua de arbore ſermonem faciens Apoſtolus, ſuas Epiſtolas illuſtrauit, *ſi radix ſancta, & rami*. Radici omninò conſimiles habebis ex arbore fructus & frondes: vitiata ſi fuerit radix, vitioſi neceſſe eſt fructus egerminent, & breui tota arbor ſterileſcat: de mente Rom. 11. 16
noſtra hoc idem dixeris velim, ſuam enim, vel prauitatem vel probitatem ab ea totum corpus aſſumit; ſterileſcere & areſieri arborem illam naturalium rerum præceptores docent, cuius radices ſalamandra pertigerit. Si Demon, qui ſalamandræ inſtar quieſcit & viuit in flamma, noſtrarum actionum radicem afflauerit, corrumpit illas & tam turpiter vitiat, vt æternæ ſalutis fructus educere nunquam poſsint.

B

§. I.

NVllus exiſtit, (ſic è Caſſiano Moyſes Abbas aliquibus de re ſacra illum alloquentibus, reſpondit) qui nullum ſibi finem in ſuis operibus conficiendis obijciat: vos qui igitur hac in eremo in rerum omnium egeſtate laborantes virtutum poſſeſsioni ſtudetis, & illecebras mundi deſpicitis: *Reſpondete mihi, quæ ſit deſtinatio veſtra, vel finis, qui ad hæc omnia ſuſtinenda vos prouocat?* Cum autem ei interroganti reſponſum illi darent, æternam beatitatem pro fine ſibi Caſſian. colla t. 1.
propoſito verſari, ſubdidit ille, Ad hunc ergò finem inconniuenti ſemper lumine veſter oculus eſt dirigendus; vt autem finis huius ſcopum attingaris, eximius eſſe candor debet, quo animum exorneris.

Licet igitur eundem ſibi ſtatuere finem Hyerarchæ debeant, quem ſibi olim
C Aſcetæ illi in Scythia ſtatuerunt, cùm ad populorum regimen euocentur ipſi, ad hoc vt eorum mens integra & recta ſit, ſuaque opera laudabilia & honeſta conficiant, opus omninò eſt, vt ad Diuinæ gloriæ amplificationem & ad populorum profectum labores ſuos intendant: quàm egregiè Senonenſem Antiſtitem Henricum de hoc Diuus Bernardus inſtruxit: *Porrò puritas cordis in duobus conſiſtit, in quærenda gloria Dei & vtilitate proximi; vt in omnibus videlicet actis ſuis, vel dictis, nihil ſuum quærat Epiſcopus, ſed tantùm aut Dei honorem aut ſalutem pro-* D. Bernard epiſt 42.
ximorum, aut vtrumque. quod prorſus idem ad Florentinum Præſulem Ricaſolum informandum ſapientiſſima Virgo Catherina Senenſis pronunciauit, in hæc verba ad eum ſcribens: *Seriò perpendas, te corpori myſtico ſuæ Eccleſiæ Diuinam bonitatem inſeruiſſe ad huius tantùm ſponſæ pectus ſe educantem, vt ad ſanctiſſimæ* Litera S. Cath.
Crucis menſam Diuini honoris & populorum ſalutis cibum pretioſum manduces. Sien. fol. 41.

Quid admirationis nobis afferat, ad hunc ſcopum noſtra opera collimanda, ſi noſtræ dignitati maximè congruus eſt, noſtroque nomini potiſſimum accom-
D modetur? ad hunc finem ſtatuendum Epiſcopalis tota moles eſt iacta & Hierarchicus ordo inſtitutus; hac de cauſa gentibus deſignati Præſules fuere, & Præſulibus ſacri faſces impertiti, vt ſcilicet tota noſtra mens, noſtra opera, ad Deo conquirendos populos collimaret; quis vnquam de hoc dubitauerit, ait Nazianzenus. *Hic enim fructus ſpiritualis omnis imperij eſt, vtique priuata vtilitate neglecta commodis aliorum conſulere.* Diu. greg. Greg. Nazianz. orat. 1. n. 41.

Ad hanc etiam ſententiam alter Gregorius Niſſæ Hyerârcha verba illa, quibus ſui ſponſi venuſtatem ſponſa commendat, myſticè interpretatur; *Oculi eius* Cant. ſt 12. *ſicut columbæ ſuper riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lota*. Eccleſiæ oculos Epiſcopos eſſe quis neſciat? idem enim eorum nomen hoc exprimit, cùm ex Auguſtini aliorumque ſententia idem prorſus Epiſcopus ſonet ac *ſpeculator*. Hi ergo columbis lacte ablutis comparantur; oculi quidem ipſi ſunt, quia extera videntes, ſeipſos non vident; Lacte itidem hi abluuntur, quia liquor lacteus nullam imaginem, nullum ſimulacrum in ſe ipſo exprimens, ſatis nobis oſtendit eos ad extera cœcutientes ſpeculatorum inſtar Diuinæ tantum veritati ſuos oculos A appoſituros. *Huius vitæ ſpectris & imaginibus nequaquam admiſſis*. Mundi lu- D. Greg Niſſ hom. 13. in Cantic. cem Deus Epiſcopos appellauit ſydera tamen imitari vtique debent, quorum iubar ad Dei laudes pronunciandas, eiuſque gloriam amplificandam nos lucido quodam clamore prouocat, & cum tàm lucida, tàm pulchra ſint, non ſibi ipſis, at nobis ſpecioſa ſunt, lucemque ſuam non ſibi ſeruant, ſed beneficia nobis effundunt.

Matth. 24. 45. Fides illa hæc eſt, quam prudentiæ connectendam (Epiſcoporum) cæleſtis author edocuit *Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam*. Qui fidelis Deo eſt, alia quidem non quæret, nullumq; ſibi alium finem proponet, quàm Dei nomini, Dei gloriæ ſtudere, ſuoſq; labores omnes, ad eius efferendum nomen impendere; ſui ipſius oblitus cætera quæcumque deſpiciet Deoque ſoli vacabit, nec enim finis adeò excelſus & illuſtris, cum alio tàm abiecto & demiſſo conſortium pati poteſt. *Opus eſt viro fideli, qui non quæ ſua ſunt quærat, ſed quæ Ieſu Chriſti*. Sic Diuus Bernardus; & vt Diua Catherina Se- B nenſis ad quemdam Præſulem ſcripſit, toti eſſe debemus, vt Deo gloriam, ſalutem populis afferamus; è tanto igitur finis huiuſce faſtigio, iure ferè meritò dubitare videtur ipſemet Diuinus Magiſter, an inueniendus fidelis hic vir ſit? quàm rari enim illi ſunt, qui mentem ſuam integerrimam ſeruent, & quacumque alia humana cogitatione purgatam, *vix Ieſus propter Ieſum quæritur*. Sic Auguſtinus. Vt mentem ſuam in regni gubernatione gerendà Ludouicus Octauus D Auguſti confeſſ. Galliarum Rex & Ludouici ſancti regis genitor omnibus explicaret, aliò ſcilicer non eſſe directam, quàm ad Dei obſequium, & beatitatis immortalem gloriam, ſymbolum expreſſit in annulo, quo ſceptrum in obeliſci ſpeciem erectum effingebatur, cùm ſubiecta epigraphe, *Volo ſolidum perenne*: quantò magis hoc idem nobis præſtandum eſt, qui ſacram prouinciam gerimus, qui ſanctuarij leges mo- Typotius in Symbolis. deramur, qui non ſceptrum ſed lituum tractamus; fides quà noſtræ dignitatis authori obſtringimur, exigit, vt procelloſum hoc ſæculi mare enauigantes, pro certo ſydere, quo labores noſtros dirigamus, Deum nobis obijciamus tanquam C vltimum finem, ad quem reliqui fines quaſi lineæ ad centrum adducuntur: ha- Senec. ep. 95. bes hæc omnia ab Ethnico Philoſopho, cuius iſta ſententia eſt. *Proponamus oportet finem ſummi boni, ad quem nitamur, ad quem omne factum noſtrum, dictum reſpiciat; veluti nauigantibus ad aliquod ſydus dirigendus eſt curſus*. Hoc autem facillimum nobis erit, ſi meminerimus noſtram dignitatem non fuiſſe nobis impertitam, vt illà commodis noſtris proſpiceremus, ſed vt ad diuinam gloriam & gentium pietatem vires omnes impenderemus: Haud profectò Summus Pontifex in infularum impoſito munere cogitauit, vel noſtri nominis vel noſtræ domus gloriam amplificare, vel noſtræ ambitionis genio adblandiri, ſeque noſtras thiaræ Maieſtate augere; conſequentia quædam hæc ſunt & velu- Matth 6. 33. ti appendices. *Et hæc omnia adijcientur vobis*. finis, ad quem tantum opus ipſe direxit, maximè fuit, vt fideles & pios Paſtores populis ſuis præficeret, vt in tanti oneris fulciendi partem nos pariter accerſeret, ſuoſque nobis labores communicaret; ne igitur debitum ordinem deſtruamus, noſtro vtique fini reſpon- D deamus oportet. Cum Deo mandante Saulem in Regem inaugurauit Samuel, effatus ei ſic eſt. *Ecce vnxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in principem &* 1 Reg 10. 1. *liberabis populum ſuum de manibus inimicorum eius*. Vides, vt non eum ad regale ſolium euexerit, vel ad eius nomen illuſtrandum, vel ad ingentes in eius

domum

domum opum cumulos ingerendos, vel vt inter deliciarum oblectamenta eum educeret, ſed tantùm, vt inter labores eius manus obcalleſceret, & ad Diuini ſtudium populi vtiliſſimè exudaret. Noſtri miniſterij finis hic eſt, hùc noſtra cura, noſtri labores, noſtra intendenda ſtudia, vt è ſtygij prædonis faucibus commiſſos nobis populos eripientes, Diuinis eos manibus pietatis auxilio inferamus: ſi ſecùs egerimus, nimis profectò deſciſcimus à noſtræ dignitatis debito, quo, dum nos inaugurauit, Eccleſia ſponſa nos obſtrinxit, & longè diſtamus ab eo, quod manus & caput ſacro Chriſmate nobis perungens præcepit Chriſtiana Religio:
A audi Gregorium hac in re. *Ille officium vnctionis exequitur, qui ſola quærit lucra animarum; ſuper hæreditate quippe Domini in principem ſe vnctum meminit, qui hoc ſolum de terrena dignitate quærit, quod per ſuum miniſterium Chriſtus quæſiuit, videlicet animas.* Illud igitur menti noſtræ inhæreat, res noſtras, ſi vti ſe ipſis ſpectentur, parui vel nihili faciendas, totumque pretium è noſtra voluntate habituras: ſi praua hæc fuerit, inanime veluti corpus, immò fœtidum cadauer, ſunt æſtimanda: ſi namque in nummularijs menſis, qui pecunias excipiunt primò earum materiam inſpiciunt inueſtigantes, an âureæ, an argenteæ, an æneæ ſint, & poſteà earum ſpeciem, quâ ſcilicet imagine adnotentur, diuerſo planè modo in cæleſti mercimonio Deus incedit; primò namque formam reſpicit, hoc eſt finem, ad quem noſtra opera fuere directa, deindè eorum materiem perpendit, qualia nempe fuerit inueſtigans, adeò vt frequentiſſimè, licet nullius pretij è ſua materiâ res ea, quam facimus, ſit, quia tamen egregius & cæleſtis animus fuit, quo formam ſuam ei donauimus, longè præcelluit illis, quæ licet heroicæ & illuſtres,
B erectæ voluntatis defectu, mirum quantùm ipſæ quoque deficiunt; nec enim materiem vnquam vel reſpicit vel exigit Deus. *Dei autem exiſtimatione materia nulla pretioſa eſt*, vt Philo Hebræus philoſophatur: ſic planè Mathematici in quantitate tantùm & corporum figura verſantur, nihili materiem æſtimantes, qua conflantur, an ſcilicet vel marmorea ſit vel argentea, Quàm enim longè alijs impares eſſent, egeni & ægroti, quibus duo tantùm oboli ſuperſunt, cùm Euangelica vidua offerendi: quin, vt docet Diuus Gregorius Nazianzenus, *Nihil magni æſtimatur apud Deum, quod non pauper quoque donare poſſit.* Quamobrem eum ſe Moyſi, Aaron, & ſeptuaginta populi Iudicibus ſpectandum ſe Deus exhibuit, de infima Diuini ſolij ſede loquens ſacra pagina, iuxta, vulgatam verſionem. *Et ſub pedibus eius quaſi opus lapidis ſaphirini.* Septuaginta interpretes legunt. *Opus lateris* non lapidis *ſaphirini*: aduerſari ſibi ipſis iſta videntur. Quàm enim longè à latere diſcrepat gemma? Rabbi tamen Salomone docente, optimè
C inter ſe iſta conueniunt; clariſſimè enim hinc patet, apud Deum idem planè opus eſſe vel pretioſum, vel abiectum, ſi pretioſus vel abiectus fuerit animus, cum quo exercetur; meritò igitur vatis illud vſurpare identidem licet, *Materiam ſuperabat opus.*

Quid ad hæc Alchimici, qui opes, annos, vitamque ipſam abſumunt, vt mercurium reperiant, dumque in aurum immutare cuprum ſtudent, aurum in carbones inuertunt? tutiſſimam & excelſam ſimul ego do Chimicen; ſi enim rectam integramque mentem habueris, verum mercurium poſsides, quo longè veriùs, quàm de Midæ commentitijs manibus fabularetur Græcia, quidquid tangitur, in aurum migrat, & abiectiſſima quæque, pretioſiſſima euadunt. *Illa in medio poſita ſunt, intereſt vtrumque, malitia illius, an virtus manum admoueris.* Sic Seneca.

Finem potiùs, quem reſpicimus, quàm res ipſas Deus vigil inſpectat; ex his
D enim non paucæ ſunt, quæ licet commendentur ab hominibus, reijciuntur à Deo, qui animum metitur, non manus, non opera. *Omnis via viri recta ſibi videtur, appendit autem corda Dominus*: hoc eſt iuxta Cardinalis Hugonis ſententiam *in appenſo ſtatere ponit, vt videat quorſum ponderet.*

Lucem ipſam, vt eam è nihilo eduxit, Deus examinauit, *Et vidit Deus lucem quòd eſſet bona*; ad nos erudiendos, vt iuſtâ trutinâ noſtrarum actionum voluntatem ponderemus, ne ſcilicet earum ſpecie decipiamur; licet enim nullis maculis videantur aſperſæ, adhùc tamen deformitatem ſuam ſecum poſſunt afferre; vt enim Philo-

D.Greg in 2.reg.p.20.

Philo lib. quis hæres. rer. diu.

D. Naz. orat.de Sacra. Baptiſ.

Exord. 24 10.

Rabbi Salom.

Senec. ep. 81.

Prou.21.2.

2. Nugo ibi.

Gen. 1. 4.

Philoſophus docet, cum res mala finis rationem habere non poſsit, imò voluntatem noſtram à ſe repellat, frequentiſsimè in vanâ boni ſpecie animus noſter ab errat, ſimilitudinem pro re ipſa complectens, & vmbram pro corpore affectans.

§. II.

IN aliquos Aulæ Romanæ Præſules acritèr inuehuntur, ſanctiſſimi viri Chryſoſtomus, & Anſelmus, eò quòd Diuinæ gloriæ amplificationem, populorumque ſalutem ſuis operibus omittentes, toti eſſent, vt ſibi ipſis vacarent, ad grandius auaritiæ, & ambitionis incrementum. Profectò quid aliud hoc eſt, quàm propriæ cupiditati trophæum erigere, & omnium ſcelerum authorem ſui amorem educare? Huiuſmodi fines inter ſanctuarij clauſtra verſari iure conqueritur Diuus Bernardus, ac ſi tàm obſcuris cogitationibus inſularum iubar denigretur, cùm ad profanos tantùm, & abiectos fines ſublimia & ſancta Epiſcopatus miniſteria dirigantur: *Ipſa quoque Eccleſiaſtica dignitatis officia in turpem quaſtum, & tenebrarum negotium tranſiere, nec in ys animarum ſalus, ſed luxus quaritur diuitiarum*; Hoc ſanè non eſt, vt Deo quis ſeruiat, ſed vt nobis noſtriſque vitijs ſeruiat Deus; hoc planè modo vitiantur ſacra, mercimonio templum agitur, ipſumque cœli faſtigium, telluris humilitati ſubijcitur. Adeò nos à quacunque humanæ cupiditatis contagione alienos Deus exoptat, vt ſupremo Pontifici vetuerit, ne in ſuorum parentum iuſtis faciendis ſe aliquatenus immiſcerent; hoc autem explicante Diuo Hyeronimo, clariſſimè ſignificauit. *Nullum affectum ſciet, niſi eius, cuius cultui dedicatus eſt*. Verum quidem eſt ex Apoſtoli legé, noſtrorum laborum mercedem meritò à nobis expoſci, nec ſine remunerationis laude tantum pondus nos eſſe ſubituros; ne vinum è noſtrâ vineâ collectum nos bibamus ipſe non prohibet, vel lacte veſcamur, quod è noſtro grege deprompſimus; quin aſſerit, *Quis militat ſuis ſtipendys vnquam, quis plantat vineam, & de fructu eius non edit, quis paſcit gregem, & dè lacte gregis non manducat*? Verùm ſi in rebus huiuſmodi ſiſteremus, quàm demiſſo, & humili fine noſtra opera metiremur: non ideò nos laboramus, quia merces promittitur, & ſeruatur; ſed ideò merces datur quia laboramus: in hoc potiſſimùm diſcrepant mercenarius, & Paſtor; hic enim non ſibi laborat, ſed Domino, fidemque ſuam ad eius tantùm voluntatem impendit: quápropter Prouincialem ſynodum alloquens Diuus Bernardus hæc ait, *Bonus Paſtor, non ſuam voluntatem facit, ſed Domini ſui quærit vtilitatem, ipſi ſoli ſeruat fidem, ipſi laborat, ipſum honorat*. Quòd ſi recta voluntas defuerit, nulla doctrina, nulla alia virtus valet eius defectum compenſare. Rigidior hac in re viſus eſt Cyrenenſis Antiſtes Syneſius: Sacerdotali enim munere indignum eum ſcribit, qui terrena hæc, & ſæcularia bona pro fine ſibi proponit. *Quiſquis autem per Eccleſiæ tuendæ ſpeciem marſupium auget, atque hoc ipſo, quòd ys in temporalibus vtilis eſſe videatur, qua vim animi efflagitat ſibi poteſtatem conciliat; is eſt, quem nos extra Chriſtianum conſortium emandatum volumus*.

A

B

1. Corin. 9. 7.

D. Berna. ſerm. ad Paſt. in ſyn. Congr.

C

Syneſ. ep. 1.

Bonum opus gratiæ veſtibus ornatum, & ad finem qui ſuprà naturam ſit directum, mundi totius pretium æquat; quicunque opulentiſſimus theſaurus longè minor eo eſt; an igitur opus adeò excelſum, adeò pretioſum vili abiectoque pretio, vel tenuis gloriæ, vel leuiſſimi lucri, miſeri dilapidabimus? Pijſſimo, & probatiſſimo Antiſtiti maximi regni diadema pro ſuorum laborum mercede offeratur, illud tanquam ſuæ dignitati impar reiectabit; totius Europæ principatum ei quis ſpondeat, cum Europâ reliquas orbis regiones adnectat, omnia illa tanquam ſe minora deſpiciet: omnium populorum tributa in ius ſuum deuoluantur, & ipſarum cæleſtium mentium obſequia ſe illi, ſubijciant? quid tum? cuncta hæc ille reijciet, majora ſibi repoſcens: qua ergo mercede donari ipſe voluerit, cum Diuo Thoma pronunciabit, *Non aliam niſi te Domine*: quo igitur dedecore, quà abiecti animi notà aſpergendus ille eſſet, qui inſulatus humillima lucra ex operibus ſuis exigeret, tempuſque laboreſque omnes in tàm excelſo ferèque Diuino ſacerdotio abſumeret, vt ſæcularia tantum commoda referat, ſibique tantùm ea quærat, quæ eſſet animo calcaturus? *O quanta apud Deum merces, ſi*

D

D. Hiero. ep. 1.

ces, ſi in præſenti præmium non ſperarent. Sic de Lythurgis omnibus olim
Hyeronimus.

Elegantiſſimè quidem ſublimem, illuſtremque fœminam, & in egenis ſubue-
niend s beneficentiſſimam Diuus Gregorius admonebat; eam enim commendans,
& excitans, vt in pijſſimo opere mercedem æternam aſpectans perſeueraret ait. D. Greg. lib. 10, ep. 7
*Hoc igitur ſtudioſiùs agite, & hæc agentes in terrâ vobis retribui nil quæratis, quia
ſuperna deſiderantibus temporalia nulla ſunt, ſed ibi veſtra deſidera figite, vbi quic-
quid retribuitur, finem non ſuſcipit*. Quid profectò ille dixiſſet Epiſcopis? quàm
A verò inſipientes, & propè ſtulti hi eſſent, ſi vilia tantùm terræ lucra ſpectantes,
beatiſſimâ æternitate ſe ſpoliarent, laboreſque omnes inſanos, aſperaſque curas,
quibus frequentiſsimè cruciantur, inutiles, & inanes experirentur: De Purpura-
tis Romani Principatus Senatoribus ſermonem habens doctiſsimus quidam è Ca-
nonum Magiſtris ait. *Turpiſſimè delinquunt, cum animum, aut ſtudium ſuum ad
aliud applicant, quàm ad ſummi Dei honorem, & Chriſtianæ fidei propagationem,* Manfred. tra. de Card.
fælicitatem, & pacem totius Eccleſiæ; & neceſſariò his vinculis alligantur propter c. 7.
*eorum dignitatem, nec vlli parcere debent labori, nihil ab eis iactura rerum æſtiman-
da; ſed potius diſcrimen ipſius vitæ ſubeundum, ſi aliter fieri nequeat: multò autem
magis diſpendium propriarum facultatum*.

Pari propè menſurâ de noſtro munere philoſophari licet: vel igitur cum de-
decore ad noſtras explendas cupiditates noſtræ dignitatis lenocinio vtemur, vel
omninò abijcienda ſunt ex animo abiectiſsima hæc noſtrarum rerum impendia.

Hînc patet, haudquaquam perſonarum acceptorem fuiſſe Deum, Cain hoſtias
B reiectantem, ſed Abelis munera excipientem. *Ad Caim verò, & ad munera eius
non reſpexit*. Non Deum ille ſacrificans, at ſe ipſum reſpiciebat, & id circò reſ- Geneſ. 4:
pectus ipſe à Deo non fuit; ſua magis commoda, quàm Diuinam gloriam inten-
debat, & cum maximo ſibi honori vertere deberet, in Diuinum obſequium vi-
ctimas ſuo conditori litare, onus ille potiùs moleſtiſsimum ducebat, & tanquam
ſibi pœnam infligi in ſacrificio offerendo æſtimabat: probè igitur Seleucienſis
Antiſtes Baſilius. *Cainus ſacrificationem mulcta loco ducens, reiectat, ſacrificij ho-* D. Baſil.
norem adultera mente componens pretium. Ingens igitur & nos periculum ſubi- Seleuc.
mus, ne Deo diſpliceamus, ſi ſacra noſtra tractantes, non Diuina ſed humana
reſpiciamus, nec Dei gloriam, ſed noſtra lucra reuoluamus: ad extremum vitæ ar-
ticulum redacti quàm facilè eſt, vt è tanto laborum ſemine nihil colligamus, il-
lud è cæleſti voce audientes, *Receperunt mercedem ſuam*. Ipſe enim etiam Publi- Matth. 6. 2.
us Mimus non ignorauit, quòd *Malus eſt uocandus, qui ſuâ cauſâ eſt bonus*. Vti-
C nam ergo excelſus erectuſque nobis animus ſit, qui æterna tantum bona recogi- Publio Mi
tet; cùm bonum nullum æſtimandum nobis tanti ſit, quanti Diuinum obſequi-
um: quamquam ergo cæleſtis ipſa beatitas deficeret, ipſa æternæ voluptatis gau-
dia exareſcerent, adhùc tamen ingentis, & integræ mercedis loco eſſet, ad Dei
obſequium, & gloriam labores noſtros, curas, annos, ſanguinem ipſum abſum-
pſiſſe.

Aquilam propterea, Diuo Ambroſio docente, imitaturi nos ſumus, quæ vt
certior fiat, pullos, quos in nido reperit, non alienos eſſe ſed ſuos, ſolis radijs
eos obiectat; ſi namque inconniuenti lumine in eius contemplatione conſiſtant,
vt ſuos habet; vt alienos repudiat & reijcit, ſi lumen eius ferre non valeant: So-
lem & nos Diuinitatis noſtris operibus obiectemus, noſtra vtique hæc erunt, ſi
in eum ferantur, & in eo verſentur; verùm ſi ab eo receſſerint, ſtygio à Coruo
ſuppoſita ea quis neget?

Nulla autem validior ratio eſt, qua ad Deum ſolum tanquam ad omnium fi-
D nem noſtra opera conuertamus, quàm ſi certò credideris, non in opera tantum,
ſed in ipſas cogitationes noſtras inſpiciendas, Dei oculum conſtantèr euigilare;
vt enim ſapientiſſimè Auguſtinus. *Nobis magna indicta eſt neceſſitas, iuſtè rectè-* D. Auguſt.
que viuendi, quià cuncta facimus ante oculos iudicis, cuncta cernentis. Hæc neceſ- Solil. 13.
ſitate magis quàm alij obſtringuntur Epiſcopi, quorum regimini populos ſuos
Princeps æternus ſubiecit; quò ſanctior, & grandior noſtra dignitas eſt, eò etiam
cautiùs adminiſtranda nobis eſt, vt certiores reddamur nequaquam nos in eà no-
ſtræ

ſtræ voluntati indulgere, ſed Diuinæ: quandoquidem ea, quæ nos vt Dei adminiſtri agimus, ad Deum potiùs, quàm ad nos ipſos referuntur.

Clariſſimum hac in re præceptum illud eſt, quo ſuum aulicum Diuus Carolus informauit, & ad nos referri iure meritò poteſt, vt noſtrum animum ritè componamus: iam illud accipe: vt in virtutis vià ſemper proficias, illud cogita, te ſemper in eà inchoare, hoc eſt ità Deo ſeruias, nouaſque in eius obſequio vires exeras, vt illi tantùm fixus adhæreas, & ad eum tamquam ad omnium rerum primarium finem omnia tua geſta conuertas. A

Populorum amorem ſibi conciliandum ab Epiſcopo, dummodò tamen ſuum munus ritè perficiat. Cap. II.

VERA germanaque charitas, qua gregem ſuum fouere Paſtor debet, in eo potiſsimùm oſtenditur, quòd amorem opinionemque populi ſibi concilietſ ſi namque ametur, & placeat, ingentem vtique anſam habet, qua ſubditorum animos pro ſuo arbitrio poſsit excolere, vt certos inde fructus excipiat; qui enim amari a Præſule ſuo ſe ſcit, eumque reciprocà charitate redamat, magnique eundem facit, facilè eius imperio ſe tradit, eius monita vt oracula cælitus emiſſa recipit, æquiſsimo animo patitur omnia, cum certus ſit, à ſui Paſtoris linguà cor non diſſonare: ex amore autem, quo ergà illum fertur, facilia omnia ei videntur, quæ cæteroquin ardua, & aſpera ab ipſius obſequio eum amouerent: quàpropter meritò Plutarchus docuit: *Oportet ciuilem virum ad populum amore ipſius captum accedere, ſuique etiam abſentis deſiderium in animis ciuium relinquere.* B

Pluta. opuſ. Reip. de rend. Præcep.

Fœliciſsimus Præſul ille dicendus eſt, qui antequam ſuam Epiſcopalem ſedem inuiſat, magnam de ſe famam, tanquam ſui prænunciam eò mittit; ſi namque tùm integritatis, tùm benignitatis æſtimationem habuerit, in magna ſpe populus totus erit, vt tùm benignè, tùm rectè regimen ipſius ſit habendum; pluris à nobis faciendam populi æſtimationem, & amorem, quàm noſtri Sacerdotij optimos cenſus, docuit olìm Sapientiſsimus. *Melius eſt nomen bonum, quàm diuitiæ multæ, ſuper argentum, & aurum gratia bona.* C

Prou. 22.1.

Hac igitur de cauſà ad Mediolanenſem Archipresbyterum ſcribens Diuus Gregorius, cùm ea Sedes extincto vacaret Epiſcopo, eum monet, vt vires omnes impendat ad hoc, vt eius infulis indueretur, qui tùm Deo, tùm populis, præ morum innocentià, & ſuauitate gratiſsimus foret. *Vno conſenſu talem ſibi eligant conſecrandum Epiſcopum, cuius & actus laudabiles, & grata Deo, & hominibus poſſit eſſe perſona.* Currus ille admirandus, qui ad Ezechielis aſpectum ingentem ſui pompam fecit, tàm fœliciter idcircò properabat, quia eodem prorſus animo, & voluntate flectebantur tùm animantia, tùm rotæ. *Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter & rota iuxta ea, ſpiritus enim vitæ erat in rotis.* Legit Diuus Hyeronimus, & *ſpiritus voluntatis erat in rotis*; accommodatiùs ad rem meam Pagninus. *Voluntas animalium erat in rotis.* Si eodem voluntatis arbitrio, tùm rotæ, tùm animantia, hoc eſt tùm populi, tùm Præſules, mutuo quodam amore proceſſerint; quis dubitet, gratiſsimum Diuinis oculis è pulcherrimo Eccleſiæ curru fore ſpectaculum? D

D. Greg. ep. 26. lib. 2

Ezech. 1. 19.

D. Hyeron. c. 2. pagn. ibid.

Hoc pariter in cauſà fuit, vt ſuum Metropolitanum, alioſque Antiſtites Diuus Hugo Lincolnienſis Hyerarcha admoneret, vt amicos ſibi ſubditos ſeruarent, ea que etiã ſi, licitè fieri poſſet, omitterent, quæ mutuam turbare aliquomodo pacem poſſent, amoremque obſcurare.

Primus itaque regiminis gradus in eo verſatur, vt qui imperat, hilari gratoque animo excipiatur à populis, vt eorum corda ſibi vſurpans, faciliùs ad ſuum flectat arbitrium,

Digitized by Google

A arbitrium; quà de cauſa, referente Ariſtotele, venuſtiſsimis viris Imperij faſces committebant Æthiopes: quòd idem ingenioſis Apibus in vſu etiam eſt, è quibus quæ pulchritudine cæteras præſtat, cæteris etiam præcellit imperio; in morum ſuauitate, agendique comitate noſtra pulchritudo verſatur.

Hinc etiam eſt, vt ex aliquarum vrbium conſuetudiue, cum aliquis Epiſcopus vel ſacris inauguraretur, vel primò ſuam ſedem poſſeſſurus accederet, quaſi vt ſuæ benignitatis pignus aliquod daret, è Carceris ſupplicio captiuum aliquem abſolueret; ſic teſtatur ad Aurelianenſem Præſulem ſcribens Iuo Carnotenſis: *Inſinuatum eſt mihi per literas, quòd clericum illum, quem in die veſtri introitus ſecundum morem noſtræ Ciuitatis de carcere liberaſtis, iterum carcerali cuſtodià crudelitèr mancipaſtis.* Iuo ep. 12.

Ex aduersò autem niſi populorum amorem ſibi vindicauerit Præſul, haud quaquam ad ſalutis iter agendum adducere eos poterit; niſi enim cor ipſi præbuerint vt eum ament, aures etiam negabunt, & obſtruent, ne eum audiant; quæcunque B ipſe ad eorum beneficium ſuggeſſerit, & monuerit, ſiniſtrè habebuntur; ipſa etiam ſaluberrima monita ſuſpicionem aliquam ipſis ingerent, & ſaltem in circumſtantijs arguentur, eàque ſolùm de cauſa reijcientur, quià eum authorem habuerint: mirum enim eſt, quantùm in populis animi diffidentia poſſit, adeò vt veriſsimum illud è Tacito actoama ſit; *Inuiſum ſemel Principem, ſeu benè, ſeu malè facta premunt.* Tacit. hiſto. 16. 1.

§. I.

POtiſsima autem ad populorum amorem ſibi conciliandum ratio, humánitas, & comitas eſt, iuxtà ſapientiſsimum Rabani conſilium. *Qui præſunt populis, ſi volunt firmum eſſe ſolium, hilaritate ſemper, & gratiâ vultus plenos exhibeant, ne per arrogantiam rigidi, plebis odium incurrant.* Tetrici quidam, & ſuC perciliosi viri arcendi à digniratibus ſunt; licet enim, vt Diuus Hyeronimus adnotat, ſint morum integerrimi, publicum tamen odium, ſi ſolùm aſpiciantur, ingenerant. Raban. in glor. prou. 25. D. Hyero. lib. 1. ad Iom.

Quæ vix æquo animo ferri poteſt è iacturà libertatis aliena dominatio, excutitur omninò, ſi aſperitatem quandam, & duritiem ſecum ipſa præſeferat; egregiè Quintum fratrem Romanus de hoc Orator admonuit. *Nihil eſt tàm deforme, quàm ad ſummum imperium etiam acerbitatem naturæ adiungere.* Cice epiſt. 1. ad Quin. Frat.

Hugonis Hetruriæ Ducis exemplum ad hanc rem Diuus Damianus affert; ille enim peregrinis obſcuriſque veſtibus indutus, viatores, & hoſpites frequentèr ſciſcitabatur; quidnam de Principe eiuſque regimine vagaretur: at quorſum hæc, ſi Chriſti ipſius habetur exemplum dè ſe Apoſtolos interrogantis. *Quem dicunt homines eſſe filium hominis?* ne igitur laudibus, quibus præſens Prælul excipitur, fidat omninò Antiſtes; ſuſpicioſæ illæ ſunt, cùm ex adulatoribus plurimi ſint, quàm pauciſſimi ex amicis: ſecretò potius inueſtiget, an de ſuo regimine ſuiſque moribus, malus aliquis rumor irrepſerit, vt priora facta nouis emendet: quàm optimè ſeruatori noſtro compertum erat, quid de ipſo per vulgi ora ſerperet, D adhuc tamen percontatus hoc idem Apoſtolos eſt; *ſcilicet vt rex Angelorum formam daret Rectoribus hominum, quatenùs, non quid in os eorum aſſentatoriè dicatur, attendant: ſed quod eorum teſtimonium apud abſentes habeatur, inquirant; ſicque quod in ſe reprehenſibile ex eorum famâ deprehenderint, corrigant: ad exequenda vero bona, quæ de ſe dicere cognouerunt, auidiùs inualeſcant.* Hæc Damianus. Matth. 16. 14. D. Petr. Dam. lib. 7 epiſt. 12.

Inter alia autem, quibus animi ſuauitas oſtenditur, maximum eſt, ſi beneficia, quæ citrà vllius iniuriam conferri valeant, expeditè alacritèrque contuleris.

Si comitèr populorum preces exceperis, & paratiſsimus ad beneficia eis inferenda fueris, vtique teſtaris amari, ſimul, & æſtimari eos à te; hoc autem magneticam quandam vim habet, quâ eorum animos dulciſsimè trahis, tuoque moderaris arbitrio: Angelicam hoc refert prudentiam: ità res omnes ſcrutatur prudens, ait Diuus Baſilius, vt non magis aures, quàm animi ad eius monita

Act. 16. excipienda pateſiant. *Vt audientium animos ad auſcultandum habeant paratos.* Id
fuit in cauſà, cur ad Epheſinum Antiſtitem ex Hebreo more circũcidendum Pau- A
lus Apoſtolus tandem indulſerit: niſi circumciſus ille fuerit, inuiſus populis
fuiſſet, eiuſque ſermonibus aures obſtruxiſſent: non defuere, qui de hoc Paulum
Apoſtolum vt nimis facilem obiurgarent, ſed re uerà facilitas illa prudentia fuit, &
amantiſsima quædam induſtria: vt Hebræam circuncisionem aboleret, circumci-
dit Epiſcopum, & in eius ſectionis mercedem retulir, vt deletæ circumciſioni
D. Chryſ. homil. 34. in act. Chriſtianum baptiſma ſuccederet; audi aureum Chryſoſtomum. *Hac eſt cauſa
circumcidendi: non enim ferebant audire verbum ab incircumciſo. Vide opus? cir-
cumcidit vt circumciſionem tollat.*

Subditorum igitur amor comparandus idcircò nobis eſt, non àd noſtram vo-
luptatem, vel formam, ſed ad eorum vtilitatem; non vt ab illis laudes, & plau-
ſus, & obſequia aucupemur; hoc enim inaniſſimum quid eſſet, imò pernicio-
ſiſſimum; ſeruile quid, & mercenarium eſſet; in ſe, & in alios eſſet arma con-
uertere: animi oculum proprij caligine amoris eſſet inuoluere: rapina quædam, B
imò ſacrilegium eſſet, quo Dei gloriam ipſi tantùm debitam violaremus; demum
eſſet ſe inconſtantiæ popularis auræ ſubijcere: illud igitur vnum è noſtrà benigni-
tate perquiramus, nempe vt Diuinam gloriam, & populorum ſalutem amplifi-
D. Auguſt. in ep. ad Galat. c. 1. cemus, vt enim egregiè Auguſtinus. *Homo non places vtiliter, niſi cum propter
Deum places, id eſt, vt Deus placeat, & glorificetur.*

Hinc fiet, vt licet populo placere ſtudeamus, in illis tamen tantùm eis adblan-
diemur, quæ honeſta fuerint, & ſpecie pietatis decora; ſapienter enim ſacrum
D. Hyero. epiſt. 2. ad Nepotian. virum Diuus Hyeronimus admonuit. *Caue ne hominum rumuſculos aucuperis: ne
offenſam Dei populorum laude commutes.* Cytharedus, (ſic Romanus Orator) li-
cet adſtantium demulcere aures ſuo ſonitu velit, adhùc tamen cytharæ fides ad
ſonitus leges moderatur, & flectit; ſtolidus ſatis, & rotundus is eſſet, ſi eò quod
diſſonum ſonum vel non percipiat vel appetat populus, eam imparatam, & diſ-
cordem tangeret; imprudentiſſimus Præſul ille dicendus eſſet, qui ad ſubditorum
arbitrium ità ſe ſuaque temperaret, vt ad eorum tantùm amorem ſibi concilian- C
Cic. Tuſ. in fin. & li. 5. circa fin. dum intentus, ſuorum operum decus honeſtatemque deſpiceret. *Qui fidibus
vtuntur, ſuo, non multitudinis arbitrio, cantus numeroſque moderantur. Vir ſapi-
ens, non quod ſibi optimum videatur, ſed quod velit vulgus exquiret?* Tullium de-
di. Si Deo, legibuſque Diuinis aduerſa populus à nobis efflagitet, vel vt error
Exod. 23. aliquis tacentibus nobis irrepat, excludendus eius omninò amor eſt, eique con-
ſtantèr obſtandum. *Non ſequeris turbam ad faciendum malum; neque in iudicio
plurimorum acquieſces ſententia, vt à vero devies.* Illud pronunciamus, quod Iu-
dæis obiecit Diuus Petrus, an ſcilicet ſatiùs ſit populi votis adhærere, quàm Dei
legibus? quàm ille aberraret Antiſtes, qui vt ſatis populo faceret, Dei iura, &
religionis ſacra negligeret: quòd ſi omnium mores induere videbatur Apoſtolus,
1. Corint. 9. *Omnibus omnia factus ſum, vt omnes facerem ſaluos*, hoc vtique, Gregorio do-
D. Grego. 6. moral. c. 16. cente, ipſe fecit, *Non cadendo, ſed condeſcendendo*: vt eos ad ſe traheret, illud
faciebat, non verò vt ſe ſimul, & alios perderet; Magiſterio charitatis eruditus
methamorphoſes illas faciebat; quà propter nullius erroris notam illæ præfere-
bant, nec Apoſtoli tantùm nomen, vel & munus in populorum detrimentum ob- D
ſcurabant: non ad denigrandam ſponſam Eccleſiam, ſed ad eam venuſtandam
prudentiſſimæ illæ mutationes dirigebantur.

Species vultuſque omnes ſpeculum repreſentat; ità tamen, vt ſi deformes illi
fuerint, ſuam ſpeculum pulchritudinem non deperdat; eorum maculas non obue-
lat, nec vt inſpicientium genio aduletur, eorum fœditatem abſcondit & minuit;
quin liberè eis veritatem oſtendit, vt ſordes abſtergant, & maculas eradant; hoc
propè modo Paulus omnium vultus, omnium animòs exprimens, lacrimari cum
triſtibus, lætari cum lætis videbatur; inter hæc tamen inconcuſſam Dei legem
ſeruabat, & vni Diuinæ gloriæ gentiumque ſaluti inſudabat.

Quin idem Apoſtolus apertè omnibus profitebatur, nullatenus ſe voluptati
alienæ indulgere in eis velle, quæ Diuinam gloriam non amplificarent: cæterùm
ſui regiminis oneri ſe æquè ſupponerent, cum compertum ſatis ei eſſet, fieri ferè
non

non poſſe, vt ſatis ſimul faceret hominibus, & Deo, cum huius voluntas plerumque ab eorum voluntate diſcordet; vt igitur Deo adhæreas, ab hominum voluptate non rarò diſcedas oportet; *nam ſi adhùc hominibus placerem, ſeruus Chriſti non eſſem*: qui enim ſimul hominum, & Dei voluntas inter ſe conueniant, ſi hæc tantùm cæleſtia appetenda doceat, illa vero terrena tantum affectet? Cum Paulus (tunc tamen Saulus) Chriſti fideles cruentâ vaſtitate inſectabatur, perdilectus genti ſuæ erat, ſuique populi delicium, omnium amore, omnium laudibus, & plauſibus efferebatur. Vix tamen ad Chriſti fidem vocatus miles euaſit, vt omnium cachinnis, omnium calumnijs impeteretur, ipſamque in eum mortem auidiſſimè intētarent: Quin, cùm idem Paulus vnà cum Barnaba in Lychaoniâ claudicantem morbo, quo prepediebatur, abſolueret, vt Deos è cœlo lapſos ſalutarunt, Barnabam Iouem, Paulum Mercurium appellantes; vt autem paulòpoſt Iudeorum blaterationibus obſeſſi, ſciuerunt Chriſtianæ Religionis eos aſſeclas eſſe, immutato ſtatim ſermone, thura, & hoſtias in eorum honorem immolandas deferentes, lapidum imbre in eos immiſſo, vitæ ferè ſpiritum ademerunt.

Galat. 1. 10.

Act. 14. 7.

Hominum beneuolentiam ſi quis ſuo miniſterio deficiens aucupetur, prodere
A quodammodo eſt, tùm ſe ipſum, tùm Chriſti nomen; ad euitanda improborum odia, ſi quis ea ſupplicia, quæ litui virtute poteſt infligere, omittat, ea reijcere videtur diademata, quæ pretioſiſſima ſortiretur in Cælo inimicorum manu elaborata: malorum præconia affectare, ſuum decus dedecorare eſt, & Chriſti laudes reijcere, & eam legem euertere, quam Epiſcopis Apoſtolorum Princeps tradidit, de quo in Epiſtola ad Sanctum Iacobum ſcriptâ, Sanctus Clemens diſcipulus ſimul, & ſucceſſor teſtatur hæc ſtatuiſſe: *Itaque ſi te mali ex fratribus propter rigorem iuſtitiæ odio habuerint, ex hoc quidem non læderis, ſed ex huiuſmodi odijs amor tibi conciliabitur Dei, & ideò ſatage magis, ac refuge, ne lauderis ab iniquis, & ne à peſſimè agentibus diligaris; ſed potius propter iuſtam diſpenſationem, & æquiſſimam regulam diſciplinæ à Chriſto collaudari merearis.*

D. Clemē. Ep. ad Iacob.

B Commendandum quidem videtur, vt in honeſtis rebus impertiendis ſatis ſubditis Epiſcopi faciant; verùm in eâ eſſe ſententiâ, vt quæcunque illi petierint, vltrò permittantur, quocunque Præfecto, nedùm ſacro Antiſtite indignum prorſus eſt; cùm ſatis innoteſcat, non ſemper honeſta, ſed plerumque ea ab hominibus poſtulari, quæ vel immoderata libido vel propria vtilitas ſubminiſtrat, quibus certè adhærere non debet, qui Diuinæ tantùm voluntati obſequi tenetur, & eius genio inſeruire. Accipe Nazianzenum. *Hoc vnum requiro* (In Epiſcopo) *Vt ex numero ſit, qui alijs, inuidiæ ſit, non miſerationi, qui non in omnibus rebus cunctis obſequuntur, ſed qui in quibuſdam etiam ob recti ſtudium in hominum offenſionem incurrunt. Alterum enim in præſens iucundiſſimum eſt, alterum in poſterùm vtiliſſimum.*

D. Naziāz. orat. 3. ad fin.

C Duos Diui Pauli ſermones ſatis ſibi primo aſpectu diſcordes, componit ſapientiſſimè Diuus Auguſtinus: hic enim ſignificat, ſe non Chriſti ſeruum fore, ſi placeret hominibus, cùm aliàs, vt hominibus placeret, vires ſe omnes intendere glorietur: *Per omnia omnibus placeo*. Quid hìc diſſoni habes, ait Auguſtinus? ſicut enim, qui nauim locaturus diceret, nauim ego non quæro ſed patriam, hic profectò nequaquam ſibi repugnaret; ſic Apoſtolus placere omnibus ſtudens, nec ſe placeret eis velle, ſed Deo affirmans minimè ſibi diſcordat, cùm hac ſolum de cauſa placere eis vellet, vt eos Deo coniungeret. *Sicut ergo non abſurdè loqueretur, qui diceret: in hac opera, qua nauem quæro, non nauem quæro, ſed patriam; ſic Apoſtolus conuenientèr diceret: in hac opera, qua hominibus placeo, non hominibus, ſed Deo placeo: quia non hoc appeto, ſed ad id refero, vt me imitentur, quos ſaluos fieri volo.*

D. Aug in ſermon. 2. de ſerm. Domini in monte 1. coſ.co. 33.

Sic pariter Diuus Gregorius omnes in ſuo Paſtorali adhortatur, vt operam
D omnem adhibeant, ad ſibi populorum vindicandum amorem, vt huius auſpicio faciliùs, & dulciùs pietati eos poſſit obſtringere; arduum enim opus eſt, vt ſe illi ducendos committant populi, qui non diligitur: totus autem in eo ſit, vt non ad ſuam voluptatem, & vtilitatem diligatur; hoc enim quid aliud eſſet, quàm in Deum rebellare, & arroganti quadam tyrannide ſubditorum corda, quibus

D. Greg 8 paſtor. cap. 8.

imperare tantùm Deus debet, ſui amoris potentiâ ſibi vſurpare: *Ne inueniatur ei, cui ſeruire per officium cernitur, occulta cogitationis tyrannide reſultare.* Duos inde Pauli ſermones afferens ſubdit. *Placet ergo Paulus, & non placet: quia in eo quod placere appetit, non ſe, ſed per ſe hominibus placere veritatem quærit.*

Non ergò ab hominum comparandâ beneuolentiâ nos repellit Apoſtolus, ſed ad eam inquirendam nos excitans, hoc tantùm ſtudet, vt eam ad excelſiorem nobilioremque finem omnique ſæcularium rerum ſorde defœcatum referamus: tota vtilitas, quæcunque ea ſit, Deum in vnum redundet: cum igitur tibi Præſul occurrit, ait Diuus Gregorius, qui ne ſubditorum ſibi amorem imminuat, ad malos arguendos ſegniter fertur, & publicæ rerum corruptelæ conniuet, dicendus ille meritò eſt Chriſtiani nominis hoſtis, fidei orthodoxæ adulter, & ephæbo illi perſimilis, qui ſui Domini thalamum fœdaturus ſuæ Dominæ amorem ſibi conciliat, & vt leuiſſimè dicam, Idolum in ſe ipſo erexit & ad ſui vnius honorem, ipſam Dei gloriam immolat, & extinguit. *Ex amore etenim ſuo mens Rectoris in mollitiem vertitur, quia cum peccantes ſubditos reſpicit, ne erga hunc eorum dilectio torpeat, corripere non præſumit*: è ſuo autem amore hoc totum exoriri ex eo maximè putet, quòd plerunque beneuolentia hæc cum Magnatibus, & proceribus blandiſſimè adhibeatur, cum è contra rigor, & durities in egenos, & pauperes obarmetur. *Sed hac Rectores, qui ſemet ipſos diligunt, his procul dubiò exhibent, à quibus ſibi nocere poſſe in ſtudio gloria temporalis, timent: nam quos nil contra ſe valere conſpiciunt, hos nimirum aſperitate rigida ſemper correctionis premunt.*

D. Greg. D. c. 8.

A

Permultos Præſules ſimul coactos alloquens Diuus Bernardus, vt ad hæc perpendenda peruenit, tanti momenti, & ponderis ea duxit, tantamque perniciem in Chriſtianam religionem effluere, vt piâ quadam libertate vſus, facilitatem damnauerit, quam aliqui cum Magnatibus agentes adhibent, in ijs permittendis, quę cæteroquin omninò præcludenda illis eſſent. *Palpatis Principes: ſuſtinetis enim, quod vos in ſeruitutem redigant, quòd deuorent, quòd accipiant, quod ſuper vos extollentur: id circò ad velle eorum loquimini; ad velle eorum ligatis, & ſoluitis, ipſi ſunt ſemiepiſcopi, & ſemiarchydiaconi: imò vt verùm fatear ſupra Epiſcopos, ſupra Archydiaconos, ſupra Presbyteros.* Peſſima hæc morum ſacrorum peſtis ex eo deriuatur, quòd Diuina negotia noſtris poſthabeantur, & magnatum amor ad noſtra commoda dirigatur.

B

D. Bernar. in ſerm. ad Paſtores in Synd. 1. Cor. 2.20.

Si æquitatis amantiſsimi homines eſſent, vtique eorum ſententia, & voluntas cum Dei voluntate facilè conueniret; verùm quàm pauciſſimi ſunt, qui rationis arbitrio ducti, imperium ſenſus ignorent: in beneficijs poſtulandis, æquitatem vtilitati, pietatem cupiditati poſtponunt; quæ preces primò videntur, cedunt in imperia, repulſa indignationem parit, ac ſi eorum authoritati quid raperetur; quid aliud autem hoc dixeris, quàm, Diuo Bernardo referente, in partem Epiſcopalis Principatus irrumpere: immò Epiſcopis ipſis ſe maiores afficere.

C

D. Bern. loc. cit.

Illud vnum tantùm ipſi reſpiciunt, quod poſtulant, & commendant; at Epiſcopi eſt omnia ad iuſtitiæ lancem excutere, & librare, an ſcilicet liceat, an expediat. *Quandoquidem omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt*: tria enim hæc in vno quoque agendo perpendenda monet Diuus Bernardus. *An liceat, an deceat, an expediat*: nec ſanè expediret, ſi mala aliqua ſecum traheret, vel vitioſis moribus viam reſeraret: præterquàmquod ab alijs primò imprudentioribus exemplum illud efferretur, quo probarent improbi, non eſſe ſibi denegandum illud beneficium quod alijs fuerit impertitum.

1. Cor. 6. 12.

Mirandum ſanè eſt, quòd vt vel de crimine puniendo, vel de pia aliqua lege ſeruandâ agitur, plurimi illicò, patrocinatores aduolent, qui contendant, vt eorum voluntati obſequatur, & indulgeat Præſul, conſcientiæ ſuæ leges, Dei que præcepta contemnens: ſi imprudentes illi fuerint, eorum imprudentiam noſtrâ prudentia compeſcamus: Paulinum Nolæ Hyerarcham dabo. *Diſpliceamus ergò his, & gratulemur ijſdem nos diſplicere, quibus & Deus diſplicet.*

D

D. Paulin. ep 6 ad Seuerum.

Maximè quidem compertum Præfectis omnibus eſſe debet, vt Deo ſimul, & ſæculo placere non poſsint: hoc certè Chryſippus agnoſcens ſuæ Reipublicæ regimen conſtantèr detrectauit, illud, vt Stobæus refert, pronuncians. *Quia ſi malè*

Stob. Ser. 43.

malè rexero; Dijs diſplicebo: ſin benè, Ciuibus. Quàpropter, dùm in ijs, quæ ad nos ſpectant, hominibus gratificari ſtudemus, ſi honeſtatis limites irrumpentes in ſanctuarium ipſum inuaſerint, vel ea poſtulare auſi fuerint, quæ omninò reijcienda nobis ſunt; ſi duci à Paſtore noluerint oues, eaſque rationes non approbauerint, quibus ad inferendam repulſam impellimur; illud vnum nobis ſupereſt, vt ſcilicet æquiſſimo animo hoc patiamur, Diuinamque ſemitam haud deſerentes, illud meminerimus, quod ad Florentinum Præſulem Ricaſolum ſcripſit Catharina Senenſis, vt ſcilicet proprio amore exuamur, oportet vt Diuinum

A amorem induti, ſeruilem timorem diſplicendi alijs excutiamus; corpori enim ſuæ Eccleſiæ id circò nos Deus inſeruit, ſuæ dulciſſimè ſponſæ lacte nos enutriens, vt ad Sanctiſſimæ Crucis menſam hoc tantùm cibo veſcamur Diuini honoris, & ſalutis animarum: certè cum ſe Beatæ Brigittæ Virgo Deipara videndam dedit, tres ei detexit labeculas, quibus ſacerdos quidam, pro quo precabatur, laborabat; illarum autem vna in eo verſabatur, quod placere magis hominibus quàm Deo ardentiùs contendebat.

Catharina Senenſis litt. fol 44. & ſeqq.

Reuel. S. Brig. lib. 4. c. 126.

§. II.

NON laudi ſed dedecori vertendum eſt, quod de Traiano Plinius ait, dum eius amorem, & pietatem erga ſibi ſubiectas gentes commendans, pronunciauit, amorem primò populorum, inde Numinis ſibi comparaſſe. *Adeo tibi nihil amore Ciuium antiquius, vt ante a nobis, deindè à Dijs, atque ita ab illis amari velis, ſi à vobis ameris.*

B Plin. in planegiri.

Detur hoc non Idololatræ tantum, ſed Atheo, qui Cælum calcans, & terram adorans, Diuinis humana, fœda conuerſione poſtponat: hoc autem, ſi in Ethnico Principe tàm indecorum erat & turpe; quam ſanè maculam ſacro Principi inureret?

Mercenarium ſeruum inter, & Paſtorem diſcrimen hoc intercedere Diuus Bernardus docet, quòd Paſtor ad gregem tuendum, Dynaſtarum potentiæ ſe fortis obiectet, & quæ iniqua videntur, audactèr illis deneget, eorumque vim in pauperum vaiitatem armatam retundet impauidus; verùm mercenarius diſcrimina omnia euitans, eorum potentiam, & iram reformidans illis gratificetur, blandiatur. *Vnde fugit? à rectitudine iuſtitiæ, à defenſione Eccleſiæ, à liberatione Patriæ, à tuitione pupillorum, & viduarum.*

D Bernar. ſerm. ad Paſtores in ſynod.

C Ad Ioannem Syracuſanum Præſulem ſcribēs Diuus Gregorius eum adhortatur, vt validè, & robuſtè cuncta perficiens, Deum recogitet ſuum adiutorem, nec vllum formidini locum permittens cuiuſcunque poteſtatem, & vires deſpiciat, vt ſacram diſciplinam tueatur: hoc autem ipſum ſuomet exemplo Pontifex Magnus confirmauit, quod afferre hìc placet, tùm quia ad rem maximi momenti eo roborantur Antiſtites, tùm etiam, vt ſibi illi caueant, qui admodum faciles ſuo patrocinio flagitioſos viros opitulari contendunt. Salonenſem Præſulem Maximum Romanus Sanctus Pontifex aduocauerat, vt ſe de fœdis criminibus expurgaret. Præſulem commendans validiſſimè ad Pontificem ſcripſit Iulianus Scribonius, ei ſignificans, vt leniter eius cauſam agens, Canonum vim aſperitatem pro eius defenſione retunderet; hoc autem, vt ab eo faciliùs extorqueret, Principum, populi, & Cæſarum vota, ſuffragiaque repræſentauit: vides hìc ſcopulum, quo plurimæ impactæ naues miserè colliduntur; ſed reuerà Palinurum hæc habuit expertiſſimum, cuius ductu portum fœliciter appulit: ad Scribonium Pontifex reſcri-

D. Greg. lib. 6. epiſ. 19.

D bens oſtendit, immaniſſimum, & propè inexpiabile crimen fore, ſi dum ſæculares Principes profanarum legum vim tam ſanctè, & immobilitèr ſeruant, ſanctas Canonum leges ſacri Principes negligerent, & eneruarent; *Si ſæcularibus officijs ordo ſuus, & tradita à maioribus diſciplina ſeruatur, quis ferat Eccleſiaſticos ordines temeraria præſumptione confundi, audita negligere, & emendanda non benè remittendo poſtponere?* Paratiſſimum hinc ſe exhibet, ad cauſam liberè, rigidè, iuxtà abſolutiſſimas iuſtitiæ leges agendam, ex hac ratione, *Nam ſi (quod abſit) Eccle-*

D Greg. lib 120 in epiſ. 2.

ſiaſticam

ſiaſticam ſollicitudinem, vigoremque negligimus, perdit deſidia diſciplinam, & animabus profectò fidelium nocebit, dum talia à ſuis paſtoribus exempla ſuſcipiunt. Demùm, vt ea infirmaret, quæ de Principum, & populi votis ille ſcripſerat; hæc addit aptiſſima Epiſcopis, eiſque ſimul, qui ſui ſuffragio nominis alijs intercedunt. *Illud autem, quod ſcribitis, quia voluntas Pelatij, & amor ab eo populi non diſcordet: hæc res à iuſtitia nos zelo non reuocat, nec intentionem noſtram facit in inquirendâ veritate peccando deficere.* Demùm ſtatuit; *Studendum ergò eſt fili Magnifice, vt amorem quiſque Dei ſibi conciliet. Nam ſine Diuinâ gratia, humana dilectio, quid dicam impoſterum, dum modò quoque apud nos amplius nocet.* A

Venuſtiſſimum illud eſt, quod è Diuo Auguſtino habes; pleroſque ſcilicet in alienâ domo impunita ea crimina velle, quæ ſuos intrà parietes damnarent acerrimè: vocantur hi à Diuo Bernardo inuerecundi; *Inuerecundi ad petendum, ad*
D. Aug ad Maud. ep. 54. *negandum frontoſi.* Non abs re hîc referam, quod olim adoleſcens excepi; cum enim arctioribus quibuſdam legibus laxam quarumdam Monialium diſciplinam quidam Epiſcopus obfirmaſſet, ad ſæcularis Principis patrocinium Moniales confugientes, commendatorias Epiſtolas ab eo impetrarunt, quarum vi obſeſſus Epiſcopus animo cecidit, vltrò eis omnia poſtulata permittens: breui mortuus Epiſcopus, Epiſcopalem ſuam ſedem Principi illi occupandam reliquit, qui Pontifice concedente eam ſibi habuit; vix autem eam ingreſſus eſt, vt ſubitò ſanctas eaſdem leges, quibus Monialium libertas ab extincto Antiſtite refrœnata fuerat, validiùs confirmaret, conſtantèrque ſeruandas eis exhiberet: ad hæc Moniales eius pedibus aduolutæ illi expoſuerunt, eas eſſe leges, quas dum Princeps ſæcularis eſſet, ab eis præ ſuâ potentiâ, & beneuolentiâ amouit, nec illis eas eſſe iterum obſtringendas, quibus iàm amantiſsimè abſoluerat; His ille reſpondit: Parcatis mihi velim dilectæ filiæ: Epiſtolas tantùm tunc temporis ego pro vobis impendi, nunc autem meam animam, ſalutemque meam impenderem, ideòque vobis illas omninò ſeruandas exhibeo. Sed reuerà decipiebatur iſte, ſibi perſuadens, Epiſtolas tantùm ſe ad earum patrocinium adhibuiſſe: ex illo enim etiam tempore, conſcientiam ſuam ſummâ iniuriâ implicabat; certè qui reprobos viros tuentur, non leuitèr ſe eorum criminibus onerant, & multò grauiùs, ſi vel teſtes impedierint ad veritatem confirmandam, vel audaces inuenerint ad eneruandam. B

Hac igitur in re, ratione, & prudentiâ temperare quiſque ſe debet, & ea ob-
D. Greg 2 Paſt. c. 1. ſeruans, quibus Epiſcopos Diuus Gregorius informauit; *Debet rector ſemper ſubtili examine bona, malaque diſcernere, & quæ, vel quibus, quando, vel qualiter congruant, ſtudioſe cogitare.* Studeat igitur Antiſtes ſolidarum fulgore virtutum, ſibi populi amorem vſurpare, liberalitèr ea concedens, quæ honeſtè concedenda videntur, nullamque ſuo exemplo morum licentiam foueat, ne viuendi corruptelam inducat; ſi quandò autem petita reijcere, & negare cogatur, id ille ſine ſupercilio, & bile faciat; quin vultu ipſo benignus, & lenis, tùm ſermone, tùm aſpectu fidem petenti faciat, quàm ægro animo ferat, facere ei ſatis non poſſe:
Plin. in paue. quàm laudatus de hoc Traianus à ſuo Plinio fuit! *Opera pretium eſt referre, quod tormentum tibi iniunxeris, ne quid amico negares*: vim quandam à ſua innatâ beneuolentiâ percipiebat inferri ad ea neganda, quæ petebantur; an non igitur cruciaretur animo, dum amoris impetum ſequi vltrò non poſſet? C

Hac agendi formâ ſe Diuus Gregorius temperauit, cum Conſtantiæ Cæſariſſæ ſtudioſiſſimè deprecanti, vt abſciſſum Diui Pauli caput ad ſe mitteret, reſpondit,
D. Hreg. lib. 30. ep. 30. *Dum illa mihi deſiderarem imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens,*
veſtram ergà me potuiſſem gratiam ampliùs prouocare; maior me moeſtitia tenuit, quòd
D. Greg. n. 4. ep 34 propè fin. *illa præcipitis, quæ facere nec poſſum nec audeo.* Aliàs etiam eidem Auguſtæ fœminæ ſuperiùs memoratum Maximum amantèr commendanti reſpondit, quòd ſicuti ſine ſuæ ſalutis diſcrimine tàm grauem omittere cauſam non licebat, ſic Deum ardentèr exorabat, vt eius innocentiâ patefactâ cauſam poſſet lætiſſimè expedire.

Verùm, ſi ad hæc adeò benignè, & humanitèr præſtita, adhùc illi animo exaſperato recrudeſcerent, pacatiſsimè nos omnia patientes, gratias Deo dabimus, D

quòd

A quòd nunc temporis. Chriſtiana Religio maximè efflore ſcens, eas non patiatur anguſtias, quibus olim, Diuo Gregorio imperante, laborabat, adeò vt non Epiſcopis tantùm, ſed ipſimet Pontifici, Cæſareo diademate vim inferre Principes auderent; quà propter in eàdem epiſtolà continere ſe Gregorius non potuit, quin cùm Auguſtà conquereretur, quòd Cæſar ei præceperit, vt Salonenſem memoratum Præſulem honoraret; do eius verba. *Si Epiſcoporum cauſa mihi commiſſorum apud pijſſimos Dominos aliorum patrocinijs diſponuntur, infælix ego in Eccleſiâ iſtà quid facio?*

De amore, quo ſuam Eccleſiam proſequi Epiſcopus debet.
Cap. III.

B

INnocens quoddam veneficium amor eſt, cuius vi nullà carminum maleficorum virtute roboratà, amati animo vis infertur, & mutua cogitur reddere amoris officia; tunc igitur Antiſtes populi ſibi amorem procul dubiò comparabit, cùm eum, cuius amorem exoptat, & ipſe priùs amauerit. Ad hoc autem, licet hanc rationem exceperis, è ſuo met munere arctiſsimo vinculo obligatur.

Multa ego quidem in præcedentis partis extremo capite attuli, examen illud diſcutiens, quo Pontificum conditor Chriſtus Pontificem Petrum inauguraturus eius amorem, qui ſcientia Sanctorum eſt, ſubtilitèr inueſtigauit, conſultò tamen ad hoc caput inſtruendum diſtuli rationem.

Compertus vtique Chriſto Domino Petri amor erat, cùm Petri animo præſentior ipſomet Petro Chriſtus eſſet, nec leuitèr ignoraret, quàm vberi largoque gemitu ſua ipſe errata redemerit. Quid plura? an non eius amoris vehementiam C expertus ipſe fuerat, cùm audiens in littore Magiſtrum adeſſe, moræ longioris impatiens, *Tunicà ſuccinxit ſe, & immiſit ſe in mare*: cæteri verò in nauigio venerunt: eius vim amoris haud quaquam tota maris vehementia fluctuumque ſæuientium ferocia valuit coercere, eoſque ignes, quos eius animo ſuccenderat amor, maximi elementi aqua ingeſta non potuit extinguere: *aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem*; quid igitur? Audi Chryſoſtomum: hoc ille examine tùm Petrum tùm Epiſcopos omnes eius adminiſtros, certiores facere voluit, de amore quàm maximo, quo ſuam Eccleſiam diligebat, vt nos ad eam pari amore diligendam obſtringeret. Quæ hùc vſque fecerat Petrus amoris experimenta, in ipſo tantùm Chriſto verſabantur; vt ergò limites exiliens, ad populorum amorem progrediatur, eum ſuo amore excitat, cùm populorum amor ab amore Dei non dixtinguatur, duoſque iſtos inter amores fieri ſine vitio poſſit circulus vitioſus: accipe iam eius ſermonem. *Vt & Petrum, & cæteros nos edoceret, quantà beneuolentià, & charitate ergà ſuam ipſe Eccleſiam afficeretur: vt hac ratione, & nos quoque eiuſdem Eccleſiæ ſtudium, curamque toto animo ſuſciperemus.* Hinc reſponſio patet, qua Philoſophus quieſcet, ſi diceret, id quod ex antecedenti conſequitur, D dialecticis legibus repugnare, ac ſi loco dicendi, amas me tu? dicturus potius eſſet, amas ne meum gregem? illum ergò paſce: ſed validiſſimum enthimema Chriſti eſt, cum amare Chriſtum nullus ingenuè poſsit, qui ſuam ſimul Eccleſiam ſuo ſanguine redemptam ardentiſsimè non diligat, cùm nihil extra ſe ardentiùs eà Chriſtus amauerit; ſi ergò me amas, paſce oues meas; ac ſi primus veluti greſſus, quo ad ſedem Epiſcopalem quis accedat, amor ſit, quo primùm Chriſto cor ſuum Antiſtes deuouerat: & poſteà, veluti per repercuſsionem, amor idem, vt docet Angelicus, conuertatur in gregem; hæc perpendens Chryſoſtomus examen idem aliàs explicans, ſic habet. *Initium ſumendum à proximi dilectione, vt Paſtor id muneris accipiat, vnde Petro dicebat Chriſtus. Paſce oues meas. Chriſtum enim diligens, & gregem illius vtique diligit.*

Hinc paritèr collige amoris vehementiam, quo populos amare tenemur, & quàm

Ioan. 21. 7.

Cant. 8. 7.

D. Chryſ. lib. 2. de ſacerd.

D. Chryſ. ſerm. 29. in Ioan. 21.

quàm purus & candidus omnique terrena ſorde alienus amor hic exardeſcere debeat, cùm è puriſſimo fonte Diuioi amoris effluens ad ipſum poſtea reuertatur, & A
in amabili ſui cordis theſauro conquieſcat .

Quin , vt ad nos magis obſtringendos , noſtrumque inflammandum amorem conari videretur Deus ; haud dixit Petro . *Paſce oues tuas , ſed meas* . Si ex animo me diligis; ſi mea gloria tibi cordi eſt , gregem meum meo ipſo ſanguine mihi cariorem paſce; illum enim tu paſcens & nutriens, me ipſum paſcis & nutris:quę pro eius ſtudio confeceris, in me reſluo beneficio conuertentur; pro curis , laboribus , moleſtijs ſumptibus , quos ad eum excolendum impenderis , æternitatis volumine, non terreno calamo, ſed è Solis luce deſumpto radio ego me debitorem inſcribo: nulla mihi grarior hoſtia immolabitur, quàm amor, quo eum anxiè diligas, & fideliter ſeruas : meæ ſunt oues & ex omnibus, quæ poſſideam,ditiſſimus
D.Chryſoſtom. theſaurus , ſatis hoc tibi fuerit ; *Qui diligit meas oues,me diligit*,ſic Chryſoſtomus, qui poſtea ſubdit , *nullum enim officium hoc charius eſt , eandem curam,quam nobis impendit, repoſcit; neque prorſus alia res eſt , quæ perinde declaret; doceatque quis ſit* B
fidelis , & amans Chriſti, quàm ſi fratrum curam agat , proque illorum ſalute curam geras. Quàm igitur excelſum ſit ſacerdotium,quo Deus nos decorauit, hinc patet, cum ad opus præ omnibus pretioſum & illuſtre nos euexerit, nobiſque meritorum immenſum campum reſerauerit;hinc etiam , colligas, quàm ſollicitè noſtro muneri inuigilaturi ſimus , vt commiſſum nobis depoſitum tueamur, non tanquam rem noſtram, ſed vt Chriſti patrimonium, illud animo perſuaſum habentes,quòd cum ſacri Principes inaugurati ſuimus, illa verba nobis inſonuerint, quibus Saulem Samuel alloquutus eſt . *Ecce vnxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in Principem* : vt pro noſtra imbecillitate intelligamus , eodem eum amore & beneuolentia nos illud ſeruaturos, qua Chriſtus ipſe ſeruauit: Quaſi dicat, ſic Gregorius , *hæreditatem ſuam tuam fecit , vide vt in ea aliter non te geras* : non alio planè modo quàm eo, quem Præceptor Diuinus exemplo ſuo reliquit .

Quid igitur mirum , ſi in hebræo idiomate Paſtores vocentur *Rhogim* , hoc eſt C
amatores: totum enim eorum munus in amore verſatur , & quoniam , vt Ariſtoteles docet , *amare eſt velle bene.* contendant potiſſimùm , vt ſint populis adiumento. Charitas hæc, quæ fœcunda operibus ſit , Epiſcoporum propria eſt; quandoquidem , vt Diuus Thomas docet , cum tria in Epiſcopali ordine diſtinguantur ; muneris ſublimitas , & populorum obſequium, *Vnum principale & finale , ſcilicet Epiſcopalis operatio, per quam vtilitati proximorum intenditur , ſecundum illud Io: vltimo ; paſce oues meas* . Conſideratè igitur & maturè ad Tymotheum ſcribens Diuus Paulus aſſeruit , *Si quis Epiſcopatum deſiderat , bonum opus deſiderat* , vi-
D . Paulus ad Timoth. des , vt ſtatim ad ſolum opus ſermonem ſuum obſtrinxerit ; *n*ec enim, ſi duæ aliæ partes reſpiciantur , ſine ſuæ ſalutis diſcrimine deſiderari Epiſcopatus poteſt , ut in prima hujus operis parte docuimus , tum nihil aliud quàm opus præferat Epiſcopatus *opus bonum* : amoris opus ſit, neceſſe eſt , cùm nihil bonitatis characterem ſine amore ſortiatur ; qua de cauſa egregiè ab Auguſtino appellatus fuit. *Neceſſitas charitatis* , ac ſi ex amore tantum & charitatem populorum ſe illi ſupponere quiſque debeat , & è ſtudio , quo humanæ Societati ſeruire & conſulere exoptamus .

Tres igitur dotes, quæ collucere præ cæteris debent in Principibus, docente D
Diuo Athanaſio Epiſcoporum omnium illuſtriſsimo , primarium meretur locum. *Mutuus affectus & amor erga homines quæ & Deo inſunt* : ac ſi ſubditorum amor , tam vegetus, tam candidus , tam potens ſit; vt Diuinum amorem imitetur ; ſicut enim amor , quo nos proſequitur , non ſiſtit in animo ſed verſatur in opera ; non otiatur, ſed in perenni beneficiorum effuſione adlaborat , ſic noſter erga ſubditos amor emicare debet in operâ ; audi Gregorium : *Porobatio dilectionis , exhibitio eſt operis* .

Hinc fuit , vt Pontificium diadema non prius Petro conceſſerit Chriſtus Dominus . quàm ſui flammam maximè ęſtuantis amoris oſtenderet ; ac ſi diceret amor, quo ab amicis diligor, non ſegnis eſt, non iners , non otioſus,ad magna ſuccenditur; inter labores & ærumnas haud torpeſcit ; ſi ergo me diligis , Epiſcopale

pale

Digitized by Google

pale munus excipe, quo nullum laborioſius, nullum moleſtius: ex Ambroſio
A hæc habes ſic loquente. *Ideò commiſit Chriſtus Petro paſcere gregem ſuum, &*
Domini facere voluntatem, quia charitatem eius agnoſcit: qui enim diligit ex vo- D. Ambroſ in Pſalm. 118.
luntate, facit quæ ſibi ſunt imperata, qui timet, ex neceſſitate.

Cum cædi Hebræum virum Moyſes adoleſcens inſpexit, præ immenſo amore
quo patrium nomen diligebat, in Aegiptium occiſorem irrumpens, læthali diſcri-
mine eum abſoluit; duos inde alios Hæbreos inueniens de re quadam aſperè di-
ſcrepantes, ad concordiam inter eos ſtatuendam, ex illis alterum obiurgauit: ini-
què hic obiurgationem ferens ait. *Quis conſtituit te Principem, & Iudicem ſuper*
nos? vt maximè ineptum & tardum damnat hunc Hebræum D. Chriſoſtomus: ex
ipſis enim operibus adeò beneuolis, & humanis agnoſcere ſatis ipſe poterat,
Principem ſuum eſſe Moyſem, non quidem nomine, ſed munere. *Inſipientiſ-*
ſimè dicebat ad illum Hebræus quidam; quis te conſtituit Principem ſuper nos? quid D. Cryſoſth. hom 15. in 2. ad Cori th.
dicis? opera vides, & de nomine controuertis? quemadmodum, ſi quis viſo medico,
qui optimè ſecet, & infirmum corpus adiuuet, dicat quis te conſtituit medicum &
B *ſecare iuſſit?* Paſtor vtique & Princeps dicendus iure ille eſt, qui ad aliorum be-
neficia, tùm animo, tùm dextrà paratiſſimus accurrit: ex aduerſo autem, qui
huiuſmodi amore deſtitutus frigeſcit, qui vel vt proprio genio indulgeat, vel
vt proprium amorem foueat, vel è naturali aliquà corporis compoſitione, cha-
ritate illà non æſtuat, alienam ſalutem non eàdem librat menſurà, qua ſuam,
& ad alios adiuuandos, ſi neceſſitas vrgeat, vel leuiſſima pericula reformidat,
indignus omninò eſt, qui infulatus eluceat; ſatis ipſe à Diuino amore alienum
ſe præbet, cuius amor ſocius ſemper hominum amori eſt; recedat ab Epiſcopali
ſede vir iſte, ne ſine charitate munus charitatis amplectatur; *Ideoque eam non-*
dum adeptus periculoſiſſimè promouetur, quantumlibet alijs videatur pollere vir- D. Bernar. ſuper cant. ad ſin.
tutibus.

In hoc ipſo quàm ſibi diſcordent Seruus mercenarius, & verus Paſtor, intel-
ligere fas eſt è mente Diui Gregorij: vterque gregi præeſt, ſed iſte ex eius amore,
C ille è ſuo commodo; & cum è fine opera diuerſitatem accipiant, maximè diuer-
ſa, imò aduerſa horum opera ſint, neceſſe eſt, eum ille pro fine ſuum lucrum
ſtatuat, hic verò lucrum animarum. *Non paſtor, ſed mercenarius vocatur, qui*
non præ amore intimo oues dominicas, ſed ad temporales mercedes paſcit: merce- Hom. 14. in Euangel.
narius quippe eſt, qui quidem locum paſtoris tenet, ſed lucra animarum non quæ-
rit: hæc Gregorius.

§. I.

NON immeritò elapſis retrò temporibus Patres vocabantur Epiſcopi, vt
nempè ſignificarent, amore quodam paterno ſubiectos ab eis populos
amari; cùm enim ſuæ Eccleſiæ, quæ mater fidelium in eà regione commoran-
rium eſt, ſponſus Antiſtes exiſtat, hìnc fit, vt in filios eos pater agnoſcat, & ipſe
à filijs agnoſcatur in Patrem. Quæ autem ſuauitas eſt, quà filios Pater amat
& iuuat? quàm laborioſé ipſis inſeruit, quàm facilis eorum vel gaudia, vel
D moleſtias excipit, & in partem eorum accedit, quibus vel triſtantur, vel hila-
reſcunt? an non ad eorum beneficia totus induſtrius ſemper euigilat? ſi autem
naturæ vim gratiæ virtus exuperat, an non major ille amor futurus ſit, quo
ſpiritales filios dilecturi nos ſumus, quàm ille, quo ſuos filios corporeos ſui
parentes proſequuntur? nulla quidem res eſt, ait Chryſoſtomus, quà fideliùs
veri Principes agnòſcantur: *Nihil eum, qui imperium gerit, aquè indicat, vt* D. Chryſoſtom in ſerm. 1. in ad Corinth. init. moral.
amor atque indulgentia erga eos, quibus præeſt: nam & Patrem non modò ſobolis
creatio facit, ſed etiam poſt creationem amor; quod ſi vbi natura eſt, tantus amor
requiritur, quanto magis vbi gratia? vt autem ad filiorum commodum ſua
omnia bona Principes dirigunt, ſic ſtatuendum nobis eſt, non alia de ratione,
ad ſacrum hunc Principatum nos à Deo elatos, quàm, vt noſmet ipſos obliti,
propriamque quietem alieno labori poſthabentes, populorum tantùm beneficio

C & vti-

& vtilitati viuamus: docuit hæc Apoſtolus ità pronuncians. *Omnis namque*
Hebr. 5. 1. *Pontifex ex hominibus aſſumptus*, non pro ſe ipſo, *ſed pro hominibus conſtituitur* A
in ijs quæ ſunt ad Deum: in hoc igitur gloria noſtra verſetur, eximiumque collatum nobis à Deo beneficium veneremur: hinc ſuam fœlicitatem eriuari quiſque exiſtimet, nec ex opum luxu, vel nominis honorificentià, ſed è ſolà
D. Auguſt. io Reg. c. 11. alaſ. 33. credat charitate beari; quàm benè Auguſtinus; *Ipſe qui vobis præeſt, non ſe exiſtimet poteſtate dominante, ſed charitate ſeruiente fœlicem.*

Maius quid proferam! amorem paterno dulciorem & ardentiorem exigere Deus videtur à nobis; matrum inſtar præcipit, vt eos amemus; nec enim ad Moyſem tantùm, ſed ad nos etiam ea Dei verba referuntur. *Porta eas in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum*: ſanè doctè ſimul & ingenuè Diuus Chryſoſtomus profitetur ab Epiſcoporum amore, Patrum eorumdem amorem longè
D. Chryſoſt. homil. 3. in ad tim. ſuperari. *Oportet naturales patres dilectione, & inflammati vi amoris tranſcendere*: cum enim adeò laborioſum & aſperum noſtrum miniſterium exiſtat, ingens & enixus amor eſſe prorſus debet, cuius vi aſpera emolleſcant, labores B
placeant, ſpinæ floreant; vnus enim amor eſt, qui prodigia dulci quadam po-
D. Auguſt. ſer. 10. poſt Epiph. ex. or. 18. tentià operatur, *Omnia ſæua & grauia, facilia & propè nihil facit amor*; ſic Auguſtinus.

Agnoſce hìc miſterium, quod in præcepto Aaroni, hoc eſt Epiſcoporum exemplari, commiſſo latebat; is enim prohibebatur *ne ſancta ſanctorum*, ingrederetur, præterquàm ſacris veſtimentis indutus; inter hæc autem illud, quod ſuper humeros gerebat & antè pectus, *rationale* dictum, tribuum nomina inſculpta gemmis præferebat: *omnia in figuris contingebant illis*, his Deus ſignificauit, quòd
1. cor. 10. 6. ſi vt decet, ſacerdotium noſtris humeris impoſitum geſtare velimus, & noſtrorum populorum quieti vigilias noſtras deuouere, eorumque ſaluti noſtra poſthabere diſcrimina, ad pectus etiam, materni virtute amoris, eos præferamus oportet.

Vt autem validiſſimè hoc idem exprimamus, Paſtoris metaphoram proſequamur; quam aptiſſimè Petrum Chriſtus examinans in medium eduxit: vt enim C
ſapientiſſimè Alexandrinus Clemens aſſeruit, Armentarij Paſtoris arte Principatus regimen tàm enucleatè deſcribitur, quàm clarè in venatorià exercitatione bellum exprimitur: ipſemet inclytus & potentiſſimus Cyrus, Xeno-
Clem. Alex. lib. 1. ſtrom. phonte teſte, hoc idem aſſeruit hac dicendi formâ: *& eius oratio memoriæ prodita eſt, cum diceret ſimilia eſſe opera boni Paſtoris, & boni Regis: nam & Paſtorem decet id præſtare, vt pecora habeant fœliciter, & his vti (ſi tamen pecudum*
Xenof. l. 8. *eſt fœlicitas), & Regem identidem decet vrbes, atque homines fœlices facere, & ijs ſimiliter vti*; hinc pariter eſt, ait Hebræus Philo, vt regno proludere viderentur armentorum Paſtores, & Paſtores antiquitùs populorum Principes dictos, quo etiam nomine Agamemnonem donauit Homerus, ad eius probitatem commendandam, amoremque celebrandum, quo ſibi ſubditas gentes excolebat.

Verùm luxuriante nunc temporis titulorum vanitate, & effrœni licentià Principium ſuperbià ſe porrigente, cum ea ſolum placeant nomina, quæ Diuinum quid referunt, clariſſimum Paſtoris nomen ſacris tantùm Principibus, cæteris dedignantibus, accommodatur; & meritò, quid enim aptiùs vità Paſtoris D
exprimitur, quàm ſacri regiminis forma? aſſiduam prope gregem præſentiam perpende, vigilantiam ad eiuſdem beneficium, paſcua quibus eum enutrit, curam, quà ne palantes & erroneæ oues vagentur, auxilia quibus ægræ & imbecilles ſunt adiuuandæ, ſollicitudinem ne aggrediantur à lupis, rationem quam
Iſai. 40, 11. de illis reddituri Domino ſumus, demùm munus, quo illius vices explemus, de quo, cum Paſtorum omnium Paſtor ſit, vaticinatus Iſaias fuit; *Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, in brachia ſua congregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit, & fœtas ipſe paſcebat*: oues igitur ſuas exquiret, fouebit, enutriet, & ſi opus fuerit, vel brachio vel humeris geſtabit incolumes; adeò vt ſacris Paſtoribus aptari il-
4. Reg. 2, 13 lud valeat, quod ſub alterius metaphoræ velo Eliæ dixit Eliſeus. *Pater mi, pater mi currus Iſrael, & auriga eius*: ita vt eos ſinu ſuo quos gubernat, præferat,

Digitized by Google

ferat, & humeris fulciat, eorum labes erroreſque diſſimulans, & commiſerans: Drog. de Sacr. Dom. paſſionis.
A ad quæ verba continere ſe non valet Drogo Hoſtienſis, quin in iſta erumpat. *O vox affectuoſa! portas, regis, ſuſtines, & gubernas*: quâ eâdem ſententiâ, eadem D. Gregorius interpretatur. D. Greg. l. 2. in Ezech. ho. 21.

Vlteriùs pergit Angelicus docens, multo arctiùs animarum, quàm pecorum Paſtores obſtringi: labores enimuerò improbos immaneſque cruciatus pro ſui gregis cuſtodiâ hi patiuntur, vt è verbis Iacob Labano dictis conſtat: *Nocte ac die gelu vrgebar & æſtu*: ſed tandem intrà laborioſæ vitæ limites hæ moleſtiæ circumſcribuntur, cum ad gregis ſalutem vitæ ſubire diſcrimina non teneantur; verùm vbi de animarum Paſtoribus agitur, annon ſi neceſſitas poſtulet, vel inter millena ſalutis & vitæ diſcrimina ſuis ouibus inſeruire tenetur? hoc certè illo Chriſti ſermone ſignificatur, *Bonus Paſtor ponit animam ſuam, id eſt vitam corporalem pro ouibus ſuis*, vt Diuus Thomas explicat: ſic pariter diuus Cyrillus Chriſti amorem recogitans, quo nos redempturus cruentæ morti ſe tradidit, ait. D. Thom. ſuper Ioan. c. 10. lect. 3 Genſ. 31. Genſ 31. 40 Ioan. 10. v. D. Cyrill. l. 3. in Ioan. c. 1.
B *Ergò eius exemplo, quicunque bonus Paſtor debet pro ouium ſalute animam ſuam ponere, & propria vita pati diſpendium, potius quàm oues ſuæ pereant*, quod idem ad Eugenium Pontificem ſcribens, Diuus Bernardus validè inſinuauit. D. Bernard. ep. 137.

Huiuſmodi autem virorum, qui ad gregem ſeruandum ſui purpurâ ſanguinis eum colorarunt, & ad ſubditorum vtilitatem in amoris arâ ſe victimas vltrò immolarunt, feraciſsima fuit Chriſtiana Religio; abſque ſuarum ouium comitatu Cælum hi aſſequi noluerunt, & pro illis vitæ lucem amittentes, æternam beatitatis lucem ſuo ſanguine geminarunt; vberiùs hæc Rupertus Abbas ſuppeditet: *aſperſa ſunt ouilia ſanguine Paſtorum: maduerunt campi, cruentata ſunt paſcua, ditatum eſt Cælum animabus, quas Paſtores pro ouibus poſuerunt*. Ruper. in c. 10. Ioan.

Quis ergo tantum miniſterium explere ſatis poſſet, niſi amor, *qui ſi amor eſt, magna operatur*, leues & amabiles labores ipſos redderet? excuteret onera tàm immania humana infirmitas, niſi charitatis igne ſuccenſa, ad illa ferenda ſe componeret, & recentiſsimum ſemper robur indueret: Triumphos certe, quos D. Gregor
C de lupis immanibus referunt frequentiſsimè Paſtores Epiſcopi, quis tribuere amori recuſet? *Nam maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Ioan. 15. 13

Prudenter igitur ſapientum omnium Maximus ad moleſtiarum aculeos retundendos, quibus tantum ſacerdotium exaſperatur, rationes duas nobis præfert, quarum prima eſt, vt amantiſsimè noſtrum gregem diligamus, altera verò, ne vitæ huius breuitatem obliti Cælum ſpectare recuſemus, quo laboribus noſtris auguſta Corona præſtabitur. *Diligenter agnoſce vultum pecoris tui*: hîc labor, induſtria, & vigilantia in grege ſeruando indicatur, *tuoſque greges conſidera*: ex hæbrea loquendi formâ habetur, *& applica cor tuum ad greges*; animi tui delicium in tuo grege verſetur, ad eius fœlicitatem amor tuus inſudet, toto corde totiſque viſceribus eum amplectere & foue; perbreuis etenim labor hic erit, ſed æterna beatitas. *Non enim habebitis ingitèr poteſtatem, ſed corona tribuetur in generatione & generationem*: hæc autem verba ad populorum Paſtores dirigi Venerabilis Beda docuit, qui tamen vnà cum Hugone Carthuſiano, & alijs vulgatæ noſtræ adhæret. *Paſtori dicitur Eccleſia, diligenter adhibe curam eis, quibus* prou. 27. 23 D. c. 27. 24 Beda & alij ibidem.
D *te preeſſe contingerit*.

Quin, vt mea fert opinio, quamuis nullum habeam qui hæc docuerit, fieri poteſt, vt ex hoc Salomonis ſermone Apoſtolorum Princeps ea verba ad Epiſcopos inſtruendos directa deſumpſerit. *Paſcite, qui in vobis eſt gregem Dei, prouidentes, non coactè, ſed ſpontaneè, ſecundum Deum, non turpis lucri gratia, ſed voluntariè*: hoc eſt vnius ratione amoris, qui primò feratur in Deum, & è Deo ſine vllâ admiratione referatur in gregem: æternam tantùm hic amor coronam affectet, quam ſtellis radiantem Diuina Charitas elaborat. *Et cum apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ Coronam*. 1. Petr. 1, 2.

Coronam hanc, primæuæ ætatis Epiſcopi tàm auidè appetebant, vt ac ſi fornacem charitatis corde reconderent, non ad oues tantùm ſibi commiſſas ardentiſſimè incumberent, ſed exæſtuante in omnes amore, omnium bona, om-

D. Hyeron. epiſt. 9.

nium ſalutem requirerent, ac ſi vniuerſalis hic amor, penſio quædam Epiſcopalis muneris eſſet: De his Diuus Hyeronimus. *Pro officio Sacerdotij, omnes* A *Chriſtianos filiorum loco diligimus; & profectus eorum noſtra eſt gloria.*

D. Chryſoſt. hom. 15 in 1. ad Corinth.

Quin viuentes adhùc Coronam iſtam aſſequimur; quandoquidem prærterquàm quòd huius amoris vi, populorum obſeruantiam & venerationem facilè Antiſtes impetrat, famam inſuper vigentem nomini ſuo comparat, & comparatam amplificat; hinc Diuus Chryſoſtomus. *Nihil tàm clarum facit gerentem magiſtratum, atque dilectionis ſtudium erga ſubditos.* Pater igitur paternum hunc Epiſcoporum amorem tria illa bona præ alijs pretioſiſſima ingenti cum lucro producere, vtile, delectabile, & honeſtum.

Exempla ad eandem ſententiam confirmandam afferuntur. Cap. IV. B

Pſal. 98. D. Nazian. 6. ſub init. D. Aug. q. 23. in leuit. Phi. lib. 3. de vit. Moyſ. ad fin. Num. 11. 12

PRINCEPS ſimul & Epiſcopus in lege ſcriptâ Moyſes fuit, & cum ſuo fratre Aaron maximus ſacerdos, *Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius*, ſic Regius Pſalres teſtatur, & concordi ſuffragio Diuus Gregorius Nazianzenus & Auguſtinus affirmant: quin eins prodigioſa facinora deſcribens Philo, ſic ſuum opus abſoluit. *Hæc eſt vita, hic exitus Moyſis, Regis, legislatoris, Pontificis, & prophetæ*: populorum Paſtor enunciatus fuit, cum mandante Deo audijt; *Porta eos in ſinu tuo*, & multò clariùs cum ad Hebræos è captiuitate Pharaonis educendos, & ad promiſſam terram eoſdem adducendos electus ipſe fuit, vt conſtaret, in hoc tantùm Epiſcopi miniſterium verſari, nempe vt populos è captiuitate Dæmonis liberet, & promiſſum cælum eis impertiat; iure igitur meritò tanquam omnium Hyerarcharum Idea, à Diuo Petro Venerabili, & Thomâ de Villanouâ Moyſes præficitur: licet hic innumera ingentiaque beneficia, quibus ſuum populum cumulauit, peſſimo ingrati animi vitio ab Hebræis viris obrui cognoſceret; ad C hùc tamen, cum è nefariâ vituli aurei adoratione in Hebræam gentem Numen vidit iuſtiſſimè obarmatum, amoris dulciſſimi vi eò raptus fuit, vt eligendum

exod. 32. 31 Rupert. abb. ibid.

Deo daret, vel populo parcere, vel ipſum perdere, *aut dimitte eis hanc noxam; aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti*: propriæ ſalutis pretio ſalutem populo comparauit. Tantâ ille charitatis copiâ diteſcebat (ſic Rupertus Abbas), vt ad eam metiendam tenuis quæuis alia copia videatur: amoris vi, qua populum diligebat, cæleſtis illi gloria deſipiebat, & ſine ſocio populo ipſa Cæli dulcedo amareſcebat; amantiſsimus ſui gregis Paſtor ab eius diuidi ſocietate recuſabat; an non deliratio hæc videtur? quis vnquam adeò deſipuit, vt cæleſtem à ſe gloriam reiectaret? quis adeò prodigus, vt veluti per iocum

D. Chryſoſt homil. 7. in epheſ.

æternæ beatitatis patrimonium dilapidaret? *Quid dicis? cælum contemnis? expugni petis?* Quid ſi perdatur populus, tu te ſerua? amoris leges ignoras; ſic pro Moyſe aureus idem Ioannes reſpondet. *Vtique inquit, diligo ſiquidem illos licet iniuſtè egerint, & quid patior? amor enim eſt.* Paulò anteà parùm abſuit, quin inſanientis illius gentis ferociâ, lapidibus Moyſes obrueretur, & tamen ne D illa breui pereat, æternùm ipſe perire eligit: vnum hoc charitatis prodigium cætera alia Moyſis prodigia obſcurauit, & ex amore magis videtur ipſe commendandus, quàm è domitis elementis, naturâque ferè totâ ſuæ poteſtati ſubactâ: accipe verba Chryſoſtomi: *Moyſes multa & magna operatus eſt miracula,*

D. Chryſoſt. hom. 25. in 1. ad Corinth.

ſed nullum tàm magnum eum fecit, vt beata illa vox, quam ad Deum habuit: aut dimitte eis hanc noxam &c. Populo alteri, qui amantior & obſequentior ſit, præficere eum Deus vult, recuſat tamen Moyſes, amoremque totum ergà ſibi iam traditum populum deuouet & abſumit; egregium hîc documentum præbetur Epiſcopis, ne ex vno grege ad alium transferri meditentur; flagitioſiſsimus omnium populorum Hebræus eſt, innocentiſsimus omnium eſt Moyſes: quid?

D. Chryſoſt. vbi ſupra.

vt flagitioſis parcatur, ſua innocentia puniatur: ad eum ergò concinno ſermone conueſtus aureus Ioannes. *Nihil peccaſti & cur particeps deſideras eſſe ſupplicij?*

cur pœna coniunctus? cur tribulationi ſocius? hinc reſpondentem eum exprimens
A pergit. *Quam iucunditatem, quid beneficij, cum alij puniuntur, ſentire poſſum? nec fructum meæ commoditatis agnoſco, cum tenentur alij laceratione ſuplicij.*

Quis vnquam genitor tàm abſoluto amore exarſit? parcè nimis & auarè de eo loquutus Abulenſis mihi videtur aſſerens, *quòd cenſebatur tanquam pater & mater populi, quia erat Prælatus, & populus ille adhùc erat rudis.*

In medium iam gentium Apoſtolum & Epiſcopum Paulum proferamus: ſuauiſſimè & ipſe Corinthios diligebat, eòque ferventior amor erat, quò mutuus eorum amor erga ipſum deficiebat; adhùc tamen ad eorum vtilitatem labores, curas, ærumnas, itinera, paratiſſimus ſuſcipiebat; nec his acquieſcens ſuammet vitam pro illis impendendam offert, eiſque Cæli gloriam empturus, ſupliciorum, carcerum, cruciatuum, mortis ipſius pretium a ſe ſoluendum non reformidat. *Ego autem libentiſſimè impendam, & ſuper impendar ipſe pro animabus veſtris, licet plus vos diligens minus diligar*: vulgaris amor eſt qui, niſi fuerit mutuus, extinguitur: ad ingrati animi vitium, veluti ad maleficæ auræ afflatum amoris 2. Corinth. 12. 13.
B vnda exareſcit: auram tamen hanc Pauli charitatis vicit oceanus: nullam ipſe ſibi è ſuo amore vtilitatem, nullam mercedem appetebat, ſuique oblitus in Deum tantùm optabat, vt amor omnium collimaret.

Tenue quid hoc ipſum Paulo fuit: infimum ferè viſum in amore fuit, quod alijs ſupremum videtur: Moyſem & ipſe æmulatus optauit pro ſibi commiſſis populis æternùm perdi, vt Hebræos & ipſe cælo donaret, donandum ſibi cælum vltrò repudiauit. *Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis*: hoc illi in votis erat, vt ſi fieri poſſet ſibi deſtinatam beatitatis coronam heroico amoris exceſſu, non ſibi, ſed illis largiretur, non innocentiam reijciebat, ſed debitam ſuæ innocentiæ mercedem, non ſanctitatem, at gloriam. Rom. 9. 3.

Quæ nam igitur dicendi copia, quænam inexhauſtæ capacitas mentis valeat Pauli charitatem prodignitate commendare? *Omni pelago latior, omni flammâ vehementior erat hac dilectio, ac nulla illam pro dignitate dictabit oratio*, hæc in.d.cap. 9. Rom.
C Chryſoſtomus.

Ego ipſe (ſic emphatico quodam loquendi aeſtu) ego ipſe, qui vas electionis a Deo fui nuncupatus, electorum ſocietatem detrecto, dummodò mei loco meos videam fratres electos, tot tantaque mihi diademata intexta, fratribus meis libens cedo: iterum profero Chryſoſtomum: *Ego ipſe qui omnium magiſter ſum effectus, qui officia meritaque infinita coegi, qui coronas infinitas expecto*: ego qui ſonorè pronunciaui, nulla me vnquam vi vel cæleſti, vel infernâ, á Chriſti amore ſeparandum, ab eius præſentiâ & gaudio ſeiungi deſidero, populorum ſalutem tam impensè diligens, vt eam beatifico Dei conſpectui præhabere non dubitem. *Ego ipſe quem nec mors, nec vita, nec præſentia, nec futura, nec qualibet alia creatura ſeparare poterat a charitate Dei, libentiſſimè pro Iudæorum ſalute ab ipſo ſepararer: ſuum in eos amorem ac deſiderium declarans.* Explicantem dedi Theodoretum. Theod. ibidem.

Vides hîc, ait Chryſoſtomus, vt Moyſes & Paulus non omnes tantùm cruciatus & maxima huius vitæ ſupplicia magnanimâ voluntate deuorarint, ſed è Dei, quem vnicè diligebant, dilectione, ſupra cæleſtes orbes & ſupra Apoſtolos
D animum erigentes, terrena hæc omnia deſpexerint, diuinæque gloriæ nullam rationem habentes, enixiſſimè optarint, vt ab ipſa beatitate arcerentur, cæleſtiſque ipſis gloria præcluderetur? Quid ad hæc Codri, Leonidæ, Ageſilai, quid Horatij, Decij, Curtij, Mucij, quorum nomina, eò quod pro ſuarum ſalutem gentium ſpiritum generosè deuouerint, ſcriptorum calamis elata ſuperbiunt & in theatro ſæculorum pompam faciunt ſui? nos Paulum damus, qui, ac ſi mortem pro alijs oppetere leuiſſimum quid eſſet, æternā ipſammet mortem occurrit, vt ſuos æternâ eâdem morte Iudeos abſoluat. *Reliqui omnes periculis ſe in præſenti vix obiecerunt: Paulus autem futuram etiam gloriam, gloriæ proximi poſthabuit.* D. Chryſoſt. vbi ſupra.

Optimè autem, quem hùc vſque explicantem attulimus Chryſoſtomum, eâdem exarſiſſe charitate quà Paulum patet; cùm enim ad ſuum populum pro

concio-

concione diceret, & ea Apoſtoli verba explicans quibus aſſerit, vigilantiſſimos de ſuo grege fore Epiſcopos, vt potè qui arctiſſimam ſunt de eo rationem redituri, non ignorans ingentem ex his horrorem omnibus incuti, nec deſiderari plures, qui tantum pondus ſibi nolunt imponi, vel impoſitum formidoloſè detrectent, ad excelſa charitatis faſtigia ſe efferens ait. *Videtur quibuſdam hoc eſſe terribile; me autem vobis perditis hoc non mouet, vtinam ſeruaremini vos, & dans ego pro vobis rationem, audiam vos quidem ſeruari, me autem officium non per omnia impleſſe? non enim cura eſt, vt per me ſeruemini, ſed ſolum vt ſeruemini:* ne autem cogitarent exaggeratè hæc á ſe pronunciari, & oratoriâ hyperbole tumeſcere, ſubdit. *Neſcitis vim ſpiritualium in parturitione dolorum, quàm malit ſexcenties defatigari, qui talem partum enititur, quàm vnum ex his qui nati ſunt, videre perditum, & corruptum.* O animum enimuerò amantiſſimum & Apoſtolicæ charitati conformem! O verum non Pauli tantùm, ſed Christi imitatorem? quid igitur mirum, ſi matris inſtar, ſubditorum ærumnas, & gemitus adeò commiſeraretur, vt libentiſſimè ad eos illis minuendos, in ſe ipſum eos attraxiſſet, ſeque miſerum faciens, beare ſubditos potuiſſet; ipſamet diademata ſuis laboribus in cæleſti regiâ deſignata largitus illis vltrò fuiſſet, ad omnium indigentiam redactus præterquàm charitatis; ſed audire ipſum liceat. *Vtinam poſſet fieri, vt ego pro vobis omnibus benemererer, & meritorum brauia vos caperetis. ſicut igitur mater filium febricitantem cernens, dolenti & ardenti aſſiſtens, ægrotanti dicit filio: vtinam fili febrem ego ſuſcipere poſſem, & in me flammam attrahere: ſic profectò, vt ego dico nunc, vtinam poſſibile eſſet, me pro vobis laborantem omnibus rectè agere.*

D. Chryſoſt. homil. 44. in act.

D. Chryſoſt. homil. 3. ad Pop.

Quin, cùm amandandus proximè in exilium eſſet, concione in templum aduocatâ, profeſſus è ſuperiori loco eſt, ne leuem quidem ſibi formidinem inijci ex illâ fluctuum graſſantium aſperitate, procelloſaque pelagi inſanientis rabie illi naufragium intentante; omnia hæc à ſe contemni, & Principum omnium ob armatam potentiam, quaſi tenuiſſimas aranearum telas magnanimè deſpicari, adeò vt, licet tanta turbarum violentia in eum conſpiraret, corpore quidem ab eis ſeiungeretur, animo tamen præſens, ſemperque intimus illis fuiſſet. *Non enim nos a vobis poterit diuellere: quos enim Chriſtus coniunxit, homo non ſeparabit.* neque his vir amantiſſimus acquieuit, ac ſi non ſatis ſuam amoris flammam explicaſſet, poſt quàm enim clariſſimè illis pronunciaſſet, ſe in eis ſuam coronam habere, ſuos ciues, ſuos fratres, ſuos filios, ſua viſcera, lucem ſuam, ipſaque luce clariores & chariores; proſequitur, *Ego quidem à vobis nec morte diuellar. Ego millies pro vobis immolari paratus ſum. Nec gratia mihi in hoc eſt; ſed debitum reddo: Bonus enim Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.*

Fœlices ſanè populos illos qui huiuſmodi Præſules ſortiuntur!

Chryſoſtomo proximus in hac ſuarum gentium dilectione Diuus Cyprianus tàm ſollicitè & anxiè eas diligebat, vt in partem calamitatum & ærumnarum, quibus illæ premebantur, animo ſauciatus accederet: do eius verba. *Doleo fratres, doleo vobiſcum, nec mihi adleniendos dolores integritas propria, & ſanitas priuata blanditur, quandò plus Paſtor in gregis ſui vulnere vulneratur. Cum ſingulis pectus meum populo mœroris & funeris pondera luctuoſa participo; cum plangentibus plangam.*

D. Chryſoſt. ſerm. De lapſis poſt init.

Tam altè hæc eadem paterna dilectio Ambroſij animo adhæſerat, vt in populis amandis eodem ferueret amore, quo ſi eos coniugio ſuſcepiſſet, exarſiſſet. *Non minus vos diligo quos per Euangelium genui, quàm ſi coniugio ſuſcepiſſem:* rationem ſuperiùs à me allatam inde ſuggerit. *Non enim vehementior ad diligendum eſt natura, quàm gratia.*

D. Ambr. de offic.

Magiſtrum Ambroſium præcelluit etiam diſcipulus Auguſtinus; inſtar enim matris, quæ vnicam filiam in populo ſuo haberet, ſtudium omne, vires, curas omnes in eâ excolendâ, ornandâ, venuſtandâ, impendebat, vt tota concinna, elegans, ſordibus omnibus, maculiſque eraſis & abſterſis inſtar pulcherrimæ Eſtheris coram ſuo Aſſuero ſponſo regni dominium acceptura aſſideret. *Me putate eſſe matrem animarum veſtrarum, & ita vos velle componere (ſicut mater filiam*

D. Auguſt. homil. 26. ex 5.

liam proprijs manibus componit & ornat) *vt in vobis nec macula, nec ruga poſſit*
A *ante tribunal æterni Iudicis apparere; animabus veſtris non ſolùm ornamenta, ſed etiam medicamenta deſiderans prouidere; ſtudeo diſſita conſuere, & conſciſſa ſarcire; vulnerata curare; abhorrere ſordida, reparare perdita, & ea quæ ſunt integra ſpiritualibus margaritis ornare.* Sic de ſe Præſul amantiſsimus.

Quid de amore validiſsimo dixerim, quo ſuum gregem deperibat Nolanus Antiſtes Paulinus? hic poſt erogatam ſuæ diœceſis egenis ingentem pecuniæ ſummam, venalem pro illis ſe ipſum etiam dedit; ſuæ vitæ pretio ſubditum ſibi caput redemit, eumque catenis Mauricis erepturus, ſe Barbarorum manibus captiuum fecit.

Illuſtre pariter ſacri amoris argumentum fuit illud, quod de Diuo Martino refertur; cæleſtibus enim coronis recipiendis proximus, & imminenti à morte iam dandus immortalitatis triumpho, cùm Diuinam gloriam cæleſtium ſpirituum ſociuus delibaret, in amantiſſimas illas erupit voces. *Domine ſi populo tuo adhùc ſum neceſſarius, non recuſo laborem.* vides, vt pari ferè amore cæleſtem gloriam haberet ac populum, eò quià populum amans, Diuinam ipſam gloriam amaret? Sur. in eius in eius vita. S. Martin.

B

Admirari tantùm, non imitari nobis illud licet, quod de Marcellino Anconitano Hierarchà Diuus Gregorius refert; cum enim flammarum debacchantium vi, potiſsima vrbis illius pars redacta fuiſſet in cineres, & maiore ſe impetu adhùc incendio porrigente, reliqua vrbs integram ſibi timeret vaſtitatem; Antiſtes optimus, qui præ podagrà claudicans famulorum ſuccollantium operà vtebatur, nullam ſibi ſupereſſe ſpem agnoſcens, qua ſerpens flamma, & torrentis exvndantis inſtar effrænata coerceri poſſet, conuerſus ad famulos ait. *Contra ignem me ponite.* Eum igitur illi locauerunt, vbi ferocior ignis vehementia graſſabatur; ad hæc ignis, ac ſi ratione præſtaret, reuerentia tanti Præſulis tactus, retroceſsit, *Ac ſi reflexionis ſuæ impetu exclamaret, Epiſcopum tranſire non poſſe;* atque ità obſeruantiſsimus ſtetit ignis, & furens flamma quieſcens, vrbem extremà formidine liberauit? An non fidei imperium in elementa hîc vides, ipſamque prorſus vim haberi ab amore, quà Deus olim ſuperbiam maris edomuit. *vſque hùc venies, & non procedes amplius, & hîc confringes tumentes fluctus tuos.* D. Greg. l. 1. Dialog. cap. 6. Iob. 38. 11

C

Verùm innumeros præteritæ ætatis Antiſtites hac in re clariſsimos omittens, ad recentiores decet vt accedamus, ne recens hæc ætas impar veteri videatur, ſuoſque vt proferat Diuinæ charitatis adminiſtros. An non egregiè Apoſtolorum amorem Diuus Carolus expreſsit, cuius ea ſui gregis dilectio fuit, vt Vaticanam Aulam, Eccleſiaſticæ ditionis regimen Principum Chriſtianorum negotia, et Patrui Pontificis Pij præſentiam, alteriuſque Pij poſtmodum ſucceſſoris ei poſtpoſuerit, illud ingenuè pronuncians, nolle ſe quacunque ratione à ſui gregis cuſtodià Pontificio imperio ſibi commiſsà, ſe ſubducere. Quoniam autem heroica geſta, quibus peſtilentiæ tempore ſuam patefecit amantiſsimam charitatem, tùm egenis ſuamet domus ornamenta, ſuumquemet ſericum conopœum impertiens, tùm vitam ſuam frequentiſsimè deuouens, vt lue infectis vitam æternam afferret, tùm ſupplicia voluntaria ad diuinam vltionem emolliendam ſuſcipiens, illuſtria adeò omnibus ſunt, vt luce ipsà ſint clariora, vlteriùs non vagabor, illudque tantùm certus aſſeram, rediuiuum in eo Pauli animum exarſiſſe.

D

Nec illud omiſerim, quod dum teterrimà lue Bononienſis vrbs laboràret, Beatus etiam Nicolaus Cardinalis Albergatus & Epiſcopus, amatiſsimum ſe vbique paſtorem exhibuit, cum malignè ſatis exceptus a ſuis ciuibus, eorum iniurias beneficà dilectione rependeret.

Beatus Thomas à Villanoua tùm lachrimis vberrimis alienas ærumnas commiſerans, tùm vitioſos plurium lapſus in ſeipſo caſtigans, tùm ſubditos ſuos corde magis quàm humeris geſtans, tùm vitam ipſam ad eorùm vtilitatem impendendam lætus obijciens, ſuam Apoſtolicam charitatem comprobauit. Manzin. Principe Eccl. l. 3.

Extremis demúm hiſce temporibus Gebennen. Præſul Franciſcus Saleſius, non Giard nella ſua vita l. 5 c. 5.

tantùm

tantùm in ſe ipſo genuinam Apoſtolici Paſtoris idæam expreſsit; ad animarum ſalutem vires omnes, curas, labores dirigens, ipſoque mortis diſcrimine occur- A rens; ſed ad aliorum documentum, aliam etiam calamo deſignabat, niſi tot curis implicitus & abſumptus, citiùs quàm parerat, fato conceſsiſſet: Frequentiſsima eius ſententia erat, Dei amorem, amoremque populi veluti eodem fætu partos gemellos eſſe, eundemque ſortitos horoſcopum, adeò vt ex his alio langueſcente, langueat & alter oporteat, eademque valetudine, quâ viget alius, alter etiam adoleſcat, nec fieri vmquam poſſe, ne, amatis populis, Deus etiam ametur.

De Animarum Zelo.
Cap. V.

CHaritatis apex, de quo hùc vſque verba fecimus, in animarum Zelo verſatur; chriſtianæ virtutis ſolium, & inter animi dotes ſolis inſtar inter ſydera irradiat. Epiſcopalis demùm characteris clariſsimum decus & ornamentum eſt: ad huius virtutis exercitationem nullo quamuis abſque diſcrimine cuiuſ- B
Eccl. 17.12 cumque conditionis homines excitentur à Deo iuxta cuiſque vires & munus, *nam vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo*: nam iuxta mentem Diui Leonis,
D.Leo.Ser. de S. Laurentino. nec ſibi bonus ille eſt, qui non fuerit alijs bonus: Adhùc tamen potiori quâdam lege deuinciuntur ad eum Antiſtites, vt potè qui regendis populis præficiantur à Deo, ſuiſque ouibus cuſtodiendis: Sacerdotium noſtrum, noſtra dignitas, noſtri labores hùc dirigendi, & ad hunc ſcopum collimandi: Quapropter venuſtâ hac definitione Epiſcopalem dignitatem Theophanes illuſtrauit, *Sacerdotium eſt di-*
Teop. Ep. 3 *uina Scientia, & opificium longè clariſsimum, cuius finis eſt hominem efficere Deum ſecundum gratiam, & imagini Dei conformem*. Quâ de causâ in Petro ſuam Religionem, in Moyſe Synagogam condidit Deus, poſtquàm ambo præ alijs ſui Zeli præſtantiam patefecerint; huius Zeli vi, totâ Principum, Tyrannorumque C potentiâ reluctante, Primi Antiſtites Chriſtianam Religionem vbique terrarum diſſeminarunt, & incremento prope admirabili amplificarunt, adeò vt referre
D.Ambr.l. ſi.ſſ. de off. præ Virg. ad hæc ea Diui Ambroſij verba poſsimus, *Zelo vindicatur Hieruſalem, zelo Eccleſia congregatur*.

Doctiſsimum Vlpianum interroges velim, in quo potiſsimùm Magiſtratus illius, qui præ ſuâ vigilantiâ Præfectus vigilum vocabatur, prouincia verſaretur? Duabus definiri rebus munus illud expeditè reſpondebit, hoc eſt, primò vt eui-
L.1. off. de off. præf. Vig. gilaret, ne, cum detrimento vrbis, alicui domui flamma inijceretur, ſecundò, vt fugientes è Dominorum ædibus ſeruos inſpiceret, inſpectoſque ſequeretur & ad Dominos reduceret; quàm aptè his Epiſcopi vigilantia deſcribitur, qui ſui zeli ardore flagitiorum flammas extinguat, erroreſque perdat, ſuam domum & Diœceſim vitiantes, Deique ſeruos, qui iugo Chriſti ſeruatoris excuſſo, per lubricas ſæculi vias à viâ pietatis aufugiunt, retineat, ſuoque conditori Deo reſtituat. Nec potiſſimum tantum Epiſcopi opus, at vnicum dicendus eſt zelus iſte, adeò vt iuxtà Diui Ambroſij mentem, non aliâ de causâ Petro ſuarum ouium regimen commendaturus Chriſtus, eius amorem librauerit non vulgarem & te- D nuem, ſed maximum, & numeris omnibus abſolutum, quàm vt nos edoceret, ab animarum Paſtore æque ſimul quàdam velut hæreditate capiendum Chriſti mu-
D.Ambroſ. 11. 10. In Luc. nus & eiuſdem zelum; *Sed Dominus non dubitabat, qui interrogabat, non vt diſceret, ſed vt doceret, quòd ad eleuandos in Cœlum amoris ſui velut Vicarium relinquebat*, hæc Ambroſius.

Nec aliâ de ratione voluit, vt vix Epiſcopali poteſtate traditâ, rete ad dextrum nauigij latus iaceretur in mare, tantamquam piſcium copiam capere, quanta vix retium robore ſuſtineretur, niſi vt compertum nobis eſſet, quòd qui populis
Io. 28. 82. D Cyrillus ibidem. S. Her. ibid diuino amore expiſcandis non ſtudet, fuſtra Paſtoris miniſterium vſurpat: *Vt oſtendat illum eſſe verum Paſtorem, qui ad Dominum animas ducit*. Sic Diuus Cyrillus Alexandrinus Antiſtes. Illud etiam ſubdit Diuus Hieronimus, ab Euangelij ſcripto-

ſcriptore ad centum quinquaginta tres piſces iuxtà numerum generum piſcium,
A quæ in maris aluco iuxta philoſophorum opinionem pariuntur, piſcationem illam deſcribi, vt oſtenderet, ab Apoſtolis Diuini ſermonis robore, ſuiſque exantlatis laboribus, omnes humani generis ſpecies, obſcuros, illuſtres, inopes, diuites, *& omne genus humanum* in Chriſtiani nominis expanſum rete fuiſſe comprehenſum.

Alios vtique ſupplere poteſt defectus hic zelus, labes etiam alias, quibus infirmitas humana ſordeſcit, poteſt excuſare, ſed ſi in Epiſcopo defuerit, nulla alia virtus eius defectũ compenſauerit; haud quaquam ſatis eſt ait, Magn. Gregorius,
vt ipſe *ſit conuerſatione magnus, eloquio præcipuus, præ omnibus contemplatione* D. Greg. l.
ſuſpenſus hæc priuatum quemque hominem ſupra cæteros illuſtrarent, ſed in- 1. in Regũ.
ſuper exigitur, vt præ omnibus *ſit proximorum ſollicitudinem habeat, vt ad æternam vitam lucra animarum quærat.* Ad hoc ipſum nos excitat Diuus Baſilius: D. Baſil. in
Paſtor es? palambulum pecus, & erraticum conuertito: quod conquaſſatum eſt, & Deuteron. c. 15.
B *contritum colligato: quod ægrotum ſanato.*

Chriſtus idem Dominus, ſingula cuius geſta heroici huius zeli argumenta nobis præbuerunt, non ſine magno myſterio, Lazari ægritudine acceptâ illùc
non accedit, quin morte eius rurſus auditâ trium dierum ſpatio ſteterit, tandem Ioan. 11.
ad eum vitæ reddendum profectus, longe à ſepulchro ſiſtens, cum Martha ſermones intexit; hæc ſpectans Diuus Petrus Chryſologus admirationem ſuam ſic pro-
fert. *Qui venerat pro Lazaro, quid occupatur in Martha.* Sed accipe reſpon-
ſionem: antequam mirandum illud prodigium noſtræ ſalutis Aſsertor patraret, D. Pet. Ch. ſol. ſerm.
licet ex eo clariſsimam ſibi gloriã compararet, voluit de fidei myſterijs Martham
erudire. *Credis hoc?* vt Præſulibus ſuis adminiſtris oſtenderet, in animarum
ſalute ſuum vnicum verſari negotium, ad quod explendum, quodcumque aliud d. c. 11. 26
opus ſunt omiſuri, licet ad mirandam mortuorum anaſtaſim peruenirent; Hæc de
noſtro Sacerdotio Nazianzi Hierarcha Gregorius contemplatus his affatur; *hic*
eſt ſpiritualis omnis Præfecturæ imperijque finis, vbique priuatâ vtilitate neglectâ, D. Greg. Nazia orat
C *commodis aliorum conſulere.*

Ad Paulinum etiam Diuus Hieronymus ſcribens ait, *ſi officium vis exercere* D Hier. in
presbyteri: ſi Epiſcopatus te vel opus vel honor fortè delectat, viue in vrbibus & Ep. 13.
Caſtellis, & aliorum ſalutem fac lucrum animæ tuæ. Mercatura, noſtra hæc eſt,
noſtra lucra in hoc exigenda: quin vt ea lucra, quæ in animarum ſalute fieri D. Her. in
gaudet Deus, diuidat nobis, in hoc velut emporium nos aduocauit; quis enim c. 15 Hier. ſub initio.
illud eiuſdem Hieronymi neſciat; *ſalus enim creaturæ lucrum eſt Creatoris.*

Hinc, teſte Tertulliano à primis vſque Chriſtianæ Religionis crepundijs in- Tertull. l. d.
vaſis ipſis ad Sacerdotum vſum deſtinatis, mos erat, vt coloribus Paſtoris inſtar Præd. c. 7.
deuiam ouem ſuprà humores ferentis Chriſtus deſcriberetur, vt ex eo Paſtores omnes ſacri addiſcerent, quid ſibi eſſet pro ſuo munere faciendum: Ad hanc eandem rem, docente Diuo Iſidoro Peluſiota Pallium ſpectetur non ſericum ſed laneum, quo Archiepiſcoporum, & aliquorum Epiſcoporum humeri onerantur & honorantur; deperditam enim exprimit ouem, quam a Chriſto Saluatore quæſitam & inuentam, ſuis impoſitam humeris peramanter ipſe ad ouile reduxit!
Epiſcopus enim, qui Chriſti typum gerit, ipſius munere fungitur, atque ipſo etiam D. Peluſ. l.
D *habitu, illud omnibus oſtendit, ſe boni illius ac magni Paſtoris imitatorem eſſe, qui* 1 epiſt. 136.
gregis infirmitates ſibi ferendas propoſuit, hactenus ille.

Qui huiuſmodi zelo non exarſerit, fruſtrà magnum Paſtoris nomen obiectat; titulum, characterem, poteſtatem Epiſcopi vtique habebit, ſed re vera verus
Paſtor non erit, at mercenarius. Proh Deus immortalis, ait Diuus Gregorius, D. Greg.
quantam cladem Chriſtianis ouibus Lupus Stygius infert? Ad libidinem hunc, Hom. 14 in
alium ad auaritam trahit, hunc ſuperbia implet, furore illum inflammat, inuidia Euang.
alium cruciat, ad fraudes & doles plures obarmat. *Sed contra hæc mercenarius nullo zelo accenditur, nullo feruore dilectionis excitatur: quia dum ſola exteriora commoda requirit, interiora gregis damna negligenter patitur.*

Maius quid quàm cogitaſſet, indicauit Xenophon pronuncians, venationem eſſe
Deorum inuentum, cùm venatione non auium, ſed animarum maxime delectetur Xenoph de Venat.

Digitized by Google

Procop. in 1 Regũ c. 19.

Deus adeò vt Procopius dixerit, *quod varia Domini ſunt retia:* ad idem igitur miniſterium iuxtà ea, quæ per Hieremiam futuræ religioni promiſerat, nos ipſe A

Hieron. 16.

accerſiuit. *Mittam eis multos venatores, & uenabuntur eos, de omni monte, & de omni colle, & de cauernis petrarum.* In his venatoribus iuxta Sanctorum Auguſtini, Ambroſij, & Hieronimi mentem exprimuntur Apoſtoli, Epiſcopi, alijque Sacri viri, qui animas vbique venantur, vt eas è ſuperbiæ montibus, è collibus voluptatum, & vitiorum ſpecubus amouentes, ad Dei gloriam acquiſitas adducant; in eadem ſententia Diuus Baſilius eſt, qui ad nos conuerſus hæc habet; *Attende igitur multâ cum diligentiâ ne fortè fugiat te præda, ut efferatos per improbitatem, uerbo ueritatis conuictos Saluatori offeras*: hoc autem cum ſine ingenti labore, ſtudioque abſolutiſſimo præſtari à nullo valeat, quis non agnoſcat, opus hoc eſſe ardentiſſimæ dilectionis, quâ de cauſâ amorem vocauit Plato *Sagacem Venatorem?* Si ergo tot exantlant labores, tot viarum & tempeſtatum aſperrima incommoda deuorant venatores, & iuxta Romani Oratoris verba *pernoctant Venatores in niue, in montibus, uri ſe patiuntur*; ad animas Deo B conquirendas, quid faciendum nobis eſt? quid in decretoria mundi totius die dicturi erimus, cùm ferarum Venatores nobis a Deo obijcientur, qui ad tenues & non raro ſordidas feras plus curarum & laborum inſumpſerunt, quàm nos ad noſtrum filiorum animas conquirendas?

Org. in hier ibi Ambr. in pſal. 118. verſ. 6. Aug tract. 10. de vtil. ieiu. c. 19. Idem Hier. in id. 38. 40. D. Baſil. in Deut. c. 15. Plato. in Conuiu. Cic. Tuſc. 2.

Suam ſponſam Eccleſiam ſeruandam nobis tradidit Chriſtus, eius candorem noſtræ fidei cuſtodiendum commiſit, ne ſtygio ab hoſte violaretur; ad nos igitur ſpectat, vt eius venuſtas immaculata ſeruetur; oculiſſimo Argo oculatiores, non Nimpham terreſtrem vt ille, ſed celeſtem ſponſam lumine inconniuenti ſpectemus, omnem torporem voluptatum ſollicitè reijcientes; habes hæc ab Ambroſio; *Zelum habere debet Sacerdos, qui incorruptam ſeruare ſtudet Eccleſiam.*

D. Amb in pſal. 83. ſer. 38.

§. I. C

NOnnullorum Antiſtitum ſocordiam iure meritò Diuus Gregorius Nazianzenus ſugillabat, qui eâ ratione, ne diſcrimen aliquo modo ſubirent, vt apud vitiatos populos reuerentiam famamque deperderent, effreni vitiorum licentiæ habenas dedere cum ingenti noſtræ fidei detrimento, ad quam ſtatuendam famam ſimul & vitam deperdidit Deus: vt igitur inter Chriſti exempla, eorumque opera, quantum diſcrimen intercedat oſtenderet, ait: *Illa cupiditatis figmenta ſunt, hæc ſpiritus documenta.*

D. Gregor. Nazianzen. orat. ad Patres.

Hac in re, vt philoſophicè loquar, *ad hominem* Diuus Bonauentura argumentatur: Quanam ratione, ſic ipſe, perſuaſum tibi habes, à ſponſo te diligi, ſuique amici loco te haberi, ni ſuam ab adulterij ſordibus ſeruas ſponſam, quam tuæ fidei nixus ipſe tibi commendauit? vel ſi in fornicationis fœditate lapſa præ infirmitate eſt, quare fit, vt ad eam abluendam & depurandam ſtudium omne non præſtes?

D. Bonauen. in Pharetrar. diui amoris pag. 2. c. 1.

Quod vel ex ignorantiâ vel ex imprudentiâ delinquat Antiſtes, æquo animo D ferri vtique poteſt: negotiorum quâ premitur copiâ, aliquando fit, vt non omnia reuocari ad conſilium poſſint; ad huiuſmodi mentis lapſus prompta nimis & prona humana imbecillitas eſt; verùm, vt indecorè dormitans in zelo tepeſcat & torpeat, hoc enim vero excuſari nullatenus poteſt, & veluti lethali vulnere tam ſanctam ſauciat dignitatem; accipe Bernardum, *non eſt paris periculi ſcientiæ ſubrepi, & zelum dormire; illud excuſat ignorantia; hoc negligentia excuſabile facit.*

D. Bern.

Horrore totus perfundor, cùm Epiſtolam à Diuo Ioanne, ex mandato Paſtorum omnium maximè ad Epheſinum Antiſtitem ſcriptam mentem peruoluo: is autem (ſi Pererio, alijſque danda fides ſit) Diuus Thimotheus erat. Miram eius patientiam ibi commendat, labores exantlatos extollit, conſtantiam deprædicat quâ inimicorum conatibus & pugnis obſtiterit, quâ eorum impudentiam dete-

A poc. 2. 1. & deinceps Perer. cap 2 diſp. Aleat. & lapid. ibid.

xerit & retuderit, qui ſe populis Apoſtolos venditabant, quà demùm ſordes Nico-
A laitarum fortiſſimè oppugnauerat, ſed in eum inuehitur, quòd in populorum zelo à ſui religione officij declinaſſet. *Sed habeo aduerſum te, quòd charitatem tuam primam reliquiſti*. Quadraginta iam annorum interuallo iuxtà leges illi ab Apoſtolo deſcriptas, Eccleſiæ illi magna iam vtilitate præfuerat Timotheus, & egregia maximè opera ad eiuſdem incrementa perfecerat; verum ex ethnicorum obſtinatâ contumacia, Iudæorumque aſsiduo ferè certamine, vel ex imbecillitate, vel ex prudentiâ, elanguit animo, eiuſque zelus remiſſus aliquatenus eſt; hac de causâ minis tam ingentibus impetitus ille eſt, vt vel æneum pectus exterreat; *memor eſto itaque, vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: ſin autem venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris*. Deus immortalis, à tam horrendo tonitru cuiuſnam viſcera placidè conquieſcent? Epiſcopo morum integritate, laborum copiâ animi fortitudine, ſermonis excelientia, totque relatis profligatorum ſcelerum triumphis clariſſimo, eò tantùm, quia primæuus zeli ardor videretur in eo immutatus, tot minæ tamq;
B ingentes inferuntur, vel ſcilicet vt celeſtis gloriæ præmio pijs præſulibus deſignato ſpolietur, vt Beda & Ambroſius opinantur, vel vt Epiſcopali dignitate abdicetur, vt Aimon, Rupertus, Riccardus, Diuus Thomas, Carthuſianus, & Ribera docent, vel vt inter certamina & turbas deſeratur, & populorum iniurijs appetatur, vt Diuus Victorinus Martyr, Andreas, Cæſarius, Alleazar & Cornelius à Lapide arbitrantur. Quid porrò faciliùs in Epiſcopum poteſt irrepere, quàm remiſſio quædam & in ſuâ prouinciâ fungendâ ſocordia? facillimum ſanè hoc eſt, vel ex humani animi inconſtantiâ vel è difficultatibus, quæ in alienis vitioſis moribus corrigendis vbertim egerminant, vel quia, cum in nobis peregrina quodammodo ſit Diuina virtus, non ſemper noſtræ vitiatæ naturæ imbecillitateque humanâ ſtimulos ingerere licet, vt per inuias & abruptas virtutum vias libero curſu feratur, vel quià noſtræ vires facilè langueſcunt in pugnis & ad arma ſemper in hoſtes tractanda, impar eſt manus humana: in ſæculi Aegeo
C præpoſtero curſu nauigando quis vmquam non declinauit? hæc tamen omnia excuſationi apta, facere ad Dei Tribunal non poſſunt, quin ex Epheſino Epiſcopo aut dolor exigatur aut pœna: quid de me miſerrimo cogitari fas ſit, qui ne prima ipſa zeli elementa addidici, quàm audax ego fuerim, ſi triumphis & palmis vacuus coronas Apoſtolicis viris largiendas optauerim? quàm ego indecorè in hac ſacrâ ſede præficior; ſi Timotheus è leui aliquo in Epiſcopali zelo defectu amouendus videatur? Quid autem eſt, vt populorum duritie inobedientiàque ego conquerar, ſi in meæ ſocordiæ pœnam hoc mihi irrogetur? *Alias mouebo candelabrum tuum*; hoc eſt ad Lyrani mentem *Obedientia ſubtraham ſubditos tuos*: Quàm iuſtè me turbæ obſident, & aculei rerum inexpectatè contingentium me vexant, & feriunt? *mouebo candelabrum tuum*, hoc eſt ex Andreæ Cæſarei ſententiâ, *Eccleſiam tuam in fluctus atque tempeſtates conijciam*. Illi enim, qui mendacis Ariadnæ filo hoc eſt humanæ prudentiæ ex labyrintheis ambagibus, quibus noſtrum munus inuoluitur, emergere contendit & ſtudet, ſuæque vt conſulat quieti, à debito labore deflectit, quæ iuſtior, quæ aptior pœna poteſt inferri, quàm irrequietis eum curis implicari, & nouis ſemper procellarum motibus fa-
D tigari, adeò vt Diuinæ Prouidentiæ legibus fiat, vt in ſuæ negligentiæ pœnam, non ſuâ tantum quiete ſpolietur, ſed ingruentibus ſemper fluctibus, & procellis quatiatur?

d.c. 2. 4.

d.c. 2. 5.

Miſeram enim verò Præſulem ſortem! hi enim, vel in animarum ſalute ſocordes fuerint, vel ſolliciti, vbique premuntur anguſtijs, vbique difficultatum aculeos patiuntur? è diuino admonitu tepida Timothei mens recaluit & ad primæuum, quo implebatur, ardorem reuerſus, in æthnicos Dianam colentes tantâ fortitudine irrupit, vt eorum odio actus ſui purpurâ ſanguinis cæleſtem ſibi lauream colorauerit: Vtinam ex his ego aliquâ in re proficerem! at quoniam perennis quædam pugna vita hæc eſt, pugnandum ſatius duco non ad pœnam, ſed ad coronam; Animarum igitur pijſſimis flammis accendamur, ea documenta amplectentes, quibus Ioannem Antiſtitem Diuus Gregorius informauit, hoc

 ſtylo:

D. Greg. ep. 8. lib. 4. ſtylo; *Animarum lucrum Deo noſtro tota mentis intentione ferre feſtinate: nomen nos Paſtoris ad quietem, ſed ad laborem ſuſcepiſſe cognoſcite.* A

Iſai. 6. 5. 70. Interp. Ne ijs Chriſtiani populi fraudentur, quæ Iſaiæ ratis ore ſpopondit Deus, noſtrum eſt; *Ad Vbera portabimini*; Septuaginta Interpretes legunt, *Paruuli eius in humeris portabuntur*. Quo nam pacto cùm humeris vbera concordant? accipite myſterium: Epiſcopos Deus mittere volebat, qui nulli parcentes labori, paternâque charitate ſolliciti ſui gregis ſaluti vacarent, deuiaſque oues, Paſtorem Cæleſtem imitati ſuis impoſitas humeris ad ouile referrent; hoc certè fecerunt, qui nos in hoc eodem munere præceſſere, & eo lumine, quod nunc temporis per ſummum decus irradiat, Chriſti Religionem illuſtrarunt. Auertat Deus, vt nos finem tàm excelſi magiſtratus obliti, eorumque veſtigijs aduerſantes, ad fluxa hæc & euanida incumbamus, populoſque noſtro amori ſubiectos deſeramus; ſi hæc præſtiterimus, quàm aptiſſimè in nos obiurgatio illa vibrabitur; quâm olim Romanus Orator ex lege Reipublicæ toti pernicioſâ Senatores percuſſit. Cic. Philip. 1. *Idcirco ne nos Populus Romanus conſulares fecit, vt in altiſſimo, & ampliſſimo gradu dignitatis locati, Rempublicam pro nihilo haberemus!* B

§. II.

PRæterea, ad quæ è noſtri muneris lege tenemur, alia adhùc plura nobis occurrunt, quibus ad diuinum eiuſmodi enutriendum zelum excitamur; primum ex his ſibi vindicat locum ingens illa gloria, quæ ex hominum ſalute refluit: quòd ſi Caſſiodorus, (mentiar, ni hoc ipſum è Iamblico apud Stobæum tantus author exceperit) regiam felicitatem, & Principale decus collocauit in impetitâ ſuis gentibus fęlicitate: Caſſid. l. 3. ep. 9. Stobæſer 44. *quid tam regium, quàm feciſſe felicem*, & ipſe pariter Demoſthenes in tam magnificâ triumphorum & palmarum copiâ quibus Alexandri nomen erat orbi vniuerſo clariſſimum, nihil magnificentius & glorioſius inuenit, quàm calamitoſis viris ſubueniſſe, Demoſth. ad Alexand. *nihil in fortunâ tuâ maius habes, quam vt poſſis; nihil melius, quàm vt ſeruare, & benefacere velis*: quæ profectò gloria, quæ dignitas redundabit ex æternâ beatitate hominibus elargita? ſi eum, qui ciuem in bello à cæde ſeruaſſent, Ciuicâ Coronâ Romani decorabant, *ob ciuem ſeruatum* quæ licet quernа eſſet, pluris quàm aurea vel gemmea æſtimabatur, eò quòd, vt Feſtus ait, eſſet *Virtutis inſigne clariſſimum*, adeò vt quàm plures eſſent, qui ad eam ſibi præcingendam diſcrimen quodcumque ſubirent, & ſi apud Capitolinum frequens Sciponi Affricano erat illa ſententia, *Malle ſe vnum Ciuem ſeruare, quàm mille hoſtes occidere*: quem profectò gloriæ apicem non attinget, quale decus, quæ præconia non aſſequetur Epiſcopus, qui non vnum Ciuem, ſed centenos & millenos æterno ab interitu ſeruat, nec humano ab hoſte, ſed è phalangibus ſtygijs florentiſſimas palmas reportarit? C Feſtus. Capitol. in Ant. Pio.

De Hippocrate refert Plinius, quòd cùm eo tempore, quo tota Græcia teterrimâ lue laboraret, ad ægrotos curãdos è ſuâ litterariâ paleſtrâ diſcipulos omnes per illas Prouincias deſtinaſſet, tam glorioſam ſibi famam peperit, vt iiſdem honoribus, quibus olim Hercules, coleretur. Plin. l. 1. c. 37. D Alios tamen honores, triumphos alios mereretur Antiſtes ille, qui terrarum vniuerſitati vitiorum peſte laboranti, opem allaturus, ſuam prius & ſuorum inde adminiſtrorum operam non ad corpora, ſed ad animas ſeruandas impendit; humanæ ſalutis Aduocatum & Patronum ſe ipſe præſtat, quo quidem titulo neſcio an alius afferri poſſit illuſtrior. Saluianus Maſſilienſis Hierarcha audiatur; Saluianus l. 7. de Gub. *Illud magna ac ſingularis eſt mentis, non ſolùm ipſum labe non pollui; ſed prouidere etiam, ne vnquam alij polluantur: procurator enim eſt quodammodo ſalutis humanæ, qui non tantùm id agit, vt ipſe bonus ſit; ſed efficere hoc nititur, vt alij mali eſſe deſiſtant*. Angelicum ſanè munus hoc eſt, & cæleſtibus mentibus ſe parem ſtatuere, quibus amantiſſimo à numine hominum ſalus commendatur. Hebr. 1. 14. *Non ne omnes ſunt adminiſtratorij Spiritus in miniſterium miſſi, propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis?* ſic Apoſtolus;

adeo

adeo vt liberè Diuus Ambroſius pronunciarit, quòd ſi in hominium ſalute cuſto- D. Ambr. in pſal. 118.
A dienda cęleſtes illi miniſtri tepeſcerent & dormitarent, ſuum decus ſuamque tàm
illuſtrem excellentiã in pœnam negligentiæ deperderent. Do eius verba. *Angeli*
quoque ſine zelo nihil ſunt, & ſubſtantiam ſuam ommittunt, niſi eam zeli ardore
ſuſtentent: quia verò eâdem menſurâ terreſtres quidam Angeli Hierarchæ ſunt,
adeo vt ad ſeptem Aſiæ minoris Epiſcopos ſcriprurus Diuus Ioannes non alio eos
titulo quàm Angelorum ſalutauerit; an non ſine zeli lumine ipſi etiam nihil Apocal. c. 2.
erunt, & dignitatis ſuæ ammittent prærogatiuam: ſi quis enim ſplendorem ferat
Epiſcopi, ſed ignem non ferat, quo ſancte exardeat, non bonos, at malos an-
gelos imitari videtur, & ipſi lucifero adhærere eſt, quem ſimili ioco Diuus Ber-
nardus inceſſit; *Tu quidem habuiſti miſer lucem, ſed ardorem non habuiſti; bonum* D. Bern ſerd. verb. Iſai.
erat tibi, ſi ignifer magis eſſes quam lucifer, nec tam immoderato appetitu lucendi vt
eras frigidus, ipſe frigidam quoque eligeres regionem: Aquilonarem hic regionem Iſai. 14. 15.
deſignat, in qua ex Iſaiæ Oraculo ſolium ille ſuum nequiſſimus Spiritus ſtatuere
moliebatur.

B His etiam accedat, quòd nulla alia in re placere magis Deo poſſumus, eiuſque
vltricem iracundiam placare, quàm ſi ad animarum locra laboremus, propter
quas vniuerſa condidit Deus, & noſtrum corpus aſſumens, ſui pretium ſangui-
nis inter cruciatus effudit: *Nihil ſic placet Deo, nihil ſic placat Deum quomodo* Riccard. vr
zelus animarum, ſic Ricchardus. Dei Theſaurus Dei Regnum animæ ſunt: nulla ctor. Beniamin minor:
hoſtia, nulla victima gratior & pretioſior quàm zelus ei immolatur ex ineſtima-
bili amore, quo eas proſequitur, vt ait Diuus Gregorius; *Nullum omnipotenti* D. Gregor. homil. 18.
Deo tale ſacrificium, quale eſt zelus animarum. ſuper Ezech

His etiam vberiùs amplificandis Diuus Hieronymus in illis lamentationibus
contemplandis immoratur, quas fatidico ſpiritu imbutus de Hieroſolymitanæ
vrbis vaſtitate diſſudit; Sanctuarium ibi recogitat barbaricâ vi prophanatum, D. Hieron.
celeberrimum templum igne conſumptum, Arcam, Cherubim, Propitiatorium in præmio
legis Diuinæ tabulas fœdiſſimè ſordidatas; quis ad hæc latè deſcripta vberimis lament.
C temperet à lachrymis? Adhuc tamen ad majores validioreſque querelas ex eo Hier. prop.
tantum excitandi ſumus, quòd Chriſti fidelium animæ, quibus ſanctius & gran-
dius Dei templum ineſt, ſtygiorum ſpirituum prauitate fœdiores & enormiores
efficiuntur, *quoniam anima hominis Chriſtiani multis gentibus nobilior, multiſq;*
vrbibus pretioſior.

Quapropter licet innumera beneficia, quibus noſter animus diuinæ bonitati
obſtringitur, in noſtro miniſterio laudentur, dignitas, character, poteſtas, au-
thoritas, ſupra cæteros excellentia, populorum obſeruantia, commoda, cenſus,
omnibus tamen alijs longe præcellit, quòd animarum regimen nobis commiſe-
rit, & habenas dederit, quibus eos ab effræni vitiorum curſu reducere valea-
mus; facientem de hoc mihi fidem do Ricchardum. *Neſcio an poſſit hæc gratia* Ricard.
interim maiorem aliquam Deus homini conferre, quàm vt eius miniſterio peruerſi
homines in melius immutentur.

§. III.

D

TErtia ex his ratio elicitur, quæ in mercede verſatur, qua labores ad ani-
marum cultum impenſos coronare ſtatuit Deus: viuentes adhuc illam deli-
bamus non ex ingenti tantum lætitiâ, quâ perfundimur ſegetem ſpectantes è no-
ſtris ſatis ſudoribus erumpentem, ſed etiam ex eo, quod Deum præ ſuâ bonitate
nobis obſtringamus ad ea nobis impertienda, quæ illos decent, quorum ſtudio
ad curam ſalutis flagitioſi viri reuocantur; ad hæc rem peracutè, vt ſolet, Diuus
Petrus Chriſologus, parabolam à Diuo Luca accomodat, illius ad cuius ædes,
cum amicum hoſpes adiret importunâ noctis horâ ad amicum ſuum acceſſit ad
dapes petendas, quibus hoſpitem eſurientem exciperet: fieri vtique non po-
terat (ſic ipſe philoſophatur) vt non ab eo amico, qui Chriſtum exprimebat,
quæcumque impetraret, qui ad alium enutriendum, tanto ſtudio, & labore vte-
batur.

D. Petrus Chryſol. ſer. 19. batur. *Non potuit non impetrare quæ voluit, qui vt reciperet hoſpitem, hoſpitem reficeret; totam ſibi requiem denegauit.* A

Ad aſpectum tamen pretij, quo donandi in cæleſti regia Epiſcopi ſunt (de quo in extremo huius operis capite fuſius agemus) cuncta hæc alia euaneſcunt: temperare tamen calamũ hic mihi non licet, quin leuitèr ſignificem, quòd ſi pro tenui dape egeno ſuppiditatæ, merces æterna promittitur, ſi ad temporaneam inopiam amouendam ſolium paratur in Cælo, quæ merces illi danda, quo diademate præcingendus ille erit, qui pijſſimis dapibus enutrit animas, ſpiritus neceſſitatẽ erigit,
D. Chryſ. orat. 3. aduerſ. Iudæ. 15. & ſui Cõditoris imagines ſeruare contendit? Hæc enim maior elemoſina eſt quàm illa: imò maior quâm decem millia talentorum, & quàm hic mundus vniuerſus quantus vndique oculis innoteſcit, ſic Chryſoſtomus: Quis iam ergo ad hæc totus pijſſimo zelo non æſtuaret? quis non ad quoſcumque ſubeundos labores non animum erigeret vireſque aduocaret? quis ad tantum opus vltrò non properaret, in quo non Midæ diuitias, non auream Cræſi fortunam nobis licet acquirere, ſed de Diuinâ gloriâ amplificanda agitur, eaque mercede, quæ omnium vniuerſi diuitiarum mercedem ſuperaret. B

Tam munifico ſplendidoque Domino inſeruimus, & tam ad labores vel tenuiſſimos remunerandos propenſo, vt vel ipſa pedum veſtigia, vel ipſâ pænè dixerim verba, quibus ad animarum commodum vtitur, ea remuneraturus enumeret.
1. Corint. 3. 8. Vnuſquiſque autem propriam mercedem accipiet ſecundum proprium laborem; Præmio donabitur laborans non vt ſeruus vel operarius, ſed vt amicus & gratioſus, quin etiam vt ſocius & mundi Redemptoris coadiutor iuxtà illud
Origen. Apoſtoli *Dei enim ſumus coadiutores*, in verbis ſiſtit Origines, & ad Hierarchas conuerſus, certiores nos facit, tot futuras in cæleſti aulâ coronas quot animas illuc adduxerimus: eorum gloriæ participes nos pariter erimus, eorumque triumphis nos etiam geſtiemus. *Si ergo talis fuerit Sacerdos, & talis fuerit doctrina tua, & ſermo tuus; pars tibi dabitur eorum, quos correxeris, vt illorum meritum tua merces ſit, & illorum ſalus tua gloria*: Dies menſeſque, quos in terrenis hiſce operibus explicandis abſumemus, in irritum cadent, vacuique prorſus exiſtent; illud enim dumtaxat tempus vtile nobis exiſtet, & quæſtuoſum, quod in ijs impendemus, quæ ad animarum lucrum & commodum pro noſtri muneris dignitate referuntur: qua propter ſic pergit Origines. *Non ſe varijs & ſuperfluis curis implicent: ſed ſciant, ſe in nullo alio partem habituros apud Deum, niſi in eo, quod affertur pro peccatis; id eſt, quod à viâ peccati conuerterint peccatores.* C

Nec nos indonatos Auguſta Virgo dimittet ex ingenti animarum dilectione, pro quarum ſalute filius Deus vitam vnà cum ſanguine fudit: quà propter cùm
D. Brigitta l. 3. reuel. cap. 13. pro Licopenſi Antiſtite ſuas ſemel preces Diua Brigitta offerret, precanti Brigittæ Virgo Deipara promiſit, nunquam ab eius patrocinio ſe diſceſſuram, & ad extrema vſque vitæ morientis momenta ei adfuturam, donec Deo Spiritum ſuum afferret, dummòdo animarum ſtudio ſe deuouens ad flagitioſos viros è ſceleribus reuocandos laborioſus incumberet.

Auertat Deus, vt noſtra hæc ætas eum patiatur. Antiſtitum defectum, quo S. Gregorij Nazianzeni ætas laborabat; tres, vt ille aiebat, aquarum ſpecies fluunt; ſubterraneæ aliæ, quæ numquam luci ſe dantes ignotâ omnibus via prætertfluunt, aliæ non tàm occultæ ſunt vt murmur aliquod non edant, quo ſpondere videntur ſe tandem aliquando emerſuras; promiſſa tamen nunquam implent, & nunquam emergunt; aliæ tandem, quæ patefactâ ſibi per campos viâ benefico curſu labuntur & pererrant; ſic pariter inter ſacros Paſtores nonnulli dantur, qui quidem & animarum ſtudio flagrant, ſed pietatem iſtam & hunc amorem ſuo tantùm pectore circumſcribunt; ardentiores alij animo ſunt, & cupiditatibus ſuis maiora permittunt incrementa virtutum, ſed in deſiderijs tantùm ſiſtentes opera prætermittunt; quàm accommodata his ſunt ea verba, quibus Iſaiam vatem Rex Ezechias allocutus fuit. *Venerunt filij vſque ad partum,*
4. Reg. 19. 3 *& vires non habet parturiens.* Alij demum vires exercentes, obſtacula effringunt, vt ad ipſum opus accedant; Pietatis fætum, parturientium inſtar, retinere nequeunt, & vt ſatis muneri ſuo faciant, ad aliorum vtilitates totos ſe porri- D

A porrigunt explicantque, ex his profectò Diuus Gregorius erat, cùm tamen præ ſuâ piâ humilitate illis tantùm ſe connumerarj exoptaret ea proferens, quæ mihi potius proferenda merito eſſent; *Quo in numero vtinam ipſe collocarer; ac ſi qui mecum laudabili audaciâ præditi, piam doctrinam profiteri non verentur.* Greg. Nazianz. orat. 32.

Operoſum in Epiſcopo Zelum fore, ſed etiam prudentem.

Cap. VI.

NIMIS ſanè deſiperet Antiſtes, ſi ſuas expelere partes arbitraretur, B dignumque ſe tùm munere ipſo, tùm muneris præmio facere, zelum præſtans, qui operoſus non eſſet; in cæli emporio inutilium cupiditatum pecunia non probatur; exercere vires oportet, & operosâ voluntate omnes illas opportunitates amplexari, quæ ad opus adducunt; de illo maximè cruciati, quod eam in exercendis operibus fidem non experiamur, quæ ſacerdotium noſtrum deceret.

Porrò vtinam eo noſtra etiam pectora Diuini zeli ignè æuſtarent, quo innumeri propè Epiſcopi, quorum nomine illuſtris eſt Chriſtiana Religio, exarſerunt. Sapientiſſimè Diuus Hieronymus admonuit, vnicuique, ſcilicet in eo gradu, munere & ordine quo fungitur, obijcendos eos eſſe, qui exempla clariſſima reliquerunt, vt eorum veſtigia greſſu ſimili ſequerentur. *Habet vnumquodque propoſitum principes ſuos, Romani Duces*, ſic ille, Camillos, Fabritios Regulos, Scipiones imitentur Duces: Pythagoræ, Socrati, Platoni, Ariſtoteli ad hæreant Philoſophi: C Homerum, Virgilium, Menandrum, & Terentium Poetæ; Thucididem Salluſtium, Herodotum, & Liuium æmulentur Hiſtorici; Gracchos, Lyſiam, Demoſthenem & Tullium Oratores habeant in exemplar, Et vt ad noſtra veniamus; *Epiſcopi & Presbyteri habeant in Exemplum Apoſtolos, & Apoſtolicos viros, quorum honorem poſſidentes, habere nitantur & meritum.* Nullus fuit Antiſtes, cuius nomine ſacra litterarum monumenta reſplendeant, qui in hac in re non fuerit eximius, viamque nobis hanc aperuerit, vt ſequi eius veſtigia valeamus. D.Hieron. Epiſ. 13. ad Paulin.

Hinc fiet, ne vnquam dormitemus, & inani aſpectu noſtrorum populorum clades & excidia videamus, zeli huius ſtimulis eorum exempla proſequi excitabimur, in quos aſpero dicendi genere vates Sanctiſſimus aſſurgebat; *Speculatores eius cæci omnes, neſcierunt vniuerſi: canes muti non valentes latrare*: Stygis lupis lacerandas Domini oues impauidi non deſeremus; quin adoleſcentem Dauid imitati, ex vrſorũ leonumque faucibus eas fortiter eruemus; vt ſolliciti & vigiles audiamus, quodcumque diſcrimen inibimus; torporis ſomnum excutiemus, ne præmiorum loco pænas experiamur, & ne hoſtium palmas noſtrâ ſocordiâ augeamus, apprimè ea ſcientes, quæ S. Ephrem pronunciauit. *Non exiguum ſibi damnum conciliat Paſtor, qui extra ouile dormit ouium: Somnolentia enim* D *Paſtorum, luporum eſt gaudium*; longè ab illis excubitoribus diſcedemus, qui per ſummam incogitantiam ad hoſtilem aggreſſum in Vrbem noſtræ fidei commiſſam, ne datâ quidem voce eam tueantur. Cãnes muti & infidi non erimus, quin tùm clàm tùm palam circumlatrantes, prædones & eorum inſidias abigemus: Quàm magna vigilantia illa eſt, quâ ad ſuos cuſtodiendos Dominos canes excellunt! *Vnde & tu diſce vocem tuam exercere pro Chriſto, quando ouile Eccleſiæ incurſant lupi graues*: Sic Ambroſius. Iſai 56. 10. Diu. Ephr. trac. de timore Dei Tom: 7. D. Amb. 6 Examo c. 4.

Ad huius zeli flammas compertum nobis fiat, non ad quietem Epiſcopalem ſedem dari, ſed ad pugnam, & Dauidicæ turri perſimilem eſſe, de qua Virgo illa amantiſſima in ſacro Epithalamio ait; *Mille Clypei pendent ex ea: omnis armatura fortium*; gaudet ille bellicoſis noſtris ſudoribus, & ſi neceſſitas poſtulauerit ipſo ſanguine irrigari: quid ne igitur inter otia & delitias eneruatus corrumpatur. Cantu. 4.4.

D. Iſid. Pelus.

tur. *Illud ſciat, quòd ſi quis ad hunc Thronum euehatur, idcirco inſtituitur, vt legitimè certet, non autem, vt circa periculum in luxu, & delicijs verſetur.* hæc Peluſiota. A

Zeli huius magiſterio docebimur, quot & quanta ſint, quæ pro pecoribus ſeruandis Paſtores patiuntur; quorum vnus aiebat. *Die noctuque æſtu vrebar & gelu; fugiebatque ſomnus ab oculis meis.* Et comparationem quamdam nobis inſtituet, inter abiectiſſima corporum armenta & pretioſiſsimum Chriſti gregem, vt eâ comparatione propoſitâ labores & curas alacriùs ſuſcipiamus, ad eum fideliter ſuſcipiendum: hoc ſanè argumento, vt dicunt, *à minori ad maius* nos Diuus Damaſus Pontifex excitabat. *Si ergo ſic laborat & vigilat, qui paſcit oues Laban; quanto labore, quantiſque vigilijs debet intendere, qui paſcit oues Dei:* quin nullam intercedere aptam comparationem docet Nazianzenus Magiſter; non rarò enim ad quercum & fagi vmbram Paſtores aſſident, vt fiſtulæ & tubæ ſonitu amatorijs cantionibus immenſi vim æſtus & laboris eludant, cùm è contra populorum Paſtoribus nulla vmquam vel tenuis detur quies, & labores laboribus intolerandâ ferè mole ſuperaddantur. B

Geneſ. 31. 40.

D. Damaſ. Epiſ. 4.

D. Gregor. Naz. orat. 1.

Quòd ſi non commentitio at vero zelo ille æſtuauerit, magnum illum Paſtorem imitatus, cuius ea vox fuit, *quis infirmatur & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror?* alienas & ipſe calamitates patietur, & accedat in partem ſui populi ærumnarum. Amantis Epiſcopi hoc eſſe mores, Mediolani Antiſtes pronunciauit; *In omnibus ſacerdos periclitatur, in omnibus reis angitur: quod enim alij patiuntur, ipſe ſuſtinet, & iterum liberatur, cum alij, qui tenentur periculis, liberantur.*

2. Corint. 11. 29.

D. Ambr. de obitu Trodi

In ſacros Chamæleontes, & feliciſſimos Protheos eiuſdem zeli vi immutabimur, & ad opem ſubditis noſtris ferendam iuxtà varias opportunitates, varias ſpecies induemus; In mundi proſcænio, tunc placidi videbimur, nunc aſperi; nunc Medici vices agemus, nunc Paſtoris, alibi iudices erimus, alibi Parentes, adeo vt illud cum Apoſtolo vſurpare poſſimus *Spectaculum*, vel vt Diuus Hieronymus legit, *Theatrum facti ſumus mundo*; De Paulo certe Diuus idem Hieronymus aſſerit, quòd erat *in hiſtrionum ſimilitudinem factus.* C

D. Corint. D. Hieron. aduer. Iouin. D. Hier. in in Epiſt. ad Galat.

Hic denique zelus efficiet, vt effrænem vitiorum licentiam ſpectantes, iiſque coronis, quibus præcingenda ſola virtus eſſet, ſuperbum coronari flagitium, ex imo noſtri pectoris vberimos gemitus educamus: nec illacrimari abibimus peruoluentes animo, quanta ſit piorum ſacerdotum inopia, quàm infeliciter parœcijs & populis præficiantur ineptiſſimi viri ſuis rebus, & tantùm commodis profanis addicti, adeò vt, ſi eos dato ſacerdotio ſpoliemus, melior alter nobis occurrere non poſſit, qui eius crimina & ignauiam altiori virtute compenſet: hoc ipſum deflebat Hilarius Antiſtes Sanctiſſimus his verbis; *quantus nobis dolor eſt, cum vnum ex Dei populo effici videmus ſæculi miniſtrum, & operarium Diaboli & vias mortis & materiam gehennæ?* & de hæreticis loquens Diuus Auguſtinus in eaſdē quærelas erumpebat.

D. Hilar. in pſal. 118.

D. Auguſt. l. 1. contra Gauden. c. 22.

Quin, cùm ingentes animarum fructus è laboribus noſtris egerminantes aſpexerimus, maiori robore confirmabimur, & ad alia lucrà propenſiores ſacrà quadam auaritià properabimus nunquam acquieſcentes, quoad errorum ſcabie vacuum penitus gregem habuerimus; magno ab Antiſtite hac in re habes exemplum, cuius ea vox fuit. *Nemo mihi dicat, quod multi correcti ſunt: hoc non eſt quòd quæritur; ſed vt omnes: quouſque hoc non videro reſpirare non poſſum.* Proh Deus! quali igne æſtuabat hic zelus, ad huius apicem quis vmquam Seraphim pennis deſtitutus aduolauerit? D

D. Chriſoſt. homil. 13. ad pop.

§. I.

VErùm inter ærumnas, quibus humana vita miſerrimè ſcatet, nulla ſanè alia periculoſior eſt, quàm proximitas quædam, quâ ſibi finitimè iunguntur vitia & virtutes, honeſta & inhoneſta, parua & optima: nihil adeò perpolitum

litum peperit natura, quod ſimul aliqua ex parte non vitietur; nullā venuſtas
A adeò coruſcat, quam defectus aliquis non obſcuret, nulla demum ſoliditas ha-
betur, quæ trepido pariter motu non laboret; ipſa quis neſciat etiam ſydera
eſſe maculoſa? Næuis & maculis ſol ipſe ſignatur: adeò verum eſt, vel optima è
malo cui adhæreſcant, vitiari.

Sol virtutum Zelus, tam pretioſa, tam diuina dos animi, vt ſuperiùs explica-
uimus, niſi ad Sanctuarij ſtateram in pondere ſuo ſe accomodet, facillimè di-
ſcedit in vitium: niſi prudens fuerit, zelus non eſt; Duas alas ſacri regiminis
eſſe putes prudentiam & zelum, quibus applicatis è Tartarei milui vnguibus
facilè Chriſtiana præda eripitur: vnam ex his, ſi tantùm applices, non ad vo-
latum aſſurgis, at properas ad præcipitium; audi Bernardum; *& ruit citiùs, qui*
vnâ tantùm ala volare contendit; & quò magis attollitur, peius colliditur. Ira- D.Bernard. ſerm.4.ſup. verba Iſai vidi Dñm.
cundus zelus non eſt, non vehemens, non impotens, vel imprudens; ma-
ximè compoſitus & lenis eſt; ſi iraſcatur non, perſonam at crimen inſectatur, &,
vt cum Plinio loquar, aſſueuit ipſe inſectari vitia non homines. Zeli Simiam Plin. Epiſt. lib.1,
B eam Guglielmus Pariſienſis appellat, quæ vel rigore nimio, vel furore conne-
ctitur, ſi perſonam eam dempſeris, ſub quâ latet zelus, è vi quam infert, non
ad corrigendos, at ad confundendos mores, patebit immoderatum animi æſtum
eſſe, vitioſam cupiditatem, vltionem effrænam, & prauam impotentiam; illi
ſuffragaberis qui ad Muſæ Lyram cecinit.

Sæpe ſcelus Cælum, ſæpe velamine texit.
Cui zelus cœlum non eſt, non facit ille ſcelus.

Extremum & immedicabile malum perſonatus hic zelus eſt, quo ſacrum re-
gimen contabeſcit; cum perſuaſum ſibi Paſtor habet ſoli Deo ſtudere, neque
ad alium ſcopum quàm ad animarum ſalutem collimare, & ſub hac opinione
mendaci, ſibi ipſi ſtudet, ſuàque ſe ſinit immoderatâ cupiditate tranſuerſum agi;
tunc enim verò difficilimè curandus morbus videtur, eò quòd ex ipſo errore ho-
neſtatem, & meritum colligere arbitratur, *qui errat, quò magis progreditur,* Senec.
C *eò magis errat: profectus eius, deffectus eſt*; ſic habes a ſapientiſſimo Seneca: ſub
medicinæ nomine zelus hic venenum affert, & malagma reliquens, quo vul-
neri acerbitatem emolliat, tàm duro nexu illud exarcebat, vt penè nullum re-
linquat remedio locum; ſed à Diuo Gregorio hoc ipſum audi Epiſcopos infor-
mante. *Sed ſæpe deterius frangitur, cum fractum incautè colligatur, ita vt gra-*
uiùs ſciſſurum ſentiat, ſi hunc immoderatiùs ligamenta conſtringant; pernicioſa
ſunt hæc beneficia, & ſub prætextu ferendæ valetudinis morbum exacuunt & am-
plificant, *Eâdem induſtria etiàm per beneficia fallentes medicinarum, quæ magis*
lædunt iuuando, Tertulliani ſunt verba: An Diuini Paſtoris obiurgationes eui- Tertull lib. de Anima c.46.
tare hi valeant? *quod infirmum non conſolidaſtis, & quod ægrotum non ſanaſtis*:
Regere qui ſe ipſum ignorat, alienos moderari mores audet? culpam emen- Eccle. 34.4
dat, non culpa ſed virtus: manus, quæ non rationi & prudentiæ, ſed furori &
cupiditati, regiminis habenas tractendas concedit, excludenda à pricipatu eſt,
nec malum extinguit at irritat. Ex aduerſo autem, vt idem Gregorius pergit;
Illa ſollicitudo Præpoſitorum vtilis eſt, illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ra- D. Greg. Paſt.c.
tio agit, & furor ſibi nihil vindicat.

D Vnicâ tantum voce complexus quanta fuit ille vir ſapientiſſimus! è Regibus
Galliarum vnus eum poſtulauit, vt ad probatiſsimum Regimen inſtituendum
leges aliquas, rectamque regendi normam conſcriberet: paruit ille, folioque
papyraceo arrepto, prolixâ polticarum monitionum ſerie omiſsâ, vocem hanc
tantùm, *Modus*, inſcripſit; quo ille prudentiſsimè oſtendit totam abſoluti Re-
giminis diſciplinam in eo tantum verſari, quòd modum menſuramque quamdā
ſeruet, ſeque inter prudentiæ fines moderatè circumſcribat: hic profectò, ait Se-
neca, licet identidem verbera cogatur infligere, *non nocet ſed medetur ſpecie* Senec.lib.1 de fra.c 2.
nocendi.

Ad prudentem & moderatum hunc zelum normam nobis Princeps Apoſto-
lorum deſignauit his verbis; *obſecro: Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei; pro-* 1.Petr.5.2.
uidentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundum Deum: non turpis lucri gratiâ, ſed

voluntariè. Neque vt dominantes in cleris,ſed forma facti gregis ex animo. Vides
vt in primamet voce; quamuis vt Pontifex imperioſam vocem loco legis poſſet A
inſerere, adhuc tamen temperanter ſe gerens, humiliter obſecrat nos iſtruens,
quantà moderatione & lenitate cum populis nobis ſubiectis agere debeamus:
hâc eadem loquendi formâ vſum etiam Diuum Paulum ad Galatas & Corin-
D. Hier. in c. 4. & ad Galat. 12. thios ſcribentem, Diuus Hieronymus obſeruat. *Fratres obſecro vos*; qui etiam
ad nos admonendos ſuperaddit; *Quæ quidem & nos ad humilitatem prouocant, &*
Corint. 5. 2. *ſupercilium decutiunt Epiſcoporum, qui velut in aliquâ ſublimi ſpecula conſtituti,
vix dignantur videre mortales, & alloqui conſeruos ſuos.* Prudentem hi zelum
ſeruare iſti non valent, cum potius ſe prophanos Principes non ſacros Paſtores;
& populorum ſeruos agnoſcant; meminerint hi iuxtà Diui Petri ſententiam, non
ſuum, ſed Dei gregem eſſe, adeoque tractandos populos, vt Cæleſtis Pater
familias filios, quibus præficimur, non vt in eos dominium ſed amorem exerceea-
mus: quamuis autem nunc temporis non amplius populorum ſuffragio eligan-
tur Epiſcopi, gerere tamen ita iſti ſe debent, vt ſi vnuſquiſque ſubditorum eis
eligendis vltrò adhæſiſſet, adeo vt de noſtrâ etiam hac ætate vſurpare illud B
D. Hieron. Epiſt. Diuus Hieronymus poſſit. *Rex nolentibus præeſt, Epiſcopus volentibus: ille ter-
rore ſubijcitur, hic ſeruitnti donatur: ille corpora cuſtodit ad mortem, hic animas
ſeruat ad vitam*: quapròpter ad eandem moderationem nos Diuus Petrus exci-
tans pergit, *neque vt Dominantes in Cleris*, hoc eſt non Dominos, at parentes
nos eſſe, noſtrumque zelum non è dominantis imperio, ſed ex amantis impetu
dirimendum: vt virtutis vias filius calcet, optat quidem pater, ſed oppoſitâ
etiam manu per eam illum adducit: eius quidem errata reprobat, ſed dulci quo-
Math. 20. 26 dam rigore ea corripit, & ſi quandóque ferulam tractare cogatur, non ideo ta-
men exuit paternum amorem & nomen; hæc nobis adhibenda forma eſt. Quin
etiam, vt ſuperbum Dominorum nomen ne quidem agnoſcamus, Chriſtus ipſe
D. Bernard. l. 2. de conſ. nos admonuit eâ ſententia, *qui maior eſt veſtrùm, erit miniſter veſter*; quamo-
brem ad Eugenium Pontificem,& in eo ad omnes Epiſcopos ſcribens Diuus Ber-
nardus ait; *i ergo tu, & tibi vſurpare aude; aut dominans Apoſtolatum, aut Apo-* C
*ſtolicum dominatum. Ab alterutro prohiberis; ſi vtrumque habere voles, perdes
vtrumque.* Forma Apoſtolica hæc eſt; dominatio interdicitur, indicitur mini-
ſtratio; Ad eandem moderationem & prudentiam adhibendam Princeps Apo-
ſtolorum verba etiam illa vſurpat; *prouidentes non coactè, ſed ſpontanèe ſecundum
Deum*: quibus ſatis indicatur, adeò ex amore intimo zelum noſtrum compo-
nendum vt non violentia & aſperitate, ſed lenitate & patientiâ, & quod magis
eſt noſtræ probitatis exemplo ad noſtram obſeruantiam ſubditas gentes alliciea-
mus: aptiſſima ad hoc probandum ratio ſit, quà Seneca vtitur: quia ſcilicet in-
domiti ferociſque inſtar equi humanus animus fortiùs & alacriùs iter facien-
dum aſſumit, ſi Ducem habuerit quem ſequatur, quàm ſi adhibitâ vi freni tra-
Senec. hatur: facilius ipſe ſuadenti adhæret quàm cogenti, & blandius palpantis ma-
D. Nazianz. in Apolog. nus, quàm verberantis nutus proſequitur. *Contumax eſt animus humanus, in
contrarium, atque arduum nitens, faciliuſque ſequitur quam ducitur.* Si ad aliam
partem præ violentia trahatur arbor, ſtatim ad aliam reducit ſe, ſic equidem res
in Epiſcopo ſe habet, ait Nanzianzenus, qui ad populos ſibi attrahendos, vio-
lenter eos agitat, ſtantum ſibi finem non aſſequens, haud quaquàm reprobos D
ad vitæ viam conuertet; ſi vero voluntati expugnandæ primùm ſtudens, aureos
beneuolentiæ laqueos adhibuerit, facillimè illam ſibi deuinciet, & ad ſuum ar-
bitrium flectet; *Ac proinde vel maximè id lex noſtra & legislator noſter*; ideſt
S. Petrus in ſermone, quem præ manibus habemus; *ſanxit, vt grex non coactè,
ſed ſpontanèe ac libenti animo paſcatur*: hæc igitur lex nobis à Deo præſcibitur,
quâ Diuus Petrus Chriſtianæ Religionis lapis primarius contendit, vt charitatem
imitati, quâ ſuum zelum Chriſtus temperauit, zelûm quidem etiam noſtrum
dulci beneuolentiæ purpurâ coloremus, & præ oculis Deum ſemper habentes,
qui ſacerdotij nobis commiſſi rationem a nobis exiget, ſectatores ſuos diuinâ
quâdam dilectione proſequamur; *prouidentes non coactè ſed ſpontanee ſecundum
Deum.*

Epiſco-

Epiſcopalis ignem zeli non alio nutriendum oleo quàm miſericordiæ docet A ægregie Doctor Angelicus; ſicut autem vulgari oleo deficiente ad lampadem comburendam lumen feretur, ſic miſericordiæ oleo deficiente, Princeps ipſe conſumitur: quod validiùs de Epiſcopo dici poteſt, cuius dominium pluribus arctatur legibus, quibus abſoluitur ſæcularis Principatus; præterquàm quòd imprudens adeo, & cerebroſus zelus tùm animi quietem, tùm nominis famam deſtrueret, & viperæ fœtum imitatus, charitatis viſcera, è quibus prodijt, immaniter laceraret. Quoniam autem Diui Bernardini ætate frequentiſſimus erat huiuſmodi zelus immoderatus & vehemens, tùm inter lithurgos, tùm Religioſos inter cætus, idcircò opportunitatem arripiens ex vberum dulcedine, quam ſuæ ſponſæ Eccleſiæ Chriſtus porrigebat, in Præſules omnes validiſsimè inuectus eſt, qui tàm aduerſâ viâ Chriſti premenda veſtigia deſerebant. *Studeant hoc Prælati, qui ſibi commiſſis ſemper volunt eſſe formidini, vtilitati rarò: erudimini qui iudicatis terram. Diſcite, ſubditorum matres vos eſſe debere, non dominos: ſtudete magis amari quàm metui; & ſi interdùm ſeueritate opus eſt, paterna ſit non* B *tyrannica. Matres fouendo, patres vos corripiendo exhibeatis. Manſueſcite, ponite feritatem, ſuſpendite verbera, producite vbera: pectora lacte pingueſcant, non typho turgeant.* Hactenus Bernardus.

D. Thomas de regimine Princ.
D. Bernard ſerm. 25. in Cant.

§. II.

Quænam tàm inhoſpita, diſsitaque gens fuit, cuius aures abſolutiſſima Eliæ ſanctitas buccinante famâ non occuparentur! Quanta populorum ſalutis cupiditate is æſtuaret, quis ignorat? vehemens adeo & immodicus eius zelus erat, vt æquo furore in peccata & peccantes ſæuiret, adeò vt inter aliâ Deum ipſum amantiſſimum obſtrinxerit, ne conſueta roris, & imbrium irrigatione aridum telluris ſinum recrearet; quà propter, vt duram adeò mentem emolliret C Deus, torrentem ipſum arefecit, quo ſitientis oris ardorem ipſe idem reficiebat, & coruum prohibuit, ne conſuetam ad eum dapem panis afferret; his tamen haud quaquàm obduratum ille animum commutauit, nec tot innocentium gemitus vberrimo imbre ex omnium oculis efluentes exorare eius animum potuerunt, vt à propoſitâ ſententiâ declinaret, & ſui zeli impleſſet & ſatiaſſet famem, quinquaginta ſupra quadrigentos Baal ſacerdotes ſuammet manu iugulans, & trucidans; fœmineum inde Iezabellis furorem effugiens, cùm montis faſtigium attigiſset, rogatus à Deo fuit, *quid hic agis Elias?* cui ipſe, *Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum; quia dereliquerunt pactum tuum filij Iſrael.* Cùm poſtea ad zelum moderandum rurſus eum Deus inſtruere vellet, maximum omnium beneficiorum, quibus humana tenuitas donari poſſit à Deo, ſe in eum collaturum promiſit, hoc eſt vt Deum obiter aſpectaret, violentus ad hæc turbo, & procelloſus ventus erupit, ad cuius ſæuitiem & robur, non ipſæ tantum arbores contremiſcerent, ſed ipſa etiam aſpera montium culmina trepidarent; verum *non in ſpiritu Dominus*: hinc immaniſſimus terræ motus ipſum etiam montem diſſecans & quatiens; *ſed non in commotione Dominus*: igneus inde globus exarſit, quo D cuncta æſtuarent; ſed non in igne Dominus: poſt huiuſmodi confragoſa & ſonora, ſuam Sanctiſſimi zeli premens ſedem acceſſit, *Deus in ſibilo auræ tenuis*, & addunt ſeptuaginta & *ibi Dominus*. Hæc Deus oſtendit, vt tandem Elias addiſceret, humanum zelum, vt Deo placet, non concitatum, non impotentem, at lenem & moderatum futurum; Dei ſpiritum in benignitate & ſuauitate verſari, non inter turbinum & flammarum fragores, non in procellarum commotione, ſed in blandientis auræ ſilentio: accipe D. Hirenæum; *docebatur Propheta turbatior & concitatior ad vindictam mitius agere*, egregiè etiam Tertulianus; *Sedit in Throno Spiritus eius mitiſsimi & manſuetiſſimi, qui non turbine glomeratur, non nubilo liuet, ſed eſt teneræ ſerenitatis apertus, & ſimplex; quem tertiò videt Elias: nam vbi Deus, ibi & alumna eius, patientia ſcilicet.*

3.Reg.17.5
3.Reg.19.2
D. Hier. lib 4. contra hær c. 37.
Tertull. de patient. c. 15

Adhuc tamen contumaciter obdureſcente Vatis animo, ab hominibus eum

euellere decreuit Deus, ibique eum locare, vbi ab eorum criminibus alienum
haberet aſpectum: igneo igitur curru, cuius ſimbolo eius igneus zelus deſigna- A
batur, raptus in Cæl..m fuit, ac ſi ad aurei Ioannis mentem ſic eum alloque-
D. Ioann. Chriſoſt. hom. 1111. retur: *Tu autem, iniqui, valde ſeuerus es, & peccatores ob zeli nimietatem*
ferre non vales: idcirco aſcende quaſi in cælum, vbi impeccabiles contubernales
habeas.

Ipſius etiam Ionæ zelus à Dei zelo non leuiter diſſonabat: vt Niniuæ ciuitas
Ionæ 4. funditus vaſtaretur ipſe cupiebat, eique iam Deo mandante, vaticinatus exci-
dium fuit: euenium inſpecturus ad hæderæ vmbram aſſidebat, cum Deus ad
ipſum etiam inſtruendum vermi vorandam prius hederam dedit, radijs inde ſolis
eum percutiendum, & auſtrali aurâ ventilandum, vt viuendi tædio affectus mor-
tem affectaret; ad hæc Deus, *tu doles ſupra hæderam in quà non laboraſti, neque*
Ionæ 4. 10. *feciſti vt creſceret, quæ ſub vnà nocte periit; & Ego non parcam Niniue ciuitati*
magnæ, in qua ſunt pluſquam centum millia hominum, qui neſciunt quid ſit inter
dexteram & ſiniſtram ſuam, & iumenta multa? Prudens & Diuinus zelus hic de- B
ſignatur, quo ſtudendum nobis eſt, vt terreamus potius quàm feriamus, vt pec-
cantium potius dolore quàm ſupplicio gaudeamus: à prudentiâ certè & tempe-
rantia Zelus nunquam abſcedit; quapropter ſic Ionæ verba facientem Deum
exprimit Diuus Ephremus: *Cucurbita tibi nunc loco magiſtri efficitur, ex qua*
D. Ephrem. ſer. de Iona *ſapientiam, & prudentiam addiſce, ac quanta ſit vis diuinæ clementiæ. Tu parcis*
cucurbitæ, & ego ciuitati: tugurium tuum ſit ſpeculum ciuitatis.

Ipſe etiam humanæ ſalutis aſſertor Ioannem & Iacobum Apoſtolos ex Zeli in-
temperantia ſemel increpuit, eò quòd pluuium ignem labi exoptarent è Cælo,
vt Samariæ vrbem, quæ eis hoſpitium denegauerat; perditam inter flammas aſpi-
cerent: quàm longè ab Eliæ ſententiâ Dei magiſterium eſt! *Filius hominis non*
4. Regũ 10. *venit animas perdere, ſed ſaluare*. O admirandam Diuini zeli diſciplinam! O
quàm accomodata & apta, vt ad eam ſe Præſules componant, & populorum non
excidia quærant, at ſalutem, *& vos ergo cuius ſpiritus ſignati eſtis, eius & acta*
ſectemini? Sic Beda: faciliùs benignitate quàm aſperitate capiuntur, & corripi- C
Beda in Luca 10. 52. untur populi: pallium viatori abſtrahere ventus non potuit licet concitatiſſimus
& impetu horrendo furens, quin ad eius impetum arctiùs illud ipſe ſibi deuin-
xit; cum è contra blandè eum ſuâ luce ſol amplectens & taugens facillimè ab eo
pallij prædam eripuit; experti hoc ſanè Samaritani fuerunt, ad nos omnes, vt
Mediolanenſis Antiſtes docet, admonendos; *Quòd Diſcipulos increpauit, qui*
D. Ambr. lib. 7. in Lucam. *ignem ſuper eos deſcendere geſtiebant, qui non receperant Chriſtum; oſtenditur no-*
bis, non ſemper in eos, qui peccauerunt, vindicandum: quia nonnumquam am-
plius ſibi prodeſt clementia ad patientiam, lapſo ad correctionem. Denique Sama-
ritani citius crediderunt, à quibus hic ignis arcetur.

Id ipſum abundè Diuo Carpo Cretenſi Antiſti Diuinus Magiſter inſinuauit;
D. Dyoniſ. Ep. 8. ad Demop. ad omnium Præſulum vtilitatem: hic, narrante Diuo Dyoniſio, tàm moleſtè
ac acerbè tulit, quòd Chriſtianum virum corruperit Ethnicus, vt immoderato
zelo, Deum impenſe exoraret, vt vtrumque fulmine percuſſum abſumeret; ad
ad hæc mentis oculis miſerrimos illos aſpexit, iam ſe in hiantem voraginem dare
præcipites immaniſsimis anguibus lacerandos, quos etiam ipſe ſuâ manu prom-
ptiſsimus impellebat; ruituris illis manum benigniſsimè porrigebat Chriſtus è D
tanto eos diſcrimine crepturus; hinc ad Carpum conuerſus ait; *Iam percute ad-*
uerſum me: paratus enim ſum etiam iterum pro ſaluandis hominibus pati: Ad hæc
tàm vtiliter Carpus in ſuâ temperandâ immodicâ iracundiâ profuit, vt ad Chriſti
zelum ſe componens, nullum laborem, nullã moleſtiam nullum angorem quamuis
aſperrimum, & ſæuiſsimum detrectaret, ad populorum vtilitatem, quos adeo
cognouerat eſſe numini pretioſos.

Demùm Luciferi Calaritani Antiſtites miſerandum exitum abſque lachrymis
memorare non datur: hic quàm plurimis ſedis Apoſtolicæ legationibus per-
functus, poſt propugnatam tùm ſermone tùm calamo Orthodoxam Religionem,
proque eâ ſeruandâ ſuâ multis cruciatibus confectus, tùm etiam in exilium
emandatus, imprudentis zeli impotentiâ corruptus & correptus adcò fuit, vt

in ea

Digitized by Google

in eâ opinione pertinaciter inhærens quòd ſcilicet abdicandi Epiſcopali digni-
A tare eſſent, qui ab hæreticis decepti, falſæ Ariminenſi ſynodo defeciſſent, ab
Romana Religione miſerrimus abſceſſerit, quam illi humillimè poſt obitas pęnas
requirebant, & amplexabantur: meritò igitur Cardinalis Baronius pronuncia- Baron. ann. 36.
uit, vtinam vt Eliæ zelo feliciter ille ſuccendebatur, ſic etiam ea percepiſſet, quæ
vati eidem ſignificata fuere: *non in Spiritu vehementi Dominus, non in commo-
tione*. Illud ſanè accommodatiſſimum Præſulibus illis, qui zelo intemperanti
& impotenti populis præſunt, eſt, quod de Diuo Paulo, ſed tunc Saulo Dius Pe-
trus Chriſologus memorauit, quòd *per legis zelum legem impugnabat, & in Deum,* D.Chryſol. ſer. 7.
Dei amore peccabat.

Ne igitur & nos in tanti Societatem erroris accedamus verum zelum à com-
mentitio & mendaci diſcernamus: ex amore ille profluit, & errata damnans er-
rantes miſeratur & diligit, mendax autem, qui, Apoſtolo ſcribente, *non eſt ſe-* Rom. 10.
cundum ſcientiam, ſilueſtris quidam zelus eſt, quem impatientia concipit, & pro-
prius amor parit; vitioſa ſemper ea ira eſt, quæ non ſeruam ſe eſſe meminerit:
B ad rationis & prudentiæ obſequium & imperium exercere illa ſe debet, ſi iugo
ſeruitutis excuſſo Dominam ſe voluerit inſtituere, quam laudem, quòd præmium
ipſa mereatur, cùm potius damnanda & vituperanda videatur. Illuſtrem virum
& Cæſareæ Aulæ adminiſtrum egregiè de hoc Gregorius ſemper & vbique Ma-
gnus inſtruxit hoc ſtylo: *Ira enim in vindictam malorum ſequi debet rationem* D Greg. lib. 8. epiſt. 51.
animi non præire, vt quaſi ancilla iuſtitiæ poſt tergum veniat, & non laſciuia,
ante faciem prorumpat.

De Diuini Cultus Zelo.
Cap. VII.

C AD abſolutam cognitionem habendam, an verè cor noſtrum Diuinus amor
inſederit, Lydius velut lapis ſit zelus, quo eius honorem diligamus. Ex D. Thomas
amore zelus enaſcitur, cuius, ad Aquinatis mentem, munus potiſſimum eſt, ea 1. 2. q. 28.
omnia amouere & expellere, quæ Diuinæ voluntati obſtant, Diuinumque ho- art. 4. c.
norem obſcurant, adeò vt non aliâ dicendi formâ, minatus cuidam fuerit Deus
ſuum erga eum amorem extinguendum, quàm his verbis, *Auferetur zelus meus* Ezech. 16.
à te, quod maximum eſt omnium ſuppliciorum. Quapropter eâ menſurâ, quâ 4. 2.
Diuinus amor noſtrum pectus impleuerit, Diuini honoris ſtudium in nobis exar-
deſcet; In diuino amore frigeſcere cenſendus erit Antiſtes ille, quem nullus D. Auguſt.
Diuini honoris pius ignis accendet. Ad Cæſareum aulicum Diuus Auguſtinus 50 ad boni.
ſcribens verba ea perpendit, quibus Reges & Principes vates Purpuratus admonuit 10. 2.
Seruite Domino in timore. Sicut autem, ſic tantus Magiſter, in magno huius Pſal. 2.
vniuerſitatis proſcænio geminas partes Princeps agit, hominis ſcilicet & Prin-
cipis, ſic duplici etiam modo obſequium Deo referre tenetur, vt homo ea ſer-
uans, quæ Dei voluntatem impleant, vt Princeps ea prohibens, quæ Diuinum
honorem extenuant, eiuſque gloriam inficiunt; eo quidem modo, quo Ioſias
D & Ezechias tàm ſtudioſe diuinæ gloriæ addicti ſacrilega templa diruerunt, flam-
miſque abſumenda dederunt nemora ſuperſtitioſis ritibus à præceſſoribus Regi-
bus immolata. *In hoc ergo ſeruiunt Domino Reges; cum ea faciunt ad ſeruiendum*
illi, quæ non poſſunt facere niſi Reges. quamobrem non abs refuit Conſtantini
pronunciatum, quòd ſcilicet Eccleſiæ Antiſtes Imperator etiam eſſet, ſed extra
Eccleſiam: ſi autem ad hoc peragendum ſæculare ſceptrum tenetur, quid de
Epiſcopali, & Sacro lituo dicendum nobis erit? Si prophanus Princeps, cuius re-
giminis ſcopus ciuilis fœlicitas eſt, ſi Dei honorem neglexerit, deficere ab eius
fide fœdè videtur, quânam excuſatione ſe Antiſtes ille propugnauerit, qui ſui
ſacerdotij vi ad æternam beatitatem gentes tenetur adducere? Si Diuino honori
augendo vigilaturus eſt temporaneus Dominus, quem aliò abſtrahunt tot inuo-
luta politicæ gubernationis negotia, quantò in eodem ſtudio vigilantior, & ope-
rioſior

Digitized by Google

roſior futurus Antiſtes, quem, ad Dei amplificandum cultum ſuummet munus obſtringit ? quantâ contentione & dilectione ea omnia climinare videbitur, quę A
Diuinam gloriam minuunt & obſcurant ?

D. Auguſt. trac. 10. in Ioan. 10. 9. Pſal. 58. 10. Ab huiuſmodi autem zelo exercendo nullum è Chriſti fidelibus cuiuſque condirionis fuerit, idem Auguſtinus excluſit, ac ſi non Regis & hominis perſonam referens Dauid pronunciaſſet, *zelus domus tua comedit me*, *adeoque ipſe explicat. Vnuſquiſque Chriſtianus in membris Chriſti è zelo domus Dei comedat*: tùm paulopoſt, *fac quidquid poſes cum perſonâ, quam portas.*

Ingens ex his verbis pondus ſacris viris imponitur: ſi namque priuatis quibuſcumque viris iuxtà eorum habitudinem tantum ſtudij & affectionis ineſſe debet. in diuino honore ſubmouendo, quàm ocultus, quàm operoſus, quàm ingenioſus fuerit Antiſtes oporteat, vt huiuſmodi zelo proſpiciat, qui adeò ſuo miniſterio conformatur, vt ad eius comparationem quicumque priuatus vir eximi ab eo videatur: Quàm autem abſolutus ille zelus eſt, quo Deus nos ignoſcere exoptat? immenſus adeò & intenſus zelus fuerit, vt prope noſtrum corpus abſumat! B
Zelus domus tua comedit me. ita vt ſicuti Dapes, quibus ad vitæ alimentum veſcimur, in vitam ipſam noſtram noſtamq; ſubſtantiam conuertuntur, ſic propè cùm à diuino zelo comedamur, ita in eum commutemur, vt in nobis zelus ipſe viuat, & zelus ipſe nos ſimus: noſtrũ igitur honorẽ, noſtra commoda obliti, nihil aliud animo reuoluamus, quàm Diuinæ gloriæ amplificandæ ſtudium, pro noſtrarum virium imbecillitate Diuinâ virtute corroboratâ, tantum laboremus, vt licet magnus labor fuerit, in re tamen tantâ ſemper nobis exiguus videatur:
D. Auguſt. vbi ſupra. quinam Diuino ore comedatur quæris, ait Auguſtinus? *qui omnia, quæ fortè ibi videt peruerſa, ſatagit emendare, cupit corrigere, non quieſcit*, & ſi perſicere ſuum opus haud licet, *ſi emendare non poteſt, tolerat, gemit.*

Tria hinc colliguntur, quæ Diuinus zelus operetur in nobis, meſtitiam ſcilicet, ſanctam indignationem & laborem: maiorem certe Regio vati dolorem inferebat deſpicientia, quâ Diuinam legem nefarij homines proſequebantur, quàm tot cruentæ fraudes, & doli, quibus ſuam vitam appetebant; quare non C
Pſ. 18. 139 Hiere. 23. 9 ſine gemitu teſtatur, *Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei.*

Validiori, triſtiorique dicendi formâ ſuum animi angorem eadem de cauſa effundebat Hieremias his verbis *Contritum eſt cor meum, contremuerunt omnia oſſa mea: factus ſum quaſi ebrius*, tantarum animi porturbationum fontem inde explicat; *quia adulteris plena eſt terra*: vides ne, vt zeli vi conſumptus in ipſummet zelum eſſet immutatus ?

Supremi Sacerdotis aptiſſimum ad hoc roborandum mihi videbatur exemplum; hic enim ad cladis acceptæ nuncium, & ad ſuorum filiorum mortem, licet intime animo cruciatus, adhuc tamen vitam ſeruauit, vt tamen Dei arcam accepit in Philiſtinorum poteſtate eſſe captiuam, tàm acerbo, aſperoque dolore fuit correptus vt intercluſo repente ſpiritu, ſede retroſum actâ, vi-
1. Reg. 4. 18 d. c. 4. 19. & infra. tam præceps abſoluerit, *Cumque ille nominaſſet arcam Dei, cecidit de ſede retrorſum iuxtà oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt.* Heli tamen omiſſo, ſuæ nurus zelus orationem meam trahit ad ſe. Inſelicem ſane fæminam, quæ plurimis ſimul infauſtis acceptis nuncijs partus doloribus cruciata, mortiſque agone per- D
cuſſa, calamitates omnes magnanimè ac fortiter ſuſtulit, ſed ad contumelias, quibus Dei arca ab Idololatris capta fœdebatur, tàm ingens acerbuſque fuit angor, vt dolores omnes alios abſumpſerit; iactura, quam de coniuge, de ſocro alijſq; conſanguineis fecerat, leuis illi videbatur præ Arcæ captiuitate; hac tantùm tanquam læthali ictu vulnerata triſtiſſima concidit, ex oculis lachrymas, ex ore ſingultus effundens; hæc tantum fuit in cauſa, vt cum maſculum eius eſſe fætum ei ſignificarent, lætitiam nullam nullum ſolamen acceperit, illud ſemper præ
1. Reg. 4. 25. labijs habens; *Translata eſt gloria de Iſrael, quia capta eſt arca Dei.* Vale ſæculum, mundi magnificentia, gloriæ ſplendor, gemmarum delitiæ, theſauri, obſequia, principatus, filij, vita valete: in pretio vos ego habebam, cum Dei arcam eà, quâ par erat reuerentià, meus populus excolebat: nunc verò cùm eius gloria in lu-

in ludibria immutatur, eiuſque ſanctitas tàm prophano dedecore obſcuratur,
A exoſa moleſtaque mihi ſunt omnia, quandoquidem *tranſlata eſt gloria de Iſrael,*
quià capta eſt arca Dei, quibus vocibus cæleſtis inſtar cychni dulciſſimè emodu-
lata in ſinum Abrahæ euolauit. Tàm illuſtris & delicatæ fœminæ zelus validiſ-
ſimus, ni fallor, erit ad aliquorum Præſulum tabeſcentem zelum pleniùs inflam-
mandum: erubeſcent ad illum aliqui, quibus moleſtior eſt leuis aliqua in tem-
poraneo cenſu iactura, quàm grauiſſimæ calamitates, quibus ſua Eccleſia qua-
tiatur. Vt tamen aliqua etiam è noſtris afferam ad Guſtatium Antiſtitem Epi-
phanienſem accedo; tàm aſpero cruciatus dolore hic fuit, vt prophanis ſuper-
ſtitionibus violatam ſacram ædem aſpexit, vt ſubito vita deficiente ſpiritum
exhalauerit. Fœliciſſimam ſanè mortem, quæ immortali vitæ dedit exordium;
dolorem beatiſſimum, è quo gaudium æternitatis emerſit? Cùm enim à Diuinæ
gloriæ zelo mors iſta prouenerit, Deum obſtrinxit, vt in eius mercedem glo-
riam immortalem largiretur: quàpropter, vt habes apud Ezechielem, Angelo
B ſacerdotalibus indumentis ornato præceptum fuit, vt ſigno Tau, quò diuina be-
neuolentia deſignatur, illi notarentur, qui de criminibus Deum dehonoran-
tibus indignantur & plorant. *Signa Tau ſuper frontes virorum gementium*, ex- Ezech 9. D. Hier ibi
plicat ſic ea Hieronymus, ſuper frontes gementium & dolentium ſuper abomina-
tionibus, quæ fiebant.

§ I.

PIA, etiam & honeſta quædam indignatio, quæ in diuinæ legis violatores
igneſcit, quàm egregiè in clariſſimo legislatore Moyſe perlucet! vehemen-
tiſſimum amorem, quo Dux iſte populum ſuum deperibat, quis ſine admiratione
peruoluat? Vt enim æſtuantem in eum diuinam iracundiam tranquillaret, ſuam
ferè ſalutem neglexit: miſerationem in alios exercens ſæuire in ſe ipſum viſus
C eſt; vix tamen beneficium impetrauerat, & ſui populi amori fecerat ſatis, vt illicò
diuino zelo totus igneſceret, adeò vt Leuitas ſibi aſſocians viginti tria hominum
milia præ cæteris flagitioſiſſima cruentâ interneccione deleuerit. Audi Grego- D. Gregor.
rium; *Penſemus ergo, quibus viſceribus eundem populum amauit, pro cuius vita* l. 20. Moral.
de libro vitæ deleri ſe petit; ſed tamen iſte, qui tanto eius populi amore conſtringi- c. 8.
tur, contra eius culpas penſemus quanto zelo rectitudinis accendatur, & paulòpoſt,
vtrobique legatus fortis, vtrobique mediator admirabilis: cauſam populi apud
Deum precibus; cauſam Dei apud populum gladijs allegauit. Quînam manſuetiſ-
ſimus Moyſes, totuſque ad lenitatem compoſitus ſæuire in ſe ipſum valuit, tan-
tâque animi duritie populi excidium ſtricto ferro inferre? ne tamen mireris, ait
Theodoretus: è prolixo conſortio, quo cum Deo in faſtigio montis familia- Theodor. in 53. Exod.
ritèr egerat, tàm validus in eius pectore Diuini amoris ignis efferbuit, vt Di-
uinum honorem de honoratum aſpiciens, *amatorio furore ſupra modum percitus,*
propriam etiàm ignorauerit naturam. Quin, vt Rupertus Abbas perpendit, præ- Rup. Abbas
ces ipſæ, quibus ad populi beneficium numen orauerat, ad Dei ſeruandum ho- l. devec. ver.
norem referebantur; cùm enim ex Abrahæ ſemine iuxta Dei promiſſionem eſſet dec. c. 29.
D Deus naſciturus, deleri vtique populus hæbreus non poterat, quin diuina etiam
promiſſio deficeret, diuinique dignitas verbi aliquâ ex parte obſcuraretur; nil
igitur mirum, ſi æquè ac Moyſes Sanctiſſimus Noe preces nullas ad humani ge-
neris ſalutem effuderit, immittendam aquarum eluuionem impediens; Diuini-
tatis enim honor & gloria, ad cuius faſtigium omnia Sanctis à viris diriguntur,
comune illud ſuplicium vtriq; exigebat, & ad humanam ſobolem reſtaurandam, num. 25.
ſatis ſuperque erant illi pauci, quos ſuperſtites Arca ſeruauerat

Memoranda etiam præ ſuâ nobilitate videtur ſancta illa indignatio, quam
diuini zeli igne conceptam Phinees è ſuo corde diffudit; vno eodemque vulnere
Zambri Simeonis Tribus Principem hic occidit, & Madianitarum Principis
filiam, quæ publico flagitio pietatem violabat; optimè autem innotuit huiſ-
modi Phinees zelum ex eis fuiſſe, quibus ſuauiſſimè viſcera deuorantur; quem-
cumque

cumque enim timorem, quem ex occiſorum potentiâ principum concipere po-
terat, ex animo Phinees eliminauit; quàpropter egregium illud facinus tàm A
Deo arriſit, vt in eius mercedem furorem exuerit, luemque, quâ populum ab-
ſumebat, benignus expelleret, *Dixitque Dominus ad Moyſem: Phinees, filius*
Nu.25. 11. *Eleazari, filij Aaron Sacerdotis, auertit iram meam à filijs Iſrael, quia zelo meo*
commotus eſt contra eos, vt non ipſe delerem filios Iſrael in zelo meo. Quàm bene
Ioan.Papa. his Diui Ioannis Pontificis ſententiâ breuis quidem & grauis confirmatur, *Ze-*
lus purgat facinus.

Cùm Phinees zelo Mathatiæ zelus conferendus videtur; cùm enim triſtis ſimul
& magnanimus flagitioſiſſimi Regis Antiochi adminiſtrum oppugnaret, eò quòd
ad Idolorum cultum hebræos adactâ vi compelleret; cùm ſuâ de ſede emergere
hebræum aſpiceret, & prophanum ad altare procedere, fœdiſſima thura Idolis
immolaturum, ſtricto gladio hebræum illum appetens, ſimulque Regium fa-
1.Mat.2.24 mulum pares ſuo furori victimas eos immolauit. *Vidit Mathatias; & doluit, &*
contremuerunt renes eius, & accenſus eſt furor eius ſecundum iudicium legis: & B
inſiliens trucidauit eum ſuper aram: ſed & virum, quem Rex Antiochus miſerat,
qui cogebat immolare, occidit ipſo tempore, & aram deſtruxit.

Verùm quidem eſt, haud fas Chriſtianis viris eſſe ad huiuſmodi facinora ſe
obarmare, niſi vbi legitimus iudex haberi non poſſet, magnumque diſcrimen
publicè diuinus honor ſubiret, aliaque plura occurrerent; quâ ſententiâ excipiẽda
S. Chryſoſt. ſunt, quæ exagerata tumidâque loquendi formâ Diuus Chryſoſtomus pronun-
hom. 1. ad ciauit, quod nempè, ſi quis ſuis auribus blaſphæmum excipiat, illico eum ore
pop. ad fi- corripiat; ni tamen eum facta correptio exerceat, veniatur ad verbera, & alapis
nem. inflictis fœtidum os obſtruentes, blaſphæmias arceamus; *Si enim Regem terræ*
blaſphemantes punire oportet; multo magis Deum contumelia afficientes; quòd ſi
vt ipſe ſubdit, in percuſſorem blaſphæmus inſurgens eum occiderit, Martyrii
laureâ coronatus in Cælum properaret. *Martyrium tibi hoc eſt; quoniam & Io-*
annes martyr fuit.

Verùm quis non obſtupuerit, Chriſtum eundem amoris fontem & lenitatis Ma- C
giſtrum aſpiciens? vt manſuetudinem noſtris insereret animis lapſus ipſe de
Cælo fuit, ſuæque placiditatis amantiſſimus, agni inſtar dedit ſe carnificum tor-
torumque rabie lacerandum: vt tamen Dei Domum dehonoratam aſpexit, ex
Agno in Leonem immutatus, templi incæſtatores verberibus inflictis ræiecit,
eorumque expanſa mercimonia indignatus auertit: ab eius autem amantiſsimâ
indole furor iſte tàm diſcedebat, vt inſaniſſe eum quã plures arbitrarentur, *quoniã*
in furorem verſus eſt, ipſique eius conſanguinei ad eum tenendum proceſſerint,
Marci.3.2. & ſi opus fuerit, vt dementem vinciendum; *exierunt ſui tenere eum.*

Ad laborem iàm accedamus, quem inexhauſtum noſtris viribus Diuinus ze-
lus inſinuat, eâque de cauſâ ſanctiſsimam hanc animi dotem, igni Diuinus Spi-
Ezech. 48. ritus comparauit, *Et ſurrexit Elias Propheta quaſi ignis: ideſt, ardens zelo Dei*,
Lyr. ibid. Lyranus explicat; ſicut enim calidum illud Elementum nunquam otiatur, vel
torpet, aut quieſcit, ſuumque calorem beneficâ largitate omnibus impertitur, ſic
diuinus zelus cùm noſtrum animus occupauerit; quietem neſcit & torporem,
& ad alia ſemper in Dei honorem agenda conſurgens, fatigationem expellit,
alios ſemper ad Dei obſequium conatur adducere, & ſicut ignis rubiginem me- D
tallis aufert, eoſque, quos frigus cruciat, fouet & recreat, ſic ſcelerum rubi-
ginem ab improbis viris excutit zelus, & vel extinctam vel torpeſcentem pieta-
tem inflammat & excitat.

Pauli animum hic ignis abſumpſerat, hic eius in flammis exundabat; adeò vt
in ignem ferè immutatus huius Elementi agilitatem tàm infeliciter induerit,
vt totum ferè orbem peragrarit, vitiorum ſpinas comburens, ſcelerum ſcoriam
auferens, & corda gentium mundans; quamobrem iure meritó eum Ioannes
aureus commendans ait. *Qui terram videlicet ac mare, Græciam ſimulque Bar-*
D. Chryſ. *bariam, omnemque prorſus, quanta ſub Cælo eſt, regionem, quaſi volitans circum-*
hom 1. de *iuit; non ſimplici labore, velut in vacuum itinera percurrens; ſed peccatorum*
laudibus S.Pauli. *ſpinas pariter euellens, & verbum ſeminans vbique pietatis, fugans errores, veri-*

ritatem

tatem reducens, ex hominibus angelos faciens quinimò ipſos homines quaſi ex Dæ-
A *monibus in angelos prævalens.*

Athanaſios, Cyprianos, Chryſoſtomos, Baſilios, Gregorios, Ambroſios, Auguſtinos, cæteroſque alios & millenos Sanctiſſimos Præſules diuinus ille ignis ad egregia facinora excitauit: imparem enim ſuæ virtuti campum hi æſtimantes vrbes, & Diœceſes eis commiſſas, tùm ſcriptis operibus tùm concionibus habitis, tùm Concilijs diuinæ gloriæ adlaborarunt, animoque impauido, & nuſquam defatigato quoſuis labores, quæuis pericula ſubierunt ad Chriſtianam fidem diſſeminandam, ad venenoſas hæreſes extinguendas, ad pietatem vbique fouendam.

Antiquis igitur omiſsis, quàm feruidus & ſuccenſus in Caroli Borromęi animo Diuini zeli ignis fuit. Ad Diuinam enim gloriam augendam centimanus Briareus viſus eſt in omnibus operoſus, & in difficultatibus aſperrimis diſſoluendis Alcide ipſo validior; quæ pericula non ille ſubiuit, vt de ſcelerum monſtris tri-
B umpharet? quænàm Italiæ ora fuit, quam ipſe vel ſuâ, vel alienâ operâ ſuæ charitatis effuſo incendio non inflammaret? Quantâ vigilantiâ & vi contendit ipſe, vt per totam Chriſtiani orbis vniuerſitatem ad veterem pietatis legem mores reuocarentur? hâc de cauſâ ſtudioſiſsimus ipſe fuit, vt Tridentinum Concilium tandem abſolueretur, exemploque primùm à ſe petito adduceretur ad opus; hâc etiam de cauſâ Pium Quintum de duobus obſequentiſsimè admonuit, ne ſcilicet vnquam Conuentus, qui dicitur Epiſcoporum deficeret, ad quem non tantùm eorum contentiones ſpectarent, ſed etiam ea omnia, quæ ad optimum populorum regimen conducerent, vt eâ inde, rebus apprime cognitis, ſtatueret quæ honeſtiſsima eſſent, & Chriſtianæ Religioni illuſtrandæ maximè opportuna; illud etiam indicauit, quòd per omnes Prouincias Apoſtolici viſitatores mitterentur, qui de Epiſcoporum moribus, & de Cleri diſciplinâ certiores ſe facerent, & potiſsimùm etiàm in ijs euigilarent, quæ ad Tridentinam Synodum ſeruandam, & inconcuſsam retinendam referuntur, vt Pontificiâ poteſtate, quæ
C imbecillia ſunt confirmentur, quæ dubia, declarentur; his ſane obſtringerentur Præſules ad ea facienda, quæ tùm ſuæ dignitati decora, tùm populorum ſaluti eſſent vtiliſsima.

§. II.

NOS profectò miſerrimos, qui in eam ætatem deuenimus, qua ſanctus hic ignis contepuit, vel fortè defecit! Vtinam in me hæc ſcribentem, & in alios Præſules D. Ioannis Chryſoſthomi querela opportunè non recidat; totū ſcilicet noſtrum zelum ad hoc tantùm accendi, vt debitus noſtræ dignitati noſtroque nomini honor afferatur; cùm tamen ea, quæ ad Diuinum honorem ſpectant, per ſummam incuriam negligantur: *Epiſcopus ſi debitum honoris non acceperit à Preſbytero, aut Presbiter ſi non acceperit à Diacono, aut Diaconus à Lectore, iraſcitur & perturbatur: ſi autem viderit Epiſcopus Presbyterum, aut Presbyter Diaconum circa obſequium Eccleſiæ non permanentem, aut alias peccantem in Deum; neque*
D *iraſcitur ei, neque curat: quià omnes quidem de ſuo honore ſolliciti ſunt; de honore autem Dei nullus.* hæc ille. (D. Chryſ. ſuper Matt.)

Satis formidinis mihi eſt (compertus hoc ego aſſero) quòd hàc ætate vel zelus iuxtà Hugonis Cardinalis ſententiam, zelantes omnes comederit, cum ſuperſtes ex eis adhùc nullus videatur, *ſed omnes quærunt quæ ſua ſunt*; vel quòd nos zelum ipſum comederimus, adeò vt in nos ipſos immutatus, diuinus non ſit, at humanus; nec ad cæleſtes, at terrenas leges ſe componat. Hoc igitur in causâ eſt, ait idem Chryſoſthomus, vt aculeatiſsimis curis nos obſideri Deus permittat, eaque nobis beneficia deneget, quæ cæteroquin largiſsimè impertiret; eo planè modo, quod igni planè eſſent, qui à Principe ij populi deferantur, qui ſui Regij nominis honori non ſtuderent, eò quòd non eum diligerent: facilè namque zelus ibi ſuccenditur, vbi amor igneſcit. Ibidem etiam aureum illud (Hugo. Cardin. in Pſ. lib. 8.) (D. Chryſ. Hom. 3. ad pop.)

acroama aureus orator exarauit, quo veluti calcare, excitare ſe Præſules deberent: *Sufficit vnus homo zelo fidei ſuccenſus totum corrigere populum*. Magnam A
vtique admirationem, quod de Bethſamitis narratur, affert: hi namque aſpicientes, à Philiſthæis ad eorum regiones Dei Arcam, quam ſeptem menſium ſpacio ſibi retinuerant, remitti; ſummo gaudio geſtientes eam exceperunt, illamque quàm plurimis victimis & hoſtijs immolatis honorarunt: ſed vide, quàm ipſi remunerationem collegerint; *Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eò quòd vidiſſent Arcam Domini, & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis*. Proh Deum immortalem! Itá ne igitur? ex obſequijs, quibus Arcam & diuinitatem populus ille cumulauerat, ferocitèr ſæuientem luem in ſe deriuauit? ne tamen, ait Theodoretus iraſcaris; iure meritò hæc illis pœna infligitur, eò quòd Diuinum honorem negligentes, ad pericula & incommoda euitanda, nequidem euaginarunt gladios, ad ſibi Arcam Diuinam recuperandam; ſed plurium interuallo menſium captiuam relinquentes, tunc ſolùm eam receperunt, cùm ipſi hoſtes vltrò eam remiſerunt. Verba Theodoreti profero. B
Populus fuit caſtigatus, vt qui noluerit pro Arcâ adire periculum, & ſeptem menſes eam reliquerit apud alienigenas, & pro eà bellum non ſuſceperit. Quòd idem indicauit Procopius, hac ſcilicet clade fuiſſe percuſſum, quià nullus pro Arcâ ſubire periculum voluit. Quo igitur ſupplicio cruciandi ij Antiſtites erunt, qui Diuini zeli igne tepeſcentes ad ſua commoda coaceruanda tantùm feruent, eoſque labores, quos ad ſuum munus explendum, in pietate amplificandâ, & euellendis erroribus deberent impendere, in ſui nominis famâ illuſtrandâ, rebuſque ſuis augendis abſumunt?

1. Reg. 6. 13 & 19.

Theod. q. 14. in Regum.

Procop. in 1. Reg. 6. 19.

Rubore totus ſuffundor, quotieſcumq; egregium illud, recolo, quod de Metello ſuperſtitioſæ Romæ Pontifice Maximo memoratur: Templum Veſtæ flammis deuorarj hic aſpiciens, propriam ſalutem oblitus, totuſque ad mendaciſſimi nominis, & numinis honorem intentus, medijs ſe flammis dedit, latèque omnia depaſcentes ignes ſecurus intrauit, vt Palladium ſeruaret; ſeruauit vtique, licèt flammarum vi oculorum orbitatem acceperit. hinc orator Seneca: *Habes Veſta duplex Pontificis tui meritum ſeruauit ſacra, nec vidit*. Quidnàm mihi in decretoriâ iudicandi orbis die reſpondere ad hæc licuerit? quid faciendum, cùm ad Aethnici huius ſacerdotis aſpectum ipſe ſubijciar, meamque ſocordiam & in veræ Religionis cultu deſidiam damnabit & arguet? quàm longè mihi eſt, vt ad ſacrarum ædium incolumitatem, vitæ diſcrimen occurram? Perquàm neceſſarius Epiſcopis zelus eſt: niſi in eo præſtiteris, crimen erit, nec eius mediocritatem aſſequi, flagitium, eodem carere, ſacrilegium: *bonus zelus & vtilis in ſacerdote præcipuè negligens ne remiſſus ſit (vnde vulgò dicitur, qui non zelat, non amat) zelus Dei vita eſt*. Sic Ambroſius. C

Val. max. l. 1. 85 de palladio. Plin. l. 8. c. 5 Senec. lib. 4. controu.

D. Amb. in Pſalm. 158. ſer. 18.

Beneficentiſſimus autem Deus, qui ſuamet beneficia in ſuis famulis remuneratur, eis honorandis ſtudet, qui eum honorant, & gloriæ eorum adlaborat, qui Diuinæ gloriæ inſudant; ſatis hoc Leuitæ teſtentur, qui Moyſis Ducis zelum imitati, in aurei vituli adoratores ferrum magnanimè ſtrinxerunt, conſanguineis ipſis & affinibus non parcentes, illud opere exercentes, quòd poſteá verbo Diuus Ambroſius docuit: *Zelum qui habent, omnes ſibi inimicos ſuos putant, qui ſunt hoſtes Dei, quamuis Patrem, fratres, ſocios, omnibus dicit, hoſtes facti ſunt mihi*; Sicut Dauid ait: hi enim amplam à Deo mercedem, glorioſam prærogatiuam à Deo receperunt, qua eis tantùm licebat vt Deo victimas & thymiama offerrent, *Ponent thimiama in furore tuo, & holocauſtum ſuper altare tuo*. Iuſtiſſimè à Deo factum, ait Hebræus Philo, vt qui ad Dei tuendum honorem generoſiores & promptiores fuerunt, chariores etiam ſibique alijs proximiores ad miniſtros Deus elegerit. D

Exod. 34. 26

D. Ambr. in pſal. 117. ſerm. 18.

Deut. 33. 10

Demùm hoc idem teſtetur Phinees, quem, eiuſque poſteros hàc eàdem de causâ ſupremo ſacerdotio Deus decorauit; mandante Moyſi Deo, vt ſuo ei nomine ſignificaret, *Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tàm ipſi, quàm ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternum: quia zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiauit ſcelus filiorum Iſrael*. Quid autem aliud duo hæc præmia oſtendunt, niſi connexionem

Phil. 9. de vita Moyſ.

Num. 25. 10

quan-

quandam intercedere inter diuini honoris zelum, noſtramque dignitatem, quæ
A potiſſimum ad cultum Dei ſpectat, & ſacra.

Poſt opus præmium illis Deus impertiuit, ſed ante ipſum opus ſacerdotij munus nobis impoſuit, vt ad ipſum opus excitaret; ſui zeli mercedem Phinees retulit in infulis, quibus eum Deus redimiuit; nos autem, qui eiſdem infulis coronamur, ad eundem zelum aduocamur, cùm æquè ac Phinees vſurpare illud poſſimus: *indumento iuſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum coronâ*. Ex hebræo fonte, cui Septuaginta adhærent, Vatablus, & Pagninus: *tamquam ſponſum ſacerdotauit ne mitra, quaſi ſponſum ſacerdotÿ portans coronam*. Iſai 6. 12.

Vtinam Diuini eius zeli particulam nobis aliquis largiretur, quò iàm efluentèr Sanctus Thimoteus Epheſinus Antiſtes diteſcebat; hic enim, vt Chryſoſthomus perpendit, licet ſtomacho æger et imbecilli, Diui Pauli ſocius vbique terrarum fuit, nunc Corinthi, nunc in ſuâ Diœceſi, tùm per incerta & proceloſa marium, tùm per ardua abruptaque Terrarum, vt vbique gentium Chriſtianæ trophœa Crucis erigeret. *Tantùm valet in Deum zelus; tàm leues efficit alas*.

B

Quàm facilis ad audiendos populos futurus Antiſtes ſit. Cap. VIII.

POTENTISSIMVM ſimul & innocentiſſimum maleficium, quo ad Principis obſequium & amorem poppli obſtringuntur, facilitas eſt, qua ipſi audiuntur, & dexteritas qua expendiũtur; nullà aliâ virtute tàm populis placet Princeps, tàm dulciter à Principe populi capiuntur; nihil enim illis gratius, nihil magis expotatum, nihil iucundius, quàm imperantis aures paratiſſimas habere, ad
C calamitates, querelas, & ſua deſideria excipienda, ſimul & expedienda. *Solet enim dexteritas atque benignitas morum in altiori dignitatis gradu facilè omnium animos ſibi reddere obnoxios*; Sic Gregorius: acerbiſſimum hoc populis eſt, quodque in ſuos Præfectos odium ingens, & indignationem extimulat, quòd nempè Delphici oraculi inſtar lateat inuiſus omnibus, omnibus inacceſſus: tunc enim iure quòd in nos ipſi habent, eos ſpoliamus, & tantum theſaurum eis auferentes, contumelioſi ſumus in eos: ex aduerſo ſi benignas, & faciles aures eis porrexerimus, maximum ſolatium hauriunt, & ſingularitèr delectantur; quàpropter, dummodo alitèr non poſſint, amore actiſque gratijs nomen noſtrum proſequuntur, ij potiſſimùm, qui præ ſuâ inopiâ neglectos inuiſoſque ſe arbitrantur: Quàpropter licet rationes aliæ noſtroque muneri accommodatæ deeſſent, eo tantùm titulo facilitatem hanc inducere oporteret, è voluptate ſcilicet, quâ perfundemur ex amore populorum noſtro regimini plaudentium. Romanus certè Orator, Rhetoricæ, & Politicæ facultatis magiſter maximus documentum hoc in ſuâ Prouinciâ ſibi à Republicâ commiſsâ ſeruandum dedit: *facillimos eſſe aditus ad te: patere aures tuas querelis omnium, nullius inopiam ac ſollicitudinem, non modo vlli populari acceſſu ac tribunali, ſed ne domo quidem tuà, & cubiculo excluſam tuo*. Cuius veſtigia preſſit Seneca Neronem ſuum inſtruens, antè quam hic vulpinam exuens pellem indueret leoninam. *Eſto ſermone affabilis, acceſſuque facilis, vultu, qui maximè populos demeretur, amabilis*. Plauſibilis adeò & popularis hæc virtus eſt, vt proborum ſimul & improborum vota impleat, aliarumque virtutum defectum ſatis abundè compenſet, magiſque illuſtret, ornet, & perficiat eas quæ poſſidentur: In Antigono Principe compertum hoc habeas. Filius hic magni Demetrij vitijs omnibus affluebat, ſuperbiâ, ambitione, ferociâ, libidine, auaritiâ; eò tamen quià perbenignus erat in audiendis populis, eiſque paratiſſima reſponſa vultu ſemper amabili reddendo, ad eius vitia caligabant populi, eiuſque Principatui lætiſſimè ſeruiebant.

Greg. lib. 6 vbi de Andron.

Cic. Epiſt. ad Q. Fr.

D

Senec. 1. de Clementiâ.

Verùm, licèt, vt aptiores ad ſalutem animarum comparandam, Deique glo-

riam promouendam efficiamur, placere populis tenemur, eiſque nos amabiles exhibere; adhùc tamen potiſſima ratio, qua ad noſtrum colloquium cæteros admitere debemus, in eò verſatur, vt noſtri ſacerdotij leges expleamus. Patres nos ſumus, quî nàm ergo fieri poteſt vt tardi ac difficiles ſimus, vt noſtris aditum filijs præbeamus? an non ingentem illis doloris materiam ſuppeditabimus, ſi tempore ſaltem opportuno ſexcenta eis opponantur obſtacula, quibus à noſtro colloquio repellantur, ſuaſque neceſſitates aperire ſuo Parenti prohibeantur? An non vltrò effluerent ex eis lachrymæ, ſi cùm ſolamen illis & iucunditatem afferre poſſimus, vel audiendo, vel expediendo, in extremi palatij cubiculis ignaui latebimus, vnumque hoc ipſi reſponſum à cubiculario referant; Abite, acceſſus non datur. A

Non charitatem tantùm at iuſtitiam lædimus, ni ſubditis noſtris, & potiſſimùm pauperibus faciles aures præbuerimus; hi enim, quò magis alijs exoſi videntur, eò chariores Epiſcopo ſuo, ſcilicet Parenti & Paſtori futuri ſunt, cum in eis lateat eadem Chriſti perſona; Diuinus ſpiritus iſta nos docuit; *Declina pauperi ſine triſtitià aurem tuam*; vox illa, *Declina*, iuxtà Hebræam loquendi formam facilitatem & benignitatem ſignificat, quâ ſumus alios excepturi: *redde debitum tuum, fungere officio tuo, & reſponde ei pacificâ in manſuetudine*: Sic habes à Tygurinâ, abiectiſſimis viris iſta debemus; quis à debiti huius ſolutione ſe retrahat? an exemptionem aliquam cæleſti diplomate habemus? graue hoc onus à noſtrâ dignitate ſeiungi nullatenùs poteſt; deſipere igitur dicendus ille eſt, qui tàm illuſtri dignitate diues, ab hoc ſoluendo onere ſe auertit, & ſacerdotio tumidus, laborem detrectat: Corporati Dei diſcipuli ſumus & adminiſtri, qui expeditior, & promptior ad Centurionis ſeruum ſanandum, quàm ad Reguli filium acceſſit; & iàm egregia exempla nobis reliquit benignitatis omnibus vel abiectis & indignis impertitæ, vt planè tàm paterno miniſterio nos indignos omnibus exhibeamus, ſi noſtrum exemplar imitari dedignantes, eiuſque à veſtigijs alieni, vias contrarias proſequemur: eruditè igitur Origenes ait. *Principes Eccleſiarum imitari debent Chriſtum acceſſibilem, & mulieribus loquentem, & diſcipulis pedes lauantem; vt ipſi ſimiliter faciant fratribus*. Audacter dictum alicui forte videbitur, ſed de re verâ accommodatiſſimum ad rem noſtram Arnoldi Abbatis effatum eſt; poſtquàm enim præclariſſimas boni latronis virtutes ſui pennicillo ingenij perpolitè coloraſſet, & contrà Philoſophum, cuius lex eſt, *quòd nemo repente fit ſummus*, oſtendiſſet maximum in Crucis ligno repente fuiſſe: *ibi orat, ibi adorat, multa ſimul pietatis officia complectitur; credit & timet, compungitur & pænitet, confitetur, & prædicat, amat conſiderat, & orat*: Cæleſti gloriæ proximum eum agnoſcit, æternique capacem Imperii: Petrum tamen ibi non videt, qui vt Eccleſiæ præfectus ad eum accedat, & beatitatis fores clauibus ſibi commiſſis aperiat. *Ne iraſcaris Princeps Apoſtolorum (tibi dico Petre) cui claues Regni Cælorum commiſſæ ſunt & certè tamen iuxta Crucem non video; territus lates, nec tibi Apoſtolicà auctoritate uteris, ubi ad inuicem fixis iuxtà Crucibus priuata miſcent colloquia Saluator, & peccator, abſens, eras & miniſtery tui claues, (quòd pace tuà dixerim) modo non præfers*. Ex iſtâ Petri abſentiâ quidnam factum? Chriſtus ipſe cæleſtis autor imperij Petri defectum ſuppleuit. *Supplet vicem ſuam ſummus Sacerdos, apertiſque feris antiquis, latro primitiæ derelictorum introducitur (aperiente Chriſto) in Regnum Cælorum*. Hæc profectò nos agimus; ſi difficilem ſe & prope inuiſum egenis afflictiſque viris Epiſcopus præſtat, ſi geminatis repulſis eos detrectamus audire; vices Epiſcopi ſupplebit Chriſtus Pontifex, & egenorum querelas, vota, lachrymas excipiet è Cælo Deus, eorum neceſsitatibus conſulet: de his enim Diuus Iacobus Apoſtolus ſcripſit: *Et clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit*. Ferreo quidem calamo ſuorum adminiſtrorum ſocordiam ſignat, ad rigidam rationem reddendam eos poſteà vocaturus; ſi namque ſacerdotij onera implere recuſabant, & paternam dilectionem populis exhibere, Patris nomen & munus impoſitum ſuſcipere non debebant. Illud hîc apprimè narrandum videtur, quòd de Demetrio Plutarchus, de Philippo Macedone referunt alij: huic enim ambulanti per vrbem pro- B C D

trig. tract. 2. in Matt.

Ariſt.

Arnold. de ſeptem. verbis à Chriſto in Cruce prolatis in verbo latron.

ximè

ximè acceſsit inuitâ militum cuſtodiâ quædam fœmina, eius iuſtitiam in re ſuâ
A implorans: Reſpondenti Regi, eam tunc temporis audiri non poſſe, audactèr illa rurſus dixit: *proindè nec Rex quidem eſſe velis*; quibus verbis errorem ipſe ſuum agnoſcens, ne amplius in re tàm graui obiurgari à fœminà poſſet, humaniſſimè eam excepit audiuitque; nec abſimile de Adriano Cæſare memoratur. Quid nam ab eiuſmodi fœminâ de Epiſcopis dicendum, qui cum populis Parentum & Paſtorum loco ſint, ſe pares omnibus facere debent, paratiſſimum ſemper omnibus aditum explicare, ne dicam ipſimet Epiſcopo præoccupandas eſſe populorum neceſſitates, opportunis medelis adhibitis. Sacra miniſteria non tam ad decorem, quàm ad laborem conferri ſuperiùs affirmauimus, non ad dominatum, ſed ad famulatum, non ad pompam non ad Præfecturam, ſed ad obſequium & ad alienam beatitatem: paritatem eam, quàm inter homines natura collocauit, arctiùs à ſacris Principibus ſeruandam eſſe quis neſciat? munera lythurgis collata, non tumorem & faſtum in ipſis foueant, ſed humanitatem & amorem.

B Præ cæteris in populis audiendis patientia noſtra colluceat; eorum ineptias qui abſurda poſtulant & ſpectant, non iracundè reijciamus oportet, ſed excipiamus vel hilaritèr, vel patentèr: immoderatas querelarum egeſtiones, prolixas moleſtaſque aliorum narrationes, inurbanos aliorum mores æquo animo feramus: *Sapientibus & inſipientibus debitores ſumus*: quâ in re potiſſimum Prudentiæ munus verſatur: intempeſtiuam in iracundiam erumpere, imprudentiæ quis non vertat? quis leuem in eo non arguat animum, cuius ſtomachum mouent cauſidicorum vel ineptiæ, vel cantilenæ? patientèr alios ferre non poſſe, ſuæque intemperanti affectioni ſeruire patet ex hoc: ex quo quis neſciat miſerandum Pauſaniæ exitum, Thucidide teſte, deriuatum, & in Athenienſes ſuorum fautorum ſtudia ſe conuertiſſe. Rom.1.14. Thucid.l.1.

In eo igitur contendamus vt laudemur, de quo Corinthios ironicè Apoſtolus commendauit: *libentèr enim ſuffertis inſipientes, cum ſitis ipſi ſapientes*: In re-
C ſponſionibus reddendis humanitatem, & comitatem abhibentes, quæ ſi facilitati acceſſus aſſocietur, mirum quantùm exiſtimationis & famæ in Præſulem referunt, animoſque populorum deuinciant. 2. Cor. 11. 19.

E commendationibus hoc patet, quibus aliquorum Principum hac in re illuſtrium fama celebratur. De Miltiade Patritius refert, cuicumque licet vulgari, & abiecto viro facilem dediſſe acceſſum: De Artaxerxe Plutarchus, non tantùm ad ſui alloquium cunctos admiſiſſe, ſed vt ſua vxor idem hoc faceret, voluit vt aperto curru incederet, ſubditorum poſtulata faciliùs exceptura: De Ageſilao Xenophon, omnibus ſemper aures dediſſe, *& quod impenſe gaudebat, cum celerrimè deſiderijs adeuntium ſe ſatisfacturum eſſe cerneret*. Illud ſanè, quòd inter aulæ tumultus, & bellorum motus Cæſareum diadema Augusti fronti impoſuit, impoſitumque firmauit, facilitas hæc fuit, quâ omnibus ſui copiam liberè præſtabat, adeo vt, Suetonio referente, iocatus quendam fuerit, qui præ Cæſareæ Maieſtatis reuerentiâ, ſupplicem libellum cum tremore corporis porrigebat, dicens, eum à ſe metum oſtendi, quem habuiſſet ſi panem porrigeret Elephanti. Fr. Patrit. l. 7. de Regno. Xenoph. in vita Ageſilai. Tranquil c. 53 Plin. l. 8 c. 5.

Illuſtre hac in re præconium illud fuit, quo Pompeium Romanus Orator de-
D corauit. *Iam verò ità faciles aditus ad eum priuatorum, tam libere querimoniæ de aliorum iniurijs eſſe dicuntur; vt is qui dignitate principibus excellit, facilitate par infimis eſſe videatur*. Alexandrum Seuerum Lampridius refert, tantam comitatem ergà ipſam viliorem populi plebem oſtendiſſe, & tàm benigno hilarique vultu excepiſſe, vt deriſus ex hoc ab aliquibus fuerit, quos ille vt tumidos, & inſolentes regio animo abhorrebat: *in colloquijs etiam humillimorum ciuiliſſimus erat; deteſtatus eos, qui eam voluptatem humanitatis, quaſi ſeruantes faſtigium Principis, ſibi inuiderent*. Inter populorum negocia mori Veſpaſianus voluit, aſſerens hoc potiſſimum eſſe Principis munus: Titum eius filium præterire liceat, qui è ſuâ in omnes effuſâ benignitate generis humani delicium vocabatur: Traianum omitto, qui de ſuâ omnibus impertitâ affabilitate à nonnullis damnatus, illud egregium Dioni reſpondit, dignumque quòd aureo charactere Lamprid. in Alex. ſen.

in om-

in omnium Principum & Præſulum animis inſcribatur: *talem præſtabo me Imperatorem priuatis, qualem optarem ipſe priuatus*; nec tantùm in palatio, ſed in publicis plateis & vijs, liberalis adeò ſuas aures omnium ſermonibus, & poſtulatis reſerabat, vt de eo ſuus Orator ſcripſerit: *Liberum eſt, ingrediente per publicum Principe, ſubſiſtere, occurrere, comitari, præterire. Ambulas inter nos, non quaſi contingat, & copiam tui, non vt imputes, facis. Hæret lateri tuo quiſquis acceſſit, finemque ſermoni ſuus cuique pudor, non tua ſuperbia facit.* Cuicumque patebant ablato ſipario eius cubicula, placidè audiebantur omnes, & celeritèr expediebantur, nec eius reſponſa vti mos eſt, moroſa adeò erant, vt vel ex oraculi tripode, vel è Sybillæ cortinâ reſonare viderentur; illud idcircò Plinius addidit: *nulla in audiendo difficultas, nulla in reſpondendo mora: audiuntur ſtatim & dimittuntur ſtatim.* Proh Dei fidem! ſi vel famæ latrocinio, vel auræ popularis famæ tantam hac in re operam Aethnici Principes dederunt; quid nobis præſtandum non Aethnicis, at ſacris viris, non prophanis Principibus at Paſtoribus Deo deuotis? quid nobis faciendum eſt, qui abſolutiſſimæ virtuti ſtudemus, nec temporaneam, & euanidam, ſed indefecturam ſolidamque gloriam aucupamur? A

Plin. in Panegir.

B

D. Auguſt. l. 6 Confeſſ. c. 3.

Nullus in Diui Ambroſij palatio, fidem Diuo Auguſtino faciente, vel ianitor, vel cubicularius aderat: in aulâ omnibus eum adeuntibus patebat, benignitate, & lenitate decorus, quauis die, quauis horâ omnium excipiebat querelas & preces, omnibus ſolamen, conſilium, opem afferebat; tàm autem aptè humanitatem ſuam appoſitâ grauitate temperabat, vt ſimul & Dominus & Pater haberetur; inter plurima, quibus Athanaſium Epiſcoporum abſolutam idæam, perrarum Infulati nominis decus, & acerrimum Chriſtianæ militiæ Ducem Diuus Nazianzenus Antiſtes commendauit, non extremum ſibi locum vindicauit, eius excellentia & humilitas, eius præſtantia, qua tàm cæteris eminebat, & amabilitas, quâ parem ſe omnibus faciebat; do eius verba; *Athanaſius vitâ quidem ſublimis erat, verùm animo humilis, atque eâ quidem virtute, vt nemo ad eam aſpirare poſſet; cæterùm eâ comitate, vt ad eius congreſſum facilis omnibus aditus pateret.* C

D. Gregor. Nazianzen. orat. 28. de laude Athā.

E recentioribus Bononienſis Antiſtes Cardinalis Albergatus, opportunis horis ſua cubicula omnibus reſerabat, abducto velo, admiſſionalibus remotis, omnibuſque cuiuſcumque conditionis humaniſſimè exceptis. Diuus etiam Carolus licet in ijs, quæ ad ſacram diſciplinam reſtaurandam, ſe diutiſſimè detineret, tot tamen inter labores, animique irrequietas cogitationes, trium & quatuor horarum ſpacio in ſingulos dies ad ſui colloquium omnes admittebat; præter quàm quòd etiam per vrbem deambulans alios audiebat; quâ de causâ pedes vltrò incedebat, vt copiam ſui ſermonis abundantiùs faceret. Verùm antequàm, quæ præ manibus habeo, abſoluam, callidum ſtratagema, quo ad aliquos decipiendos Antiſtites, humani generis hoſtis vtitur, placet aperire; in lucis enim Angelum ſe commutans, ad preces, vel ad ſtudia litterarum, vel ad ſolitudinis amorem eorum mentes excitat, adeò vt tempus audiendis populis impertitum, inutiliter inſumptum videatur, & cum à ſuâ quiete ad opus reuocantur, immaniter ſe cruciatos exiſtimant: hos ego, ſi qui ſunt, humillimè obteſtor, & deprecor, vt meminerint, non ad voluptatem noſtram, ſed ad aliorum vtilitatem ſacras nobis infulas eſſe impoſitas, vt ſuperiùs docuimus, & furtum eſſe populis noſtris illatum, quietem illam quærere, qua in priuatâ vitâ gaudemus: In decretorio mortis articulo nequaquam exiget à nobis Deus, quantùm nam temporis in diuinis indagandis impenderimus; ſed quàm vigiles, conſtanteſque fuerimus ad populorum vtilitatem elaborandam. Suffragium in hoc habes à Diuo Bernardo, quo nullus vnquam ſolitudinis, & recurſus ad diuina reuoluenda myſteria amantior: Cæleſtibus ſemper intentus ad Deum precandi opus exercuit, laudauit; & liberè tamen Epiſcopos alloquens profeſſus eſt. *Is, qui alijs præeſt in ſolitudine, numquam vel rarò ſecure vacat ſibi, dum ſemper timet ſui penuriam facere ſubditis, & non placere Deo, quod communi vtilitati propriam præfert quietem & contemplationis dulcedinem.* Honeſta ea ſunt opera, quæ proprio muneri conformantur. Quis Magdalenæ munus honeſtius & Sanctius Marthæ opere ignoret? D

In eius vit.

D. Bernard. ſer. 53. init. in Cantic.

ret? ſi tamen, qui ad opera è ſuo fine vocantur, in illo voluerint dulcitèr
A immorari, honeſtatis iubar amittunt, & niſi prudentiæ legibus ducantur, à
debitâ rectitudine diſcedunt: illud Philoſophi acroama Diuus Thomas ad aliam
rem perpendit. *Indigenti melius eſt ditari, quàm philoſophari*, quamuis hoc ſit Ariſtot. 3. Top c. 2.
ſemper meliùs: ſic etiam melius Antiſtiti eſt, ad ſubditorum opem ſuam operam D. Th. 2. 2.
collocare, quàm ad rerum meditationem cæleſtium, licet hanc meliorem illâ q. 32. art. 3.
eſſe nullus ignoret: pro Deo Deum relinquere hoc ipſum eſt & ad neceſſaria c.
explenda, vltronea omittenda iure merito ſunt: quin frequentiſſimè vberiora
ea ſunt, quæ ex operibus, quàm quæ ex meditatione colligimus: inter opera
enim ea virtutum perfectio exercetur, quam inter preces & ſtudia ſpeculamur;
quæ ibi cogitamus, hîc facimus: quis autem neſciat, quòd excelſioris meriti ſit,
voluntatem propriam ſubijcere, opem egenis, mærentibus ſolamen, dubijs veritatem
afferre; quàm inter preces & litteras ociari, deliciari? *Regnum Cælorum* Math. 11. 12.
vim patitur. Ex hac noſtræ voluntatis victoriâ, ex tàm nobis moleſto certamine
immortale nobis diadema paratur: præterquàm quòd, cùm vt noſtro muneri va-
B cemus, Diuinas preces omittimus, earum mercedem non amittimus; ſubditis
virtutis exemplum dantes, non rarò ad pietatis diſciplinam eos duplici cum lucro
perducimus: habes hæc a Diuo Gregorio: *Sæpe tamen occupationem tolerantibus* D. Gregor. l. 5. moral. c. 3.
*non determinata, ſed maiora veniunt lucra, quia dum eis vacare, vt appetunt non
licet, rapere alios, quibus admiſcentur libet.* De illis hìc ego ſermonem non ha-
beo, qui difficiles & moroſos audiendis populis ſe præſtant, vt vel ludis, canti-
bus, alijſque id generis pleniùs vacent, vel vt familiaria negocia diligentiùs &
diutiùs tractent, tùm quià nullum ex Epiſcopis credo fore tantâ ſui muneris obli-
uione captum, tùm etiam quia ex his, quæ ſcripſimus, ſuo ſatis ingenio argumen-
tum *à maioritate rationis* inſtituet;

Illud etiam procul eſt à meâ cogitatione, quòd ſcilicet tùm Præſul ſui ipſius
obliuiſcatur, tùm ſubditi modeſtiam & temperantiam omnem excutiant. Vt
alienæ ſaluti proſpiciamus elaborandum vtique nobis, mandante Deo eſt; noſtra
C tamen ſalus non idcò eſt negligenda. Qui aliorum acceſſum lætiſsimè excipiebat
Diuus Carolus, antequàm matutino tempore ſacram rem faceret, nullum ad-
mittebat niſi vrgentiſsima ratio poſtularet: quod idem nocturno quoque tem-
pore faciendum mihi æquè videtur: ſibi enim noctis horas ſeruare poteſt Anti-
ſtes vel ad negocia præteritâ die decreta expedienda, vel ad alia pro die pro-
ximâ præparanda, cùm diurnum tempus ad acceſſus habendos ſufficiens æſti-
metur; & *ſufficit diei malitia ſua*. Ad ea tamen ſtatuenda, quæ nullam patiun- Matth. 6. 34
tur temporis moram, præſertim ſi ad ſalutem animarum conducat, quouis tem-
pore, quâuis horâ licet nocturnæ quieti deſtinatâ, promptus & vigil Antiſtes ſit,
opportuna remedia præſtiturus.

Finem huic capiti apponere licet recentiſſimâ narratione ab Authore Hiſpano
relatâ. Dum probatiſsimæ famæ Antiſtes pluribus audiendis adſtaret, vulgari
& plebeio viro impatientèr ſe ad eius aſpectum afferente, prohibere non potuit,
quin ille validè conqueſtus de prolixâ morâ, quâ ſuum negotium in longius tem-
pus trahebatur, ſupplicem libellum in tenuiſsima fragmenta diſcerpſerit, diſcer-
ptumque humi relinquens abierit greſſu concitatiſsimo iracundus; Precantis
D viri, licet proteruè ſe efferentis, angorem ægerrimè tulit Antiſtes pijſſimus,
fragmentiſque libelli diſcerpti ſuâ manu collectis, tàm induſtrio labore in eis
componendis, & emarginandis operam dedit, vt tùm precantis nomen, tùm ne-
gotij vis optimè ei innoteſceret; tùm eo accerſito, excuſationeque allatâ ſuæ
tarditatis, eum dimiſit, qui ad tantam lenitatem erubeſcens, poſtulatam exci-
piens de ſuâ impudentiâ veniam, abijt. Ad hoc tàm illuſtre patientiæ & humilita-
tis documentum proficient, reor, omnes Antiſtites.

Subditos dignos ab Epiſcopo eſſe honorandos. Cap. IX. A

ILLVSTRIS in Hiſpaniâ Dynaſta interrogatus, quânam arte, popularis auræ arbitrium tàm fœlicitèr ſibi compararet, vt delicium populi videretur, reſpondit. *Pileo & Crumenâ*, honore omnes proſequens, & cùm neceſſitas tulerit ad eorum opem accurrens: Præſules & Præfecti egregium in hoc habent documentum; cùm enim honor non tantùm ſit amoris pignus, ſed etiam meriti præmium, & cùm naturali vnuſquiſque feratur amore, vt ab alijs diligatur, & honore dignus habeatur, excepto honore ſummopere delectatur, tanquam alieni amoris, & ſui meriti ſignificatione certiſſimâ: hic autem honor tùnc etiam gratior eſt & pretioſior, cùm ab eo confertur, qui alijs præſtat vel in ſacro vel in prophano regimine; quò enim illuſtrior eſt qui honorat, eò etiam clarior B ipſe honor eſt; quà propter ad redamandum Principem mutuo quodam nexu, & inſolubili vinculo ſubditi obſtringuntur, iuxtà Gregorij ſententiam: *Comitate & ſuauitate morum, omnes facillimè adamantinis tibi vinculis obligabis.*

Greg. lib. 8. Ex aduerſo autem honorem alijs denegare, deſpicientia quædam eſt, & contumeliæ loco habetur, cùm velut indignos eos indicet eo honore, quem ſibi omninò deberi arbitrantur; cùm accommodatum ſatis humanæ ſubſtantiæ ſit, vt vnuſquiſque egregiè de ſe ipſo ſentiat, ſuamque virtutem amplificet. Hinc non rarò contentiones ſuboriuntur & rixæ inter ſuperiores & ſubditos, quæ aliquandò adeò grandeſcunt, vt ad iracundiam potiùs quàm ad charitatem Epiſcopum compellant; meritò igitur Diuus Hyeronimus inquit: *vbi honor non eſt: ibi contemptus eſt: vbi contemptus, ibi frequens iniuria, ibi & indignatio: vbi indignatio, ibi quies nulla: vbi quies non eſt, ibi mens à propoſito ſæpe deijcitur.*

D. Hyer. Collige hinc, quàm vtilis & ſalutaris hæc doctrina ſit. Expertus quidem eius neceſſitatem fuit Archelaus, qui cum Tiberium ſub priuati Equitis perſonâ C Rhodi tunc immorantem, non eo, quo eius ſanguini par erat honore, exceptus ab eo fuiſſet, vt Tiberius fuit Imperium aſſequutus, ſpoliatus Principatu fuit, &

Tacit. lib. 2 Annal. exul amandatus, *quòd eum Rhodi agentem nullo officio coluiſſet*; Sic Tacitus. Viciati adeò animi ſunt Proceres quidam, vt de rebus egregijs & glorioſis ferè erubeſcant; abiecti viri putant eſſe, minores honorare, eàque ipsa re, quâ illuſtrare magis nomen ſuum contendunt, magis abijciunt & obſcurant; eò quòd temperantiâ, magnanimitate, & iuſtitiâ carere videantur, ad quas virtutes alij honorandi actus à Philoſophi doctrinâ referuntur, & ſuperbiam inſuper, inuidentiamq; præſeferant, dum iuxtà Curtij ſermonem, *exiſtimant ſua demptum gloria quidquid cedit aliena.*

Q. Curtius lib. 8. Corrupta & pernicioſa diſciplina hæc eſt, magiſque ſibi, quàm alijs indecora; cum demùm Ariſtotelis doctrina pro Oraculo habeatur, illuſtriorem eſſe honoris repercuſſionem, qui in honorantem refluit, quàm ſit radius ipſe qui petit honoratum: vſura quædam eſt alios honorare; quin non alios, at ſe ipſum honorare eſt, *honor maior eſt in honorante, quàm in honorato.*

Ariſt. lib. 1. Ethic. Opinioni huic admirandus etiam Pontifex Diuus Gregorius ſuffragatur; hic D enim licet totius Orthodoxæ Religionis Moderator eſſet, ſibique ſubditos ſuæ poteſtati Epiſcopos omnes numeraret, ſummo tamen eos obſequio colebat, aſſerens, non tantum ex hâc obſeruantiâ quidquam ſuæ Pontificiæ maieſtatis non immioui, ſed potiùs eam ad maiorem venerationem efferri. *Meus honor eſt fratrum meorum ſolidus vigor: tunc ego verè honoratus ſum, cùm ſingulis quibuſque honor debitus non negatur.*

D Gregor. lib. 7. Epiſt. 30. O magnanimum & inclitum Virum! O veri honoris verum æſtimatorem! Ingenioſum hìc inſerere licet effatum, quo Eminentiſſimus huius Prouinciæ legatus mentem mihi ſuam aperuit, (ab eius proferendo nomine abſtineo, ne videar viuenti adhùc Principi adularj). Eximiè hic me honorabat, & in rebus, quæ ad Principum poteſtatem ſpectant, meo conſilio adhærere dignabatur: quà propter mihi deprecanti, vt tantæ benignitati, tantiſque beneficijs modum aliquem faceret, humaniſſimè reſpondit, ſe non ad ſer-

uandas tantùm amicitiæ leges hoc præſtare, ſed etiam ad ſuum animum indi-
A candum, quo ab alijs longiſſimè diſcrepabat, qui non ſuam ſatis oſtentari potentiam arbitrantur, niſi Hierarcharum poteſtatem imminuant.

Hoc ego ritè perpendens ſtatui, Traiani gloriam hunc purpuratum æmulatum; tanta hæc erat in Traiano, vt Sole clariorem hunc redderet; hic enim ſui luminis pompâ alia ſydera obſcurat, & extinguit, cum è contrà Traianus Præſides ſuos ſuoſque adminiſtros potentiores, & populo præſtantiores exhiberet; ſed audiatur Plinius: *Eſt hæc natura ſyderibus, vt pauca & exilia validorum exortus obſcuret: Similiter Imperatoris aduentu legatorum dignitas inumbratur: tu tamen maior omnibus quidem eras, ſed ſine vllius diminutione maior: eandem authoritatem præſente te quiſque, quàm abſente retinebat: quia & pleriſque ex eo reuerentia acceſſerat, quod tu quoque illos reuerebare.* Plinius in Panegir.

§. I.

B

Alio etiam nomine luculentiùs nos è ſubditorum honore honoramur; hoc autem eſt, quia ſcilicet arctiùs eos ad noſtram obſeruantiam & venerationem deuincimus: ſi tu minores humanitèr egeris, eorum animum occupaſti, (ſi tamen prudentes fuerint, nec enim deſunt, qui beneficijs contumacius obdurantur) nec vlla merces tàm tuta eſt, quàm receptus honor ex honore impertito: Epiſcopos igitur inſtructurus Diuus Hyeronimus, Nepotianum priùs admonuit, vt ſummâ quâ poterat obſeruantiâ ſuum Antiſtitem veneraretur. *Eſto ſubiectus Pontifici tuo, & quaſi animæ parentem ſuſcipe: amare filiorum, timere ſeruorum eſt.* Tùm Antiſtitum mores hac in re, quam verſamus, compoſiturus hæc habet: *Epiſcopi ſacerdotes ſe eſſe nouerint, non Dominos: honorent Clericos quaſi Clericos; vt & ipſis à Clericis honor deferatur.* ad quod confirmandum argutum illud eſt & ponderoſum Domitij effatum (Liuiò Craſſo Domitij in Cenſorio
C munere Collegæ tribuit illud Romanus Orator) *Cur ergo te habeam vt Principem, cum tu me non habeas vt Senatorem?* Subditorum deſpicientiam obarmat ille Superior, qui aſperè ſubditos agit, duroque frœno gubernat.

Nec aliæ rationes deſunt, quibus ad ſubditos honorandos, & pro cuiuſque conditione colendos impellamur: ex his nobis ſeruanda eſt, quam incredibili ſigno noſtris animis natura parens inſinuauit: vt ſcilicet eâ nos lege alios agamus, quâ agi nos ipſi vellemus, nullique id inferamus, quod nobis illatum iniquè pateremur. Impatibile quidem in aliquibus eſt, qui priuatim agentes ſuperiorum æſtimationem affectabant; vix tamen aliquam dignitatem, non meriti virtute, ſed benignâ patrocinantium & fauentium aurâ ſunt aſſequuti, vt ſe ipſos ſuamque mentem exuentes, aſpero & tumido regimine aſſurgunt in ſubditos: Naturæ leges inuertere & vitiare hoc ipſum eſt, & ſe ipſum iniquiſſimum exibere, ait Diuus Gregorius: *talis ergà ſubditos noſtros debemus exiſtere, quales nobis, ſi ſubiecti fuiſſemus, noſtros volueramus eſſe Præpoſitos.* cuius opinioni D. Petrus Damianus adhęſit, iuſtiſſimâ hanc eſſe legem affirmans, nec abſq; graui crimine violandam, hoc eſt vt ergà ſubditos eam obſeruantiam, eos vrbanos &
D faciles mores induamus, quos à maioribus Præfectis nos ipſi exigimus: *Hac eſt iuſtiſſima lex, vt ſic viuas cum inferiori, quemadmodum ſuperiorem vis viuere tecum.*

D.Gregor. l. 11. Epſt. 36.

P.Damian. ſerm. de S. Nicola.

Ex debito etiam, quo tenemur ad abſolutas virtutes acquirendas id ipſum hauriamus: tota namque virtutis perfectio, ad Caietani mentem, in humilitatis ſtudio, & lenitatis officio verſatur; quòd potiſſimum in noſtro munere eſt, cum vt Diuus Baſilius docet, clariſsimæ virtutes, quibus irradiare debeant infulati viri, & luce indefectâ ſplendeſcere, lenitas & humilitas ſint. *Morum manſuetudo, & humilitas cordis, hæc præcipua Antiſtitis inſignia ſunt. Talis enim fuit Chriſtus, qui dixit: Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde.* Sorores hæ geminæ ſunt, mutuis ſemper amplexibus connexæ: facilis & manſuetus ſit oportet, qui humilis animo fuerit. Quâ propter, vt mutuis nos proſequeremur honoribus, præcepit nobis Apoſtolus, vt nullus alteri palmam concederet:

Caiet. in Matth. 11.

D. Baſil. reg. 43.

Rom.12.10 *honore inuicem præuenientes*; tùm cum iis, qui nobis pares ſunt, tùm qui mino-
D. Anſel. ibi: res: cum autem huius opus virtutis non poſſe à nobis abſque diſciplinâ hu- A
militatis haberi Paulus agnoſceret, legem ſtatuit, qua humilitatis ductum ſe-
quentes, quæ maximè in repellendo faſtu, noſtrâque ſemper imbecillitate co-
Philipp.2.3 gitandâ verſatur, alios tamquam ſuperiores veneremur, *ſuperiores ſibi inuicem
arbitrantes*, ac ſi diceret, ſi dignitatis præſtantiâ ſibi diuino beneficio largitâ,
ſuperior alijs ad hominum aſpectum conſtituèris, illud recogita, ſubditos etiam
tuos è virtute aliquâ, qua tu cares, ad ipſius Dei aſpectum tibi eſſe ſuperiores:
vt enim docet Aquinas, vir piè humilis, ea tantùm, quæ è ſe ipſo deriuantur, ſuâ
D.Thom.2 2.q.9. ibi ar. 3. mente peruoluit, hoc eſt errores, crimina, ſordes; in alijs verò Dei tantùm il-
luſtria Dona conſiderat; quin licet iſta non videat, videre tamen ſibi, ea vide-
tur, eoque illi clariora & grandiora præſeferuntur, quò magis occulta ab eo ſer-
uantur. Hæc animo concipere non erit ei arduum, qui pulcherrimum Diuinæ
Prouidentiæ ordinem ſuæ lumine mentis intuebitur; ſicut enim munificentiſsimâ
eius manu in varias Prouincias & regiones, varia ſunt beneficia diffuſa, ità vt B
hæc eis fructibus affluat, quibus alia ſterileſcit, vina hæc proferat, illa greges
enutriat, fodinas alia ſeruet, feraciſsimis hæc campis ornetur, paſcuis alia, aeris
alia ſalubritatem iactet; ſic etiam eâ lege virtutes & beneficia humanis cordibus
impertiuit, vt quicumque, qui illis excolendis ſtudere voluerit, perſpicaciſsimè
ea videat quibus caret: vt ſibi ipſi vileſcat, & ſimul ea, quibus alij affluètèr ornan-
tur, vt eos magni faciant & obſequantur; do Aquinatis doctrinam. *Vere iudi-*
D. Th. vt ſupra. *camus & æſtimamus poſſe eſſe aliquid occultum, in alio, quo nobis ſuperior ſit; etiam
ſi bonum noſtrum, quo illo videmur ſuperiores, non ſit occultum.* Humillimam
Abrahami moderationem & lenitatem aptiſsimè ad hanc rem Diuus Chry-
ſoſtomus meditatur; cùm enim ſuâ ætate, & naturæ vinculo, tùm Patriar-
chali dignitate, ſuâque electione, è cuius poſteritate fœlicitatem ſuam erat orbis
excepturus Loth maior eſſet cùm tamen agnoſceret vtriuſque Paſtores ſuis con-
tentionibus ad alia grauiora diſcrimina mutuaque odia dominos ipſos facilè at-
tracturos, humaniſſimis eum verbis alloquutus, regionem ei eligendam vltrò C
conceſſit. Adoleſcenti ſenex, Nepoti Patruus, ſuoque ſubdito ſe Patriarcha
ſubiecit. O inſignem viri modeſtiam, O veram & ſolidam humilitatem, ait
D. Chry-ſoſt. hom. 33. in Gen. Chryſoſtomus; *non enim eſt humilitas facere quòd neceſſitate debes, vel cogeris:
hoc inquam non eſt modeſtia, ſed debiti: vera autem modeſtia eſt, quando cedimus
ijs, qui nobis videntur eſſe magis indigni quàm nos.* Maximum pariter eſt,
quòd nihil in ſe vir humilis agnoſcit, quo ſuper alium poſſit excellere: quâ
conſideratione faciliùs ad honorandos alios & ſubditos ipſos accedit; qua prop-
ter meritò addit Chryſoſtomus, *Quod ſi rectè ſapimus, nullos etiam nobis eſſe
minores arbitrabimur; ſed nos ſuperari ab omnibus dicamus.*

Hæc pia cordis humilitas cum exterioris vultus modeſtiâ ſe coniungit, ſi-
mulque coniunctæ efficiunt, vt Antiſtes non ſe Dominum at Patrem agnoſcat, &
in ſuâ dignitate non Præfecturam videat ſed miniſterium, non principatum at
famulatum; & cùm poteſtatem ſuam exercere tandem cogitur, id eo animo præ-
ſtat, vt Epiſcopus appareat, non vt Princeps, non aſperâ iracundiâ obarmatus, at
paterna viſcera præferens: hoc ſanè illud eſt, quòd de Ioanne Hyeroſolimitano
Antiſtite Diuus Hyeronimus pronunciauit: *aut quaſi Pontifex cunctis æqualitèr* D
D. Hyer. Epiſto. 62. in fine. *imperet, aut quaſi imitator Apoſtoli vniuerſorum ſaluti ex æquo ſeruiat.* Egregium
ipſemet Deus exemplum nobis traddidit de obſeruantiâ & honore ſubditis exhi-
bendo, à primâ vſque die, quâ primum orbi hominem dedit, & eduxit è nihilò;
omnia enim animantium genera coràm eo ſimul ipſe coegit, nec tantum libe-
rum in ea dominium impertiuit, ſed inſuper voluit, vt opportuna ipſis nomina
ab eo imponerentur, ac ſi in partem honoris & gloriæ eum aduocaret, adeò vt
dici poſſit, quòd ſubſtantiam à Dei manu, nomen ex Adæ ore ſuſcepiſſent: quàm
ingenioſè Seleucienſis Antiſtes Baſilius hoc excogitauit, Deum ipſum alloquen-
tem adducens. *Eſto Adam nominum artifex, quando rerum eſſe non potes; for-*
D. Baſilius Seleuc. orat 2. *mentur à me, nominentur à te, quæ procreata: partiamur huius fictricis ſolertiæ
gloriam, me cognoſcant artificem naturæ lege; te dominum intelligant appella-*

tionis

tionis nomine; ac ſi diuinum quid ſapiat, honoris & gloriæ iubar ſubditis
A impertire.

Commendatiſſimi è Principibus hac in re fuere Conſtantinus Magnus ab Euſebio, Traianus à Plino, à Pacato Theodoſius; blandiſſimâ enim humanitate ſubditas ſibi gentes pro ſingularum conditione excipiebant. Sanctus autem Regius vates humillima hæc verba populo ſuo pronuncians; *Si placet vobis & Domino Deo noſtro egreditur ſermo, quem loquor, mittamus ad fratres noſtros*: an non Epiſcopos omnes edocet, vt imperioſâ & tumidâ loquendi formâ reiectâ, plus modeſtiæ quàm authoritatis afferant in ſermone?

Euſeb. l. 4. hiſt. c. 1.
Plinius & Plut. in Paneg.

Sed præ omnibus Antiſtitum omnium Magiſter Apoſtolus Paulus in hac ergà ſubditos & præſertim pios & dignos exhibendâ reuerentiâ innumeris nos inſtituit exemplis; ex his, ne moroſus videar, illud eligo explicandum, quod habuit cùm Philemone. *Multam fiduciam habens in Chriſto Ieſu imperandi tibi, quæ ad rem pertinet, propter charitatem magis obſecro*. Præcipere vtique liberè Phile-
B moni poterat Paulus, tùm quià Apoſtolus erat, magiſter, Præſul, ſenex; tùm quià ipſo eodem tempore Chriſti confeſſor eximius vinculis pro eius nomine detinebatur: poteſtatem, qua in eum tot nominibus dominium habebat, exercere vtique poterat; abſtinuit tamen Apoſtolus imperij arma excutiens, amoris potius tela vibrauit, imperium omiſit, & preces accepit; *dignum erat imperare diſcipulo Magiſtrum, fiduciâ Apoſtolicæ authoritatis: Sed quià vir bonus erat Philemon, per affectum illum prouocat obaudire quaſi coæuum ætatis, & vinctum Chriſti Ieſu*: Sic Ambroſius; vt ſignificaret, cum ſubditis viris non imperioſè, at modeſtè agendum; cùm enim eorum dotes honorare videtur Antiſtes, alios quaſi aculeos eis inijcit, quibus ad gloriæ metam attingendam celeriùs properent, alioſque excitat, vt illis virtutibus ſe exornent, quibus tantum afferri honoris ab Epiſcopo ſpectant: Ad veritatis enim leges compoſitum illud effatum Valerij Maximi eſt. *Virtutis vberrimum alimentum eſt honos*. Ex aduerſo autem nihil in vrbe fuerit pernicioſius, quàm debito honore ſuâque obſeruantiâ ſcien-
C tiarum præſtantiam fraudare, & dehonorare virtutes: quid aliud hoc eſt, quàm eas è ſuo regali ſolio exturbatas in exilium ablegare? quid aliud, quàm ab earum ſemitâ, moleſtâ cæteroquin & arduâ, viros abſtrahere? quàm eos inertiâ, otio, luxu corrumpendos dare? quàm optimum Vrbium ſtatum vitiare, & Ciuitates in nemora immutare, non hominibus, at brutis animantibus incolenda? *Quæ in Ciuitate non maximus Virtuti honos tribuitur, in ea optimus Ciuitatis ſtatus ſtabilis, & firmus eſſe nullo modo poteſt*.

Ad Philem. c. vnico 8.
D. Ambr. ibid.
Vallemax. l. 1. c. 5.
Ariſtot. l. 2. de Repub. c. 9.

§. II.

HVjuſmodi autem honoribus quis eos eſſe dixerit dignos, qui, virtutis imperio excuſſo, vitiorum tyrannidi ſe manciparunt: huiuſmodi viros, ſi quando Præſul occurrerit, poſt paternam amabilemque correptionem ſemel & bis adhibitam, diſpari prorſus modo agendos arbitror: tùm quià ſicuti honore pijs viris exhibito eorum virtuti gratulamur & plaudimus, alioſque ad eorum
D imitationem accerſimus, vt ſcilicet per virtutis templum viam ſibi faciant ad occupandam ſedem honoris; ſic etiam ſupercilium, quo improbos excipimus, vitium damnat, & ab eo ſubiectas gentes auertit. *Cum & in arguendis malis, ſic correctio cæterorum, & in optimis prædicandis bonorum ad uirtutem ſtudia concitentur*.

D. Hieron. epiſt. 15. ad Marcel.

Epiſcopos in ſuo Paſtorali erudiens Diuus Gregorius, illud maximè docet, quòd benigne & humanitèr ſubditos ſuos Epiſcopus agat, nec principis faſtum, ſed Paſtoris amorem in eos exerceat; vim quidem nobis Deus inſeruit, quâ brutis animantibus terrorem incutiamus, at non hominibus, qui parem nobiſcum conditionem ſortiuntur; verùm & illud addit. *Et tamen neceſſe eſt, ut Rectores à ſubditis timeantur, quando ab eis Deum minimè timeri deprehendunt, ut humanâ ſaltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant*. Hac

Genſ. 9. 2.

tamen in re nullam naturæ humanæ iniuriam Antiſtites inferunt, ſed ipſimet flagitioſi viri flagitijs ſuis eam dedecorant, cum belluinis vitijs in belluinam eam A immutent: quàpropter ad eos coercendos iure meritò ſuam poteſtatem Præſules euaginent & vibrent, cum hoc nec ſuperbiam referat, nec modeſtiam ſuam imminuat. *Nequaquam namque præpoſiti ex hoc quaſito timore ſuperbiunt, in quo non ſuam gloriam, ſed ſubditorum iuſtitiam quærunt: in eo enim, quo metum ſibi à peruersè viuentibus exigunt, quaſi non hominibus ſed animalibus dominantur: quià ut, ex qua parte beſtiales ſunt ſubditi, ex ea debent etiam formidini ſubiacere ſubſtrati.* Sic idem Gregorius,

Simplicitas, quam ſuis in moribus præferre debet Epiſcopus, explicatur. Cap. X.

B

PVLCHERRIMVM ſimul & neceſſarium vinculum illud eſt, quo Chriſtiani viri animum ſibi Chriſtus deuincire conatur. *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ*: mirandus enim verò nexus, quo ſimul cum innocentiſſimo animali nocentiſſimum aliud ſociatur; ac ſi diceret, prudentiam illius induite, at venenum huius exuite; ſimplicitatem eius aſſumite, ſtudio prolis amiſſo; dabit prudentia ne decipiamini, ſimplicitas, ne decipiatis: vt enim ait Diuus Proſper. *Quia nec ſimplices circumuenire aliquos poſſunt, nec prudentes ſe circumueniri permittunt.* Cum ergo in ſecundâ huius operis parte prolixum de prudentiâ ſermonem habuerimus, quatenus animi virtus & ornamentum eſt, ſimplicitatem nunc aggredimur explicandam, quatenus ad optimam populorum gubernationem conducit.

Math. 10. 10.

D. Proſper l. 3. de vit. contemplat. c. 29.

Vberrimè ſimul & doctiſſimè illuſtriſsimi duo Chriſtianæ Religionis Magiſtri, C Hyer. & Auguſt. verba quędã explicantes Apoſtoli in Epiſtolâ ad Galatas ſcriptâ, inter ſe diſputarunt, an innocentiâ permanente fingere aliquando liceat: & quamuis aliquando fingi poſſe à D. Hyeronimo probetur, Auguſtini tamen ſententia vtpotè ſolidior palmam referre videtur, è ratione, quam Aquinas Doctor affert, quòd ſcilicet, cum ſimulatio veritatem deſtruat, honeſta nunquam eſſe poteſt; præterquàm quòd, ea eſt quæ tantum hoc ſaluberrimum Prudentiæ & Simplicitatis vinculum diſſoluit & fœdat, in quo Chriſtianæ diſciplinæ perfectio abſoluta verſatur. *Virtutis porrò ac Philoſophiæ regula eſt ſimplicitas cum prudentiâ coniuncta,* Sic Peluſiota.

D. Auguſt. Epiſ. 8. & ſeq. D. Hier. Epiſ. 89. Galat. 2. D. Thom. 22. q. 3. art. 2. D. Iſidorus Pelus. l. 2. ep. 131.

Non è Cælo tantùm, ſed ex ipſo Deo ſuam trahit originem pretioſa ſimplicitas; ſi namque ab Areopagitâ Dyoniſio de Deo aliquid poſtulaueris, protinus reſpondebit, quòd *Deus eſt eorum, qui ſimplices ſunt ſimplicitas*: qui ergo ſimplicitati ſtudent acquirendæ, ad ipſammet diuinam naturam pro humanarum virium infirmitate propiùs accedunt, cum iuxta Euſebij ſuffragium ſit. *Ens ſimpliciſſimum.*

D. Dioniſ. de Diu. Nomine.

Ne igitur mireris, quòd ad eius ſtudium & laudes, tùm Chriſtus & Apoſtoli, D tùm Sancti omnes conſpirarint: vix enim natus mundi Seruator, vt virtutis huius pretium ſignificaret, ſimulque odium, quo ſimulationem & fraudes habebat oſtenderet, ad ſui exortus gaudium & ſpectaculum haud quaquam à licæo & academiâ, vel porticu Philoſophos ambagibus, technis, & cauillationibus intexendis intentos acceſſiuit; non è ſublimi magiſterio Oratores, quibus vera falſis immiſcere mos eſt, aduocauit; non ſacrorum Principes, non Sinedrin ſenatores, non Phariſæos, aut Scribas mundanis artibus irretitos; at ſimplices tantùm Paſtores: à Diuo Ambroſio hæc habes. *Non Gymnaſia chortis referta ſapientum; ſed plebeam Dominus ſimplicitatem requiſiuit, quæ phalerare audita, & fucare neſciret: ſimplicitas enim quæritur, non ambitio deſideratur.* Quin, cum ſe aperire hominibus ſtatuit, ſuiſque ſermonibus diſſeminandis exordium dare, vnum tantùm

D. Amb. l. 2 in Luc. in ver. & factũ eſt vt diſceſſerunt.

Digitized by Google

tùm ex eis Senatoribus Nathanaelem nomine elegit, eò tantùm, quià procul ab
A omni fuco & omni mendacio alienus eſſet, *ecce vere Iſraelita*; quæ verba D. Au-
guſtinus interpretatus ait, hac Nathanaelem laude à Chriſto Domino decora-
tum, quia *ſinè dolo & diſſimulatione & duplici corde fuit*. Apoſtolos autem ele-
ɛturus, ſi eum dumtaxat exceperis, qui nefarius proditor futurus erat, ſimplici- Pier.Chriſ.
tatem tantùm in eis ſpectauit, adeò vt meritò eos Chryſologus vocauerit *ſimpli-* ſerm.18.
citate preſſoſos: Quæ ſanè ratio fuit, qua adoleſcentem illum reiecit, qui ſe pa-
ratiſſimum ad eius obſequium exhibebat. *Magiſter ſequar te quocumque ieris*; cui
ipſe reſpondit aptiſſimè quidem, licet minus aptè videatur. *Vulpes foueas habent,* D. Auguſt.
& volucres Cęli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput inclinet: hoc eſt, de verbo Dom.ſer.6.
explicante Diuo Auguſtino, mihi, qui latebras humani pectoris oculatiſſimus in-
ſpecto, vulpinas in te ſimulationes agnoſco, ſuperbiam video, quam auium vo-
latus deſcribit; quàpropter ſimplex ego & humilis requieſcere in te non valeo,
cùm totus fraudibus & ſuperbià implearis: nec alià de cauſâ ſuum ipſe populum
nunc gregis, nunc ouium, nunc agnorum nomine deſignauit, niſi vt ipſis inno-
B teſceret, tunc Chriſti fore, cum ſimplicitatis & candoris fuerint enixè ſtudioſi:
do Cyprianum. *Meminiſſe debemus, quo vocabulo Chriſtus plebem ſuam appellet,* D.Cyprian
*quo titulo gregem ſuum nuncupet; oues nominat, vt innocentia Chriſtiana ouibus
aequetur: agnos vocat, vt agnorum naturam ſimplicem ſimplicitas mentis imi-
tetur.*

Pręceptoris ſui veſtigijs adhęrens, ſibiq; perdilectũ Epheſinũ Antiſtitē inſtruens
Apoſtolus, tùm ad ſui ipſius ſuæque Eccleſiæ regimen, tùm ad virorum electio-
nem, qui ſacra miniſteria prodignitate tractarent, præ alijs dotibus, quibus or-
nandos Diaconos exigit,; poſtulat potiſſimè ſimplicitatem, *Non bilingues*; velut 1.Timo.3.8
græcum idioma ſonat, *non duplices in ſermone*; fucatos & fictos reijcit, candidos
& ſinceros admittit.

Quid iam de Epiſcopis dicendum, quos tanquam exemplar Deus inſtituit, in
quo minores Lithurgi ſpectare ſe debent, vt ex eo mores ſuos ſuaque opera com-
C ponant? vt enim Diuus Chryſoſthomus docet. *Nihil autem ità nos demigrare à
ſpirituali nobilitate facit, nihilque in Eccleſià nocet magis, quàm verſuta ſi-* D. Chryſ.
mulatio. ibid.

Quin, non in ſacris tantùm viris, at in omnibus Chriſtiani nominis aſſeclis
candorem hunc requirebat Apoſtolus. *Sicut modo geniti infantes*; è Syriaco ſic 1.Petr. 2I.
habes; *Sicut infantes ſimplices*; ad quam mentem admonitionem illam expli-
cat Purpuratus Hugo, qua Philippenſes Paulus inſtituit, *vt ſitis ſinceri & ſine* Philip.1.10 & ibi Hugo
offensà.

Animi venuſtatem verſipellis fictio fædat; venenum dixeris, quo mentis can-
dor corabeſcit; vermem vocaueris, quo Chriſtianæ pietatis fructus eroduntur;
diſſonantia eſt, quâ concentus tollitur cordis & linguæ, quæ primaria vocantur Petr.Chriſ.
noſtræ ſalutis inſtrumenta à Rauennate Hierarchâ: *inter cor & linguam totum* exm.57.
ſalutis humana verſatur & geritur ſacramentum. Ad vulpes fraus ſpectat, & ſi Plin.l.1e.57
fides Plinio danda fuerit, qui forte id ex Aeliano deſumpſit, Paphlagoniæ per- Elian l. 10.
nicum eſt, geminum cor habere. de An.c.35 & l.16.c.13

Quorſum ad hoc pernices aduoco? Dæmonis eſt, qui primus in terreſtri Pa- Tertull. de
D radiſo fraudes intexuit, nec rarò in lucis Angelum ſe immutat; quàpropter egre- ſpect. c 25.
giè pronunciauit Tertullianus ſimulationes huiuſmodi ad Cæli lumen ſpiritualia
quædam adulteria eſſe. *Adulterium eſt apud illum omne quod fingitur*, hoc eſt
apud Deum veritatis conditorem. Non igitur mirum, ſi tàm exoſi Deo fuerint
ſimulatores, vt ad iracundiam & vltionem eum irritent. *Simulatores & callidi* ob. 36. 13
prouocant iram Dei; nec tantùm odio eos habet & abhorret, ſed è noſtrâ intel-
ligendi facultate deteſtatur eos & fugit, vt ſui ſimpliciſſimæ ſubſtantiæ ſpiritus
repugnantes: *Spiritus ſanctus diſciplinę effugiet fictum*; Sic ipſe Deus, qui etiam
alibi: *Abominatio Domino labia mendacia, qui autem fideliter agunt, pla-* Sapien.1.1ſ
cent ei.

S. I.

§. I.

A

SED in ijs præſertim hanc Deus abhominatur agendi calliditatem, qui populis
gubernandis præficiuntur: quandoquidem ſingulari ſtudio tenentur hi ſer-
uare candorem, & ſimulationem euitare, vt potè quæ in eis fædiare turpiori
Tucid. l. 4. ſordeſcit: quâ de causâ apud Romanos ſeruorum vitium ſimulatio erat, & nobili
animo prorſus indigna; quâ pariter ſententiâ locutus Thucidides eſt, ad cuius
trutinam pernicioſior æſtimata ſimulatio fuit, quàm ipſa iniuſtitia: *fraus enim
cùm in omnibus fœda eſt, tùm verò in ijs, qui maiori dignitate ſunt præditi fœdior
Plin. in panegiric. eſt, quàm aperta violentia*: ſic ille. Si quidem, Plinio docente, callidus & frau-
dulentus Princeps mari videtur comparandus, quod tranquillitatem ſpondet,
ſed tempeſtates fouet, adeóque in ipsâ magis malaciâ quam in procellâ pericu-
loſum. Quàm ſanè eum Deus odio proſequatur cæleſtis magiſter oſtendit, B
cúm Herodem arguens tùm inceſtuoſum ex raptâ fratri vxore, tùm crudeliſſimum
ex iniquiſsimâ cæde Ioanni ſuo præconi illatâ, immania hæc vitia diſſimulans,
Luc. 13. 32. de ſuâ tantùm vulpinâ fraudolentiâ eum damnauit. *Ite, & dicite illi vulpi*; quàm
Petr. Chriſ. ſer. 19. benè his vulpes deſcribitur, quæ eodem docente, *eſt fraudis Artifex, ſimulatio-
tionis magiſtra, plena ſtrophis*.

Sonoro ſanè cachinno deridendus aliquis eſſet, qui omnium imperitus & ru-
dis de ſubtiliſſimis rebus, quæ tùm de naturâ, tùm de Deo agitantur, inſtituere
ſermonem vellet, & de rectâ inſtruendâ gubernatione Principes verſatiſſimos
erudiret: eodem planè modo obiurgationibus & maledictis inuadendus ille Prin-
ceps eſſet, qui tùm in rebus agendis, tum in tenendis ſermonibus verſipellis
eſſet & bilinguis: ità propè ſe res haber, ait Diuinus ſpiritus, *non decent ſtul-
Prou. 17. 7. D. Tho. de erud. Pri. c. tum verba compoſita! nec Principem labium mentiens*: quàpropter, Aquinate do-
cente, veritatis amantiſſimus ſit Princeps oportet, & æquè á mendacijs abſtineat,
ac à venenis: quin accuratiùs ea præ iſtis euitet; corpus enim iſta, animum C
illa inficiunt & necant: quòd ſi legum vis capitis ſupplicio monetarios damnat
è monetis viriatis & corruptis; quonam erunt ſupplicio Reges ipſi & Principes
à Principum, & Regum maximo mulctandi, qui ſe, ſua verba, mores ſuos adul-
terant & falſant, & Diabolo ſimiles ſe componentes fraudes moliuntur & dolos
effundunt? *Aliquando ergò auditurus eſt Princeps mendax, qui denarius falſus eſt,
verba illa, cuius eſt imago hæc, & ſuperſcriptio? & cum reſponſum fuerit, Diaboli,
dicetur ſtatim, Reddite ergò Diabolo quæ ſunt Diaboli*.

Quid iam de Epiſcopis dicendum, quos eò magis quàm prophanos Principes
ſimulatio dehoneſtat, quò ſanctior eorum eſt magiſtratus, & ſanctior finis?
Quám fœdum eſſet, inter ſacra, loquendi ambages, & technas inſidioſas in-
1. Corint. 4. 2. texere, Oraculo tantùm Delphico dignas? Apage, inquit Apoſtolus, *ſed abdi-
camus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutiâ*. Quàm deformis & obſcura
ſimulatio eſt illa; auertat Deus, vt in ſacrorum Principum æde tanquam in ſuâ
D. Chriſ. hom 8. in 2 ad Corinth. 6. ſede recipiatur; tantam idcircò operam dedit Apoſtolus, vt certiores Corin-
thios faceret, nunquam tali vitio vel ſe, vel ſocios ſuos maculandos. *Sed tales D
ſumus quales videmur, & a duplicitate alieni*.

Cum ex Apoſtoliore Chriſtus Dominus ſe deſcriberet, omnium Epiſcoporum
conditorem, authoremque Hierarchicæ Præfecturæ, ſimplicitatem noſtri ſacer-
Hebr. 7. 26. dotij potiſſimam dotem eſſe omnibus ſignificauit: *Talis enim decebat, vt nobis
eſſet Pontifex Sanctus, innocens*: extremo hoc verbo docet Chryſoſtomus, non
morum deſignari candorem, cùm ſatis hic in voce ſanctus explicetur, ſed ſimpli-
citatem a verſipelli, callidoque ſermone prorſus alienam, iuxta illud Iſaiæ va-
D. Chryſ. hom. 13 ad hebr. Iſaya 53. 9. Theod l. 1. hiſt. c. 8. ticinium. *Neque dolus fuerit in ore eius*. Quâ in re iám accurati & ſeduli primæ
ætatis Epiſcopi fuerunt; vt de Occidentalibus Epiſcopis verba faciens Theodo-
retus hac eos cum laude deſcripſit, *ſimplices habuiſſe animos & ſinceros*: ac ſi
hac vnâ deſignati notâ diſcreparent ab alijs. Quàm igitur à Chriſti Domini imi-
tatione diſtaret, qui ſimplicitate reiectâ Dæmonis calliditati adhæreret! de do-
loſo

loſo eius agendi more conquererentur populi, vt conqueſtus de quodam alio
A Diuus Hieronymus fuit, *Putamus ſenſum congruere cum verbis, in Eccleſia Dei* D. Hieron. dial ad Lucif.
vbi ſimplicitas, vbi pura confeſſio eſt, aliud in corde clauſum eſſe, aliud in labijs
proferri tenuimus. Rauennatem etiam Præſulem amantèr corripiens Diuus Gre-
gorius de ſuâ animi remiſſione, qua vitijs ferè omnibus corrumpendum ſe dede- D.Gregor. ep.25.l.4.
rat, tortuoſam hanc & verſutam agendi rationem præſertim obiurgat, & de-
mùm ſtatuit. *Emenda omnia ea, quæ premiſi, maximè duplicitatis vitio.*

Hac myſticâ ſententiâ intelligenda ea verba ſunt, quibus Apoſtolos & eorum
ſucceſſores Chriſtus admonuit, *Ne induerentur duabus tunicis*; hoc enim ſic Gre-
gorius docet, *quid eos monet, niſi non dupliciter, ſed ſimpliciter ambulare?* vt Matt. 6. 9.
ſcilicet eorum agendi modus ingenuus & apertus ſit, & ab omni verſutia,
fallaciàque diſcedat; eorum verba, vt pote quæ ab eâ proferuntur, qui rebus ſa-
cris enunciandis os ſuum deuouit, iuſiurandi fidem habeant: ſimulare vel men-
tiri, quod crimen in alijs eſt, ſacrilegij loco in ipſis æſtimatur: non eorum tan-
B tùm, qui malitioſæ politicæ vacant, ſed ipſorum Hæreticorum ſententia eſt, non
diuinæ tantùm legi, ſed naturali rationi, & gentium iuri repugnare eos, qui do-
cent, loquendi verſutiam admittendam eſſe, & quod in pectore latet diuersâ
ſpecie præferre in verbis, cum præſertim pernicioſa ſemper ea ſimulatio ſit; Tertull. ad Valent.c.2.
optimè enim Tertullianus, *Nocentiſſimi qui non ſimplices; ſicut ſtultiſſimi qui non*
ſapientes. Ab iſtâ non tantùm noſtras auertere actiones nos ipſi tenemur, ſed in-
ſuper admonituri populos feruidè ſumus, ne huiuſmodi phalerato, fucatoque
loquendi genere ſe irretiri permittant. *Nemo vos ſeducat inanibus verbis*. Hoc Epheſ.5.6.
eſt compoſitis verbis, & ad venuſtatem aptatis; auribus quidem hæc blandiun-
tur, at animum deprauant, & audientium fidem decipiunt, non enim ad verita-
tem, ſed ad pompam ea fallacitèr colorarunt.

Innocentiæ illibatas veſtes protoparentes noſtri induebant, & candidæ ſancti-
tatis artificio elaboratas; corpore quidem nudi gradiebantur, at animus intexiâ
virtutum manu ſplendeſcebat in purpurâ; peccati vi agnoſcentes ſe nudos, men-
C dacijs & verſutijs cor ſuum mentientes induerunt: fidem hic faciat D. Ambro-
ſius ea Geneſeos verba explicans, *Cumque cognouiſſent ſe eſſe nudos. Antea nudi* D. Ambroſ. l. de parad. c. 13.
erant; ſed non ſine virtutum integumentis: nudi erant propter morum ſimplicitatem,
& quod amicum fraudis natura neſciret: nunc tamen multis ſimulationum inuolu-
cris mens humana velatur. Cùm igitur primæuam nobis innocentiam reddere
debeamus ſtudendum nobis eſt, vt fallaci quâcumque perſonâ ſpecieque men-
daci depoſitâ, aulicis & politicis mæandricos flexus, labyrinthæas ambages, tor-
tuoſos anfractus relinquamus; illis certe illud merito vſurpandum videtur, quod
ait Tertulianus. *Hic erit homo interior, alius exterior, dupliciter vnus*. Cum in Tertull.l. de Animâ c.9.
vno homine duplex homo lateat, & penitùs ab interiori mente verba exte-
riora diſcordent.

Licet quidem innocentèr ſimul & quandoque prudentèr cogitationes noſtras
obuelare, aliaque non aperire opportunè ſemper aperienda; ſimulare tamen,
fingere, & diuerſum aliud vultu prodere ab eo, quod animo cælamus, nefas
omninò eſt; quid enim hoc aliud dixeris, quàm veritatem præfocare & extin- S.Thom.2.2
guere, eamque mendacio calcandam ſubijcere? *mendacium autem*, docente Aqui- q.110.
D nate, nil aliud eſt, quàm *contrà mentem dicere*.

His tamen omiſſis, quæ ad conſcientiæ leges referuntur, perpendenda etiam
alia ratio eſt tum bono regimini, tum noſtræ & alienæ quieti maximè conſenta-
nea; ea autem in eâ verſatur, quòd ſicut probatæ ſimplicitatis Antiſtes populo-
rum beneuolentiam ſibi vindicat, & probi pijque viri famam, adeoque facil-
limè eos flectit, & ad quæcumque paratiſſimos habet, ſic etiam, ſi ſecùs euenerit
& vafer & veterator audiet, ab eo ſtatim quiſquis auertetur; & ſi quandò, cum
eo agere tenetur, inſtar eorum, qui ſcorpiones tractant, oculatiſſimus erit, ne
decipiatur: quæ omnia ſine odio, obtrectationibus, & probi nominis iacturâ fieri
non poſſe, nullus non animaduertit.

A

Iuſtitiam colendam eſſe ab Epiſcopo. Cap. XI.

APTISSIMMV ni fallor præ alijs ad commendationem iuſtitiæ præconium illud eſt, quo Peripateticorum Princeps eam exornauit aſſerens, quòd præ alijs virtutibus longè magis excellat, quàm reliquis ſideribus Lucifer & Heſperus antecellit. *Iuſtitia præclariſsima perſæpe virtutum eſſe videtur, & nec Heſperus ita, neque Lucifer admirabilis*; quod fortè ab Euripidis muſâ deſumpſit, ſic modulante.

Ariſtot. 5. Ethic. c. 1.

Nec tàm Heſperus, nec Lucifer mirandus eſt.

Euripides.

Compertum vtique cuique eſt, perquã optimè Ariſtoteli innotuiſſe, idem prorſus ſydus eſſe Luciferum & Heſperum, qui pulcherrimam ſui ſpeciem præferens, nunc ſolem antecedens, nunc proſequens, indeficienti obſequio comitatur: ſolis inſtar eluceſcere populis, iuxtà Chriſti legem, tenetur Antiſtes: *Vos eſtis lux mundi*; adeòque ſemper ſui ſociam iuſtitiam habeat, neceſſe eſt; res ſuas incipiens res ſuas abſoluens, æquitate colluceat, qua velut nunc Heſpero nunc Lucifero populis amabilẽ ſe exhibebit; nec aliud ſolidius ſui amoris pignus cõmiſſo ſibi gregi poteſt elargiri. *Sicut autem*, ſcribente Plutarcho, *Syderum Principem in Cœlo collocauit ea mente Deus, vt in eo, tanquam in clariſsimo ſpeculo, Diuinitatis imaginem intuerentur; ſic prope ſtatuit, vt in vrbibus eorum iuſtitia, quorum habenis moderandi populi committuntur, ſolis inſtar effulgeat, vt in ea Diuinæ ſapientiæ imago abſolutiſſima videatur; ſicut autem in Cœlo pulcherrimum poſuit ſui documentum, in quo tanquam ſpeculo gnaris ſe cernendum præbet: ita in Ciuitatibus iuſtitiæ ſplendor quandam Diuinæ Sapientiæ imaginem reddit*: hæc Plutarchus. Nec in iuſtitiâ exornandâ tenues fuere tùm Diuus Ambroſius, tùm Romanus Orator. B

Math. 5. 14. Plutarc. ad Princ. in erud. Cic. 1. de off. D. Amb. 1. de offic.

C

Virtutum omnium Principem, earumque ornamentum & iubar eam Philo Hebræus appellauit; quin concordi ſuffragio hoc idem à vetuſtiſſimis Poetis pronunciatum fuiſſe, antequam Philoſophi Athenas ornarent, Lactantius Firmianus affirmat; ſed cum inurbanè & inſolentèr cum eâ homines verſarentur, *ceſſiſſe è Terrâ, Cælumque migraſſe*: quod idem Ouidius non ſine indignatione confirmat.

Lactant. l. 5. diu. inſt. c. 5

Et Virgo cæde madentes
Vltima cœleſtum terras Aſtrea reliquit.

Ouid.

Et cothurnatus inde Seneca.

Neglecta terras fugit, & mores feros.
Hominum, & cruentâ cæde pollutas manus;
Aſtrea Virgo, ſyderum magnum decus.

Seneca in Octauiam.

In terras tamen reducem Chriſtus Dominus habuit; quapropter vbi ex Amos vate in vulgata legitur, *Iuſtitiam in terra relinquitis*, Septuaginta legunt, *qui iuſtitiam in terra poſuit*; hoc eſt iuxtà Diui Hyeronimi mentem, Chriſtus ſeruator; ex his autem ſacri Vatis verbis Aſtreæ figmentum Poetas elaboraſſe, Diuus idem Hyeronimus autor eſt. D

Amoſ. 5. 7. D. hier. ibi

§. I.

VErùm, vt ab æquiuocis abſtineamus, Ariſtoteli, eiuſque fido interpreti Aquinati magiſtro adhærentes, explicemus oportet, haud quaquam hic à nobis de legali iuſtitiâ ſermonem haberi, quæ vniuerſalis quędam virtus eſt, virtuteſque omnes, quæ ad alios ſpectant ſuo nomine & munere circumſcribit; ſed de priuatâ quàdam iuſtitiâ, quæ in eam diuiditur, quæ ſuo de munere commutatiuæ & diſtributiuæ ſibi nomen vſurpat; quoniam autem ad poſtremam

Ariſt. 5. Eth c. 1. & 2. D. Tho. 2. 2 q. 58. art. 6. & 7.

hanc

hanc è Theologis nonulli contractus referunt & ciuiles cauſas, obiter tantùm il-
A lam intuebimur, Cauſidicis & Theologis eam relinquentes; cum è contrà de
aliâ, quæ ad iuſtam tùm pœnarum, tùm præmiorum diſtributionem dirigitur, lu-
culentèr ſit nobis ſermo inſtituendus: illud tamen non omiſerim, quòd, vt S Tho.2.2.
Diuus Thomas docet, inter virtutes ad mores componendos accommodatas, 58ar.1.2.c.
primas ſibi ſedes iuſtitia vſurpet, tùm ratione ſubiecti, quod voluntas eſt, ma-
xima & nobiliſſima totius animæ pars, cùm aliæ in apetitu ſenſitiuo verſentur:
tùm ratione obiecti, vt pote quæ ad publicam vtilitatem ordinatur, cum aliæ in
priuato tantùm bono conſiſtant: hac de causâ Euphrati flumini Diuus Ambro- D. Ambr.
ſius eam confert, quòd cùm fontem ſuum in terreſtris paradiſi ſede ſortiatur, re- de Par.c.3.
giones omnes, quibus illabitur, vario ſegetum & fructuum genere fœcundat &
& implet: dolabram dixeris, quà inæqualia æquantur: perpendiculum, quo recte
æqualitèrque metimur: horologium, quo ſua cuique tempori menſura defini-
tur: Speculum, quod ſine fallaciâ ſuum cuique vultum obiectat: Limitem, quo
progredi vlteriùs prohibetur: Solem in Eclipticâ verſantem, ſibi ſemper parem
B & in viâ ſibi à Deo deſcriptâ premendâ paratiſſimum: Deo ea cultum impertit,
obſequium Præfectis, nobilibus honorem, virtutis cultoribus laudem & præ-
mium, grati animi amorem benefactoribus, ſtipendium militibus, operarijs
mercedem, ſceleſtiſque ſupplicium: Quàm igitur meritò Xenophon aiebat, Xenop.de
nihil iuſtitiâ opulentius & pretioſiùs à Principibus viris poſſideri. *Ego vero nul-* 10. Ciril.
lam arbitror eſſe homini, ac præſertim, qui cum imperio ſit, poſſeſſionem vel pul- l. 7.
chriorem, vel ſplendidiorem virtute iuſtitià, generoſitate animi. ſic ipſe.

Et ſanè Iuſtitia ea eſt, quæ Ciuitates ſeruat, eâ de causâ à Platone vocatur,
fulgor Ciuitatem; Principes ea coronat, Principatuſque in eâdem domu confir- Prou 16.12
mat: *Iuſtitià firmatur ſolium*: è contrà verò *Regnum à gente in gentem transfer-* Eccl.10.8.
tur propter iniuſtitias. Oracula hæc ſunt nobis è Cælo delapſa.

Ex his adeò Superioribus neceſſaria videtur hæc virtus, vt non aliâ de causâ,
iuxtà Plutarchi ſententiam, Ioui ſemper aſſidere iuſtitiam Poëtæ finxerint, quàm vt
C oſtenderent, ne quidem ab ipſo ſupremo numine hac terrarum vniuerſitatem
rectâ poſſe gubernatione ſeruari, ni iuſtitiæ viribus adiuuetur. *Propterea veteres* Plutar. l de
iſthæc finxerunt docueruntque, vt oſtenderent ſine iuſtitia, ne Iouem quidem rectè Princ. erud
potuiſſe imperare.

Mentiar, ni veteres illi ſcriptores in Moyſis libris reuoluendis ſatis aſſueti, iu-
ſtitiam indicarint, quâ verus & æternus Iuppiter orbes cæleſtes compoſuit, vni-
cuique iuxtà datam menſuram, ſua munera diuidens? *fecitque Deus duo lumi-* Geneſ.3 16
naria magna, luminare maius vt, præeſſet diei, & luminare minus, vt præeſ-
ſet nocti & ſtellas, & poſuit eas in firmamento Cæli vt lucerent ſuper terram: Tertul l.2.
quibus verbis immoratus Tertullianus, ait, *quòd bonitas operata eſt mundum,* cōtra Mar-
iuſtitia modulata eſt: vt tàm concinna, tàm elegans rerum vniuerſitas edu- cion. c. 12.
ceretur è nihilo, pompamque ſui in ſcænà temporis faceret, Diuinæ bonitatis
opus fuit, quæ cum ſummum bonum ſit, omniſque boni origo cōmunicari vtiq;
alijs debuit; quòd autem eius partes tàm bene compoſitæ, & ad ſua vtique mu-
nera præſtanda vires vnicuique ſint menſurà aptiſſimà accommodatæ, iuſtitia
effecit. *Iuſtitia opus, quod inter lucem & tenebras ſeparatio pronunciata eſt, inter*
D *diem & noctem &c. inter luminaria maiora & minora, diurna & nocturna*: è contra
verò quæ diſſonantia eſſet, ſi lucis munera ijs imponerentur, qui tenebris in-
iuſtitiæ & improbitatis occupantur, & ad tenebras deſpicientiæ eos damnare,
qui ad alios illuſtrandos virtutum lumine exornantur?

E neceſſarijs ergo dotibus, quas in Antiſtite Paulus exigit, iuſtitia eſt: *oportet*
enim Epiſcopum ſine crimine eſſe &c. ſobrium, iuſtum: hic autem nos admonet Tit. 1. 8.
Diuus Anſelmus, haud quaquam hic ab Apoſtolo de vniuerſali iuſtitia virtutes
omnes amplexante ſermonem haberi, ſed de ſingulari hac iuſtitià, hoc eſt de eâ D.Anſel.ibi
quæ tùm diſtributiua, tùm commutatiua dicitur, *Iuſtus quoque ſit, vt iuſtitiam*
in populis, quibus præeſt, exerceat.

Admirationem mihi ſemper, ſacrique alicuius myſterij venerationem ingeſſit
exordium quo, Sapientiæ librum Spiritus diuinus inſcripſit; cùm enim in eo ad

rectè fœliciterque'viuendum leges aptiſſimas nobis exarauerit Deus, & ab eis primùm incipiens, quos ad populorum gubernationem præfecit, eo prorſus A modo, quo corporis humani compoſitionem è corde, quod vitæ regia eſt, natura exorditur, nullo proœmio præmiſſo ea ſtatim explicat, quæ ad iuſtitiam referuntur. *Diligite iuſtitiam, qui iudicatis terram*, vbi iuſtitiæ nomine, vt ſacri interpretes docent, non vniuerſalis at ſpecialis hæc intelligitur. Diuus autem Bernardus ad ſuum Eugenium Pontificem,& in ipſo ad Præſules omnes ſcribens, ad illuſtrem ſuæ mentis trutinam vocem illam perpendit & librat, *Diligite*, è quâ ipſe colligit haùd quaquàm nobis ſatis eſſe, ſi iuſti fuerimus, niſi etiam ſtudio quodam enixo iuſtitiam amauerimus; audi iam eius ſententiam: *Parum eſt iuſtitiam tenere, niſi eam diligas; qui enim tenent, tenent, qui diligunt zelantur:* quod idem anteà Seneca prounciauerat, docens poſthabenda quæcumque alia iuſtitiæ eſſe, imò nos etiam ipſos noſtramque ipſam vitam. *Me iuſtum eſſe gratis oportet; parum eſt; adhùc illud perſuadeat ſibi, me in hanc pulcherrimam virtutem vltrò etiam impendere iuuet, vt tota cogitatio a priuatis commodis quàm longiſſimè auerſa ſit*. ſic ipſe. Quin, licet noſtrum nomen & fama denigretur, ad B hùc illa amanda eſt, *nam mala opinio benè parta delectat*.

Sapient. 1.

D. Bern. l. 3 de cõſid. c. 2

Senec. Epiſt 113. ad finé.

Qua in re multò accuratior eſſe debet, qui non vocatus, at vltrò ſe Epiſcopali ſedi donauit, nec vt Pontifici obediret, ſed vt ſuæ ambitioni, vel affinium voluptati indulgeret. Philo enim Hebræus *Dei depoſitum* iuſtitiam appellauit. Clariſſimam igitur hanc gemmam noſtro Deus ſinu depoſuit, noſtræ fidei, amorique noſtro commiſit; quàm autem religiosè cuſtodiendum depoſitum, quis neſciat, cum præſertim tùm res depoſita pretioſiſſima, tùm vir deponens illuſtriſſimus fuerit: nec tamen ſemper depoſitarius culpatur, & ſi rei depoſitæ iactura aliqua irrepſerit, frequentèr excuſatur: ſi vero ad rem depoſitam ſeruandam ſe vltrò obtulerit, nulla vnquam excuſatio poteſt eum à depoſiti ratione reddendâ diuertere, niſi fortuito euentu, qui præcognoſci non potuit, ſuborta fuerit ea iactura: quacumque labe vel tenui reus ipſe damnatur, iuxtà legem ab Vlpiano clariſſimo Iuriſperito prolatam & reiectam:*Sed & ſi quis depoſito ſe obtulerit, idem* C *Iulianus ſcribit, periculo ſe depoſiti alligaſſe: ita tamen vt non ſolum dolum ſed etiam culpam, & cuſtodiam præſtet, non tamen fortuitos caſus*: nec mitiorem hâc in re crediderim eſſe Cæli ſententiam, *quæ auerſatur omnem iniuſtitiam*. Certè non minoris ſceleris arguendus ille videtur, qui ſacrum hoc depoſitum violat, quàm ille Eunuchus, qui puellam ſuæ fidei commiſſam per ſummam iniuriam præflorauit; ad quam mentem accipiendum illud Oraculum eſt: *Concupiſcentia ſpadonis deuirgrauit iuuenculam: ſic qui facit per vim iudicium iniquum*. Ex aduerſo nulla gratior & dilecta magis immolari Deo victima poteſt, quàm iuſtitia; quàpropter non ſemel, ſed centies & millies Diuini ſui verbi fidem adhibuit, vt certiores nos faceret noſtram iuſtitiam beatitatis coronâ remunerandam.

L. 1. paragraf ſaper. ff. depoſit.

Deuter. 2. 5: 16.

Eccl. 20. 2.

Pſal. 14 3. & 110. 3. Ezech. 18. 8.

Hinc cùm Romana Sedes Antiſtitum omnium caput ſit & magiſtra, probatiſſima ſimul eſt iuſtitiæ nutrix, ad eius vbera offenſi viri refugere debent, illud pro comperto habentes, ſe in eâ Aſtræam reperturos, lances adeò iuſtas librantem, vt ſatis quicumque ſibi factum putet: ſic propè ſe geſſit Goffriddus Abbas, qui non exiguis malis ſe affectum ab Epiſcopo Carnotenſi arbitratus, ad ſupremum Romanę Sedis Hierarcham ſcribens hęc ait; *Iniurijs & perſecutionibus, quas* D *Carnotenſis Epiſcopus nobis ſuſcitauit, & ſuſcitari fecit, valdè fatigati, ad ſinum Matris noſtræ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, mamillam iuſtitiæ ſitientes confugimus*.

Goffred. l. 2 epi. 4.

§. II.

QVI de iuſtitiæ virtute ſapientiſsimè ſcripſit Romanus Orator, cœcutire ad eius iubar viſus; eſt eius vim & leges non eâ quâ debuit ratione comprehendens; do eius verba. *Iuſtitiæ primum munus eſt, vt ne cui quis noceat, niſi laceſſitus iniuriâ: deinde vt communibus pro communibus vtatur, priuatis autem*

Cic. lib. 1. de Offic.

vt

vt ſuis. An ideo ab Ethnicis numinis loco Iuſtitia colebatur, ſi terrenam & A abiectam ſuis ſe in operibus exhiberet? Quid porrò in eo laudabile inuenias, qui innocentiam quidem non lædit, ſed effrænatâ væſaniâ, molli quodam & violento furore fertur ad vltionem? quid in eo laudabile, qui voluptatibus ſuis ſaginandis ſtudioſiſſimus bona omnia ſua dilapidans, aliena non quærit vt rapiat? vbinam vel naturæ vel ſpecimen virtutis hîc eſt, vbi nec arduum datur nec generoſitas emicat? rudis hæc & belluina iuſtitia certaminibus & ſanguine vrbes funeſtabit, inopeſque & egenos ad mortem præ fame compellet? iure igitur meritò chriſtianis ab vrbibus ſceleſtam hanc ſimulatamque iuſtitiam auerruncat Diuus Ambroſius. *Primùm quidem, quod putant Philoſophi iuſtitiæ munus, apud nos excluditur: dicunt enim illi, eam primum eſſe iuſtitiæ formam, vt nemini quis noceat, niſi laceſſitus iniuriâ, quod Euangelij auctoritate euacuatur.* Vides hìc quàm valdè Ciceronianæ iuſtitiæ primum munus Ambroſius labefactarit & euerterit? ſed iàm ad alia pergit. *Deinde formam iuſtitiæ putauerunt, vt quis communia, ideſt publica pro publicis habeat, priuata pro ſuis*; hoc autem non veræ tan- B tùm philoſophiæ, ſed ipſi naturali rationi aduerſatur. *Nec hoc quidem ſecundum naturam; natura enim omnia omnibus in commune profudit: ſic enim Deus generari iuſſit omnia, vt paſtus omnibus communis eſſet, & terra foret omnium quædam communis poſſeſſio. Natura igitur in commune generauit, vſurpatio ius fecit priuatum.* Hæc autem iuſtitia priuatis æquè viris ac Principibus & Epiſcopis colenda eſt, vt fuſiùs opportunè ſcribetur: Nunc autem & inferiùs de diſtributiuâ iuſtitiâ ſermo nobis erit, quæ in pœnarum, præmiorumque diſtributione verſatur, vt potè quæ aptiùs ad eos ſpectat, qui moderandis populis præſunt; in his enim, vt Alphonſi Regis ſententiâ vtar, idem omninò in principatu iuſtitia præſtat, quod anima patrat in corpore; nam vt eius verbis vtar. *Es vida y mantenimento del pueblo de ſu Sennorio.* Sui principatus populus eâ viuit & ſeruatur; cum è contra nihil perniciosius in politicâ diſciplinâ, & ad incommoda afferenda magis idoneum, quàm ſi iuſtitia defecerit, ſi vel Principis ſceptrum, vel Epiſ- C copi lituus rectâ & integrâ manu tractetur, ad eorum gloriam amplificandam, & nomen illuſtrandum inſeruiet: idem illis præſtabit, quod Moyſi virga. *Honor Regis iudicium diligit*, hoc eſt, vt Theodoretus & Cyrillus explicant, *hoc Regem honorabilē reddit quod iuſtitiam diligat.* Si verò permiſerit, vt in terram delabatur, hoc eſt ſi terrenæ leges in eo agendo miſceantur, eiuſdem virgæ inſtar, *quæ verſa eſt in colubrum*, omnia ſus deque perturbabit.

D.Amb.l.1 de off. c.1.

L 5. tit. 1. parit.2,

Pſalm.98. 5 Theodoret, & Cyrill. ibidem. Exod. 4.2.

Meritiſſimè igitur factum eſt, vt ſexcentis ſcriptorum calamis commendaretur Traianus Cæſar, qui cum ad populi ingentis aſpectum, Prætorij gladium in ſui muneris argumentum Præfecto dediſſet, in hæc, vt Nicephorus ſcribit, erupit. *Cape ferrum hoc, & ſi quidem rectè imperium geſſero, pro me; ſin aliter, contra me hoc vtare: quibus ad egregiam exercendam iuſtitiam animum excitabat*: ad phaleratam pompam ſuæ ambitionis faciendam hæc ipſe protulit, cum iniquiſſimus re verâ ipſe fuerit è tot cædibus in Chriſtianum nomen illatis.

Niceſ.3.Eccleſ. Hiſt. c. 29.

Quale igitur iuſtitiæ huius munus primum ſit, ſequenti proximè capite explicabitur.

D

Nullam perſonarum acceptionem ab Epiſcopo habendam. Cap. XII.

ORNATISSIMA & maximè compta Iuſtitia tunc erit, cùm erit indifferens: Lince & Argo oculatior erit, ſi cœcutiuerit; haud iuſta eſſet, ſi perſonas acceptaret, & iniuſtam ſe exhiberet, ſi æquitatem excutiens in aliquam potius partem propenderet. *Nomen iuſtitiæ æqualitatem importat*: quæ verba videtur Aquinas è Senecâ rapuiſſe, cuius etiam ea ſunt. *Prima pars æquitatis eſt*

D.Th. 2. q 9.48. art. 2.

Senc. epiſt. 30.

Ariſt. 5. Aetic. c. 4. *æqualitas*. Et hæc re verà Peripateticorum Principis mens fuit; quàpropter quadratam eam vocauere ſapientiſſimi veterum, hoc eſt perfectam ſibique ſemper parem. *Iuſtitia vt videtur quadrata eſt, vndecumque æqualis, ac ſibi ſimilis*. A
Anton. in Meliſſa. Cæli magnitudinem & excellentiam contemplata, nihil ſortiri poteſt in terrâ, cuius vi ab æquitate ſuâ diſcedat, quòd idem in eo præſtat, cuius animum fœlicitèr occuparit, nam vt cum Caſſiodoro loquar, *Neſcit perſonas recipere, qui meram cogitat æquitatem*.
Caſſiod. l. 3. epiſ. 13.

Si tamen vbicumque præſtandum id eſt, maximè tamen hoc ipſum exigitur in Tribunalibus & Eccleſiæ palatijs, quæ Probaticæ piſcinæ perſimilis, ei tantùm ſanitatem referebat, qui omnium accuratiſſimus primus ſe illi immergeret, nullà vel ætatis vel gradus vel ſexus habitâ ratione.
Io. 5.

Pretioſiſſimas gemmas & clariſſimas ſtellas oculos vocari quis neſciat? hi autem in medio vultu locati prælucent, vt æquali cuſtodiâ totam membrorum Rempublicam tueantur & ducant; quòd ſi indifferentiâ depoſitâ, ad aliquam corporis partem, vel vt Diuus Chryſoſthomus philoſophatur, cæteris deſpectis, vni menti ſeruandæ ſtuderent, ineuitabile excidium membra omnia paterentur. B
D. Chryſ. An non & ſuarum Eccleſiarum oculi Epiſcopi ſunt in ſacræ dignitatis apice collocati, vt æquè omnibus luce & pari luminis menſurà toti populi corpori famulentur?

Quin ſol Epiſcopus eſt, *vos eſtis lux mundi*: ſua vrbs, ſua illi Diœceſis Orizon eſt; quàpropter, ni ſe ipſum dehonoret, & fædam Eclypſim patiatur, omnibus æqualiter debet illuceſcere, cùm in eo Solis miniſterium ſtatuatur, qui ſcilicet in nullam partem perſonamque propenſus, pari ſemper & æquâ menſurâ tùm pauperi, tùm diuiti, Domino ſimul & famulo, Indis æque ac Britannis theſauros lucis effundat, & Thetidis ſinum tandem illabens, nos æquè & antipodas famulatur.
Math. 5. 14.
D. Ambr. l. 4. exam. c. 6. *Hæc enim inuicem ſibi diſtant; ſed ſol à nullo diſtat, nulli præſentior, nulli abſentior*. Ambroſium dedi. Hac fortè ratione rapti è ſacris ſcriptoribus aliqui, aſſerunt ſydus, quod Magis Regibus inſpectandum ſe dedit, non verum fuiſſe ſydus, at illuſtre quoddam & erraticum lucis ſignũ: ſi namque veri ſyderis legibus inhærens fixum in Cælo fuiſſet, haud quaquàm ſpeciali ratione homini potiùs præſepe, quàm aliam regionem indicare potuiſſet, cum hoc veris ſyderibus inſitum ſit, vt omnibus æquâ luce ridentia, non vni potiùs, quàm alteri faueant regioni. C

Quamobrem licet ſubditi viri ex inæqualitate conditionis & gradus multo interuallo à ſe ipſis, diuerſorum Climatum inſtar, abſcedant; Sol tamen, ideſt Antiſtes, nunquàm illi proximior, quàm iſti adeſt, nunquam ab iſto, quàm illo remotior diſtat, cum omnes ſuî filios & Chriſti oues agnoſcat. *Hæc etenim inuicem ſibi diſtant; ſed ſol à nullo diſtat; nulli præſentior, nulli abſentior*.

Isai. 19. Præterire illuſtrem hanc ſententiam non licet, quin eam egregiâ Diui Hieronymi argutie magis illuſtrem. *In illa die erunt quinque Ciuitates in terrâ Aegypti*, ſic Iſaias vates; harum prima Ciuitas ſolis erat vocanda, *Ciuitas ſolis vocabitur vna*. Sed vt perpendit Hyeronimus, Septuaginta Interpretes vertunt, *Ciuitas iuſtitiæ*: ac ſi ſol & Iuſtitia in idem ferè coaleſcant: ſubdit itaque Hieronymus: *quidam quinque Ciuitates intelligunt quinque Eccleſiaſticos Ordines, Epiſcopos, Presbiteros Diaconos, fideles cæteros, & cathecumenos*; adeò vt prima illa Ciuitas, quæ ſolis erat & iuſtitiæ, Epiſcopos repreſentaret, qui tùm morum ſplendore, tùm rectâ adminiſtratione iuſtitiæ, non debent à ſuâ dignitate deſciſcere. D

Huiuſmodi nobis exempla præceſſores noſtri reliquerunt, vt ab ijs inſcriptis veſtigijs hæreremus: huiuſmodi præconijs ſuæ ætatis Antiſtites Tertullianus decorauit, vt agnoſcerent Aethnici, horum iuſtitiâ, Idolorum ſacerdotum iniquitatem declarari; noſtri enim Antiſtites in vno quoque ſubditorum Dei imaginem intuebantur, ad quem omnia ſua opera, velut ad optimum ſcopum dirigebant, quemque rigidum acceptionum iudicem, & munificum pietatis remuneratorem agnoſcebant; cum è contrà Idolorum cultores ſua tantùm commoda, laudes, mercedes, ſtudia reſpicientes, propriâ vtilitate iuſtitiam metirentur. *Nullum*

bonum

A *bonum ſub exceptione perſonarum adminiſtramus; quia nobis præſtamus; quia non ab homine, aut laudis, aut præmij expenſum captamus; ſed a Deo exactore, & remuneratore indifferentis benignitatis.* Tertull. in Apol. c. 36.

Centum & duodecim numinibus Areopagum, hoc eſt Martis pagum Athenienſes, Diuo Hieronymo referente, conſecrarunt, Iudices fortè admonituri, quòd ad tot Deorum aſpectum ſententiam ipſi ferentes, eorum iracundiam irritabant, ſi diuinis legibus præferrent humanas rationes; illud nobis ſcire ſufficiat, vnicum verum Deum ad noſtra opera libranda euigilare, noſtraſque ipſas cogitationes expendere, vt adamuſſim æquitati conformentur. D. Hier. l. 3 ex tradit. in actu Apoſt.

Hac potiſſimùm virtute Chriſtianum nomen ſplendeſcit, adeò vt ipſiſmet barbaris venerandos ſe præſtent, & tamquàm beati ab ijs efferantur, qui veræ fidei beatitate ſpoliantur: quamobrem de Indo quodam narratur, quòd cum iuſtitiæ leges, quibus in Luſitaniâ ius cuique ſuum dicitur, audiret, adeò vt in Dynaſtam plebeius vir cauſam ageret, iudiceſque tàm faciles eſſe, vt in Regem ipſum ac B in ſubditum ſententiam ferrent vllâ abſque formidine Regiæ indignationis, admirabundus hæſiſſe fertur, & in hæc erupiſſe. *O mirandam inauditamque Reipublicæ normam, è Cælo delapſas gentes, è magnanimos viros, qui cum ipſo Deo affines eſſe videntur, cum in eis tàm ſancta iuſtitia vigeat, cuius vnius auxilio Principatus & Imperia ſolidantur.*

Hæc tamen iuſtitia multò rigidiùs & arctiùs à ſacris ſedibus, quàm a iudicum exedris exigitur, & quò Epiſcopalia ſubſellia magis illis ſuâ celſitudine antecellunt, eò etiam fædior & deformior eſſet acceptatio perſonarum: Quàpropter cum Alexander Secundus Romanum conuentum coegiſſet, eique Beatus Petrus Damianus ad Romanæ Sedis honorem in Schiſmaticum Pſeudopontificem tuendum electus adeſſe non poſſet, cum Epiſtolis ad eum præſens acceſſit, Romanumque Pontificem germanè admonuit, vt quamcumque acceptionem in ſacrâ illâ Synodo à ſe amoueret; vt autem dulciùs eius animum componeret ad C ſuam admonitionem excipiendam, ſimul & exercendam, eius amaritiem his carminibus melleo nectare conditis edulcauit. D. Pet. Dami. Epiſ. 15. in fine l. 1.

Sedis Apoſtolicæ qui vult retinere vigorem,
Aequa libret rigidæ pondera iuſtitiæ.
Iuris enim pariles neſcit ſuſpendere lances,
Quem fauor inflectit, ſpes vel auara trahit.
Muneribus plena cui laxant ora crumenæ,
Iuſtitiâ vacuam perdit inops animam.
Cæli Roma feras tenet, & regit orbis habenas,
His ſi plura velit, tartara ſola petit.

Iuſtitiæ regia, vbi præ alijs regionibus excelſior ea dominatur, Chriſtiana Religio eſt; triumphum hìc illa explicat, hìc à quibuſcumque inſidijs aliena geſtum & pompā facit; hìc è profligatâ iniuſtitiâ trophæa attollit glorioſa: quamobrem, qui eam hic prodere moliretur, non proprij tantùm, at Chriſtiani nominis proditor ſceleſtiſſimus eſſet; indignum ſanè ſe exhiberet, qui eam gentem moderaretur, in qua nulla inter eos diſtinctio datur, quos ſimul vt fratres Chriſtus adoptauit.

D Hinc etiam ingenuè Damaſum Pontificem Diuus Hieronymus commonefecit: *Alienum te a perſonis omnium redde in iudicio, ac propter iuſtitiam in iudicio pauperem defendas, nec propter gratiam diuiti indecentèr aſſiſtas; aut ſi non potes facere, cognitionem reſpue cauſarum.* D. Hieron. Epiſt. ad Dama.

Ipſa eadem virtus, cuius nomen adeò excelſum & venerabile ſupra vitia eſt, nullius vitij eſt, vbi de iuſtitiâ igitur; hæc enim non perſonarum dotes reſpicit, ſed cauſarum momenta Aſtreæ librâ metitur: ſacris tribunalibus hæc vis eſt, vt humanæ naturæ infirmitatem ad Dynaſtarum magnatumque fauorem magis ſtudioſam & propenſam frænare valeant & caſtigare; quàpropter egregiè D. Ambroſius edocuit; *Cum in omnibus iniuſtitia citò offendat, tùm maximè in Eccleſiâ, vbi æquitatem eſſe oportet; vbi æqualitatem haberi decet, vt nihil ſibi potentior plus vindicet, nihil vſurpet ditior. Siuè enim pauper, ſiue diues in Chriſto vnum ſunt:* D. Ambroſ. l. 2. de offic. c. 24.

Nihil

Nihil ſanctior plus ſibi arroget; ipſum enim, par eſt eſſe humiliorem: ſed nec perſonam alterius accipiamus in iudicio; gratia abſit, cauſam merita decernant, Sub in- A
famiæ penâ, ne calumnijs Ethnicorum impetendam Religionem Sanctiſſimam tradamus: *Nihil ſic opinionem, imò fidem grauat, quàm ſi in iudicando potentiori denes cauſam inferioris; vel pauperem innocentem arguas, diuitem excuſes reum culpa: Pronum quippe eſt genus hominum fauere honoratioribus, ne laſos putens, ne victi doleant.*

§. I.

VTinàm in Sanctuario nullam ſedem ſortiatur abhominàtionis Idolum, & monſtrum iniuſtitiæ: auertat Deus, vt maiori nobis in pretio ſit conſanguineorum amor, quàm Dei Parentis beneuolentia, ne, vt eorum indignationem ſubeamus, furorem eius obarmemus, & ne vt eorum odio afficiamur, Dei po- B
tiùs maleuolentiam vltrò excipiamus. His etiam adde, nihil eſſe in rerum naturâ, quod magis humani conſortij nexus effringat & deſtruat, nihilque eſſe, quo magis populi ad rixas, contentiones, & ſtudia efferantur: Da mihi Præſulem, qui ſe aliquorum ciuium voluntati committat, eoſque ſtudioſiùs colat, quanta hinc diſſidia, quæ omnium ſuſpiciones & diffidentiæ! adeò vt in pleriſque ad ſuum miniſterium ſpectantibus conficiendis, deficiat neceſſe eſt, eò quòd non paternæ beneuolentiæ, ſed immodicæ cupiditati eius omnia facinora tribuantur; hinc etiam fiet, vt dum in ſuos ſtudioſos beneficus eſſe contendet, aliorum in ſe inuidiam & odium obarmabit; accuratè perpendit hæc omnia Romanus Orator, qui eâ fuit in mente, maximas duas totius Vniuerſi Reſpublicas, Athenienſem & Romanam ex iſtò partium ſtudio, & acceptione perſonarum extremum ſibi excidium peperiſſe; accipe iam eius verba. *Qui autem parti ciuium conſulunt, rem perniciofiſſimam in Ciuitatem inducunt, ſeditionem atque diſcor-*
Cic. 1. de off. *diam: hinc apud Athenienſes magnæ diſcordia orta; in noſtrâ Republicâ non ſolùm* C
ſeditiones, ſed peſtifera etiam bella Ciuilia.

Parua quædam Reſpublica quæcumque domus eſt, in quâ diuerſa ſibi munera ſortiuntur, pater & filius, ſeruus & dominus; quàpropter admirationi locum facere non debet, ſi validiſſimus amor, quo Iacob Ioſephum deperibat, tot in eum moleſtias & angores adduceret, & tàm vberi fletu eius oculos irrigaret, ipſumq; Ioſephum ad fratrum odium damnaret; quos cæteroquin ſuarum egregiarum
D. Blaſius Seluec. or. 8. virtutum arctiſſimos habuiſſet amatores: *Patris Iacobi, charitas aduerſus filium, filios excitat, & cariſſima pignora inuidentia ebria contra ſe incendit ſeditione.* Sic Seleucienſis Antiſtes.

Hac eâdem è causâ, ſi Oleaſtri mens arrideat, tàm ingentibus promiſſionibus Deus Abraham cumulauit, *Poſtquam diuiſus eſt ab eo Loth*, & non anteà. Optimè
Geneſ. 13. 14. Deus intellexit (*humano more* loquitur hic author) quod è libentiùs accepto
Oleaſt. ibid Abelis, quàm Caini ſacrificio, magnâ virulentiâ inuidiæ flamma intra mœnia domus exarſerit; quapropter ſatiùs Deus æſtimauit, ſi promiſſiones illas aperiret Abraham, poſtquàm diuiſus longe eſſet à Loth, ne è tàm ingentibus & coaceruatis beneficijs indignationis & inuidentiæ anſam in Abraham Loth ſortire- D
tur; è quibus hæc ille, quæ egimus, egregiè confirmat ſcilicet, *quàm oculati eſſe debeant Domini in diſtribuendis bonis, aut oſtendendis fauoribus, ne ſcilicet ex hoc alios ad inuidiam prouocent.*

Purpurati Vatis verba peracutè, vt aſſolet, expendens Diuus Auguſtinus: *San-*
Pſal. 45. 5. *ctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus. Deus in medio eius non commouebitur:* aſſerit Deum in medio conſiſtere illud ſignificare, quòd ſcilicet omnibus eàdem menſurà æqualis ſit, nulli magis quàm alteri ſtudioſus, & quòd ad gentilia inſignia & ſtemmata excœcatus, virtutes tantùm & vitia metiatur; huius autem æqualitatis cardine ſi mundus innitatur, ſtabit. *Quid eſt ergo Deus in medio eius? hoc ſignificat, quod æquus eſt omnibus Deus, & perſonas non accipit: quomodo enim*
D. Auguſt. ibid. *illud, quod in medio eſt, paria habet ſpatia ad omnes fines; ita Deus medius eſt,*

æqua-

æqualiter omnibus conſulens: Deus in medio eius non commouebitur: vnde non commouebitur? quia in medio eius Deus.

A Chriſtus etiam Dominus, quamuis ex illis rationibus, quæ ſibi iuſtiſſimæ noſtros oculos latent, tres tantùm, quos enixius cæteris diſcipulis diligebat, elegiſſet fidos veluti teſtes admirandæ ſuæ figuræ mutationis; adhùc tamen prudentiſſimè ipſe contendit, vt nulli alteri tantum prodigium compertum exploratumque eſſet, quo tamen adhùc & ipſi indiguiſſent, ad eorum animos promiſſæ ſpe beatitatis inflammandos; hoc certè ſi à narrantibus diſcipulis excepiſſent, quanta profectò dulcedo, quâ Petrus, Iacobus, & Ioannes redundabat, in eorum animos irroraſſet; magis tamen conſentaneum Chriſtus duxit, vt eorum ora ad arctiſſimum ſilentium obſtringeret, ne æmulationem & inuidiam eximi in illud beneficium in diſcipulorum animis diſſeminaſſet. *Ne corda aliorum, qui non viderant, ſubuerterentur triſtitiâ: & ne proditor incitaretur ad inuidiæ rabiem.* Sic D. Ioannes Damaſcenus. D.Damaſc. in Catena in Math. 14

B Simillimum & illud eſt, quo Diuus Hieronymus rationem ſtatuit, cur potius Petro ſuæ Religionis Principatum contulerit, quàm Ioanni ſibi perquàm dilecto; ex huius enim adoleſcentiâ non mediocris ſeditionum inter diſcipulos ſeges enaſcebatur, cum è Petri ſenectute, quæ veneranda omnibus erat, nullus locus offenſioni daretur; do Hieronymum. *Magiſter bonus, qui occaſionem iurgÿ debe erat auferre diſcipulis, in adoleſcentem, quem dilexerat, cauſam præbere videretur inuidiæ.* D.Hier.l.1 in Iouinian.

Hanc ipſam æqualitatem, docente Bedâ, moriturus ipſemet Chriſtus oſtendit; Hyeroſolimam enim telluris vmbilicum elegit ad Dauidis vaticiniũ explendum; *operatus eſt ſalutem in medio terræ*; cùm enim eius capiti Regis titulus impoſitus fuerit, Principes omnes & Magnates populorum moderatores erudire voluit, vt à quocumque priuato ſtudio deflectentes, in beneficijs impertiendis exemplum ab eo aſſumerent, qui terræ medium ad ſui pretium ſanguinis effundendum elegerat, *vt paſſionem ſuam omnibus offerret æqualitèr.* Beda l. de imaginibus Pſal.73.12.

C Hùc etiam referri ea valent, quibus Hugo Cardinalis Chriſtum hominem ſe rediuiuum inſpectandum Apoſtolis damtè exornat: nulli etenim eorum parti addictus in medio eorum conſtitit: *Stetit Ieſus in medio eorum, & dixit eis, Pax vobis.* Pacem eis auſpicaturus, æqualis futurus omnibus erat & prorſus indifferens: hinc Antiſtites inſtruantur, ſubditorum nunquam animos concordi pacis & concordiæ vinculo connectendos, niſi ab omni ſe præbeant priuato ſtudio alienos; ſi enim *Prælatus ſit eſt in medio, non murmurant ſubditi, ſed ſunt in pace; aliter autem murmurant.* Hæc Hugo. Luc.29. 36 Hugo Cardin. in Pſal. 81. 1.

§. II.

Diuinam hanc eſſe virtutem quis vnquam inficietur, cùm eam tùm in veteri, tùm in recenti lege ad nos erudiendos ſingulari ſtudio Deus excolat: quápropter ſicuti ad hanc tám excelſam idæam aſſequendam, Iudicum, Magiſtratuum, Principum quilibet mores ſuos deberet attemperare, ſic Præſules & Hie- Deuter.10. 17. Sap. 6. 8.

D rarchæ eò arctius ad hoc obſtringuntur, quò magis eorum tribunalia proxima ſunt iudicanti Diuinitati; ad nos itaque validiùs, quàm ad alios ſacra illa lex intonat in Deuteronomio exarata: *Nulla erit diſtantia perſonarum, ità paruum audietis ac magnum: nec accipietis cuiuſquam perſonam*; quia Dei iudicium eſt; quid autem porrò ita ad alicuius fauorem iuſtitiæ leges inuertere, quàm in ſacram Cathedram ouamare prophanam, cæleſte Tribunal humano calcandum obijcere, ipſamque Dei regalem ſedem aggredi, vt excuſſo, perturbatoque Deo eius loco iniquitas dominetur? Fidem de his habeas Alexandrino Hierarchæ Cyrillo. *Qui ſe ad iniquè iudicandum exercet, tantùm non diuinum, & altiſſimum Thronum inuadit, & in ipſam ineffabilem gloriam ſe peccare ſciat, qui niſi rectè & iuſtè iudicare nouit*: re vera id ipſum hoc eſt, quod Diuus Hieronymus pronunciauit. *Quicumque conſanguinitate, aut amicitiâ, vel è conuerſo hoſtili* Eccleſ. 36. Rom. 2. 11. Glat. 2. 6. Ephef. 6. 9. Cor. 3 25. Act. 10 34. 1. Petr. 1. 17 Iob. 34. 19. D Cyril. Alex. D. Hier. in

ſtili odio, vel inimicitÿs in iudicando ducitur, peruertit iudicium Chriſti, qui eſt A
iuſtitia.

Exod.23.2. Nil igitur mirum, ſi frequentatiſſima ſin ſacris paginis reliquarum legum hæc
3. leuit.19. memoretur: in Exodo eam habes, tùm in Leuitico recitatur, in Deuteronomio,
15. Deut 16.15 in Paralipomenon, in Iob promulgatur: in recenti autem lege præcones eius fue-
2 Paral. 19. re, tùm Diuus Ioannes, tùm Diui Paulus & Iacobus: E quâ re fit, vt cùm in ſa-
Prou.28.ſ. 21. cris paginis (vt Salonius docet) crimina tantùm grauia & læthalia prohibean-
Ion.7.24. tur, *de fide eſt* perſonarum acceptionem ad peccatum læthale referri, niſi cætero-
Eph. quin paruitate materiæ minuatur: ad quæ roboranda ratione aliâ viar ab Aqui-
Iac.2.1.9. D.Th.2.2.1. nate illatâ, quòd ſcilicet, cum ſoli virtuti peccatum opponatur, peccatum ſit
q 63 ar.1.& ibi ſolen. oportet acceptio, quæ iuſtitiæ aduerſatur.

Arctum etiam adeò præceptum hoc eſt, vt cùm ſexcenties pauperes inopeſq;
nobis Deus commendet, ingentiaque nobis obijciat præmia ex ope ad eorum
ſolamen adhibitâ, cùm tamen ad Aſtreæ, tribunal acceditur, non reſpiciendam
docet pallentem inopum faciem, & purulentas eorum ſordes, ne ad eas ærum- B
Exod.23.3. nas emollitus, à debito iuſtitiæ rigore deflectas: *Pauperis quoque non miſereberis*
D Tho.2.4 63. art. 4. *in Iudicio, in quo iuſti iudicÿ pulchritudinem ſeruat incorruptam, & Iudicem æqua-*
D Cyril. *litatis arbitrium vbique facit*; ſic Cirillus: qui verò animo nimis euirato &
Ale and de cha itate in fratres l. 8. fracto huic ſententiæ diſſentiret, impietatem indueret, vt pietatem oſtenderet, &
10. 2. iuſtitiam iactans iuſtitiæ militaret. Quandoquidem, *Iuſtus perit in iuſtitiâ ſuâ*.

Eccleſ 7 16 A Diuo etiam Auguſtino monemur, facillimè in huiuſmodi ſcopulum ab eo
D. Auguſt. impingi, qui ſacris voluendis codicibus non aſſueuit: importunè namque miſe-
in Pſal. 32. ricors reum ſe tunc ſceleris faciet, cùm ſe pium oſtenderit; cùm blandiri egeno
ſ 4. videtur, in eum deſæuiet, eius ſcelera fouens, & iniquitatem palpans: *qualem*
miſericordiam feciſti in eum, cuius iniquitatem fouiſti? Ecce ſacello peperciſti, &
cor percuſſiſti.

Verum quidem eſt, quòd ſi paria adeò eſſent vtrimque, vt noſtro arbitrio
diſſoluenda lis eſſet, commendabilius vtique eſſet pauperi magis quàm diuiti
adhærere, tùm quia eum calamitoſior & miſerior ſit, dignior miſericordiâ C
eſt, tùm quia fidere ſatis poſſumus, nullâ nos vel lucri, vel vtilitatis ratione ad
D Amb. 2. off c. 15. pauperis fauorem commoueri; atque id circo, *eò magis infirmo & inopi nos ſtu-*
D Tho.2.9. *dere conuenit, quia pro eo, qui non habet, remunerationem ſperamus a Domino Ieſu.*
63. ar. 4. ſic Diuus Ambroſius. Aquinatis doctrinæ hæc conſonant, nos obſtringenti, vt in
agendis cauſis forenſibus pauperi ſubueniamus, *tamen ſine læſione iuſtitiæ*, qua-
tenus honeſtatis & iuſtitiæ leges permiſerint.

Tàm validè hanc æqualis iuſtitiæ legem humanis cordibus inſinuauit Deus, vt
ex ipſis ſuperſtitionum tenebris eius ſplendor emerſerit, & ſapientiſſimis á viris
inuiolabilis æſtimata fuerit, & multiplici ſymbolorum ſpecie plurium popu-
lorum conſenſu fuerit deſignata. Vt reliqua præteream, Aegyptii, è quibus
tanquam è fonte, ſcientiarum flumina in Græciam emanarunt, ad hoc expri-
Alex. Afro. mendum, Alexandro Aphrodiſæo referente, capite diminutam Aſtræam in
Pier. l. 59. in fin. Zodiaco Leonem inter & Libram ſtatuebant. Pierius, qui hoc ſymbolum expli-
candum ſuſcepit, aſſerit in Leone fortitudinem exprimi, quâ minas, æquè ac ob-
ſequia magnanimè ſuperaturus eſt Iudex; æqualitam libra ſignificat, quâ cau-
ſarum momenta accuratè ſerutetur; quod autem capite diminuta videretur, ex D
eo proueniebat, quòd inter ſydera abſconditum illud ſeruaret, vt oſtenderet
eius adminiſtros hominum aſpectu reiecto, vnum tantùm Deum ſpectaturos.
Caput verò ei non tam ademiſſe mihi videtur, quàm inter ſy[illegible] *occultaſſe, vt indi-*
caret a iudice neminem videri debere. Vnde Athenis in A[illegible]*go, Rei velato ca-*
pite cauſam dicere iubebantur, ne Iudicum affectus moueri p[illegible] *condit ergò caput*
inter ſydera, ſolum Deum intuens.

Vt inter ſcopulos & breuia Politicus, vel ſacer Nauarchus enauigans, ſuæ Diæ-
ceſis aut Reipublicæ nauem tutam adducat, & portum beatitatis appellat, eò
puppim ſui patrocinij flectere non debet, quò vel ſua vel aliena voluntas aſpirat:
ſed Deum ſemper inſpecter æquiſſimum omnibus ſydus autoremque iuſtitiæ: ad
eum ſuæ voluntatis curſum dirigat & impellat.

Memo-

Memorandum omnibus ad rem hanc exemplum illud eſt, quo poſteritatem omnem, vt Plutarchus refert, Themiſthius informauit; cùm enim eum de re æquitati contrariâ Simonides vates poſtulaſſet, præclarum illud effatum pronunciauit. *Neque tu bonus Poëta eſſes, ſi modos & numeros in canendo contemneres; neque ipſe bonus Prætor, ſi gratiam cuiuſque legibus præferrem.* Cleon, vt ſubliмiores ſuæ Reipublicæ Magiſtratus excepit, aduocatis amicis omnibus, illud aſſeruit, velle contexta amicitiæ vincula diſſoluere, vt pote quæ iuſtitiæ æquitati aduerſatur, noſtramque ſententiam à debitâ integritate diuertit; quàpropter memorandus ſemper Tullius, aſſeruit, *quod exuit perſonam Iudicis quis quis amicum induit.*

A

Plutarc. in Themiſtoc.

Plut. in Polit.

Quid de viro doctiſſimo Papiniano Iuriſconſulto dicendum? hic enim à Cæſare Caracallâ rogatus, vt eà qua præſtabat in cauſis agendis ſapientiâ & fœlicitate, homicidium, quod è fucatis rationibus in Getam ſuum fratrem immaniſſimè patrauerat, coràm Senatu ſuſciperet propugnandum; Cæſaream petitionem ingenuè reiecit aſſerens, vt Spartianus author eſt, *Non tam facilè parricidium excuſari poſſe, quam fieri.* O chriſtianâ, imò infulatâ linguâ digniſſimam linguam, ò ſententiam è Cælo lapſam, ò aurea verba plumbeo licet ex ore deriuata! mihi quidem maiori in pretio eſt clariſſimus hic autor ex hoc vno reſponſo, quo Cæſaris cauſam, ſudoris & ſanguinis pretio ab alijs coëmendam generosè reiecit, quàm ex innumeris ſententijs, quibus iuris ſcientiam, & pandectas illuſtrauit; quandò quidem ab eo ſcopulo magnanimè declinauit, in quem, teſtante Sophocle, validiſſima quandoque nauigia frequentiſſimè illiduntur.

Cic. apud Petr. Ranen in quadam Epiſt.

Spartia in Caracalla.

B

——— *Sæpe homines maximi*
Labuntur in ſaniem ob lucrum turpiſſimè,
Verbis bonis cum palliant ſubtilitèr
Cauſas iniquas.

Sophoc. in Antigone.

In immenſum propè ſe meus ſermo porrigeret, ſi integerrimæ & rectiſſimæ æquitatis exempla centuriare mens eſſet, quibus Epaminondæ, Bruti, Tarquinij, dum ne proprijs quidem filijs ad iuſtitię æquitatem ſeruandam parcere voluerunt, nomen ſuum illuſtriſſimè exornarunt; ſed illud, quod de Locorum Rege Seleuco narratur, egregium adeò excelſumque eſt, vt abſque iniuriâ præteriri non poſſit: cum enim hic ſub cæcitatis infligendæ pænâ adulterij crimen decretâ lege prohibuiſſet, cùm poſteà eo adulterij crimine ſe ſuus filius deturparet, conſtantiſſimè præcepit, vt nullâ regiæ perſonæ ratione habitâ, legis rigor expleretur; ſed populorum precibus & lachrymis obſeſſus, cùm vnâ ex parte eorum genio vellet indulgere, ex aliâ verò decretam legem impleri, ſtatuit vnum ſibi oculum adimi, alterum filio, Patris perſonam cum filio eandem eſſe arbitratus: multum quidem ipſe lucis ſuo rapuit è vultu, ſed tantumdem immorituri fulgoris ſuæ famæ impertiuit; in nitidiſſimum ſydus obſcuratus oculus ſe conuertit, quo ſæcula omnia ventura omnibus clariſſimus inſpectabit. Hinc obiter collige, quàm iniquè conquerantur aliqui de pœnis, quibus adulteros damnant Epiſcopi, dum ab ipſis Ethnicis tàm graui ſupplicio fuit in Regiâ perſonâ mulctatum.

Val. Max l. 5. c. 8. & l. 6. c. 3.

C

Vt finem tandem imponam, aduertas velim, quòd licet in commutatiuâ iuſtitiâ ad ciuiles cauſas relatâ, ea ſemper menſura proportioque ſeruanda ſit, quæ arithmetica dicitur, cauſarum tantùm vim, non perſonarum gradus expendens; in eâ tamen, quæ a diſtribuendis vel honoribus, vel pœnis diſtributiua vocatur, eam etiam ſeruari poſſe, imò quandòque debere, quæ dicitur geometrica, plus aliquid nobilitati quàm plebi condonando; quâ fortè de causâ armonicum illum concentum, ex arithmeticâ & geometricâ proportione Bodinus effinxit: quin in Reipublicæ muneribus impertiendis hanc eſſe legem menſuramque ſeruandam docuit Plato: *Quæ maiori plura, minori pauca tribuit; ſecus inæqualia fiunt niſi menſuram accipiant*: ita tamen hæc intelligas velim, vt in primo capite, Diuo Baſilio adhærentes, explicabimus.

Euſtach. 3. part.

Bodiuus de Republ. l. 6. cap vlt.

D

Plato l. 6. de legib.

Licet autem de ijs agentes, quæ ad cauſidicum forum referuntur, à Diui Auguſtini & Ambroſij ætate longè diſcedamus, qui non exiguam temporis partem

In vita D Ambroſ. refert etiam D Aug. l. 6. confeſ. c. 3. in vita D. Auguſt.

in cauſis agendis impendebant; cum enim in immenſam ferè molem cauillationes Cauſidicorum excreuerint, qui clientibus vtrimque pugnantibus victoriam æquè pollicentur, adeò vt non lites extinguant, at foueant, nec partium duritiem emolliant, ſed magis obfirment; cùm ex hoc odium potiùs, quàm populorum amor in Epiſcopos refluat, Vicarijs hoc onus imponitur, ne cum ſacri regiminis detrimento, diffidentes altercantibus partibus efficiantur Antiſtites: in adminiſtros tamen euigilare Præſules debent, & eos, qui ad ſuam opem refugiunt alacritèr excipere, præſertim in pupillorum, viduarum, & pauperum cauſis curam omnem intendere; quòd ſi eis vel actor vel Cauſidicus defuerit, de eo ipſis proſpicere, & tortuoſas curialium ambages prolixiſſimaſque altercationes excindere; optimè enim Romanæ Pater Eloquentiæ ait: *Licet permulta præclarè legibus ſint conſtituta, ea Iuriſconſultorum ingenijs corrumpi & deprauari*: hoc namque modo legem illam cælitùs nobis impoſitam explebunt Epiſcopi: *Iudicate egeno & pupillo, humilem & pauperem iuſtificate*; nec non ſapientiſſimi Regum conſilium illud: *In iudicando eſto pupillis miſericors vt pater; & pro viro matri illorum; & eris tu velut filius Altiſſimi obediens, & miſerabitur tui magis quàm mater.* A

Cic. pro L. Maurena.

Admirationem hac in re omnium ſibi conciliauit Carolus Octauus Rex Galliarum, qui non rarò pauperum, egenorumque cauſis adeſſe ipſe cupiebat; & quàmuis in ſtatuendis ſententijs aliorum ſuffragia ſequeretur; adhùc tamen vtiliſſima eius præſentia erat ad Cauſidicorum licentiam refutandam, eorumque opera ad integritatis menſuram dirigenda: hoc autem multò arctiùs ab Epiſcopis faciendum quis ignoret? nec aliâ de causâ à Diæceſis adminiſtratæ ratione reddendâ ſacri Vicarij eximuntur, niſi quià certiores de eo ſunt omnes, quòd ab eorum Epiſcopis ad actarum cauſarum trutinam aduocentur. *Parui enim refert abs te ipſo ius dici æqualiter & diligenter, niſi idem ab ijs fiat, quibus tu eius muneris aliquam partem conceſſeris.* Romanus Orator hæc ſcribit. B

Philip. Comineus l. 5. belli Neap.

Cic. ad Q. Frater. Epiſt. 1.

De Diſtributiuà Iuſtitià in ſacerdotijs impertiendis.

Cap. XIII.

C

SI indecora Epiſcopis eorumque nomini iniurioſa perſonarum acceptatio eſt, multò magis hoc continget in ſacerdotijs ſacriſque cenſibus impertiendis, ijſque præſertim, qui cum animarum curâ aſſociantur: quàm plurimis & validiſſimis ad hoc tenemur rationibus, quarum ſingulæ virulentum hoc monſtrum & ſtygiam hanc Megeram valerent à nobis auellere.

Primum ſibi ea locum ſortiatur, quæ in eo verſatur, quòd longè nimis hæc inæqualitas ab eâ ſanctitate diſcedit, quam Chriſti Religió profitetur, quæ ſe omnium parente indiſcriminatim porrigit, peſſimum nouercæ nomen abominans; accipe Ambroſij ſtylum. *In Eccleſiâ diues & pauper, ſeruus & liber, Græcus & Scytha, honoratus & plebeius, omnes in Chriſto vnum ſumus; nemo præſumat quia diues eſt, plus ſibi deferendo.* Acroama inde ſubnectit aureis notis omnium animis inſcribendum. Ille eſt diues in Eccleſia, qui pauperi, non ſibi diues eſt.

D. Ambr. ep. 82.

E virtute dumtaxat, è pietate, morumque rectitudine præſtare alijs debemus: non in vetuſto ſtemmate, at virtutum amore nobilitas efflorescit; veras in animi dotibus opes numeramus, a ſapientiâ & integritate habemus quòd alijs præferamur; rurſus accipe Hieronymum. *Neſcit Religio noſtras perſonas accipere; nec conditiones hominum, ſed animos reſpicit ſingulorum, ſeruum & dominum de moribus pronunciat*: quin ipſa pariter virtus imbecillis & inutilis eſt, niſi, vt Chryſoſtomus monet, comitem ſui prudentiam ſortiatur. D

D. Hieron. Epiſt. 34. ad Celant.

In huiuſmodi perſonarum acceptionem tàm acerbè Chriſti Religio indignatur, vt ipſimet ſupremis mentibus admirationi ſit; myſtici enim corporis inſtar,

D. Chryſoſt. de Sacerd. l. 3.

omnium

omnium bonis ea fruitur, omniumque malis ea triſtatur, & ſi precibus ſuis Deum A fatigat, illas etiam ad inopum, impiorum, ſuorumque hoſtium opem liberalis effundit; quàpropter à Diuo Ambroſio, Iuſtitiæ typus & norma meritiſſimè fuit appellata. *Eccleſia autem quædam forma iuſtitiæ eſt, commune ius omnium: in commune orat, in commune operatur, in commune tentatur.* Amb. l. 1. de off c.28. Vbi autem de Sacerdotijs & gradibus conferendis agitur, tùm opere, tùm exemplo Magiſter Chriſtus edocuit, virtuti tantùm & merito eſſe tribuenda; Præmio donanda virtus eſt, & onus idoneæ facultati imponendum. Eleganti hoc propoſito ordine ab virtutis palæſtram Deus omnes excitauit, eumque maximè compoſuit, vt mutuam partium ſibi conſonantium pacem confirmaret. Ab Ambroſio hæc habes. Ambr. l. de officijs. *Hæc pax domeſtica, & cohabitantium ordinata a Deo concordia, & clara iuſtitia, vt ſcilicet, qui excellunt ratione, excellant Dominatione.*

§. I.

B

ALteram hinc rationem habes, quòd ſcilicet, diſtributiuâ Iuſtitia hoc exigit, cuius natura ea eſt, vt ſit omnibus æqualis, & veluti vitium, quo ipſa deſtruitur, perſonarum acceptionem deteſtetur; reliquis omnibus ſuffragantibus Diuus Magiſter Aquinas hæc docet. D.Thom.2. 1.q 63 ar.4. & ibi Arg. Sab.& Vall. q 7. Leſſ l.2. c.32. a dub. Iniquitatis licentiæ corrumpendam ſanè proſtitueret Chriſti fidem, qui concinnum hunc ordinem vitiaret, & in eius bonis elargiendis, oſtio pauperibus, & pijs viris obſtructo, aditum tantùm ad ea acquirenda illis aperiret, qui vel fumosâ auorum ſerie, vel immani opum affluentiâ, omni tamen virtute deſtituti ſplendeſcunt. Quid aliud hoc eſſet, quàm in ſolio virtutis ſedem dare fortunæ? quàm Chriſti legem euellere, aliamque prorſus viam tenere, quàm illam Chriſti Domini veſtigijs conſecratam. *Abſit Domine, vt in tabernacula tua præ pauperibus accipiantur perſonæ diuitum, aut præ ignobilibus nobiles; quandò potius infirma mundi elegiſti, vt confunderes fortia.* D. Aug ſer. C ſic Auguſtinus.

Diſtributiua Iuſtitia, vt ingenioſè Aquinas explicat, ea tantùm in electo viro conſiderat & expendit, quæ apta & opportuna videntur oneri conferendo: acceptationis è contrà oculus in ijs tantùm contemplandis ſiſtit, quæ non ad ſacerdotij & muneris qualitatem, ſed ad ipſammet vel electi vtilitatem, vel electoris voluntatem, & voluptatem referuntur: D.Th. q.63 ar 1. vides, quàm meritò virtutis illa, hæc vitij ſibi munus & nomen vſurpet, ideòque vna ab alterâ expellatur.

Flagitioſum nimis porrò eſſet, minori pretio virtutem, quàm perſonam habere, maiorique cultu baſim, quam ſimulachrum excipere, non muneris dignitatem implere, ſed vel amicorum, vel affinium ambitionem explere, ſuæque domui proſpicere, cum animarum detrimento & nominis Chriſtiani dedecore: ingens ſanè hinc ſcandali pateret occaſio, quia eadem criminis nota Chriſtianæ Religioni inureretur, quam Romanæ Reipublicæ iam ruenti Saluſtius adſcribit. *Inter bonos & malos nullum deſcrimen eſt, omnia virtutis premia ambitio poſſidet.* Saluſt. de Coniur. Catil. quæ vitia, quæ flagitia ſanguineis propè fletibus illachrymanda in Orthodoxam fidem hinc redundarent! Sacros Cenſus in ea deponi hominum capita, quæ pie- D tatis palæſtram ne primo quidèm à limine ſalutarunt; Eccleſiæ bona, ſanguinem ſcilicet Chriſti & pauperum patrimonium in eos defluere, qui inter irritamenta libidinum deliciaſque turpiſſimas, largiſſimè ea dilapident; in Canonicos eos eligi, qui canonum leges vel obliti vel neſcientes, effrænatiſſimos ſæcularium mores induerunt; quæ collegarum hinc incommoda, quæ Epiſcoporum moleſtiæ, quæ religionis erubeſcentia, quæ ſcandala populorum! Parochòs inſtitui rudes, imperitos, inurbanos, diſcordes, effrœnes, & lupi melius quàm Paſtoris imaginem referentes: Et quàmuis non rarò ex virorum idoneorum penuriâ, de hoc Antiſtites culpari non valeant, adhùc tamen inficiari nemo poterit, quin frequentèr in eis eligendis ipſi deficiant, vel vt proprio, vel vt alieno genio blandiantur, vel vt magis ſuam effrœnem cupiditatem expleant, quàm publicæ dignitati proſpiciant: Conqueritur de his iure merito hâc dicendi

D. Hieron. l. 1. aduerſ. Iouinia.

formâ Hieronymus. *Multi eliguntur non amore ſui, ſed alterius odio, in pleriſq; ſuffragium meretur ſola ſimplicitas, & alterius prudentia & calliditati, quaſi malitia opponitur; interdum hoc & Pontificum initio accidit, qui non meliores, ſed argutiores in Clerum adlegunt, & ſimpliciores quoſque, atque innocentes, inhabiles putant, vel affinibus & cognatis, quaſi terrenæ militiæ officia largiuntur, ſiue diuitum obediunt iuſſioni: quodque his peius eſt, illis clericatus donant gradum, quorum ſunt obſequijs deliniti.* A

D. Chriſoſ. l. 3. de Sacerd.

Prolixum etiam ſermonem ad hæc vituperanda Diuus Chryſoſtomus intexit, illud deflens, quòd in hiſce electionibus, tota perſonæ, nulla virtutis æſtimatio habeatur: ſed de hoc inferiùs.

Alicarn. l. 2 Rom. antiq.

Eximia ea lex Romuli fuit, quam Dyoniſius Halicarnaſſæus recitat, ſacerdotale ſcilicet miniſterium, nunquam venalitati, vel adſimili rationi ſubijciendum; ſed è qualibet vrbis regione duos eligendos, quos quinquageſimum ætatis annum elapſos tùm ſanguinis ſplendor, tùm virtutis iubar illuſtraret.

Tacit. l. 1. hiſt. Dio Caſſ.

Qui ſibi in Imperij dignitate ſuccederet, eligere conſanguineum noluit Galba; B nec enim domui ſuæ, ſed Reipublicæ conſulere meditabatur, non ſuo commodo, at publico ſubmouendo ſtuduit, de quâ ſuâ æquitate gloriatus illud meritò ingeminabat. *Auguſtus in domo ſucceſſorem quæſiuit, ego in Republicâ.* Huius adhæſit veſtigijs Cocceius Nerua apud Dionem, licet plures è ſuâ familiâ ſufficere Cæſares poſſet; nec enim ad ſuæ domus gloriam, ſed ad imperij vtilitatem, tanquam ad ſuæ mentis ſcopum collimauit. Ita ne igitur! Ab Ethnicis idolorumque cultoribus in eâ virtute excolendâ vincemur, quam potiſſimùm noſtri nominis ratio poſtulat, & in eis, quorum non domini ſumus, at adminiſtri?

Co, 4. 1.

D. Tho. 2. 2. q. 63. ar. 2. ad 1.

Tertia hinc ratio hauritur, & validiſſimo dicendi genere explicatur à Paulo. *ſic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei:* hînc ergo colligendum quid nam erit; *hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur.* Verba hæc ad rem noſtram afferuntur ab Angelico, in quibus inſuper aduerte, loco illius vocis, *Diſpenſatores*, è Græcâ dialecto haberi; C *æconomi.*

Theoph. in d. 1. Corint. 4.

Cant. 2. 5. vbi Beda.

Non ideo itâ Sacrorum Cenſuum domini ſumus, vt pro noſtrâ voluntate diſponere de ipſis valeamus: noſtræ vtilitati proſpicere, noſtroq; ex eis arbitrio indulgere non licet: noſtra res cum eâ immiſcenda non eſt, cuius in Chriſti domo ſumus tantùm adminiſtri; eâ tantùm menſurâ ſunt ea bona à nobis diuidenda, quâ Chriſti domui, hoc eſt Eccleſiæ eiuſque voluntati & placito ſtudeamus: potiſſima enim Aeconomi dos, fides eſt, vt monet Theophilactus. *Fidelis autem eſt, ſi herilia bona ſibi non vindicet, & attribuat, vt non veluti dominus res tractet, ſed veluti aliena & herilia diſpenſet; non ſua eſſe dicens, quæ ſunt heri: ſed è diuerſo, quæ ſua ſunt, heri eſſe.* Diſtribuenda igitur ſacerdotia fidei noſtræ commiſit, vt in eorum diſpenſatione, non perſonarum vtilitas, at Religionis commodum expenderetur, nec corporum delicijs, ſed animarum ſaluti conſuleremus; quòd ſi nos indignatio iuſta ſubiret, quòd in noſtris facultatibus adminiſtrandis Aeconomi noſtri, domuſque noſtræ Præfecti, non commoda noſtra, ſed ſua bona perquirerent, an non credendum eſt, acerrimè in nos iraſci Deum, ſi in ſacrarum, hoc eſt ſuarum rerum adminiſtratione, fidem, quam in eis impertiendis de nobis habuit, damnandâ profuſione fraudauerimus? De charitate ſuis viſceribus D à ſuo ſponſo inſtillatâ gloriatur Ecceleſia; hînc iuxta Bedæ ſententiam, *Eccleſia pro diſtinctione meritorum alios alijs amplius diligit.* Si ergo ab infido oeconomo ordo iſte turbetur, annon ampla indignationis ſeges egerminabit?

Matth. 20, 15.

Orig. hom. 33. in num.

Si noſtris vel familiaribus vel affinibus munificos eſſe placuerit, paterna vtiq; bona non deſunt, ait Diuus Thomas, quibus abſque vllo ſalutis diſcrimine, vllàque perſonarum acceptione vti liceat, iuxtà ea Diuini præceptoris verba, *an non licet mihi quod volo facere?* at facile nimis eſt, vt in diuinis bonis diuidendis delinquamus: diſtinctionem hanc non ex Angelico habes, ſed ab Origene, qui de viris ad ſacra miniſteria eligendis loquens hæc habet. *Nulla propinquitatis acclamatio: propinquis agrorum, & prædiorum relinquatur hæreditas: gubernatio autem populi illi tradatur, quem Deus elegit; qui ſcilicet in ſe habet*

Spiri-

Spiritum Dei, ideſt in quo ſit Charitas legis & ſcientia, vt poſſint eam audire filij
A *Iſrael*. Elegantiſſimum hac de re mihi in promptu exemplum eſt ſacro à codice deſumendum. Cum paterna ſua bona filijs ſuis Iacob æquè ſingulis impertitâ eorum parte diuideret, vt præ cæteris dilecto filio Ioſeph ſingulare ſui amoris pignus daret, præter adſcriptam illi partem alia etiam maiora illi bona impertiuit: *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo*. Cum autem legalem benedictionem fuit elargiturus, Ioſepho omiſſo & Beniamino, beneficium, quod ſimul ſacerdotio annexum erat, in Iudæ caput deuoluit, non aliâ de causâ, inquit Rupertus Abbas, *niſi quia in dandis benedictionibus, non ſuam, ſed Dei voluntatem facere debuit; non carnis affectum, ſed ſpiritus inſtinctum ſequi dignum fuit*; Regni ſacerdotalis dominium penès ipſum non erat, ſed depoſitum: integrâ igitur fide, non illud pro ſuo arbitrio, ſed ad Dei præcipientis leges probus diſpenſator impertijt; Diuina enim voluntas non ſua in eo dando magiſtratu ipſum direxit.

Genſ. 48. 22

Rup. Abb. l. 4. de oper Spirit. S. c. 10.

Quantò autem magis ad hoc ipſum nos adminiſtri Dei tenemur in Sacerdo-
B tijs, & ijs præſertim, quæ parochialia ſunt, conferendis, in quibus de animarum ſalute agitur Diuino Chriſti ſanguine comparatâ? an non ex his vna theſauris omnibus terrâque marique coaceruatis, ipſiſque Cæli ſyderibus pretio antecellit? adeò vt ſi vna tantùm anima idonei Paſtoris regimine deſtituta in ſtygiam abiſſum præceps ageretur, quànam aliâ re poterit eius iactura compenſari? quis non eius pretium recenſebit, cuius ad Diuinæ iuſtitiæ tribunal vocabimur debitores. *Vnius animæ perditio tantam habet iacturam, vt nulla ratio poſſit æſtimari*; Sic Chryſoſtomus, qui rationem hanc ſubnectit; *Etenim ſi vnius animæ ſalus tanti eſt, vt ob hanc filius Dei fieret homo, tanta quam pateretur perditio, cogita quantam conciliabit pœnam?*

D. Chriſ. homil 3. in actu Apoſt.

Atque vtinam, vt innumeri è populo, non propriâ tantùm inſaniâ perderentur, ſed illorum etiam ſocordiâ, qui eorum præfecturam gerentes vel impij vel deſides nullam dant operam, vt eos ſtygijs ſcelerum vinculis abſolutos diui-
C næ reſtituant libertati.

Sinus in pelago Maſſilienſi eſt tranquillus adeò & pacatus, vt nullà in eo vel ventorum, vel fluctuum rabie oblatrante, pèrrara ſint ea nauigia, rudis licet Nauarchi manu gubernata, quæ ibi naufragium patiantur. Iocari per eas quidem vndas poſſunt non vorari: Mundi è contra amplum pelagus adeò turbinum vi, procellarum ferociâ, ventorum impetu quatitur, tantâ ſcopulorum, breuium, fretorum copiâ obſidetur, vt populorum nauigia, niſi ſapientiſſimis, peritiſſimiſque Palinuris adducantur, magnum diſcrimen ſubeant illius naufragij, quo non vndis, at flammis deuorentur; non ſine animi angore Bernardus hoc explicat. *In mari Maſſiliæ ex decem nauibus vix vna periclitatur, at in mari huius ſaculi ex decem animabus vix vna ſaluatur*. Ita ne igitur? vt tám pretioſi inæſtimabileſque theſauri noſtrâ ſocordiâ pereant? vtque noſtro arbitrio, noſtræque vtilitati ſeruiamus, tám ingentem ſomniculoſi patiemur iacturam? hoc certè in lachrymas ipſummet ſanguinem è venis ad oculos euocaret.

D. Bern. in cant.

D

§ II.

Illud etiam cum eximiâ ingenij laude conſiderandum Chryſoſtomus exhibet; quòd ſcilicet Apoſtolici Conuentus oeconomiam, collectarumque opum cuſtodiam Iudæ tradidit Deus, quem furem & improbum non ignorabat: puero etiam cuſtodiendum eum panem dedit, quem ad turbas nutriendas prodigioſo incremento amplificandum parauerat: populos verò & ſacra munera Apoſtolis alijs virtutis abſolutiſſimæ viris commendauit, vt ſignificaret, nullius ſibi pretij eſſe terrena hæc munera, ſed pretioſiſſima & inæſtimabilia munera animarum. *Non ità ſe gerunt plerique, qui non conſtituunt ſibi œconomos niſi fideles homines, & eos qui diuitias ſuas maximâ prudentiâ regant; cum interim Eccleſiæ beneficia & animarum curas hominibus minus optimæ conſcientiæ, minus prudentibus, & deniq; pueris*

D. Chryſ. l. 2. de dign. Sacerd.

pueris ſæpe committunt. hæc Chryſoſtomus. Proh Deus,quid aliud hoc eſt,quám
in miniſterio exercendo noſtram perfidiam explicàre? quid aliud, quám com- A
pertum omnibus facere,maximi a nobis ſordida hæc & abiectiſſima mundi orna-
menta fieri, nihili verò ſanguinem Chriſti hoc eſt pretium animarum? Lynces
in terrenis congerendis,in cæleſtibus talpas? quid aliud, quàm cæleſtem Regem
diuina nobis æraria committentem fædâ proditione perimere? Quám validè, at
iuſtè in huiuſmodi viros Diuus Bernardus inuehitur, eoque ſtylo inſurgit, quo
vel marmoreum & æneum vultum rubore ſuffunderet; atque vtinam feruida eius
verba in Præſulum omnium animos vtilitèr illaberentur! Do illa. *Miſera res!*
D.Bernard. l.4.deCõſid *ſatis ſuperque Epiſcopi ad manus habent, quibus animas credant; cui vero tutò ſuas
committant facultates, non inueniunt; optimi quidem æſtimatores rerum, qui ma-
gnam de minimis, & paruam de maximis curam gerunt! quid turpius quàm negli-
gentiùs ferre iacturam Chriſti, quam propriam? quotidianas expenſas, quotidiano
reciprocare ſcrutinio, & continua Dominicæ vineæ detrimenta neſcire? de pretio
eſcarum & de numero panum quotidianam cum miniſtris diſcuſſionem habere, & ra- B
ram cum presbyteris celebrare collationem de peccatis populorum? ſed quam tolerabi-
lius eſt rerum, quàm animarum ſuſtinere iacturam! hanc autem non ſentiunt, &
illa cruciantur.* Ad inſtrepentem & confragoſum huiuſmodi ſonitum atque to-
nitru, quis non contremiſcit, & tàm immane flagitium a ſe excutere non decer-
nit, animarum hic pretium ignorat, dignitatis pondus, muneris leges non ex-
pendit, & exactiſſimam rationem, quam de ſacris muneribus impertitis a nobis
exigat ſeueriſſimus Deus?

Ipſemet Deus,qui ſimul cum munere idoneas elargiri poteſt vires, ad nos eru-
diendos oſtendit, eâ mente ſe talenta vnicuique exercenda dediſſe, vt ſuas iuxtà
vires, negotium quilibet in eis ageret, & quinque ab eo repoſceret, cui quinq;
Math. 25. 15. dederat, tria cui tria, duo cui duo: *Vnicuique ſecundum propriam virtutem.*
An nos telluris vermes & ſordes, ſolâ noſtræ voluntatis lege ducti, ordinem
hunc euertemus, ac ſi Sanctuarij ſtateram noſtra opera, noſtraque flagitia non
ponderanda, poſsint effugere? C

§. III.

QVarta ex his ratio habetur, quæ ingentem nobis terrorem incutiet; Diuus
enim Auguſtinus obiurgationem illam interpretatus, quâ Diuus Iacobus
eos increpat, qui nobiles ſplendidis ſellis excipiunt, cum pauperes & egenos in
gradibus, quos ipſi calcant, cogant aſsidere, dignitatibus & gradibus ſacris hæc
omnia adſcribit. *Si hanc diſtandi, ſedendi, & ſtandi ad honores Eccleſiaſticos re-*
D. Auguſt. in epiſt.Iac. c. 2. *feramus,non eſt putandum leue eſſe peccatum in perſonarum acceptione habere fidem
Domini gloriæ; quis enim ferat eligi diuitem ad ſedem honoris Eccleſiæ, contempto
paupere inſtructiore & ſapientiore?*

Quin præclariſſima Chriſtianæ Religionis lumina Hieronymus & Ambroſius
inter maxima flagitia, quibus ſe Præſules inceſtant, acceptionem hanc perſo-
D.Hieron. in c.1. Mal. narum recenſent, docentque in eâ ſuæ perfidiæ apicem inueniri. *Inter omnia
peccata ſacerdotum, illud & vltimum & maximum ponitur, quare accipiant faciem* D
in lege, vt non cauſas, ſed perſonas conſiderent. ſic Hieronymus; quod iiſdem
D.Amb. adeó planè verbis Diuus Ambroſius roborauit, vt clariſſimè pateat, ab eorum
Diuino magiſtro vtique cælitùs ſuppeditata; clariſſimâ hæc ratione confirmat
D.Thom. 2. 2. q.63. art. 2. Aquinas, eò ſcilicet deformius & fœdius eſſe flagitium, quò excelſiora, ſanctio-
raque ea ſunt, circa quæ perſonarum acceptio verſatur: quòd ſi huiuſmodi ac-
ceptio ea eſt, vt vel indignum eligat, vel dignum reijciat, atrox adeò flagitium
eſt, vt in ſe cuncta Diuinæ indignationis fulmina concitet, nullumque planè in
Tartareo cruciatuum loco ſupplicium ſit, quo æqualitèr eius noxa mulctetur;
D. Chryſ. l.3.de ſacer. audi iam Chryſoſtomum de tàm vitioſâ corruptelâ triſtiſſimum. *Neque enim im-
meritos ſolùm adlegunt, verùm etiam idoneos eijciunt: etenim iuxtà peſtilens eſſe
reor vtiles arcere, & inutiles intromittere. Hac igitur non ne millies Dei fulumen
meren-*

A *merentur? non ne digna ſunt, quæ gehennæ, non illius, quam nobis ſacræ litteræ comminantur, ſed longè grauioris igne plectantur?*

Vlteriùs etiam eorum fœditas ſe porrigit, qui ad ineptos honoribus augendos, indignos viros attollunt: nam præter quam quòd ea reſtituere tenentur, quæ viri eorum proteruiâ reiecti deperdunt, vt infra explicabitur, in partem etiam accedunt, omnium eorum criminum, quibus ſe inuoluunt ſuo ſtudio electi; illud ſanè hoc eſt, de quo Timotheum Epheſinum Præſulem Paulus admonuit, *neque communicaueris peccatis alienis.* 1.Tim.5.22 Clariora hæc omnia fient ex ijs, quæ de ſacrorum ordinum collatione acturi fuſiùs ſtatuemus; ſed & Diui Gregorij ſuffragio hoc idem fulcitur, ſic loquentis, *Neceſſe eſt, vt omnes culpa, & negligentiæ ſibi imputentur, qui miniſterium virtuti infirmæ ſcilicet committit;* D.Gregor. l. 1. epiſ. illa itaque Iſaiæ verba ſibi pronunciata recogitet. *Ruina autem hæc ſub manu tuâ.* Iſai 3. Illud idem hoc eſt, quod Fortunato Neapolitano Antiſtiti denunciauerat Diuus Gregorius; cùm enim primos ſui Alcæterij Magiſtratus in quemdam è Monachis contuliſſet, cuius mores immorigeratos eà, quà par erat, ſedulitate non inueſtigauerat & expenderat, hæc Pontificio calamo ſcripſit. *Nam vos illo delinquente delinquitis, ſi ità cæperit ſe exhibere, vt ſe ad fratrum oſtendat regimen indignum.* Greg. lib.8 Epiſ.23.

B

Eadem res agitur, vbi etiam de Confeſſarijs approbandis. Cap. XIV.

VT iam tùm Theologorum, tùm Canonum Magiſtrorum veſtigijs hæreamus, multiplicis generis ſacerdotia ſunt; alia enim ſunt, quæ Canonicos ornant, alia quæ Parochos, aliaque minora; Ad prima certè impertienda nulla nos ſub lethalis peccati pœnâ lex obſtringit, vt in aptiores conferantur; ſatis enim eſt, ſi ad illud idonei fuerint, probàque morum diſciplinâ conſpicui; quamuis aduerſam tueantur ſententiam Vaſquez, Leſſius, alijque præclariſſimi magiſtri, qui ſanè aſperi nimis hâc in re ſunt, & omnium ferè Præſulum conſcientias illaquearent. Garz. eum tela de benef p. 7. c. 16.n.16. Vtinam hæc ſemper idoneis tribuantur! hoc enim ſatis C ſuperque eſſet: minora autem ſacerdotia, quæ ſimplicia vocantur, libentiſſimè à Diuo Carolo Clericis donabantur, qui opibus deſtituti pietati ſtudiosè vacabant, vt facilitatem inde haberent ſacros ordines ſuſcipiendi, ſeque tùm Eccleſiæ, tùm præſulis obſequio mancipandi.

Sacerdotia autem, quæ ad Canonicos inſtituendos diriguntur, viris tantùm diſpenſanda eſſent, qui morum probitate, ſcientiarum præſtantiâ, & eorum omnium, quæ ad diſciplinam ſpectant, exquiſitâ diligentiâ excellerent, quique ſui Epiſcopi amantiſſimi non amore tantùm eos afficiant, ſed auxilium eis paritèr præſtent, ad ea omnia adimplenda, quibus obſtringuntur: Guiſſan in vit S.Car. l.8.c.30. normam certè hanc ſacra ſynodus Tridentina his verbis deſignauit. *Cùm dignitates in Eccleſijs, præſertim Cathedralibus, ad conſeruandam, augendamque Eccleſiaſticam diſciplinam fuerint inſtitutæ, vt qui eas obtinerent, pietate præcellerent, alijſque exemplo eſſent, atque Epiſcopos operâ & officio iuuarent: meritò, qui ad eas vocantur, tales eſſe debent, qui ſuo muneri reſpondere poſſint.* Conc.Trid. c.12.ſe .24 de Refor. Ad hoc ſpeculum ſe Canonici omnes intuentes, expendere ſecum animo poſſunt, an ſuo muneri conformentur, & gradui, quo ornantur reſpondeant; an ſatis legibus illis faciant, ad quas ſer-D uandas æquâ mercede ab Eccleſiâ donantur, quarumque ſeueram admodum rationem Deo iudici erunt redditturi: hinc etiam ſecum perpendant Epiſcopi, an in re tanti pretij tantique momenti, integerrimi, fideleſque ſint adminiſtri, an huiuſmodi dignitates conferre vel ratione famulatus ipſis exhibiti, vel vt alijs gratificentur, vel vt priuatæ ſuæ vtilitati proſpiciant, approbandum à Deo ſit; cùm præſertim hinc denigretur candor Eccleſiæ, contemptus & negligentia ſacræ diſciplinæ deriuetur, populorum ſcandalum, ipſiuſque Eccleſiæ maximum detrimentum;

Digitized by Google

Cardin. de Lugo de Iuſtit. t. 2. diſp.35.ſect. 2.n.20.

mentum; hoc certè abſque palmari Pręſulum noxà non accidit, quorum eſt, vt maximè vigiles ad ea omnia vires omnes impendant, quibus Eccleſiæ decus & A maieſtas augetur; inter quæ nulli ſecundum illud eſt, vt ſcilicet aptiſſimis, & præſtantiſſimis viris ſacra ſubſellia impleantur. Legere me memini, quòd cum dignitas quædam vacaret, Diuuſque Carolus optimè agnoſceret, ad eam implendam aptiſſimum quendam ſuum adminiſtrum fore, cuius operâ ſacris in rebus iàm fuerat vſus, incertus animo per aliquot dies fuit, eo quòd capite prædurum & ceruicoſum expertus interdum fuerat, verebaturque, ne maiora affectans non diù in illo munere quieſcens verſaretur, illudque penſione impoſitâ eſſet alij traditurus; re ſeriò perpensâ, plurimiſque ad id precibus effuſis, eum aduocauit, protulitque, nullum ſe ſacerdotium maiori cum voluptate dediſſe, dummodo tamen duo illi certâ ratione promitteret: primum erat, vt nunquam illud alteri reſignaret; alterum vt ad Antiſtitum auxilium ſemper elaboraret, res Eccleſiaſticas cuſtodiens, defendens, & amplificans. Tùm ille, quoad primum ſe Chriſtanâ è lege addidiciſſe, ſuſcipi ritè ſacerdotium non poſſe, cum animo illud àlteri committendi: quoad alterum verò, ad Deum conuerſus, precatus enixè eum eſt, vt vitam ei priùs eriperet, quàm vnquam permitteret, vt eo ſacerdotio ad alium vnquam finem vteretur, quàm ad Eccleſiaſticam diſciplinam in ſuo ro- B bore ſeruandam & augendam; his acceptis eum Diuus Carolus oblato ſacerdotio lætiſſimus decorauit.

Giuſſan. in vita lib. 8. c.30.

Conc.Trid. ſeſſ.24 c.18

Quò ad verò ea ſacerdotia, quibus etiam animarum cura connectitur, Tridentinâ à ſynodo nobis forma ſeruanda præfertur; ad hoc enim vt animo quieſcerent Pontifices de dignâ eorum adminiſtratione, præcipit, vt ad conſpectũ Epiſcopi, vel eius Vicarij conuentus ambientium habeatur, vbi tùm ab ipſo tùm ab examinatoribus ſynodalibus examinentur, iſque ex eis eligatur, qui cum probati fuerint, aptiſſimus omnium erit, *ætate, doctrinà & prudentià, & alijs rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis*. Magiſter autem Aquinas, cui tùm è Canonum Præceptoribus, tùm è Theologis omnes ſuffragantur, ſtatuit, quòd licet, ad concertationes effugiendas, in foro, vt dicunt externo, valida adhùc eſſet electio eius, qui eſt aptus, aptiſſimo derelicto, in foro tamen, vt loquuntur, interno, vbi tantùm veritati ſtudetur, graui & capitali noxâ ſe irretiret Antiſtes: perdoctam de hoc perlege Innocentij Decimi deciſionem cum Sacræ Rotæ Auditoris munere fungeretur: Et licet adhùc ſcriptores diſcrepent, an Epiſcopus aptiſſimum reiectans ad reficienda damna illata teneatur, quod plu- C rimi pernegant, eo quod ex his iuſtitia tantùm diſtributiua, quæ ad reſtituendum non obſtringit, offendatur; tutior tamen, communior, & verior eſt opinio affirmans, eò quòd non diſtributiua tantùm, ſed etiam commutatiua iuſtitia detrimentum hinc patiatur, cum alteri auferatur ius quæſitum, tùm ex implicitâ pactione, quæ in aduocatorio edicto continetur, tùm quià Tridentina Synodus quæ maior Epiſcopo eſt, aptiſſimo illud confert, & ad id Epiſcopum conferentem obſtringit. Acerba autem adeò culpa hæc Deo eſt, vt præterquam quòd æternis ſupplicijs cruciandum hunc adſcribit, hìc quoque mulctat acerrimè & potiſſimùm debitam nobis obſeruantiam rapiens vel imminuens; nec enim prærogatiuis illis, quibus iuſtitia diſtributiua nos ornat, illuſtrari nos decet, dum nos iuſtitiam diſtributiuam exercentes, alteri immeritò denegamus, quod eius iure debetur: ad hanc certè ſententiam ea retulit Malachiæ verba Diuus Hieronymus: *Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege*. Septuaginta vertunt *cupiebatis perſonas in lege*.

D.Tho 2.2 q. 63. ad 2. ad 3.

DD. Congeſt. per Barboſ. de off.epi.alleg 60.num.67.

deciſ. 40. p. 2.recent.

D Th.2.2.q. 63.art.8.

Barboſ. alleg.60 n.68

Cardin.de Lugo de iuſt. tom. 2 diſp.35ſect. 6.nu. 85. & ſeq.

Malac,2.9. & ibi D. Hier.

Seuerior tamen in eos Deus aſſurgit, qui humanis rationibus ducti, non mi- D nùs tantùm dignos præferunt, ſed indignos; cùm enim ineptis poſthaberi apti non poſſint, quin etiam humanis rebus poſtponantur Diuina, grauiſſimè in eos iraſcatur Deus oportet, vt validè, grauitèrque Ioannes aureus affirmat.

D. Chryſ. l.3.de ſacer.

D.Hieron. epiſ. 15. ad Fabiolam.

Illud pariter Diuo Hieronymo probatur, quòd dum noſtro amori indulgere contendimus, *& dum propinquitatem reſpicimus, corporis & animæ offendimus Creatorem*. De hoc ſanè ſupremum Pontificem Heli Deus obiurgauit, quòd ſcilicet

licet ſuos filios morum licentiâ fœdos, ineptoſque, ſacris honoribus, & cenſi-
A bus cumulaſſet: *Tu magis honoraſti filios tuos, quàm me.* Sic Deus; pluris tui 1.Reg.2.29
tibi fuere filij, quàm meus honor, meaque diuinitas fuerit! querelæ huius fon-
tem ſerutaris, ait Hieronymus, dabo: *filios quippe & propinquos magis quàm* D Gregor.
Dominum honorat, qui ad ſacros ordines perſonas eligit, non ex conuerſationis ho- l.2. in Reg.
neſtate, ſed amore propinquitatis: quod idem de ſtudioſis & amicis vſurpari pari-
ter poteſt. *Idcirco filij honorati referuntur, vt ſacrificij primitias ederent; quid*
carnales Prælati ſpiritalis honoris culmina carnalibus propinquis ideò tribuunt,
vt facultatibus Eccleſiaſticis ditentur, & in altitudine ordinis cumulentur abun-
dantiâ vbertatis. hinc autem quid factum eſt? vnà eademque die ambobus fi-
lijs Eli ſpoliatus, eâque prorſus ratione, quâ domum amplificandam, augen-
damque cogitauerat, deletam vidit & exciſam. *Hoc autem erit tibi ſignum, quod*
venturum eſt duobus filijs Ophni & Phinees: in vno die morientur ambo: quibus hæc d.c.2.34.
Gregorius concinnè ſubnectit. *In ſignum verò moritura domus, ambo filij Heli*
B *mori prædicuntur, quos nimirum filios ſignatè diximus, qui ad ſacros ordines à*
propinquis carnalibus promouentur, non ad intentionem adminiſtrandi ordinis; ſed
ad gloriam mundanæ dignitatis.

Nec illud etiam intactum reliquerim, quòd ſi in huiuſmodi crimen Præſul ex
amore deflectit, quo vel conſanguineum, vel familiarē aut famulum proſequitur,
in turpiſſimum etiam & abhominandum ſimoniæ vitium ruat oportet; Diui Gre- c.ſiquis 1.5 &ibi glo. & Turr.n.1.q.1.
gororij epiſtolam ſacris canonibus inſcriptam hac de re conſule, cui tùm Eccle-
ſiæ mens tum Cardinalis Turrecremata innititur. c. ſi quis.

Maximus quidem hic ſcopulus eſt, in quem plurimi Præſules miſerrimè impe-
gerunt: quia multa recenſeri poſſunt domuum & familiarum exempla, quæ ſa-
crorum titulorum pondere fatiſcentes, arcanâ tandem vi poſteris omnibus obſcurę
corruerunt. Ad hæc tamen nos miſeri caligamus, diuinam vltionem in alijs c.ſi quis 1.6
non agnoſcentes, vt grauiorem in nos ipſos incuſſam experiamur; Sed huma- ibi gloſ. &
nis pariter legibus huiuſmodi Præſules oppugnantur; in Romanâ enim Synodo Turrecr.1.q.1.
C Alexandri Tertij nutu coactâ, ſtatutum de his fuit, vt ſemel & bis correpti, tan-
dem arcerentur à ſacerdotijs ſuæ Diæceſis impertiendis, quæ pęna infamiæ quæ-
dam fœdiſſima nota eſt; notanda hîc ea potiſſimùm mihi cenſentur, quibus ca-
nonem exorditura Synodus criminis huius fœditatem oſtendit. *Graue nimis eſt* c.Graue 25
& abſurdum, quòd quidem Eccleſiarum Prælati cum poſſint viros idoneos ad Ec- de Prębend.
cleſiaſtica beneficia promouere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum
honeſtas, nec litterarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſequentes affectum, non
iudicium rationis: vnde quanta Eccleſijs damna proueniant, nemo ſanæ mentis
ignorat.

Verùm quidem eſt, quòd cùm vel præ ſacerdotij tenuitate, vel præ idoneorum
defectu virorum nullus reperiatur, qui pro dignitate ſubire poſſit eam prouin-
ciam, cum neceſſitas nullâ lege definiatur, nullâ nos culpâ fœdamur: quandò-
quidem vt Cardinalis Oſtienſis docet, illis vti lapidibus ad conſtruendam mo- Hoſtienſ.
lem debemus, qui præſtò ſunt, minuſque longè malum eſt, quòd ineptum licet d.c.graue.
virum ſortiantur populi, à quo ſacramentorum robur accipiant, quàm omnium
prorſus auxilio deſtitui; quod idem ex allatâ Decretali colligitur in eâ voce,
D *cum poſſint*, à contrario ſenſu: dummodo tamen tanta non fuerit indignitas, vt
abſque culpâ conferri eis nullàtenus poſſit, vt ex eiuſdem Oſtienſis ſententiâ
idem Abbas ſtatuit. Iure igitur merito Mediolanenſem Antiſtitem Innocentius
Tertius caſtigauit, eò quòd in conſanguineum ſacram quandam dignitatem Abb.in d.c.
contuliſſet, quâ digniores & aptiores alios decorare potuiſſet. *Quia non ex af-* graue nimis
fectu carnali, ſed diſcreto iudicio debuiſſi Eccleſiaſticum officium & beneficium in C. vnic. vt Eccl. benef
perſonâ magis idoneâ diſpenſare. ſine dimin.

Age verò, quæ quantaque pæna eſſet, ſi eò redigeremur neceſſitatis, ſi popu-
lorum ſalus committenda viro indigniſſimo eſſet, & Chriſti grex cuſtodiendus
lupo daretur: Quâ in re deflere affluentèr aliquorum Præſulum anguſtias, & in-
fortunium licet, qui probis viris penitùs ſpoliantur, & effræni Cleri proteruiam
coërcere non poſſunt, & ex eo aliquem literis inſtituere; quamobrem animarum

regimini imponere interdum coguntur viros ineptiſſimos. Quàm plures Epiſcopos huiuſmodi laborantes anguſtijs commiſeratus ego fui, dum in Regno Neapolitano Pontificij Oratoris perſonam gererem. A

Cùm verò vel affinis, vel famulus, vel familiaris ſit æquè ac alij ad illud ſacerdotium adminiſtrandum aptus, poteſt vtiquè vllâ ſine notâ præhaberi, ſaltem ratione maioris fiduciæ, quâ, poſtulante neceſſitate, miniſterio eius vtatur: nec populus offendatur, alijque exemplum ab eo aſſumant, licet non dignos, eſferendi; hæc enim ſi contigerint, abſtinere vtique ab eis debet; Ab Aquinate Doctore docentur hæc omnia, cui omnes concorditèr ſuffragantur: abſtinere inſuper Præſules debent, vt ſine adſcriptâ mercede in ſui famulatum Clericos habeant, ne ſi poſteà eos alij viderint impertitis ſacerdotijs remunerari, conijciant occultâ hoc præcedenti pactione contigiſſe, & initæ ſimoniæ offenſione perturbentur; hac de re tùm Aquinatem, tùm Cardinalem Turrecrematam conſule.

D. Thom. Turrecr. in c. ordinaio 12. p. q. 1.

Potiſſimùm eſt, vt frequentèr, cum ſciuerint inter eligendos recenſeri etiam vel conſanguineum vel familiarem, ſpe deperditâ, quâ ſibi tanquam alijs aptiori donandum eſſet, plurimi auertantur; quâ ratione ſaltem indirectè magis idonei excluduntur; quà propter enitendum Præſuli eſt excelsâ morum pietate, eximioque candore iuſtitiæ, vt æquiſſimi & integerrimi viri ſibi famam comparet, & à ſanguinis, familiæque amore alienus Ambroſij mentem induat dicentis. *Non ſanguinis neceſſitudo, ſed virtutis cognatio proximos facit.* B

D. Ambroſ. ſuper Mal.

Sicut igitur, qui ijs dotibus carent, quæ ad rectè adminiſtrandam ſacerdotij prouinciam exiguntur, inepti vocantur, è vulgari Canonum lege, *quòd beneficium datur propter officium*; ſic ex aduerſo capax & idoneus vocandus ille eſt, qui tùm ſcientiâ & probitate, tùm experientiâ & famâ commendatur, iſque alijs præferendus videtur, qui reliquis virtutum copiâ præcelluerit. *Capiti corona reſpondeat oportet*, ait Tertullianus, *vt ſtabilis in illo perſeueret.*

Tertull. de Cor. Milit.

In eâ ſententiâ Beatus Nicolaus Albergatus Cardinalis & Bononienſis Antiſtes erat, non poſſe ſcilicet honeſtiùs ſacros cenſus inſumi, quàm ad eruditos viros fouendos, quorum laboribus vinea Domini excolenda eſt; alijs ſanctiorem alij præhabendum putant; Diuus Bernardus non leuitèr contendebat, vt populorum regimini non præficerentur viri impertiti, quique nullâ experientiâ probati, ſpem incertam & dubiam de fauſto euentu relinquant. Eugenium itaq; Pontificem de hoc admonens ait: *In monaſterio admittuntur homines ſpe proficiendi; at officia bonos faciliùs recipiunt, quàm faciunt: quare ad ea viros probatos oportet deligi, non probandos.* quibus verbis Præſules ij damnantur, qui nullâ poſtulante neceſſitate, Parochialia ſacerdotia ijs committunt, qui non dum ſacris ſunt imbuti, nec Eccleſiaſticis ritibus inſtructi: vt enim prudentèr S. Gregorius ſcripſit: *ordinatè ergò ad ordines accedendum eſt: nam caſum appetit, qui ad ſumma loci faſtigia poſtpoſitis gradibus abruptum quærit aſcenſum.* C

Manzin in eius vita l. 3. n. 14.

Bernad. de conſid. l. 4. c. 3.

D. Greg. l. 1 ep 110.

Quælibet ex his dotibus, licet alijs digniorem aliquem aptioremque conſtituat, adhùc tamen fieri poteſt, vt ſuum effectum ſortiri non debeat: aptitudo enim & capacitas hac in re non *abſolutè* conſideranda eſt, at, vt Theologorum ſtylo loquar, *reſpectiuè*: quandòquidem vt monet Angelicus, contingere poteſt, vt qui alijs tùm ſanctitate, tùm doctrinâ poſthabendus videtur, aliquâ aliâ de ratione, quæ ad bonum commune, ad quod iſta potiſſimùm referenda ſunt, vtilior ſit, ſitque præhabendus. D

D Thom. 2. 2. q. 6. ar. 6

Demùm, ſi ad aptiores animarum curatores inueniendos tàm arctè noſtri miniſterij nos virtus obſtringit; clarè patet indoctis imprudentibuſque Confeſſarijs nunquam eas eſſe committendas: quòd ſi graui ſe crimine implicaret, qui indoctos inexpertoſque medicos curandæ vrbi traderet, è magno diſcrimine, quo Ciuium ſalus aſſiceretur; quid de ijs dicendum, qui ſpiritualium loco medicorum nonnullos deſignarent, qui nec vitiorum morbos agnoſcunt, nec ijs opportunam ſciunt conferre medelam.

Orig. hom. 2. in Pſal. 38.

Pænitentes alloquens Origines ait. *Tantùmmodo circumſpice diligentèr, cui debeas confiteri peccatum tuum, proba prius medicum, cui debeas cauſam languoris exponere.*

Quàm

A Quàm grauiùs ipſe Præſules admonuiſſet, qui ad tanti momenti, tantique periculi miniſterium ſubeundum eos adhibere tenentur:tot tantæque ſunt dotes, quibus ad perfectum coſeſſarium inſtituendum indigemus; vt vel maximè ſapientiâ, prudentiâ, pietateque præſtantes terrefacerent, quod tamen incogitatum pleriſque omittitur.

Ad ſupremum Templi pinnaculum libens aſcenderem, vt maximâ, quâ poſſum vi vocem meam effundens, noſtræ ætatis infortunium omnibus explicarem, quâ miniſterium hoc grauiſſimum, tàm importunè efficacitérque ab vtroque poſtulatur, abſque eo quòd ea, quæ ad Iuris Chriſtiani leges, & conſcientiæ controuerſias referuntur, ne leuitèr quidem addiſcant: quo errore etiam præ alijs capiuntur ij, qui ad diuinas contemplandas ſcientias curam omnem collocantes, ſubtiliſſimis rebus intenti, neſciunt poſtâ diſtinguere *inter lepram & lepram*, ac ſi inutilitèr illas horas impenderent, quas ad ſcientias moribus inſtruendis accommodatas inſumerent: hic ſanè, ni fallor, perniciosiſſimus omnium errorum B eſt, quibus Diuina Religio fœdatur, eò quòd Confeſſarios ſimul & pænitentes ad æternum interitum trahat. Maxima certè moleſtia, quâ nunc temporis cruciantur Epiſcopi, in odio verſatur, quod ipſi ſubire videntur, eò quòd approbare nonnullos recuſent, qui ad ſuæ experimentum aptitudinis, patentium litterarum aceruos explicatoſque faſces obijciunt, ac ſi quieſcere nos in alienâ conſcientiâ iure poſſimus, dum cæteroquin eorum incapacitas nobis ſingulariter innoteſcit: difficiles ac moroſi cenſentur ij, qui recentiſſimæ huius ætatis neſciunt corrupto genio indulgere; ſed re verâ moroſus his Auguſtinus non eſſet, qui de hoc ingemiſcens ait; *Sola inſolita exhorreſcimus; ſolita vero etiam ſi magna crimina ſint, non ſolùm non exhorreſcimus, ſed etiam aliquandò committimus; quo ſit, vt aliquandò curam animarum minus idoneis miniſtris commendamus, non aliâ ratione, niſi quia ſic ſolet fieri.* D. Auguſt.

Quia verò ad ſacerdotia & confeſſionis miniſteria comparanda, Procerum & Dynaſtarum patrocinia Epiſcopos cruciant, & obſident; quod etiam ab ijs fit, C qui ſacris ordinibus cupiunt initiari, hinc eſt, vt ad prolixitatem nimiam euitandam, proximum caput inſtituamus.

De ratione, quà ritè ſacri Ordines conferantur, & de probitate ſcientiàque, quibus præſtare debent Sacerdotes alijque Lithurgi Cap. XV.

AD Epiſcopale regimen ſuſcipiendum Timotheum Epheſinum Antiſtitem D inſtruens Diuus Paulus, poſt multa præclariſſimè pronunciata, verba nonnulla ſubnectit, quibus ſatis neceſſitatem oſtendit, quâ ſua monita ſint nobis abſolutiſſimè ſeruanda. *Teſtor coràm Deo & Chriſto Ieſu, & electis Angelis, vt hæc cuſtodias ſine præiudicio, nihil faciens in alteram partem declinando*: hoc eſt, vt Diuus Anſelmus interpretatur, fidem mihi tùm Deus, tùm tota cæleſtium Spirituum ſoboles faciat, quòd admonitionibus hiſce, quas attuli, quaſque afferam, onus conſcientiæ meæ depoſui meamque fidem exolui; tuæ igitur caue tu conſcientiæ, nec aliâ ſemitâ incedas, cum præſertim maximum & periculoſiſſimum & immedicabile ſit opus, ſacros ordines impertire. *Manus citò nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis*: Ingenti priùs adhibitâ tùm perſonæ, tùm morum, ſedulâque diligentiâ, ad ſacri ordinis conferendum munus accedas, ſeù minores illi fuerint; ratione autem characteris & dignitatis ſacri omnes ſunt, licet vulgò tres poſtremi tantùm ſacri vocentur: omnes enim quoſ- 1.Tim.5.21 D. Anſel. ibid.

cumque Chriſtus ipſemet conſecrauit ſuâ exercitatione, & vt Diuus Ambroſius
D.Ambroſ. ait. *Ita ad omnia ſe curauit obſequia, vt ne Lectoris quidem aſpernaretur officium.* A
ſic pariter Oſtiarij munus exercuit, indignos eiectans è Templo; Exorciſtæ, Dæmones corporum obſeſſores expellens; alios etiam ordines, dum vaſa tractauit, aliaque diuino cultui idonea: Sacerdotem ſe tandem oſtendit, tùm in extremâ cœnâ, tùm Crucis cruento ſacrificio.

Celſiſſimum igitur & Sanctiſſimum Epiſcoporum opus, manuum impoſitio eſt; & ſicuti Apoſtoli tantùm è Dei poteſtate munus hoc excepere; ſic eorum eſſe
Act. Apoſt. ſucceſſores Epiſcopos manifeſtè colligitur, cùm ſolis ab Epiſcopis ordines conferantur; Quàpropter tùm ſui ipſius, tùm ſuæ dignitatis ratione, nullus eâ perversè & impròbè vti poſſet, quin palmari ſcelere ſe deturpet, paucíſque concedenda ea eſt, propter excelſa myſteria, quibus decoratur. Sicut enim Romani dum ſeruum libertate donarent, manus capiti imponentes pronunciabant, *hunc hominem liberum eſſe volo*, eumque poſtea dimittens aiebant, *manu mitto*; Sic
Exod. 29. patem ceræmoniam Antiſtes exercens ſignificat eos, quos initiatur, mundi ca- B
ptiuitate abſolutos euangelicæ vitæ libertati reſtitui: & ſicuti antiquæ legis ſacerdotes manus victimis imponentes, oſtendebant ex humano eas dominio ereptas, diuino imperio ſubijci, ſic propè ad ſacra myſteria Liturgos admittens Antiſtes, ſuarum impoſitione manuum indicat, ad Dei dumtaxat cultum eos in poſterum referri, & ad eiuſdem Epiſcopi opem, & populorum vtilitatem.

Egregium illud eſt, quod peracutè Moyſes Bareepha meditatur: in eâ ſententiâ is eſt, vt affirmet, vix creatum protoparentem humani generis à Deo fuiſſe, vt
Pſal. 138. 5. ſimul etiam ei ſacerdotij munus è manuum impoſitione contuliſſet: ea ad hanc rem ille verba aptiſſima aſſumit à Vate Purpurato. *Tu formaſti me, & poſuiſti*
Moyſ. ſarc. *ſuper me manum tuam*: Tùm ipſe, *ex Pſalmiſta cognoſcitur colloquentem cum Deo Adamum inducens: finxiſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam: ſacerdotium enim manuum impoſitione confertur.*

Eâdem impoſitione manuum Diuini Spiritus illapſus ſignificatur, ex Amalarij ſententiâ; eius enim nomen & præſentiam ſemper Antiſtes inuocat, vt vbiq; C
eum moderetur & iuuet. *Manuum impoſitione indicatur protectio Principis &*
Dioniſ. de Eccl. Hier. p. 3. c. 5. *perfectoris Dei; quia internè illi ipſi, quibus manus imponitur, tanquàm filij, ab eo gubernantur, qua virtutum, & robur ipſis largitur, & aduerſarias poteſtates repellit*: Sic Diuus Areopagita.

Diuinæ demùm beneuolentiæ vbertatem deſignat, & ſacram facultatem, quâ initiati donantur, vt in ſingulis operibus ſe Dei adminiſtros profiteantur, eumq;
D. Dioniſ. vbi ſupra. in ſui Ducem & Gubernatorem excipiant; *manus impoſitio docet eos, qui ſacris ordinibus mancipantur, ſacras omnes actiones, quaſi ſub Deo efficere, ut potè quem habeant operationum ſuarum in omnibus ducem atque rectorem*. Sic idem Areopagita.

Ad Primatem igitur Numidiæ, Adeodatum nomine, ſcribens Diuus Gregorius clarè enunciat, è plurimis admonitionibus, quibus eum informat, po-
D. Gregor. lib. 2. Epiſt. 48. eſtore 119 l. q. 1. tiſſimam ſibi hanc futuram. *Eſtote ergò præcipuè in ordinatione ſolliciti*: hanc verò ſolertiam & ſolliciti animi curam ad quinque capita is refert, quorum duo in ætate & pietate verſantur, *& ad ſacros ordines aſpirare niſi prouectiores ætate, & mundos opere nullatenus permittatis*: maximè enim verum illud eſt, quo tuam D
mentem confirmat; *fortè ſemper eſſe deſinans, quòd immaturè eſſe feſtinant*.

Tertium verò caput in accuratâ eorum animi inueſtigatione verſatur, & præſertim, ſi à ſcelerum contagione fuerint immunes, ſi eâ polleant litterarum ſcientiâ, quæ ſacros viros decet, ex his ad quartum progreditur, vt ſcilicet ad magnatum ſtudia & Dynaſtarum patrocinia penitùs obſurdeſcat, cum hi ſibi nimium fidentes præſumant, ſuâ cum authoritate eos dotibus illis exornare, qui eis deſtituti, patrocinij vi in ſanctuarium conantur irrumpere. *Eorum enim, qui in ſacro ſunt ordine collocandi, priùs vitam moreſque diſcutite, & vt dignos huic officio adhibere poſſitis, non vobis potentia, aut ſupplicatio quarumlibet ſubrepat perſonarum.* Demum, vt quintum ſtatuat, à quâcumque venalitate in re tám ſacrâ prorſus indignâ eum auertit, eiuſque manus à muneribus elargiendis auellit.

Ante

Ante omnia autem cautos vos eſſe oportet, vt nulla proueniat in ordinatione venalitas; ne (quod abſit) & ordinatis & ordinantibus periculum maius immineat.

A

§. I.

AGE verò: nonnulla de ſingulis afferamus; ſatis eoſdem limites Synodus Tridentina definiuit; ſapientèr tamen Epiſcopos hæc adhortatur, ne indiſcriminatim eos omnes, qui vigeſimum primum ætatis annum expleuerint, ad Subdiaconatus ordinem admittantur, ſed ij tantùm, qui ætate floreſcentes, compoſitis moribus maturuerint: *Sciant tamen Epiſcopi, non ſingulos in eà ætate conſtitutos debere ad hos ordines aſſumi; ſed dignos dumtaxat, & quorum probata vita ſenectus ſit*: abſtineant enim neceſſe eſt ab ijs omnibus, quibus adoleſcentia obnoxia eſt, ætaſque matura deturpatur. Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 22 & ſeqq. de reformat.

B

De vitæ probitate ſufficiat illud, eà ſcilicet Lithurgos tàm neceſſariò exornandos, quàm fulgore Sol, calore ignis, & ſapore ſal egeat. Quamobrem D. Cyprianus ait, *Oportet Sacerdotes & miniſtros, qui altari & ſacrificijs deſeruiunt, integros & immaculatos eſſe &c.* Noſtrum Sacerdotium Solis inſtar eſt, quod non alia luce, quàm virtute coronatur: fornax eſt, quæ flammis pijſſimis exundans continere ſe non poteſt, quin alios ſalutaribus ſuis flammis accendat; ſal eſt, cuius vi à ſcelerum contagione ſeruamur, & ad menſam Dei cum voluptate condimur: Sanctum illud à Tridentinâ Synodo fuit appellatum, vt ſanctorum manibus adminiſtretur: *Sancta Sanctis*. Alcides ſacros dixeris ſacerdotes, auxilium roburque daturos Epiſcopo, qui Atlantis in morem ſuæ Diœceſis grauiſſimam molem tergo ſuſtinet ſuo, ideòque à Diuo Ambroſio vocantur *Conſiliarij, & Eccleſiæ Corona*. Quamobrem Ioannes Campanus Interamnenſis Antiſtes ſuum familiarem ab ordinibus ſacris ſuſcipiendis acritèr dehortatus eſt, eò quòd opus quoddam ſit paucis accommodatum, ijſque ſolùm aptandum, qui cæleſtibus tantùm addicti, terrena iſta reſpiciunt ſolùm vt calcent; Quid plura? ipſemet Athalaricus Gothorum Rex apud Caſſiodorum regiâ voce pronunciauit, *Profeſſio Clericorum vita cæleſtis eſt*. S. Cypri l. 2 ep. 1. Conc. Trid. ſeſſ. 23. de ſacrâ ordin. c. 2. Campan. de Caſſiod. l. 8. epiſt. 24.

C

Iuxtà hæc à nobis memorata, tùm Concilij Calcedonenſis, tùm Tridentini lege præcipitur Epiſcopis, ne hos ſacris initient, quos ſibi vel neceſſarios vel vtiles non eſſe deprehendant; quà etiam in re validiùs ab eodem Tridentino de ijs monemur, qui ad ſingularis ſacerdotij curam non deſignantur: Cardinalis Bellarminus in ſæpius memorato opuſculo, quod ad Theanenſem Epiſcopum ſuum ex patre filium direxit, inter ſalutaria documenta, quibus eos Antiſtites informat, quos tùm ſuæ, tùm alienæ ſalutis pius zelus inflammat, tanquam primarium hoc ſtatuit, quòd nempè quàm plures hac in re decipiuntur, ſibi animo ſuadentes, quòd ad Lithurgorum numerum augendum, vtiquæ deceat liberalis nullo fine delectu manuum impoſitio; pergrauem & palmarem errorem pariter fore pronunciat, ſi ad patrimonij titulum multi initientur, quorum plerique non ad Eccleſiæ, ſed ad ſuam vtilitatem ſacros ordines dirigunt, Diuinâ re vtentes, vt temporaneum lucrum accipiant: hinc poſtea fit, vt tam magnum miniſterium vileſcat, & non paucis de rebus erubeſcere cogatur Chriſtiana Religio. Tùm ad oſtentandùm, ſerie temporum ductâ, progreditur, quantâ parſimoniâ à primis Eccleſiæ temporibus Pontifices in huiuſmodi ordinum collatione vterentur; ſtatuit demum. *Hæc parcitas tantorum Pontificum deberet omnes Epiſcopos ſeriò admonere, vt non niſi viros doctos & probos, & eo gradu dignos eligerent: quod omninò facient, ſi decorem domus Domini ex animo diligant.* C. nemine 1. 70. diſt. Conc. Trid. ſeſſ. 23. de ref. c. 16.

D

Vlteriùs etiam tantum malum irrepit: frequentèr enim patrimonia fallacia ſunt & ſimulata, & quamuis ſynodales ad hoc leges plurimæ inſtruantur, totiq; ad ea expendenda oculi Epiſcopi ſunt; ad húc ab nonullorum fraudibus decipiuntur, & ex vrbibus & oppidis, imò etiam tenuiſſimis è pagis permulti emunctiſſimæ notæ viri, terrena lucra tantùm ſpectantes, tam excelſo diuinoque munere

nere

nere decorantur: de his egregiè Bernardus ait, *ordinant Cælum ad ventrem:*
D.Bernard. illi ergò duntaxat in hunc ſanctiſſimum ordinem cooptandi eſſent, quos ſingula- A
ris & abſoluta morum probitas ornat, quique ſæcularibus à rebus abſtracti, eâ
tantùm mente Deo ſe deuouent, vt arctiùs eum colant, eique proximiori ob-
ſequio famulentur: De Melchiſedech, cuius ſacerdotium nos in hæreditatem ac-
D. Amb 10 5. epiſ. cepimus, hoc certè Diuus Ambtoſius teſtatur, *refertur ad exemplum, vt tan-
quàm ſine patre, & ſine matre ſacerdos eſſe debeat, in quo non generis nobilitas,
ſed morum eligatur gratia, & virtutum prærogatiua.*

Quo ad tertiam Diui Gregorij admonitionem, quæ verſabatur in eo, quòd
nullus ad ſacros ordines ſubmoueretur, qui ſuæ virtutis ſolidum & diuturnum
ſpecimen haud præſtiterit, illud prouinciaſſe ſufficiat, quod ab Apoſtoli verbis
1.Tim.5.22 idem aſſeritur: *manus citò nemini impoſueris*, hoc eſt, explicante Chryſoſthomo,
D. Chryſ. hom. 16. in 1. ad Tim. *non ex prima ſtatim probatione, nec ſecundâ, nec tertià, ſed ſi tibi conſideratio diu-
turna præceſſit. exactiſſimaque diſcuſſio; tunc imponito manus*: rationem autem
D.Anſel.in 1.tom.3.22 Diuus Anſelmus affert, quia ſcilicet lentâ hâc tarditate, productâque temporis B
morâ, faciliùs comprehendi poteſt eius menſura probitatis, & Tridentina Sy-
nodus hæc addit *opportuna doctrina.*

Ad hanc rem, veterum Canonum lege ab ſuperiori ordine ſuſcipiendo arce-
C.2.59.diſt c.2.& 3.77. diſt. bantur ij, qui longâ exercitatione in inferiori tractando non ſe detinuiſſent,
ſuæque firmæ virtutis ſpeciem tradidiſſent, quæ nos *interſtitia* vocamus; hæc
tamen à Tridentina Synodo breuioris temporis ſpatio fuere circumſcripta, cùm
tamen priùs eorum vtilitatem ſimul & neceſſitatem hoc graui ſtylo oſtendiſſet.
Conc.Trid. ſeſſ. 23. de ref. c. 2. 13 14. *Minores ordines ijs, qui ſaltem linguam latinam intelligunt per temporum inter-
ſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur, conferantur: vt eò accuratiùs,
quantum ſit diſciplinæ pondus, poſſint edoceri; ac in vnoquoque munere, iuxta præ-
d. c. 11. ſcriptum Epiſcopi, ſe exerceant, idque in eâ, cui adſcripti erunt, Eccleſiâ, niſi
fortè ex cauſâ ſtudiorum abſint, atque ità de gradu in gradum aſcendant, vt in eis
cum ætate, vitæ meritum, & doctrina maior accreſcat: quod & bonorum morum
exemplum, & aſſiduum in Eccleſiâ miniſterium, atque maior erga presbyteros & ſu-* C
*periores ordines reuerentia, & crebrior quàm anteà corporis Chriſti communio, ma-
ximè comprobabunt.*

Gradus hi cum eorum interſtitijs, quæ Sacramenta partialia, aut ſacramenti
pars à Theologis appellantur, noſtræ dignitatis ſanctitatem probant; ſuppo-
nere enim videntur, quòd minoribus ordinibus initiatus, ad maiores ſuſcipien-
dos pietatis auſpicio & magiſterio ſanctitatis ſe diſponens, ſacerdotij apicem me-
ritó pro humanâ imbecillitate aſſequatur.

Ex his patet, quàm palmaris error ſit in huiuſmodi interſtitiorum lege facilè
ſoluendâ, & quàm latè Præſules abutantur arbitrio tradito ſibi à Concilio, licet
cum illâ lege, vt magis hoc ei expedire videatur; hoc enim perraró contingere
poteſt; ea enim debet eſſe vtilitas, vt tot bonis, quæ conferri ab interſtitijs ſo-
lent, & optimè à Concilio cæliùs illuſtrato perpenduntur, præferenda videa-
tur. Nimis enimverò experientià docemur, quàm plures ad ſuperiores gra-
dus aſcendere non minoribus dignos, & Sancta Sanctorum ingredi, qui à primo
quidem atrij limine arcendi eſſent; nec illachrymatus illud etiam hîc recenſeam,
quod frequentiſſimè noſtra parit hæc ætas, citiùs ſcilicet Chriſti ſacerdotem, D
quàm luteum ſimulachrum effingi: è ſago ad togam vno ferè greſſu proſiliunt,
& audactèr dixerim ad aras è proſtibulo, prophanos mores induti, & nunquam
D. Nazian. orat.1. exuendos: Quid hinc boni colligendum credideris, niſi fortè, quod Nazian-
zenus ait. *Verendum eſt, ne lubrica hæc celeritas, præcepſque ſtudium ſeminibus
illis non abſimile ſit, quæ in petras ceciderant, & quia terra altitudinem non habe-
bant, ſtatim exorta, ne primum quidem Solis calorem ferre potuerunt: aut etiam
fundamento in arenam iacto, quod pluuia, ac ventis ne tantillum quidem reſiſtit.*
Vt è Quæſturâ ad Conſulatum progrederetur, neruos omneſque vires exercebat
tùm ſuas tùm affinium & amicorum Titus Quinrius Flaminius: acritèr ei repu-
gnarunt Marcus Furius, & Marcus Cenius Plebeij Tribuni, perniciosiſſimum
Reipublicæ fore æſtimantes, ſi gradibus alijs prætermiſſis, nullo præſtito ſapien-
tiæ &

Digitized by Google

tiæ & roboris experimento, vno veluti ſaltu conſularis dignitatis faſtigium at-
A tingeret. *Iam Aedilitatem Praturamque faſtidire; nec per honorum gradus documen-* Tit. liu. l. 32
tum ſui dantes, nobiles homines tendere ad Conſulatum, ſed tranſcendendo media,
ſumma citiùs continuare: Sic illi ſcriùèr, vt habes à Liuio. Romanorum ſanè
veſtigijs adhærent nunc temporis Veneti Proceres in ſuæ Reipublicæ muneribus
acquirendis.

Quantò magis ergò in ſacrâ Republicâ volatus iſti cum Icari pennis, Corui
potiùs dixerim, quàm Columbæ vituperandi eſſent? vices hic meas agat Zoſi-
mus Pontifex qui ad Iſichium Antiſtitem Salonenſem ſcribens hæc habet. Zoſim. epiſ.
Si officia ſacularia Principem locum non veſtibulum actionis ingreſſis, ſed per ſingulos ad Iſcih.
gradus examinatis temporibus deferunt: quis ille tam arrogans, tam imprudens in- c. 2. 59. diſt.
ueniatur in caleſti militia, qua propenſius ponderanda eſt, & ſicut aurum repetitis
ignibus exploranda, ſtatim dux eſſe deſideret, cum tyro ante non fuerit; & priùs
velit docere, quàm diſcere? aſſueſcat in Domini caſtris, in Lectorum primitùs gradu
B *diuini rudimenta ſeruitij; nec illi vile ſit exorciſtam, acolytum, ſubdiaconum, dia-*
conum per ordinem fieri; nec hoc ſaltu, ſed ſtatutis maiorum ordinatione temporibus.
Iam verò ad Presbyterij faſtidium talis accedat, vt & nomen atas impleat, & me-
ritum probitatis ſtipendia antea acta teſtentur. Iure inde ſummi Pontificis locum
ſperare debebit. Facit hoc nimia remiſſio conſacerdotum noſtrorum, qui pompam
multitudinis quarunt, & putant ex hac turbà aliquid ſibi dignitatis acquiri. Hinc
paſſim numeroſa popularitas, etiam his locis vbi ſolitudo eſt, talium requiritur, dum
Parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud praſtare non poſſunt, diuinos ordines
largiuntur: quod oportet diſtrictè eſſe ſemper iudicij. Rarum eſt enim omne, quod
magnum eſt. Addit etiam Diuus Gregorius, interualla hæc temporis largiendis D. Gregor.
ordinibus deſignata, eorumque miniſterium continenter ductum, ijs etiam ad l. 1. ep. 110
ſcribendum, quos à primo vitæ limine cordis & corporis ornauit integritas; cap. hoc ad nos 3. 79.
idemque pariter ad Galliarum Præſules ſcribens Cæleſtinus Pontifex confir- diſt.
mauit.

C Hinc eſt, vt præproperâ iſtâ ordinum collatione, & è numeroſâ, quam Præſu-
les aliqui affectant, ſacerdotum pompâ, qui nullo cum delectu, nec reiectis in-
dignis facillimè admittuntur, ſacerdotalis ordo ipſiſmet ſupremis Genijs ado-
randus, ſupra quàm dici poſſit contemnatur & vileſcat: hinc fit, vt cùm vel Paræ-
cijs Curiones, vel Monialium Confeſſionibus excipiendis adſcribendi ſunt, qui
eis inſeruiant, è piorum aptorumque ſacerdotum defectu, ijs vti cogamur, quos
ineptos agnoſcimus, deſidiæ largitatiſque noſtræ cùm alienâ pernicie pænas exol-
uentes; hinc demùm fit, vt ex ijs multi, quos veluti filios aduocauimus, vt noſtri
ponderis in partem accederent, Iudam potius imitati, nos non adiuuent, at pro-
dant; hæc acutiſſimo calamo inſectatus D. Ambroſius hæc habet. *Ex inordinatâ* D. Amb. in
& indiſciplinata multitudine ſacerdotum, hodie datur contemptus Redemptoris quodâ ſer.
noſtri venerabile Sacramentum: nam qui debuerant eſſe Vicarij Apoſtolorum & filij
Petri, facti ſunt filij Iuda, & praambuli Antichriſti.

§. II.

D

VErùm quò ad ea, quæ ad cultum literarum referuntur, illis omiſſis, quæ de
Gallijs narrantur, vbi eruditiſſimus aliquis vir, omnique ſcientiarum ge-
nere præſtantiſſimus, hoc tantùm nomine indicabatur, *magnus Clericus*; ſatis il-
lud foret, ex ijs ſcilicet, quæ neceſſariò in viris Deo vouendis exigenda ſunt, id Conc. Trid.
etiam recenſeri, quòd ad Chriſtianum populum de rebus ad ſuam ſalutem ſacra- ſeſſ. 23. de
mentaque adminiſtranda ſpectantibus erudiendum, ſint idonei, & inſtructi refor. c. 14.
ſed etiam ad populum docendum ea, qua ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, In Pontific.
ad adminiſtanda Sacramenta diligenti examine pracedente, idonei comprobentur.

Omitto hic, quòd Subdiaconi ea dogmata & præcepta tradere tenentur, qui-
bus populi ad Chriſtianam vitam informari ſolent, eiſque hoc munus ab Epi-
ſcopo deſignatur, tanquam diuinitatis interprete, cum eum ordinem impertitur.

Ne

Ne indocti viri ſacerdotio honeſtentur, prohibet quarta Synodus Toletana;
Côc.4.Tol. c. 24. licet ad litteras addiſcendas ſe paratos exhibeant: nec enim decet,vt tunc litteris A
operam præſtent , cùm ſui miniſterij vi ad alios edocendos obſtringuntur;
præſertim cùm experientiâ probetur, poſt ſuſceptos ordines omnem, in eis litterarum amorem extingui .

Tàm conſtantèr in his perficiendis Concilij Lateranenſis Patres adhæſerunt,
vt ſacerdotales ordines ijs conferendos negarent, qui ex eo ipſo tempore idonei
Conc. Lateran.c.pen. de ætat & qualit. adde c. accepim. 13 q. eod. tit. non eſſent ad Curionum & Parochorum munus exercendum; quia vero obijci
poterat, quòd ſi tàm rigidè cum viris ſacris ageretur, quàm pauciſſimus eſſet
numerus Sacerdotum, obiecta refellit & repellit his verbis . *Sanctius eſt enim*
(maximè in ordinatione Sacerdotum) paucos bonos, quàm multos malos habere miniſtros. Ad familiarem Epiſcopum ſcribens D. Petrus Damianus de nonnullis deſi-
D. Petrus Dam.l.4ep. 14. dioſis Epiſcopis ſonorè conqueritur, quorum ignauiâ fit, vt quàm plures ſint Sa-
cerdotes, qui ne quidem ea calleant & intelligant, quæ ſacrum facturi pro-
nunciant: leue hoc eſt; legere ne quidem ſciant! *Per Epiſcopalis enim torporis* B
ignauiam, ita nunc Presbyteri litterarum reperiuntur expertes, vt non modò eorum,
quæ legerint intelligentiam non attingant; ſed ſillabatim quoque via ipſa decurrentis
articuli elementa balbutiant. Turpiſſimam hanc ipſe corruptelam ſancto ardore
vituperans, pſeudoſacerdotes eos appellat, & liberè enunciat in eorum crimi-
num partem, quibus iſti fœdantur, Epiſcopos etiam accedere, iuxta ea, quæ ad
Timotheum Paulus ſcripſit: *Nemini citò manus impoſueris neque communicaueris*
1.Tim.5.22 *peccatis alienis*: quod procul dubio in eos cadit qui vel improbos, vel ignaros
ordinibus ſacris inſtituunt. *Quiſquis enim vel turpitèr lapſum, vel diuinæ legis*
ignarum ad ſacrum prouehit ordinem, eius ſe peccatis inuoluit, cui peccandi mate-
riam tradit: ea tùm ipſe peccata intelligit, quibus initiati iàm conſcientia fœda-
batur, tùm etiam ea, quæ vel indignè celebrans, vel luxui vitijſque ſe tradens
patraturus in poſterum eſt: *Et non his ſe, quibus ille iam inuolutus eſt, crimi-*
nibus obligat: ſed his etiam, quæ commiſſurus eſt, per anticipationem obnoxium
parat? C

In his ſtatuendis Damiano præiuit aureus Ioannes, memorata Apoſtoli verba
interpretatus aſſerens; Antiſtitem improbo viro ſacros ordines largientem, eius
criminum præteritorum conſortem ſe facere; cùm verò eundem virtutibus om-
nibus deſtitutum in apice virtutis collocet, ea etiam flagitia à ſe patrari, quibus
ille poſtea Sacerdos implicatur; ipſum iam accipe Chryſoſtomum. *Eorum enim,*
D. Chryſ. in 1.ad Tim 5.hom. 16. *quæ ille peccauerit, tu quoque pœnam dabis, qui initium dediſti, etiam præcedentium*
delictorum, qui enim improbè prima remiſiſti, & iam futuris obnoxius &c.

Sacerdotem etiam ſatis irreligioſum & fœdum, quem ſanctus cæteroquin An-
tiſtes Deo ſacrauerat,redarguens Diuus Hieronymus,hæc horrenda pronunciat.
Tantumque abeſt, vt te valeat Epiſcopi tui iuſtitia liberare, vt timendum ſit, ne
D. Hieron. epiſ 48. *propter te de ſolio ſuo corruens, pereat inſanabilis*: miſerandum hìc indicat exitum
ſupremi Pontificis Heli, qui integerrimus & pijſſimus, eò quòd immorigeratos
1. Regum. filios ſacerdotio decoraſſet, è ſede lapſus, ſimul cum ſacerdotio vitam & fortè
beatitatem amiſit. Hugo etiam Cardinalis aſſerit aliena peccata contrahi ab
Hugo Car. in 2 Tim.5. 3. 22. Epiſcopo, non tantùm quandò ille certus fuerit de eius indignitate, ſed etiam
cum ea neſcire negligit, quæ ſcitu neceſſaria videntur. D

Egregiè hæc omnia confirmantur ijs, quæ Sophronius, ſeu vt aptius loquar,
Ioannes Euiratus in ſuo Prato ſpirituali teſtatur; aureus quidem liber hic eſt,
Prat.Spirit. c.149. tùm Diui Damaſceni, tùm Nicænæ Synodi calculo comprobatus: Cum igitur
ad Hieroſolimitanam Sedem Amos Abbas fuiſſet euectus, cæteris Abbatibus
ad eius obſequium & occurſum procedentibus, ipſe etiam vnà cum ipſis acceſſit;
eorum omnium precibus enixè ſe recens Patriarcha commendauit, horrorem
ſibi inferni pronunucians ex immani pondere, quo Epiſcopalis eum moles fa-
tigabat, cùm populorum regimen vnius Pauli, Petri, Sanctorumque virorum
opus ſit; præ cæteris autem ingentem ei formidinem incutiebat ſacrorum ordi-
num largitio, eò quòd in ſacris litterarum monumentis olim legiſſet, quòd
cum Diuus Leo Pontifex quadraginta dierum interuallo ex vigilijs & precibus
ad

ad Diui Petri Cineres effuſis, Dei bonitatem de ſuorum veniâ criminum, eodem
A Apoſtolorum Principe patrocinante, poſtulaſſet, quadragenario die expleto, Diuus ei Apoſtolus ſpectandum ſe dedit hæc alloquens: *Oraui pro te, & dimiſſa ſunt tibi omnia peccata tua, præterquàm impoſitionis manuum: hoc enim ſolùm abs te requiretur ſiue benè, ſiuè fortaſſis aliter geſſeris.*

Age iam: quorſum ad hoc alienarum precum & commendationum officia (quatenus hic caput explicandum aggredior) quæ eò fortè magis importuna ſunt & inconſiderata, quò magis iniqua ſunt in eis commendandis, quos nulla pietatis, nulla doctrinæ ſpecies ornat? Iniquiſſimæ ſanè ſunt eorum obmurmurationes, & ineptiſſimæ eòrum querelæ, eò quod fideles Deo, admiſſis eorum votis adhærere conſtantiſſimè ſimul & piè recuſauerint, ne eodem opere tùm ſibi, tùm Eccleſiæ, tùm Deo iniurioſi euaderent, eos leuiſſimè dilapidantes theſauros, quos eorum manibus in ſacris ordinibus Deus ipſe commiſit. Non hic de noſtris rebus agitur, at de Chriſti ſanguine effundendo: meas vtique opes
B pro amicorum arbitrio prodigere mihi fas eſt, ſed ex opibus, quas Cæli æraria ſubminiſtant, amicos mihi per ſummam iniuſtitiam comparare non licet; fidem mihi de his Bernardus faciat. *Sunt quæ neceſſario a nobis rogantium, aut extorquet importunitas, aut neceſſitas meretur: at illud in his, quæ noſtra ſunt. Vbi autem non licet, quod volo, facere, quis locus roganti?* D. Bern. l. 4. de conſid.

E fide Plutarchi habemus, quòd minori Catone perorante, vetuit ſanctâ lege Senatus, ne alicui ad Magiſtratus alios aſſequendos aditus pateret, qui ſtudia aliorum, preces, & commendationum officia ad id ſibi comparaſſet, quam legem tám ſeuerè Iulius Agricola ſeruauit, vt nulli vllum Reipublicæ honorem largitus fuerit, qui huiuſmodi artibus ſibi viam adſtruere contendiſſet, adeò vt de eo Tacitus, *Non ſtudijs priuatis, nec ex commendatione, aut precibus Centurionum milites acciret.* An nos ergò ſacræ Reipublicæ minus amantes erimus, minuſque ſolliciti de eius maieſtate, quàm de prophanâ Republicâ fuerint viri ſuperſtitione fædati? an imbecilles adeò proiectique animo erimus, vt ad prima Plut. in Cato. min. Tacit. in Agric.
C commendantium Procerum verba noſtræ mentis conſtantiam illis explicare neſciamus, & graui ſupercilio eis oſtendamus, quàm periculoſum pernicioſumque ſit, vt prophana hæc officia ſe ſacris rebus immiſceant, & viri ſæculares eâ poteſtate nos velint exuere, quâ nos Deus obarmauit, itâ vt eorum authoritatis ſuffragium eas, quibus commendant virtutes, ingerere poſſit, quas Canones, Concilia, Patres & tota Orthodoxa Religio in Lithurgis neceſſarias efflagitant. Apage, quæcumque commendatio extera ſit; virtus eos ſola commendet, & vt ait Diuinus Spiritus, *Propter diſciplinæ dona commendati.* Sapien. 7. 4.

Idem, ni fallor, è Diui Gregorij mente eſt, ſacros ordines ad aliorum preces & commendationes, ac ad munera & datas opes elargiri: ſimul enim iſta ſemper ſibi conuertuntur, & quandam vtrobique ſpeciem ſimoniæ componunt. Quápropter magnus ille Pontifex ſeriò Numidiæ Præſulem Columbum admonefecit. *Nulla ſit in ordinatione venalitas; potentia, vel ſupplicatio perſonarum nihil aduerſus hæc quæ prohibemus obtineat. Nam procul dubio Deus offenditur, ſi ad ſacros ordines quiſquam non ex merito; ſed ex fauore, quod abſit, aut ex venalitate prouehitur:* quod rursùs idem ad Ioannem Corynthium Antiſtitem, & D.Greg l. 2 Epiſt. 47.
D iterùm ad omnes Galliarum Præſules ſcripſit, quarum Epiſtolarum ſuperſtites aliquæ reliquiæ ſacros inter Canones à Gratiano admunerantur; quibus etiam conformia hæc ſunt, quæ in Romanâ Synodo Gregorius Septimus religioſiſſimè ſanciuit. c. de ordin. ib & c. ſeq. 1. diſt. 5. ep. 55. l. 4.

Diuus verò Bernardus omnibus ſeriò ſignificauit eos, qui litterarum commendatitiarum vi ad ſacros ordines euehuntur, *Sancta Sanctorum* non communi via ingredi, ſed furtiuà & Latronum inſtar in illud violentèr irrumpere. *Qui ſibi poſſeſſionem vindicat furtiuarum commercio litterarum, non ne fur eſt & latro?* c. ordinatio. 113. cad. q D.Bern. ep. 239.

Cum viro nobili meoq; familiari iocatus aliquando & ipſe ſum, cùm, tùm ſuis epiſtolis, tùm aliorum Principum commendationibus ad me tranſmiſſis, validiſſimè commendatum mihi ſacerdotem quendam haberet, propter ſacerdotium

conferendum; reſponſum enim ei dedi, quòd ſi alterum ei prætuliſſem, vtique iniurioſus ei fuiſſem, cum ex eligendis nullus adeò litteratus acceſſiſſet, ex innumeris commendatitijs litteris, quas ſecum afferebat. A

Quòd ſi vniuſcuiuſque dignitatis & potentiæ viri audiendi minimè ſunt in huiuſmodi commendationibus; quantò magis euitandum hoc idem in fęminis, quæ cum prę ſexus infirmitate à quocumque ſacro munere arceantur, irretire ſe ſacris contendunt, eoſque efferre, quos vel ſuæ domus vtilitate, vel obſequio eis non ſine dedecore præſtito, vel ex acceptis muneribus, vel è quadam animi voluptate, ſuâ beneuolentiâ proſequuntur; exardet ad iſtum euellendum errorem Chryſoſtomus, eoſque ſic ardenièr alloquitur: *Dum mulieribus placere atque obſecundare ſtudent, neceſſariò committunt, quæ nec eloqui quidem honeſtum. Eas quidem Diuina lex ex hoc miniſterio remotas eſſe voluit; illæ verò vi factâ, intrò irrumpunt, per alios omnia factitant, ac tàntam ſibi vindicant poteſtatem.*

D Cyriloſ. 3. de ſacer.

Compertum profectò mihi eſt, haud poſſe hæc omnia tàm ſeuerè ſeruari, quin odium plerumque nobis eorum conciliemus, qui deſpici contemnique ſe ducunt, ſi eorum preces repellantur, quæ eò æquiores eis videntur, quò minus ipſi ſacrorum ordinum pretium dignitatemq; perpendunt: verùm ſi Cælo ſimul & terrę placere æquè non licet, vtique poſthabenda illi hæc eſt; non hominum voluntati, ſed Dei genio indulgere tenemur: non Domini diuinarum rerum ſumus, at adminiſtri; nec ſacrorum munerum decoctores, at diſpenſatores: impertiri ea prudenter & cautè debemus, non dilapidare; læthale crimen in nobis eſt, alienis commendationibus adhærere, & ad humanum odium effugiendum, Diuinum amplexari. *Quod ſi Epiſcopus illorum gratiam ſaluti ſuæ prapoſuerit, admiſſis ijs quos admiſſos eſſe non oportet, fiet profectò, vt illorum loco Deum ſibi offenſum habeat; quâ re quid ſibi peſtilentius accidere poteſt?* B

D. Chryſ. l. 1. ſacerd.

An exiguum, quod à nobis poſtulare ſibi videntur, cum noſtrum interitum & palmare crimen efflagitant? ipſi ſanè ijdem, ſi Epiſcopi eſſent, non vtique facerent, quod à nobis exigunt faciendum: nec miſeri interea recogitant, ſe culpis etiam illis implicari, eiſque ſordeſcere maculis, quibus ij denigrantur, quos ipſi fouent. Quàpropter Sanctiſſimus Florentiæ Antiſtes Antoninus, piuſque ſimul & perdoctus Aluarus, inter alia Purpuratorum Principum crimina, eàdem ferè formâ loquendi, illud etiam recenſuerunt, quòd vel ad alienas preces, vel vt rei conſulant ſuæ, ſacerdotia impetrent famulis ſuis omni prorſus dignitate deſtitutis: grauiùs tamen & inexorabiliùs culpandi nos erimus, ni ad huiuſmodi preces aures obſtruxerimus. C

D. Anton. p. 3. tit. 21. cap. 2. Alauar. de plant. & Eccl. c. 16.

Sicut igitur pijſſimos viros in Myſtagogiam cooptare, lucrum noſtrum eſt; ſic, ait Diuus Hieronymus, qui alijs, & præſertim fęminis blanditurus ſacerdotia viris nullà Religione inſtructis conferret, quid aliud faceret, quàm ante porcos Margaritas prodigere, & ſe eorum criminum conſortem faceret, quibus illi obruuntur?

D.Hilar. in c. 58 Iſai lib. 16. com.

Sed eius verba audiantur tanto oratore digniſſima, licet prolixâ dicendi formâ contineantur. *Non eſt enim peccatum leue mittere Margaritas ante porcos, & dare Sanctum Canibus, & ordinationem Clericatus nequaquam Sanctis & in lege Dei doctiſſimis, ſed affectis ſuis tribuere, & vilium officiorum miniſtris; quodque his dedecoroſius eſt, muliercularum precibus, in quo conſideranda loquentis in ſe Chriſti Apoſtoli ſapientia; qui vt ordinationis periculum demonſtraret, iunxit tormenta peccantium, qui tales conſtituit, ſic in ordinatione Sanctorum particeps eſt eorum iuſtitiæ, qui bonos elegit.* D

Præterquàm quòd, ſic iuſtè permittente Deo, non rarò malos in ſe experitur Antiſtes, quos malos initiauit, & facilè ſerpentum, quos ſinu fouerat, veneno inficitur; quod ſanè idem, ad Innocentium Pontificem Diuus Bernardus ſcripſit, & non paucis in vrbibus experientiæ approbatione cognoſcitur.

D.Bernard. epiſt. 151.

Illud interim addo, non humani ſtudio fauoris aut munerum vi, ſed ſolâ Diuini Spiritus virtute, ad ſacra hæc peragenda excitandos nos eſſe: initiandorum Patronus, dux, magiſter, & auſpex vnus ſit Deus: quàpropter in re tanti momenti ne decipiamur, ad preces confugiamus oportet, vt à luminum Patre ad tan-

ad tantum opus patrandum, lumen impetremus: quàm egregiè hoc nobis erudiendis Chriſtus Magiſter indicauit; cùm enim ad Myſtagogiæ diſciplinam arctiùs aduocaturus eſſet Apoſtolos, montis faſtigium aſcendit, vt ſe, licet nullo ipſe indigeret, tanto operi præpararet: ab Auguſtini pænu hæc habes, *quid te facere conuenit, cum vis aliquod pietatis officium adoriri, quando Chriſtus miſſurus Apoſtolos orauit, & ſolus orauit?*

A — Luc. 6 — D. Ambroſ. l. 5. in Luc. c. 6.

Ad hanc ſanè rem cęlitùs illuſtrata Magiſtra Eccleſia ſtatuit, vt eo tempore ſacrorum ordinum adminiſtratio fieret, quo quatuor temporum ieiunijs & precibus vacamus, vt nempè cùm populi totius ieiunia preceſque ad propitium nobis Deum reddendum cælo offeruntur, auxilium nobis á Deo præſtetur, vt vtilitèr & religiosè tantum opus exequamur.

Dubitatio hìc mihi tandem enodanda eſt, quâ non raró innodamur. Si à meo præceſſore, ordine aliquo fuerit non nemo inſignitus, quem poſteà ſuis partibus defuiſſe ego cognouerim, & fędis moribus deprauatum, repellere ne illum ego teneat ab alijs elargiendis ordinibus, an verò licet alios etiam impertiri? Inter alia epiſcopi infortunia hoc etiam recenſet aureus Ioannes, & primùm id ſignificat, quod ſuperiùs aſſeruimus, quòd ſcilicet initiandi crimina in initiantem ſint tribuenda. *Nec mihi dixeris, igitur peccauit* Presbyter, *aut Diaconus; omnium horum crimina redundant in caput eorum, qui hos elegerunt*: inde quærit, quid igitur mihi faciendum de huiuſmodi viro ſit? an nulli ſtatui addictus inutilis ad cuncta remaneat, non ſacris vtilis, non Dei, non mundi famulus: *quid igitur non? oportet eligere quemquam, nec in alium reuocare gradum*, Verùm hoc illud eſſet explicare omnibus crimen, quod fortè plures ignorant: *verùm ita fiet, vt omnes norint illum eſſe malum*. Vt igitur tàm periculoſum ſcopulum effugiamus, alia etiam illi ſacra munera impertienda? *Ergo ad maiorem gradum promouendus eſt?* grauius & fędius hoc crimen eſſet. *Hoc multò deterius*. Duo igitur inter mala minus eligendum; charitas illo læditur, iſto iuſtitia violatur: ſi charitati s legi indulgere non liceat, iuſtitiæ vim expleamus; maiori ſeruat minor, donec Diuinæ beneuolentiæ vi fiat, vt vitioſas exſecans animi partes, è ſceleribus emergens, conſilia meliora capeſſat; obmurmurationibus, & querelis hínc naſcituris aures obſtruantur; Diuinæ voluntati poſtponatur humana.

B — C — D Chryſoſ. hom. 2. in Actus Apoſ.

Alienum ab excipiendis muneribus Epiſcopum fore.

Cap. XVI.

TRIA præ ſe ferrè debet Antiſtes quâcumque gemmâ, imo quibuſue theſauris pretioſiora: Hæc porro ſunt fama, libertas, & cordis integritas: horum quodlibet ſi deperdatur, vel congeſto totius orbis auro compenſari non poteſt, ex his, docente Philoſopho, primam ſibi ſedem fama vſurpat; libertas, ad Senecæ mentem, quocumque pretio pretioſior eſt, Cordis integritas, Regum ſapientiſſimo probante, gaudij fons eſt, æternæque voluptatis delibatio.

D — Ariſtot. l. 4. & hic. — Sene. ep. 76 — Prou. 15.

Probos ab improbis fama ſecern, ſeruos á liberis libertas, reprobos â pijs integritas. Nulla hominum conditio eſt, cui eâ ſollicitudine & cura nitendum ſit, vt tria iſta ſuo in animo inconcuſsâ ſede permaneant, quàm Epiſcopis, quibus ſi honeſta fama defuerit, nullius vtilitatis populo erunt; ſi libertas, ad vitia conticeſcent, ſacerdotia iuxtà leges humanas impertientes, iuſtitiæ Deique leges violabunt; ſi integritas, è Paſtoribus euadent lupi, lucemq; exuti tenebricoſiſſimi fient.

Virtutum harum ſingulis fraudes ſtruunt, moliuntur inſidias munera & dona, auaritiæ incitamenta. Quâpropter tùm Plato, tùm Ariſtoteles è ſuâ Republicà munera & queſtus auerruncarunt, ad eamque rem Thebani apud Plutarchum, Stobæum, & Alciatum, ad Reipublicæ Palatij fores Senatorum ſtatuas mancas expreſſerunt, & excæcatum Principis ſimulachrum; vt nempè ea Senatus inſpe-

Plato in Phed. & in Apol Socr. — Ariſt. in pol — Plutar de Iſid. & Oſir. — Stobæ ſer 4 — Alciat Emblem. a 145.

ctans legem animo reuolueret, quà munera repellere tenebantur & oculos reclu-
Exod.23 8. Deuter. 15. 19. dere, non perſonas, vt cauſas tantùm reſpecturi: ſed quod momenti maioris eſt, A
nihil ferè dixerim, aliud tantâ vi ſacri codices inſectantur; vt enim ſuperiùs di-
Iob. 36.15. 34. ximus, tùm diſtributiuam, tùm commutatiuam iuſtitiam excepta munera vitiant,
Prou 15. 17.& 23 & 28 9 & 28. 21. Tribunalia corrumpunt, ſolia ipſa Regum ſuſdeque perturbant & miſcent.

Quantâ virium omnium contentione, totoque animi ſtudio ſuæ famæ cuſtodiendæ incubare teneatur Antiſtes, ſatis, ni fallor, ſuo loco deſcripſimus: ex his
Eccl 20.31. par.2.c. igitur, quæ famam nobis ſeruare poſſunt integerrimam, hoc potiſſimum eſt, ab omni ſcilicet munere noſtras manus auertere. Obtrectatorum maledica ora virtute hac obſtruuntur; his artibus ipſi etiam noſtri hoſtes nos commendare coguntur: ex aduerſo autem nihil fœdius nihilque, quo magis populorum deſpicientiam & oblocutorum ſtrepitum ſibi Præſul conciliat, quàm munera affectare, quibus vnuſquiſque perſuaſum ſibi habet, omnia fore venalia. Incorrupta quædam Virgo Iuſtitia eſt; munera ſi quis excipiat, eam dehoneſtat, proſtituit, ac facit iniuſtam; quandoquidem facilè in eam partem flectitur ſtatera, ex quâ B
dona deriuantur; ſapientiſſimè apud Sanctum Iob hęc Eli ſignificauit ijs verbis,
Iob. 36.18. *Nec multitudo donorum inclinet te*; quod idem lepidiſſimum illud ænigma confirmat, *Mutnegra cum murua faciunt rectiſſima curua*; ſi enim inuerſo characterum ordine *Mutnegra* & *Murua* legantur *Argentum* & *Aurum* deſignant; quibus ſi Aſtreæ lances impleantur, a rectitudine declinantes, iudicium Antiſtitum, Principum nomen deturpant: quàm bene igitur de hoc eloquens Iſaias ſic
Iſai 1. 23. eos obiurgat: *Principes tui infideles, & ſocij furum*.

Quænam autem fœdior contumelia inferri in Epiſcopum poteſt, quàm quòd æterno ſuo conditori fuerit infidus, ſuoque muneri iniurioſus, vel vt alij legunt, *deſiſtentes*, ac ſi munerum viſâ ſui ſacerdotij integritate eos auertat & deflectat? quid turpius quàm locum inter fures ſortiri, hoc eſt inter flagitioſiſſimam ho-
D. Petrus Damiani l. 1. ep. 2. minum fœcem? his certè meritò comparandos eſſe docet Petrus Damianus ad Cardinales Epiſcopos ſcribens, nam furum inſtar, ne alijs eorum crimen innoteſcat, munera furtiuè recipiunt. C

Memorata hæc Iſaiæ verba perpendens Diuus Hieronymus ait, quàm plurimos inueniri, qui in agendis cauſis, non vultum clientum & amicorum ſpectant, at manus; *Nec os conſiderant amicorum, ſed manus*. Adagium hic illud menti meæ occurrit, quo Cleon Ariſtophanem deriſit. *Dorica muſa*, vſitatæ fortè intelligens Muſicæ artis genera Dorica, Lydia, Phrigia, Bæotica, ac ſi quacumque aliâ reiectâ, Doricæ tantùm Cleon ſtuderet, hoc eſt aureæ. Parthorum
Eraſm. in Adag. Sen. ep. 17. Principibus hi ſunt conferendi, quos teſte Senecâ, nulli ſine munere offerendo licebat adire. *Reges Parthorum non poteſt quiſquam ſalutare ſine munere.*

Non Chriſti populos, at dona populorum hi Præſules amant, non ſuæ ſponſæ euigilare contendunt, at ſuis commodis augendis; de his acritèr conqueſtus Diuus Bernardus in hæc erumpit. *Non omnes ſunt amici ſponſi, quos hodiè ſponſæ*
D. Bern. 97. in Cant. *hinc aſſiſtere cernis, & qui, vt vulgò aiunt, eam quaſi addextrare videntur: pauci admodum ſunt, qui, non quæ ſua ſunt, quærant ex omnibus charis eius: nec poſſunt paritèr diligere Chriſtum, quia manus dederunt Mammonæ.* D

§. I.

VT quemcumque colorem auertat, omnemque eorum excuſationem Beatus Damianus euertat, qui muneribus recipiendis gaudentes aſſerunt, reijci ab ipſis illa non poſſe, eò quod benignitatem offerentium lædant, ſi ea reiecerint, ſic eis reſpondet; *Dices aliquis, ego quidem nihil quæro, ſed ſi quid gra-*
P. Dam. l. 1. ep. 2. *tis offertur, accipere non recuſo. Ecce hic non notantur ij, qui munera quærunt, ſed*
D. Baſil. & hier. in c. 1. Iſai. *qui tantum modo diligunt.* hoc ipſum in memoratis Iſaiæ verbis ante Damianum Sanctiſſimi Patres Hieronymus & Baſilius expenderunt; furtum ſed occultum hoc ipſum pariter eſt: non ſatis eſt, vt ea non aucuperis, at ab eis animum alienum præbeas oportet. Egregiè hæc animo complexus Samuel, cum renuncia-

nunciato iam Rege populi regimen exuens, populum Magnateſque aduocans fa-
A cultatem eis dedit, vt de adminiſtrato regimine arctiſſimam rationem exigerent à ſe, omniaque ſibi obijcerent, quæ iniquitatem olere viderentur; hoc autem ad duo præſertim genera retulit, hoc eſt ad manifeſta latrocinia, & ad munera accepta. *Loquimini de me coram Domino & coràm Chriſto eius, vtrum bouem cuiuſquam tulerim aut aſinum, ſi quempiàm calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus accepi*; vides igitur, vt acceptatio munerum ſimul cum furto connexionem quandam ſortiatur?

Tanti momenti (ſic verba Samuelis intelligas) eſt, tantique ponderis ad meum nomen, meæque famam integritatis cuſtodiendam, quòd omnibus innoteſcat fides & candor, quem in meâ regiminis adminiſtratione ſeruaui, ne tenuiſſimum quidem munus accipiens, vt humanæ cuiuſquam legi me ſubijciens, cenſores exactoreſque vltrò aduocem, vt me de repetundis expoſtulent: & tamen tunc temporis aſperrima lex *repetundarum* obticebat.

B Quis autem credat? nullus in populo tàm copioſo fuit, qui de munere aliquo vel iuſtis vel benignis è cauſis dato, tot annorum interuallo Præfecturam adminiſtratam arguiſſet? quàpropter inter illuſtrium virorum præconia illuſtre etiam hoc eſt, quo poſterorum memoriæ nomen Samuelis commendatur, tantuſque Eccl. 46. 22.
vates ſimul & Princeps prudentiâ æquè ac ſanctitate celebris illuſtratur. *Ante tempus finis vitæ ſuæ teſtimonium perhibuit, quod pecunias, & vſque ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non accuſauit eum homo*. Sed illud etiam cum D. Hier. in c. 3. Mich.
D. Hieronymo perpendas velim, in ſacro nempe codice de Samuele haberi, quòd dum palabundas ſui Patris aſinas Saul inquireret, oblatum Samueli fuit munus, hoc eſt quarta Sicli pars. *Ecce inuenta eſt in manu meâ quarta pars Sicli &c.* 1. Reg. 9.
oblatum quidem legitur, non acceptum; quin potiùs vagantem Saul ipſe domi hoſpitem excepit & pauit: quid ſi etiam recepiſſet? tenue adeò munuſculum erat, vt non integrè impertitam hoſpiticœnam compenſet: *Siclus enim viginti obolos habet, & quarta pars Sicli quinque ſunt oboli*. Sic Hieronymus: Dena-
C rium iuxtà Romanam menſuram confeciſſent; audactèr igitur & verè pronunciare poterat Samuel à quocumque ſemper munere ſe fuiſſe ſemper alienum. *Vtinam & noſtri ſacerdotes, non pretia villarum, ſed quinque obolos acciperent*.

Quantæ fœditatis & dedecoris in populorum Præfectis auiditas munerum ſit, quàm optimè Vates ſanctiſſimus intelligebat; quàm populi offenſiones augeat, quàm diuinam gloriam minuat, & fortè cælitùs illuſtratus ex eâ tunc ætate agnouit, quàm facilè lues hæc ad noſtra hæc tempora ſerpere deberet, plurimos è ſacris viris infectura, qui non ætherea, ſed terrena, non æterna, ſed fluxa meditantes, eum gloriæ fulgorem obſcurantes, quo ſacra thiara ſplendeſcit; ſe ipſum iterum penitùs expurgaturus, ea confidentèr verba pronunciauit, quibus magnus Gregorius etiam ſua ſubnectit. *Cum reprobi Paſtores præſunt, principale eis propoſitum eſt, in rapinâ ſudditorum; quia enim æternorum bonorum abundantiam aſpicere neſciunt, quo præſentia ardentiùs concupiſcunt, eò auidiùs oblata recipiunt: non oblata violentèr tollunt, innocentibus inſidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, iuraque peruertunt*. D. Greg. l. 5. c. 2. in 1. Reg.

In eiuſdem Samuelis filijs hoc egregiè patuit; hi enim paternam integritatem
D obliti, opumque augendarum immodicâ cupiditate capti, cùm ſe muneribus accipiendis faciles oſtenderent, eò deſpicientiæ & contemptus apud populum deuenere, vt à ſupremi ſacerdotij infulis induendis, quas parens optimus geſtis ſanctiſſimis illuſtrauerat, repellerentur; adeò vt Hebræi Numinis patrocinio, quo in ſuæ Reipublicæ regimine gaudebant, ſpoliare ſe maluerint, quàm eos ad 1. Reg. 8. 3.
Præfectos eligere. Vt enim Diuinus ſcriptor teſtatur, *declinauerunt poſt auaritiam, acceperuntque munera, & peruerterunt iudicium*: vides his, vt mutuâ quâdam connexione crimen vnum aliud trahat, & velut catenam efficiat? munerum cupiditatem auaritia excitat, è muneribus iuſtitia vitiatur: audi Gregorium Pon- D. Greg. in
tificem, *notandum quia ardor auaritiæ cauſa eſt accipiendorum munerum, & acceptio munerum cauſa peruertendi iudicij*. Cui paritèr Damianus adhæſit, qui hoc 4. lib. Reg. c. 4.
inſuper addit, nullo alio crimine ſe Samuelis filios implicaſſe, & ex vnâ tan-

tùm

1. Reg. 8. D Pet. Damian. l. 2. ep 2. ad Epiſc. Cardin. tùm è munerum acceptione famam ſimul & virtutem amiſiſſe. *Notandum eſt, quod cum de illis ſcriptura dicit. Declinauerunt poſt auaritiam, acceperunt munera; protinus intulit, peruerterunt iudicium, atque contiguum eſt, vt poſt munus acceptum peruertatur etiam, corrupto cenſore, iudicium.* A

Act. 20. 33. 1. Cor. 9. 19. 2. Cor. 9. 19. 1. Theſ. 2. 9. 1 Theſ. 4. 8. D Gregor hom. 18. in Ezech. act. 18. 2. Samuelis gloriam Diuus Paulus ęmulatus, non ſemel, at ſexcenties hoc ipſum de ſe explicauit, vt omnibus populis, cunctiſque ætatibus compertum eſſet, ſe licet omnium egenum, ab omnium muneribus declinaſſe, nullique moleſtiâ vllâ allatâ, ſuis ſibi manibus victum tenuiſſimum comparaſſe; temperantia hæc in admirationem Pontificem Gregorium adduxit, cum perpenderet Apoſtolum, vt acta nobis Apoſtolica fidem faciunt, annum cum dimidio cum Corinthijs tranſegiſſe in Chriſtianæ legis perfectione eos informantem, & tamen confidentèr eis dixiſſe, *& cum eſſem apud vos, & egerem, nulli oneroſus fui*: quòd ſi de 2. Corint. 2. 9. tàm rigidâ abſtinentiâ cum poſtulaueris, in promptu reſponſum eius erit, ſe nempè ad euangelicæ fidei decus & maieſtatem tuendam, tàm parcè victitaſſe, d. c. 2. 12. & vt diſcrimen pateat, quo veri & commentitij Chriſti diſcipuli dixtinguuntur. B *Quod autem facio & faciam, vt amputem occaſionem eorum, qui volunt occaſionem, vt in quo glorientur, inueniantur ſicut & nos: nam eiuſmodi pſeudo Apoſtoli ſunt operarij ſubdoli &c.*

Quòd autem facilis munerum acceptio decus & famam Præſulum labefactet D. Hier. 2. obſcuretque, Diuus etiam Hieronymus accerrimi vir ingenij docet, qui Nepotianum ſuum admonens illud etiam addit, quod illi ipſi, qui ſupplices ad ea recipienda nos impellunt, beneficio accepto, minori pretio nos habent, maiori vtique nos habituri, ſi ea repuliſſemus: *Neſcio enim, quomodò etiam ipſe, qui deprecatur vt tribuat, cum acceperis, viliorem te iudicat: & mirum in modum ſi eum rogantem contempſeris, plus te poſteriùs veneretur.*

§. II.

C

QVàm profectò nominis immortalitatem & gloriam ſibi comparauerunt è reiectis muneribus tùm Cardinalis Martinus, tùm Gaufridus Carnotenſis Antiſtes! in eis certè commendandis ſui vim & vbertatem ingenij D. Ber- D Ber. l. 4. de Conſid. c. nardus impendit. De primo fidem facit, quòd cùm in Daciâ opulentiſſimâ regione, auri argentique feraciſſimâ Legatum Pontificium ageret, redux in Italiam fuit tàm pauper & inops, vt viæ longique itineris ſumptus explere non potens, vix ſe Florentiæ dederit, vbi ab eius vrbis Epiſcopo donatus equo fuit cuius commodo ad Aulam Pontificiam tùm Piſis commorantem acceſſit: vnà cum ipſo Epiſcopus idem iter illùc habuit, vt inſtitutam ibi litem tùm ſuâ præſentiâ, tùm amicorum patrocinio foueret, è quibus Cardinalem fore Martinum ſperauerat ob præſtitum illi equi beneficium: at re verà vota eius inania ceciderę; vt enim petitionem audiuit Pontificius Legatus, remiſſo protinùs ad eum equo reſpondit: *Decepiſti me: neſciebam tibi imminere negotium, tolle equum tuum, ecce in ſtabulo eſt*; turpiſſimam enim ſuo nomini notam iniuri ipſe putabat, ſi ſuum ipſi patrocinium conceſſi equi pretio vendidiſſet: ad hæc Pontificem al- D loquens Diuus Bernardus in hæc erupit. *Quid dicis, Beatiſſime Eugeni? non ne alterius ſæculi res eſt, rediſſe Legatum de terrâ auri ſine auro, tranſijſſe per terram argenti, & argentum neſciuiſſe? donum inſuper, quod poterat eſſe ſuſpectum, illico reieciſſe? O ſi talium daretur virorũ copia, quid te fęliciùs? quid tuo ſæculo iucundiùs? cum quàquà verſum ſtipatum te videres tàm inclito agmine beatorum.*

D. Ber. eod. l. 4. De altero Diuus idẽ Bernardus teſtatur, quòd, cùm diu ſuiſmet ſumptibus Legatum Pontificium ſapientiſſimè & fortiſſimè in Aquitaniâ egerit, & cum ſemel ei Presbyter, quidam ſilurum ingentem ei largiretur, ab eo vir pijſſimus flagitauit quanti nam piſcem eum emiſſet, reſponſoque ab eo accepto ſe denarios quinq; ſoluiſſe, totidem ſolutis ei denarijs piſcis donum recepit. Pagum quemdam; ſemel idem profectus ab eius pagi Dominâ illuſtri fœminâ eleganti linteo, ſimul cum tribus lignei patinis affabrè elaboratis donatus illicò fuit: munus & laborem

rem Artificis diù commendauit Antiſtes; at poſteà magnanimè reiecit. *Quando*
A *argenteas, recepiſſet, qui ligneas refutauit? non fuerunt qui poſſent dicere Legato, ditauimus Abraham.* Sic de eo Bernardus. In vit. eius c. 3. & 8.

Nulli horum ſecundus magnus Angliæ Cancellarius Thomas Morus fuit; cum enim ad ſuum ſibi patrocinium in re magni momenti comparatura fęmina illuſtris vidua calicem aureum dono ad eum miſiſſet, acceptum ille vinoque impletum ei reſtituit: Inuſitatum hoc & mirum in eo non fuit, qui cum a primâ adoleſcentiâ vſque ad extremam ſenectã illuſtriſſimos & opulentiſſimos Regni Magiſtratus gubernaſſet, ſeptuaginta tantùm aureis annuos ſuos cenſus maiores effecit; hoc ſanè vno, licet tot alia deeſſent clariſſimi viri ornamenta, eius integritas & rectitudo eſſet immortalitati cõmendanda. An non igitur longè pretioſior fama & integritas eſt, quã ſibi huiuſmodi viri è reiectis muneribus cumularunt, quàm ea omnia fuerint, licet opulentiſſimæ Reginæ Sabæ munera, quę ab alijs excepiſſent?

Diuum Hilarionem prætereo, qui ex innumeris clariſſimiſque prodigijs in Siciliâ patratis ad grati animi ſpeciem oblata munera ingentia conſtantiſſimè
B ſemper recuſauit: quamobrem eius diſcipulus Eſychius, cum toto ferè peragrato orbe eum quæſiuiſſet, tandemque in eius oræ littore inueniſſet, mirandum illud, vt Diuus Hieronymus teſtatur, audiuit. *Nihil in eo ità cunctis admirantibus, quàm quòd poſt tot ſigna, atque miracula, ne fragmen quidem panis à quoquam in illis locis accepiſſet*: adeò vt, magis ex iſtâ conſtantiâ, quàm ipſis miraculis mirandum ſe cunctis exhiberet. (Hieron. in eius vitâ.) Quin inter ipſos etiam Ethnicos tanti fuit habita virtus hæc, vt ex eis multi in gloriæ curru triumphum egerint, & commendatiſſimi fuerint omnibus, centenis ſuis linguis eos famâ celebrante. De Quinto Fabio, Quinto Vgolino, Caio Numerio quis ignoret, quòd cùm ad Regem Ptolomæum legatione à Republicâ ſuſcepiſſent, magnificentiſſima dona, quibus ab eo Rege fuerunt decorati, in Reipublicæ commune ærarium depoſuere, ſolam ſibi ſeruantes gloriam, quam ſuæ Republicæ ſeruientes retulerunt. (Plutar. in Apoſt.) Phocion verò, cùm ab Alexandro Magno centum talenta, ſexaginta ſcilicet, ni fal-
C lor, aureorum millia recepiſſet, eum interrogans, qui Alexandri nomine tàm ingentem auri vim offerebat, de ratione qua, tot alijs in Athenienſi vrbe poſthabitis, ſe vnum tanto munere Macedo decoraret, reſpondente illo, eò quòd te vnum cæteris clariorem & honeſtiorem arbitretur, reiectatâ pecuniâ Regiâ reſpondit; *ergo ſinat me talem & haberi & eſſe*; habes hæc à Plutarcho. O animum ſanè integerrimum & magnanimum! O inuictum Heroem, qui priuatus eques cùm eſſet, non tantùm ad ſuas opes augendas magnificentiſſimi muneris titillationes & vim conſtantiſſimè ſuperauit; at illud etiam oſtendit, fieri nequaquam poſſe, vt duo hæc ſimul vniantur, munera ſcilicet, & integritas!

Parem his ſibi gloriam comparauit Demetrius Cynicus; huic enim, cum Cæſar talenta decem dono dediſſet, magnanimum illud effatum adeò à Senecâ commendatum, & faſtis æternitatis inſcriptum pronunciauit. (Senec. de benefic c 4.) *Cæſari dixeris, quòd ſi tentare me conſtituerat, toto illi eram experiendus imperio.*

§. III.

D

NEC tantùm gloriæ iubar munerum acceptio denigrat & extinguit, ſed libertatem ipſam captiuat & rapit, iuxtà vulgarem paræmiam. *Qui accipit, libertatem vendit.* (D Amb. in 2. ad Corin. c. 8.) Maleficia quædam ea dixeris, quibus animus faſcinatur & deuincitur, dum offeruntur; poſtquàm veró recepta fuerint, tenebris mentem obruunt, adeò vt ad ea cœcutiat, quæ videnda eſſent, & ad ea obmuteſcat lingua, quæ iuxta leges honeſtatis prohibenda eſſent, vel præcipienda. (Aureol.) Optimè igitur Diuinus Spiritus, *Nec accipias munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubuertunt verba iuſtorum*; (Exod. 23. 8) quòd etiam validiùs Eccleſiaſtici ore confirmauit, *Xenia & dona excæcant oculos iudicum*: (Eccl 20. 31) è Græcâ dialecto habetur, *Sapientum & quaſi mutus in ore auertit correptiones eorum*: è Complutenſi habetur: *& quaſi frænum in ore auertunt correptiones*: quæ interpretatus Paulus de Palatio, per- (Paul. de Palat. ibi.)

doctè

doctè ait, pattatis à Chriſto mitaculis hæc longè aduetſari; illæ enim oculos &
verba teddebant, hæc rapiunt. A

Quidnam infœlicius recogitari pnteſt, quàm tàm denſà tetràque caligine Pręſulum oculos à donis acceptis ſuffundi, vt ne quidem ea videant ſcelera, quæ
populi totius oculis patent & damnantut? formidandum maximè illud eſt, quod
Apoc.3.15. Deo mandante Laodiceno Antiſtiti Ioannes ſcripſit. *Vtinam frigidus eſſes, aut calidus; ſed quià tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex
ore meo; quià dicis, quòd diues ſum & locupletatus, & nullius egeo*: Diuinâ beneuolentià deſtitutum eo tempore fuiſſe Epiſcopum arbitrantur Sanctus Ambroſius, Ribera, & Alcazarius, ſed quod nam eius crimen eſſet, ignorant: Andreas
Areta & prænobilis alius ſcriptor in eâ ſententiâ ſunt, qua docent, quòd cùm
Andr. Aret. Velaſq. opum ipſe eſſet amantiſſimus, vt ex allatis verbis colligitur, aliena munera affectaret, quibus adeò cœcutiebat, vt largitorum ſcelera nec argueret, nec videret; è medicamento hoc ipſi colligunt, quod in eàdem epiſtolâ exhibetur:
Apoc.3.10. *Collirio inunge oculos tuos, vt videas*: vt oculos curet admonet, & ſimul cum B
viſu libertatem recuperans, ſui ſacerdotij vices expleat, dona in poſterùm aliena
repellens: quandòquidem egregiè, vt aſſolet, vir clariſſimus Ambroſius, *Munera
excæcant oculos, & vim auctoritatis inclinant.*

Proh Deus! ad hæc quis non contremiſcat? Epiſcopus hic erat, eiuſque ætatis
Epiſcopus, quæ cum aurea eſſet, vitiorum ſordes in Epiſcopis reſpuebat: nec
enim vel ambitionis aurâ, vel Principum patrocinij vi ad ſacra ſubſellia euehebantur Præſules, at ſolius virtutis ſuffragio probabantur: eum certè Aureolus opinatur Diuum Sagatem fuiſſe, qui epiſtolæ illius adhortatione ad melius vitæ genus excitatus martyrij lauream fœliciterè adeptus, teneram adhùc fidei vineam
ſuo ſanguine irrigauit: hic tamen donorum faſcino irretitus, ſuam integritatem
proſtituerat, ſuique muneris oblitus fidem ſuo domino debitam deſerens, tùm
ſuam tùm alienam ſalutem in maximum diſcrimen adducebat. O ad inſtruendos
Principes & Præſules omnes aptiſſimum documentum! O vim planè magicam
& Circæam, qua munera inſoleſcunt, adeò vt ea offerentibus illud optimè ex Ho- C
mero poſſit aptari.

Homer. odiſ. *Corripuit virgam, qua mulcet lumina ſomno*
Quorumcumque velit: ſoluit quoque lumina ſomno.

Sic profectò ſe res habet; verùm non oculos tantùm dona excœcant, ſed loquelam etiam ex ore auellùnt, ita vt opportunitate datâ ſermo haberi non poſſit,
Eccl.20.31. *& quaſi frenum in ore auertunt correptiones.*

Lepidiſſimum illud ad hanc rem eſt, quod Plutarchus, & Aulus Gellius ſcri-
Plutarc. in vit. Demo. Aul. Gellin noct. attic. bunt; cùm enim Græcæ facundiæ Princeps Demoſthenes ab Athenienſibus eligeretur ad Senatum excitandum, ne auxiliares ſuppetias, quas Mileſiorum Legati poſtulabant, Athenienſes concederent, pridie quàm concio haberetur,
Senatuſque animos concitatâ ſuæ eloquentiæ vi Demoſthenes agitaret, ingenti
auri copiâ Demoſthenem Legati donarunt; manè igitur facto ad Senatum Demoſthenes acceſſit collo faſcijs obducto, & ab agendâ oratione ſe excuſans ait, nocturno ſe tempore anginà aggreſſum, locum non poſſe dare ſermoni: Subſtitit ad
hæc è Senatoribus vnus, & cum aliquid de Mileſiorum munere ei innotuiſſet, reſpondit Demoſthenem *non Synanchi, id eſt anginà, ſed Argyranchi, hoc eſt argen- D
tarià laborare.*

Da mihi igitur Præſulem munera affectantem: Argus hic erit totus oculeus ad
eorum circumſpicienda crimina, qui ab eo donando ſe abſtinent: ſed ex aduerſo
Talpa erga eum munerantes: in illos tùm oculos tùm verba torquebit, in hos ne
leuiſſimam quidem voculam effundet; cum iſtorum noxæ ad munerum ſplendorem aſpectæ, longè ab omni fœditate & ſupplicio videantur. Probè igitur D. An-
D. Anſel. in 1. Corinth. 4. 12. ſelmus; *loquendi libertatem amittit, & peccat, qui ab eo accipit, qui ideo dat, ne
corrigatur*: munera ſubditorum ad vnius tantùm Præſulis amorem diriguntur;
donis eius libertatem obſtringere moliuntur, ne correptione obarmati in eorum
mores irrumpant.

Hinc porrò factum eſt, vt tàm auſterus & Religioſus hac in re Apoſtolus fuerit;

Digitized by Google

A rit; cum enim honeſtè poſſet è Chriſtianorum elargitis opibus ſibi victum veſtitumque parare, adhùc tamen ſuorum laborum vi voluit ſuæ paupertati proſpicere: *Laborámus operantes manibus noſtris*; vt liberè corripere non vitia tantùm poſſet, ſed vitioſos, abſque eò quòd de opibus & beneficijs in eum collatis obiurgare eum vlli aliquandò fas eſſet; iam audi eundem Anſelmum. *Propter aliam cauſam apud iuſtos laborauit Apoſtolus, & propter aliam apud Corynthios: Corynthij enim tenaces erant, & multis vitijs occupati; & ſi quid Apoſtolo dediſſent, videretur eis, quod Apoſtolus deberet leuiùs erga eos agere, nec eos arguere, nec aſperè increpare, ſed eis blandiri propter dona ipſorum*. Ad quam etiam ſententiam alia Apoſtoli verba idem Anſelmus refert, ad Corynthios ſcripta, *omnia mihi licent; ſed ego ſub nullius redigar poteſtate*; hoc eſt, quis ignorat mihi vtiq; licere, de altari cui ſeruio, eleemoſinam mihi ſpræparare? ſed libertatem, quâ omnes arguendi fruor, tàm exiguo pretio deperdere nefas ſit; authoritatem mei miniſterij nolo minuere, nec vnquam opportunitatem alicui dabo, quâ collata mihi beneficia exprobret. Omnia mihi licent, *ſed ego propter iſta ſtipendia* B *non redigar ſub poteſtate alicuius, vt authoritatem meam per ſua dona humiliet*. Sic idem Anſelmus.

2.Cor.4.12

D Anſel. in ad Theſſal. c 3.

Cor.2.6.12. D.Anſ.ibi.

Si ergò ad ſua dona conniuentem Diuum Paulum Gentium Magiſtrum, Dei Nuncium muneratores cupiebant; quàm ardentiùs de nobis hoc idem ſperauerint, qui ad eius Giganteæ molis altitudinem cubitales Pigmęi videmur? Sanctus Carolus, quale nomen! Sanctus Carolus oblata dona reiectans aſſerebat, facilè ad muneratoris beneuolentiam & fauorem ſuum animum flectendum, ſi vnquàm ab eo vel munuſculum accepiſſet. Quot enimuerò Præſules ſunt, qui à Fide Deo debitâ non diſcederent, niſi ad fidem muneratoribus debitam obſtringerentur? Ni muneribus obſtruerentur ora, quàm facilè, quàm validè Epiſcopi oblatrarent in vitia, effrænesque Lythurgorum mores morderent? Quot è diligentiâ & vigilantiâ in Domini grege ſeruando canes Domini vocarentur, qui tamen è munerum voluptate inter eos enumerantur canes, quos mandante Deo C corripuit Iſaias Vates & vocauit, *Canes muti non valentes latrare*; quo pacto latrauerint ſi obſtructum os habent? quòd ſi tricipiti Erebi Cani hoc idem contigiſſe fabulatur poëſis; an domeſticis etiam canibus euenire poſſe negaueris? vt enim elegantèr Diuus Damianus ſcribit, *acceptis muneribus ſi contrà datorem quid agere volumus, mox in ore noſtro verba molleſcunt, locutionis acumen obtunditur, lingua quadam pudoris erubeſcentiâ præpeditur: Mens quippe percepti muneris conſcia, debilitat iudicialis cenſuræ vigorem, reprimit eloquentiæ libertatem; nam & ſi iudicij rectitudo funditùs non adimitur, iudicandi tamen auctoritas eneruatur*.

Guiſſan in eius vita l. 2. c. 4.

Iſaia 56.10.

Eneid. 6.

D. Petrus Damianus.

Deteriora etiam explicanda ſuperſunt; quis credat? ipſa etiam ſacros ordines & ſacerdotia dignis viris conferendi libertas deperditur, dum alij muneribus eas ſibi prærogatiuas adoptant, quibus ſpoliantur. A quocumque Præſule Deus auertat, vt in hanc ſcelerum voraginem ruat, & tàm purulentâ peſte ſe immaculet: fieri namque non poteſt, vt in vno crimine quàmplurima crimina, nodi inſtar Gordij, ſe ſimul miſceant, & glomerentur. In hoc ſidem faciente D.Hieronymo, fertur Michæas Vates hoc ſtilo. *Audite Principes Iacob, & Duces do-* D *mus Iſrael, numquid non veſtrum eſt ſcire iudicium &c.* Ducibus & Principibus hiſce Præſules exprimuntur, qui munerum & muneratorum copiam affectantes ad ſacros ordines, & Eccleſiaſtica ſacerdotia ineptos, indignoſque viros eligunt, magnam eis peccandi materiem ſuppeditantes, Angelicum miniſterium illis elargientes, ſuorum ſordibus operum deturpandum: recitentur verba Hieronymi. *Principes ſeu Duces domus Iſrael non ſunt alij, niſi Epiſcopi: hi quotieſcumque ordinant de aſſeclis ſuis Clericos, & vitam eorum exponunt in ſcandalum aliorum, rei ſunt; cumque Sacerdotes Malachias Angelos vocet, & os eorum Oraculum Domini ſit, ſine munerum acceptione non iudicantes, legentes in Deuteronomio, munera excæcant oculos etiam ſapientum, & quaſi frænum in ore, auertunt increpationem*.

Mich. 3. 1

D.Hier.ib

Fontem hìc habes, è quo incommoda omnia, de quibus ſuperiùs egimus, copioſè deriuantur. Hìnc enim fit, vt ignaui, & ignari ſuum Clerum compo-

nant: hinc remota legum obſtacula: hinc virtus exul, & vitium ciuitate donatum: hinc reiecta probitas, & tantùm admiſſa liberalitas: hinc paulatim in A Diuina ſepta ſimoniæ mercimonium irrepens, abſque eò quòd eius tæditas agnoſcatur, eiuſque nullus ne leui quidem religione tangatur; quàm grauitèr ſit hoc
D. Greg. l. 7 indic. 2. ep. 112. deflendum accipe, à Diuo Gregorio: *quid per hoc aliud agitur, niſi vt nulla de actu probatio, nulla ſollicitudo de moribus, nulla ſit de vita diſcuſſio; ſed ille ſolummodo dignus, qui dare pretium ſuffecerit, æſtimetur.*

§. IV.

IN ſacræ libertatis euerſione munera non ſiſtunt aut quieſcunt; ad excidium
Prou. 18. 10 enim noſtræ conſcientiæ progrediuntur, iuxtà ea Diuini Spiritus verba. *Victoriam & honorem acquiret qui dat munera; animum autem auferet accipientium.* Donare videtur donans, at re verâ rapit, non donat, quin etiam conſcientiam B ipſam impurat; affectare vlli dona non datur, qui ſe ipſum non prodat, & eâ pari menſurâ, quâ facultates augere ſibi videtur, ſua merita, ſuaſque virtutes ad Cæli terræque aſpectum latè diminuit, tùm hominum famam, tùm Dei beneuolentiam derperdit; quotque munera imprudens domi recipit, tot hoſtes fouet, quibus dum blandè proſperari domeſtica res videtur, turbatur, euertitur: Regi
Prou. 15. 29 Salamoni fides ſit hæc loquenti. *Conturbat domum ſuam qui ſectatur auaritiam; qui autem odit munera, viuet:* Septuaginta legunt: *Diſpergit ſeipſum acceptor munerum; qui odit munerum acceptiones, ſaluatur.*

Infęlix Balaam hoc abundè teſtetur, qui Diuo Damiano docente, Eligius vo-
D. Per. Damian. l. 2. ep. 2. cabatur, & vaticinij dote inſignitus: Mohabitarum Regis munera hic repellere neſciens, oculis adeò caligauit, vt nec ea videret, quæ aſina proſpiciebat, ad auri oblati fulgorem famæ lumen denigrauit, & vaticinij prærogatiuam ipſiſmet ſyderibus illuſtriorem deperdidit, animamque Sole ipſo clariorem extinxit: quàm turpitèr in alterum hic ſe commutauit, docente Damiano, *dum tamen auaritia paulatim declinaſſet in vitium, de Prophetà factus Ariolus, de Ariolo conuerſus perhibetur in Magum.* C Obitèr hic perpendas velim, Eliu hunc ipſum fuiſſe, qui vt in primâ huius capitis paginâ indicaui, ſanctum ipſum Iob de mu-
Iob. 36. 18. neribus repellendis erudiuit: *Nec multitudo donorum inclinet te:* quanta receptorum munerum vis ſit hinc collige; hìc enim qui alios illuſtrauit, ſe ipſum excæcauit.

Cæſaræ Præfectus Fęlix infęlix hoc idem teſtatur: hic enim vnà cum Druſillâ ſorore, Apoſtoli verba frequentèr audiens, de Chriſtianâ lege eos informantis, nihil vtilitatis ab eo recepit: cauſam quæris? dabo; munerum fuit appetentiſſimus: Chriſtianæ fidei pretioſiſſimum Theſaurum erogare ei Apoſtolus cupiebat,
Act. 24. 24 & ſeq. cum tamen ipſe mundi opes & ſæcularia dona ab eo expectaret, *ſimul & ſperans quod & pecunia ei daretur a Paulo,* quàm profectò iſte cœcutiebat! opum omnium imò mundi ipſius contemptum Paulus commendabat, & ab opum contemptore opes iſte miſerrimus exquirebat; Egregiè igitur ad hæc Chryſoſtomus; *quomodo pecuniam ſceleſte, ab homine contrarium prædicante inquiris?*

Admirandum præ omnibus hac in re illud mihi de Dauide videtur: Quanti D viri nomen hoc eſt! ad Diuinæ voluntatis amuſſim Dauid conformatus, & præ ſui animi ſublimitate ſupra humanam ferè naturam euectus, munerum vi captus veluti faſcino fuit, quibus vitiatus poſteà in flagitium æquitati màximè diſſentaneum præceps ruit: cum enim perduellis Abſalonis filij iram fugiens deflecteret, Siba famulus Miphiboſeth Ionathę filij eum occurrit, panem, vinum, aliaque edu-
2. Reg. lia, quibus veſceretur, ad eum abundè ferens, & vnà cum iumentis, quibus ea portabantur, offerens; tùm per ſummam imprudentiam pronunciauit, Dominum ſuum Miphiboſeth adhùc Hieroſolimæ commorari, vt Regalem ſui ſedem ſibi iterùm recuperaret. Quis ad prima verba non deprehendiſſet ſcelus, quo ſui Domini famam nefarius iſte nebulo prodebat? quis vnquam perſuaſum ſibi animo habuiſſet, vt Miphiboſeth vtrimque claudicans, famulis, aſſeclis, potentiâ

dieſt-

deſtitutus ſceptrum ei rapere moliretur? eo præſertim tempore, quo Abſalonis
A partibus totum ferè Paleſtinæ imperium adhærebat: his nihilòminus haud recogitatis, Dauid tantâ mentis perſpicaciâ, prudentiæ, & experientiæ magiſterio inſignis, ad exiguum munus adeò caligauit, & turbatus mente fuit, vt nullâ conſultatione adhibitâ, re non diſcuſsâ, eorumque oblitus, quibus amantiſſimè ſe ipſi obſtrinxerat Ionathas, omnia Miphiboſeth bona *ex abrupto* proſcripſerit, eaque Sycophantæ illi famulo impertiuerit, cum potiùs furcâ omnibus ſuſpendendus videretur. *Tua ſint omnia, quæ fuerunt Miphiboſeth. Dauid Sanctus ex verbis & dono huius adulatoris in tantum fuit deceptus, quòd ſine verborum eius examinatione dedit ei hæreditatem Domini.* In his patrandis Diuo Hieronymo, Hugoni Cardinali, Rabano, Abulenſi, Caietano, aliiſque compertum ſatis eſt, Dauid Iœtbali ſe in iuſtitiam crimine polluiſſe: quia verò ex vno crimine facilè aliud infertur, licet Miphiboſeth ſuam innocentiam & fidelitatem palefaceret, iniquiſſimam Sibæ proteruiam oſtendens; adhùc tamen à ſuâ ſententiâ vix
B Dauid abſceſſit, ſuorum medietatem bonorum tantùm ei reſtituens, medietate aliâ Sibæ collatâ, ex amore, quo illum pro dato munere proſequebatur. *Tu & Siba diuidite poſſeſſiones.* Quamobrem è maiorum doctrinâ Hebræi acceperant, huius diuiſionis in pœnam, quâ Miphiboſeth bona inter eum Sibamque diuiſit, Dauid Regnum bipartitum inter Salomonem & famulum Roboamum: ex his clarè cuique conſtat optimè à Petro Bleſenſi pronunciari; munera iniuſtitiæ crimen ſecum priùs afferre, indè ſupplicium: *Peremptorium eſt in Principe; vel aurum adorare munerum, vel fauorem quærere perſonarum; Teſte ſi quidem Prophetâ, in quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus. Tranſibunt verò iniquitates in pœnam, & munera in dolorem, quia teſtimonio Iob, ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libentèr accipiunt.* Cothurnatus verò Seneca Nuncium Tragœdijs ſuis immiſcet, Creontis regnum è muneribus ab eius adminiſtris acceptis, immedicabili excidio deletum: In fulmina conuertuntur munera, quibus muneratores euertit Deus ob crimina ex illis deriuata;
C ferendum tamen aliquatenus eſſet, ſi temporanea tantùm hæc ſupplicia eſſent, & in vnius domus parietes & commoda vibrarentur: æterna immortalium cruciatuum ſupplicia parantur, quibus animus in ultèr ingemiſcet: ad eius lancem Iudicis illa munera ſunt expendenda, quem nec verba demulcent, nec munera falcinant, nec nominis nobilitas vincit.

Sapiens igitur ille audiat, cæleſtiſque gloriæ amator, qui munera vt viperas inſpiciat, virulentâ eum tabe infecturas, muneratores verò vt fures, qui ad eum expoliandum accedunt, vt hoſtes, quibus ne præceps agatur, ſtruuntur inſidiæ; illudque animo ſuo imprimat, quod ad Ianuenſem Rempublicam Diuus Bernardus ſcripſit. *Ego iuxta illud Poëtæ, vt verum fatear, ſemper timui Danaos, & dona ferentes.*

Mercimonia noſtra, noſtræ opes, theſauri noſtri populi ſint: his acquirendis toto ſtudio hæreamus, his aucupandis euigilemus, & muneribus quibuſcumque recuſatis, illud cum Paulo glorioſè vſurpemus, *Non ero grauis vobis: non enim quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos.*

D Verùm haud ſatis eſt, vt nos ipſi tantùm à recipiendis muneribus animum auertamus; de famulis & adminiſtris noſtris hæc eadem ſollicitudo gerenda, ne vel iuſtitiam hi prodant, vel illi noſtra beneficia vendant, eis tantùm oſtiaria vela aperientes, quibus munerantur. Grauitèr admodum de Vicarijs nonnullis D. Ambroſius conqueritur, quòd adulterorum Myſtarum muneribus obcæcati, ad ea crimina conniuerent, nullamque vel leuem operam ad eos è tàm fœdis ſordibus eripiendos adhiberent. *Eſt & aliud ſcelus valde peſſimum, quod ab ijs, qui Archidiaconi appellantur, committitur: nam ab Adulteris Presbyteris pretium accipiunt, & tacendo malum, conſentiunt, quod per auctoritatem, quam ab Epiſcopis acceperant, emendare poſſent.* illud etiam de famulis dicendum, ſatis nempè nos è graui ſupplicio edoceri, quo Iezi mulctauit Eliſæus: ſi tamen hoc inutile fuerit, ſaltem illud nobis adhæreat, quàm plurimos ſcelicet inueniri tùm in aulâ Romanâ, tùm alibi, qui è famulorum ingluuie famam ſuam dehoneſtatunt; & animi

d c. 16. 4. Lyran ibi.

2 Reg. 19. 29 Reg 12. 20. & inf. Auctor traditionum 3.

P. Bleſ. ep. 10 ad Seuel. Reg. Sicil. Pſal 25. 10. Senec. in Medea ac. 5

D. Ambr. in cap. 11. Ap. tom. 3.

integritatem non leuitèr obſcurantes, tùm hominum, tùm Dei ſibi odium, compararunt. A

§. V.

NON quæcumque tamen munera reijcienda videntur, cum aliqua Iudicibus & cauſidicis leges permittant, ea ſcilicet, quæ ad menſam ſpectantia, biduò, vel triduò poſſunt abſumi: Plebiſcitum de hoc Romani ſtatuerunt à Modeſtino allatum, & recenſitum in Pandectis. *Plebiſcito cauetur, ne quis Præſidum munus donumque caperet, niſi eſculentum, poculentumque, quod intra dies proximos prodigatur.* Quod idem Paulus ſecundus ad Eccleſiaſticæ ditionis Iudices diploma ſuum dirigens confirmauit. Anxuri etiam lapidi inſculptum monumentum viſitur, quo narratur, quòd Eugenius Tertius iudicibus præceperit, ne dum cauſa agitur, quidquam recipiant à clientibus, at poſt latam ſententiam, B *verecundè & cum gratiarum actione ſuſciperent*: quod etiam intelligendum eſt, dummodo eo animo ſententia lata non fuerit, vt ex illâ ſibi munus acciperent; hoc namque bono ipſo abuti eſſet, vt Diuus Gregorius docet: populi oblocutiones facilè patitur iudex ille, qui vel eſculenta munera recipit; qui enim ſententiâ latâ percutitur, iniuſtam arbitratur è munerum vi, quibus aduerſarius Iudicis æquitatem vitiauit; qui verò ad ea excipienda mutilum ſe præbet, & mancum, obſtruit maledicorum ora, & calumnias ſuâ virtute ſuffocat, hoc ſanè modo Plinius ſe geſſit à ratione quam affert. *Oportere, quæ ſunt inhoneſta, parumque decora, non quaſi illicita; ſed quaſi pudenda vitare.* Quantùm autem hoc Deo placeat, ex eo ſatis argui poteſt, quòd de viro Ethnico Diuus Antoninus refert; cum enim hic quoad vixerit, è veritatis amore nulli vnquam pro recipiendo munere vænalem ſuum ſermonem fecerit, extremum iam ſpiritum exhalaturus, reliquo toto corpore extinctus, in ſuâ tantùm linguâ plurimum annorum interuallo vitæ ſpiritum ſeruauit, donec certior de hoc factus Epiſcopus, C cęleſti lauacro eum expiauit, poſtque ad ſuperos fœlicitèr euolauit: ſi tanta hæc præmia Aethnicis viris largitur Deus, an non Chriſtianis viris maiora parantur? ſatis hæc tùm Salomonis ore nobis promiſit Deus, *qui odit munera viuet*, tùm ex Iſaiâ, *qui excutit manus ſuas ab omni munere &c. iſte in excelſis habitabit.* De Apoſtolicæ Sedis adminiſtris ſuâ ætate degentibus, narrante Diuo Petro Damiano, habemus, munus omne ab eis reiectum, qui rem aliquam agendam habebant in Curiâ, ſed ab alijs facilè ea recipiebant. Pręfecti omnes & ſuperiores mori huic adhæreant velim; vt enim apertè loquar, munera quæ ſunt amoris argumenta, & venerationis amicorum ſpeciem præbent, repellere, inurbanum quiddam eſt, rude, aſperum, ipſique liberalitati repugnans: quam etiam ad rem epiſtolæ elegantiſſimæ partem recitat Vlpianus, ab Imperatoribus Vero, & Antonino olim ſcriptam; eam tibi & ipſe do. *Quantum ad Xenia pertinet, audi quid ſentimus, vetus prouerbium eſt. Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. Nam valdè inhumanum eſt a nemine accipere, ſed paſſim viliſſimum, & omnia auariſſimum.*

l plebiſcito. 18. ff. de off Præſid. Paul 2 cóſt. 3 in Bull.
Baro. ann. 1.35.
C. qui rectè 66. .. q 3.
Plin. epiſ. 5, 1A. Anton.
P. ou. 15.27 Iſai 33 15. D. Pet. Damian. l. 6 ep. 31.
L. ſolet. 6. de off Proconſ.

Nec abſimili more ſe magnus Pontifex Gregorius componebat; hic enim, D cum Ianuarius Calaritanus Antiſtes ingentem ad eum frumenti copiam dono miſiſſet, vendi illud illicò iuſſit, pretiumque ex eo relatum, ad Vitalem Sedis Apoſtolicæ in Sardiniâ defenſorem remiſit, vt integrum Ianuario reſtitueret, deque reſtitutione habitâ fidem ſcriptâ aſſumeret, aſſumptamque tranſmitteret: hoc tantùm effecit Pontifex, quandoquidem in eam dementiam deuenerat Antiſtes ille, vt cùm eius Conſiliarios ſacris interdixiſſet Pontifex, ex illo munere ſperauerat Antiſtes ſibi Pontificis animum conciliaturum: hoc paritèr modo ſe geſſit cum Fęlici Meſſanenſi Hierarchâ, qui fortè in Aulâ Romanâ rem aliquam agendam habebat; gratijs enim illi à Pontifice amantèr relatis, ne ſumptus eius in eo remittendo munere augeret, vænale fecit, pretiumque ex eo collectum ad eum cum Epiſtolâ miſit, in qua hæc habentur: *& quoniam non delectamur*

D. Gregor. l 2. ep. 3.

Xenys,

Xenijs, pomotionat, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione ſuſcepimus; ſed eas, ne quod exindè potuiſſet ſentire diſpendium, digno fecimus pretio venundari, & id fraternitati tuæ tranſmiſimus ſigillatim. Beneuolentiſſimè è contra aliqua munera recepit, quæ non ſemel tantum, at bis ad eum miſit Dominicus Carthaginenſis Antiſtes, eo quòd ab obſequentiſſimo eius Antiſtitis animo, longè ab alio vel mercimonij, vel beneficij recipiendi titulo prouenirent; illud tamen non omittebat illis indicere, ſibi ſcilicet quocumque munere gratius fore, optimas de populorum virtutibus relationes accipere. *Xenia vero temporalia a vobis directa, licet nos talibus non indigeamus, tamen cum dubià charitate ſuſcepimus: egimus autem de veſtra debità charitate, atque commiſſi vobis regiminis ſollicitudine gratulari.* Nec enim vlla voluptas ſupremo Pontifici delectabilior & iucundior eſſe poteſt, quàm Epiſcoporum zelus, & cura, quibus ſui partem regiminis confidentèr ipſe commiſit. Qui tamen duriuſculus, & ſatis religioſus ſuis in moribus erat Diuus Damianus nunquam deuenire eò potuit, vt munera vlla, vel ad vnius argumentum amoris exhibita reciperet: Lepidum quid ad rem hanc ex ipſius Epiſtolâ habes, quam ad Præfectũ, & Aſceras Sitrienſes, ſcripſit quorum Abbatia plurima poſſidet in hâc meâ Engubinâ Diœceſi: iam illud accipe non alio quàm ſuo ſtylo exaratum. *Mediolanenſem vrbem Domini Nicolai Papæ legatione functus, adiui, ibi dum eſſem, Abbas Sancti Simpliciani vaſculum mihi argenteum loco muneris miſit, quod dum oblatum repentè vidiſſem, primo quidem aſpernatus abhorrui, & cur ille mihi munus offerret, ſubtilitèr inquiſiui. Suſpicatus quippe ſum, ne ille negotium fortaſſis haberet; atque ideò me anticipando præueniens, muneribus occuparet. Mos quippe eſt apud nos, Miniſtros videlicet Apoſtolicæ ſedis, ab his, quarum adhùc negocium pendet, nihil prorſus accipere; ob his autem qui omnino quieti ſunt, ſi dare voluerint, non abijcere: & hæc regula non omnium noſtrum, ſed illorum dumtaxat eſt, qui meliuſculè ſe ab auiditate cuſtodiunt. Quid plura? Conuenitur ad commune colloquium, cur donum ſit largitus, inquiritur, vtrum cauſam habeat ſciſcitatur. Vndique quietus ex omni reperitur parte ſecurus, ità vt re ipſà reſpondere videretur: in medio populi mei habito, adhùc tamen, quæſiui, vtrum dum ad Eccleſiaſticos gradus aſcenderet, ſiue cum monaſterij regimen ſuſcepiſſet, venalitatis fortè commercium irrepſiſſe cognaſceret. Cumq; hæc omnia ille funditùs abnegaſſet, & non pro talibus ſe dediſſe munus aſtrueret, ſed ob hoc ſolùm, vt in noſtram amicitiam aditum ſibi reperiret; reſpondi, vt, quod ſuum erat, tollens amicitiam noſtram non more ſecularium mercede redimeret; ſed, quod inter fratres eſt legitimum, gratuitò poſſideret. Inter hęc tamen, vt vobis in aure loquar, mens mea talis erat, vt poſtquam etiam diſtrictè requirens, nihil in eo noxium reperi, ſi ille mihi ad ingerendum munus importunus exiſteret, eius mihi violentia nullatenus diſpliceret. Volebam ſiquidem vim mihi fieri, & velut inuitus ad vota compelli. Cumque ille ad recipiendum quod ſemel dederat, ſe prorſus auerteret, & ne aurem quidem petitionibus inclinaret; ego tàm ſecurus & audacior factus, duriùs, vt ſua reciperet, ingerebam. Interea dies elabitur; cumque peculiaribus pſalmis nocturnus meditator inſiſterem, cœpit me conſcientia acriùs remordere, & quaſi ſub quodam ratiocinio conuenire: ſi ille, vt videtur, bonus eſt vir, tu innocenti homini ſuum voluiſti pecuniam tollere, cum illi capitulum non obſiſtat, in quo tuum neceſſe ſit auxilium expectare; Porrò ſi negotium habet, indignum eſt, te ſancto fratri linguam tuam venalem facere, quæ tanquam vtriuſque communis ſibi quoque debet, vt tibi, gratuitò miniſtrare. Cumque hæc aduerſum me pugna perſeuerantèr ingrueret, iamque ego clamorem cogitationum remordentium non ferrem, decedente crepuſculo, mox ad hominem properans, manicaui, eique tabeſcentis conſcientiæ vulnus aperui. Cumque vterque noſtrùm hinc inde inuicem confligerent, & ille ſe, quod ſemel dederat, non recipere: ego me aſſererem non tenere; tandem amicæ contentioni hunc ego terminum poſui: duo, inquam mihi noua ſunt monaſteria, vnum ad calcem iam, Deo auxiliante, perductum; alterum vero, nec dum Epiſcopali dedicatione firmatum. Sanctorum itaque locorum, ſi placet, participium ſuſcipe: atque, vt libet tibi, quod animæ tuæ proficere debeat, donum pro benedictione tranſmitte. Hoc igitur argumento cupiditatis meæ turpitudinem palliaui, & tam-*

quam

Marginal letters: A (beside "mus; ſed eas…"), B (beside "nera vlla…"), C (beside "parte ſecurus…"), D (beside "quo tuum neceſſe…").

Side notes: D.Greg. l. 1. ep. 64. — D.Greg. l. 5. ep. 19. & 62. — d. ep. 62. in fin. — D.Petr. Damian. l. 6. epiſ. 31.

quam non accipiens, aſtutus accepi: poſtmodum verò ad eremum rediens, cellulam quidem feſtinus intraui, ſed memetipſum intrare uix potui: & qui extra me inordinatè ſum fuſus, iuſto iudicio in me ſum poſtmodum, ut ita loquar, ſatis difficultèr ingreſſus. Inter cætera uerò, tanta animum meum muneris illius caligo confudit, & tamquam uermis ſcatens mea corrodere uiſcera non ceſſauit, ut teſte conſcientiâ, mallē me leprâ percuſſum, quàm illo munere ſauciatum. Attendebam porro illinc tantam fratris liberalitatem, qua mihi nihil debebat, & obtulit; hinc meam auaritiam, quæ, quod per officium non merebatur, accepit. Quid igitur? Rixam mentis meæ ultra non perferens, ſancto fratri munus ſuum remittere ſtudui. Deinde, Deo auxiliante, dum uixero, contra ſordes munerum iam cautiùs uigilabo. O illibatum animi candorem ipſis fortè cęleſtibus mentibus comparandum! ſi tàm ſeuero ſupercilio de pulchris & ſpecioſis rebus ſupplicium capiebat, quid ergo de fædis & turpidibus factitaſſet? O chryſtallinum ſpeculum, cui ad ſemetipſos componendos ſe ſemper obijcere deberent Antiſtites! O lydium lapidem, ad quem ſuorum operum experimentum facturi eſſent, vt dignoſcerent, an ex auro ſint adulterino, an obryzo! mihi tamen hæc potiſſimùm accommodantur, qui Eugubinæ huic ſedi tot annorum ſpatio a Sanctiſſimo Purpurato prudentèr ſimul, & piè gubernatæ indignè præficior.

A B

De Correctione ab Epiſcopo proximis faciendà.

Cap. XVII.

AD debitam rectitudinem ſeruandam, ea nunc agamus oportet, quæ ad vindicem iuſtitiam referuntur; ne aut Paſtorum & Patrum amorem exuamus, ab illis ſupplicijs exordium capiamus, quæ non verbere aguntur, at linguâ: parcere interdum gladio, paterni amoris eſt, nec ferro, ſed verbo ad meliora conſilia filios reuocare; priuſquàm baculo percutiatur, Paſtoris eſt ſibilo errantem ouem admonere; & iuſtiori viæ reducem dare. Quia frequentèr accidit, vt vel rei dexteritate & potentiâ, vel ex miniſtrorum infirmitate & vitio, nullus alius remedio locus detur ad crimina coërcenda: quo euentù nèceſſaria planè eſt correctio iuxtà legem, quâ nobis eam magiſter cęleſtis præcepit. *Si autē peccauerit in te frater tuus, uade, corripe eum inter te, & ipſum ſolum*: quâ lege licet omnes, iuxtà Diui Auguſtini, & Aquinatis doctrinam, Chriſtiani nominis aſſeclæ obſtringantur, quandoquidem, *Vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo*, cum ſe in omnes porrigere charitas debeat; adhùc tamen potiori aliquo nexu Epiſcopos deuincit, eò quòd ſint morum Cenſores, populorum Magiſtri, criminum emendatores, & quorum vita ſit virtutum exemplar, & cenſura vitiorum. *Qua in re non utique parem, ſed longè grauiorem habent cauſam, quibus per Prophętam dicitur, ille quidem in ſuo peccato morietur; ſanguinem autē eius de manu ſpeculatoris requiram. Ad hoc enim ſpeculatores, hoc eſt populorum Præpoſiti conſtituti ſunt in Eccleſijs, ut non parcant obiurgando peccata.* Sic Auguſtinus: duo ad hæc roboranda Aquinas annectit; quód ſcilicet ſui gregis coſtodia Epiſcopo tanquam Paſtori commiſſa fuit à Deo; tùm etiam quia ad eum è iuſtitiæ lege ſpectat ſcelera caſtigare; ad quam rem illud è Diuo Hieronymo refert. *Sacerdotes ſtudeant illud Euangelij implere, ſi peccauit in te &c.* vbi perpendit nomine Sacerdotum Epiſcopos indicari, quorum idcirco Diuus Hieronymus potiſſimum eſſe munus affirmat, vt verbis alios emendent. Hoc ſanè ad Diui Iſidori Peluſiotæ ſententiam myſterium illud exprimebat, quo non e purpurâ aut byſſo, ſed e lanâ Pallium Pontificis intexebatur. *Vt errantes oues reduceret, reductaſque corrigeret.*

C D

Math. 18. 15.
Eccl. 17. 12.
D. Aug. l. de Ciuitat. Dei c. 9. 10. 15.
Ezech. 22. 6
D. Tho 2. 2. q. 33. ar. 2.
D. Hiero.
Iſid. Peluſ.

Formidanda maximè omnibus ſunt verba ſuperiùs ex Ezechiele delata & relata ab Auguſtino: quis ergò erit, qui exactiſſimam non ignorans ſibi rationem red-

reddendâ de Chriſti ouibus cuſtodiæ ſuæ traditis, pęnas alieno ſceleri infligendas A ſubire voluerit, ex ignauiâ, quâ ab eis corripiendis vel puniendis ſe auertit? vt enim Pontificio calamo ſtatuit Magnus Gregorius. *Cum in ſubiecto peccatum non corrigitur, in eos qui præſunt ſententia retorquetur.* Ad Venantium Italiæ Cancellarium ſcribens Diuus Gregorius, qui vt ſæculi magnificentiæ ſe manciparet, religioſis clauſtris abſceſſerat, vt legem, qua obſtringebatur eum corripiendi, ſignificaret, eadem vatis verba recitat, ſimulque cum eis alia connectit, quibus populo Epheſino Paulus liberè mentem ſuam aperuit. *Mundus ſum a ſanguine omnium; non enim ſubterfugi, quominus annunciarem omne conſilium Dei vobis;* è quibus formidoloſa hæc & horrenda colligit: *Mundus ergo a ſanguine eorum non eſſet, ſi eis Dei conſilium annunciare noluiſſet; qui cùm increpare delinquentes noluerit, eos procul dubio tacendo Paſtor occidit.* Sibiq; hæc accommodans pergit. *Hac igitur conſideratione compulſus, velis, nolis, locuturus ſum: quia omni virtute aut te cupio ſaluari, aut de tuâ morte me eripi.* D Greg. l. 9 epiſ. 33. Act. 20. 26. & 27.

B Arctiſſimum mandatum, in lege etiam ſcriptâ, legum omnium conditor Deus ſignificauit, tunc quando præcepit, vt ex Vrbibus, quas Leuitis adſcripſerat, ſex aſylum componerent, ad quod tuti homicidæ confugerent. Inuſitatum profectò eſt, vt cum Leuitis ſicarij aſſocientur, cum Sacerdotibus hominum interfectores, cum ſacris viris facinoroſi homines, & Martis aſſeclæ cum Dei adminiſtris: *Quid Leuita cum rebellibus, quid ſæculares cum Sacerdotibus? quid ſpiritus cum carne, quid boni cum reprobis?* Sic olim Theodoretus, qui interroganti ſibi reſponſum accommodatiſſimum præbet. *Deputantur Leuitæ Ciuitatibus refugij, vt ſi peruerſa gens aliquod ſcelus patraret, illicò libertate, qua decet ſeruos Dei, correctionem adhiberent:* hinc ergò colligere liceat, potiori quodam iure voluiſſe Deum, vt ad ſacros viros, non ad ſæculares corripiendi flagitioſi ſpectarent. Num. 35. 6. Theod. q. in num. 35.

Non lumine cæliiùs emiſſo, at naturalitèr impertito hoc ipſe Plato comprehendit: in ſuâ enim Republicâ conſtruendâ ſtatuit, vt in hoc amoris munere C exercendo probatiſſimi tantùm Ciues adhiberentur, do eius verba. *Si quis ob aliquod delictum, ne abeat impunis, in carcerem iniectus fuerit, ad illum vadant optimi quique Ciues & inculpata vita, qui antè oculos ponant ſceleris enormitatem.* Vbi per breui ſtylo tùm corrigendi modum, tùm correctoris dotes egregiè colorat, de quibus etiam nos luculentiùs infrà. Tanti ponderis hoc eſt, vt è Sanctis Patribus non nemo non aliâ de causâ fieri pronunciauerit, vt peſſum eat, & deteriori ſemper lue orbis inficiatur, quàm è virorum defectu, qui graſſanti morbo medicamen correctionis afferant ſalutare. Diuus verò Auguſtinus tres afferens rationes, quarum vi vnà cum viris improbis viri pijſſimi affligentur, potiſſimam eſſe ait, quia humanis rationibus ducti proximorum emendationem omittunt: quid aliud hoc eſt, authore Senecà, quàm ſe alienis criminibus impiare? *Amici vitia ſi feras, facis tua.* Plat. l. 1. de legibus. In vita Pat. D. Auguſt. l. 1. de Ciuit. cap. 9. Senec. in Prouerb.

Multò accomodatiùs hæc in Epiſcopo labi quis non intelligat, cùm eorum munus ad populorum vtilitatem referatur? quandoquidem, vt idem Seneca aſſerit, qui non vetat peccare, cùm poſſit, iubet; & ſanctiori calamo Gregorius Magnus ad Auguſtodunenſem Hyerarcham Siagrium ſcribens exarauit: *Nam con-* D *ſentire videtur erranti, qui corrigenda, vt reſecari debeant, non corrigit:* Aliena nos vitia deturpant, & proximus ignis noſtras etiam ædes inuadit: inter alienas ſordes nos quoque ſordeſcimus, & in populi criminum partem accedimus, dum conniuentibus nobis, non tantùm à vitij ſemitâ non recedunt, ſed audaciores ad crimen accurrunt, ac ſi noſtro ſilentio facultas eis peccandi tribuatur: *quiſquis patitur peccatum, is vires ſubminiſtrat*, ait Arnobius. Siquis ergo è nobis ſuo muneri hac in re defecerit, multum meritò lachrymarum effundat, & illud Diuini Vatis mœſtus vſurpet. *Væ mihi, quia tacui.* Me miſerum! quânam in re meum ſermonem impendendum ſeruaui, dum vitiorum Idolis meum populum ſe deuouentem aſpiciens tacui, eiuſque licentiam meis verbis non refrænaui? Infido cani conferendus videor, qui Chriſti oues mihi commiſſas, tartareo lupo deuorante, latrare non valui: ad ſuam gentem cuſtodiendam, in Epiſcopalis D. Greg. l. 7. epiſ. 119. Arnob. l. 4. contra gentes. Iſa. 6. 5.

hono-

Digitized by Google

Ezech.3.17 honoris faſtigio me Deus excubitorem ſtatuit. *Fili hominis ſpeculatorem dedi te*
domui Iſrael, proditor ego nefarius meritò appellandus, qui ad ſcelerum & Dæ- A
monum irruptionem, nullum admonui, ad arma non conclamaui. *Væ mihi,*
væ mihi: vel enim potentiam metuens, vel odium aliquorum, vel ne obſequium
amicitiam & munera deperderem, me ipſum oblitus, à miniſterio meo deſciui:
Silentium hoc adulantium, ait Diuus Hilarius: capitis rei ſunt illi Antiſtites,
D.Hilar. in Pſal. 138. *quorum adulatorio ſilentio plures in interitum inciderunt*. Sed audi, quo fremitu
horrendo intonet in horum ignauiam, eorumque deſidiam fulminet iratus Deus.
Iſa.56.10. *Speculatores eius cæci omnes, neſcierunt vniuerſi, canes muti non valentes latrare,*
ipſi ignorauerunt intelligentiam: quæ ſeriò perpendens Diuus Ambroſius Epiſ-
D.Ambroſ. l.9. exam. c.4. copos alloquens ait. *Sunt Canes, qui nouerint latrare pro Dominis, nouerint ſua*
tecta defendere; unde & tu diſce curam tuam exercere pro Chriſto; quando ouile
Eccleſiæ incurſant lupi graues, diſce in ore tuo uerbum tenere, ne quaſi mutus canis
commiſſam tibi fidei cuſtodiam quodam præuaricationis ſilentio deſeruiſſe uidearis.
Deus immortalis! quàm timendum vtique eſt, ne ad Dei tribunal aduocetur B
tanquam cuſtos infedelis & proditor, ignauus adminiſter, nefarius præuaricator:
Quis ad hæc tàm grauia, tàm palmaria non contremiſcet, & quî exprobrationi
Pſal.49.18. illi Dauidicæ reſpondebit, *Et cum adulteris portionem tuam ponebas*? adulteros,
impudicos viros non arguere, eorum eſt fouere libidinem, & confirmare licen-
D. Chryſ. ibi. tiam; quapropter acutè Diuus Chryſoſtomus perpendit, nequaquam dici, *& tu*
adulterium patrabas, ſed portionem tuam ponebas; hoc eſt crimen illud diſſimu-
lans, eius te participem effeciſti; poſtque ſubdit. *Papè quàm malum eſt aliorum*
turpitudines occultare! ſocium enim ait eſſe ſupplicij, quod illi delicto debetur.
D.Thom. Diuus verò Thomas ait, quòd qui ex officio tenentur, vti Patres familias &
Præſules, ſi dormitauerint, & eorum, quibus præſunt, errata coërcere non
ſtudeant, ſi poſſint, ijs quodammodo aſſenſum præbent, eorumque facilè nu-
mero aſſociantur, de quibus loquitur Apoſtolus; *qui talia agunt digni ſunt, non*
Rom. 1.38. *ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus*: breui hoc idem, at ſa-
Agapit. n.8 pienti effato complexus Agapitus Pontifex eſt, peccare & non cohibere pec- C
cantes, pari in gradu puniuntur. Quàpropter in Cæli rationario criminibus illis,
quibus Heli filij ſe impiauerant, in ipſummet Heli ſcripta conuertuntur, ac ſi ea
1.Reg.2.25 ipſe patrauerit, vt ex his verbis, quibus exprobratus Heli fuit, agnoſci facilè
poteſt, *ut comederitis primitias omnis ſacrificij*.

Specioſiſſima & maximè neceſſaria virtus in Præſule patientia eſt; hæc tamen hac in re virtutis iubar exuens, vitij tenebras induit: virtus ea non eſt, at ignauia & ſtupiditas, ſpecioſo lenitatis nomine perſonata; cœcus ſui amor eſt, qui præ formidine alicuius detrimenti, quo res ſua deterior eſſet, Antiſtitem in quoddam ex eis Idolum immutat, *quæ oculos habent & non videbunt, aures ha-*
Pſal.113.5. Zacch.11.17 *bent & non audient, hos habent & non loquentur*. Aptiſſimè igitur in eos obiurgatio illa ſacri Vatis refertur, *ò Paſtor & Idolum*. tàm ſtolidam inſipientiam auertat à nobis Deus, quà conſortes alienæ proteruiæ euadimus, & alijs lenitèr parcentes in eoſipſos ſæuiſſimè ferocimus. Paſtorali vigilantiæ indecorum ſilen-
Geneſ.9.22. tium hoc eſt, & iniurioſus hic ſomnus. Dormiat Noe, ſuæ ſtatim impudentiæ
2.Reg.4.5. Cham filius laxat habenas: Quieſcat Isboſeth; quieſcet ſimul & Ianitrix, hoſteſq;
Matt.12.25 præ quieſcentis incuriâ irrumpent in Vrbem; Agricolæ dormiant, en ſuprà fru- D
D.Chriſoſ. ibi. mentum zizania ſeminat Dæmon; quam ſimilitudinem explicans Diuus Chryſoſtomus, ſocordes & oſcitantes Antiſtites increpat, cùm ex eorum ignauiâ & ſopore, *tanta facultas Diabolo data ſit, ut iam illis in medio prolatis, multò minus laboret*. De hac tamen deſidiâ opportunior dicendi locus erit.

§. I.

STatutâ igitur, quâ obſtringimur lege, vt populos ſubditos æquâ animaduerſione corripiamus, & ſine nobis conſtantèr propoſito, vt nempè ad melioris vitæ frugem eos reuocantes, virtutum amorem, vitijque odium eorum

animis

animis inſeramus, & vt ait Seneca, *faciatque vitiorum odium pretium virtutum*: A rationes iàm expendendæ videntur, quibus id aſſequi valeamus. Tres porrò hæ ſunt, quarum prima diſcutienda nobis hic erit, reliquis duabus proximè examinandis; de integritate igitur noſtrâ ſermo primùm hic erit, de lenitate, & de prudentiâ infrà ſcribetur. Senec. l. 1. de ira c. 5.

Vt à primâ igitur exordiar, ad id refertur, quòd in Epiſcopo Apoſtolus exigit, *ut ſit irreprehenſibilis*, vt ſcilicet confidentèr & validè alios arguere poſſit: quis enim lutulentâ aquâ ſordes abſtergat. *Mundus ipſe a uitijs debet eſſe, qui curat aliena corrigere*; ſic Gregorius: multò autem magis ab eo vitio alienus eſſe debet, quod ſigillat in alio: ſecus enim non emendare ipſe alios poſſet, ſed emendandus ipſe ab alijs eſſet, & facultatem ſibi cęlitùs datam ſibimet ipſe eriperet; liber ad ea redarguenda non eſſet, quibus reum ſuamet conſcientia poſtularet; ſapientèr ergo Hieronymus. *Quomodo poteſt Præſes Eccleſiæ auferre malum de medio eius, qui in ſimile delictum corruit? aut quà libertatè corripere peccantem poteſt, cum tacitus ipſe reſpondeat, eadem admiſiſſe quæ corripit*. D. Gregor. 17. moral. c. 16. D. Hier. in epiſtol. ad Titum.

B De Gorgiâ Plutarchus teſtatur, quòd cùm ad concordiam fouendam vberrimâ dicendi copiâ Græcorum animos excitaret, argutè Melantius ait, ad concordiam hic nos ad hortatur, quam tamen domi ſuæ habere non poteſt, cùm tamen tres tantùmmodo ibi verſentur, Gorgias ſcilicet, vxor, & famula; famulam hîc aliquatenus deperibat, eàque de causâ in virum & famulam aſſiduo ſtrepitu vxor inclamabat. Plutar. in Conuiu.

Diuinâ voce ſacratur ea parœmia, *Medice cura te ipſum*, & vulgo ab ijs circumfertur, qui ab aliquo correpti, corripiendum eàdem de re correptorem lepide ſignificant, nec abſimili Plutarchus vtitur. *Huiuſmodi autem qui leuis eſt & moribus prauis, ſi liberè obloqui alijs conetur, licebit ſemper occinere illud alijs, medetur ſuis vlceribus ſcatens*. Luc. 4. 23. Plutarch.

Egregium in promptu nobis exemplum eſt Samuelis Vatis, ſimulque ſummi Pontificis: Hebræum tunc populum prauis cupiditatibus captum, omnique C vitiorum luxu diffluentem, hic pro ſuo munere emendaturus, ſe ipſum prius ei corripiendum obiecit, rationem de ſuo regimine redditurus; cum pleno approbantium ſuffragio ſuſciperetur, nihilque notâ dignum ei exprobrarent, tunc vim ſuæ correctionis exerens ait. *Hùc ergò ſtate, vt iudicio contendam aduerſus vos &c.* Seriò hæc verba, Cardinalis Hugo expendens nos adhortatur, vt alios correpturi Samuelem imitemur, qui antè faciendam animaduerſionem eorum, priùs ſe correctioni ſubiecerat, vt liberiùs ſimul & vtiliùs eos animaduerteret. Noſtris igitur primùm à moribus auſpicium ſuum aliena debet habere correctio, vt validiori vi in alios poſteà efferatur, iuxtà ea Bernardi. *Omnis correctio in ſuo auctore ſumat exordium, & ſic demùm ſecura procedat in publicum*. 1. Regum. 12. Vgo ibid. D. Bernar.

De Charitate, & prudentià in corrigendis alijs adhibendà. Cap. XVIII.

D

CHARITAS, quam ſecundo loco conſtituimus, duo hâc in re præſtat ſaluberrima, diligentiam ſcilicet & lenitatem. Diligentiſſimus ſit oportet Antiſtes ad morbi initia eradenda, antequàm magis inualeſcat morbus, eóque ſe porrigat, vt vix longâ aſperâque medicaminum pugnâ profligetur; facilè vitia euellentur, niſi altè animo fibras immiſerint; nullâ ferè adhibitâ vi ſuperantur, ſi tenereſcant; at ſi validâ iuuentâ adoleuerint, hoc opus, hic labor; audi Hieronymum. *Dum paruus eſt hoſtis, interfice; nequitia, ne zizania creſcant, elidatur in ſemine*, D. Hier. ep. 2. ad Euſtoc.

Lenitatem deſignat nobis Apoſtolus: *Fratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis*, Glat. 6. 1.

Iſidor in elimol. intimo ſcilicet quodam benignitatis affectu, qui verbo ſimul & geſtu exprimatur: adeò vt correctionis pharmacum dulcedine quàdam aſperſum libentiſſimè propinetur, & blandâ quâdam vi eius amorem obſtringat & corripiat, qui caſtigatur: hoc certè Diuo Iſidoro monente, nomen ipſum *corripe* ſonat, ideſt *cor rape*. A

Exod. 21. 19

Vt abſolutiſſimo auro emunctoria conſtarent ad templi candelabra emungenda, præcepit Deus; in his autem, iuxtà Dyoniſij Carthuſiani mentem, animaduerſio exprimitur: *emunctoria intelliguntur verba fraterna correctionis, per quæ ſuperflua reſecantur.* In cordis igitur fodinâ è Charitatis auro, emunctoria iſta componantur, vt ſint ſalutaria; correctionis autem ſimbolum in emunctorio exprimi non eum latuit, qui pro ſymbolo illud appoſuit, epigraphem ſubijciens, *Noxia demit.*

D. Ambr. l. 3. offic.

Macrob. l. vit. ſatum. c. 3.

4. Reg. 4.

Aptiſſimè paritèr Diuus Ambroſius ait, *quòd plus proficit blanda, quàm dura correctio*: ad maculas abluendas aptior eſt dulcis aqua, quàm ſalita, vt Macrobius refert. Extinctum puerum reuocaturus ad vitam Iezi, baculum ei Eliſæi appoſuit, ſed irrita eius vota cecidere; vt vitæ eum reddas, qui ſpirituali morte correptus obriguit, non terrores, non minas, non ictus adhibeas; benignitate & lenitate vtaris, Eliſæi inſtar, qui mortuum puerum blandè palpat, fouet, oſculatur, & hiſce artibus extinctum vitæ redonat: quàm benè hic Damianus, *Quem virga terroris ſuſcitare non potuit.* B

Xenoph. or. de Ageſilao

Pauſanias.

Ageſilaum, Xenophon refert, plurimas arces ferro & vi inexpugnabiles, humanitate & clementiâ occupaſſe. Pauſanias autem author eſt, Delphi Apollini dicatum templum fuiſſe, quod è melleis laterculis, & mellea calce apum ingenioſo conamine fuit elaboratum: commentitia hæc ipſe arbitror, & tantùm ad vim ſuauitatis exprimendam inuenta, qua viri ſacri in ſubditorum animis templum debent erigere, vbi numen colendum ſtatuant, & è quo vitium auerruncent: his fortè aptiſſima erunt, quæ Diuus Leo ſubminiſtat: *Plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, quàm ſeueritas, plus cohortatio, quàm commotio, plus charitas, quàm poteſtas.* quod idem ante Pontificem, ad Aurelium Epiſcopum ſcribens Auguſtinus Antiſtes admonuit, hâc dicendi formâ: *non ergo aſperè, quantùm exiſtimo, non duriter, non modo imperioſo iſta tolluntur, magis docendo, quàm iubendo, magis monendo, quàm minando.* Aliâ etiam admonitione hac in re nos idem Auguſtinus inſtruxit, nullùm ſcilicet vnquam à nobis corrigendum, niſi priùs optimè omnibus recogitatis, amoris & charitatis magiſterio edocti, correctionem inſtituamus; quod ſi acciderit, *dilige, & dic quod vis*; amor enim rectiſſimâ viâ nos ducet, ſermonemque ad rem accommodatiſſimum nobis ſuppeditabit: nulla Rethorum diſciplina efficax adeò eſt ad aliorum animos conciliandos, quàm ſi oſtenderimus, amore dictante, nos loqui, & charitatis ſtimulo ad animaduerſionem habendam excitari, vt candidas omnique labe depuratas Chriſti oues videamus: ſi Latinam ſimul & Atticam facundiæ vim immiſcueris, non eâ ſanè vi præſtabunt, quam vnius amoris ſermo ſortietur. *Nihil enim*, vt Chryſoſtomus ait, *ità confert ad hoc, vt qui audit perſuadeatur ad recipiendum quæ dicuntur, atque ſi cognoſcat, quòd cum magnâ dilectione dicantur.* C

D. Leo ep. 84.

D. Auguſt. epiſ. 63.

D. Auguſt. in ad Galat. c. 6. l.

D. Chryſ. homil. 20. in ad Eph.

Illud etiam recogitemus, quod Piſonem Galba, è Taciti fide, informauit: *Impetraturus es hominibus, qui nec totam ſeruitutem pati poſſunt, nec totam libertatem.* D

Tacit. l. 1. Hiſtor.

§ I.

LOcum hic ſuum prudentia charitati connexa ſortiatur: nos animarum Archiatros eſſe hæc admonebit, ideòque non in ægrum, ſed in morbum vires noſtras impenſuros: à Senecâ hæc habes: *Morbis medemur, nec iraſcimur: atqui & hic morbus animi medicinam deſiderat, ipſumque medentem minimùm infeſtum infirmo.*

Senec. l. 1. de Clem. c. 18.

Quamobrem iuxtà temporum, perſonarum, morborumque genera medici-

nam

nam adhibeamus oportet; frequentiſſimè enim noxium huic remedium eſt, quod
A alteri eſt ſalutare, nec varia pharmaca tenera corporis habitudo pati poteſt, nec
ſi leuia nimis fuerint, quidquam vtilitatis in robuſtum ſtomachum deriuabunt:
quæ venas inuaſit febris, non abſtinentiâ curatur, aut mitigatoriâ potione.
Optimè Caſſiodorus, *Aegris non vna cauſa ſalutis; hic lauacra mollia, ille ferrum* Caſſiod.l.5 epiſt.
quærit ad vulnera; cæco enim caſu operaretur qui eàdem correptione omnia,
ſingulaque vitia curaret. Quapropter potiſſimum in Antiſtite munus eſſe ait
Nazianzi Magiſter, animaduertere, quandonam virga ſit exerenda, & quando
ſit tibiâ modulandum; magni etiam Gregorij mens fuit, pro ouium diuerſitate D.Gregor. Naz.orat.7
diuerſa etiam medicamenta ouibus eſſe à Paſtoribus adhibenda, ne quod vtile D.Gregor.
alteri eſt, ſit alteri perniciosum: ad elimatum quoquè diuerſitatem referendum Papa.
hoc eſſe Diuus Hieronymus aſſerit; quæque enim prouincia ſingulari ſuâ affe-
ctione dirigitur, ità vt in hâc dignitatis ſtimulus, in aliâ terroris, laudum in aliâ,
in aliâ dedecoris inualeſcat. Quâ in re commendatiſſimum Paulum habet au- D. Chryſ. in adGalat. 3.
B reus Ioannes; hic enim ad Galatas rudes, hebetes, & ſtolidos ſcribens, amen-
tiæ titulo velut aculeo eos cruentat. *O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit?* D.Hieron.
cum è contra Romanos, vrbanè comitèr, ingenuè, & obſequentiſſimè cum eis in d. c. 3. Galat.3.
agit.

Diuersâ quoquè viâ Præſules duos idem Apoſtolus dirigit. Ad Timotheum
enim Epheſinum Præſulem ſcribens, qui delicatulo populo, gregique non pari
labe infecto præerat. *Inſta opportunè, importunè, argue, obſecra, increpa in* 2. Tim 4. 2
omni patientiâ & doctrinâ: Titum è contrà Cretenſem Antiſtitem monens ægèr- Tim. 1. 13.
rimum populum ſibi præ manibus eſſe, gentemque inertiæ, luxui, fraudibus,
omnique vitiorum fece inquinatam, de quâ Poeta quidam, quem per iocum
eius Prophetam appellabat, non mendacitèr recitauit, *Cretenſes ſemper menda-
ces, malæ beſtiæ, ventres pigri*, eum adhortatur, vt eos vehementèr & aſperè ob-
iurget; *quamobrem increpa illos durè*; è quo ſermone egregiam admonitionem
ad omnium Epiſcoporum commodum Chryſoſtomus inſtituit, quam placet af- D. Chryſ. hom. 3. in epiſ. ad Titũ
C ferre: *hoc loco non alienos vtique, ſed qui peculiariter ſibi crediti erant, hoc eſt
Cretenſes indicat, dure; profundiorem, inquit, inflige plagam: neque enim pari,
eodemque modo omnibus infligendum eſt vulnus increpationis; ſed diſcretim & va-
riè, & habitâ vniuſcuiuſque ſubditorum ratione.*

Hinc fit, vt cum Dynaſtis, Magnatibus, & Principibus lentiùs & leniùs ſit
agendum; hi enim plerumque faciliùs admonitione flectuntur, niſi tamen, ità
conſuetudine diurnâ confirmatus fuerit & obcalluerit morbus, vt eorum men-
tem obcæcauerit. Dauid, Nathan, & Diuus Ioannes Baptiſta hoc ipſum abundè
confirmant. Horum enim primus de iniquiſſimâ inſectatione, quâ vexabatur,
Saulem animaduertens, in eos crimen reuoluit, qui ſuam fidem falsò accuſa-
bant, & mendacitèr dicta in ſuum ergà Principem obſequium diſſeminabant.
Quare audis verba hominum loquentium, Dauid quærit malum aduerſum te? Vides, 1 Reg 20.10
ait Chryſoſtomus, *Crimen transtulit in alias, niſi ut illi præbeat occaſionem excu-* Chryſ hom de Dauid,
tiendi malitiam. Alter regnantem Dauid correpturus parabolam præpoſuit, vt & Saul.
ſcelus ſuo leuius ipſe Rex ore damnaret, verbiſque ſuis poſteà irretitum Diuini
furoris interpres eum validiori ictu percuteret. *Tu es ille vir &c.* Elegantem hunc 2.Reg.12.6
D corrigendi modum Diuus Gregorius expendit, expenſumque cunctis Epiſcopis D.Greg l.3
exhibet imitandum. De Nathano inde hæc habet. *Abſcondit igitur ferrum medi-* Paſtor. ad m. 3.
*cinale ſub veſte, quod eductum ſubitò fixit in vulnere, ut ſecantem gladium ſentiret
æger, antequàm cerneret, ne ſi antè cerneret, ſentire recuſaret.* Ioannes demùm
licet præ laſciuientis Herodiadis lenocinijs inſanientem Herodem aduerteret,
ſuiſque flagitijs impotentèr ſe ingurgitantem; haud tamen in iurgia & probra
erupit, non in aſperas minas efferbuit, non regni corruptelam, ſceptrique ſor-
des exhibuit; ſed ſimplici tantùm penicillo ſui criminis eius fœditatem colora-
bat, eiuſque pondus ſceleris ad ſanctitatis lances demetitus aiebat, *Non licet* Marci 6 19
tibi habere Vxorem fratris tui: an modeſtiùs, & obſequentiùs loqui alter po-
tuiſſet? fidem his facientem do Chryſoſtomum: *non dixit ſceleſte, pollute, præ-* D.Chryſoſ. hom. 28. in 2 ad Cor.6.
varicator, ac prophane, conculcaſti Dei legem, contempſiſti quæ ſtatuta ſunt, po-

ſententiam tuam legem feciſti: ſed in reprehenſione apparuit multa manſuetudo viri & mitiitas: dixit enim, non licet tibi habere uxorem fratris tui: erat enim magis A
Guiſſan in vita l. 8. c. 15 *verbum docentis, quàm reprehendentis, erudientis magis, quàm punientis.* S. Carolus, ſicut Principes & Præſules libentiùs præ alijs admonebat, eò quòd lentiùs ad iſtos corrigendos accedentibus alijs, omnes ferè eorum genio indulgent, ſolutaſque cupiditates palpant, ſic etiam in hoc præſtando præclariſſimè ſe gerebat, & frequentèr ſuas labes aperiens, nec virum ei eſſe plorans, qui eas ei detegeret, ſolertiſſimâ induſtriâ, vulnera abſque ſauciati moleſtiâ tractabat ſimul & conglutinabat.

§. II.

VErùm ſi paternæ correptionis lenitate & amore quis abutatur, nec crimen excutiens in eo duriùs confirmetur, ad prudentiam ſimul, & charitatem ſpectat, vt lenitate excuſsâ, ſeueritatem induat, ſanctâque quâdam iracundiâ obarma- B
D Thom. tus, ad eos arguendos irruat; probatur hoc ab Aquinate Magiſtro, in ijs etiam, qui perlongâ vitiorum conſuetudine inter ſcelera obduruerunt; vt enim ſapientiſ-
Clem. Alex. 1 Pedag. c. 9 Prouer. 25 20. ſimè Clemens Alexandrinus loquitur, *qui ad gratiam loquuntur, parum diligunt; qui autem ad vtilitatem acerbi ſunt, in futurum ſaculum beneficio accipiunt.* Quin Diuinus idem Spiritus in perobſcuro illo ænigmate hoc idem illuſtrauit, *acetum in Nitro, qui cantat carmina cordi peſſimo.* Lenia & blanda verba inutilia prorſus ſunt, vt prædurum, & contumacem animum flectant, eo prorſus modo, quo nitrum aceto ablutum inualidũ & impotens eſt ad eas obliterandas maculas, quæ veſtibus inhæreſcunt; ardore, aſperitate, minis opus eſt, quibus tonare, fulminare videamur; ad quam mentem ea Apocalipſeos verba à Diuo Ambroſio accipiuntur:
D Amb. l. 6 c. 3. *Loquuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas.* Sanctorum etiam Præſulum pietas ſuo armatur aculeo; *ſunt enim manſuetudinis amatores, veruntamen acres, &*
Cyril. in o. n. 44 *pugnaces*: quis enim, ſi ſecus fiat, emendationi locus erit? ſermonem ſimul & C
tempus inutili labore abſumit, qui lenitate verborum obdurati animi robur ſuperare contendit: iocari potiùs videtur, in re tàm graui, & zelo Eccleſiaſtico fucum facere: leuibus hiſce & lenibus vrbanitatibus Præſulis munus non expletur, prudentia non quieſcit, vitia non euelluntur.
D. Chryſ. in ad Galat. c. 1. *Etenim tunc placidè alloqui ſubditos quando opus eſt acrimoniâ, non ſuperioris, ſed corruptoris potiùs fuerit, & hoſtis.* Sic è Chryſoſtomo.

Niſſen de vita Moyſis n. 2. 10. Ad hæc Diuus Gregorius Niſſæ Hyerarcha in eâ fuit ſententiâ, quòd ſupplicium à Deo Moyſi illatum, ne terram promiſſam ingrederetur, ex eo deriuatum fuerit, quòd non eâ vi verborum, & impetu ſermonis Iudæorum protetuiam effregerit, quam tantum flagitium exigebat; illa enim tantùm verba pronuncians, *Audite rebelles, & increduli,* ex illis Dauid verbis hoc ipſe haurit, vbi
Pſal. 105. 34 de Moyſe loquens ait, *non diſtinxit in labijs ſuis.*

Hinc Sanctus Ildebertus Cenomanenſis, Antiſtes, cùm diù humanis lenibuſq; epiſtolis Presbyterum effrænatiſſimè flagitijs tædiſſimis ſe inuoluentem, ad rectam reuocare viam labore irrito contendiſſet, de ſuâ contemptâ humanitate ſollicitus, & peracutis ſcrupulis vexatus, quod tandiù aſpera, acerbaque medi- D
Ezec. 13. 18 camenta diſtuliſſet, ne inter eos enumeraretur, timuit, ab Ezechiele ſonorè deriſos, eò quòd ad eorum flagitia conniuentes, eorum adeò vitia fouere videntur, vt dulcitèr in ijs obdormiſcant; Heli hebetem deſidiam imitatus, quàm vereor,
D Hildeber. epiſt. 7. Guiſſan. in vita l. 8. c. 15 ne ſupplicijs etiam Heli perdar & ruam! *Ne igitur eodem plectar exceſſu, patrem exuens, indui Pontificem: blanditias increpationibus mutaui: pro lenibus aſpera ſum mutuatus, vt ſi contemnis tibi me proximum effici, ego ipſe mihi proximus efficiar.* Huiuſmodi viros Diuus Carolus cubiculis pro carcere vſus inter ieiunia, & flagella eos interdum detinebat, interdum etiam exules à ſuâ Diœceſi ablegabat, donec conſilia meliora induiſſent.

Ad Charitatem hic ſpectat ità prudentiam moderari, vt furori non obtemperet, nec animi tranquillitatem perturbatus excutiat; odio vitium perſequatur,

ſed

A ſed amore vitioſum proſequatur, vt Dei opus, & ſui gregis ouem, acritèr quidem obiurget, ſed moderationis fręna ſentiat acrimonia; nec enim vitio ſanari vitium poteſt: inualida inaniſque correptio eſt, cùm incompoſitum animum correctoris oſtendit, nec amori paterno adſcribitur, ſed contumelioſæ potiùs iracundiæ. Sapientèr Auguſtinus. *Quidquid lacerato animo dixeris, punientis eſt impetus, non charitas corrigentis*. Præ alijs autem ab ijs omninò verbis abſtineat, quæ contumeliam ſonant, famamque dehoneſtant: his enim non tantùm pondus non additur noſtræ correptioni, quin potiùs animum magis obdurant, & voluntatem exacerbant: do Hilarij acroama. *Ne ſit admonitio contumelia, ne ſit emendatio opprobrium, ne ſit doctrina conuitium*. D. Auguſt. l. de finibus. D Hilar. in Pſal. 14

Si lignis excindendis vacans aliquis, & manubrio è ſecuri excuſſo, alium fortuitò occidiſſet, præcepit Deus, vt ad extincti conſanguineorum odium declinandum, in aliquam è refugij vrbibus exul abſcederet; ad mores componendos explicans hæc, iuxtà conſuetam ſcribendi formam, Gregorius Ma- Deuter. 19. 5.
B gnus docet, tunc nos ad ſiluam ligna collecturos accedere, cum ſiluæ inſtar luxuriantia vitia correctionis ferro reſecamus; tunc verò ſecurim è manibus excuti, cum veſanâ quâdam impotentiâ ducti, in aſpera & indecora verba erumpimus, tùm pergit; *ferrumque de manubrio praſilit, cum de correptione ſermo durior excedit, & amicum percutiens occidit, quia auditorem ſuum prolata contumelia à ſpiritu dilectionis interficit*: non tantùm ſubditorum amorem, & obſequium ad nos non trahimus, ſed illos potius à nobis auertimus, eorum indignationem, obtrectationes, ſcommata excitamus, eorum noxas non minuimus, at augemus; hac igitur è cauſâ Petrus Bleſſenſis ait, non gratam Deo fore correptionem, quæ leges charitatis ignorauerit. D. Greg. l. 10. moral. c. 5. Petr. Bleſſ. epiſ. 14.

Minas, quibus germanos ſuos vexauit Ioſeph, ſuſpicionem, quam de eis conceperat, vt exploratores eſſent, aliaque id generis, quibus Ioſeph ſuis cum fratribus agens, expendit ad rem hanc Seleucienſis Antiſtes Gregorius; indi- Geneſ. 42.
C gnationis quidem ſpeciem hæc exhibebant, at re verâ præferebant amorem; fraternam non exuens dilectionem, alienum odium induere videbatur: *Terriculamentis ludicris vtitur, minas quaſi in ſcanâ conſequitur, iras hiſtrionicè repreſentat*. quod idem, ſed alio ſtylo prius Philo Hebræus expreſſerat: *Alienum cultum induit, toruo aſpectu, & grandiori voce illos percutit*; turbetur quidèm aliquatenus noſter vultus, & non obſcuretur; ſolem referat, qui tenui nube obuelatam ſuorum radiorum pompam blandus effundat; interioris etiam dilectionis radius aliquis è noſtro vultu proſiliat, adeò vt amans quædam in nobis iracundia videatur, quæ in ipsâ indignatione non iraſcatur; ſupplicia quidem minetur, ne infligat, bellum indicat ad pacem ſtatuendam: quàm concinè de ſe ſuiſque Senatoribus habes hæc à Caſſiodori facundiâ: *Iraſcebamur placati, minabamur innoxij, & ne potuiſſemus lædere, terrorem videbamur inferre*. D Baſil Seleuc. orat. 8. Phil Hebr. lib. de Ioſp. Caſſiod. l. 2 epiſ. 36.

Trium Antiſtitum exempla, ter alloquens Diuus Gregorius Nazianzenus affert, vt hæc confirmet: commendantiſſimum hac de re primùm Diuum Baſilium habet; ait enim mirabili quàdam induſtriâ duo ſimul hæc in correptionibus faciendis diſpenſaſſe, lenitatem ſcilicet, & rigorem: hunc etiam arduum æquè ac Greg. Naz. 17.
D ſapientiſſimum nexum in clariſſimo viro Athanaſio ſingulari ſtilo colorat & ornat; ſi namque alios ipſe animaduertebat, eius verba è charitatis myropolio emergebant, non odioſa & moleſta, ſed odora & blanda: ruſus ſi alium ipſe laudauerit, grauitatem quandam, & temperantiam tàm benè compoſitam eius ſermo inducbat, vt non inanem gloriam, at virtutem foueret; *vt & increpatio paternam charitatem, & laudatio imperio dignam grauitatem obtineret, nec aut mollities diſſoluta, aut ſeueritas tetrica, & rigida eſſet*.

Tertio demùm loco ipſius Nazianzeni Gregorij genitor Gregorius ſtatuatur, de quo refert, in ipſa correctionum aſperitate, diuino quodam more ſe omnibus amabilem præſtitiſſe: *Ac proinde ipſi (res mira atq; humanis ſenſibus aliena) contingebat, non vt ſolus obiurgator eſſet, ſed vt ſolus ijs etiam, quibus ſuccenſebat, & amori & admirationi eſſet; illius enim aſperitas etiam ipſa propter vtilitatem ſuauis eſt*. De parente ſic filius. D. Nazianz orat. de laud. Patris.

Ipſe

Ipſe idem huius virtutis in alijs commendator eximius Gregorius, commen- A
Niceph.l. 17. c. 36. dandum adeò in eâdem ſe præbuit, vt eum Nicephorus non ſine ingenti admiratione, humanum ſimul & rigidum, blandum & ſeuerum, in habendâ animaduerſione intueretur.

§. III.

Sicut autem tùm prudentię, tùm charitatis eſt, vt ſuo ſtudio populorum vtilitati dent operam, ſic etiam conantur, vt peccantium famam tueantur, eorumque honeſtati proſpiciant, clam & occultè de occultis noxis eos arguentes, iuxtà illam Chriſti Domini legem *inter te & ipſum ſolum*:
Matth. 18. 15. Egregiè hoc noſtræ voluntati fauet: quicumque enim animaduertit, ſua ſibi vulnera, clàm à nobis aperiri, & ſilentij pallio ad ſui nominis decus ſeruandum obuelari, alacritèr correctionem excipiens, vtiliſſimam ſibi eam experitur: docuit hæc Ori- B
Orig. in c. 33 Leuit. genes, *ſeruari ſibi magiſterium videt ille qui peccat, ſeruabit & ipſe emendationis pudorem*. Cum ex aduerſo ſi palàm ſua crimina corripi audierit, & publicâ animaduerſione omnibus referari, inſaniet, erubeſcentiæ fræna excutiet, & quâcumque emendatione deſpectâ, licentioſiùs ruet in ſcelera: ruſus do Origenis verba: *ſi verò diffamari ſe viderit, illicò ad denegandam impudentiam conuertetur, & non ſolùm non emendauerit peccatum, ſed & duplicauerit*. Nihil vtilitatis à publicâ correctione expectes; non medetur illa, quæ dehoneſtat, & aliorum crimina ſonorâ voce decantat: *Si ſolus noſti & eum vis coràm alijs arguere, non es*
D. Auguſt. ſer. de Verb Domini. *corrector, ſed proditor*: Sic Auguſtinus. Vt euulgata, & publica ſua quis crimina viderit, peccandi rubore deperdito, perſonam probitatis excutiet, & de nullâ famæ iacturâ faciendâ ſollicitus, cupiditates ſuas palàm ſoluet, & diſſolutâ peccandi licentiâ flagitijs ſuis nouum ſcandali flagitium ſuperaddet; cautè igitur,
D. Hieron. in Matthæ c. 18. & occultè eum caſtiges, *ne ſi ſemel pudorem atque verecundiam amiſerit, permaneat in peccato*. C

Cum Nauiculam ingrederetur Chriſtus ſeruator, Abulenſis obſeruat, quòd cæteris alijs dimiſſis, Apoſtolos penes ſe retinuerit; debacchaturam enim tempe-
Abulenſ. 3. p. Matt. 9. ſtatem prænoſcens, & leuem ſuorum diſcipulorum fidem à ſe corrigendam
3. Matth. 8. 26. *Quid timidi eſtis, modicæ fidei?* ad eorum noxas alijs occultandas eos, è naui dimiſit. Eiuſdem Chriſti Domini exemplo ad hoc roborandum Diuus Chryſo-
Luc. 22. 61. ſtomus vtitur; cùm enim in Pontificis atrium, eâ nocte, quâ cruciatus immaniter fuit, Petro occurriſſet, ab eo de ſuâ perfidiâ corripiendo abſtinens, ſilentio
D. Chryſ. hom. 9 de Pœnit. verbis indicto, oculos tantùm loquaces fecit; *& conuerſus Dominus reſpexit Petrum*: fulgur è pupillis immiſſum in eum vibrauit, animumque percuſſit. *Vocem emiſit per ipſum intuitum: non enim ore loquutus eſt, ne ipſum fortè redarguat inter Iudæos, & proprium confundat diſcipulum*

Ioann. 3. 8. Adulteram fęminâ Scribis Chriſto exhibentibus, vt eam ſententiâ ſuâ damnaret, eorum vt ipſe ſcelera increparet, ea exarauit in puluere, adeò vt alienis
Vgo Card. ibid. ignotis, agnoſcere tantùm ſua quiſque poſſet; quâ in re, vt Hugo Cardinalis docet, illuſtri nos documento monuit, ſubditorum vitia tàm circumſpectè corripienda, vt nulli alteri innoteſcant: Optimè enimuerò pronunciatum ab eo fuit, D qui protulit, tot idiomata à Præſule habenda, quot ſubditi ſibi eſſent, ne in eis corrigendis, aliena vitia poſſet quis vnquam agnoſcere.

Quis vnquam iniquior, ſceleſtior, proteruior Iudâ; eius tamen nefariam pro-
Matth. 26. 28. ditionem nuſquam alijs amantiſſimus Chriſtus aperuit; maluitque, vt cæteri triſtarentur Apoſtoli, eò quòd quis eorum magiſtrum proditurus eſſet ignorarent, quàm proditoris nomen euulgare: Accipe Chryſoſtomum. *Suſtinuit omnes in*
D Chryſoſ. hom. 1. de Laz. *agonem induci, ne vulgaret proditorem, ac manifeſtâ redargutione redderet etiam impudentiorem*.

Aliena crimina licet plurima obuelare charitas facilè poteſt, & vt optimè
D. Chriſoſ. hom. 33 in 1 ad Corin. Chryſoſtomus idem ſcripſit, *Charitas aureis alis omnium, quos complectitur, vitia tegit*, dummodo ea deteſtemur: ſæuire poteſt in vitia, ſed peccanti parcere,

eere, publicè honores, occultè pænas impertit: Prodigum filium pænitentem
A excipit, eiuſque ſqnallentes, & obſoletas veſtes aureâ clamyde exornat; peccata
neſcire videtur, einſque tantùm innocentiam euulgat. Sed venuſtiſſima Chry-
ſologi verba audias velim. *Delicta non uidet uis amoris, & ideò Pater peccata*
filij redemit oſculo, clauſit amplexu: ne nudaret pater filij crimina; pater filium non D Chryſol ſerm. 3. de
fœdaret. dub. fidei.

In ſemet ipſo hæc omnia Diuus Auguſtinus exprimit, aitque, quòd de patrato
homicidio conſcius ipſe, nec homicidæ crimen detegendum arbitratur, nec cor-
rectionem amittendam. *Prorſus nec prodo, nec negligo, corripio in ſecreto;* ad quod
idem faciendum nos omnes adhortatut: *Propono ante oculos Dei iudicium, ter-* D Aug. 16.
reo cruentam conſcientiam, perſuadeo pænitentiam. Fontem hic habes vberri- de verb. Domini.
mum, è quo ex illorum ore innumeræ obtrectationes exundant, qui ſibi nimium
confidentes Diuinæ legis zelum vindicantes, in Epiſcoporum opera impru-
dentèr, & impudentèr vituperanda facilè efferuntur. *Vnde quandò homines re-*
B *prehendunt nos, quod quaſi non corripiamus, aut putant nos ſcire, quod neſcimus, aut*
putant nos tacere quod ſcimus, ſed forte quod ſcis, & ego ſcio, ſed non coràm te cor-
ripio, quia curare uolo, non accuſare: ad adulteros inde procedit, qui domi clàm
peccant, at plerumque Epiſcopis produntur ab vxoribus, zelotypia ne an zelo
incertum. *Nos non prodimus palàm, ſed in ſecreto arguimus: ubi arguimus malum,*
ibi moriatur malum: non tamen uulnus illud negligimus, ante omnia oſtendentes
homini in tali peccato conſtituto ſauciamque gerenti conſcientiam, illud uulnus eſſe
mortiferum.

Verum tamen quòd cum publica ſcelera fuerint, ſummamque offenſionem po-
pulis afferant, publicè etiam ſunt caſtiganda, tùm quia peccans amplius non
erubeſcit, ſuamque effrons famam deſpicatur, tùm ne de ſilentio noſtro popu-
lus offendatur, noſtramque item deſidiam, & ignauiam reprehendat. Et licet
ſemel D.Carolus primarium ſuæ Diœceſis oppidum inuiſens, Lithurgi cuiuſdam
diſſolutam effrænatamque viuendi rationem, populique de lutulentis eius mo- Guiſſan in vit. l. 8. c. 21
C ribus offenſionem audiens, occultâ ſolùm animaduerſione eum caſtigaſſet, non
ſine ingenti populi admiratione, qui ſeueram aſperamque de eo pœnam exigebat;
adhùc tamen de vitioſâ eius conſuetudine, vitâque corruptâ emendandâ, cer-
tiſſimum ſe Diuus Carolus habuit, vt re verâ ex eo ipſo tempore factum eſt.

Eximium hac in re & commendatiſſimum ſe Sanctus Thomas è Villâ nouâ
præſtitit; oculus enim correptionibus frequentèr hic vſus, vberrimos ex eorum D Tho. de
animis, quos animaduertebat, ſacri doloris gemitus hauriebat, & plerumque villa noua
coràm eis verberibus ſua crucians membra, Dei priùs auxilio precibus ardentiſ- in eius vit. l. 8 c. & 9.
ſimis expetito, illuſtres de Diabolo laureas reportauit: quis autem ignoret in
Sanctis ſuis Deum eſſe mirabilem? arduum hoc nimis in illis eſſet, qui tàm ſu-
blime virtutis faſtigium non attingunt: quapropter ſatiùs eſt, vt vulgari ſemitâ
incedamus, viæque ab Auguſtino detritæ adhæreamus: *Ergò ipſa corripienda*
ſunt coràm omnibus, quæ peccantur coràm omnibus; ipſa uero corripiendo ſunt ſe- D. Auguſt.
cretiùs, quæ peccantur ſecretiùs. Infida & doloſa adminiſtratio, quâ ſua bona oco cit.
docoxerat ille Præfectus, cognita apprimè erat Patri illi familias, cui vel occul-
tiſſima cordis arcana patebant; ad ſuum tribunal eum noluit aduocare, vt eum
D publicè emendaret, & vt eius perfidia omnibus innoteſceret, adeò vt *diffamatus* Luc. 16:
eſt apud illum: eius improbitas per omnium ora circumferebatur, fora, oppida,
vrbes de eius flagitijs reſonabant; abhorrebant ab eius nomine populi, cælum,
terra, elementa, ſingula in eius caput fulmina diuinitatis acuebant; teſte enim
Chryſologo, *Clamabat terra, clamabat Cælum, dolebant Angeli, quando iam tota*
ſæculi fama loquebatur: ad tot tantoſque clamores amantiſſimus Deus velut ex-
pergefactus ſuam etiam addidit vocem, vt caſtigaret. *Quid hoc audio de te;* vt D.Chryſol.
compertum omnibus eſſet, quanti ſit Epiſcopis populorum nomen habendum. ſerm. 225.

Prudentiæ demùm paritèr munus eſt, vt ad ſuam vim correctioni impertien-
dam, opportunè habeatur: medicum imiteiùr, qui non tantùm ægri morbum
expendit, at criticos etiam dies, Lunæ vices, ſyderumque aſpectus, vt ſalutaria
medicamenta componat & præbeat. Sic Ambroſius.

In

Digitized by Google

D.Amb in Psal.37. In hoc ſanè ab hoſte medicus differt: opportunum illi quod cumque tempus
eſt ad necem ferendam , huic horæ tantùm aliquæ dantur, ad purulentum ſan- A
guinem è venis emittendum, ad pharmaca propinanda: concinè hæc Auguſti-
D.Auguſt. epiſ. 48. nus. *Qui trucidat non conſiderat, qui autem curat conſiderat, quemadmodum ſecet;*
ille enim perſequitur ſanitatem, iſte putredinem.

Poſt Dauidis animum emollitum, vt coniugis inſolentiam retunderet Abigail,
1. Reg. 25. eique oſtenderet qnàm imprudentèr tàm illuſtris Principis furorem laceſſiuerit,
& in extremum ferè diſcrimen vitam domumque totam adduxerit, cum è con-
uiuio hilariùs, quàm par erat, egreſſum eum aſpexiſſet, vſque eò ſermonem diſtu-
1Reg.25.30 lit, quòad digeſto & ſuperato vino aptiorem correctioni ſe faceret: *Non indi-*
cauit ei verbum puſillum, aut grande vſque mane; poſteram diem expectans,
Abul. ibi q. 12. eius facilè mentem illuſtrauit. *Obſeruauit Abigail tempus ad loquendum viro,*
ſic de fœminâ ſapientiſſimâ ſapientiſſimus Abulenſis.

D. Auguſt. l.9. confeſs. c. 9. De Sanctâ Monicâ ſuâ genitrice Diuus Auguſtinus refert, quòd vehementiam
agnoſcens, quâ coniux in furorem aſſurgebat, iratum eius aſpectum euitabat; B
cùm verò priſtinæ quieti & tranquillitati ſe reddidiſſet, vtiliſſimo eum alloquio
admonebat; ſubditque, ſalutarem hanc prudentiam plures illuſtres fœminas do-
cuiſſe: in æſtu iracundiæ, & ſæuientis cupiditatis inſaniâ aliquem corripere, de-
ſipere eſt; quin, eius vulnera exacerbat, eius flammas auget, curſum eius im-
pellit; vt ſalutaris emendatio accedat, opportunè fiat, nam vt Diuus Ambroſius
D.Ambroſ. ſcribit, *dum culpa feruet in corpore, & anima exagitatur corporis paſſionibus, non*
cogitat Deum ſenſus errans.

Si ergò vtilis noſtra correctio fuerit, ſummoperè gaudendum nobis erit, eò
quod noſtri gregis ouem è Stygij lupi faucibus videamus ereptam, & leni placi-
doque medicamine morbum deletum: ne tamen ab eâ in poſterum nos alienos
præbeamus, quin maiori eam amplectamur & foueamus amore, Cæleſtem
Patrem imitemur, qui filium prodigum reſerato charitatis ſinu excipit, eiuſque
errores oblitus, totum ſe in eius amore demergit; huius lenitatem Diuus Chry-
ſologus contemplatus, hæc habet: *Non dixit vnde venis, quid feciſti? vbi ſunt* C
D.Chryſol. ſerm.3. de dub.fil. *quæ tuliſti, quare tantam gloriam tanta turpitudine commutaſti? ſed citò proferte ſto-*
lam primam & induite illum. Videte quia delicta non vidit vis amoris? & date
annulum in manu eius: paterna pietas contenta non eſt innocentiam reparare ſo-
lam, niſi priſtinum reſtituat & honorem.

D.Gregor. ep.14. l.10. Hàc eadem Charitate Diuus Gregorius Pontifex ſe geſſit, cum de quodam op-
portuno Samnite audiens, ingenti eum triſtitiâ affectum è peracerbâ animaduer-
ſione, quâ eum arguerat, humaniſſimè ad eum ſcribens ſolatus eum eſt, eique
contendit oſtendere, non odij miniſterio, ſed magiſterio amoris illas ſuo in
animo flammas æſtuaſſe.

Vt autem piæ humilitatis theſaurum ſeruemus, & ne noſtrorum laborum præ-
mio fraudemur, non viribus noſtris, noſtrique virtuti ſermonis, noſtrorum
operum fęlicitatem tribuamus; Diuinæ potiùs beneuolentiæ, eiuſque auxilio
1.Cor.3. omnia vertamus; vt enim optimè Apoſtolus ait, *Neque qui plantat eſt aliquid,*
neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. Adeò ab his alienus erat Diui Ber-
nardi animus, melliflua cuius verba virorum myriadas è cęno vitiorum extra-
D.Bernard. ep. 13. ctas Cælo reddiderunt, vt potiùs diceret, *profectò lex Domini conuertit animas.* D
Altiſſimi dexterâ hæc tàm excelſa patrantur, & è Cælo diuinitatis hæc ingentia
bona deriuantur. Admiranda hæc ſui vi ſanguinis Deus patiens operatur, vni
ergò illi ſoli tribuenda: venuſtiſſimo ſtylo hæc exprimentem Clementem Alex-
Clem.Alex l. ·. Pedag. c. 2, andrinum accipe: *Verbum paternum ſolus eſt humanarum ægritudinum pæonius me-*
dicus, & ſanctus ægrotæ animæ incantator: è Pæonio Cæleſti Archiatro metapho-
ram ipſe deſumit, quem tanta medicæ diſciplinæ vi præſtantem fabuloſa Homeri
Muſa deſcripſit, vt iplummet Plutonem Herculeo robore ſauciatum ſanitati
Homer.l.5. Iliad. reddiderit; Cyrci etiam conferre eum videtur, cuius magicis carminibus in mon-
ſtra homines mutabantur: cum è contra ſui ſuauitate veneficij è belluis in ho-
mines noſter nos incantator inuertat.

Verùm ſi admonitionum ſuauitatis, & correctionum aſperitas ad improbo-
rum

Digitized by Google

rum emendationem fuerit inutilis, ad potentiora medicamenta accedamus
A oportet, quæ nobis ſunt proximè explicanda.

De ſupplicijs ab Epiſcopis in eos inferendis, quos habita correctio non emendauit. Cap. XIX.

AD populorum ſcelera extinguenda, voces igneæ Cælo non deſunt: fulgura primùm, vt admoneat, blandè diffundit, in tonitrua inde minans erumpit; fulgura & tonitrua mox fulmen conſequitur, quo montium celſiora faſtigia quatiuntur & ruunt. Venuſtè hic Præſules deſignatos habes; quos Cæli loco habet & veneratur Eccleſia: ſi correctionum fulgetris, & tonitribus minarum ab
B ſcelerum præcipiti viâ reuocare populos non potuerint, fulmina rotent neceſſe eſt, & ad ſuperborum frangendam ceruicem, ſupplicia inferre tenentur: Oculum & linguam Præſulis ſi deſpexerint gentes, manum ſaltem timeant, & ſupplicij infligendi formidine auertantur à criminibus, quos virtutis amor reuocare non valuit: quæ pudor haud obtinuit, timor faciliùs impetrabit, vt ſolidè Ariſtoteles docuit. *Non enim ità natum eſt, vt pudori obſequatur, ſed vt metui: nec vt abſtineat à prauis ob turpitudinem, ſed ob ſupplicia & pœnas.* Ariſt. l. 10. Ethic. c. vlt. Plut. in moral.

Tres hominum ſpecies ſatis ſibi diſcordes Plutarchus expendit: alij namque ſunt, qui virtutis amantiſſimi Magiſtros & Duces appetunt quibus corrigantur: alij, qui correctores non appetunt quidem, ſed non reſpuunt: alij demùm, qui non eos inquirunt, ſed eos reſpuunt; de his Regum Sapientiſſimus. *Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit: nec ad ſapientes graditur.* Prou. 15. 12 Primos ille ijs comparat, qui dentium dolore cruciati, medicorum opem inquirunt; alios ijs confert, qui
C febri laborant, & medicum libentèr excipiunt; alios demùm ijs, qui cum inſaniant eos expellunt; de his actum eſt; veternoſis viris hos comparat Auguſtinus, qui obcæcati lumen reijciunt, eoſque obiurgant, qui eos excitare conantur. *Recede à me ait Lethargicus; quare? dormire volo: ſed ille, morieris; ille inde, amore ſomni mori volo, reſpondet*: an ergo perituros eos omittemus? Apagè nobis hoc ſit, ne de charitatis caritate damnemur: *ſed charitas deſuper, nolo*: non rarò mihi accidit, vti nunc quidem hæc ſcribenti, vt ceruicoſos adeò & perduros corrigam viros, quos nullus admonitionum amor, nulla pœnarum formido à conſuetâ peccandi licentiâ valuit amouere: vix enim à me abierunt, vt rem prohibitam repererint, repertâque fuerint oblectati: è munere igitur meo duxi, vt eorum ſaluti proſpecturus virgam arriperem, & mitigatorijs medicamentis reiectis, ad veternum ablegandum, aſperis vterer & cruentis. D. Auguſt. ſer. de verb. Domini.

Nec aliâ quidem de causâ Aſtræam veteres exprimebant, vel vt alij vocant Nemeſim, puellari veſte indutam, & ſeuero rigidam vultu, dexterâ lancem, læuâ gladium gerentem, vt ſcilicet duo Iuſtitiæ potiſſimùm munera deſignarent; ſicut enim ſuum vt cuique tribuat, lancem librat, ſic vibrat enſem, vt ſuo
D quemque circumſcribat officio, ſonteſque caſtiget: vbi ergò inualida verba fuere, ſit potens manus, rigorem experiatur, quem benignitas non emolliuit: ſi ſuâ abuti clementiâ populos Antiſtes agnouerit, Iuſtitiæ gladium euaginet, iuxtà documentum, quo Anatolium Conſtantinopolitanum Antiſtitem Diuus Leo informauit; *ità vt his, quibus prodeſſe non potuerit correctio, non parcat abſciſſio*: D. Leo epiſ. 76. quicumque correctione à Præſule habitâ perſiſtit adhùc in errore, ad mentem eximij Doctoris, & purpurati Turrecrematæ, vt inemendabilis, eſt puniendus. Turrecrem. in c. 1. 45. diſt.

Ea ſacri Codicis verba meditatus Clemens Alexandrinus, *Percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium*, Iſa. 2. 7. Clem. Alex. 1 Pedag. c. 7 his veluti gradibus loquens incedit: quem humanæ admonitiones non emendant, minæ terreant; quos autem, licet virgâ percuſſos, adhùc crimen irretit, *eos ignis depaſcet.* Ipſiſmet

met verbis hæc Sanctus Magiſter hauſiſſe videtur è Senecâ, qui Rempublicam
Senec. l. 1. de ira c. 5. & Præfectum Medico comparat (factum eſſe Medicum etiam Antiſtitem ſuperiùs oſtendimus): hic autem, ſi leuis fuerit morbus, ſalutarem primùm viuendi rationem adſcribit; ni ſatis hoc fuerit, ad maiora ſe componit, victum extenuat, ſeueram inediam præcipit; ſi adhùc inualeſcat morbus, ad pharmaca procedit, quibus fœdis, & purulentis humoribus ſtomachus exoneretur; ad vulnera inde & ſectiones, quibus tùm venas aperit, tùm membra reſcindit, ne in cætera morbi vis irrepat; hæc omnia tamen, licet re verâ moleſtiſſima ſint, adhùc tamen alacritèr ab ægro excipiuntur, eò quòd ſalutaria illi apprimè videantur & ſint. *Ità legum Præſidem, Ciuitatis Rectorem decet, quandiù poteſt verbis, & his mollioribus ingenia curare, vt facienda ſuadeat, cupiditatemque honeſti & æqui conciliet animis, faciatque vitiorum odium pretium virtutum*: correctiones hic primum blandè illatas habes: *tranſeat deinde ad triſtiorem orationem, quà moneat adhùc & exprobet*; iam vides obiurgationes & minas: *nouiſſimè ad pœnas, & has adhùc leues, & reuocabiles decurrat*: ſupplicia hic indicantur; & ſi hæc inutilia fuerint, B
ad acerbiora deuenitur: *vltima ſupplicia ſceleribus vltimis ponat: vt nemo pereat, niſi quem perire etiam percuntis interſit*. Lenia & mitia medicamenta ſi fuerint inualida, ad ſcammoniæ potum venias, è fomentis, ad vulnera, ne ex impunitate peccandi licentioſiùs improbi inſoleſcant.

D Chryſoſ hom. 59. in Geneſ. Imperitus & rudis ſit ille medicus oportet, qui vbi ferro & vulnere agenda res eſt, mitigatorijs & malagmatis vteretur; profectò immedicabile ipſe vulnus efficiet, cum medicæ diſciplinæ ſequatur leges, nec vrgenti neceſſitati proſpiciat.

Eâdem pariter ratione cum ijs ambulandum nobis eſt, quos vel inemendabiles, vel ſupplicio dignos experimur, cum correctio ſit quoddam hominis carmen, ad quod viri perditi ſuas aures obſtruxerunt. Quam ad rem Laërtius
Diogen. Laertius l. p. c. 3. concinnum Zenonis acroama recitat: hîc enim, cùm aliquos adſtantes viros de ſingulari aliquâ noxâ caſtigaret, è conſulto quendam non emendatum omiſit; his igitur, vt ſe alijs componeret, Philoſophum rogauit, quânam de causâ ſuorum C
criminum correctionem præteriret; cui Philoſophus, *quia tibi non credo*: Obduratus in vitijs adeò ille erat, vt ad ea euellenda inutilis omninò correctio videretur.

Amicus, qui peccandi conſuetudine obcalluerit, ferrum videtur ad noſtros vſus inutile, niſi malleo contuſum flectatur; ad rude durumque adeò metallum accommodandũ, ictus tantùmmodo proſunt, & verbera: quamobrem ferrariam officinam ſuis cum inſtrumentis quidam expreſſit ſubiecto lemmate, *Dant vulnera formam*; non admonitiunculis & verbis, non obiurgationibus, & minis agenda res eſt, ad ictus, ad ictus Steropio brachio infligendos accedas, vt tenereſcat:
Ferro imp. fo 413. Vgo Vict. de Inſt. Nouit. Hugonem de Sancto Victore profero hæc docentem. *Difficile eſt cor malitiâ induratum ad formam diſciplinæ, & ſpeciem honeſtatis incuruare: ſed neceſſe eſt, vt duræ materiæ, cum faciè ad formam nonflectuntur, ei acriori flamma incendium, & malleo grauioris percuſſio adhibeatur*. Hoc paritèr modo Theodoretus perpendit, flagitioſiſſimos mores, quibus Heli filij ſordeſcebant, non verbis, at verberibus fuiſſe corrigendos; fruſtrà admonitionum vim in eis corrigendis Sacerdotibus adhibebant, qui non prohibendi tantùm ab vſu Sacerdotij erant, ſed ipſo- D
Theodor. in p. Reg. 9. 10. met Sacerdotio ſpoliandi: do eius verba. *Horum iniquitas non egebat leuibus medicamentis, ſed acerrimis & aſperrimis. Oportebat ergò, cum poſt primam & ſecundam admonitionem perſeueraſſent in nequitiâ, eos a templi ambitu expellere*.

Arctè nimis obſtringuntur Antiſtites ad ſupplicia adhibenda, vt ijs oſtendant, ſe res illas deteſtari, quæ Diuinis humaniſque legibus aduerſantur: in ſublimi faſtigio nos collocauit Deus, vt ex eo, tanquam è ſpeculo, corruptelas vitiorum inſpiceremus, ad eas curandas, & obducendas; quò igitur excelſiori in apice verſamur, eò etiam longiùs abeſſe debemus á vitijs; eaque à nobis auertamus,
Caſſod. quæ ab alijs amouere contendimus; vt enim Caſſiodorus ait. *Euectus in excelſum, indè magis vitia deſpice*.

In criminibus plectendis nullo vtitur Antiſtes arbitrio: arctiſſimo ipſe vinculo iuſti-

A iuſtitiæ obſtringitur, vt ſuæ ſatis conſcientiæ faciat; ſic definit Aquinas vnà cum omnium Theologorum ſuffragio; noſtro muneri deficiemus, ſi in nobis iuſtitiæ zelus defecerit: potiſſimùm ſacerdotio tàm illuſtri decorauit nos Deus, vt peccatorum & ſcelerum venenoſa germina euellamus; virtutum verò ſegetes in Eccleſiæ campis excolamus: Hyeremiæ ore hoc ipſe Deus nobis indixit: *Ecce ego conſtitui te ſuper gentes, & ſuper regna: vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & ædifices, & plantes.* Ad quod ſignificandum in veteri lege qui exulabant, ab vrbibus, quas refugij vocabant, abſcedere nunquam poterant quoad viueret Pontifex, & vt paternas domos repeterent, abire prius è viuis ſupremus Sacerdos debebat; explicat hæc Philo Hebræus; quia enim Pontifex, vt populorum ſuorum Præfectus, & Pater *vniuerſę gentis in commune cognatus & propinquus eſt Pontifex, crimine illa impunita non omiſiſſet. Hunc igitur timere debet quiſquis inuitus cædem patrauit, vt propugnatorem, & protectorem necatorum: continereque ſe intra ſua receptacula, ſi modò cupit, ſine periculo viuere.*

D Thom. 22. q. 3. ar. 4 c.

D.Hier. 1 10.

Philo 1. de ſpecialibus legibus,

B Deo illi nos inſeruimus, qui Iſaiæ pennicillo nunc lucis, nunc ignis colore deſcribitur, vt oſtendat, inquit Ambroſius, ignem ſe in eos futurum, qui ſe vt lucem contempſerint; id fortè tantus Magiſter ab Hebræo Philone deſumpſit, cuius ea ſententia fuit, non aliâ de cauſâ inter flammarum globos legem ſuam á Deo in monte præſcriptam, niſi vt ſignificaret, eos, qui ad ignis lumen ſe non emendauerint, ignis ardore cruciandos; ad eius lucem qui cæcitatem animi non exuerit, ad eiuſdem flammas cęcitatis pęnam luat; qui ad tonitrua adhùc obſurduerit, fulminibus exareſcat; aculei vim patiatur, qui mellis dulcedinem aſpernatur; qui aduncâ litui Epiſcopalis parte trahi non gaudet, ferratâ eius acie percutiatur.

D.Ambroſ. ſer. 8. in Pſ. 118. cap 2 Philo.

Quàpropter in ſuo Paſtorali Antiſtites inſtruens Diuus Gregorius pronunciauit: *Plerumque a ſubditis etiam ſancti viri timeri appetunt, ſed quando ab yſdem ſubditis Deum minimè timeri deprehendunt; vt humana ſaltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant.* ſed quî hæc cum illâ poteſtate conC ſonant, quà Deus Adam obarmauit, ad belluis tantùm terrorem inijciendum? do ſolutionem ex eodem. *In eo enim quod metum ſibi a peruersè viuentibus exigunt, quaſi non hominibus, ſed brutis animalibus dominantur; quaſi videlicet ex quà parte beſtiales ſunt, ſubditi ex eà etiam debent formidini iacere ſubſtrati*: quod idem priùs Diuus Auguſtinus docuit.

D Gregor. in p. Paſtor. c. 6.

Geneſ. 9. 2.

§ I.

NEC ad auertenda ſibi aliena odia hanc potiſſimam ſui miniſterij partem omittere debet Antiſtes: illud apprimè ſciat, quod liberè inſinuauit Apoſtolus, iniuſtè ſcilicet Dei adminiſtri nomen & munus ab eo ſibi vſurpari, qui vt hominum voluntati voluptatique blandiatur, eos arguere, & animaduertere, cùm opus fuerit, detrectat.

Imperitus certè & prorsùs inſipiens Medicus ille, vel Chirurgus audiret, ſi vt ægri nauſeæ, & vulnerati doloribus indulgeat, amaras ille potiones ad febrim D auerruncandam non præſcriberet, hic ad purulenta, corruptaque ſecanda ferrum minimè adhiberet: ſalus omninò danda eſt; licet igitur potio amareſcat, licet ad vulnerum latebras inquirendas, & abſtergendas ſordes, ferri acies erueiet; ad pretioſiſſimum omnium bonorum, hoc eſt ſanitatem comparandam, perpeti omnia decet & tenemur: ad ſpiritalem ſanitatem reddendam animis, medicamenta quæcumque, licet peracerba & aſpera, Antiſtes adhibeat; amareſcunt illa quidem, ſed ſanant; cruciare videntur, at iuuant: *non enim nocent, ſed medentur, ſpecie nocendi*, vt ait Seneca: quód ſi ab eis abſtinueris, morbus augetur: lenitatis emplaſtrum in venenum deſciſceret; non pietas, at crudelitas eſſet; doleat quidem & ſonorè conqueratur è præſtitâ ſectione; vt reſipuerit æger, gratias ſecanti referet, & blandus eum excipiet, in quem priùs maledictis aſſurgebat, vt ſuum benefactorem amplectetur, quem priùs vt carnificem tortoremq;

Senec l. 1. de irâ c. 5.

abhorrebat; habes hac in re ſtylo clariſſimo Diuum Cyprianum ſpatiantem.
D. Cyprianus l. de lapſu. *Imperitus eſt medicus, qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat, & A*
in altis receſſibus viſcerum, virus incluſum, dum ſeruat, exaggerat: aperiendum
vulnus eſt, & ſecandum, & putraminibus amputatis, medela fortiore curandum;
vociferetur & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias aget
poſtmodum, cum ſenſerit ſanitatem. Magiſtrum hic ſuum Tertullianum vel imi-
Tertull. ad Gnoſt. c. 5. tatus, vel æmulatus videtur, eadem enim ab illo habentur, licet alio ſermonis co-
lore deſcripta.

Vlceroſum facilè vulnus & breui computreſcet, ni ferrum exerat Chirurgus:
ni ægrum pharmacis amarulentis vexauerit Medicus, deteriùs, & inſanabilitèr
ſebricitabit; quidni igitur ſalus erit eis comparanda? quis arcem ab hoſtili ir-
ruptione tutam faciet, ſi ſpeculator, ne obdormientes milites excitet, non
conclamauerit ad arma? quis populorum campos venenoſis herbis ſpolia-
uerit, ſi ad delictorum ſupplicia deſes & ignauia fuerit Præſulis manus? Ter-
Tertullian. contra. Genoſtic. c. 5. tulliano magiſtro ſcias ô Præſul, *Quod ſæuitiam exiſtimas, gratia eſt*: Et ſi delin- B
quens conquereretur, eum cum Auguſtino inſtrue, *de pœna tua peccatum accuſa,*
D. Auguſt. *non Iudicem.*

Si autem vel ipſe, vel qui eius iniquitati patrocinatur, illud præferat, quod
frequentiſſimè viri prophani, àc ſi ſacros viros velint inſtruere, Epiſcopos obiur-
gant, hoc eſt, quod cum nos amantiſſimi & blandiſſimi Dei ſimus adminiſtri,
Deum imitaturi in pietate ſumus, quâ benigniſſimè veniam ijs impertitur, quos
ſuorum criminum pęnitentia tetigit, obſtruere os eorum debemus, ſimulque in
rebus ſacris, quas prorsùs ignorant inſtruere: ſicut enim homo è læthali peccato
non tantùm culpæ reum ſe facit, ſed etiam ad luendam pęnam paratus eſſe debet,
ità vt culpæ reus Diuinam indignationem ſubeat, ſique eo temporis articulo
moreretur, Diuini aſpectus beatitatem æternam deperderet, & pænæ reus ad
æternos inferorum cruciatùs deſtinaretur; ſi autem patrati criminis eum pęni-
tuerit, & doloris lauacro ſe abluerit, Dei indignatione remotâ, culpa quidem
remittitur, ſed adhùc pænæ aliquid exoluendum remanet, ità vt, cùm æterna C
priùs eſſet, temporanea euadat, & vel in præſenti vitâ, vel in futurâ ſit exoluen-
da: deleta igitur crimina punit in hac vitâ Deus, ne cruciatu maiori inter pur-
gantes flammas illa caſtiget, adeò vt quæ ſæuitia videtur, benignitas & pietas ſit,
D. Paulin. epiſt. 10. vt ait Diuus Paulinus. *Tanta eſt ſummi Patris pietas, vt etiam ira eius miſeri-*
cordia ſit, & ideò caſtigat vt parcat.

Nec raró ipſe idem ad peccati vomicā ſanandam, ferri inſtar moleſtias exerit, &
quia vult parcere, parcere non videturi ferox Chirurgus audit, cū ſit pijſſimus Pa-
rens; ingemiſcat ſauciatus, lacrymetur, & de dolore, quo vexatur triſtiſſimis vo-
cibus conqueratur; Deus namque amantiſſimus eâ doloris vi vulnus conglutí-
D. Hieron. Ezech. 4. nare contendit: *Deus non parcit, vt miſereatur, nec conſiderat patientis dolorem,*
ſed vulneris ſanitatem. Sic Hieronymus. Verùm ſi antequám omnimoda pœna
Diuinæ iuſtitiæ exoluta fuerit, fortè moriamur, licet deleta culpa fuerit, quis
ignorat, pænæ totius reliquum exoluendum Deo rigido eius exactori? & quam-
uis breuis fuerit peccati voluptas, proh Deus! quám grauis & prolixa pœna nos
D. Auguſt. tract. 124. in Ioan. manet; *Productior eſt enim pæna, quàm culpa, ne parua putaretur culpa, ſi cum illa* D
finiretur & pæna.

Tu Deus, qui in eodem miſericordiæ ſolio, Iuſtitiam ſimul iubes aſſidere, &
vt ait alibi Auguſtinus, *veritatem dilexiſti, hoc eſt impunita peccata eorum etiam*
quibus ignoſcis, non dimiſiſti; ſic prorogaſti miſericordiam, vt ſeruares & verita-
tem: ignoſcis confitenti, agnoſcis ſed te ipſum. Sic ſeruatur miſericordia, & veritas.
D. Auguſt. in Pſal. 30. Quid ergò Deus arguitur, eò quòd ad ſuæ iuſtitiæ dedecus peccantes non im-
punè dimittat, & liberiorem viam ſceleſtis aperiat?

§. II.

Digitized by Google

A

§. II.

EX his, quæ præmiſſa certiſſima ſunt, alia ſanctus idem Magiſter conſequentia trahit, quibus & auertuntur, quæ ſcioli quidam magiſtelli temerè effundunt & effutiunt; Amorem infinitum, quo nos proſequitur Deus, quis velit omittere? moleſtias tamen & pœnas in nos immiſſas quis etiam neſciat? Deum igitur & tu Præſul imitare; tuos populos ama, ſed eorum ſimul ſcelera caſtiges; ſi namque impunita prætericris, eorum amor & ſalus tibi cordi non erit; audi Auguſtinum. *Sicut ergo ille diligit, & tamen corripit; ſic & tu, ſi habes aliquem in poteſtate, quamuis ſerues affectum dilectionis, noli tamen negare flagellum correptionis: qota ſi negaueris, non tenebis dilectionem; quia ille moritur in peccatis, qui fortè correptus ea relinqueret; & magis tibi imputatur verum odium.* D. Auguſt. ſer 1. in nouiſſ. de luſtatione Iacob.

B Sic ad fœcunditatem dandam, aratrum ſæuit in tellurem; ſic ad rubiginem eliminandã, lima ferrum vexat & cruciat; ſic demùm ſigno calcatur cera, vt ſculptà formà imprimatur.

Suorum cruciatuũ certamen Chriſtus Dominus initurus, Apoſtolos alloquens ait, *ſed nunc qui habet ſacculum tollat, ſimilitèr & peram, & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium*: cum autem paulò poſt ad Chriſti præceptoris vitam tuendam gladium exercere voluit Petrus, & nefarios illos ſycophantas arcere, eum verbis illis corripuit: *Conuerte gladium tuum in vaginam*: elegantèr ad hæc explicanda ſuum ſermonem accommodat Diuus Ambroſius, & Petri perſonam induens, Chriſtum Dominum de ratione percontatur, quâ gladio eum obarmauerit, dum in ipſomet certamine, gladio eodem exuitur: quorſum gladius ferendus, vt ſemper vaginâ claudatur? *Cur ergo ò Domine emere me iubes gladium, qui ferire me prohibes? Cur habere præcipis, quod vetas promi*: Gladium ab Apoſtolorum manu Deus auertit, ne cruciatus, quos ipſe vltrò Luc. 12. 36. Mátt. 26. 32 18. 10. D Abroſ. in Luc. 22. 36.

C ſubibat, ei præpedirent; gladium autem eundem ſtringendum eiſdem dedit, vt in eos ipſi iuſtitiâ armarentur, qui ſuis criminibus iterum cruci eum affigunt.

Quàpropter Hugo Victorinus; ac ſi Diuo Ambroſio interroganti reſponſum adhibeat, ait: *hic eſt gladius ſpiritualis, quo Prælati vitia hominum ferire debent, quem illis Petrus reliquit, ſi tamen eius feruoris hæredes exiſtunt.* Simul cum dignitate poteſtatem etiam nobis ſuam impertiuerunt Apoſtoli, ad eas vlciſcendas iniurias, quibus Diuinitatis ſanctitas violatur: in re tanti momenti blandiores & benigniores ipſo Deo eſſe non licet, cum Diuinæ gloriæ detrimento, populorumque pernicie: optimè igitur nos alloquens idem Hugo hæc habet. *Videte igitur o Paſtores quid facitis: Chriſtus in oculis veſtris crucifigitur, & vos gladium in vaginà habetis? quid in paſſione Chriſti feciſsetis, qui modo ad percutiendum pigri eſtis?* Hugo de S. Vict. in allegor. Gotfridi Talmani ad c. 22. Lucæ.

Non igitur pietati tribuendum, ſi ſcelera impunè ferri permiſeris: pietas dicenda non eſt, quæ ſubditis parcens, eorum licentiam fouet, eiſque habenas tradit, quas ſuarum cupiditatum, & vitiorum arbitrio moderentur: quis nudum gladium inſanienti præbeat? quis vt pueri lachrymas ſiſtat, ei nouaculam præa-

D cutam tradat? quæ Diuus Auguſtinus ad Lotharium ſcripſerit à Gratiano relata, referam & ego. *Qui vitijs nutriendis parcit, & fauet, ne contriſtet peccantium voluntatem, tàm non eſt miſericors, quàm qui non vult cultrum rapere puero, ne audiat plorantem; & non timet ne vulneratum doleat, vel extinctum.* c. qui 38. 23 q. 5.

Vt Dynaſtis quibuſdam gratificaretur Siciliæ Pro-Rex reum carcere homicidij causâ damnatum abſoluit; alium breui rurſus ille necauit, & cùm carcere rurſus detineretur, Proregem iterum Dynaſtæ adierunt, petituri ab eo, vt reo beneficium vitæ conferret: rogantibus ille reſpondit hoc ſanè memorandum; nefas omninò eſt, vt à proximè inferendâ ei morte eum reuocem, atque vtinam ei aliàs non peperciſſem: primum namque homicidium ille patrauit, alterum è nimiâ facilitate, quâ peperci peccanti, ego patraui.

Si filiorum profligatos mores rigidè Heli caſtigaſſet, decus eorum, ſacerdotium,

tium, vitam, beatitatem ſeruaſſet; è nimiâ & immodicâ clementiâ, quâ eos agebat pater blandiſſimus, omnia miſerrimè perdiderunt: ne eis diſpliceret, Ponti- A ficem ſe eſſe oblitus, Pontificium decus amiſit, ſeque vná cum ipſis calamitatibus extremis inuoluit; tunc ſanè ſe parentem ſimul & Præſulem omnibus præſtitiſſet, cùm ſuppliciorum ſeueritate à vitiorum lenocinijs ad virtutis aſperitatem eos reuocaſſet: ille ſiquidem ad Hennodij mentem, *dignus Patre amor, quem cenſura conciliat: deuenuſtat inſtitutoris genium, qui per ſolum gratiam uult placere.*

Ernod epiſ. adLaur.Mediol. habetur in Cóc. Roman. ſub Simaco.

Si de proditione in fratrem intentatâ Abſalónem eâ, qua ſas erat, ſeueritate Dauid animaduertiſſet, nunquam ille paternam clementiam tantâ perfidiâ decepiſſet: è condonato fratricidio ad parricidium moliendum breui ille deuenit; eò quòd è paternâ beneuolentiâ, quâ blandiſſimè illum Dauid excepit, eò inſolentiæ, procaciæque deuenerit, vt è Patris excidio ad regium conſcendere ſolium cogitaret: verùm comet capillo carnifice miſerrimus perijt, quem coronandum ſibi parauerat; ſed do Chryſoſtomum. *Semper enim ſcelera, dum non reſecantur,* B *increſcunt, & in augumenta facinorum prolabitur, quoties ſecurâ impunitate peccatur; dum enim in Abſalone fratris occiſi facinus non uindicatur, in parricidium Patris recidiuum facinus iteratur.*

Quis inſipiens adeò & inſanus eſſet, vt maximâ egeſtate laborans ſe eius obſequio non deuoueret, qui liberalitèr illi vitæ alimenta ſuppeditaret? qui arctiſſimè ſe ei non obſtrictũ haberet, à quo palmares ſibi condonarentur iniuriæ? pari prorſus menſurâ benignus & liberalis ille dicendus Præſul eſt, qui ſubditorum delicta caſtigat; ſi namque iuxtà Alcuini doctrinam Canonibus ſacris immixtam, triplex Eleemoſina datur: *tria ſunt genera eleemoſinarum, una corporalis, egenti dare quidquid poteris: altera ſpiritualis, dimittere a quo læſus fueris: tertia delinquentes corrigere, & errantes in uiam reducere ueritatis*: cùm primæ illæ duæ vtiliſſimæ ſint, eò quod corpoream vitam ſeruent, vtilior illis & hæc poſtrema dicenda eſt quæ ſublimiorem ſibi finem obiectat, corporis nempe ſalutem, & animæ beatitatem. Nec aliâ de cauſâ Hyeremiæ virga vigilans pri- C mùm ſe dedit aſpiciendam, vel vt Diuus Ambroſius, & Ianſenius legunt *uirgam floridam*, & inde poſteà feruentem ollam, niſi quia qui Epiſcopali virgâ correptus non leuitèr fuerit, facilè in tartaream ollam flammis æternis æſtuantem detrudetur; profero Ambroſij verba. *Hyeremias priùs uirgam florentem, & poſtea ollam ſuccenſam uidit, quia qui uirga correptionis non caditur, in ollam mittetur ut ardeat.*

c. tria ſunt. 22. 45. diſt.

Hier. 1. 2. 3

D. Amb. ibi

Hoc etiam ex illis bonis eſt, quo aliquem licet inuitum cumulamus, ait Diuus Auguſtinus; quò enim magis ſui ipſius inimicos agnoſcimus, eò ardentiùs ſaluti rerum omnium pretioſiſſimæ eorum laboramus. Hoc planè more ſe Diuus Paulus cùm obſcœno Corintho ſe geſſit, quem fruſtrà ex inceſtuoſis ſordibus auertere ſuarum admonitionum fragore tentauerat: ſtygijs tortoribus eum cruciandum obtulit: immodicè ſeuerum Paulum non nemo pronunciabit; minimè verò, ait Paulus: mihi quidem medica diſciplina cognita ſatis eſt; vt ſalus animæ detur, hæc cura corpori adhibenda: ſtatuta lex eſt, ſententiam tuli. *Tradere huiuſmodi ſathanæ interitum carnis, ut ſpiritus ſaluus ſit in die Domini noſtri Ieſu Chriſti*: ad hoc obſtrictum fuiſſe Apoſtolum Diuus Ambroſius docet, D vt ignauiam Epiſcopi adminiſtrorumque deſidiam compenſaret: ſequentia ſanè verba hoc videntur indicare: *Non eſt bona gloriatio veſtra*: è quibus colligitur ignauè ſatis & mollitèr tàm fœdo ſceleri eos obſtitiſſe: *a quo crimine mali Doctores aut diſſimulabant aut negligentiùs arguebant.*

D. Auguſt. in Enchirid. c. 73. c & qui 11. 45. diſt. 7. Cor. n. 5. 5.

D. Ambr. ibid.

§. III.

HAEC tamen vtilitas non in ſolâ peccantis perſonâ conſiſtit, in alios etiam deriuatur: eadem pœna eos, qui pari culpâ turpantur, manet & percutit: vnius pœna, plurimorum magiſterium eſt: mirum quiddam hoc eſt; ab vno tantùm

tantùm pharmacum propinatur, & in plures optata valetudo redundat: hoc
A ſanè nos è Cælo monemur. *Peſtilente flagellato, ſtultus ſapientior erit?* non is Prou.19. 5
tantùm, qui tunditur fulmine, obtunditur, in alios etiam latè ſpargitur terror: qui ſimili propè culpâ ſordeſcit, leuiſſimæ quidem mentis eſſet, ſi alieno ſupplicio ſibi non caueret, & alieno ſumptu ſui parſimoniam non addiſceret; qui præcipitem viderit ſocium, ſi compos ſui fuerit, diſpari viâ præcipitium declinabir. *Nimium preceps eſt, qui tranſire contendit, vbi conſpexerit alium cecidiſſe; & vehementèr infranis eſt, cui non incutitur timor, alio percunte: & ipſe eſt prouidus, qui ſollicitus ſit cladibus cæterorum.* Sic Gregorius magnus & maximus. D. Cyp. 1.

Tribus è rationibus, quibus plectenda ſunt crimina, hæc etiam recenſenda eſt, ait Gellius, vt ſcilicet, ad ſupplicium vnius, omnes à vitio auertantur: quâ pariterè ſententiâ loqui viſus fuit Diuus Auguſtinus, quem Sacri Canones referunt, ſuperioris nempè munus eſſe reum plectere, *vt aut ipſe, qui plectitur corrigatur experimento, vt alij terreantur exemplo.* Membrum vnum ſapiens me- Aul. Gell. l 5. cap 14. D. Aug l 19 de Ciuit c. 16 c. non eſt 23 q. 5.
B dicus cruciat, vt ab irrepente contagione cætera ſeruet illæſa: ad populi igitur totius ſanitatem, crucietur torqueatur vir flagitioſus: audi iam Præſulum exemplar & Magiſtrum. *Dum vnus corripitur, plurimi emendantur, & melius eſt, vt propter multorum ſalutem vnus condemnetur, quàm vt per vnius impunitatem multi periclitentur.* D Gregor. epiſ.

Hinc patet in vrbem totam vniuerſamque Rempublicam ſuppliciorum vtilitatem eſtuari; ad huius ſanè commodum dirigenda eſſe ſupplicia Romanus orator docuit. *Omnis enim animaduerſio debet non ad eius qui punit aliquem, ſed ad Reipublicæ vtilitatem referri.* Quàpropter Maſſilienſis Præſul Saluianus docuit, euellendorum criminum ſtudium glorioſiſſimum ſuprà cæteros titulos eſſe, quibus non Epiſcopus tantùm, ſed quiſque mortalium decoretur; do eius verba. *Procurator enim eſt quodammodo ſalutis humanæ qui non tantùm id agit, vt ipſe bonus ſit, ſed efficere hoc innititur, vt alij mali eſſe deſiſtant.* Cic l 2. de offic. Sa'u. l 7. de Gubern.

Magni vrbibus momenti eſt, vt fœdas fœtidaſque vitiorum latrinas obſtructas
C habeant, ita vt nullus ſit Ciuis, qui vel proborum candorem obſcuret, vel ſuis criminibus Diuinam indignationem obarmet, vel ſuorum morum impunitâ licentiâ alijs malo exemplo ſit, ad ea ſeruanda veſtigia, quibus peccandi impunitas viam ſternit. Humani corporis exemplo Romanus hæc confirmat Orator; in hoc enim vt cætera membra ſeruentur, vnum abſcinditur: abſcedant ergò, & è numero ciuium abſcindantur viri nefarij, ne alij eorum ſocietate & exemplo putreſcant: breui hoc idem Diuus Auguſtinus indicauit: *timendum eſt, ne plura putreſcant, dum pluribus parcitur.* L congruit ff de off. Præſid. Cicero. D August. ep. 89.

Hinc ſtatuit Aquinas, iudicem ſubiectum reis gratificari non poſſe, ſed teneri ad ea inferenda ſupplicia, quæ Rempublicam iuuant, *ad cuius bonum pertinet, quod malefactores puniantur*: & quamuis haud ipſe inficietur, Principem, & conſequentèr Epiſcopum id facere interdum poſſe; adhùc tamen illud addit, *ſi hoc publicæ utilitati uiderit non eſſe nocumentum*; quod accuratè perpendendum in eos eſt, qui reprobos viros patrocinantes, importunis precibus Hyerarchas fatigant, vt eos cunctis pœnis abſoluant: hi certè, tùm quià arrogantèr petunt, tùm quia omnia indiſcriminatìm petunt, nihil prorſus ab eorū clementià eſſent recepturi. D.Th. 2. 2. q. 57 ar 4.

D Improbitatem plectens, innocentiam ſeruas, vitium eliminas, virtutem coronas, populos beas: recentiſſimis Chriſti fidelibus in Galatiâ commorantibus hanc precabatur fœlicitatem verbis illis Diuus Paulus. *Vtinam & abſcindantur, qui uos conturbant*, quibus enixum ſatis amorem oſtendit, quó parentis optimi in morem illam Eccleſiam deperibat, & licet diris deprecationibus defigere reos videatur, iuxtà mentem nihilominus Diui Hieronymi, dici poteſt, *quòd Paulus non tàm maledixerit eis, quam orauerit pro illis; ut eas partes corporis perderent, per quos delinquere cogebantur.* Galat 5. 12 D. Hyeron. ibid.

Othonem tertium Cæſarem hac in re præconio illuſtri celebrauit Diuus Petrus Damianus; ipſe enim præclariſſimis iuſtitiæ operibus reliqua ſua egregia facinora illuſtrauit, cùm tres imperij ſui magnates oculis ſpoliari iuſſerit, eò quòd inopes & imbecilles viros ſuâ potentiâ ſuiſque opibus abutentes opprimerent. Damianus. l. 7 ep. 11. in fine.

Viden,

Viden, vt ſaluberrima populis ſupplicia ſint, & vniuerſam fœlicitatem foueant? vt enim de eo Damianus pergit, *Vnde per ora populi hac te preconij fama diffuderat. In euulſione ſex oculorum unum pacatum eſt Regnum. Tres facti ſunt cęci, & omni populo quietis optata lumen infulſit.* Nulla vberior videtur reſonare poſſe facundia ad commoda explicanda, quibus è paucorum ſupplicio tota vrbis tranquillitas cumulatur; ad huius tranquillitatis partem ipſe etiam Præſul aduocatur; quandoquidem præter gloriam, quam ex orbis famâ comparat, ſuæ dignitatis robur & vigorem ſeruat inuictus; hâc ſanè de ratione ad mulctanda crimina ſuperiores Gellius adhortatur: *Cum authoritas dignitaſque eius, in que m* A

Gell. l. 6. c. 14. *peccatum eſt, tuenda eſt, ne prætermiſſa animaduerſio contemptum eius pariat, & honorem leuet.*

Verùm, quòd potiſſimum eſt, Dei beneuolentiam ipſi ſibi conciliat, cum iniquos plectere gratiſſima omniũ victimarũ Deo, cuius cauſa agitur, ſit, & illa prorſus, quâ Sacerdotij ſupremi dignitas impetratur: illi, qui nullâ vel ſanguinis, vel amicitiæ ratione habitâ, Diuinitatis iniurias vlciſceretur, in Deuteronomio promiſit Deus, vt thimiama poſſet ipſi adolere, & ad Diuinam indignationem extinguendam offerre holocauſta; profectò Leuitæ, eò quòd Moyſis hac de re alacritèr præcepta ſeruauerint, illud è Moyſis ore exceperunt; *Conſecraſtis manus ueſtras hodiè Domino*; & ſacerdotij hæreditatem in ſuâ Tribu acceperunt; eâdemque de causâ ſupremum ſacerdotium tùm ſibi, tùm ſuis Phinees Diuinâ è manu comparauit. *Erit tàm ipſi quàm ſemini eius pactum Sacerdotij ſempiternum, qua zelatus eſt pro Deo ſuo.* &c. B

Deuteron. 33. 9. — Exod. 32. 29 — Num. 25. 13

Quàm indecorum in Epiſcopo ſit, vt crimina impunita prætereat.

Cap. XX. C

EX ijs, quæ ſuperiùs attulimus, liquet, quàm pernicioſum & indecorum ſit, vt criminum licentia impunè vagetur: æquè vtile eſt illa animaduertere ac vlciſci, quàm noxium ſit ea nimiâ clementiâ diſſimulare. Ex Epiſcopi hebetudine, ſpecioſo benignitatis nomine conueſtitâ, fit, vt ſubditorum noxis impunitis, vitio famuletur virtus; eiuſque enorme iugum patiatur: Rgenandi leges neſcit, qui tùm virtutum mercedem, tum vitiorum pænas omittens, improbos hau d coërcet, & probos non extimulat.

Lepidâ ſatis loquendi formâ Lacon quidam Chorilaum Regem, vt ad regnum adminiſtrandum ineptum expreſſit: cùm enim eius laudes ab alio perciperet, vt è Plutarcho habetur, ironicè reſpondit, *Quì iſte probus ſit, qui ne malis quidem acerbus eſt*: pari quoque argutiâ de Antonino Cæſare iocatus eſt Auidius Caſſius: *Homo ſane optimus, qui dum clemens dici cupit, eos patitur viuere, quorum ipſe non probat vitam.* Egregiè enim verò: in abuſum enim facilè clementia degenerat, in licentiam abuſus, in excidium licentia.

Plutar. de amic. & a. dul. diſcer. Auid. Caſſ.

Quis pietatem ignoret in Chriſtianâ Religione tanquam in ſuâ ſede immorari? ſed iniuſta pietas eſſe dedignatur; immò iuſtitiæ tantùm ſororis veluti manibus, optat coronari; ſuo illa periculo didicit à iuſtitiâ non diſiungi, ne vileſcat, & laudibus amiſſis cachinnos, & ſcommata patiatur: hinc ea Diui Ambroſij verba in Canonibus ſacris exarata. *In ipsâ Eccleſia, vbi maximè mereri decet, teneri quàm maximè debet forma iuſtitiæ*: D

D. Ambr. ſer. 8 in Pſ. 118. verſ. 1 c. 33. 23. q. 4

Ad familiarem ſuum Præſulem Diuus Petrus Damianus ſcribens, ſtrenuè eum excitat ad ſuorum Clericorum obſcœnitates, & impudicitias caſtigandas: ex eâ ſingulari lege, quá ſontes punire tenentur Epiſcopi, *quos nimirùm neceſſe eſt, vt contra vitia ſubditorum Sacerdotalis zeli feruor accendat.* Quia verò Romæ mos inualuerat, vt in luxurioſos, obſcænoſque viros, & potiſſimùm lithurgos nulla cauſa ageretur, eo nomine, ne ſcilicet cum ſæcularium offenſioue ſacrorum virorum

D. Pet. Damian. l. 4. ep. 15.

rorum

rorum luxus, & libidines euulgarentur, ex huiuſmodi impunitate, & conniuen-
A tiâ, impudicitiæ vitium adeò ſacris viribus, & legibus iniurioſum in immenſum
propè ſe porrexerat, & familiari more agebatur; hinc autem fiebat, vt perni-
cioſa potiùs, quàm vtilis medicina eſſet; ſi quidem ſæculares viri, quò magis de
punitis flagitijs acquieuiſſent, eò etiam magis de eorum impunitate cruciaban-
tur. Nicolaum igitur Secundum ſupremum Chriſtianæ Religionis Præfectum
ſeriò Petrus Damianus admonuit hâc formâ. *Noſtris quidem temporibus genuina* D.Petr.Damian. l. 1 epiſ6.
quodammodo Romana Eccleſiæ conſuetudo ſeruatur, vt de cæteris quidem Eccleſia-
ſtica diſciplina ſtudijs examen, pro vt dignum eſt, moneat: de clericorum verò libi-
dine propter inſultationem ſæcularium diſpenſatoriè conticeſcat; quod certè ſatis cor-
rectione dignum eſt: ne vnde vulgus omnis conqueritur, inde potiſſimùm à magi-
ſtris Eccleſiæ in iudicio taceatur; ſi enim malum hoc eſſet occultum, fuerat fortaſſe
vtrumque ferendum: ſed ob ſcelus, omni pudore poſpoſito, peſtis hæc in tantam pro-
rupit audaciam, vt per omnia volitent loca ſcortantium nomina concubinarum.
B Alia vberrimè ipſe ſuppeditat, quibus plures ſententias è ſacro codice pe-
titas adiungens, legem oſtendit, qua obſtringuntur Antiſtites, vt populorum
crimina animaduertant. Priuatas ſuas iniurias vltrò remittat Antiſtes, hæc enim
illi gloria eſt, vt ſuum decus videatur oblitus; quin è Chriſti lege ad hoc præ-
ſtandum ipſe tenetur, vt Chriſti æquè diſcipulus ſit ac miniſter: quas verò in
Deum patrauit iniurias hominis audacia, condonare ipſi nullatenùs poteſt:
iure igitur merito de nonnullis Diuus Hieronymus conqueritur, qui debitum
ordinem permiſcentes, leniſſimi ac facillimi ſunt in eis remittendis iniurijs, qui-
bus Numen violatur, cum è contra ſeueriſſimi ſint in ſuiſmet puniendis. *Scien-* D. Hieron. in Matth. 18 15.
dum, quod ſi peccauerit in vos frater veſter, & qualibet cauſa nos læſerit, dimittendi
habet is poteſtatem, imò neceſſitatem, quia præcipitur, vt debitoribus noſtris debita
dimittamus: Si autem in Deum quis peccauerit, non eſt noſtri arbitrij. Nos è con-
trario in Dei iniuriâ benigni ſumus, in noſtris contumelijs exercemus odia: quam
eandem doctrinam non ſemel tantus Doctor exercuit, & charitatis gladio of-
C fenſam illam diuidens, quæ Deum lædebat ab eâ, quâ ipſemet lædebatur, co-
lumbæ inſtar miteſcere viſus eſt in ſuis ſufferendis iniurijs; cum è contrà ad Dei
gloriam tuendàm Leonis inſtar inſæuijt; hinc ea: *meam iniuriam patientèr ſuſti-*
nui, impietatem contra Deum ferre non potui. Nulla quidem adeò illuſtris laus D.Hieron.
eſt, quâ pro dignitate eius Epiſcopi lenitas cõmendatur, qui in ſuâ causâ agendâ
ſe iudicem eſſe non patitur; cum ex aduerſo probris omnibus dehonorandus vi-
deatur ille, qui nullam redolens Chriſtianam pietatem, Diuinas iniurias æquo
animo ſuffert: illud Chryſoſtomi quis ignorat? *In proprijs iniurijs patientes eſſe* D. Chryſ. in Matth
laudabile eſt: Ethnicus ille idem ſcriptor hæc non ignorauit, de quodam Tacit. l. 3. annal.
enim pronunciat, *quod lentus in ſuo dolore eſſet, Reipublicæ iniurias ne*
largiretur.

§ I.

D VT tamen ſtatutum ordinem proſequamur, illud tutò aſſerimus, delictorum
impunitatem pernicioſiſſimam tùm ipſis delinquentibus eſſe, iiſque, qui
eâdem maculâ polluuntur, tùm Vrbi, & Eccleſiæ, ipſique præ alijs Antiſtiti con-
donanti. Iam verò vt ſermonem de delinquentibus habeam, quem latet, pru-
rigine vitiorum eos extimulari, quos nulla tangit formido pœnarum? crimi-
num fomes illecebra, & lenocinium quoddam impunitas eſt: prædurus, & cerui-
coſiſſimus Pharao fuit? hoc forſan è facilitate profluit, quâ Moyſes eius pre-
cibus delinitus ſupplicia remouebat; ſemper enim æquè facilem ac benignum
Moyſem fore, miſerrimus ille æſtimabat; *Quis ignorat maximam illecebram eſſe* Cic. orat. pro Milone.
peccandi impunitatis ſpem. Sic Romanus Orator.
Non cautior tantùm, & prudentior è pœnarum formidine homo fit, ſed ab ijs
etiam criminibus vltrò abhorret, quæ ipſa pœna conſequitur. Si è delicti dul-
cedine rapitur voluntas ad delictum, è ſupplicij acerbitate ab ipſo delicto retra-

hitur: ſi nulla ſupplicij ratio habeatur, cupiditatis æſtuantis vi premitur volun-
tas, & ad ea vel inuita rapitur & ruit, frænoque æquitatis excuſſo, verecun- A
diam exuens, audaciam induit, eòque deuenit, vt eo ſolùm titulo peccet, vt vi-
deatur: quid hoc deformius? atque adeò Eugenium Pontificem, omneſque in
D. Bernard. l. de Conſid. eo Præſules seriò Diuus Bernardus admonuit: *quid peius impunitate vitiorum? impunitas filia eſt incuriæ, mater inſolentiæ, radix imprudentiæ, nutrix transgreſſionum.*

Si quis ſcelera impunè prætereat, eaque beneficij conferendi titulo condonet, ſub amoris ſpecie odium exercet, & amici perſonam ferens, ſæuitiam hoſtis exequitur: quid hoc pernicioſius? vitio enim obcœcatus delinquens beneficij loco
Prouerb. 27 ea recipit, quæ reijcere vti venenata dona deberet. O quantò ſalubrior eſt virga Præſulis, quàm hebes indulgentia! Eximiè de re hac ſermonem habuerunt viri illuſtriſſimi, Magiſtrique noſtræ Religionis admirandi Ambroſius, & Auguſtinus: non ſemper filio blanditur Parens, ait Ambroſius, ſed interdum verbera in eum
D. Ambr. ſerm. 84. c. non oſculatur 1. 5. q. 5. infligit; *ergò quando caſtigatur qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim amor plagas ſuas, quæ dulciores ſunt, cum amariſſimè inferuntur.* B An quancumque benignitatem ſalutarem eſſe opinaris, interrogat Auguſtinus, &
D. Auguſt. epiſ. 84. c. non omnis 2. 5. q. 5. quodcumque verber immanè? longè deciperis. *Non omnis qui parcit amicus eſt, nec omnis qui verberat inimicus.* Qui leniſſimus in ſuis remittendis criminibus Præſul eſt, non amat te, ſed te decipit: ipſe enim in causâ eſt, vt in eodem crimine obdureſcas: verè ille te diligit, qui te vel nolentem reuocat è delicto: *melius eſt cum ſeueritate diligere, quàm bonitate decipere*: qui inſanientem obſtringit, qui lethargicum excitat, moleſtus vtrique ſatis eſt; ſed moleſtus ei eſt, quia amans eius eſt: non igitur ex odij officinâ, ſed ex amoris armamentario fulmina illa erumpunt, quibus identidem ſæuire videtur Præſul, vt à vitio te auocet, & rapiat ad virtutem: hæc certè in re diſcrimen inter verum Paſtorem, & latronem gregis agnoſces, ex eiuſdem Auguſtini ſententiâ. *Noueris aliquando furem auertendis pecoribus pabulum ſpargere, & aliquandò Paſtorem flagello ad gregem pecora errantia reuocare.* C

Sene. 2. de benef. c. 10. Aptiſſimè locum hic ſermo habet, quem ad aliud explicandum Seneca intexit; multa febrici anti negantur, (ſic ipſe) quæ auidè ab ipſo poſcuntur: an non ex amore fit, vt gladium ab eius manu remoueas, qui doloris vi, & impatientiæ aculeis victus, adigere ſuo illum pectori meditatur? ruſſus non ne amor eſt, qui ab amantium aſpectu fomitem inſani amoris auertit? *ſunt quædam nocitura impetrantibus, quæ non dare, ſed negare beneficium eſt*: cùm è contra, ſi quæcumque petunt dederis, eorumque voluntati ſatis cumulatò feceris, ſæuiſſimus appellaris. *Excitati in perniciem rogantium ſæua bonitas eſt.* Adeò verum eſt, quòd *ſæpè nihil intereſt inter amicorum munera, & hoſtium vota?*

Moleſtus ſi te non audiam, ſi Sanctos Patres imitatus, rurſum hîc medici exemplo vtar.

Si igitur medicus ægri arbitrio rationem viuendi tribueret, ſi pater ad filiorum incompoſitos & difformes mores cœcutiret, an non proditores eorum eſſent, & morti illum medicus daret, hunc flagitioſiſſimum pater efficeret? potionem & dapes ab ægro medicus rapit, ſiquè inſaniat, vinculis eum irretit; filium arguit & verberat pater, vt ægro ille vitam ſeruet, hic vt filij innocentiam D tueatur; ſi ſecus vterque ageret, efferatus & cæcus vterque dicendus eſſet. Ad Bonifacium Comitem ſcribens hæc dedit Auguſtinus. *Moleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio; ille ligando, iſte cædendo, ſed ambo*
D. Auguſt. ad Bonifac. Comitem. *diligenter; ſi autem iſtos negligant, & perire permittant, iſta potiùs manſuetudo falſa, crudelitas eſt.*

Quam longè à veritate diſcedunt, qui eos tantùm Præſules in pretio habent, quos hebetes & ignauos in ſuis corripiendis vitijs experiuntur: beneficia quidem non iſta ſunt, at detrimenta; tot ipſi ſinu viperas fouent, quot cupiditates enutriunt: eâdem ipſâ impunitate rigidius eos puniunt, quàm ſeueritate pœnarũ, & dũ patiuntur, vt in corrupiſſe perdi ſeq; voluntatis vitijs conſuetudinem innaturã vertetant, efferatiſſimũ & acerrimum hoſtem obarmant, quo tùm in futurà, tùm in præ-

ſentì

ſenti vitâ miſerè torquebuntur : fidem mihi de hoc facientem do rurſus Au-
A guſtinum. *Nihil enim infælicius fælicitate peccantium; qua pœnalis nutritur im-* c. 2. 33. q. 1
punitas, & mala voluntas velut hoſtis interior roboratur. Vlteriùs etiam D. Cy-
rilli Hyeroſolimitani Hyerarchæ ſuffragio innixus, loquitur Diuus Petrus Da-
mianus; ait enim, quòd ſicut huius vitæ ſupplicijs futuræ vitæ ſupplicia vel de-
lentur, vel minuuntur, *ſic per imminutionem, æterni ſupplicij cruciatibus reſeruan-*
tur. Verùm, quià non deerat, qui nimis rigidum hac in re Diui Damiani zelum
prædicabat, illudque Cæli oraculum obijciebat, *Noli eſſe iuſtus multum,* vt hu- D. Petrus
iuſmodi notam ſibi raperet, pergit, *Et ego tibi econtra reſpondeo, noli eſſe nimium* Damian l. ii epiſ. 12. Ec-
pius: ſicut enim ſub immoderatà iuſtitià puſillanimitas frangitur, ità ſub pietate ni- cleſ. 7. 17.
mià malè liber animus ad inſolentiam procaciter effrenatur.

§. II.

B VErùm leuiſſimum detrimentum impunitatis eſſet, ſi in vno delinquente
immoraretur: Ex iſtâ in arguendo, caſtigandoque hebetudine & languore
alij ad peccandum prouocantur, & vitiorum magna proles egerminat: vnum
abſoluit, plures damnat, immodicè in vnum clemens, in omnes væſanè ferociens:
quàpropter Diuus Ambroſius animi infirmitatem, & ſocordiam, quam inſonti- D. Ambr.
bus non puniendis Præſules aliqui præferebant, ſuo ſermone ſigillans, hæc ha- in Pſal. 117.
bet apud Sacros Canones. *Non ne cum vni indulges indigno, plurimos facis ad* ver. 2. 5.
prolapſionis contagium prouocari? facilitas enim veniæ, incentiuum tribuit delin- c. eſt iniuſta 33. 23. q. 4.
quendi: quod idem concorditèr aſſerunt Aureus Ioannes, & Magiſter Aquinas,
qui ſtatuunt, ſtolidam hanc patientiam vitiorum eſſe parentem, eiuſque igna- D. Chryſ. in Pſal. 31.
uiæ nutricem, qua non tantùm improbi, ſed probi ipſi vocantur, & trahuntur ad D. Tho. 2. 2
crimina. Hinc ratio patet, quâ Corynthio Præſuli, eiuſque vrbis Primatibus q. 158. ar. 8.
ſermonem ſuum confirmauit Apoſtolus, de obſcœniſſimo illo viro in exilium
C ablegando: *Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* quàm- 1. Cor. 5. 6.
plurimas inficiet oues vna ouis infecta, niſi ab eis abſceſſerit: plumbeus ſanè Galat. 5. 6.
Paſtor eſſet, ſi vnius tantùm amore, cæteras omnes lue deuorandas pateretur; D. Auguſt.
aptiſſimè verba hic Auguſtini audiantur. *Timendum eſt, ne plura putreſcant cum* ep. 89.
pluribus parcitur.

Vides, vt iam totam vrbem morbus inuaſerit? dum enim reprobi ſuis vitijs
adhæreſcunt, eorumque exemplo vitiorumque dulcedine probi etiam capiuntur,
vitiantur mores, diſciplina elangueſcit, leges euertuntur, & ſua cuique voluntas
pro lege fit; adeò vt illud vſurpari poſſit, quod è Iudicum libro habetur, & á D. P. Dam.
Petro Damiano refertur, *In diebus illis non erat Rex in Iſrael, ſed vnuſquiſque,* l. 7. epiſ. 2.
quod ſibi rectum videbatur agebat: Demum ad Romani Oratoris ſententiam, pro- Indic. 17. 6.
ceditur, vt frænum poſteà de bacchantibus vitijs imponi non poſſit, & ad mode- Hier. 2. d.
randam vrbem quæcumque recta forma deperdatur. *Adhibendà eſt Reipublicæ*
cauſa ſeueritas, ſine qua adminiſtrari Ciuitas non poteſt. Quis nauim inter flu-
ctuum diſcrimina moderetur, ſi vela, rudentes, remi, ab imperitis, imò à furioſis
tractentur?

D Quàpropter Catonis effatum erat, vt habes è Plutarcho, non ſolùm delendos
eos Magiſtratus eſſe, quorum authoritate ſontes viri non plectuntur, ſed fas etiam
forè, vt lapidibus obruerentur, eâ de ratione, *ne ex pœna neglecta ſalus Reipu-* Plut. in vita
blicæ labefieret. Catonis.

Hoc idem Epiſcopis omnibus Diuus Gregorius non ſemel pronunciauit, vt
non tantùm ad ſuam, ſed etiam ad alienam vtilitatem eâ vterentur, ne ſci-
licet in probos ſæuirent, & cum improbis manſueſcerent, & ne paucis diſpliceant,
toti populo immedicabilitèr noceant. *Cum immoderatiùs cuſtoditur virtus man-* D. Greg. 3.
ſuetudinis, ſoluuntur iura regiminis, & fiunt in ſubditos grauitèr impij, cum circa Paſtor. adm. 17. & 18
impios ſunt ſine diſcretione pij. moral. c. 19

O veram pietatem, ò benignitatem commendabilem, vt paucis parcas, om-
nium ferè ſalutem in diſcrimen adducere? Ita ne verò! quid vnquam inſipien-

tius, quid ſtolidius, quid pernicioſius? quàm validè in hoc aſſurgat Origenes, accipe. *Quæ eſt iſta bonitas, iſta miſericordia, uni parcere, & omnes in diſcrimen adducere?* cùm æquè populum integrum vitioſus vnus inficiat, ac totum gregem morbida ouis peſtilentiæ contagio labefactet. *Pellitur enim ex uno peccatore populus, ſicut ex unâ oue morbidâ uniuerſus grex inficitur.* A

Orig.

Orig in c. 7 Ioſue.

Ex vnius Achab delicto totum Hebræorum exercitum fuiſſe mulctatum, Origenes idem accuratè perpendit, aitque hinc Epiſcopis ſignificari, quòd dùm ne paucorum odium & maleuolentiam ſortiantur, eorum vitia palpant, & ſacerdotalem ſeueritatem obliti, eorum indulgent arbitrio, Diuinam indignationem in populum totum irritant, *& dum uni parcunt, uniuerſæ Eccleſiæ moliuntur interitum.*

D Pet. Damian. l. 7. epiſt. 2. & 12

Elegantiſſimum hac de re de Theodoſio Cæſare exemplum affert Diuus Petrus Damianus Goffredo Duci, & Tuſciæ Marchioni, ad quem de flagitioſis viris acritèr puniendis epiſtolas duas ſatis prolixas, & validas exarauit; frequentiſſimè cum piiſſimo Anachoretâ Cæſar ille verſabatur, vt ab eo tùm vitæ, tùm regni rationem repoſceret; quia autem crebreſcentia ſæculi vitia ſimplex & rectus ignorabat, totus fuit, vt Auguſtum de pietate, & lenitate in ſupplicijs adhibendis admoneret; illud eius animo imprimens, quòd iuxtà ea, quæ cæleſtis Magiſter aſſeruerat, eâ nos menſurâ benignitatis in noſtrorum veniâ criminum obtinendâ à Deo tractabimur, quâ alios agemus: eius ſententiæ Cæſar adhærens pietatem maximam in remiſſione criminum induit, adeò vt inualeſcente poſtmodum vitiorum licentiâ, pro ſui arbitrij libertate quiſque ad quælibet duceretur, breuique toto ferè imperio latè dominaretur iniquitas: ad hæc tùm Conſiliarij Regis, tùm Regni Magnates lenitatem ſuam Cæſari obiectabant, vt fontem improbitatis, & ſcelerum omnium ſcaturiginem: è ſuis igitur Aulicis non neminem ad ſanctum Anachoretam Cæſar expediuit, vt ab eo ſententiam ſuam exciperet; incertus hic diù hæſit; tandemque mutandam regiminis rationem arbitratus, Aulicum in hortum adduxit, nullâque verborum reſponſione datâ, ad euellendas noxias herbas, hortumque purgandum manum adiecit; intellexit ex his Cæſar quid faciendum ſibi inpoſterùm eſſet, regnique colendi rationem. *Sic itaque mundus, qui perire ceperat per ignauiam, ad æquitatis atque iuſtitiæ reſtituit diſciplinam.* B

Matth 7. Marc. 4. Luc. 6.

C

D. Greg. l. 2 ep. c. 52.

Anachoretæ huius admonitio eum eâ valdè conſonat, qua Pontifex magnus Gregorius omnes inſtituit; plectenda ſcilicet acritèr eſſe ſcelera, ne ea diſſimulantes fouere videamur: venenatorum itaque germinum inſtar amputanda ſunt, *ne diſſimulatione uires dare prauis actibus, quos falce nos diſciplinæ reſecare conuenit, uideamur.* Si ſecus fiat, non tantū Chriſti vinea ſilueſcet, & crebreſcentibus in dies ſceleribus vires ſuas improbitas efferet; ſed etiam adeò altas radices immittet, vt vix poſteà gladio ſit locus. Idem etiam Innocentio Secundo obtreſtatus eſt Diuus Bernardus; cum enim elanguidè ſatis & remiſsè in ſceleribus caſtigandis ſe gereret, illud è Bernardi calamo accepit. *Quanta putamus impunitas iſta in Eccleſiam parturiet ponienda?*

D Bernar. epiſt. 118.

§. III. D

PRAE omnibus alijs pernicioſiſſimus ipſi Epiſcopo languor huiuſmodi in remittendis ſceleribus eſt; mihi certè quoties de re iſtâ ſermo eſt, ſupremus Sacerdos Heli mihi ſemper occurrit, in ſtatuam ſalis, Loth vxorem imitatus, immutatus; omnium enim Sanctorum Patrum ſententiâ, vt Epiſcoporum exemplar obijcitur, qui in Diuinis iniurijs vleiſcendis dormiter, & torpeſcat.

Incompoſitos & lubricos ſuorum filiorum mores ſæpius ipſe intelligens, eos ſermone redarguit, vt ſuperiùs oſtendimus, & licet animaduerteret obſtructas à ſceleribus filiorum aures ad admonitiones excipiendas, ad maiora ſupplicia non proceſſit. Aequiſſimum Numen hæc impunitas tàm acritèr irritauit, vt ei ſignificauerit, ſimul eum vitâ, tùm etiam ſupremum ſacerdotium tùm ſibi, tùm ſuis

1 Reg. 2.

ſuis rapiendum; nullum è ſuis poſteris ad maturam ætatem peruenturum; eà-
A demque die filios ſuos, quorum immoderatum amorem ſuæ Diuinitatis amori
præpoſuerat, inſœlicitèr perituros; omnia hæc & deteriora etiam euenere: Iu-
deorum enim acies, quibus Heli filij miſcebantur, permittente Deo, Phili-
ſtęorum manu extremâ internecione deletę ſunt, cæſa triginta Hebręorum millia,
& ſimul eùm reliquis impedimentis bellicis Domini Arca in hoſtium poteſtatem
acceſſit. Hæc Nicolao Secundo explicans Diuus Petrus Damianus ſciſcitatur ab
eo, quonam pondere à Deo Præſulem eum eſſe plectendum, qui tepeſcit in ſce-
leribus caſtigandis, ſi Heli ignauiam in ſuis filijs mulctandis tanto ſupplicio da- D.Pet.Da-
mnauit Deus? *Si ergo Heli propter duos duntaxat filios, quos non eà, qua digni* man.l.1.ep.
erant correptione corripuit, cum eis ſimul, & cum tot hominum multitudine, peryt; 6.
qua arbitramur dignos eſſe ſententia, qui in aula Eccleſiaſtica, & ſolÿs iudicantium
præſident, & ſuper non ignotis prauorum hominum criminibus tacent? Hinc ad
Sanctuarij lancem grauitatem conceſſæ impunitatis expendens, & tacitam excu-
B ſationem refellens, indecorum ſcilicet eſſe, vt Lithurgorum errata euulgarentur,
hæc addit, *cum de honeſtate homines in publico metuunt, ad contumeliam ſuperni*
Iudicis diuinæ legis mandata confundunt: & dum perditis hominibus amittendi ho-
noris officium ſeruant, ipſum Eccleſiaſticæ dignitatis authorem crudelitèr inhonorant.
Vides igitur, vt Præſules, qui ſpecioſo titulo Clericorum famæ proſpiciendi,
eorum ſcelera impunè prætereunt, ſceleſtos honorent, innocentiam opprimant,
Chriſto verbera infligant; & dum eorum decus tueri videntur, qui Deum deho-
norant, ipſammet Diuinitatem cuius ſunt adminiſtri, conculcent: quę dementia,
vt eos, qui ſacrum ordinem deturparunt, venerentur, & ſacrorum ordinum con-
ditorem Chriſtum nullo pretio habeant?

Verum quidem eſt, quòd cum ſacrorum virorum errata occulta fuerint, euul- Sot.de ratio
ganda omnibus minimè ſint, cùm leuius malum ſit aliquâ ex parte impunes eos tegen. vel
abire, quàm optimam famam, quâ præſtabant, deperdant: ſed ſi obducto ſipa- non deteg.
rio omnibus ea patent, ſupplicium etiam pateat oportet, vt pernicies ex eorum Scat apud Nauar. in rubr. de
C cognitione illata aliquatenus ſarciatur. indic. n 56.

Quod terrori omnibus eſſe debet, illud eſt, iuramento adhibito obteſtatum Nald. in
fuiſſe Deum, nunquam Heli ſe parciturũ, licet ad extorquendam veniam thimia- ſum. v. ſcan.
matis & victimis aræ ſuffumigarent, & grandeſcerent. *Iuraui domui Heli, quod* nu. 6.
non expietur iniquitas domus eius victimis, & muneribus vſque in æternum. Proh
Dei fidem! quænam veneni vis in Præſulum indulgentiâ adhæret, vt ad eius ve-
niam obtinendam imbecillia ſint, & inutilia ipſamet holocauſta, quibus ad omnia
impetranda Diuina indignatio emollitur?

Accuratiſſimè hoc ipſum Diuus Damianus etiam expendit, ideòque iure pro-
ſequitur. *Si ergo victimis & muneribus omnia crimina diluuntur, ſola autem fal-*
ſa in Epiſcopis pietas veniam non meretur, videat qui eorum dÿudicare mala diſſi-
mulat, quàm durę ſententiæ apud diſtrictum iudicem ſe obnoxium reddat?

Ad Taurinenſem Antiſtitem Cunibertum idem Damianus ſcribens, oſtendit in D Pet. Da-
ſuorum Clericorum impudicitiâ diſſimulatâ, ſuæ prudentiæ candorem non leui- mian l. 4.
tèr obfuſcari; nec tantùm ſuæ integritatis mercede non ſe donandum à Deo, ſed epiſt. 3.
eorum etiam in partem ſuppliciorum vocandum, quibus illi ex impunitis ob-
D ſcænitatibus implicabantur: eodem prorſus ſe in ſtatu verſari, quo Thiatiræ An-
tiſtes erat, quem de eàdem conniuentiâ in ſui Cleri luxu coërcendo Diuus Ioan-
nes increpauit; illud denique addit, ſatis omnibus effatum approbari, *facti cul-* Apoc.2.18.
pam habet, qui quod poteſt negligit emendare: quod Ioannes etiam Octauus Pon-
tifex, ſicut & alia vſurpauit, quod nempè *negligere cum poſſis deturbare per-*
uerſos, nihil aliud eſt, quam fouere; nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui ma-
nifeſto facinori deſinit obuiare, nihil prodeſt alicui non puniri proprio, qui puniendus c negligere
eſt alieno peccato: Sicut ex aduerſo, *probat odiſſe vitia qui condemnat errantes*: SS 2. q. 1.
quæ omnia in Epiſtolâ à Diuo Eleutherio Pontifice ad Galliarum Epiſcopos ſcri-
pta abundè repereris.

Diuini furoris fulmina in Heli caput immiſſa, & vniuerſalis iudicij ſeuerita- D. Chryſ.
tem perpendens Diuus Chryſoſthomus, cùm in alienis criminibus animaduer- hom. 26. & 28. ad populum.
tendis

Digitized by Google

cendis mitior, quàm par eſſet, ſibi videretur, totus horrore perfundebatur, ac ſi nulla ſalutis via ſibi ſupereſſet; id potiſſimùm recogitans, quòd ſi in veteri lege A naturalis amor, quo ſuos filios dulci quadam tyrannide captus proſequebatur, eius ſocordiam, & ignauiam excuſare non valuit, multò minus in recenti lege Paſtores populorum de eâ ſem immoderatâ lenitate excuſandos: in horrendum etiam eſt itum alias ille Diuino quodam æſtu concitatus erupit, pleroſque ſcilicet Præſulum ſibi æternùm damnatos videri; eò quòd ſacerdotium hoc, *excelſum re-*
D. Chryſ. hom. 3 in Act. Apoſt. *quirit animum*, ad obiurgandum, arguendum, puniendum, licet ægrè, & inuitò, paratiſſimum.

Illuſtre quiddam memorandum hic mihi præfertur de Galliarum Rege Sanctiſſimo Ludouico; ab hoc enim cum horariis preces recitaret, Dynaſta quidam
Annal. franch. vitæ, quâ damnabatur, veniam pro flagitioſo viro facilè impetrauit; ſed cum in recitandis precibus proſequeretur, illud è Regio Vate oraculum legenti et occurrit, *Beati qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt iuſtitiam in omni tempore*; his
Pſal. 105. 5 verbis tanquam fulminis acie percuſſus, hæſit, ſuamque pietatem incompoſitam B fuiſſe animaduertens, impertitum beneficium reuocauit, illudque tanto Rege digniſſimum pronunciauit, Principem ſcilicet, qui, cum commodè punire crimen valeat, impunitum illud præterit, æquè apud Deum ſe illo reum facere, ac ſi verè patrauiſſet; adeò pium eſt nullam in ſontes exercere pietatem.

Quàpropter in hoc potiſſimùm viri ſpirituales frequentèr impingunt, quòd ſcilicet languorem animique imbecillitatem pro pietate æſtimant, & patientiæ virtuti ducunt in criminibus condonandis ignauiam: quanta ſanè mentis inopia eſt, vt ex eâ hebetudine laureas ſibi donandas cælitùs arbitrentur, pro quâ cruciatibus deſtinantur. Hinc Anatolium Conſtantinopolitanum Hyerarcham ad Presbyterum quendam valide puniendum excitaturus Leo Magnus ei oſtendit, quàm indecora, & pectore ſacerdotali prorſus indigna eſſet eius patientia:
D. Leo ep. 76. *Abiicienda prorſus peſtifera hæc a ſacerdotali vigore patientia eſt; quæ ſibimet peccatis aliorum parcendo, non parcit.* Niſi Antiſtes hæc fecerit, ſe ipſum damnans alios abſoluit, quin ne hos quidem abſoluit; pœnam enim tantùm modo tem- C poraneam ab eis eripiens, ad æternos eructatus eos, & ſe ipſum obſtringit; au-
D. Proſp. diatur hic Sanctus Proſper. *Ille cui diſpenſatio commiſſa eſt, etiam ſi ſanctè viuat: ſi arguere aut erubeſcit, aut metuit, cum omnibus qui eo tacente pereunt, peribit.*

Mirandum enim verò maximè eſt, quòd ſuis ab aris, inter tot victimas; & hoſtias quæ adolebantur Deus reiiceret mel: *Omnis oblatio quæ offertur Domino ab-*
Leuit. 2. 11. *ſque fermento fiet, nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in ſacrificio Domino.* Ita ne verò? tàm dulce opus, tàm ſuauis liquor, vtiliſſimus ſimul, & iucundiſſimus, tantoque apum artificio elaboratus damnatur a Deo, longèque à ſuo templo, ſuoque à cultu arcetur? Admirationem hanc extinguit, & delet Petrus
Petr. Bleſſ. epiſt. 109. Bleſſenſis, qui aſſerit, immodicam Prælulum dulcedinem, & indulgentiam melle ſignificari, hæc autē ingrata adeò Numini eſt, vt tanquam noxia & virulenta ſuis ab aris Dei lege excludatur: *Mel non acceptatur in Sacrificio Domini, nec accepta eſt Domino quia ſignificatur in melle, blanda & diſſoluta lenitas Prælatorū.* Profectò cum omnium ſuffragio pateat, ſontes viros eſſe puniendos, qui nam placere ille Deo poterit, qui præ animi languore flacceſcens & enermis, ad opus tàm excelſum non valet aſſurgere? Quòd ſi in puniendis improbis, Diuinitatis admini- D ſter Superior eſt, quàm formidandum eſt, ne Dæmonis adminiſtri euadamus, ſi
Rom. 1. 3. vllo ſine ſupplicio eos inter crimina graſſari permittamus? hoc certè Goffredo Hetruriæ Duci Diuus Petrus Damianus ſignificauit: *Si Dei miniſter eſt, qui mala facientes in iram vindicat; Diaboli procul dubio miniſter eſt, qui criminoſos ac re-*
D. Petrus Damian. lib. 7. epiſt. 2. *probos ſuauitèr palpat: Et ſicut Deo præbet obſequium, qui peruerſos vlciſcitur, ſic miniſter aduerſarij qui perpetrantibus iniqua blanditur.* Nos igitur, quibus ſui oculi pupillam, ſuam ſponſam, ſui ſanguinis pretio redemptam commiſit amantiſſimus Deus, vt placeamus hominibus, diſplicebimus Deo, & vt noſtræ ignauię ſtudeamus, ab eius ſtipendio abſcedentes Dæmonis vexilla ſectabimur?

Præter quàm quòd toto Cęlo Præſules illi aberrant, qui vt quietè & tranquillè degant, debitam ſeueritatem abiiciunt: Ipſis eos ſupplicijs Deus animaduertit,

quibus

quibus abeſſe conabantur: moleſtijs, & angoribus longè maioribus eos onerat
A quàm ſi magnanimè plectendis improbis ſtuduiſſent: fidem huic meæ ſententiæ
facit vir ſuprà quàm dici poſſit commendatiſſimus Auguſtinus: *Iure iſtam vitam,* D Auguſt.
quando diuinitùs affliguntur, amaram ſentiunt, cuius amando dulcedinem peccan- l. 1. Ciuit.
tibus amari eſſe noluerunt. Hæ tamen moleſtiæ præludium earum ſunt, quibus in Dei c. 6.
futuro ſæculo cruciandi tradentur: vt enim Damianus loquitur, *Sacerdos, ſi im-* D Petrus
moderata circà ſubiectos pietate reſoluitur, & ipſe ſententià diuini furoris non im- Damian. l. 7
meritò condemnatur. Grauiſſimis, & validiſſimis verbis hoc ipſum antè Damia- epiſt. 9.
num pronunciauit Diuus Cyprianus, qui etiam addit, in ſuos humeros ea ſup- D. Cyprian
plicia congeri à ſuperioribus, quæ flagitioſis à viris, non exegerunt. Ne illatas de Aleato-
in Diuinitatem iniurias impunè prætereamus, Deus nobis imperat; nos ipſe pro rib. initio.
ſuo nomine tuendo Iudices deſignauit, & tanquam eorum nos exactores inſtituit,
quibus cum ipſius iuſtitiâ alij obſtringuntur; eos igitur impunè dimittere, & li-
beralitèr abſoluere, noſtræ facultatis vim tranſgreditur, & in æternum Iudicem
B iniuſtitia eſt; ſed accipe verba Gregorij, cuius ſententiam Gratianus recitat.
Si is qui Prælatus eſt debitori Domini culpas impunè dimittit; non mediocritèr pro-
fectò offendit, Leuis iſta culpa non eſt, *qui debita cæleſtis Regis & Domini ſuâ* D. Gregor.
ſumptione reſoluit. Ea namque, quæ in nos committuntur, facilè poſſumus dimit- hom. c. 15.
tere; ea verò quæ in Deum commiſſa ſunt, cum magnà diſcretione, nec ſine pœnitentià qui 28. 23.
debemus relaxare. q. 4.

Eò quòd Rex Achab contrà Dei mandatum Benadab Aſſyriorum Regem pie- 3. Reg. 20.
tate quàdam væcordi ductus, incolumem ſeruauerit, & morte omiſsâ captiuum 39.
tantùm fecerit, vitam cum Regno, Diuino Vate ſententiam ferente, deperdidit;
ipſe etiam Saul ineptam Achabi pietatem erga Amalecitarum Regem Agag imi- 1. Reg. 15
tatus, reiectus à Deo eſt. 23.

Quàm magna clementia hæc eſt, quæ ipſam Dei clementiam præſtare audet!
quàm magna pietas, quæ circumſcripta cum ſit, cum eà Dei pietate contendit,
quæ nullo limite definitur! an non exigua Diuinæ pietatis ſtilla totum pietatis
C humanæ fontem, imò pelagus exuperat? quâ de causâ cùm Deus præcepiſſet
vt nefarius ille Rex Diuinæ iuſtitiæ immolaretur, nulla pietas, clementia nulla
danda erat, quæ eum capite liberaret. *Oportebat ſtultum intelligere, quòd vna*
gutta Diuinæ bonitatis, & clementiæ vincit omnium hominum bonitatem: ſed infælix Theodor in
cum Deus iuſſiſſet punire, miſertus eſt: De Saule ſic Theodoretus. Simili nos in 1. Reg. 33.
causâ verſamur; vt crimina caſtigemus, nobis præcipit Deus; ſi Deo miſericor-
diores nos eſſe contendimus, Diuinam in nos iram obarmamus (de Præſulibus
illis hìc ego ſermonem non habeo, qui vel munerum vi, vel humanis rationibus
ducti, ſontes punire detrectant; hi namque ad Hugonis Cardinalis mentem Iudæ
ſectatores ſunt, Deum venalem facientes). Incompoſita hæc clementia Diui-
nam, vt abſoluatur, clementiam poſcit, cum non tantùm impunitorum ſce-
lerum conſortes fiamus, & ipſammet iniquitatem docere, at fouere noſtrâ ſocor- D. Gregor.
diâ videamur: do Nazianzenum. *Veniâ ipſi opus habent vltra modum alijs igno-* Nazià. orat.
ſcenies, vt ſic vitium non modò non reprimatur, ſed etiam doceatur. 21.

Extremam capiti huic manum imponat Diuus Eligius Nouionenſis Antiſtes,
qui duos inter ſe comparans ſupremos Sacerdotes Heli & Phinees, in diuinis vl-
D ciſcendis iniurijs, hunc ſtudioſiſſimum, & ignauiſſimum earumdem contemptorem
alterum; ex huius ignauiâ terrorem Epiſcopis infert, & ex eius ardore, ad eiuſ-
dem imitationem nos excitat, vt Heli ſupplicia declinantes, Phinees præmia
aſſequamur. *Vos Sacerdotes pendite, quæ mala negligens Heli perpeſſus eſt: &*
quàm gloriam Phinees, qui zelo Dei commotus eſt, ipſo remunerante percepit. Et D. Eligius
ideò quanto poteſtis ſtudio procurate, vt animæ vobis commiſſæ in futuro iudicio po- hom. 15.
tiùs æterna gloria perfrui mereantur, quàm in exteriores tenebras proijciantur.

Inde-

Indecoram in Epiſcopo eſſe ſupliciorum acerbitatem; hæc autem quomodo temperanda ſit, oſtenditur. Cap. XXI.

A

SI remiſſus in ſceleribus puniendis ſugillandus Epiſcopus eſt, æquè etiam vituperandus videtur, ſi ſeueritate immodicâ erga ſontes plectendos vtatur: ibi enim iuſtitiam, hìc pietatem lædit, vtrobique Deo iniurius eſt: deſidem Præſulem impunitas oſtendit, imprudentem acerbitas, vtraque Sacerdotij miniſterio indignum: effrænes illa ſubditos facit, hæc ceruicoſos, vtraque incompoſitos. B Elegantèr, vt moris eſt, ait Diuus Chryſoſtomus, non ſupremis mentibus, & cæleſtibus genijs ſuam dediſſe mederandam Religionem ſapientiſſimum Deum, vt potè qui corporis imbecillitatem non experti, & ab omni culpâ alieni, nimiâ ſeueritate in puniendo vterentur: homines verò ad ſacram hanc Præfecturam euexit, qui propriæ infirmitatis conſcij, rigorem in ſupplicijs infligendis moderarentur.

D Chryſoſ. hom. de Petro & Helia & ſer. 58. de diuerſ.

Carpatius Philo perpendit Sacerdotij munere reiectos à Deo fuiſſe qui incompoſitum & diſtortum naſum habuiſſent; de ijs hoc ipſe intelligit, qui ſeueri nimium & naſuti feruntur in alios; hi autem tanquam inepti reijciuntur à Deo; do eius verba. *Ob id enim in Leuitico tanquàm minus idonei reſpuuntur a ſacerdotio, qui paruo, vel grandi naſo fuerint; quod illà vindicandi, atque cenſendi temperantià careant, & virtute, quam diſcretionem appellant, quæ quidem Gubernatoribus maxima virtus eſt, maximèque neceſſaria*: quâ de causâ inter Epiſcopi dotes eam requirebat Apoſtolus, *non percuſſorem*, hoc eſt, Diuus Anſelmus & Theophilactus explicant, non iracundum, & violentum. C

Philo Carp. in c. 7 Cant.

1. Timot. 3 Theop. Anſ. & Hieron. ibid.

Sed multò validiùs huiuſmodi viros ſuis à ſubſellijs reijcit Chriſtus Dominus, vt docet Diuus Hieronymus: *Percuſſorem Epiſcopum ille condemnat, qui dorſum poſuit ad flagella, & maledictus non maledixit*: hoc fortè percuſſoris titulo vſus Apoſtolus eſt, ex conſuetudine, quâ flagellis & virgis Epiſcoporum manu plectebantur delinquentes, eoſque fateri ea crimina cogebant, quæ illi pertinacitèr denegabant: ſignificantur hæc à Diuo Auguſtino in epiſtolà ad Marcellinum Tribunum, qui *virgarum verberibus* ad criminum confeſſionem reos quoſdam coëgit. *Qui modus correptionis, & a magiſtris artium liberalium, & ab ipſis parentibus, & ſæpè etiam in iudicijs ſolet ab Epiſcopo adhiberi*. Sic Auguſtinus: iuxtà hæc Paſchaſio Antiſtiti Magnus Gregorius præcepit, vt Hilarium quendam Subdiaconum Ioannis Diaconi calumniatorem ſuo munere ſpolians verberandum cum flagellis traderet, & exulem aliò ablegaret, *vt vnius pæna, multorum poſſit eſſe correctio*: eà enim ætate talionis pænâ calumniator damnabatur: ea autem verba *verberibus publicè caſtigatum*, intelligas velim, coràm Clero, non autem ad aſpectum ſæcularium. D

D. Auguſt. epiſt. 159.

D. Greg. l. 9 epiſ. 66.

Hac de causâ nefas ſemper fuit Epiſcopis, vt ſuâ manu reos percuterent; tùm Apoſtolorum Canone, tùm Concilij Agathenſis lege ſancitum hoc eſt: hùc ni fallor, Diuus Gregorius reſpexit, cùm ad Ioannem Conſtantinopolitanum Præſulem ſcribens ait, *quid autem de Epiſcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, benè veſtra fraternitas nouit. Paſtores etenim facti ſumus, non percuſſores*. Quin duorum menſium interuallo rerum ſacrarum vſu Ferentilli Epiſcopum interdixit, eò quòd acerbiùs, quàm par erat, mulierem flagellandam dediſſet.

c. Epiſcop. 7. 45. diſt. & c. non licet 25. 86. diſt. D. Greg. l. 2 epiſt. 52. Baron. ann. 523 n. 6.

Epiſcopalis lituus longè differt à virgâ cenſoriâ, vel à Delphico gladio, quo, teſte Ariſtotele, Sacerdotes tùm ad victimas ſacrandas, tùm Carnifices ad maleficos mactandos vtebantur. Humano ſanguine ſacræ leges non ſunt exaratæ,

Ariſt. l. Pol. c. 2.

carum

earum inſtar, quas Dracon Athenienſibus dediſſe narrante Cælio, dicebatur; Agni Cel.lib. 10. c.6.
A Diuini mitiſſimus cruor has ſcripſit. Humanâ ſatis imbecillitate, quę ſeneſcente iàm morbo infirmior eſt, manſueſcere docemur, & veterem illam ſeueritatem exuere, adeò vt cum Tacito opportunè dixeris. *Nocet priſcus rigor, & nimia ſeueritas, cui iam pares non ſumus.* Epiſcopi ſumus hoc eſt ſpeculatores: ne igitur, vt cum Petro Bleſſenſi loquar, ſpiculatores, & carnifices euadamus: ſi autem, Diuo Gregorio docente, in belluam immutatus Rex Nabuchodonoſor fuit ex imperioſâ nimis ſpecie, rigidoque regimine, quo populos moderabatur, compertum cuique ſit, quàm grauitèr ille plectendus eſſet Antiſtes, qui Paſtoris nomine honeſtatus, lupi inſtar ſæuiret in gregem. Sol Eccleſiæ Epiſcopus eſt: quodnam ergò incommodum, quodnam portentũ eſſet, ſi in maleficum Saturni aſtrum ſe conuerteret, & cruentâ ſemper ſpecie ſe orbi daret aſpectandum. Tacit.l.hiſt. Petr.Bleſſ. ſerm. 44. D.Greg.5. moral. c. 8.

Sculptoribus imperitis imprudentes Principes ſapientiſſimè Plutarchus confert: ſicut enim illi tunc elegantiſſimum omnibuſque numeris abſolutum ſimulachrum elaboratum arbitrantur, quando vultu horridum, oculo toruum, diſtentum cruribus, buccis tumidum manibuſque elatis illud elaborarunt, ac ſi vociferari, terrere, percutere velit; ſic propè Principes, qui verè Principes non ſunt, totam Principatus maieſtatem, totumque ſceptri pondus in minis, in ſupplicijs, in cruciatibus ſtatuunt: hoc autem ſi iuxtà Philoſophi mentem inhoneſtum, & deforme in ſęculari Principe videtur, quàm commendandus ille eſt, qui ſacro regimini addictus, Patris & Paſtoris in morem, cùm ſubditis ſuis ſe gerit, ac ſi ſuæ oues eſſent & filij. Quàpropter cùm Anicius Probus Italiæ Præfectus, Inſubriam, Liguriam, Aemiliam adminiſtrandam Diuo Gregorio dedit, hæc ait, *Vade, age, non vt Iudex, ſed vt Epiſcopus.* Plutar. l.de Doctr.Principis. B Paulin. in vit.D.Ambroſ.

Sæuiſſima & ſupra quàm dici poteſt, omnibus inuiſa ea crudelitas fuit, quâ parentes quædam, cum Hyeroſolimæ Vrbs Titi armis obſideretur, ne filios fame confectos aſpicerent, eos aſſauerunt, iuxta ea Hyeremiæ vatis: *manus mulierum miſericordium*, vel vt Origenes legit, *ex miſericordià coxerunt filios ſuos*: Tren.4 10. C maternam quis huiuſmodi pietatem appellet? nonnullorum Præſulum hìc acerbitas exprimitùr, qui ad ſubditorum noxas iracundi, ſæuo quodam rigore, rigidàque ſæuitie ad eos puniendos accedunt; ſic ſanè ea Hyeremiæ Vatis verba Diuus Paſchaſius ad nos inſtruendos explicauit. *Illi quaſi per miſericordiam filios decoquunt ſuos; qui culmine regiminis ſublati, zeli flamma coquunt animas natorum, dum nimis iuſti ipſi videri cupiunt, & dum per tyrannicam poteſtatem eos excruciant, quaſi per miſericordiam eos zeli flammâ decoquunt.* Diuinâ in domo tyrannidem quandam refert immoderata ſeueritas; longè hæc à noſtrâ dignitate abeſſe debet, quæ Chriſti amorem refert, Deique exprimit lenitatem. D. Paſchaſ. in Tren.l.4.

Ingenioſum Semyramidis fuit inuentum, vt columbam ſanguinolentum enſem roſtro vibrantem ſuis in vexillis præferret expreſſam, vt eo ſignificaret, fęmineâ ſub ſpecie animum ſibi erectum, ſpirituſque praeferoces ad maxima quæque facienda ebullire: an non igitur monſtri loco in nobis eſſet, qui clementiam ipſam in noſtrâ dignitate induimus, aſperitatem, & iram fouere, & oſtentare?

Extremum Hyeroſolimæ excidium, totique Iudeæ regioni, dum fatidico ore vaticinaretur Hyeremias, Phaſo quidam alapâ prius in eum impactâ, carceri D poſteà eundem commiſit: monet hìc Diuus Hieronymus, *quòd erat hic Pontifex templi, & datà ſibi ſacerdotij dignitate in peruerſum abutebatur; non vt doceret, & ſermone corriperet; ſed vt cruciatibus terreret*: acerba hæc aſperaque agendi terriculamenta ſupremnm Sacerdotium, & Euangelium præſertìm vitiant, & euertunt. Hyerem. 20. 1. D.Hieron. ibid.

Vt Epiſcopalis thiara populis in pretio habeatur, non terribilis videatur, at nigris atriſque terroribus excuſſis, blandis tantùm & placidis ſplendoribus coronetur. Humanos animos tùm facilè tibi conciliaueris, cùm oſtenderis, eorum errores non ad infligendam pœnam, ſed ad emendationem obtinendam caſtigari: cum è contra, Saluſtio teſte, *acerbis iudicijs vaſtantur magis Ciuitates, quam corriguntur*; formidandum alijs ſe præbere, & Erynacij inſtar ferocire, animum indicat immoderatum, aſperum, Deique adminiſtris ſatis indecorum;

eorum; vitium eſt alio vitio oppugnare, & in alijs corrigendis corrigendum ſe dare: iuſtitiam affectantes videmur iniuſti, cum è vulgari paræmiâ, ſummum ius ſumma iniuria cenſeatur. Egregiè igitur, vt è Canonibus ſacris habetur, Diuus Auguſtinus. *Culpantur etiam qui prohibent a malo, ſi modum peccati, modum correctionis excedant*: neceſſaria quidem è politici viri ſententiâ ſeueritas eſt, ac æquè pernicioſa ſæuities. Sicut autem opportunus rigor reos reuocare ſolet à culpâ; ſic propè ſi nimius, & immodicus fuerit, deſperationem adducit; teſtetur hoc Presbyter ille nomine Temel, de quo Curopalates, & Cardinalis Baronius fidem faciunt, quòd eò ſui Epiſcopi ſeueritate ſæuâ deuenerit, vt à Chriſtianâ fide deſciſcens, Saracenas ſuperſtitiones coluerit, & Orthodoxam Rempublicam vehementiâ ſummâ vexauerit. A

D. Auguſt. lib. Petitan. l. 2. c. 19. c. qui peccat. 2. inſi. 2. 3. q. 4. patrit. de Repub. l. 6. c. 5. Baron. ann. 957.

Diuinæ dumtaxat iuſtitiæ manu vibranda fulmina ſunt; non ergò ea torqueat manus humana, ne humana ſimul, & Diuina iuſtitia violetur: Pietatis tantùm, quâ ſplendidè gloriatur Deus, non iuſtitiæ, quam veluti hoſpitam, & peregrinam excipit; imitatores nos exoptat Deus: Plutarchus ipſe hoc edocet: *offenditur enim Deus ijs, qui tonitrua, fulmina, radiorum iaculationes imitantur; delectatur autem ijs, qui ſuam imitantes virtutem, ſemet in honeſtate, ac in humanitate reddunt adſimiles.* B

Plutarc. de diuin. Prin.

Sed præ alijs illuſtriſſima ſunt, quæ ad hanc rem ad Demophilum Aſcetam, ſeuerioris notæ virum, & immodicè religioſum Diuus & Diuinus Dyoniſius Areopagita ſcripſit; aſperè namque in ipſum inuehitur, oſtenditque clementiâ tantùm pergratos Deo fuiſſe Moyſem, Dauidem, Iacobum, alioſque ſexcentos; eum ſubindè validè obiurgat, quòd huiuſmodi aſperitatem exercens à Diuino regimine longè nimis abſcedat; ea enim Dei pietas eſt, vt leniſſimus omnibus videri velit, eoſque ſinu pietatis peramanter excipiat, qui ſuam iracundiam repetitis flagitijs irritarunt: in eo demùm narrando ſiſtit, quod Diuus Carpus cælitùs illuſtratus agnouit; cum enim ægerrimè hic ferret, ab Ethnico viro Chriſtianæ fidei aſſeclam corruptum fuiſſe, ideòque Deum intemperanti precum ardore fatigaret, vt vtrumque fulmine adacto mulctaret, alienato à ſenſibus animo eos vidit, in horrendum ſpecum ſerpentibus ebullientem agi præcipites, ſeque in cauſâ eſſe, vt eos impellendo, impete celeriore corruerent: ad hæc innumerâ cæleſtium mentium cohorte Chriſtus Dominus ſtipatus, è Cælo labi videbatur, vt infœlicibus illis auxiliatricem manum porrigeret, & ad Carpum conuerſus ait: *feri me iam; paratus ſum enim rurſum ſalutis hominum causâ, mortem perpeti.* C

D. Dionyſ. epiſt. 8. ad Demoph.

Peruetuſtus & perdoctus etiam ſcriptor Philippus Abbas violento turbini zelum immoderatum Præſulum comparat, eique inter humanos tumultus primatum adſcribit: *nulla perſecutio magis premere, vel opprimere conſueuit, nullo faſce miſer animus ſic grauatur, nullo grauamine ſpes languidiùs infirmatur, quam cum ille ſe ingerit ruptis miſericordiæ legibus oppreſſorem, quem ordo naturalis, vel fortè ſpiritualis promiſerat defenſorem*: & licet ad Regulares ſuperiores ſermonem ſuum dirigere videatur, qui grauiori in ſubditos ſuos vtuntur imperio; adhùc tamen ad noſtram etiam vtilitatem conferri ſatis commodè poteſt.

Abb. Philip.

D

§ I.

Sicut igitur alienus maximè ad ſeueritatem exercendam Præſul eſſe debet, ſic neceſſitatis tantùm vi ad eam adduci debet: hæc autem ad duo tantùm referenda videtur, hoc eſt ad flagitij fæditatem, ac delinquentis contumaciam. Cùm maximè deformis labes fuerit, ignaui & pernicioſi viri eſſet, leui eam ſupplicio ſummis, vt dicunt, digitis attingere: impia ſanè hæc pietas eſſet, & nimis ſæua benignitas: publicæ tranquillitati, iuſtoque regimini hoc debetur: & pari ferè menſurâ aptanda ſunt hîc, quæ de viris hæreſi pollutis Diuus Chryſoſtomus ait, vt apud Canones Sacros, Diuumque Thomam habetur: *Secandæ putridæ carnes, & ſcabioſum animal a caulâ ouium repellendum, ne tota domus, maſſa,*

D. Hier. in epiſ. ad Galat. c. 5. reſecandę 16. 25 q. 3. D. Thom. 2. 2 q. 2. art. 3

maſſa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putreſcant, intereant.

A Non facilè ijs adhibendam eſſe fidem, qui palmaria, fędaque noſtrorum ſubditorum ſcelera ad nos referunt, docet Diuus Gregorius; verùm ſi verba innotuerint, nullâ morâ habitâ puniantur. *Maiora crimina, & tardè credenda ſunt cum audiuntur, & citiùs punienda ſunt, cum veracitèr agnoſcuntur.* D. Greg. in moral.

Ad duo etiam delinquentium contumacia refertur: primum quidem in leuium pœnarum contemptu verſatur; ſi namque poſt earum canis inſtar, ad vomitum redit, ijſque iterum ſe polluit vitijs; quis ignorat, Paſtoralis lenitate hic exutâ, ſeueritatem induendam, ſuppliciaque grauiora vibranda, vt acrioribus remedijs ea profligetur ægritudo, quæ leuiora medicamenta deluſit, & terror alijs inferatur: ad Ioannem Epiſcopum ſcripſit hoc Diuus Gregorius: *quando mala, quæ pœnitentiæ fletu purganda ſunt, augentur exceſſibus; ita maior delinquentibus eſt adhibenda correptio, vt & ipſi facinus ſuum, & ſaltem pœnâ vindicante, cognoſcant, & alios abillicitis Eccleſiæ vltionis timor inhibebat.* D. Greg. l. 10. epiſt. 33

B Alterum autem & in refractariâ, & perdurâ ceruice, & arroganti ſuperboque ingenio conſiſtit; hæc enim è leuioribus adhibitis pœnis obdureſcunt magis, potiùs quàm emolliantur: huiuſmodi ſanè indolem præferebant Cretenſes, ideoque mitem benignumque morum Præſulem Timotheum Paulus admonuit, vt totam imperij vim in eos exerceret, vt è Diuo Gregorio & Chryſoſtomo habetur: quis enim in huiuſmodi regimine lenitatem, & clementiam probet? ſeueritati potiùs ſtudeat Præſul è Turonenſis Concilij ſententiâ. *Magna eſt in ipſâ ſeueritate pietas, per quam tollitur peccandi facultas*: Hinc luculentèr aureus Ioannes probat, quòd Moyſes, licet ingentia, & acerbiſſima ſupplicia in permulta ſcelera exonerauerit, manſueti tamen famam, & præconium non tantùm amiſiſſe, at ſeruaſſe floridiùs; de eo enim ſcribitur, *erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuprà omnes homines, qui morabantur in terrâ.* D. Chryſ. in ad Tit. D. Gregor. hom. 2 in Ezech. D. Chryſ. in Pſal. 1. init.

Fœlicitati tamen ſuæ vertere Antiſtes debet, quòd vel perrarò, vel nuſquam

C ad huiuſmodi ſeueritatem exercendam cogatur; quod eò magis æſtimandum eſt, quò tunc ſeueritas vtilior, & aptior ad noſtram fouendam authoritatem eſt, cùm rarò exercetur; clarè enim hinc patet, non è manſueto Præſulis animo tunc eriuari, ſed è ſontis improbitate, quâ cogitur. Senecam audi, *Seueritas, quod maximum remedium habet, aſſiduitate amittit auctoritatem*: Sicut autem neceſſitati ſeruire neceſſitas debet, ſic etiam decet, vt ingenio charitatis libenter indulgeat: ab huius ipsâ ſinu diſtrahi nunquam poteſt, quin deſciſcat in furorem: hînc etiam fiet, vt parturientium inſtar ingemiſcat, quotieſcumque aliquem caſtigauerit, & ſuus priùs animus, quàm rei corpus ſupplicij acerbitate crucietur: hînc veram triſtitiam eius induet vultus, non commentitiam, & fictam, qualem Nero Cæſarum peſſimus ſui Principatus exordio oſtentabat. Num. 12. 3. Senec. l. 1 de Clem. c 2.

Charitatis magiſterio edoctus ſciet, quòd ſi punierit, vt puniat, ſuæ facultatis limites violat, quæ ſolùm delinquentis vtilitate metienda eſt: quælibet alia ratio, quâ ipſe ad ſupplicia inferenda impellatur, vitioſa, & adultera eſt, & cum indecora ei ſit, immoderata etiam & damnanda ſupplicia infliget; quâ de causâ ad Auguſtinum Angliæ Præſulem ſcribens magnus Gregorius ſic eum de hac re ſollicitum informauit. *Et cum paulò diſtrictiùs agitur, ex charitate agendum eſt, &*

D *non ex furore; quia ipſi hoc præſtatur, qui corrigitur, vt gehennæ ignibus tradatur.* D. Greg l. 12. epiſt. 31 ad 6. interr

Hoc paritèr Charitas efficiet, vt Præſul inter ipſa acriora ſupplicia ſemper emendationem inſpectet, animæque ſalutem intendat: priuatam igitur quancumque affectionem exuat oportet; hæc enim, cùm mentis Charitatem obnubat, ab eâ moderatione, quæ decet eius poteſtatem, auellet, adeò vt dum ſatis iuſtitiæ facere ſibi videtur, ſuæ potius iracundiæ motus obſecundet: illa igitur Apoſtoli verba, *Nemo quod ſuum eſt, quærat &c*, perpendens Diuus Ambroſius, nos alloquens hæc habet. *Sic Epiſcopi affectus boni eſt, vt optet ſanare infirmos, ſerpentia auferre vlcera, adurere aliqua, non abſcindere: poſtremò quod ſanari non poteſt, cum dolore abſcindere: vnde pulcherrimum illud præceptum magis eminet, vt cogitemus non quæ noſtra ſunt, ſed quæ aliorum, hoc enim modo nihil* 1. ad Corin. 10. 24. D. Amb l 2 off. c. 27. ad fin.

erit, irati noſtro indulgemus affectui, vel facientes, noſtra plus iuſto tribuamus ali- A
quid voluntati.

Adeò autem alienus Præſul eſſe debet ab eo, vt ſuæ priuatæ iracundiæ in ſup-
plicijs inferendis non indulgeat, vt cum magnus Gregorius accepiſſet, in Sali-
nenſi Vrbe famam de ſe vagari, quòd, quæ in Maximum eius vrbis Antiſtitem
amore æquitatis ipſe patrauerat, priuato potiùs odij æſtu congeſta in eum fuerint,
pro ſui maximi Principatus dignitate facturum ſe tantus Pontifex æſtimauerit, ſi
ad eum populum certiorem omninò faciendum ſcriberet; ex illâ enim opinione
turpiorem ſibi ſcribit notam interendam, quàm è redditâ omnibus ratione; inter
D.Greg. l. 5. epiſt. 26. cætera autem hæc habet. *Abſit, à ſacerdotali animo, vt in qualibet causâ, priuato*
zelo moueatur.

Si moderatis limitibus ira circumſcribatur, vtiliſſimam affectionem eſſe docet
Ariſtoteles, & ad virtutum apicem attingendum calcar aptiſſimum; in Ariſto-
telem Seneca inuehitur ex eâ ratione, quòd pernicioſa ſemper ira ſit, vt potè quę
rectam rationem dementat ſemper & vitiat; quòd ſi ratione gubernetur, amplius B
ira non eſt. *Ira inquit Ariſtoteles, neceſſaria eſt, nec quicquam ſine illa expugnari*
Senec. l. 2. de ira c. 9 *poteſt, niſi illa impleat animum, & ſpiritum accendat: vtendum autem illa eſt*
non vt duce, ſed vt milite: quod eſt falſum; nam ſi exaudit rationem, & ſequitur,
qua dirigitur, iam non eſt ira, cuius proprium non eſt contumacia.

In ipſomet Ariſtotelis codice ea non leguntur verba, quæ afferuntur à Senecâ,
Ariſt. Ethic 7. c. 6. licet proxima ijs ſint, quæ in eius Ethicâ reperiuntur: nec duos inter tàm illu-
ſtres præceptores dirimenda mihi vt arbitro lis eſt: Verùm ſicut è Soſionis
mente, Eraclito, furoris loco, lachrymæ effluebant, ridebat vero Democritus;
ſic propè ab omni aliâ iracundiâ Præſul abſtineat, præterquàm ab eâ, quâ ad
Diuinam gloriam vlciſcendam reuocandoſque ab vitiorum ſemitâ populos exar-
deſcat: Indignetur quidem & ebulliat, ſed in vitium, non in vitioſum; impro-
bitatem inſectetur, ſed improbum Dei imagine exornatum amore complectatur:
ſi autem rigeſcere tandem cogatur, monitum illud ſeruet, quo Anaſtaſium Theſ-
ſalonicenſem Antiſtitem inſtruxit magnus Leo Pontifex, eiuſque eff ænatam C
ſeueritatem in Epiſcopos ſuæ Præfecturæ ſubiectos exercitam, ſanctè compoſuit,
& compeſcuit. *Et ſi plerumque exiſtant inter negligentes, vel deſides fratres, quæ*
D. Leo ep. 84. c. 1. *oporteat maiori auctoritate curari, ſic tamen adhibenda eſt correctio, vt ſemper ſit*
ſalua dilectio,

Profectò Pontificijs infulis ſe maximè indignum præſtaret, qui publico iuſti-
tiæ titulo priuatis ſuis rationibus indulgeret, ſuaſque cupiditates paſtoralis æqui-
Ageſilao. tatis pallio obuelaret. Cum Corynthi vrbem Ageſilaus domuiſſet, ſibique re-
bellantem populum refrænaſſet, nonnullis, qui ad eradendam perduellem vr-
bem, ſoloque æquandam eum adhortabantur, reſpondiſſe fertur, indecorum
hoc ſibi eſſe, cum ſolum delinquentium væcordiam compeſcere cogitauerit,
non autem Græciæ vrbes euertere. Quàm commodè ab Ethnico viro documenta
ſibi aſſumant Antiſtites; ſeueritas vtique cum improbis, & ceruicoſis viris exer-
cenda eſt, ità tamen vt nuſquam ſpes eis noſtræ bonitatis exareſcat; mulctanda
quidem ſcelera ſunt, vt ſceleſtos emendemus, & emundemus: ne per hanc ſe-
ueritatis ſemitam à temperantiâ debitâ aberraret Lyrinenſis Abbas, his eum
Gregorius erudijt. *Itaque boni te dulcem, praui ſentiant correctionem, in qua vide-* D
D Gregor. l. 9 epiſt 8. *licet correctione hunc eſſe ordinem noueris obſeruandum, vt perſonas diligas, &*
vitia perſequaris: ne ſi alitèr agere fortaſſe volueris, tranſeat in crudelitatem cor-
rectio, & perdas, quos emendare deſiderat.

Deus ipſe exemplum nobis abundè ſuppeditauit in ſupplicio, quo Adam eiuſq;
vxorem animaduertit: ſtatim enim poſt illatum ſupplicium, eorum nuditatem
bellunis pellibus obuelauit, venturumque Meſſiam ſpopondit, vt indicaret in
ſcelus, non in ſceleſtos ſua fulmina contorſiſſe. Permoleſtum Deo eſt, vt in ſa-
cris præſertim tribunalibus, in furorem, & vltionem pius zelus immutetur: quàm
D. Greg l. 4. Dial. c. 36. benè hæc probant, quæ de Pontificiæ aulæ Præfecto D. Gregorius narrat; eius
namq; anima in horrendo, lacu ſæuiſſimè mulctari viſa fuit, eò quod, cùm è Pon-
tificio mandato caſtigaturus quendam eſſet, id ille fuit exequutus, non vt pareret,
ſed vt ſæuiret.

D.Iſi-

D. Iſidorus Peluſiota, qui in diſtinguendâ irâ in probam, & prauam Ariſtoteli A adhærere videtur, ea verba explicans Regij Pſaltis, *Iraſcimini & nolite peccare*, ait, non iraſcendi præceptum abſolutum non eſſe, ſed vt vocant reſpectiuum: *Diuinum oraculum non ſimpliciter iraſci, ſed fruſtra, & temerè vetuit*; cum pro Dei gloria animarumque commodo iraſci interdum expediat; Moyſem, Phinees, Eliam, Senatuſque Apoſtolici Principes ad hoc ille roborandum adducit, additque, quòd cùm ad tàm excelſa opera iræ motum nobis natura inſinuauerit, nos eum vitiamus, & in venenum ipſum medicamen inuertimus. *Ob eam enim cauſam nobis ira inſita eſt, non vt nos quoque peccemus verùm, vt peccatores prohibeamus; nec vt ea turbidus motus, ac morbus ſit, verum ut uitioſarum affectionum medicina. Nos autem medicamentum in uenenum commutamus, dum eo ad ea, quæ minimè decet, abutimur*. Cum igitur tùm ab immodicâ ſeueritate, tùm ab omnimodâ impunitate æquè abſtinere debeat Antiſtes, media viâ incedat oportet, quam nos proximo capite aperiemus.

D. Iſidor Peluſiot. l. 2. epiſt. 139. Pſal. 4. 5.

B Iuſtitiam Epiſcopi Clementià temperandam. Cap: XXII.

AB extremis virtus abſoluta deflectit, & veluti ducti orbis centrum medium amat, vt eo perfruatur: quâ propter ſi vituperandus æquè in Epiſcopo eſt nimius languor, & nimius vigor, ſtatuendum vtique eſt, auream hac in re mediocritatem ſeruandam, & omnibus præhabendam.

D Iſidor. Peluſ. l. 2. epiſt. 260.

Potiſſimum Epiſcopi eſt, ex Iſidori mente, *imperium lenitate condire*. Magnum quid ad Eugenium Pontificem, omneſque in eo Præſules hac de re ſcripſit Diuus Bernardus; hoc eſt, nec in iuſtitiæ zelo, nec in clementiâ virtutis rationem reperiri; ſed cum indifferentes ſint, opportuna moderatione, tempori, loco, perſonis accomodatà in eâ virtutum ſede collocari, quam deperC dunt, ſi fuerint immoderatæ; demùm addit, *quod ſolent diſcretionis oculo caligante, alterutrum ſibi præripere loca, terminos occupare*. Si nimia fuerit clementia, ſacram diſciplinam eneruat & vitiat, ſi fuerit iracundus zelus, in extremum eundem diſcrimen adducit; interius lumen vtraque macula obſcurat, cum à debitâ ſeruandâ rectitudine, tàm immodica benignitas diſtrahat, quàm immoderatus zelus auertat; Bernardo hac in re pronunciandâ præiuit magnus Chryſoſtomus: *Iuſtitia ſine miſericordia non eſt Iuſtitia, ſed crudelitas; miſericordia uerò ſine iuſtitia non eſt miſericordia, ſed fatuitas*.

D. Bernard. l de conſid. c. 2.

D. Chriſoſ. in Matth.

In concionibus inſtituendis hoc idem à Timotheo Epheſino Præſule Apoſtolus docuit ijs verbis, *obſecra, increpa*, ac ſi diceret, vt ſalutari, vtilique ſermone populos excolas, archiatri inſtar,ità conciones tuas inſtitue, vt ſimul acerba reprehendens miſceas, ſimul etiam lenia obſecrans annectas; ſi namque aſperitatem ſemper colloquia tua præferrent, periculoſum ſatis eſſet, ne excreſceret, & putreſceret vulnus: hac eàdem prorſus arte, in iuſtitià adhibendà vti decet; ità iuſtitia ſeruetur, vt ſimul etiam clementiâ miſceatur; animaduerſio efficiet, vt criminis fœditatem mens comprehendat; benignitas voluntatem exciD tabit ad ea penitùs euitanda.

Tim 4. 5.

Aptiſſimè hoc idem in ſuo Paſtorali Magnus inſinuauit Grægorius, non rarò ſcilicet fieri, vt virtutis ſpeciem vitia præferant; cauendum itaque nobis eſt; *nam ſæpe inordinata remiſſio pietas creditur, & effrænata ira ſpiritualis zeli uirtus æſtimatur*. Clementia iuſtitiæ armis deſtituta contemptum Epiſcopo parit; iuſtitia, quæ nullà benignitate dulceſcat, odium affert: nec facilè dictu eſt, quodnam ex his pernicioſius publicæ vtilitati ſit: verumque ſanè ſi abfuerit, ſacras infulas denigrat, ſi veró ſimul fuerint, coronat & illuſtrat: *Nam ſicut clementia honor eſt Principis, ſic & honor Regis iudicium diligit, etenim ubi totum punitur, regia ſeueritas crudelitate polluitur: ubi uerò totum remittitur, facies maieſtatis ſine diſciplina contemnitur*. hoc Ruperti Abbatis eſt.

D. Greg 2. Paſtor. c. 9.

Rupert. Ab l. 8 in Gen. c. 37. Pſal. 98. n. 3.

Quàm ſanè hi aberrant, qui ſociari clementiæ rigorem negant, ſimulque eſſe

non

non poſſe, verberā, & oſcula? niſi enim mutuis amplexibūs ſe iſta connectant; deſciſcunt in vitium; ſe inuicem amplectentes Diuinus hæc Cantor expreſſit, A
Pſal. 84 2.
miſericordia, & ueritas obuiauerunt ſibi; iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Silueſtres arbores fuerint, niſi illa in alterà, & hæc ruſus in illà inſeratur: ni clemens iuſtitia fuerit, iuſtitia non eſt, ni iuſta clementia fuerit, non eſt dicenda clementia; hæc illam exornat, aliaque aliam illuſtrat; egregiè Diuus Ambroſius hæc agit.
D.Ambroſ. de obitu Theodo.
Neque iuſtitia ſine miſericordia eſt: nec ſine iuſtitia miſeratio: quia ſcriptum eſt, noli eſſe nimium iuſtus. Non impedit tamen iuſtitia miſericordiam: quia miſericordia ipſa iuſtitia eſt. Vino & aquæ non abſimiles dixeris: pernicioſum capiti vinum eſt, ſi aquâ mixtum non fuerit, pernicioſa & ſtomacho aqua fuerit, ni vino miſceatur: ſi tamen ſimul ambo fuerint, quid eo liquore gratius, & vtilius? Caſtorem, & Pollucem ferè dixerim imitari, quia oculos ſibi inuicem largiuntur; benignitatis enim eſt, vt iuſtitiam moderetur, manuque quodammodo trahat, & ſimul iuſtitiæ eſt clementiam moderari; ſed accipe verba Gregorij. *Regat ergò diſciplinæ uigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet uigorem.* B
D.Gregor. 15. moral. c. 12.

Oculorum noſtrorum pupillæ, licet cùm integræ fuerint, vultus venuſtatem illuſtrant; cum tamen ex illis vna obſcuratur, lucis incrementum in aliam excitare videtur, quæ per ius accreſcendi lucem alteri ereptam ſibi vſurpat: diſpari longè ratione virtutes iſtæ procedunt; cum enim ſociæ ſimul fuerint, illuſtriſſimam ſui pompam præbent; at ſi earum vna caliget, caligat & altera; detrimentum alterius eſt, vnius obſcuritas. Sed do Gregorij verba. *Diſciplina uel miſericordia multum deſtruitur, ſi una ſine altera teneatur.*
D. Gregor. lib. 20. moral. p. 4. c. 6. c. diſciplina q. 25. diſt.

Vt igitur ſimul vtramque ſuo animo foueat, eniti debet Antiſtes: compertum vtique mihi eſt, tùm ex Ariſtotele, tùm ab experientiâ, arduum maximè eſſe, vt quis extremis euitatis, conſiſtat in medio: *difficile eſt in vnoquoque medium capere: quemadmodum etiam difficile eſt in circulo medium inuenire, uel centrum.* Sic Stagyræ Magiſter: hâc ſanè in re tantæ difficultatis eſt medium reperire, vt hoc potiſſimum in causâ ſit, cur Sanctiſſimi viri Gregorius, Chryſoſtomus, Nilus aſſeruerint, populorum regimen, artem artium eſſe, & ſcientiarum ſcientiam. C
Si verò medium hoc attingat Antiſtes, is ſanè Gerſone docente, iam primas in curſu regiminis habet, & metam ferè poſſidet.
Ariſt. 2. Ethic. c. 9.
D.Gregor. Nazianzen. or. 8.
Greg. mag.
D.Chryſoſ. hom. 25. in 2. ad Cor.
D.Nilu. l. 6 Aſcet.

§. I.

HAnc ab Apoſtolo in Epiſcopis exigi animi dotem verbum illud exprimit, *Moderatorem, hoceſt æquum.* Aequitas, Ariſtotele ſuffragante, omnimodam iuſtitiæ ſeueritatem expungit, & Epicheiam effingens, propiùs ad benignitatem accedens, à Diuo Cypriano, quem Panormitanus refert, vocatur Iuſtitia dulcore miſericordiæ temperata. In Apibus, quæ aculeo ſimul rigent & melle dulceſcunt hoc forſan magiſtra natura nobis expreſſit.
Gerſon. pag. 3. opuſculo de religio. perfecta, & modera. conſid. 2.
Ariſt. 5 Eth. c. 10.
Abb. in c. magnæ n. 3. de . .
Cōcil. Tridēti. ſeſſ. 13. de Refor.

Aptiùs tamen hoc idem nobis Tridentina Synodus explicauit, quæ modum nobis indicans, quo in populis corripiendis gerere nos debemus, ita vt paternas primùm admonitiones adhibeamus, inde obiurgationes & minas, tandem ſupplicia, ſtatuit. *Sin autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia, iudicium cum lenitate ſeueritas, adhibenda eſt &c.* D
hoc eſt in clementiæ ſolio adminiſtranda nobis iuſtitia eſt, nec alia noſtris è manibus vulnera infligenda, quàm amoris, adeò vt crucient ſimul & ſanent, haſtam Achillis imitati, de quo vates egregius ait,

Ouid.

Vulnus Achillæo, quæ quondam fecerat hoſti,
Vulneris auxilio Pelias haſta tulit.

Quàm benè hoc idem claro ſatis ſymbolo Aegiptij deſignarunt: ſceptrum enim deſcripſere, cuius faſtigio Ciconiæ caput immineret, ad eius verò imam partem Hippopotami (monſtrum hoc eſt frequens ad Nilum) caput ſubiaceret: pietatis ſymbolum Ciconia eſt, vt potè quæ ſenio laborantes genitores enutrit; Hippopotamus ècontra ferox, & ſæuum animal ſeueritatem exprimit. In Principe igitur

igitur

igitur hæc deſponſentur, itâ tamen vt Principatum clementia obtineat. Quod
A ſi commendatiſſimus præ clementiâ fuit, Suetonio Teſte, Auguſtus, & Tiro Sueton. in Aug. c. 33.
Proconſul Plinianis præconijs fuit inſignitus, an non Ethnicis viris eò nos cle- Plin. l. 9. epiſ. 5.
mentiores eſſe tenemur, quò ſanctior & illuſtrior noſter eſt Principatus?

Quid tamen eſt, vt extera hic congeram monita, ſi plurima ſunt in promptu cœlitùs elapſa ad hoc idem docendum oracula? quis enim, vt de his dicere exordiar, ſacramentum non agnoſcat in eo, quòd dum de ſupremo largiendo Sacerdotio agebatur, præcepit Deus, vt ſcilicet amygdalinam virgã quæque tribus in tabernaculo collocaret, & illa cæteris tribubus antecelleret, cuius virga in flores (Num. 27. 1.) & fructus vberi fæcunditate progerminaret: quorſum autem amygdalina potius virga, quàm alterius ſpeciei ad id eligatur, niſi quia cum prædurum corticem fructus ille exterius induat, dulciſſimum verò fructum interius foueat, intelligeret Pontifex, pari quoque ſibi ratione cum reis agendum, adeò vt lenitas ſimul & ſeueritas in eos exerceatur; do verba Nyſſeni Gregorij. *Hoc fructu, quem*
B *Aaronis virga ediderat, qualis debeat eſſe Sacerdotis vita monemur; aſpera enim, & continens, duraque debet exteriùs eſſe: intùs autem, & in occulto ſuaue quoddam edulium continere.* (D. Gregor. lib de vita Moyſ. propè fin.)

Sed in Arcâ hoc idem expendas velim; in ipsâ enim, ex Dei præcepto, vnâ cum legis tabulis ſacerdotalis virga, & manna ſeruabatur, vt hinc certiores nos Deus faceret, virgæ ſimul duritiem, & mannæ dulcedinem in Dei ſeruandâ lege à nobis adhibendam: Ad Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Hyeroſolimitanum, & Antiochenum Antiſtitem ſcribens Diuus Gregorius hæc ſignificauit hoc ſtylo. *Sit ergo amor, ſed non emolliens; ſit rigor, ſed non exaſperans; quod benè illa tabernaculi arca ſignificat, in qua cum tabulis virga ſimul, & manna eſt: quia cum ſcripturæ ſacræ ſcientia in boni Rectoris pectore, ſi eſt virga diſtrictionis, ſit & manna dulcedinis.* (Hebr. 9. D. Greg l. 1 epiſ. 24. Ezech. 41. 18. in fin.)

Cherubim ille, quem in templo ſpectauit Ezechiel, faciem ex vnâ Parte humanam, ex alia leoninam præferebat, & inter vtramque palma vireſcebat; hinc
C edocemur, quod Præſules, qui è ſui miniſterij celſitudine in Cherubim exprimuntur, in ſontibus caſtigandis humanitatem ſimul hominis, & leonis ferociam tenentur induere, leones humani, & homines leonini; quod ipſum ab illo leone ſignificatur, cuius in ore mel apum induſtria elaboratum inuenit: *De forti egreſſa eſt dulcedo*; (Iud. 14. 14.) palmæ autem quibus vtraque facies ornabatur, annon oſtendunt, quàm pergrata huiuſmodi virtutum connexio Deo ſit é triumphis, quorum palma ſimbolum eſt, quibus à Deo in cęleſti Capitolio efferentur.

Ad hoc idem ſignificandum leones illi, & boues accedant, quos inter Templi, (3. Reg. 1. 29.) & Cherubim baſes Salomon efformauit; tàm diſparis generis, & ingenij animantia connexa ſimul ſibi erant, & Cherubim ipſis aſſociata, vt indicarent, Epiſcopos, quibus veluti ſpirantibus baſibus Religio Chriſtiana fulcitur, leonis ſimul fortitudinem, & bouis lenitatem in populorum regimine adminiſtrando præſeferre debere: Gloſſa ſimul, & Beda hoc indicarunt, ſed venuſtiori dicendi formâ Diuus Bernardus expreſſit. *Quicumque ſollicitudinem regiminis ſuſcipiunt, tanquam baſes portant onus ſuppoſitum. Cherubim plenitudo ſcientiæ interpretatur; In baſibus Cherubin monſtratur, quia Prælati Eccleſiæ pleni eſſe de-*
D *bent cæleſtis ſcientiæ, per leonem terror ſeueritatis figuratur, per bouem verò patientia manſuetudinis oſtenditur: itaque in baſibus neque leones ſine bobus, neque boues ſine leonibus exprimuntur; quia Prælati Eccleſiæ aliquandò rigide, aliquandò cum dulcedine, aliquando cum aſperitate, aliqundo verbis, aliquando flagellis debent ſubditos ſuos corrigere.* (Beda ibid. D. Bernar. de modo viuendi ad ſoror. c. 18.)

Idem planè in illo curru Ezechielis Galfridus Abbas animaduertit: in quatuor illis animantibus quibus celerrimè trahebatur, Præſules ſacros ipſe deſignari arbitratur: Virgam, & baculum hìc etiam agnoſce, quò ſe recreari Dauid profitebatur; baculo enim fulciendus eſt, qui virgâ percutitur, ita vt nec immodicâ benignitate ſubditi animus vitietur, nec præferoci ſeueritate pręceps impellatur. Oleum, & vinum hìc habes, quibus viatoris illius vulnera à latronibus ei illata Samaritanus aſpergit: ecligma etenim ad prudentiæ lancem ac- (Ezech. 1. Golfrid ib. Pſal. 22. 4. Luc. 10. 84.)

commo-

commodatum componendum eſt, quo ſimul aſperitas, & dulcedo miſceatur, ſua-
uitas ſimul & acerbitas, pietas & ſeueritas, clementia & iuſtitia, lenitas, & ri- A
gor, ad animæ obducenda vulnera adhibeatur, ne vel immodica lenitate putre-
D. Greg. l. 20. mor. c. 8. ſcant: vel nimio rigore exaſperata turgeſcant, ſed accipe Gregorij verba. *Vt per*
oleum foueantur, & per uinum uulnera medeantur, miſcenda eſt lenitas cum ſeueri-
tate, faciendumque quoddam ex utraque temperamentum, ut neque multa aſperitate
D. Gregor. Paſtor. c. 5. & lib. 2. ep. 24. *exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate diſſoluantur.* Quod ipſum iiſdem
planè vocibus aliàs exarauit, tùm cùm in ſuo Paſtorali Præſules omnes inſtruxit,
tùm cùm ad quatuor ſuperiùs memoratos Patriarchas epiſtolam miſit: breui hęc
Tacit. l. 21. annal. omnia magnus ille ſcriptor expreſſit. *Clementiamque, & iuſtitiam capeſſas.* Tra-
Plin. in Panyg. ianum hac in re præ alijs Plinius commendauit: *in omnibus cognitionibus quam*
Greg. Naz. or. 7. & 28. *mitis ſeueritas, quam non diſſoluta clementia*: at veriùs in magno Baſilio Na-
zianzenus Orator hoc idem celebrauit; in ipſo enim, ait, tàm venuſtè hæc in-
erant, vt nec aut mollities diſſoluta eſſet, aut ſeueritas rigida, & tetrica eſſet.
D. Auguſt. tract. 6. in Ioan. Nec aliâ de causâ Diuinum eundem Spiritum columbâ ſimul, & igne diſignari B
docet Diuus Auguſtinus, niſi vt nos, qui dùm inauguramur, Diuinum indu-
imus ſpiritum, iuſtitiæ ſimul ignem, & columbinam lenitatem in noſtro regi-
mine præſeramus. Ex eo etiam illius aulici Præfecti enigmate hoc idem oſten-
ditur, qui debiti partem quo obſtringebantur debitores, eis remittens, com-
mendatus à ſuo Domino fuit: diſcant hinc Præſules à cęleſti Patre familias ſe
pariter fore commendandos, ſi pietatis, & miſericordiæ amore aliquà pœnarum
Theoph. Anth. l. 3. Comment. in Euang. parte reos abſoluerint, quam iuſtitiæ rigor exigebat. *Hanc comparationem Sal-*
uator illico iuſtitiæ, id eſt Epiſcopis dedit, ut quomodo domino ſuo fraudem fecit, ut
haberet unde poſtea uiueret; ita Epiſcopi non omnia peccata ulciſci debeant &c. Sic
Theophilactus Anthiochenus,

Quid plura congeſſerim, ſi Diuinus ille moderator in vniuerſi regimine hoc
D. Paul. epiſ. 10. ad ſeuer. idem clarè nobis oſtendit: tam aptè enim ſeueritatem lenitate temperat, *ut etiam*
eius ira miſericordia ſit, vt Diuus Paulinus ait; egregiè id ipſum confirmans
D. Abroſ. io Theom. Pſal. 144. 5. Diuus Ambroſius, eaque verba expendens, *miſericors, & iuſtus Dominus, &* C
Deus noſter miſeretur, vides, ait, vt iuſtitiæ vim geminâ miſericordiâ velut
clauſtro quodam coarctet, vt omnibus pateat in ipsâ ſe iuſtitiâ eſſe miſeri-
cordem.

§. II.

Sapien. 12. 18. EGregium ad rem hanc illud de Deo Regum ſapientiſſimus pronunciauit,
Tu autem dominator uirtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reue-
rentia diſponis nos. Tria igitur ſuam iuſtitiam exercens Deus expendit; ſuæ pri-
mùm virtuti ipſe dominatur, hoc eſt potentiam ſuam ità moderatur, vt non
omnes eius vires in ſupplicijs inferendis exerceat; alterum inde eſt, quòd tran-
quillè, & vrbanè de noſtris operibus arbitratur, & quod potiſſimum videri poteſt
quoad humani ſermonis morem, *cum magnâ reuerentiâ* nobiſcum agit, vel vt Va-
tablus habet, *cum magnâ moderatione*. O Diuinam profectò ſapientiam, & bo-
nitatem! Si Deus vniuerſi architectus, & Princeps, ad cuius nutum tota iſta D
rerum creatarum moles in tranſuerſum acta deficeret, tàm humanè, & benignè
nos agit miſerrimos homunculos, quorum ſceleribus iuſta eius indignatio fre-
quentiſſimè irritatur; an ſuperciliosi, & acerbi nos erimus ergà ſocios homines,
noſtræque naturæ conſorres? an non coërcenda nobis ea poteſtas erit, quàm ad
pietatis etiam exercitium Deus nobis impertiuit? an in delinquentibus animad-
uertendis animi duritiem exuentes tranquillè placidèque eos agemus, & ea, quâ
Am. Marc. fas erit reuerentiâ? filij noſtri, oues noſtræ ſunt: ſanè ex eodem Ammiano Mar-
cellino docemur in hoc potiſſimùm probi regiminis normam eluceſcere, *Nihil*
aliud eſſe imperium, ut ſapientes definiunt, niſi curam ſalutis alienæ: bonique eſſe
Senec. de Clement. *moderatoris reſtringere poteſtatem.* Senecæ pariter effatum fuit, licet Neroni fru-
ſtrà inſinuatum, commendatiſſimum eſſe, *hebetare aciem imperij.*

Hoc

Hoc ſanè ſignificare ſupremus videtur magiſter, cùm ingentis luminis pompâ Marc 9. 3.
A redimitum ſe inſpectandum tribus diſcipulis in Thabor faſtigio exhibens, ſui ſo-
cios elegit mitiſſimum omnium Moyſem, & omnium ſeueriſſimum Eliam: in
horum medio Chriſtus eſt, hoc eſt virtutum omnium abſolutum exemplar: ne
igitur mireris, ſi ad eorum aſpectum captus Petrus triaque tribus illis taber-
nacula erigere exoptans, aſperè obiurgetur à Chriſto, & tanquam ineptiſſimus
reijciatur, *non enim ſciebas quid diceres*, iuſtitiam ipſe à clementiâ diſſociabat, Marc. 9. 5
quæ ſine ingenti pernicie diſſociari non poſſunt, ſi connexæ ſibi inuicem ſunt,
non diſtinctâ, at eâdem ſede detineantur: *eſſe comites atque contubernales iuſtitiæ
æquitatem, atque clementiam*; ſic olim è Stobæo Diogenes: hoc autem errore
ſe Diuum Petrum implicaſſe ſatis docet D. Paſchaſius: *error tamen in cauſa eſt,* Stobe. ſem 147.
quòd tria ſe repromittit facere tabernacula, vnum ſcilicet, ac ſi priuatum, Ieſu, alte- S. Paſcaſ. l. 8
rumque Moyſi, & alterum Eliæ, quaſi non eos caperet vnum tabernaculum. Inue- in Matth.
nire Deum quis valeat in iuſtitiæ domo, quin ſimul clementia non inhabitet:
B Deo ſimul hæ adſtant, iunctiſque officijs famulantur: elegantiſſimè, vt moris
eſt, Rauennas hæc Antiſtes expreſſit. *Penes Deum neque pietas ſine iuſtitia, neque* D. Chryſ.
ſine pietate iuſtitia: cæleſti ſenſu ſine bonitate æquitas, ſine æquitate bonitas non ha- ſer.
betur: iam rationem de hoc accipe, cuius etiam vi nos obſtringimur ad vtramq;
ſimul virtutem noſtris moribus coniungendam: *Nam virtutes ſi ſeparatæ fue-
rint, dilabuntur: æquitas ſine bonitate ſæuitia eſt; & iuſtitia ſine pietate crudelitas
eſt*: iniqua ipſa æquitas eſt, ſi à clementiâ diuidatur: ad Sanctuarij ſtateram li-
brandam, vtraque manus adhibenda eſt, quarum vna clementiam, ſeueritatem
alia repreſentat: illius rigorem hæc moderetur, languorem huius illa confirmet:
accipe iam Gratiani ore relatam Sancti Iſidori ſententiam. *Omnis qui iuſtè iu-* D. Iſidor l.
dicat, ſtateram in manu geſtat, & in vtroque penſo iuſtitiam, & miſericordiam 3. ſent. de ſum bon. c.
portat: ſed per iuſtitiam, reddit peccanti ſententiam; per miſericordiam peccanti 540. omiſs.
temperat pœnam: vt iuſto libramine quædam per æquitatem corrigat, quædam verò 10 45 diſt.
per miſerationem indulgeat.

C Prudentiæ & rationis eſt, ſuas cuique partes adſcribere, vt tranquillè ſimul
& placidè degentes, ſuam vnaquæque ſedem habeat, quâ ſuum miniſterium exe-
quatur; cum enim in rebus, quæ ad poteſtatis exercitium referuntur, æquè ac
in amatorijs facilè Zelotypia exardeſcat, vnicuique ius ſuũ deſignandum eſt, ità vt
mutuâ charitate concordes, auxiliares ſibi porrigat vires, & conſortes ſuæ gloriæ
ſe inuicem faciant: iniurioſum illud *Meum*, & *Tuum* prorſus eliminent, & vicibus
amoris inter ſe obſtrictæ habenas imperij moderentur. *Oportet quippe, vt omnia* Arnol de Verb. Dom
quæ agit moderatrix ratio ſic diſponat, & ſic ſuis locis aptet miſericordiam, & iudi- in Cruce tra
cium; vt cum iudicat, ſeueritas non excludat clementiam: & cum miſeretur, iuſtitiam vlt. propè
pietas non derelinquat. Sic Carnotenſis Arnoldus. Parentes ſimus, eneruem fin.
Heli hebetudinem, & Manlij Torquati præferocem rigorem euitemus: Paſtores
ſimus: deuias oues tenui virgâ ad ouile reuocemus, non in prærupta rupium
ſaxorum ictibus impellamus: medici ſimus: leuiſſimis medicamentis vtamur,
non ferrum exeramus & ignem: venuſtiſſimè de his Seleucienſis Baſilius hæc ha-
bet. *Periti Medici plus de arte cient admirationis, non cum ferro, & igne, in belli* S. Baſil. Sel. orat. 10.
modum, vim mali domant; ſed cum leuibus pharmacis affecta parti adulantes ægrum
D *ſcitè perſanant.* Ipſe quin Seneca potentiora ad animorum morbos ea medica-
menta eſſe cognouit, quæ non exaſperant, ſed emolliunt. *Ipſos faciliùs emenda-* Senec. l. 1. de Clement c. 22.
bis minore pœnâ. Sæuientium torrentum impete ſterileſcunt agri; cum è contra
leniſſimo curſu præterfluens Sebethus ſubiectos campos mirâ vbertate fœcundat.
Præſules demùm ſacri ſimus: his autem non ſubiecit populos Deus ad dominij
faſtum, ſed ad regiminis bonum: quàm potens ad gentium amorem: & famam
nobis comparandam erit hæc ſeueritas clementiæque ſocietas: poteſtatis noſtræ
faſtigium non hæc eneruabit, at fulciet: fidem ſibi de hoc facientem audi Ma-
gnum Gregorium, hoc eſt magnum in regiminis diſciplinâ magiſtrum. *Ipſa* D. Greg. l. 6 in 1. Reg.
*quippe auctoritas Sanctæ Eccleſiæ cum ſine miſericordiâ eſt, nulla eſt: quia tunc ſpiri-
tualis eſt rigor diſciplinæ, cum à lineamento non vacat miſericordiæ.*

Huiuſmodi clementia, cum quâ res noſtri Principatus iuſtitia quoque com-

municet, improbos æquè plectet, ac eis fauebit, qui vel mollioris animi ſunt; vel præ imbecillitate in noxas aliquas ceciderunt. Hinc fiet, vt leuiora errata A
diſſimulentur, ità tamen vt ſuauiter noxius ſerpens eruatur & elidatur, iuxtà ea, quibus Antiſtites Diuus Gregorius informauit. *Nonnulla quippè prudenter diſſimulanda ſunt, ſed quia diſſimulantur indicanda, & cum delinquens & deprehendi ſe cognoſcit, & perpeti; has quas in ſe tacitè tolerari conſiderat, augere culpas erubeſcat, ſeque ſe iudicet, puniat, quem ſibi apud ſe Rectoris patientia clementer excuſat.*

D. Greg. 2. Paſt. c. 10.

Quin, ſi compertum nobis fuerit, proprium iam crimen à delinquente cognoſci, & è boni nominis deſiderio iam ab illo reſipuiſſe, ex hoc iuſtitiæ clementiæq; conſortio fiet, vt ea tanquam cœcutientes non inſpectemus, illudque ſimulemus, ad aures tanquã noſtras eius non perueniſſe delictũ, eiuſq; nomen laudabili nobis famâ ſeruari; quorſum enim indigneris, ſi iam eſt vulnus obductum? quin potius pernicioſa medicina eſſet; vt enim ille animaduerterit, ſuum iam omnibus crimen patere, pudoris habenas excuteret, eumque famæ ſplendorem, quo il- B
luſtrari deſiderat, imprudenter, impudenterque negligeret. *Diligentiùs enim viuit, cui aliquid integri ſupereſt; nemo dignitati perditæ parcit: impunitatis genus eſt, iam non habere pœnæ locum.* Ex aduerſo autem quoad vſque viget pudoris robur, potentius hoc eſt ad noſtras cupiditates refrænandas, quàm quælibet alia ſuppliciorum pœnarumue formido; venuſtiſſimè hæc habes ab Hieronymi calamo. *Ingenia liberaliter educata faciliùs verecundia, quam metus ſuperat, & quos tormentum non vincit, interdum vincit pudor.*

Senec. l. 1. de Clement. c. 22.

D. Hieron. epiſt. 26.

Hinc pariter fiet, vt dulciùs humaniùſque eos agemus, qui vel Dei beneficio, vel ſuo ingenio aptiores cæteris ſunt ad diuinum cultum exercendum; cultores illos imitati, qui in eâ excolendâ arbore induſtriorem longioremque dant operam, è quâ pergratos ſuo Domino fructus ſperant colligendos.

Hinc demum fiet, vt iuxtà D. Gregorij documentum, Patris ſimul ſeueritatem, matriſque clementiam ſubditis noſtris exhibeamus. *Curandum quippe eſt, vt Rectorem ſubditis, & Matrem pietas, & Patrem exhibeat diſciplina*: Pater ſit, cui non C
iracundia, ſed amor ferulam ſubminiſtrat; nec enim iracundiæ locum dare poteſt, quæ non tantùm naturæ ipſi, ſed etiam iuſtitiæ adeò aduerſatur, vt diuinam hanc virtutem vitiet & euertat; vt enim ex eodem Gregorio docemur. *Vera Iuſtitia compaſſionem habet, falſa verò dedignationem.*

D. Greg. 2. p. Paſtor. c. 6.

D. Gregor. homil. 34. in Euangel. c. vera 15. 45. diſt.

Illud in huius fine capitis ſtatuatur, Epiſcopalis miniſterij eſſe, non tâm præterita crimina caſtigare, quàm etiam facienda præpedire: reum plectat, non eò tantùm quòd peccauerit, ſed ne in poſterum peccet, & ne ex vnius impunitate delicti licentiam ſibi cæteri aſſumant, quâ populos polluant, & nullo fræno coërcita vndique debacchentur; arguendus profectò non erit, vel vt eneruis & hebes, vel vt ſeuerus & durus, iuxtà ea Caſſiodori verba. *Benigni eſt Principis non tam delicta velle punire, quam tollere; ne aut acriter vindicando æſtimetur nimius, aut leniter agendo putetur improuidus*

Caſſiod. l. 1. epiſt. 30.

Potiſsimùm in Epiſcopo benignitatem clementiamque requiri. D
Cap. XXIII.

MORVM rectitudo, & omnimoda integritas, quæ neutri parti propenſa in medio ſolum attingendo, ſeruandoque verſatur, quàm facilè eſt, vt verbis doceatur, tâm pariter eſt arduum vt operibus expleatur: fieri non poteſt, vt ſua ſemper opera intrà iuſtitiæ, clementiæque limites ità libret Epiſcopus, vt quandoque non deflectat, & alterutri deficiat: innumera propè ſunt, quæ in ſingula diei momenta obijciuntur; omnia autem ſuis circumſtantijs accomodare, & propriâ veluti in ſede ſtatuere, non humanum at diuinum opus videtur. Ne igitur

igitur quando aberret Antiſtes, ad benignitatis potius quàm ad ſeueritatis viam
A deflectat, *Humanus enim animus, ſi tamen humanus, in humanitatem & benignitatem potius inclinet*: ſic Nazianzenus: cælitùs impertitum hoc nobis oraculum D.Gregor. Nazianz.
illuſtris illa in ſacris Canticis fęmina ſignificauit, quę cum apprimè ſciret in ſupplicijs inferendis acerbitatem ſimul & pietatem á ſuo Sponſo miſceri, *Bibi vinum meum cum lacte meo*, præ vino lac elegit, hoc eſt præ rigore clementiam. Cant. 5.1.
Meliora ſunt vbera tua vino: probat hæc Petrus Bleſſenſis, eò quia clementia (dummodo in languorem non deſciuerit) nec Deo nec hominibus iniurioſa ſit. Cant. 1. 8. Petr. Bleſſ. epiſ. 110.

Ipſa eadem iuſtitia eius operibus acquieſcet; tùm quia, vt ſuperiùs dictum eſt, cum clementiâ gaudet habere conſortium; tùm quia eá maieſtate in principibus & potiſſimùm ſacris clementia redimitur, vt cæteræ omnes virtutes, quæ ad Reipublicæ regimen referuntur, obſequium illi præſtent, & principatum vltró concedant: *Benigni quippè Principis eſt ad Clementiæ modum tranſilire terminos æquitatis; quoniam ſola eſt miſericordia, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recuſant*, ſic Caſſiodorus. Caſſiod. l. 2 var. ep 9. c. Pon. in fin diſt. 14.
B Nullum ſanè gratius thimiama odoratur Deus, nulla charior illi hoſtia litatur, ſacrificium nullum, nullum obſequium, & holocauſtum oculos Diuinos potentiùs allicit, quàm ea pietas, quam populis Diuino ex amore præſtamus: apud ſacros Canones Pontifex Calixtus hæc habet, *Potior eſt miſericordia omnibus holocauſtomatibus & ſacrificijs*. Nil igitur mirum, ſi quibuſcumque alijs muneribus contemptis, lenitatem ſolummdò ſuam Deo Dauid offerret, vt omnium pretioſiſſimum Deoque pergratum: preces, ieiunia, voluntaria corporis ſupplicia, ſacra carmina, labores, bellicoſque ſudores, quibus inter acies & arma ſtrenuiſſimus Ductor, ad ſuperſtitiones euertendas irroratus erat, Dauid reiecit, vtramque miſericordiam Deo ſuo litauit. *Memento Domine Dauid & omnis manſuetudinis eius*. Pſal. 131. 1.
Hæc enim vna virtus eſt, cuius magiſterio ipſam Diuinam ſimilitudinem aſſequi licet; quamuis enim paria omninò ſint Diuinarum ornamenta virtutum, & æquè omnia infinita; adhuc tamen præ cæteris miſericordiam ille prædicat & oſtentat, tanquam ditiſſimum ſuæ Diuinitatis
C theſaurum. *Et miſericordia eius ſuper omnia opera eius*: quòd fuit in causâ, vt ad Pſal. 144. 9.
Cęſaris animum in Conſtantinopolitanos Ciues indignatum emolliendum Diuinam Clementiam Nazianzenus magiſter obiecerit, quam imitatus ipſam poſſet, *nullo labore diuinitatem aſſequi*: inconcuſſa ſanè Aquinatis ſententia eſt, optimam eam virtutem omnium eſſe, quà Deo aſſimilamur; hæc autem Clementia ſola eſt; ipſe quin Plinius ſui Traiani laudes venditans in illud erupit. *Nullum eſt præſtabilius, & pulchrius Dei munus erga mortales, quàm Deo ſimillimus Princeps*. D.Gregor. Naz or. 17. D.Thom. 2. 2. q. 30 ar. 4. Plin in Pan

Hinc Diuus Chryſoſtomus animaduertit, frequentiſſimum Chriſto Domino fuiſſe, vt manſuetudinem ſuam nobis imitandam obijceret, vt potè quæ præ alijs virtutibus à Deo diligitur & iubetur. Tám intima hæc Chriſto ipſi eſt, vt nullâ aliâ potiori ratione Paulus ſermonem ſuum obarmauerit ad Corynthiorum animos expugnandos, expugnandaſque morum corruptelas, quàm ſi Chriſti ſeruatoris benignitatem clementiamque præponeret. *Obſecro vos per miſericordiam & modeſtiam Chriſti*: vox ea *modeſtiam* ſonat è Græco codice *comitatem*. D. Chryſoſt. hom. 5. in Ioan. 2. Cor. in 1.

Nos viuentes iudicaturus Chriſtus non in ſeueritate, & iuſtitiæ ſede, ſed in
D clementiæ & lenitatis ſolio ſuum tribunal collocauit iuxtà ea Pauli, *Adeamus ergò cum fiduciâ ad thronum gratię eius, vt miſericordiam conſequamur*: nos igitur etiam Chriſtum æternum Sacerdotem, & Pontificem imitati, ſedem in pietate noſtram ſtatuamus; miſericordiæ nunc ille tribunal premit, vt formidandam iuſtitiæ ſedem extremâ vniuerſi iudicij die impleat; Patris nunc vices agit, iudicis partes tunc acturus. *Hoc nunc interim opus ſiue officium eſt, non tàm iudicis ſedentis in throno iudicij & iuſtitiæ, quàm Pontificis ſummi ſedentis in throno gratiæ*. Sic Rupertus Abbas. Hebræ 4. 16. Rub. Abb. l. 13. in Matt.

Hinc fit, vt ad eius exemplar ſe conformantes Epiſcopi in clementiæ potius quàm in iuſtitiæ partem declinent, vt clementem ſibi Numinis manum experiantur. *Sic & omnes qui iudices animarum poſiti ſunt; ſuprexaltet miſericordia iudicium, vt idem ipſi conſequantur*. Cùm autem Chriſti vices Antiſtes exerceat, Rup. Abb. l. 9 Diu. off.

quis ignoret eaudem illi ſedem occupandam, eoſdem ſibi mores vſurpandos?
Quatuordecim epiſtolis tanquam pyropis illuſtribus, imò ſtellis clariſſimis Or- A
thodoxam Religionem Paulus illuſtrauit; nulli autem, cui aliquam ex illis tranſ-
mittit, miſericordiam prænunciat, & auſpicatur, præterquam Epheſino Præ-
Ad Tmot. 1.1. & 2.1. ſuli, *Timotheo &c. gratia & miſericordia.* De hoc rationem ſciſcitanti peracutè
Chryſoſtomus reſpondebit, ab eo id factum, vt oſtenderet potiſſimam Epiſco-
D. Chryſ. hom.1.in 1. ad Timot. porum dotem miſericordiam eſſe & pietatem: *quenam verò ratio eſt, cur in ce-
teris Epiſtolis nuſquam miſericordiam deprecatum eſſe deprehenditur. Nempè enim
Doctores maximà miſericordià indigent.* Cuius veſtigijs Rupertus Abbas adhæ-
Rup. Abb. in c.1 Apoc. rens ait, in Timothei perſonà Epiſcopos omnes Pauli ſermone inſtitui, eique
præ alijs virtutibus Clementiam maximè commendari. *Paulus in Timotheo Epi-
ſcopos omnes informabat, cuius officij ſummum & neceſſarium decus eſt miſericordia.*
Pretioſiſſima hæc omnium gemmarum eſt, quibus Epiſcopalis Thiara collu-
ceat, & clariſſimum omnium ornamentum, quibus ſacra ſedes irradiet. Inde-
corum ſanè nimis eſſet, quòd Chriſti diſcipulus, & Vicarius, clementiæ & beni- B
gnitatis calle reiecto, viam ſeueritatis incederet; quàpropter, cùm ex inurba-
nitate, quâ Samaritani intrà vrbem noluerunt eum excipere, Iacobus & Ioannes
diſcipuli acriter indignati, facultatem ab eo rogauerint, vt pluuium ignem ad
eam delendam vrbem immitterent, quæ Dei præſentiam, Deique verba reijcie-
bat, eorum acerbitatem obiurgauit amantiſſimus Dominus. *Neſcitis cuius ſpi-
Luc. 9. 55. ritus eſtis.* Eliam vos quem imitamini, in ſpectatis; lex antiqua cordi veſtro eſt,
D Hyren. l. 4. contra hæreſ.c. 27. quæ, vt docuit Diuus Hyræneus, cum ſeruis imponeretur, aſpera meritò erat, vt
ſuppliciorũ terrore ad eam ſeruandam compellerentur; apsgè vobis hęc ſenten-
tia, quæ meis votis longè diſcordat! Lex Euangelica non ſeruis at filijs enuncia-
tur, & animas inſtruens, corpora etiam ad virtutum exercitamenta ſuauiter rapit.
Galat. 6.1. *In ſpiritu lenitatis*; à ſeueritate prorſus iſta diſcedit, & clementiæ militans, totum
ſibi vniuerſum ſperat dulciſſimè ſubigendum: ſanè Samaritanos his pietatis ar-
mis ille ſubegit, & qui eum fædiſſimè reiecerunt, ei ſe dedere in triumphum; ad
Epiſcopos inſtruendos refert hæc clariſſimus ſcriptor Ambroſius. *Quod verò di-* C
D. Ambr. in Lucam. 9 *ſcipulos increpauerit, quia ignem de Cælo ſuper illos deſcendere cupiebant, oſtenditur
nobis, non ſemper in eos, qui peccauerint, vindicandum; quia nonnunquam am-
plius prodeſt tibi Clementia ad patientiam, lapſo ad correctionem: denique Sama-
ritani citius poſteà crediderunt, a quibus hoc loco ignis arcetur*: ad pallium viato-
ris humeris eripiendum validior eſt Solis ſuauitas, quàm ferocientis Boreæ
fragor: ſceleſtos frequenter viros faciliùs reuocauit ad bonam frugem clementià
quàm ſeueritas: magnus ille Præſul dicendus eſt, qui populorum ſaluti conſulit,
non aſpera, ſed dulcia adhibendo. Egregium admirandumque munus illud ex-
titit, quo ad ſuum populum ritè gubernandum Salomonem Deus ornauit, *Dedit
3 Reg. 4.29 quoque Deus ſapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem
cordis quaſi arenam, quæ eſt in littore maris*; quæ autem proportio intercedit
inter maris arenam, & perfecti regiminis diſciplinam? audi Hebræum Phi-
Philo l. de ſomn. lonem ſic egregiè ratiocinantem. *Progenies ſapientia cum arenà confertur, quia
marinas vndas littoralis arena obiecta repercutit.* In hoc præcipuè moderatoris
prudentia conſiſtit, vt ſcilicet ſubditorum æſtuoſam ferociam, eâ clementiæ
quiete coërceat, quâ inſolentis Oceani furias placidè arena reuerberat; in pijs & D
lenibus viris gubernandis, nulla prudentia, nulla virtus oſtenditur: vt ceruico-
ſos, perditos, profligatoſque viros ad viam virtutis adducas, hoc opus, hic la-
bor eſt: Gratius Deo & hominibus erit, ſi tantum opus clementiâ Duce præſti-
teris; clementiam enim æquè à nobis cælum ac tellus efflagitat.

Caiet. in c. 3 Exod. Nec aliâ de cauſà, vt Caietanus opinatur, Diuinæ ſapientiæ conſilio factum
eſt, vt ſupremi tùm Synagogæ, tùm Eccleſiæ Hyerarchæ tàm fædè ſe polluerint,
& Aaron æquè ac Petrus ſacra ipſa, qubus præerant, violarent, niſi vt propriam
imbecillitatem experti faciliùs, & mitiùs alienas labes exciperent; in eo ſanè
D. Gregor. hom 21. in Euang. quod de Petro diximus, Caietano longè præceſſit Diuus Gregorius, cuius hanc
habes ſententiam: *Quod nimirum magnum eſſe pietatis diſpenſationem cognoſci-
mus; vt is, qui futurus erat Paſtor Eccleſiæ, in ſuà culpà diſceret, qualiter alijs
miſe-*

Digitized by Google

miſereri debuiſſet. Hoc autem multò validius in nobis forè quis non intelligat, A qui non ſemel aut bis, at frequentiſſimè humanam imbecillitatem in nobis ipſis ſumus experti. Quin eâ etiam in ſententiâ Diuus Damianus fuit, vt opinaretur nonnullos Antiſtites permittente Deo in crimina non pauca delapſos, vt nempè è pietate, quâ ipſi recipiuntur à Deo, in alios etiam exercere pietatem addiſcant. Vt igitur ſacras infulas pro dignitate Antiſtes induat, clementiſſimus ſuo ingenio ſit, adeò vt Apum Regem imitetur, qui aculeo caret, vel ſi eo pollet, D. Ambroſio teſte, nunquam eum exerit ad punctionem. Egregiè ſimul & breui totum hoc Diuinus Spiritus Zachariæ vatis ore deſignauit, cum de Zorobabel, & Ieſu Sedech filio, iuxtâ Lyranum, vel de alijs iuxtâ Hyeronimum, ſermonem habens ait, *Iſti ſunt duo filij olei*; oleum enim quis manſuetudinia eſſe ſymbolum neſciat? hoc igitur non peruncti tantùm, ſed vt itâ loquar compoſiti eſſe Præſules debent; quapropter commendantur ij potiſſimùm, qui clementiâ dulceſcunt, non verò, qui ſeueritate ferociunt.

D. Petrus Damian ſer 20. de S. Apoſ.

D.Amb.l.5 Exam.c. 21

Zacch.4.14

B

§. I.

SI igitur ad iuſtitiam ſimul, & miſericordiam pari menſurâ exercendam, omnimodâ rectitudine vti non licet, ad clementiam potiùs propendamus oportet, eò quòd ad nos præcipuè referatur, & commendetur à Deo; eò etiam magis ſtudendum nobis huic virtuti eſt, quò ſi ſeueritatem exercuerimus, aperto errandi diſcrimine implicamur, adeòque ad noſtra opera excuſanda egregium illud á Caſſiodoro vſurpare valemus, *Nam qui periculosè iuſti ſumus, ſub ſeueritate ſemper ignoſcimus*. Concinnè quidem eis, Aenea Syluio referente, Rudolphus Cæſar reſpondit, qui de immoderatâ lenitate eum arguebant, mihi quidem ſic Cæſar, frequentiſſimè dolorem rigor iniecit, nunquàm clementia.

Caſſiod l.2. ep.40; Aen. Si n l.2.de g Al.phon.

Huic addas, quòd licet deſignatas à lege pœnas iudex inferior non valeat; Prin- C ceps tamen dummodò partium, & Reipublicæ commoda ſeruentur, gratificari vtique poteſt; docet hoc Angelicus, cui præiuit vir clariſſimus Symmachus. *Alia enim eſt conditio magiſtratuum, quorum corrupta videntur eſſe ſententiæ, ſi ſint legibus mitiores; alia Dominorum Principum poteſtas, quos decet acrimoniam ſeueri iuris inflectere*. Canonum verò magiſtri facultatem hanc ad Epiſcopos vt ad Principes referunt concordi omnium ſuffragio.

D.Th.2.2. q.67 art.4. Synimac. l. 10.epiſt.63. Auctor iſte in ſua deciſ. 116 n.78.& ſe . p. 2.

Hinc Cantuarienſis Antiſtes D. Anſelmus & recenti hâc ętate Gebennenſis Præſul D. Saleſius illud vſurpabant, quod ſi de nimiâ, vel ſeueritate vel clementiâ arguendi à Deo eſſent, de iſtâ potiùs quàm de illâ ſe Deo iudicandos obijciebant, cũ Diuinam ſimilitudinem nobis iſta, non illa cõmunicet: à D. forſan Auguſtino hoc illi addidicerunt; hęc enim fuit eius ſententia, *Melius eſt, vt redarguamur de miſericordiâ, quã de crudelitate in die nouiſſimo: ſuperexaltat enim miſericordia iudicium*.

Vita Sales l. 3.c. 5.

D. Auguſt: ſer. 6?. ad fratres de Erem. l.10

Quin Plinius ipſe licet Ethnicus nimiæ potiùs benignitatis argui volebat; errorem ipſe ſuum fatebatur, nec tamen ab eo diſcedebat: fęlicem enim eum æſtimabat, & commendandum potius quàm arguendum. *Agnoſco crimen, amplector etiam: quid enim honeſtius culpâ benignitatis*. Commendatiſſima ad honorem D epiſtola videtur Marci Antonini Cæſaris: Fauſtinæ enim ſuæ coniugi reſpondens, quæ ad ſeuerè acritèrque eos puniendos, qui duce Auidio Caſſio, in eius caput regnumque conſpirauerant, eum ſummoperè excitabat; eius primum pietate commendatâ, amoriſque excellentiâ, quâ coniugis filiorumque ſaluti conſulebat, certiorem inde eam facit, ſe iam vxoris, filijs, eiuſdemque Auidij genero pepercisse. *Nihil enim eſt, quod Imperatorem Romanum melius commendet gentibus, quàm clementia: hac Cęſarem Deum fecit: hac Auguſtum conſecrauit: hac patrem tuum præcipuè ornauit: Denique ſi ex animi mei ſententiâ de bello eſſet iudicatum, nec Auidius eſſet occiſus. Eſto igitur ſeuera, Dÿ me tuentur: Dÿs pietas mea cordi eſt*. Proh Dei fidem! Pudeat ſuperſtitioſa ludicraque Numina mitiſſimos habuiſſe cultores, quos verum & mitiſſimum Numen haud habet! pudeat Ethnicos viros Chriſti fidei aſſeclis in eà virtute præcellere, quam Chriſti Religio profi-

Plin. l.7. ep. ad Epiſtitiũ.

M.Antonin.

profitetur! Quis Antiſtes, quis Præſul prædurus adeò animo erit, vt ad ſuperſtitioſi Cæſaris exemplum non emolleſcat. A

Verum tamen eſt, quod licet ad pietatem potiùs quàm ad iuſtitiam propendere videatur accommodatius, prudentiæ nihilominus erit, vt iuxtà ſuperiùs memorata, mediocritatem auream nos vndique aſſequamur, ne lenitas in languorem deſciſcat, & in deſidiam, quæ clementiæ ſpeciem præferentes ſcopuli confragoſi ſunt, in quos facilè noſtræ naues impingunt, & illiduntur.

Et quamuis Clementia, Principis inſtar, communes abhorrere leges videatur, nec anguſtis finibus circumſcribi patiatur, vt potè quæ ſuum vbique imperium latè protendit, & iuxta Regis Theodorici è Caſſiodoro ſententiam, gloriæ auida, beneficia vndique ſpargit, vt meras præconia. *Clementia non habet legem, nec debet ſub anguſtis terminis benigna ſequi, quam decet ſine fine laudari:* adhuc tamen illis vltrò ſe legibus ſubijcit, quibus cæteroquin è ſui maieſtate nominis abſoluitur: ſuum tuetur candorem ne ſe proſtituat, iiſque facilem humanamque ſe præſtat, qui ſuis beneficijs non abutuntur, ab eorum patrocinio abhorret, qui profligatæ iam famæ ſunt, ſuaque beneficia eâ tantùm mente exciperent, vt B nempè ad maiora crimina ſibi aditum ſternant, & benignitatem commendant, vt maiori ſcelerum onere obruantur: ſi huiuſmodi perditis viris ſuum ea fauorem, ſuum patrocinium committeret, proh quantùm ſui nominis iubar denigraret, & veram clementiam exuens in crudelitatem crudelitate ipsâ ſæuiorem deſciſceret: aurea ſunt ad rem hanc Senecæ verba. *Itaque adhibenda eſt moderatio quæ ſanabilia ingenia diſtinguere a deploratis ſciat. Nec promiſcuam habere, ac vulgarem clementiam oportet, vel abſciſſam: Nam tam omnibus ignoſcere crudelitas eſt, quàm nulli.* haud tamen hos illa penitus deſerit, ſolis inſtar, cuius lumen in improba etiam capita vltrò diffunditur: præcellere ſemper vult illa iuſtitiæ, iuxta illud Diogenis. *Modum tenere debemus: ſed quia difficile eſt, in partem humaniorem propende.*

Caſſiod. l. 2. ep. 30 l. digna. 104 C. de legib.

Senec. l. 1. de Clemen. c. 2.

Inclemens & iniqua Clementia eſſet, ait Diuus Ambroſius, ſi fœmineis precibus, vel lacrymis acta laqueum ab eius gutture raperet, quem ſcelera immania damnarunt: iuſta autem eſſet, ſi eorum cauſam tueretur, qui humanæ imbecillitatis potentià deliquerunt; quàm ſeuerè cum Adamo Deus egit, eò quòd diuinis muneribus locupletatus ſimul & roboratus non præ infirmitate, ſed præ mentis iniquitate peccauerit; quàm verò clemens, & mitis ergà nos Deus eſt, quos adeò imbecilles agnoſcit, & vel virium tenuitate, vel vitiatæ naturæ vi pronos ad lapſum: ſed do Ambroſium. *Nobis autem, qui hæreditario vinculo tenemur adſtricti, qui in hac carne ſumus, quæ priorum præiudicio detrita iam atque aſſuefacta peccatis non poterat emergere, quaſi iuſtus indulſit. Iuſtè enim ignouit heredi, qui præiudicio laborabat auctoris. Eſt ergo iuſta miſericordia, eſt etiam iniuſta miſericordia.* Vides igitur duplicem dari clementiam iuſtam ſcilicet, & iniuſtam? nam vt Ariſtotelis ſuffragium ſequar, ad ipſam Clementiam ſpectat, iuxta diuerſas temporum, locorum, perſonarumque rationes rigeſcere & ſæuire. *Is igitur, qui pro quibus oportet, & vt oportet, & cum oportet, & quanto in tempore oportet, iraſcitur, laudatur, eſt hic manſuetus.* C

D. Ambr. in Pſal. 118. octau. 8.

Ariſ. 4. Eth. c. 5.

Illud demùm ſignificare Epiſcopo liceat, quòd ad clementiæ ſpecimen exhibendum ſicut optima erunt, quæ nos Ariſtoteles, Xenophon, Hebræuſque Philo docuerunt, hoc eſt, vt beneficia ſuis ipſis è manibus tanquam flores, & gemmas effundens, ſuo Vicario rigida cedat & ſeuerà; ſic etiam ad præmia conferenda probis, quàm ad pœnas improbis inferendas procliuior ſit, voluptatem in illis, in his moleſtiam ſuam oſtendens, iuxtà illud Claudiani. D

Ariſtot. 1. Polit. c. 2. Xenoph. in Herone. Philo. l. de Abrah.

Sit piger ad pœnam Princeps, ad præmia velox,
Et doleat quoties cogitur eſſe ferox.

Claudian.

Lentè

A

Lentè in ſuis ſtatuendis rebus inceda t Epiſcopus. Cap. XXIV.

OPTIMA plerumque conſilia (ſic apud Laertium Bias Philoſophus) celeritate, & iracundiâ maximè vitiantur; mens etenim furore turbatur, & celeritate ratio præpeditur, ne maturos fructus emittat; celeritatem & imperitiam, iracundiam, & inſaniam damnauit apud Thucididem Diodorus: Scyllam ego, & Charybdim vtramque dixerim, quibus clauum regiminis moderantibus in adminiſtrandâ præſertim iuſtitiâ naufragium infertur. Tenebras Cymmerias B iure vocaueris, quibus iubar rationis adeò obfuſcatur, vt rectum à prauo, iniquum ab æquo, commentitium à vero diſtinguere nullatenus valeat; Conſuetum hic ordinem ſeruaturl, de primâ hic agemus, proximè ſcripturi de aliâ.

Laert. in Biant.
Thucid. l. 3. hiſt.

Feſtinatæ deliberationis errores breuitèr Titus Liuius expreſſit cum diceret, *feſtinatio improuida eſt, & cæca.* Incauta inquam, eò quod nullâ perpenſione adhibitâ rationis maturitatem præcurrit, finem ſibi non ſtatuit, media non eligit, circumſtantias non expendiat, nec tempori indulget, quo recogitet, an quod agit, deceat, liceat, expediat, ſed viperam imitatur, de quâ Marſilius Ficinus air, *ante parit, quàm concipit*; mentis fallacijs decepta, & rationibus commentijtis, & fictilibus innixa non fœtum educit, at facit abortum; cum enim probitatis tantùm ſpeciem præſeferant, pernicioſiſſimæ re verâ ſunt, & quamuis ſolidæ ioiſio videantur, euanidæ tamen, & inaniſſimæ, ſi benè recogitentur, euadunt. Quàm benè Caſſiodorus. *Omnia ſubita probantur incauta.*

Liu. l. 2. de ca.
Marſil ſic in
Caſſiod l. 1 epiſt. 7.

C Nihil ipſa operatur, quam Vrſæ inſtar conſideratione abhibitâ perpoliat, & abſoluat; aptiſſimè illud ſapientis cuiuſdam effatum hic afferendum, pullus è putamine nunquam erumpet, niſi diù gallina fouerit oua: Eo quòd preproperо labore fructus educat Salix, ſic Theophraſtus, facilè eos deperdit, adeòque vocauit eam Homerus *frugi perdam.* Cæcam etiam quis eam inficietur, cum tenebris in ſuis agendis obruatur: nihil igitur operari ipſa poteſt, quod ignorantiam non redoleat, cùm veriſſima vetus parœmia ſit, cœcos catulos pari à cane nimis feſtinanti; quod fortè è Græco Ariſtophane vſurpatum eſt, qui de cane feminâ nomine Atalantâ feſtiuè cecinit.

Cæca parit properato Atalantis tinnula nixu.

Sinolelicus
Theophraſt l. 3. c. 2.
Ariſtophan in Pete.

Vt ab huiuſmodi lapſu Diuinus Spiritus nos reuocaret, illud ſubobſcurè commonuit. *Palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos*; hoc eſt, ne in noſtris operibus cœco & inconſiderato modo procedamus, ni facilè ceſpitantes turpiſſimè, & indecorè labamur; ſic ea Diuus Gregorius in ſuo Paſtorali explicat. *Palpebræ quippè greſſus præcedunt, cum operationem noſtram conſilia retrò præueniunt: qui enim negligit conſiderando prævidere quod facit, greſſus tendit, oculos claudit, per-* D *gendo iter conficit; ſed prævidendo ſibimet ipſi non antecedit; neque idcircò citiùs corruit, quia vbi pedem operis ponere debeat, per palpebram conſilij non attendit.*

Prou. 4. 25
D. Greg. l. 3 Paſtor. adm 16.

Proſperum igitur exitum ſortiri nullatenus poſſunt properata conſilia; propitium horoſcopum exigunt, & ſingulare Dei præſidium ad hoc vt fęliciter cadant: quapropter egregiè vir illuſtris Apollinaris Sidonius ait de pręproperâ, immaturàque deliberatione ſermonem habens: *Ego huiuſmodi conſilio album calculum minimè apponam, cuius temeritas abſolui non poteſt, niſi beneficio fœlicitatis.* Fœliciſſimus ille dicendus eſt cui proſperè contingunt quæ feſtinarè delibetat: errori namque proxima feſtinatio eſt, errorem calamitas ſequitur, calamitatem dolor, quem indiuiſum feſtinato conſilio ſocium tribuit Lucianus.

Sidon. l. 2. epiſ. 6.
Lucian in Andalog

Quin cælitùs etiam docemur, quòd niſi de noſtris operibus pænitere velimus, nihil vnquam, niſi maturè ſerióque deliberatum operemur: *fili ſine conſilio nihil facias,*

Eccl 32 24

facias, & poſt factum non pœnitebit; nullâ eius pœnitentiâ vexaberis, licet aduerſum ſortita res fuerit finem; commendandus ſemper enim eſt licet re imperfectâ, qui compoſito, placidoque conſilio vſus in agendo eſt; nec enim, vt finem aſſequamur, noſtro pendet ab opere, ſed à Diuino conſilio, cui frequenter noſtram effringere ſuperbiam placet, noſtraſque elaboratas rationes eludere: laudabilius ergo opus aliquod erit, quod ſeriò deliberatum improſperè ceſſerit, quàm illud quod fortuitâ quâdam vi infœliciter eadat; fidem mihi de hoc facit è A

Tacit. l. 1. Tacito Suetonius Paulinus, qui *Cunctator natura, & cui cauta potius conſilia, quàm proſpera ex caſu placerent*.

Quanta porrò calamitatum moles ex vſu inconſiderationis eriuetur, teſtari potiſſimum Pompeius valet, cuius miſerandam cataſtrophem adhùc vniuerſi ſcęna tragico luctu proſequitur; hic enim poſt innumeras relatas in Capitolium victis ex hoſtibus palmas, ſuumque nomen ad extrem is orbis plagas triumphalium tubarum clangore porrectum, ſui exercitus viribus tantùm innixus, nullâque con-

Dio. l. 42. ſideratione habitâ cum Cæſare Pharſalicis in campis aperto Marte confligens, lauteas ſuas breui vidit areſcere, & in triſtes cupreſſus immutari. B

Sed illuſtrius illud eſt, quod ſacræ nobis paginæ de Hebræorum populo ſubminiſtrant; hic enim ab Aegyptiacâ captiuitate ſingulari Dei beneuolentiâ eductus, longas, quas in monte Sina agebat Moyſes, moras ferre non valens, è moleſtiâ ad obtrectationes progrediens, ex obtrectationibus ad mortis minas, quibus

Exod. 32. ipſum Moyſem impetebant, eum à quodam proponeretur, accomodatum ſibi ſatis eſſe, ſi ad Aegyptium morem ſibi idolum componerent illudque ſibi in Numen haberent, illicò nullo examine tanti facinoris habito, Dei beneficia non librantes, eius ſceleris atrocitatem, & conſequentia ſcelus ſupplicia, tàm improuidè, & vehementer omnia ſtatuerunt, vt quàm citiſſimè, iuxtà Vatis Regii verba, illud elaborarent, *Citò fecerunt, obliti ſunt operum eius &c.* tàm atrox tam

Pſal. 105. 13 dirum ſacrilegium, è quo tanta malorum moles, & viginti trium millium virorum cædes effluxit, è feſtinatione, & celeritate emanauit; properata res fuit, tumultuaria, præceps, *citò fecerunt*, quid igitur mirum, quòd calamitoſiſſima, & ſceleſtiſſima fuerit? C

§. I.

Si ergo quâcumque in re tàm perniciosa feſtinata conſilia ſunt, perniciosiſſima ſanè, & maximè damnanda ea erunt, quæ in adminiſtrandâ iuſtitiâ, & in ſupplicijs infligendis tumultuariò capientur: optimè namque Caſſiodorus ait,

Caſſiod. l. 37. epiſt. 8. *quidquid non diſcutitur, iuſtitia non putatur*: licet iuſtum conſilium fuerit, iniuſtitiæ notâ habet, ni ſeriò fuerit cogitatum; iuſtum quidem erit, ſed vt vocant materialiter, & fortuitò, non formaliter; prærerquam quòd perraró fit, vt aliqua etiam pernicies non inferatur, & feſtinationem veluti nouercam iuſtitia patiatur, *præcipitata voluntas nouerca eſt iuſtitia*, ſic è ſapientibus quidam.

Quamobrem prædilectum ſibi Epheſinum Præſulem inſtituens Apoſtolus, & in eo Antiſtites omnes, grauiſſimo ſermone, obteſtationibus plurimis, cælumque ipſum ſui ſermonis teſtem inuocans de cautione eum admonuit, quam in ea D

1. Timot. 5. 21 tantâ adhiberet. *Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu, & electis Angelis, vt hæc cuſtodias ſine praiudicio, nihil faciens in aliam partem declinando*: vbicumque iuſtitiæ res agenda fuerit, & vel præmia vel ſupplicia inferenda, prolixâ diutinâque diſcuſſione opus eſt, ſeriò cuncta perpendas, & lentâ manu Aſtreæ lancem librans ità eam moderetis, vt neutri parti propenſior ſit; hæc autem vt præſtes, amorem omnem exue, omnem feſtinationem excute: do Aeſychium: *Præſertim cum res ſit difficillima tantâ æquitate iudicia exercere, vt nullus relinquatur locus affectibus, aut nulla obrepat negligentia*: vt autem nullus ſibi ſuadeat ad vnum Timotheum hæc ſpectaſſe Apoſtoli documenta, ſic pergit Aeſychius. *Quamquam non propter Timotheum ſolum; ſed propter alios Epiſcopos in vno Timo-*

Eſychius ibid. *theo inſtruendos adijcienda fuit hæc tàm grauis, & terribilis obteſtatio*.

Si

Si Principum & Iudicum eſt, in re tanti momenti tardare ſeriòque progredi,
A quantò validiùs ſacram hoc idem Religionem decet, quæ iuſtitiam religioſiſſimè excolit, aliiſque eam omnibus vehementèr commendat.

Oues quidem paſtorali virgâ regere & corrigere, ſi à grege diſceſſerint, paſtori licet, cœco eas modo percutere non licet. *Diſciplina exerceatur, iudicium tamen non præcipitetur*. Sic Præſul Clariſſimus Hipponenſis; & quamuis, vt aliâs diximus, prudentiæ leges exigant, vt quod deliberatè decretum eſt, quàm citiſſimè executioni mandetur, adhuc tamen ſi feſtinatum conſilium fuerit, coërcendum vtique, & amouendum eſt, iuxtà ea, quibus Theodoſium Cæſarem Diuus Ambroſius erudiuit; legem enim ille Cęſareo edicto ſanciuit, vt triginta dierum ſpatio capitales ſententiæ protelarentur; vt enim Aurelius Victor apud Cardinalem Baronium refert, eo ingenio Princeps ille pollebat, vt quò feſtinantior in ſtatuendo erat, eò etiam facilior eſſet, vt de ſtatutis pœniteret; quàpropter non exiguum illi tempus Sanctus Magiſter addixit, quo facienda maturâ
B cogitatione diſcuteret, ne ſi fuerit immatura, lachrimari cogeretur; Vrſæ inſtar voluit, vt ſuarum cogitationum rudem fętum diù lamberet, ne fędum videret & ad eius fęditatem horreret. Tiberij igitur dementiam iure meritò Tacitus deriſit, eò quod, cùm legem non abſimilem ſtatuiſſet, nuſquam tamen ad ſuam mentem reuocandâ vteretur, at abeius vſu iudices ipſos amoueret. Commendatiſſimus ex aduerſo Cæſar Aug. omnibus fuit, qui perniciē ingentem agnoſcens, quam immatura & acerba conſilia inferunt, illud ſemper ore dictum vſurpabat *feſtina lentè*: quem etiam Veſpaſianus Cæſar imitatus, ad eandem mentem exprimendam pro ſymbolo Anchorã vnà cũ Delphino deſcripſit; Anchorę enim eſt nauim immorari, & detinere; Delphin autem celerrimo curſu maria traijcit; his etiam ſe Taſſus accõmodauit, qui Saturni ſydus exprimens Epigraphen appoſuit, *Tardiſſimè velox*.

Quanti ſit ponderis in iudicijs ferendis & cauſis agendis circumſpecta deliberatio, perpendens Diuus Gregorius, illud frequentèr Epiſcopis memorabat, vt ex Epiſtolâ, quam ad Maximilianum Antiſtitem ſcripſit, *frequenter me ad-*
C *monuiſſe vos recolo, vt in proferendâ ſententiâ eſſe præcipites nullatenus debeatis*; quod etiam vbi de ſupplicijs inferendis agitur, nos magis obſtringit, vt omnibus innoteſcat, quàm inuito & ægro animo ad ea infligenda procedamus, cum è contrà, vt ait Seneca, *Propè eſt, vt libenter damnet qui citò*.

Quin charitatis, prudentiæ, & boni regiminis eſt aliquandò prætetire opportunitates, quibus ad reos puniendos obſtringimur, cùm ſatius ſit eos noſtræ ſeueritatis metu coërcere, ſi noſtrâ patientiâ, & longinquâ tolerantiâ abutantur: hoc ſanè modo cum Corynthijs ſe geſſit Apoſtolus; cùm enim percepiſſet quaſdam à ſe leges præſcriptas ſeruatas illis non fuiſſe, eorumque permultos adhuc magnis ſceleribus implicari, ab ea Vrbe inuiſendâ abſtinuit, hac de ratione, *Teſtem Deum inuoco in animam meam*: duo hæc iuſiuranda eſſe docet Angelicus: primum aſſertorium, *Teſtem Deum inuoco*, quo Deum ſuum teſtem inuocat; execratorium alterum, *in animam meam*, hoc eſt æternùm perdar, ſi mentiar; quid igitur vnquam tam magnum, & inſolens enunciaturus ipſe ſit. Audi; *quòd parcens vobis non veni vltra Corynthum*; beneuolentia & amor, quo vos proſequor in cauſâ fuit, vt vos non inuiſerim, ne in vos Apoſtolicæ poteſtatis arma vibra-
D rem; aliò iter flecto vos deſerens, ne illi moleſtiæ, quâ crucior, vos à pietatis via deuios ſpectans alia ſuperaddatur moleſtia de ſupplicijs vobis à me infligendis. *Vt non, cum venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam*. Pauli veſtigijs Auguſtinus adhæſit; cùm enim hic à monialibus quibuſdam ſuæ Diœceſis, quæ contentionem acerrimam cum ſuâ Abbatiſsâ habentes, in eam ità conſpirauerant, vt eam ſuà præfecturà ſpoliarent, ad ſuam ædem inuiſendam contentioneſque illas componendas maximis ſacrarum virginum precibus aduocaretur, renuit illuc Auguſtinus accedere, ſed validam & religioſam Epiſtolam ſcribens, qua eas ad tranquillitatem & pacem ſimul inſtaurandam adhortabatur, rationem traditæ repulſæ ſignificat his verbis; *Sicut parata eſt ſeueritas, peccata, quæ inuenerit vindicare, ita non vult charitas quod vindicet inuenire: hac cauſa fecit, vt ad vos non venirem, cùm meam præſentiam quæreretis, non ad pacis veſtræ gaudium, ſed ad diſ-ſenſio-*

D. Auguſt. ſer. de ouib. par. 2. c. 5.

Baron. ann. 390.

Tacit. l. 3. annul. c. 10. Sueton. in Tiber. c. 35. Dio. l. 75.

Aul. Gell. l. 10. c. 2.

D. Greg l. 2 epiſt. 26.

Senc. 1. de clem. c. 17.

2. Cor. 1. 23. D. Thom. ibid.

2. Cor. 2. 3.

D. Auguſt. epiſt. 109. tom. 2.

ſenſionis veſtra argumentum, quomodo enim contemnerem; & impunitum relinquerem ſi & me præſente tantus tumultus exiſteret &c. ſi tamen rei neceſſitas vrgeat, vt ad A
infligenda ſupplicia procedamus, perpendenda ſerò res eſt, nimia celeritas euitanda. Accommodariſſimum exemplum Diuus Chryſoſtomus affert eorum nautarum, qui Ionæ nauim moderandam locauerant. Optimè proreta nauis animaduerterat, quòd cum ad tempeſtatis vim elidendam tota ars inutiliter deſudaſſet, vnicum auxilium petendum à Deo erat, cuius voluntate pelagus ſæuiebat: preces igitur & vota funduntur, ſed fruſtrà; iaciuntur ſortes, quæ omnibus propitiæ, vni Ionę ſiniſtræ ſunt, tanquam illius tempeſtatis auctori: adhuc tamen ſententiam in eum non ferunt; de patriâ eum interrogant; locum ſciſcitantur, è quo diſceſſerit, & ad quem progreſſurus ſit; crimen ſuum ipſe fatetur, & in ſe procellæ debacchantis refert originem: furentis pelagi fluctibus agebantur nautæ, & procellâ huc illucque quaſſati, proximi metu naufragij palleſcebant; Ionam ipſum ſuæ tempeſtatis horrendo fragore pelagus increpabat; & diſſonâ horridâque fluctuũ voce eius crimen obiurgabat; damnabat eum ſors, B
vndoſum elementũ proſcribebat, ſcelus ipſe idem fatebatur, pericula in promptu erant, nec tamen ſententiã Nautę ferunt & cauſam rei Vatis expediunt, tamdiù immorantur, donec idem ipſe reus iudex ſui effectus in ſe iudicium ferat. *Tollite me & mittite in mare, & ceſſabit mare a vobis: ſcio enim ego, quoniam propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper vos;* ad hæc adhuc ipſi cunctantur, donec vt Deo pareant, omniumque ſaluti proſpiciant, perdere vnum ſtatuunt marinis fluctibus abſorbendum. Vides, quàm longè à feſtinatis conſilijs futuri nos ſimus, & tumultuaria iudicia effugere teneamur; nulla diſcrimina, incommoda nulla nos cogunt, & frequenter experti ipſi ſumus, quàm calamitosè, & improſperè ea nobis eueniant, quæ tumultuariò, & celeritate magiſtrâ operamur; ſaluberrimum igitur conſilium illud fuit, quo Rhotomagenſem Antiſtitem Diuus Bernardus inſtruxit. *Vigor iuſtitiæ ſemper feruidus; ſed nunquam præceps: non enim omne quod licet, ſtatim expedit;* Lyncem imitemur, qui lentè, & cautè procedit. C

D.Chryſoſ tom. 5. hom. 1. de Pœnit.

Ionæ. 1. 12.

D. Bernar. epiſt. 75.

In quâdam è meis deciſionibus ea memini me ſcribere, quæ inſignis Iuriſperitus Præſuli cuidam pronunciauit, vt ſcilicet tardè diligenterque omnia ſibi facienda diſcuteret, ne vel ea immutare cogeretur, vel ſupremis á Tribunalibus abrogarentur, non ſine ingenti ſuæ famæ iacturà, ſuique gradus Epiſcopalis ignominiâ: ad quam rem decretalem epiſtolam commendatiſſimi ſemper Pontificis Innocentij Tertij recito ad Vercellenſem Præſulem, & Tileri Abbatem Delegatos Apoſtolicos in Nouarienſem Præſulem ſcriptam: noſtræ huic ſcriptioni accommodata adeò hæc eſt, vt abſtinere non valeam, quin eius partem hic attexam. *Si Contra Nouarienſem Epiſcopum debitum inquiſitionis ordinem obſeruaſtis, diſcretionem veſtram in Domino commendamus: ſi verò qualibet occaſione prætermiſiſtis, eundem adhuc ipſum tempore opportuno volumus obſeruari: ne inde naſcantur iniuriæ, vnde iura naſcuntur. Ideoque mandamus, quatenus ad conſcientiæ veſtræ iudicium recurrentes, ſi contra præſcriptum ordinem tanquam homines exceſſiſtis, non pudeat vos errorem veſtrum corrigere, qui poſiti eſtis, vt aliorum corrigatis errores: quoniam apud iudicium diſtrictum in quâ menſurâ menſi fueritis, remetietur vobis: ita videlicet, vt inueniatis* D *occaſionem aliquam congruentem, per quàm ne veſtra vileſcat auctoritas, quantò cautiùs, & prudentiùs poteritis, ſuperſedeatis ad præſens: quoniam ex his, quæ inordinatè ſunt acta, non poteſt ordinabiliter agi.*

Auctor in deciſ. 109. n. 5. p. 2.

c. qualiter 1. 7. de actus l

Nihil

A

Nihil ab Epiſcopo ſtatuendum vel præcipiendum, donec iracundiâ teneatur, Cap. XXV.

ALTERVM in præſenti prudentię inimicum damus,& aliã iuſtitiæ honeſtatiſque Charybdim aperimus: furor hęc eſt. Paſtoralis manſuetudo huius armis extinguitur, & ſacra dignitas à nobis huius obſtaculo remouetur; inter eas enim dotes,quas in Antiſtite Paulus efflagitat,ea pariter enumeratur,ne ſit iracundus, *Non iracundum*, vbi D. Hieronymus aſſerit, nihil iracundo Antiſtite inhoneſtius & fędius dari; Oſius autem celeberrimum ſuæ ætatis oraculum, & plurium B conciliorum interpres in Sardinienſi Synodo ait, *Non conuenit, vt Epiſcopus ſit iracundus, qui facilè animi grauiore motu, & perturbatione concitetur*. Cum à D. Iſidoro Peluſiotâ Prę́ſul Heraclines Sacerdotalis indumenti,quod rationale vocatur, & ad pectus ſupremum Sacerdos geſtabat,explicationem popoſciſſet, pius ille, & æquè ſapiens Aſceta reſpondit, rationis templum & delubrum illud eſſe, quo ſacerdotis pectus ornabatur, *quia iræ & cupiditati rationem, aurigæ in modum, inſidere oportebat*. In Epiſcopi potiſſimùm pectore, cupiditatis, & iracundiæ motus compeſcere ratio debet, inſtar aurigæ: Sapientèr igitur Plato de iracundis loquens ait, peraptos quidem ſatis eos ad ſcientias addiſcendas eſſe, ſed ad Reipublicæ regimen prorſus inutiles; an alienos mores componere poſſit, & populorum licentiam moderari, qui ſibi ipſi imperare non valet, ſuoſque motus edomare? Iuxta hæc, lepida ſimul & prudens Anthiochi Sophiſtæ reſponſio fuit apud Philoſtratum, illis habita, qui rationem ab eo ſciſcitabantur, qua publica munera detrectaret. *Non vos metui, ſed me ipſum*; ſic ipſe ſuis ipſis viribus non C credebat, nec aptum ſe ad alios moderandos arbitrabatur, qui ſe ipſum ſuamque iracundiam moderari neſciret.

Tit. 1. 7.
D. Hieron. ibid.
Conc. Sard. can. 14.
D. Iſidor. Peluſ. l. 3. epiſ. 10.
Plato.
Philoſtr. in Sophiſt.

Ex alijs laudibus, quibus Diuum Martinum Turonenſem Præſulem Seuerus Sulpitius exornat, nulli ſecunda illa eſt, *quòd nemo vnquam Martinum vidit iratum*. Diuini Spiritus ſedes Epiſcopi pectus eſt; quem ergo ibi locum nanciſci poterit iracundia, quæ iuxtà Procopij mentem in ſacris paginis Dæmon appellatur; Profectò *voluntarius Dæmon*, Diuuo Chryſoſtomo ira vocatur; quis autem ſibi ſuadere poſſit, quod pijſſimo zeli ardore ducatur Antiſtes, ſi charactere igneo ſcripta iracundia exardeſcit in vultu? quis inficietur, non ad curanda vulnera ex amore procedere, ſed è cruciandi potiùs voluptate? an vitium alterius vitij medicamine abolere ipſe contendet? corrigendus haud populus eſt eo ipſo, quo qui corripit, videtur corrigendus; *Dum iuſto amplius iraſcimur, & volumus coërcere peccatum, grauiora peccata committimus*. Sic Ambroſius.

Seuer. Sulp. dial. 1.
Procop. in l. 2. Reg. 24.
D. Chryſ. ſerm. 46. de diuerſ.
D. Ambr. l. de Ioſeph c. 13.

Nec mea mens eſt, vt ſenſu omni Epiſcopum ſpolians inter Stoicos eum velim cooptare. Ineptum fuit hoc Zenonis inuentum paginâ facilius imprimendum, quàm opere exprimendum, ſermoni potiùs quàm moribus accomodatum, non D ad homines, ſed ad ſtipites componendos aptiſſimum, demùm, vt cum Ariſtotele loquar, dementium potiùs, quàm prudentum auribus imbibendum. *Qui non iraſcitur pro quibus oportet, & vt oportet, & in quos oportet, is procul dubio fatuus & ſtupidus eſt*: quæ ſententia omnium vniuerſim calculo comprobatur: Ira, quæ tempori locoque accommodetur, rationis amplificatrix, & comes à Theodoreto appellatur, virtutis inſtrumentum à Diuo Gregorio, magnorum operum adminiſtra à Diuo Baſilio, cuſtos conſilij, & fomes ab Iſidoro Peluſiota: adeò vt inter alias explicationes, quibus eum Pſalmi verſiculum nonnulli exornant, *Iraſcimini, & nolite peccare*, ſuum etiam iſta locum habet, *Iraſcimini, vt non peccetis*; cum interdum iraſci teneamur, non tantùm vt vitioſos noſtri animi motus ſubigamus, ſed etiam vt alienos moderemur, vel vt diuinam violatam maieſtatem tueamur, vel ſontes punientes ad virtutis viam eos reuocemus (de quo

Ariſt. 4 Eth. c. 6.
Theodor. l. 5. de fidel.
Peluſiot. l. 3. epiſ. 333
D. Gregor. moral. c. 30
Pſal. 4 5.

D Iſid. Pel. l.2. ep.239. ſatis iam egimus)vel ad inopes,& deſtitutos adiuuandos (de quo inferiùs agitur) ſed accipe Peluſiotæ ſermonem: *licet enim etiam vtiliter iraſci, cum id vel ob Dei gloriam fit, vel ob eos, quibus iniuria infertur, vel vt proximi ad meliorem mentem reuocentur*: nam vt plurimis coaceruatis exemplis ab eo probatur, *Diuinum oraculum non ſimpliciter iraſci, ſed fruſtrà ac temerè vetuit*. Quanta ſanè rerum pernicies,& pietatis quantum excidium,ſi torpeſcerent adeò, & gelaſcerent Præſules, vt vim nullam haberent, quam ad Numinis gloriam tuendam, eiuſque iniurias vlciſcendas exercerent. Actum de pietate eſſet, nec vitiorum licentia, ſcelerumque arrogantia coërceri plectique poſſet, ſi moderatus, & magnanimus furor deeſſet, quo ipſemet Deus ad mundi regimen ſapientiùs adminiſtrandum obarmatur. Hinc Firmianus Lactantius egregiè pronunciauit: *Ira, qua ad correctionem vitiorum pertinet, nec homini adimi debet, nec Deo poteſt, quia vtilis eſt rebus humanis, & neceſſaria*. A

Lactan. de ira c. 17.

§. I. B

DIfficultas ſola verſatur, vt à peccante peccatum dixtinguatur, & crimen à criminoſo; in crimen enim iraſci virtutis eſt; at vitium in criminoſum. In fine æquè ac in medijs quàm plurimi decipiuntur, & debitum ordinem confundentes non in delictum, ſed in delinquentem ſupplicio vibrato collimant; illud quin aſſerendum mihi videtur, ne quidem in culpam pœnam deſignandum eſſe, ſed in emendationem; hanc optat,& intendit charitas, quà populorum ſaluti proſpicimus, vt ad bonam frugem viuendi accuratà diſciplinâ ea aboleantur crimina, quibus tùm Dei, tàm Præſulum benignitas violatur. *Benigni Principis non tàm delicta uelle punire, quàm tollere*, ſic Caſſiodorus, qui forſan id hauſit è Seneca, *Nemo prudens punit, quia peccatum eſt, ſed ne peccetur*.

Caſſiod. l.1 ep. 31. Senec. l. 1. de ira c. 16

Duo iracundiæ genera Diuus Gregorius expendit; impatientiæ aliud, aliud zeli proles eſt; vitium illud, virtus hoc eſt; commendandum hoc,illud exprobrandum; non ad ſananda, ſed ad infligenda vulnera manum illud exhibens non charitatem ſeruat, at deſtruit; hoc verò Præſulum pietati maximè accommodatur, ex amore, quo fertur ad commodum populorum. *Ira enim Sacerdotis nequaquam debet eſſe præceps, & perturbata, ſed magis ex conſilij grauitate metuenda*. C

D Gregor. hom. 17. in Euang.

Hinc collige,quàm circumſpectè, & cautè agedum Præſuli ſit,in ſuis ſtatuendis conſilijs, & multò magis in exercendis, dum vel è Numinis honore contempto, vel è ſuę dignitatis authoritate neglectâ, ad iram excitatur ęſtuque iracundo ferueſcit; tunc enim maximè periclitatur, ne non in delictum, ſed in delinquentem ſæuiat, maioriqne crimine ſe implicet, eò quòd vellet alios ab eodem explicare. Ira enim (ad Ariſtotelis mentem apud Stobæum) mentis iubar caligine tetrâ perfundit, eàque ratione animum obfuſcat, qua pupillas ſumus excœcat; cęcus etiam hæc vidit Homerus, mentem irà perturbatam appellans, *atrum animum*. Spectantis imaginem turbat fontis vnda, non refert, & nubibus per Cæli vias fluctuantibus Solis lumen extinguitur; perdoctè Auguſtinus hęc explicauit,Amos fortè vaticini um indicans, *Occidit Sol in meridie*: cum enim iracundià rationis Sol occideret,& turbulentà caligine inuoluatur, de ſuis ſtultitijs non erubeſcet,& ſtatutis facilè diſcedet à legibus; hoc expertus in ſe abundè fuit Regius Vates, ſeque de eo humillimè obiurgans ait,*Conturbatus in ira oculus meus*, legit D.Hieronymus, *Obtenebratus eſt oculus meus*. D

Stobæ. ſer. 18. Illyad. 1. Amoſ. 8. 9. Pſal.30. 10: D. Hieron. ibid.

Quem autem latet, quòd ſi ratio caligauerit, & progredi adhuc voluerit, in lapidem neceſſariò offenſionis impingat? quî rectum à prauo diſtinguat, quod tenebris ingentibus implicatur?ni tamen dicere velimus, has tenebras illis comparari nubibus, quæ ad noſtros oculos illudendos Iridi ſe obijciunt colorandos; ira plerumque clarum quoddam ſubfuſcum eſt, quo Iudicum, & Præfectorum viſus grandeſc it; perſpicilijs illis adſimilem eam dixeris, quæ ad cuſpidis adamantinę more m elaborata, obiectę rei ſpecies adeò multiplicant, vt aureus vnus

menſæ

menſæ impoſitus theſaurus videatur. Iracundiæ vi mirum in modum delicta
A grandeſcunt, & ampliori formâ ea circumueſtiens ad ſupplicia maiora iniquè procedit. *Vt enim per nebulam corpora, ſic per iram res videntur maiores*, ſic Plutarchus. Vt verò ſedatus animus fuerit, gigantæa illa ſimulachra euaneſcunt, & puſillâ pygmæorum ſpecie induta non ſine animi dolore contemnuntur, adeò vt noſmet ipſos damnantes iracundiam noſtram violentam eorum ſuppliciorum authricem increpamus: quis enim eam eſſe violentiam inficietur, qua rationem in nobis dominantem è ſuo ſolio deturbat ira, & tanquam ſui vile mancipium ad ſui arbitrium rapit & trahit? ancillæ potiùs locum ſibi iracundia vſurpet, & ſe rationi ſubijciens eius mandata perquirat & ſeruet, ea reis ſupplicia adſcribens, quæ placido rationis imperio decernuntur: do Gregorium. *Ira enim in vindictam malorum ſequi debet rationem animi, non praire, vt quaſi ancilla iuſtitiæ poſt tergum veniat, & non laſciua ante faciem prorumpat.* Plutar. de ira Choib. D.Greg. l. 8. epiſ. 52.

Miraculi igitur loco eſſet, ſi inter iracundiæ flammas magiſterio furoris elaboratum conſilium, & turbato exacerbatoque animo genitum, fauſtum
B exitum ſortiretur, & Aſtreæ, & quod difficiliùs eſt, Sanctuarij lancibus conſonaret.

Nemo iratus quicquam rectè deliberat.

Sic Græcus Euripides, cui pariter concinit Menander. Erupid. Menander.

Omnia, quæ iratus agit,
Errata poſtmodum intelliges.

Rationem ſi quæſieris, dabo; cum enim res à ſtatu ſuo longè alienas iracundia reddat & videat, fieri non poteſt, vt quę perfectâ cognitione non aſſequitur, abſq; errore exequi valeat: ſed alium rurſus è Græciâ ſapientem audi. *Nihil quicquam homo iratus rectè poteſt agnoſcere.* Antiphon.

§. II.

C

E Plutarchi mente faſcibus vna cum ſecuri adſtrictis, quos ſibi Prætores præferebant, docebantur illi, ne vllum vnquam de reis plectendis conſilium capeſſerent, niſi priùs ex opportunitate faſces illos ſoluendi lentè & maturè futuram operam diſcuſſiſſent. Inſanus profectò eſſet, ſi quis ſæuiente adhùc & inſoleſcente procellis Oceano, è portu ſoluens ſe illi committeret: tranquillitatem potius eius expectet, ne vi tempeſtatis in tranſuerſum actus, vel ſcopulis illiſus adhæreat, vel vndis euoretur: eàdem dicendus inſaniâ laborare, qui adhùc iracundiâ feruidus regiminis clauum moderandum ſuſcipiat, ne limites æquitatis egreſſus, eò furoris impetu feratur, quò nullum rectitudinis lumen elucet; Romanum Oratorem lectori hìc dabo: *Prohibenda eſt maximè ira in puniendo; nunquam enim iratus, qui accedit ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quæ eſt inter nimium, & parum: cauendum eſt igitur, ne maior ſit ira, quàm culpa.* Plut. in qq. Rom. q. 82. Cic l 1. de offic.

In ſuo igitur exordio retundenda ira eſt; in hoc enim præclariſſimum habetur trophœum, quod de noſtris immoderatis cupiditatibus referemus: nullum hoc
D illuſtrius Romanum vnquam Capitolium vidit, ipſumque Cęli theatrum nullum hoc gratius ſpectaculum habuit. Spectatiſſimus hac in re fuit Diuus Gregorius Nazianzenus, quem ideò egregiè commendauit ſuus pietate ſimul, & ſapientiâ clariſſimus filius; nec enim tàm facilè ſolari radio circumfuſæ nebulæ diſijciuntur, vt pijſſimus ille Præſul prima iræ tentamenta diſſipabat. Si verò iracundiam compeſcere non valeamus, ad tempus illud tùm conſilia, tùm ſupplicia differamus, vt ea ſedato, pacatoque animo poſteà pariamus: Sic certè Leontium Conſularem virum Diuus Gregorius inſtruxit. *Quoties ira animum inuadit, mentem edoma, vince te ipſum, differ tempus furoris, & cum tranquilla mens fuerit, quod places vindica.* Quin egregiè hoc ipſum exercuit Tarentinus Architas, vt è Valerio Maximo, & Tullio habemus: hic enim è Pythagoræ paleſtrâ, cui diù vacauerat, patrias ædes reuerſus, cum ſui famuli deſidiâ inculta, & ſqualentia D.Gregor. Nazia, orat. 19. D. Gregor. 12. epiſ 51. Cic. 4 Tuſc. Vel. max. l. 4. c. 1.

ſua

Plutar. de hiſt.qui ferò à num.pun.

ſua prædia reperiſſet, in eum iratus, ſonorè inquit, te fuſtigarem niſi iraſcerer, *Maluit enim impunitum dimittere, quàm propter iram grauiùs iuſto punire*. ſic Valerius; his etiam Plutarchus addit, quòd Plato furoris impetu in ſeruum ſuum actus, baculum arripiens, ſuſpenſus diù baculo hæſit, illa adſtantibus ingeminas, *meam iram ipſe nunc verbero*. A

Cùm immatura Alexandri Magni mors celeri famę voce delata Athenas peruenit, Athenienſes, vt recuperatæ libertati plauderent, feſtiuis vocibus epinicia cantare meditabantur: incommoda hæc gaudia refrœnauit Sapientiſſimus Phocion, ex metu, quo tenebatur, ne de tanti Ducis obitu fama mentiretur; quapropter ne de modicâ credendi facilitate argui poſſent, vt lentè in re tanti ponderis procederent, eos admonuit, cum è nimiâ celeritate ingens in eos excidium poſſet impendere, omnemque ſecuritatem ſeruata tarditas daret; ſi perijt Alexander (ſic ille breui ſimul ac ſolidè) cras quoque & poſtridiè mortuus remanebit: ad ea, quæ præ manibus habemus, accomodat hæc egregiè Plutarchus hoc ſtylo. *Sic arbitror, eum, qui ad capiendum ſupplicium properat iratus, debere ſibi ſubijcere: ſi hodiè iſte meruit pœnam, etiam cras erit, & perendie in noxà: neque in eo mali quicquam eſt, ſi ſeriùs luit flagitium, ſed ſi celeriter punitur perpetuò videatur, inſons, quod ſæpè quidem numero accidit*. Sanè admonitionis huius robur, & vim vnuſquiſque moderator ſibi vtiliſſimum, vt reor, approbauerit; mihi certè experientià liquet, omnia illa conſilia, quæ iratus accepi, reuocanda mihi non ſine animi dolore fuiſſe. Ea hic collocanda arbitror, quæ de Athenodoro Philoſopho memorantur; pudebat hunc, ſe iam canitie vndique albicantem aulicis adhùc artibus vacare, & cùm, quod ſuper erat vitæ tempus, ſibi tantùm tranquillè viuere meditaretur, à Cæſare digrediens in ſui monumentum obſequij, hanc illi ſe dignam ſententiam pronunciauit: *Cæſar cum iratus fueris, ne quid dixeris, feceriſuè priuſquam literas quatuor, & viginti apud te recenſueris*. Gauiſus adeò adhæc Auguſtus fuit, vt dextrâ eius arreptâ reſponderit. *Adhuc mihi te præſente eſt opus*; ſibique per annum ſocium in aulâ ſeruauit. B

Quàm libenter hæc ex Ethnicis viris exempla petita congeſſi, vt validiùs ijs ad opus tàm laudabile excitaremur; quàm enim fœdum eſſet, ſi vbi de virtute agitur, nobis ſuperſtitioſi viri præcellerent: Cæterum è prophanâ litteraturâ nobis hæc addiſcenda non ſunt, qui Diuinam Sapientiam habemus, ſe ipſam nobis idæam, & exemplar imitandum obiectat; ipſa enim eſt, quæ Diuo Cypriano authore, *cum habeat in poteſtate vindictam, mauult diù tenere patientiam*; quis vnquàm eo magis liber, & abſolutus in Imperio fuit? quis eo magis à quocumque errore erroriſque diſcrimine alienus? quis eo placidior, & mitior? adhuc tamen ad noſtrum documentum lentus videtur & tardus, ac ſi furorem ſuum velit tarditate compeſcere: in Caino hoc præſertim Diuus Ambroſius expendit, ad cuius ſupplicium lento Deus gradu proceſſit, vt terræ iudices inſtrueret, non dandum eſſe locum ſupplicijs, cum adhùc iræ locus eſt: fàcilè namque etiam in inſontem ſæuire poſſet furor, vel ſaltem debitos æquitati fines excedere. *Diuinæ autem ſententiæ prouidentia huiuſmodi eſt, vt magnanimitatē, & patientiam doceret iudices, ne quis præproperè raperetur ſtudio vindictæ, & ipſa deliberationis immaturitatè puniret innoxium, aut pœnam acerbaret irati*. Sic Ambroſius. C

D.Cyprian. l.de Patien.

D.Ambr.l. de Cain, & Abel c.vlt.

Reſponſum etiam his elegantiſſimus Chryſologus accommodat, quo Deus Abraham referens, diuitem Epulonē fuit allocutus, *fili recepiſti bona in vita tuà*, vides vt filium eum appellet, quem cruciatuum æternitas deuorauit, Dœmonum ſocium, Satanæ commilitonem, hoſtem Diuinitatis? addiſcas ex hoc velim, ne inæternis quidem ſupplicijs inferendis, vllam in Deo dari ſedem iracundiæ. *Voce filium, vt intelligas iudicij eſſe, quod pateris, non furoris*. D

Luc. 16. 25

D.Chriſol. ſerm.

Ad prophanam iterum litteraturam hic vocor; ingens enim mihi religio eſſet, ſi omitterem, ipſiſmet philoſophis leuiſſimo ſuæ philoſophiæ lumine adiutis ſacra hæc Diuinæ legis arcana innotuiſſe; non alia de causâ oculos nobis lucidiſſimos Deum tradidiſſe docuit apud Plutarchum Plato, niſi quia côncinnum, & conſtantem Cælorum ſyderumque motum ipſis inſpectantes, in incompoſitos animi motus noſtram voluntatem obarmaremus, cùm nihil pretioſius, & excelſius

Plutarc. de his qui ferò à num.pun.

celſius ſortiri nos hic valeamus, quàm vt ad Diuinæ pulchritudinis, & bonitatis A exemplar noſtros mores accommodemus;his addit, quod vllo abſque erroris diſcrimine celerrime humana ſcelera poſſit Deus vlciſci, moras tamen producit, vt ad eius exemplum placidà tantùm mente in peccantes pœnas exerāmus.

Si ergo Ethnici viri ignotum ſibi Deum hac in re imitari ſtudebant; oculoſque in tàm excelsâ luce defigere, ſi in compoſito ſyderum motu, & conſonâ cœleſtium orbium conuerſione, conſonantiam ſibi morum ſeruandam addiſcebant, ſi diuinis è legibus eas ſibi leges aptabant, quibus ad rectum populorum regimen componere ſe debebant, quàm enixè, quàm conſtanter Chriſtianis hæc vitis exercenda ſunt; quàm impensè vires omnes intendat Epiſcopus, non Dei tantùm cultor, ſed miniſter, ſed interpres, ſed legatus? Principum etiam hic libens exempla prætereo; qui non tantùm ab inferendis ſupplicijs irâ æſtuantes abſtinebant, ſed ipſammet iram iugulantes benigniorem tunc clementiam præ- B ferebant. Quàm meritò igitur ad Theodoſij nomen æternitati conſecrandum ſuæ vim eloquentiæ explicauit Ambroſius; Tantus enim Cæſar *Tunc propior erat venia, cum fuiſſet commotio maior iracundiæ: prærogatiua ignoſcendi erat, indignatum fuiſſe; & optabatur in eo, quòd in alys timebatur, vt iraſceretur.* O ſuauiſſimum Deo ſpectaculum; Cæſarem videre erat in iràm velut in ſtygiam Amazonem aſſurgere, eiuſque ferociam Cæſareo greſſu calcare; eam vincebat, quâ palmarum illuſtriſſimi viri, triumphiſque clariſſimi Alexandri, & Achilles vincebantur; ſanè non tam ex imperij faſtigio, quàm è furoris victoriâ lauro ipſe Cæſareà ornabatur. Populorum beneuolentia & amor his artibus comparatur, vt ad Conſtantium Mediolanenſem Antiſtitem Diuus Gregorius ſcripſit; quietem in ipſomet æſtu ſeruare, miteſcere inter ſupplicia, iraque impetum dominari.

D. Ambroſ. orat. de obit. Theodozij.

D. Greg. l. 3. epiſt. 1.

C

§. III.

VErùm, quià iræ hora tenebrarum eſt, nec licet ſtudium omne impendamus, eius inſidias fugere valemus, eiuſque fraudes, quibus nos implicare conatur exoluere, vt eius veneficia euitemus, quibus longè ſibi ipſis diuerſas res nobis obiectat; conſilio adhæreamus, quo ſanctiſſimus ille magiſter & Pontifex Guideſcalcum Campaniæ Ducem inſtituit his verbis. *Reſtringenda ergo ſub ratione poteſtas eſt, nec quicquam agendum priuſquàm concitata ad tranquillitatem mens redeat: Nam commotionis tempore, iuſtum omne putat ira quod fecerit.*

D. Greg. l. 8. epiſt. 12.

Ex animo ſanè, qui iracundiâ turbetur, nihil expectes velim ad æquitatis, & probitatis normam compoſitum, iuxta illud Chyſoſtomi, *nihil poteſt emanare ſani, vnde ira procedit.*

D. Chryſ. hom. 30. ad pop.

Quod autem difficile magis magiſque neceſſarium eſt, non conſilia tantùm, cum iraſcitur, opportuniori tempore ſeruanda ſunt, ſed ipſe etiam ſermo coërcendus, ne iniracundas, & præferuidas voces erumpat. Miſeram ſanè Antiſtitum conditionem? hi enim cum frequenter ad iram, nec rarò violentèr irritentur, D eos linguæ coguntur frenos imponere, quibus affectionem, quâ cor incaleſcit, aperire oon valet: quæcumque enim leuiſſima vox cenſoriæ virgæ ſubijcitur, venditatur in foro, per triuia vagatur, & ità excipitur, ac ſi non animus iuſtè turbatus eam conceperit, at placida tranquillaque mens genuerit; nec leuis ea adeò vnquam eſt, vt contemptus ſim il, & cum ingnominia audientibus videatur: quod tamen tolerandum minimè videtur; ex vnâ voculâ, quam interdum primus iraſcendi ardor incogitantèr effuderit, totius noſtræ vitæ forma libratur.

Inter Diui Saleſij Gebennenſis Antiſtitis geſta illud legere memini; quòd cum de Presbytero quodam ſecularis vir conquereretur, poſtquam io eum turpiſſima quæcumque effutierit, ex eius Presbyteri contumelijs ad eas progreſſus eſt, quibus lythurgos omnes & myſtas inuadebat, illud demùm afferens nullum è ſacris

Giarda in eius vita p. 3. c. 14.

vitis

viris dari aliquâ in re æſtimandum: immotus ad hæc pijſſimus Antiſtes adhæſit, A
vnam ne quidem voculam referens: miratus hoc fuit ex illis quidam, qui acer-
biſſimè paſſus eam arrogantiam fuerat; eique dixit ſibi animo fuiſſe, quòd ad ef-
fuſam illam loquendi licentiam refrœnandam, ſuæque poteſtatis vim exercen-
dam, validè illum correpturus fuiſſet: ne mireris, ſic Saleſius, illud ego ſtatui,
quod iratus à ſermone prorſus abſtineam, vt nunc temporis fui, ſed ſi Deo pla-
cuerit, correctionem illi habendam non abolemus, at protelamus: ad cuius vo-
ces ſupplex ille ad pedes aduolutus eſt, veniam de verborum effrœni licentiâ po-
ſcens, quam pijſſimè impetrauit. Aliàs pariter nonnullis, qui eum vrgebant, vt
quorumdam inurbanitates ea, quâ par erat, acerbitate mulctaret; an reſpondit
ea vobis mens eſt, vt vnico temporis quadrante, eâ me clementiâ ſpoliem, quam
viginti duorum annorum intercapedine laborioſiſſimè indui?

Quia autem, quæ hùc vſque diximus, quò magis neceſſaria, eò etiam magis
difficilia ſunt vt exequamur, eò quod validiſſima ea tyrannis ſit, quâ in nos tùm
furor, tùm ſubiti & inopinati motus dominantur, opus ideò eſt, vt aſſiduis pre-
cibus Dei clementiam fatigemus, ne in tam lubrico, & præcipiti calle in tranſ- B
uerſum nos furor abripiat: ipſemet cœcus Homerus hæc inſpexit; hic enim
Mineruam ſapientiȩ Deam deſcribit Achillis iracundiam in Agamemnonem fre-
quentiſſimè aſſurgentem, blandis artibus lenientem & blandientem; quod ille
commentitiæ ſuæ Mineruæ tribuit, Diuina in nobis Sapientia perficiet, ſi ſtudioſè
eius opem appellauerimus. Quòd ſi Pericles, cuius regimine quadraginta an-
norum ſpatio Athenienſis Reſpublica fuit adminiſtrata, quotieſcumque concionē
populo dicturus ſuggeſto aſſidebat, ſuperſtitioſa Numina inuocabat, nè verbu-
lum aliquod incompoſitum, & imprudens eius ex ore laberetur; quantò magis
diuinum nobis auxilium precibus ardentiſſimis parandum nobis erit, ne non
in loquendo tantùm, ſed in operando, & in iuſtitiâ præſertìm adminiſtrandâ vel
leuitèr deficiamus; quod vtique accidet, cum vel imprudentiâ vel iracundiâ no-
ſter animus obruetur.

C

Occultis delationibus non facilè fidem ab Epiſcopo adhibendam, nec ſuſpicionem vllam de ſubditis habendam, Cap. XXVI.

MOLESTVM enim verò eſt, quòd cùm plurima ad Præſulum aures non
perueniant, quæ cùm vera ſint, ad perfectum Reipublicæ regimen ſalu-
berrima eſſent: innumera poſtea eis afferantur, quæ cum falſa & mendacia ſint,
æquitati pernicioſa maximè ſunt, ſi facilem ijs fidem Præſul habuerit; fatale ma-
lum eſt, vt ſuſurronum inſidijs magnatum fores obſideantur, qui zelum & fidem
prætexentes Præſulis operam ad ſuas cupiditates explendas adhibent, ſuamque
magnitudinem alienis caſibus moliuntur; vt ſua hi vitia obnubant, vitia inferre D
probis ipſis non formidant, eum imitati de quo Tacitus. *Criminando, quod facil-*
Tacit. l. 1. hiſtor. *limum factu eſt, prauus, & callidus, bonos, & modeſtos anteibat.*

Tâm probè autem mendacium colorare, & ipſam venuſtare turpitudinem hi
conantur, vt facillimè non oculos tantùm, ſed mentem etiam auditorum fallant,
& faſcinent: Aegyptios hi Magos exprimunt, qui Aaronicam Virgam in ſer-
pentem immutatam ſpectantes etiam ipſi per incantationes, e Chaldæo habes per
Exod. 7. 11. *muſſitationes*, vel *inſuſurrationes* ſuas virgas ſerpentum ſpecie induerunt: licet
enim ſerpentes non eſſent, ſuis tamen præſtigijs alienos oculos tàm validè occu-
parunt, vt cum adhuc virgæ eſſent, ſibi ſerpentes viderentur; adeò vt eodem
D. Auguſt. quæſt. 21. in Exod. planè ſtylo de Magorum virgis ac de Aaronis virgâ, vt Diuus Auguſtinus ex-
pendit, ſacra ſcriptura loquatur: huiuſmodi ſuſurronum artes hìc affabrè deſcri-
buntur,

buntur; ſuis namque muſſitationibus ipſammet improbitatem, vt improbam, & A criminoſam colorant.

Atque vtinam, vt frequenter horum ſermonibus Præſulum aures obſtruerentur, & faſcinum reijcerent, quo piorum virorum nomen, & innocentia maculatur, & ſordet: quamobrem in Timotheo Epiſcopos omnes Diuus Paulus informans, quàm maximè cautos eos in quetelis excipiendis efflagitat, quibus Presbyteri poſtulantur. *Aduerſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus*, allatâ hæc ratione Dionyſius Carthuſianus confirmat; cum enim ea ætate alios Presbyteri caſtigarent, permulti ſcatebant, qui eorum probitati inſidiarentur: idem etiam in ſuis conſtitutionibus apud D. Clementem Apoſtoli præſcripſere ex hoc titulo: *Multi enim ſunt, qui alienis malis delectantur, homines linguâ præcipiti, & triplici perforata, habentes odium in fratres, quorum ſtudium eſt diſpergere oues Chriſti.* Cōſ. Apoſt. l. 2. c. 2.

Verùm tepeſcente in dies diuinâ charitate, magiſque ſe humanâ improbitate porrigente, Canonem Sylueſter Secundus ſtatuit, quo præcepit, *vt Præſul non* B *damnetur niſi ſeptuaginta duobus teſtibus, Presbyter autem Cardinalis non niſi quadraginta quatuor teſtibus, Diaconus non niſi viginti octo, Subdiaconus, Acolitus, Exorciſta, Lector, Hoſtiarius, niſi cum ſeptem teſtibus non condemnetur*: intimè ea me ratio cruciat, quam addit, *quia tales in Eccleſiâ inſtitui debent, quorum ſanctitati plus credatur, quàm multis teſtibus.* c. Præſul. 2. q. 2.

Leuis animi eſt imprudentiſque conſilij alienis narrationibus credulas aures exhibere; quid aliud hoc eſt, quàm ſui animi perturbationes fouere, improborum licentiam alere, diſſenſionibus & rixis domum & Diœceſim implere, ſuam denique famam obtuere? *Qui citò credit, leuis eſt corde, & minorabitur*, hoc eſt in ſui boni nominis opinione: mihi certè Antiſtes apprimè cognitus eſt, qui ex facilitate fidei, quam alienis ſermonibus dabat, infœliciſſimus euaſit, ſeque deridendum tum in ſua Epiſcopali vrbe, tum in aulâ Romanâ diutiùs dedit. Eccl. 19. 40 Tertul. in compend Hiſt. l. 8.

Maximè quidem ex hac credendi facilitate ſui gloriam nominis clariſſimus C Conſtantinus Cæſar obſcurauit; Epiſcopalis animi dotibus, quas in Principibus, & Magiſtratibus Diuus Ambroſius exigit, & recenſet, illa etiam additur, *& præ omnibus non facilè, neque ſine exploratione credere delationibus.* D. Athanaſ. in qq. 5 q. 119.

Tot anfractus, & receſſus Mæander habet, quot iſti artibus vtuntur ad beneuolentiam ſibi Principum comparandum, eorumque fauorem integré occupandum, vel vt eorum ſibi obſequium concilient, qui eius præpotentiam in aulâ inſpectant, vel ad alicuius æmuli vim profligandam; Principis vel Præſulis aures obſident, ſuum Zelum in magnificandâ Principis gloriâ oſtentant, moleſtiam ampullatis vocibus iactant, qua cruciantur, dum illis eum carere obſequijs vident, quibus eſſet deuorandus, eamque illis obedientiam denegari, quæ alijs vltrò præſtatur: priuatas cogitationes ſuas, & publicas exprimunt, ac illud inſinuantes, quòd hoc vel illud eſſet vrbi toti pergratum; nullo nomine obſignatas epiſtolas frequenter ad eos mittunt, vt eorum mentem ſupicionibus obruant, & falſis interdum vera miſcentes, oraculi Delphici inſtar ſuis mendacijs meditantur pondus addere veritatis. Si ergò tam verſipelles viri in tenuem ineptumque Præſulem incurrerint, qui eorum mendacijs perſonam detrahere non valeat, ſibique fi- D dos & genuinos eſſe amicos exiſtiment, an non frequentiſſimis curis eos irretiunt, & repetitis in dies aculeis eorum aures animumque perpungent? Profectò ait Diuus Hieronymus. *Nihil tam inquietat animum, nihil eſt; quod ita mobilem mentem, ac leuem faciat, quam facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu ſequi.* D. Hieron. vel Paulin epiſt. 14. ad Celantiam.

Atque vtinam, vt in huiuſmodi ſubdolas vulpes non interdum Præſules, & Principes inciderent! eorum ſanè ſermones ſuâ auiditate pruritant, eorum delationes bibulis auribus excipiunt, & nimiâ aliquandò facilitate improbas eorum cogitationes exequuntur, adeo vt ad Eugenium Tertium ſcribere non dubitauerit Diuus Bernardus, quòd inter eximios Præſules recenſendus ipſe eſſet, ni tali errore implicaretur. *Eſt item vitium, cuius ſi te immunem ſentis, inter omnes, quos noui ex his, qui cathedras aſcenderunt, ſedebis, me iudice, ſolitarius: quia vera-* Bernard. de conſid. l. 2. l. fin.

citer, ſingulariterque leuaſti te ſupra te, iuxtà Prophetam: facilitas credulitatis hac eſt, cuius calliḋiſſima vulpecula magnorum neminem cempers ſatis cautiſſe verſutias. A

Quis Dauide iuſtior! hic tamen à nimiâ fide inconſideratè Sibæ vrbis exhibitâ Miphiboſeth innocentiam profligauit; inter mendacis viri diſſeminata zizania tota eius integritas miſerrimè perijt. Ex hoc ſcopulo fortè, in quem impactus naufragium paſſus fuerat, circumſpectior ille factus & cautior, ſui nauim imperij eâ dexteritate gubernauit, vt in aliam poſtea partem declinans diceret. *Detrahentem ſecretè proximo ſuo, hunc perſequebar:* nec enim ſe difficilem in eius eredendis ſuſurrationibus ſe præſtabat, ſed eas à ſe longiſſimè reijciebat, quo titulo commendatiſſimus Diuo Chryſoſtomo fuit, cuius iſta ſunt. *Vidiſti virtutis eminentiam? non ſolum non recipit quæ dicuntur, ſed & abigit volentem fratri ſuo maledicere;* quod tamen in rebus ad forum contentioſum, vel ad bonum regimen ſpectantibus commendandum non eſſet, vt ſcribetur inferius.

D. Chryſ. hom. 42. in Geneſ.

Quis Agapito Pontifice illuſtrior & laudabilior; hic autem Rumelienſium Ciuium verſuriâ deceptus, qui tanquam ſacrilegii reum ſuum Epiſcopum poſtularunt, facinoris atrocitate perturbatus, nullâ præmiſsâ eius excuſſione, Romam eum aduocauit, & carceri dedit; Dei tamen conſilio factum eſt, vt ter eius innocentiam per ſomnium Pontifici Deus indicauerit, dixeritque, non ab alio in Pontificio ſacello poſterâ Die Dominicâ ſacrum incruentum habendum, quàm ab eo Antiſtite, quem in carcere detinebat: Hinc Pontifex ad ſe protinus eum acceſſitum deque ſuæ vitæ moribus interrogans, hoc tantùm eius ab ore in reſponſum excepit. *Peccator ſum.* In prato etiam ſpirituali, quod ſummo pretio Secunda Nycena Synodus habuit, Sophronius refert, quòd cum ad Pontificis totiuſque aulæ præſentiam ſacram hoſtiam Deo litaret, oblationis formam quater pronunciauerit, tum rogatus de hoc à Pontifice, reſponſum dedit. Parcat mihi Sanctitas veſtra, nec enim, vt mihi moris eſt, Diuinum elabentem ſpiritum è Cælo vidi: vt igitur hoc obtineam, iuſſu Sanctitatis veſtræ Diaconus ille ab altari recedat qui flabellum geſtat; nec enim meæ facultatis eſt vt eum repellam. Eo igitur Pontificis iuſſu abeunte, Epiſcopus ſimul & Pontifex Diuinum ſpiritum illabentem videre: ad hæc altaris velum, ac ſi ſenſu, vitaque polleret, altari relictu, Pontificem, Epiſcopum, Diaconus trium horarum ſpatio obuelauit. His artibus vſus Deus eſt, vt Agapito Pontifici captiui Epiſcopi Sanctitas innoteſceret, & accuſatorum improbitas, & Pontificis in eis habendâ fide facilitas damnaretur.

Saphro in Prat. ſpirituali. c.105 — B — C

Quis Diuo Hilario Pontifice ſapientior? hic tamen aliorum fraude deceptus in Mamertum Viennenſem Antiſtitem & ſanctitate clariſſimum ſuæ poteſtatis vires iniquè conuertit. An non ſapientiſſimus etiā Cardinalis Hildebrandus fuit, Diuiq; Petri poſtea in Vaticanâ Sede ſucceſſor? cum tamen verſutijs hiſce irretitum inſenſum expertus ſatis eſt B Petrus Damianus.

D. Petrus Damian. 2. epiſ. 9.

Prophana quid hic ego litterarum monumenta peruoluam; & innumera ex ijs incommoda, calamitoſiſſimaſque cataſtrophes educam, quibus miſerandum ſuum nomen plurimi Principes effecere è nimiâ facilitate eredendi? ingens ſanè mihi ſeges excolenda eſſet, ſi Præſulum etiam calamitates ex eâdem facilitate ſublatas, centuriare hic vellem: quò etiam innocentior Epiſcopus eſt, eò etiam magis deceptorijs huiuſmodi artibus obijcitur; eodem enim amore, quo veritatem ipſe proſequitur, alios etiam omnes eredit incaleſcere; habes hæc à D. Ambroſio. *Quia ſanctis amica eſt veritas, mentiri neminem putant; fallere quid ſit ignorant, libenter credunt quod ipſi ſunt; nec poſſunt ſuſpectum habere quod non ſunt.* Abſtinere tamen hic non valeo, quin de ſpectatiſſimo ſemper, & memorando præ omnibus viro Cardinali Bellarmino illud referam, quod ei, mea adhuc florente ætate, contigit. Difficilis admodum cauſa agebatur; vt aduerſarij famam alter è litigatoribus eleuaret, magnum quid in eius mores Cardinalis auribus ingeſſit; vt eum à ſcelere inſinuato reuocaret, admonuit eum pijſſimus Antiſtes: ad hæc ille palmarem ſibi imponi calumniam affirmauit: ad Cardinalis colloquium illi redeunti indicauit Bellarminus, commentitia ea omnia ſe

D. Ambr. l.3. de offic. c.10. c. quia 22. q. 4. — D

repe-

A reperiſſe, quæ in aduerſarium ſuum tàm largus effuderat; ad hæc rogatus Cardinalis fuit, qui nam certiorem de hoc eum feciſſet; Reus ipſe, reſpondit, nec enim tam conſtanter ſuam mihi innocentiam approbaſſet, ſi verè ijs ſcelerum ſordibus inquinaretur: hinc collige ſanctis ęque ac improbis viris in more hoc eſſe, vt ſuamet menſurâ alios metiantur.

Verum quidem eſt, quód ſicut ad ſortis priuatæ viros ſpectat, vt ad aliorum calumnias loquentium voces ſuffocent, & obſtruant ora; ſic Principum virorum eſt, vt eos omnes libenter audiant, qui de rebus ad regiminis formam directis inſtituere ſermonem meditantur; nec ſanè adhùc certò mihi patet, qui nam ex his turpius peccet, vel qui faciles aures omnibus aperit, vel qui omnibus obſtruit. Epiſcopo meo familiari hoc ſanè accidit: cùm enim omnes, qui è ſuis Presbyteris aliquem poſtulabant, acerbè reijceret, audaciam illis tam immanem peccandi dedit: vt omnium eſſent flagitioſiſſimi; ſed audi Senecæ monitum, *vtrumque vitium eſt, & omnibus credere, & nulli; ſed alterum honeſtius dixerim* B *vitium, alterum tutius*: & Senecam imitatus Diuus Bernardus hæc habet, *Nec omnibus credendum eſt, nec omnibus decredendum.* Vitioſum vtrumque eſt; ſi omnibus fidem habueris, ſimplex, ſi nulli, ceruicoſus appellaris, vterque vt ineptus à regimine repellendus.

Senec. ep. 3
D. Bernar. epiſt. 247.

Mihi ſanè vt inuiſa ſemper fuit lex Papæa, quæ largiſſima & opulenta delatoribus præmia ſtatuebat, quam religioſè Tiberius ſeruans ſubditorum innoſcentiæ tranquillitatique inſidiabatur; ſic etiam eorum acerbitatem non probo, qui ne arcanam quidem admonitiunculam dignantur excipere; dum enim vel propriam turbare quietem recuſant, in causâ ſunt, vt quies virtuti tollatur, & impunè ſcelera inſoleſcant Marci Antonini Pij mens commendanda mihi videtur, quâ delatores nec reijciebantur nec aduocabantur: Sicut enim vera aliorum crimina comprehendens, præmia illis largiebatur, ſic acerbè eos mulctabat, ſi falſa; & commentitia reperiſſet, cui poſtea etiam Aurelius Cæſar adhæſit. Hoc autem cùm interdum nobis non liceat, ſaltem illud hinc addiſca- C mus, vt cautiſſimè in huiuſmodi delationibus accipiendis procedamus: quod ſummoperè in ſuâ Decretali Epiſtolâ nobis Ioannes Pontifex commendauit his verbis. *Nos mala contra aliquem dicta nolumus prius credere, quàm probari.*

Tacit. l. 5. Sueton. in Tiber. c. 68
Capitol. in eius vit.
Euſeb. Iſto. Eccl. l. 4.
Extrau. diuin. de pęn.

Primùm igitur in arcanis rebus inquirendis curioſus ne ſit Antiſtes, nec eiuſmodi delatores vultu blandus excipiat; ſi enim hoc ipſe pręſtiterit, non multi deerunt, qui ad ſui beneuolentiam ſibi fouendam innumera ad eum deferant vel geſtarum vel gerendarum rerum inuolucra: illis hæc verbis indicauit Salomon, *Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes miniſtros habet impios*: hi autem, magiſtro Plutarcho, maximè odioſos populis Principes ſuos efficiunt: Decius minor hoc primus inuexit, & Dioniſij poſtea inter Syracuſanos ciues diſſeminarunt; ſed rerum conuerſione factâ, deletiſque per cædes, & vulnera Tyrannis omnibus, immaniſſimè fuere trucidati: *Calumniatorum enim genus è tribu & curia curioſorum eſt.* Nec ſine dolore Tacitus refert, quòd cùm potius exploratores populis adeo pernicioſi eijciendi ex vrbibus ſint, præmijs potius aduocentur, & blandiſſimè excipiantur. *Sic delatores, genus hominum publico exi-* D *tio repertum, & pœnis quidem nunquam ſatis coërcitum, per præmia alliciebantur.*

Prou. 29.
Plutarc. de curioſit.
Tacit. l. 4. ann.

Præterea quò magis occultæ delationes ſunt, & authorum nomina reticentur, eò magis ſuſpicioſæ nobis ſint. Epiſtolas hic ego prætereo, quæ nullo nomine obſignantur, quibus tantùm ad augendum vigilantiam vti debemus. De Niceta Patricio Surius refert, quòd cum Diuo Ioanni Eleemoſinario Alexandrino Antiſtiti ſignificaret, ſibi aures delationibus exceptis plenas eſſe, reſponſum ei à pijſſimo Hyerarcha fuerit, quòd ſi huiuſmodi viris facilem ipſe fidem adhiberet, ingenti ſe noxarum onere implicaret, & germanè de ſe ipſo confeſſus vltró fuit, quod non abſque ingenti aliorum angore ſuique dolore, multa ipſe confecerit, è fide huiuſmodi viris exhibitâ; quapropter imposterùm ſe ab illis cauere ſtatuit, ſuſpenſoque animo ſe gerere, donec alterius partis rationes excepiſſet, demùm ſe illud delatoribus obteſtari, quod ſi commentitios, & falſos eorum ſermones

Sur. in vit. S Io. elem. 23. Ian.

reperiſſet, talionis pœnâ ſibi damnandos; his ille ſapientiſſimis artibus delatorum licentiam compeſcuit, & extinxit. Similia ferè ſunt, quibus Ioannem Panormitanum Hyerarcham Diuus Gregorius inſtruxit, vt è ſacris Canonibus habetur. *Si quid igitur de quocumque Clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuſtè poſſit offendere, facile non credas; nec ad vindictam te res accendat incognita: ſed præſentibus ſenioribus Eccleſiæ tuæ diligenter eſt veritas perſcrutanda; & tunc ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis.* Expendas hîc velim, lector, quonam pacto cauſæ agerentur, antequàm hominum improbitate gliſcente, alia Pontificum, & Conciliorum legibus cauſarum ratio inſtitueretur. A

D.Greg l.2 epiſt 52.c.ſi quid.51.15. q. 7.

Prudentiſſimè etiam ſe gerebat Ageſilaus; cum enim aliquem vel laudibus vel vituperationibus affici audiret, non eorum mores, qui loquebantur, diſcutiebat, ſed eorum pariter de quibus ſermonem habebant; ne enim decipiaris, libranda ſunt omnia; quâ de causâ ſtudium omne collocet Antiſtes neceſſe eſt in optimè ſuorum ſubditorum qualitate pernoſcendâ.

1.Reg.14.18 D.Gregor. ibid.

De Saule Diuus Gregorius animaduertit, quòd Philiſthæorum clade acceptâ, & è ſuis nullum alium deſiderari agnoſcens, quàm Ionatham eiuſque armigerum; Achiæ tamen Sacerdoti præceperit, vt ad Domini Arcam ſupplex accederet, ac ſi de re ſatis ſibi certâ, certior tamen fieri poſſet & vellet; quod rei de quâ agitur, magnus Præceptor accommodans ait. *Quod quidem a ſummis Sacerdotibus benè ſpiritualiter agitur, cum ea, quæ a relatoribus audiunt, non ante diiudicant, quam eorum rationem in concilio interna meditationis quærant.* B

Quint.Cur. l. 3.

Magnanimum Alexandri Magni facinus illud fuit, quod è Curtio habetur: de Philippo ſuo Medico ſcripſerat ad eum fidiſſimus ipſique prædilectus Parmenio, quod eùm mille talentorum ſpe corruptus à Dario eſſet, ſuæque filiæ in matrimonium ei collocandæ, ſuam nullatenus ei ſalutem committeret, medicaſq; ab eo potiones reijceret; oblatum tamen à Medico pharmacum dexterâ Dux Magnus excepit, ſiniſtraque epiſtolam ei legendam exhibuit, erumpentia indicia vultus obſeruans. Nec ab Alexandri formidine longè Traianus abſceſſit, eum Licinij Suriæ conſpirationem accepit. C

Epit.l.1.c.7

An igitur adulterinis epiſtolis, vel eorum fidei innitatur Antiſtes, quorum mores, & cogitationes non apprimè internoſcat? charitatis enim etiam munus eſt, vt abſentis partes geramus, fidem ſuſpendamus, ſiniſtramque opinionem reijciamus, donec valida ad id nobis ſuppetant argumenta; ex ipſomet Ethnico Philoſopho hæc habes. *Itaque agenda eſt contra ſe cauſa abſentis, & in ſuſpenſo ira retinenda.*

Senec. l. 2. de ira c.23.

Quin Deus ipſe hoc idem ſatis nobis edocuit, cùm in Babelis turri extollenda inſanè Gigantum filij elaborarent, ſe cæleſtie ſolio deſcendere ſignificauit, vt de tanti facinoris veritate fidem ſibi proprijs oculis daret. *Deſcendit autem Dominus vt videret Ciuitatem & Turrim, quam ædificauerant filij Adam.* Quis neſciat Dei immenſitate omnia occupari; & hanc terrarum vniuerſitatem ad eius aſpectum eam puſillitatem præferre, quam ad Solis radios atomus præfert! quis neſciat omnia medullitùs Diuinæ cognitionis acie inuadi, nec tantùm præſentia, ſed futura, & quæ fieri poſſunt abſolutiſſimâ ſcientiâ poſſideri? an igitur opus ei erat, vt ad illius turris molem inſpectandam ſedem ipſe immutaret? hoc igitur ille ad nos erudiendos effecit, facilem ne cuicumq; fidem præſtemus, ne ſubitariâ ſententiâ damnemus alios, eorumque famam facilè noſtrâ opinione denigremus: ſed audi magnum Pontificem ſimul, & magiſtrum Gregorium ſic iſta explicantem. *Quâ in re notandum videt, ne ad proferendam ſententiam vnquam præcipites eſſe debeamus, ne temere indiſcuſſa iudicemus: ne qualibet mala audita nos moueant, ne paſſim dicta ſine probatione credamus.* D

Geneſ.11.5.

D.Gregor. 14.moral.c. 14.

De Claudio Cæſare narrat Suetonius, multis ſe incommodis & periculis implicaſſe, eò quòd cum maximè ſuſpicioſus eſſet, facillimè quibuſcumque fidem ferebat; vides, vt vitium vitio inuoluatur? repellendus à Præfecturis videtur, qui facilè ſuſpicionibus vacans, tum ſibi, tum ſubditis peracerbam vitam aſperamque fortunam molitur; abiecti animi eſt ſuſpiciones enutrire, aliosque aduersâ

Sueton. in Claud.c.35

uerſâ opinione obruere. *Inſitum eſt naturalitèr vulgo, vt de bonis ſemper malè* D. Augu?. de bono diſcipl
A *iudicet*, ſic Auguſtinus, qui fortè illud vſurpauit è Taciro, ſic aſſerente, *Muni-* Tacit. La. hiſt.
cipalis vulgus pronus ad ſuſpiciones: quàpropter ea menſurâ ab huiuſmodi
vitio diſcedere debet Antiſtes, quà vulgi mores, indolem, animum ſuperare
tenetur.

Magnum quid Diuus Valerianus pronunciauit, quòd nempè licet maximè DValer ho. 1 de bono diſcip.
glorioſum, & heroicum ſit, inter ſæculi ſordes immaculatos ſuos mores ſeruare;
glorioſiùs tamen ſit, omnes à ſe ſuſpiciones reieciſſe: *Quem amor tenet ſeruandæ*
integritatis, antè omnia falsò ad ſe famam non admittat erroris. Magnum eſt qui- DValerian. ho. de bono diſcipl.
dem, & glorioſum, & vſque ad cælum omnium ore perferendum nunquam malis
actibus totum dediſſe, ſed multò fortius eſt, nunquam falſis ſuſpicionibus la-
boraſſe.

B Afflictos, & inopes tueatur Epiſcopus. Cap. XXVII.

INGENIOSE ſimul, & verè Ariſtoteles pronunciauit, cum hoc onere Prin- Ariſt. l. 5 Polit. c. 10.
cipatus maieſtatem, & robur Deum Magnatibus elargitum, vt nempe po-
tentium vim coërceant, & ab eorum licentiâ faſtuque inopes tueantur, ne iuxtà
parœmiam, minores à maioribus piſcibus deuorentur. *Reges cuſtodiæ defenſioniſque*
causâ conſtitutos, vt & locupletes prohibeant iniuriâ, & inopum multitudinem
contra locupletum iniurias tueantur: hìnc patet, potiſſimum hoc ad regni benefi-
tium eſſe, & ex eò populi commodum fortunaſque pendere; quodcumque aliud
huic poſtponatur: alia quidem Principatus negotia ſeriò Princeps meditetur, &
ardua quæque peruoluat, haud tamen omittat pauperum petitiones, inopumque
libellos ſupplices perlegere, quibus ad eorum oculos tanquam ad ſuæ quietis
C aſilum, & ſuæ ſortis horoſcopum amantèr accedunt. Egregiè meditatus hoc fuit
Hebræus Philo; hic enim expendens fieri nunquam poſſe, vt ponderoſiſſimam Philo l. de Creat. prin.
Regni totius molem ſibi Princeps imponat, eum hortatur, vt grauiora negotia
ipſemet agat & expediat; minora verò leuioraque ſuis adminiſtris expedi-
enda relinquat. Sic olim Moyſes Iethro ſocer inſtituit, eiuſque conſilium Deus
ipſe approbauit: quiá verò in minoribus diſtinguendis non rarò plerique deci-
piuntur, idcirco ſic pergit. *Maiora duo negotia, non vt quidam exiſtimant, con-*
trouerſias, quæ inter claros, diuites, potenteſque incidunt; ſed quoties priuati egeni,
obſcuri premuntur a potentioribus, cum nulla præſidij ſpes eſt, niſi in Iudice: quæ
ſubſecutis poſtea temporibus ad Eugenium Pontificem ſcribens Diuus Bernardus
confirmauit hoc ſtylo. *Ergo illas, quas ad te neceſſe erit intrare cauſas (neque* D. Bernard. l. 1. conſid. c. 10.
enim omnes neceſſe erit) diligenter enim, ſed breuiter decidere aſſueſcas. Cauſa vi-
duæ intret ad te, cauſa pauperis, & eius, qui non habet quod det: alijs alias multas
poteris committere terminandas.

Hoc optimè exercebatur eâ Principum ætate, quam Poſſidonius auream ap- Senec. ep 91
pellabat; inter enim grauiſſima, maximaque Imperij negotia, Seneca teſte, *Infe-*
D *riores a validioribus tuebantur.*

Beatiſſimas ſanè meritò eas vrbes vocaueris, vbi virtus non obruitur vitio, nec
licentiâ improborum peſſundatur innocentia, vbi diuitum faſtu inopes non ſubi-
guntur; nec eorum inſidias publica fęlicitas patitur, quos tranſuerſos nimia pro-
ſperitas agit. Pretioſiſſima hæc gemmarum omnium eſt, quibus regium Dia-
dema ſcintillet, pulcherrimum ornamentum, quo paludamentum ſuperbiat;
habet hac in re Chriſtianus Princeps, quid de illo Poſteri commendent, & cele-
brent, habet id quod populorum ſibi amorem, & immortalitatis munus vſur-
pet: Regem dabo teſtem Theodoricum è Caſſiodoro ſic loquentem. *Inter glorio-* Caſſiod. l. ep. 20.
ſiſſimas Principis curas, quas præpeti cogitatione, Deo adiuuante, reuoluimus corde
noſtro, eſt leuamen humilium contra potentiam ſuperborum.

Quid enimuerò glorioſius, quàm non tantùm eos non reijcere, quos nobilitatis
ſuper-

ſuperbia faſtidit & reijcit, non eos à colloquio arcere, non ſui patrocinij pallio eos denudare, ſed alijs eos præhabere, & quos per ſummam iniuriam cœcutiens A fortuna deſtituerat, eos erigere, fouere, blandiri, adeo vt quò magis ille in honoribus, opibus, titulis congerendis, ijs cœco amore ſtuduit, eò magis in eis erigendis, & adiuuandis ſtudioſum, & induſtrium ſe Principes exhibeat: prodeat
Caſsiod.l. 1 epiſt. 8. rurſus Gothorum Rex Theodoricus. *Cordi nobis eſt cunctos in commune protegere; ſed eos maximè, quos ſibi nouimus defuiſſe. Sic enim æquitas libera ſeruabitur, ſi auxilium largiamur imparibus, & metum noſtri pro paruulis inſolentibus impenamus.*

Si ergo ſæcularibus Principibus peragenda hæc ſunt, quid nam, rogo vos, agendum Epiſcopis erit, quibus filiorum loco, inopes, egenos, afflictoſque viros Deus commendauit, & à quorum auxilio ſeiungi ipſi non valent, quin etiam
S.Proſp. de vit contēpl. l. 2. c. 2. in med. ab eorum capite ſacræ infulæ diſfringantur? hac ſanè de ratione à D.Proſpero vocantur: *Vindices oppreſſorum.*

An igitur deſes, & iners ſuos opprimi filios inſpectabit Epiſcopus? ſuas ipſe oues patietur alienâ inſolentiâ peſſundari, qu n ad eas vlciſcendas inuictus aſ- B
D. Auguſt. ſerm. 10. ad verb. Apoſt l. 10. pſal. 9. & pſal. 67. 6 D. Ambroſ. epiſ. 56. ſurgat? *Pro magno commendantur Epiſcopis patrimonia pupillorum, quantò magis gratia paruullorum: pupillum tuetur Epiſcopus, ne mortuis parentibus ab extraneis opprimatur* &c.

Diuinum opus hoc eſt, & ad eos meritò referendum, qui Dei vices agunt, Numinis interpretes & adminiſtri: *Quos enim Epiſcopi magis quàm pupillos debemus tueri? ſcriptum eſt enim iudicate pupillo, & iuſtificate viduam, & eruite iniuriam accipientem.* Sic Ambroſius.

Hic quidem magnanimum, & erectæ mentis ſe præbuit, tunc quandò Apoſtolicâ libertate obarmatus, validiſſimè Maximum Tyrannum eſt allocutus, vt Cæſarem Valerianum pupillum ab eius potentiâ tueretur! in hoc ſuam verſari gloriam, ſuum illuceſcere nomen vir fortiſſimus aſſerebat, dum Epiſcopi, quod
D. Ambr. ep. 65. l. 5. gerebat munus impleret: ipſamet tanti Oratoris verba referre placet, quæ poſtea ad eundem Valerianum exarauit. *Glorioſum mihi eſt, hoc pro ſalute pupilli* C
Iſai. 1. *Imperatoris. Quos enim Epiſcopi magis, quam pupillos debemus tueri? ſcriptum eſt enim, iudicate pupillo, & iuſtificate viduam, & eruite iniuriam accipientem: & alibi,*
Pſal. 57. 1 Reg. 17. 34 *Iudices Viduarum, & Patres Orphanorum.*

Quòd ſi Dauid patrios cum greges cuſtodiret, leones & vrſos inuictus occurrebat, vt faucibus arreptos agnos eriperet imbellis, patietur animarum Paſtor, ſuas & Chriſti oues, ſuperborum, & potentium vi deuorari, quin eos inuadat, vt eorum violentiam labefactet, eorumque ferociam exarmet? profectò mercenarij Paſtoris hoc eſſet; his namque, cęlitùs nos Chriſtus edocuit. *Mercenarius autem, & qui non eſt Paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, videt lupum venientem, &*
Ioan. 10. 3. *dimittit oues, & fugit.*

Neque hoc de ſtygijs tantùm lupis, vel de eorum adminiſtris, hoc eſt hæreticis intelligendum eſt, ſed de ijs etiam, qui cùm præpotentes tùm opibus, tùm authoritate fulciantur, egenos & inopes facilè inſidiantur & obruunt; ſic certè
D. Gregor. hom. 21. in Euang. ſub init. hæc intellexit Diuus Gregorius. *Lupus etenim ſuper oues venit, cùm quilibet iniuſtus, & raptor fideles quoſque humiles opprimit; ſed is, qui paſtor eſſe videbatur & non erat, relinquit oues, & fugit, quia dum ſibi ab eo periculum ingeri metuit, reſiſtere eius iniuſtitia non præſumit: fugit autem non mutando locum, ſed ſubtrahendo* D *ſolatium* &c. Meritò igitur ijs hic obſtringatur, quibus Deus Ezechielis ore ali-
Ezech. 23. quorum deſidiam increpauit: quapropter Eboracenſi Antiſtiti ſignificauit D.Ber-
D.Bernard epiſ. 85. 96. & 168. nardus, potiori quodam iure ad Epiſcopum ſpectare, vt afflictos, deſtitutoſque viros fulciat, & ſeruet, quàm vt egenis opes ſubminiſtret; hoc enim omnium Chriſti fidelium opus eſt, cùm illud ad Epiſcopos tantùm vt animarum Paſtores pertineat, *& ſit paternæ pietatis egregium ſpecimen.*

Inter dotes, quibus eos ornare cupit D. Bernardus, quos ſui adminiſtros Pontifex ſupremus eligit, hanc ſingulari titulo exigit, *vt diuites non palpent, ſed ter-*
D. Bern. de conſid. l. 4. *reant: pauperes non grauent, ſed foueant.*

Sacræ aræ domus Epiſcopi comparetur, ad cuius auxilium, velut ad Aſylum deſti-

deſtituti confugiunt; matris ſinum æmuletur; Epiſcopi ſinus, quo materna D. Bern. 10 ſer dom. 2.
A beneuolentiâ afflicti omnes excipiantur. Si Paſtor verus fuerit, hoc ad Diui poſt. n 9. art.
Bernardini Senenſis mentem, paſcuum erit ſuo gregi neceſſarium ſimul, & ſa- 2. c. 2.
lutare.

§. I.

Diuo Iuſtino Martyre referente, tota Epiſcoporum induſtria in hoc potiſſimùm vigebat, & ſanctâ quâdam conſtantiâ armabatur, vt nempè magnatum potentiam retunderent, vt tenues egenoſue ſubditos ab eorum violentiâ tuerentur. Spectantiſſimus præ aliis hac in re fuit Diuus Chryſoſtomus: cùm Baron. ann. enim ad eius patrocinium vidua quædam confugiſſet, cui quingenti aurei ſol- 401. uendi, à Paulutio erant olim Aegipti Præſide, & ſimul Eudoxiæ Cæſariſſæ præſidium imploraſſet, eâ cum ſpe, vt fœmineum ſexum commiſerata, eius egeſtati
B propitia futura eſſet, ad centum libras ſoluendas Præſidem coegit Eudoxia, è quibus trigintà tantùm ſex aureos viduæ inopi impertiuit; ad Chryſoſtomum rurſus miſerrima vidua confugit, qui in carcerem Paulutio detruſo, licet Cæſariſſæ potentiâ oppugnaretur, nunquam è carcere abſolui paſſus eſt, donec integram auri ſummam viduæ egeſtati perſolueret; in his narrandis aduertit Purpuratus Sacrorum annalium ſcriptor, ab eá vſque ætate pauperum egenorumque caulas ab Epiſcopis actas eſſe, qui eâ de cauſâ, tum cohortè inſtruebatur, tum carcerem, quo ſæculares etiam detinerentur, ſub ſuo imperio habebat. Baron. ann.
Aliàs etiam idem Ioannes Chryſoſtomus, vt viduam alteram nomine Calli- 401.
tropem ab eiuſdem Eudoxiæ imperioſâ inſolentiâ tueretur, Cæſareum in ſe furorem exacuere non dubitauit. In Magiſtratuum iniurias eâdem fortitudine præditos ſe plures alij Antiſtites præbuerúnt, vt in Euſthatium Proconſulem D. Nicolaus Myrenſis Antiſtes, in Theodoſium Cæſarem Diuus Ambroſius, in Mo-
C deſtum Præſidem Diuus Baſilius, in Lybiæ Præſides Syneſius: & in alios alij, quorum nomina immortali cum gloriæ famâ circumſonant.

Quin licet nulla neceſſitas vrgeret, ad eorum opem promptiſſimi accurrebant; qui carcere detinebantur, eiuſque poteſtatis pondere, quo apud Dynaſtas Proceresue vigebant, eorum calamitates non exiguè erigebant: nec raro fiebat, vt non precari ſed imperare viderentur, vt ex Epiſtolâ Diui Auguſtini patet, quâ Marcellinum Præfectum admonuit, vt Circumcilioni ſtatutam pœnam minueret. *Quoniam Chriſtiano loquor, maximè in tali cauſà, non arroganter dixerim, audire te Epiſcopum conuenit iubentem, Domine eximie, & merito inſignis, atque cariſſime fili.* D. Auguſt. epiſ 159.

Quin, cùm eius ſe præſidio commendaſſet pupilla quædam, libentiſſimè eam tuendam Sanctus Præceptor ſuſcepit. Fœlicique de hoc eum poſtulanti reſpondit. *Nouis optimè religio tua, quam curam tuendis cum omnibus, tum maximè pupillis Eccleſia, vel Epiſcopi debeant*: aliàs etiam pro concione ſuum populum alloquens, illudque oratoriè amplificans, quòd ad æternorum ſuppliciorum contemptum, quo plerique ſuam ſalutem profligant, ſpectat, ad eos confundendos, D. Auguſt. epiſ 219. & ſerm. 10. de verb. Apoſt D. Auguſt. ſerm. 18. de verb. Apoſt
D illos eis obijcit, qui carceris formidine ad Epiſcopum confugiunt, ſeque illis ſupplicum more commendant, vt captiuitatis nexus euitentè quo inde ſtatuit, quàm erubeſcendum nobis ſit, qui maiori formidine carceris quàm inferni occupamur: rurſus Macedonio reum quendam commendans aſſerit, Epiſcopi potiſſimum munus eſſe, vt pro delinquentibus ſuam authoritatem interponat; quòd ſi eius patrocinium irritum fuerit nulliuſque vtilitatis, ſuę ſpecimen indignationis è traditâ repulsâ exhiberet; quâ opportunitate ab eo Macedonius poſtulat, an conari liceat quòd impunitum ſit ſcelus: quam ibi dubitationem multis luculenter allatis D. Auguſtinus extinguit. Macedon. apud ep. 53. D. Auguſt. epiſ. 54.

Epiſcopos etiam validè Diuus Gregorius adhortatur, ne debito ſubſidio pupillos, viduas, alioſque deſtitutos viros defraudent, vt non tam eorum egeſtati, quàm ſuo ſatis muneri faciant: quapropter, cùm accepiſſet, quod Calaritanâ in vrbe

vrbe , prolixâ & permoleſtâ lite vidua quædam exagitaretur , Ianuarium
D.Greg.l.1 eius vrbis Archiepiſcopum admonuit , vt eius cauſæ toto ſuo ſtudio faueret, hac A
epiſ.62. allatâ ratione . *Paſtoralis regiminis neceſſitate compellimur , vt orphanorum , vi-*
D. Grgeor. *duarumque cauſis ſolertius quàm curis cæteris inſiſtamus.* Rurſus etiam ad eun-
l.8. epiſ.38. dem Præſulem ſcripſit , ne vllatenus permitteret , vt vulgares homines Dynaſta-
rum , & Procerum vi opprimerentur ; normamque ei deſignauit , quâ cum ijs
D. Greg.l. agerer, qui, ne alienum æs ſoluerent, ad Templorum aſylum confugiebant : rur-
epiſ. 12. ſus Dominico Epiſcopo , vt ad ſui muneris vices explendas viduas tueretur præ-
cepit. Ioanni rurſus Antiſtiti Rauennati Maurilionis cauſam commendat ; hic
enim Præfecturæ adminiſtratione abſolutâ , ne ſucceſſoris violentiâ obrueretur,
ad Templi præſidium refugerat ; quâ datâ occaſione id potiſſimum in Epiſcopis
eſſe affirmat , vt nempè in viduis afflictiſque omnibus defendendis , dummodo
æquitas id permiſerit , vires aureſque omnes impendant. *Se profeſſionem ordinis*
D.Greg.l.1 *noſtri , & locum , cuius miniſterium gerimus , attendamus , oportet nos afflictis , in*
epiſt. 35. *quantum poſſumus comitante iuſtitiâ ſubuenire.* B

Quin non deſtitutis tantùm ſuam opem porrigebant , ſed reis ipſis fauebant ,
vt ad ſuas preces ſuppliciorũ vis minueretur, & Principum in eos ira tepeſceret.
Apud.Diui E Diui Gregorij Nazianzeni, Martini , Ambroſij, & Auguſtini monumentis hoc
Auguſt. ep. patet ; huic enim non ſine ingenti fiducia Patriam ſuam Nectorius commenda-
201. 10. 2. uerat, quę flagitio ingenti fidem ſuam impiauerat è populari ſedione commota, vt
apud Cæſarem pro ea deprecatus, innocentes à perduellium ſupplicio amoueret,
meritamque iſtis pœnam minuere dignaretur ; huic Auguſtinus reſpondit , quòd
D. Auguſt. licet eâ in vrbe nullus omninò innocens eſſet , ſuo tamen ſtudio apud Cæſarem
epiſt.102. effeciſſet , vt ad ſontes puniendos ſupplicij quidem magnitudo decreſceret , non
tamen ſupplicium ipſum aboleretur, ad ea euitanda incommoda , quę à ſcelerum
impunitate deriuantur ; hoc pariter modo pro Libertino quodam Leontium
Conſulem deprecatus Diuus Gregorius eſt , illud tamen obteſtatus , non eam
ſibi mentem eſſe , vt ſuis precibus iuſtitiæ modus læderetur , ea ſubdens.
Turpe eſt enim me hoc defendere , quod prius mihi non conſtiterit iuſtum eſſe ; C
quia ego homines propter iuſtitiam diligo , non autem iuſtitiam propter homines
poſtpono.

Saluian.l.8. Meritò igitur Maſſilienſis Antiſtes Saluianus conquerebatur , adeò ſuâ ætate
de Gubern. Antiſtitum zelum tepuiſſe , vt inopum afflictorumque patrocinium prorſus omi-
ſerint. *Quis enim vexatis atque laborantibus opem tribuat , cum improborum ho-*
Côcil.Trid. *minum inſolentia etiam Sacerdotes Domini non reſiſtant ? Nunc aut tacent plurimi*
ſeſſ. 12. c. 1. *illorum, aut ſimiles ſunt tacentibus, etiam ſi loquantur : & hoc multi non inconſtan-*
init. de Ref. *tiâ, ſed conſilio uti putant atque ratione* : ſanè hanc pauperum , & laborantium
Eccleſ. 4. 9. curam Epiſcopis omnibus validè Tridentina Synodus commendauit.

Verum quòd momenti maioris eſt , ipſius Dei præcepto ad hoc exequendum
obſtringimur ; *libera enim, qui iniuriam patitur , de manu ſuperbi* : hoc eſt à po-
tentum vi , *& ne acidè feras in animâ tua* , hoc eſt , non moleſtè hoc feras , nec
deſidem mollemque animũ in hoc exhibeas . *In iudicando eſto pupillis miſericors,*
vt pater, & pro viro matri illorum. Merces hic pretioſiſſima indicatur , & ſuprà
quàm dici poſſit omnibus affectanda. *Et eris tu velut filius Altiſſimi obediens , &*
miſerebitur tui magis, quàm mater. D

Et ſanè licet ad hoc Sacerdotij noſtri ſanctitas non obſtringeret , licet vel alijs
debita charitas, vel conſcientię vis fidem noſtram ad hoc pręſtandũ non adigeret,
ex hâc tantùm ratione amplectendum nobis toto animo eſſet, quia nempè Deum
ipſum in hoc ſe opere delectantem imitamur ; De Deo enim Regius Cantor ait.
Pſal. 9. 14. *Tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adiutor* ; non tantum igitur deſidia omnis
excutienda nobis hac in re eſt, at pia quâdã ſuperbiâ animus erigendus, è diuinâ,
quã ex hoc induimus ſimilitudine; quid autem hoc validiùs, quid potentius, quid
D.Chryſoſt. dulcius ? do Chryſoſtomum. *Nihil enim excelſum ac philoſophicum animum æque*
in ad Philip *ad bona opera obeunda excitat, ac ſi intelligas hac re Deo ſe ſimilem fieri; quid enim*
2. 5. *æque, atque hoc ad cohortationem valeat? nihil.* Quânam autem re alia Diuinam nos
Pſal. 34. 10. ſimilitudinem magis vſurpamus, cum ex eodem Vate Regio habeamus , *Domine*
quis

quis ſimilis tui? eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum, & pauperem a A *diripientibus eum.* Quamobrem quàm meritò Diuus Damianus aſſeruit, nullum Deo charius, & gratius Deo ſacrificium, nullam dulciorem Deo victimam immolari. Si ergo è noſtri miniſterij ſanctitate ad quoſcumque afflictos ſeruandos & tuendos obſtingimur: quantò validiùs de Lythurgis, & Myſtis munus hoc obeundum nobis eſt, quorum potiori quodam titulo patrocinium gerimus, eiſq; noſtrã fidem, dilectionem noſtram præſtare tenemur? quis nobis tacentibus, ab ſæcularibũ potentià eos arcebit? quibus armis magnatũ potentiam retundent, ſi noſtræ poteſtatis gladium, ad eos tuendos, nos vani timoris rubigine præpeditum non euaginemus? illud nobis liqueat, ad hoc maximè præſtandũ, nos infulis ſacris redimiri, & ſacro linteo armari, cùm horum cauſam agentes, cauſam Dei ipſius agamus. Sed audiatur Diuus Fabianus Pontifex, qui ad omnes Orientis Antiſtites ſcribens Pontificio ſuffragio hæc probat. *Deus ergo, fratres, ad hoc praordinauit vos, & omnes, qui ſummo Sacerdotio funguntur, vt iniuſtitias remoueatis, & præſumptiones abſcindatis, &* B *in Sacerdotio laborantibus ſuccurratis opprobrijs, & calumnijs eorum locum non prabeatis: ſed ei calumniam & opprobrium qui patitur, adiutorium feratis: illum verò, qui calumniam, vel opprobrium facit, abſcindatis, & Domino in ſuis Sacerdotibus opem feratis.*

B.P. Dam. l.7. ep.12.

Fab. ep.2. c. Deus 6. 3. q. 1.

De fortitudine conſtantiàque Epiſcopi. Cap. XXVIII.

INVTILIA prorſus eà eſſent, quæ huc vſque ad noſtrum Epiſcopum obarmandum attulimus, niſi fortitudine & conſtantià ſatis ſe munitum ipſe exhiberet; ſi enim hac deſtituatur Epiſcopus, fieri nunquam poteſt, vt in eo vel diſtributiua, vel punitiua, vt dicunt, iuſtitia eluceſcat; quàpropter Præceptor C etiam Aquinas, poſt inſtitutum de iuſtitiâ ſermonem, fortitudinem explicandam aggreditur; hæc autem, vt ex Ariſtotele Diuus Thomas docet, in eo verſatur, vt ſapienter ſimul, & fortiter, ardua quæque & acerba ſuſcipiat, & ſufferat ad honeſta defendenda. Vmbratilis & exanimis prorſus Epiſcopus dicendus eſt, qui fortitudine vacat: quî enim ſuum dignè munus poſſet explere, & Chriſti vineam eius ſanguine irrigatam excolere, niſi paratiſſimum haberet animum ad quæcumque diſcrimina pro eà obeunda, ipſoſque mortis extremæ cruciatus fortiſſimè ſufferendos? ſi ergò iure merito Caſſiodorus ait, *Conſules eſſe magnanimos decet*, quantò validiùs hoc de Hyerarchis enunciandum nobis eſt, quibus (vt ex ijs, quæ proximè afferuntur, liquidum erit) præ quocumque alio ſæculari magiſtratu, in alienam potentiam obdurandus animus, & quodammodo loricandus: accipe Chryſoſtomi verba. *Itaque magnum, & generoſum animum Præſulem afferre oportet; ne animo deficiat, & delaſſetur &c.*

D.Thom. 2. 2. q. 123.

Ariſtot. 5. Ethic. 5 Cic. in Rethor.

D Thom. d. q. 123. art. 3

Caſſiod. l. 6. ep. 1.

D Chryſ. l. 2. de Sacerd.

Si autem Chriſtianæ Religionis Epiſcopi columnæ ſunt, quem latet tàm eis exactè fortitudinem accommodari, vt de illis verba illa pſalmi explicentur. *Afferte Domino, filij Dei, filij fortium*, vt ex Hebræo codice habetur: ad hoc adumbran- D dum præcepit Deus, vt Aaroni eiuſque ſucceſſoribus dexter victimæ armus impertiretur. *Ipſe habebit armum dextrum in portione ſui*: hic autem armus ad Diui Cyrilli mentem: *Eſt roboris indicium atque ſignum*. Suæ Eccleſiæ nauim Proretæ loco moderetur Epiſcopus; ſi ergo in ventorum furias procellarumq; violentiam luctari neſciat, niſi ſæuientium fluctuum potentiam fortitudine ſuâ retuderit, ſi cadens animo, clauumque deſerens ſe vndarum imperio rapiendum tradat, an non tùm ſibi, tùm alijs ſuæ fidei commiſſis miſerrimum naufragium parat, & parit?

Pſal. 28. 2.

Leuit. 7. 33

Cyril. in c. 2 Malac. n. 17.

Iure igitur merito doctiſſimus Gerſon Patres Concilij Rhemenſis alloquens, inter neceſſarias Epiſcopi dotes primò enumerandam fortitudinem docet, ne aduerſitate rerum frangatur, & arrogantiæ, magnatumque ſuperbiæ molliter cedat, ne vel laudibus tumeſcat, vel iniectis probris ſe ſe abijciat, vel ad oppoſitio-

Gerſon p. 4 pag. 65.

ſitiones vileſcat: vt igitur erecti animi viros ad ſacra ſubſellia efferret Diuus Ber-
nardus Eugenium Pontificem excitauit, *Qui Regibus Ioannem exhibeant, Aegiptijs* A
Moyſem, fornicantibus Phineem, Heliam Idolatris, Eliſeum auaris, Petrum
mentientibus, Paulum blaſphemantibus, negatoribus Chriſtum.

Bern. l.4 de conſid. Non adeò vigiles, & induſtrij ſæculares Principes ſunt, vt ſui Principatus ſe-
curitatem firmaturi, ad ſuorum confinium frontem arces fortiſſimas moliantur,
quibus hoſtiles impetus, & eruptiones eludant, quàm diligens Chriſtus ipſe fuit,
vt ſuæ Eccleſiæ regnum ab infernorum agminum vi, ab hæreticorum inſidijs, à
vitiorum aggreſſionibus tueretur; ad hoc ipſe præſtandum in vnoquoque populo
arcem munitiſſimam firmauit, hoc eſt Epiſcopum, qui hac de cauſâ vocatur,
Matth 5.14 *Ciuitas ſupra montem poſita*, eamque tot Præſidiarijs veluti militibus, hoc eſt tot
virtutibus communiuit; In montem hoc eſt in Chriſto Domino fundatur hæc
Dan. 2.39. vrbs: *ipſe enim factus eſt mons magnus & impleuit vniuerſam terram*; viæ igitur
aditum tenetur ipſe tueri, eruptiones repellere, inſidias detegere, arietum vim,
muraliumque tormentorum impetum labefactare, ſeruilem animum, vilemque B
timorem à ſe reijciens, vt ad Epiſcopum quendam ſcribens ait Diua Catharina
Senenſis. Et ſanè quid illi de humanis viribus formidandum eſt, qui in diuino
ſinu quieſcit, ſuamque ſedem firmauit in Chriſto, tàm ſolidum, tutum, fęlicemq;
locum qui ſibi ſeruauerit, licet tota humanarum virium violentia conſpiret, ha-
bet de quo non timeat, ſed gaudeat, non turbetur, ſed coronetur. Egregiè Au-
D. Auguſt. ſer. de verb. Dom. guſtinus. *Quid times hominem homo in ſinu Dei poſitus? tu de illius ſinu noli ca-*
dere: quidquid ibi paſſus fueris, ad ſalutem valebit, non ad perniciem.

Sacris ille infulis meritò redimitur, qui ad Eccleſię iura tuenda, ad fidei Chri-
ſtianæ decus ſeruandum, ad ſalutem populorum comparandam Dynaſtarum
potentiâ non terretur, improborum contumaciâ non frangitur; ex ijs ſanè, qui-
bus ad Epiſcopale miniſterium exercendum aptitudo dignoſcitur, nullum vali-
D. Nazianz de landibus Baſil. dius eſt ad Diui Nazianzeni mentem, quàm ſi coram Proceribus ac Principibus
erectum animum, & inconcuſſum oſtenderis, adeò vt cum Regio Vate vſurpare
Pſal. 118.46 illud valeas, *Loquebar de teſtimonijs tuis in conſpectu Regum, & non con-* C
fundebar.

Reuelat. S. Brigittæ l. 4 c. 18. Hac eadem nos obarmari fortitudine Auguſta Virgo efflagitat; Diuæ enim
Brigittę ſermone vſa Epiſcopo cuidam tanquam exemplar abſolutiſſimum ſuę di-
gnitatis Diuum Thomam Cantuarienſem Epiſcopum obiecit; cum enim innu-
D. Bernard epiſt. 26. meris vndique noſtra dignitas obſideatur hoſtibus, fortiſſimus vtique ſit Antiſtes
oportet, iuxtà ea, quæ ad Lauſanenſem Antiſtitem Diuus Bernardus ſcripſit, *Ma-*
nus veſtras miſiſtis ad fortia; opus eſt fortitudine: quâ ſanè fortitudine, quo
Iob. 29.17. robore obdurandus ille eſt, qui flagitiorum licentiam refrænaturus eſt, arro-
gantium audaciam puniturus & Sanctum Iobum imitatus, ex iniquitatis faucibus
erepturus innocentiam? an non generoſiſſimus, & inuictâ conſtantia excellens il-
le ſit, qui reproborum fraudes euertere, potentium auſa frangere, vitiorum
vires elidere, calumniarum procellas retundere, & ſacra iura tot artibus Prin-
cipum ſæcularium oppugnata tueri tenetur? meritò igitur fortitudinem D. Am-
broſius Tigri flumini comparauit; Terreſtri è Paradiſo hic effluens, præ cæteris
Geneſ. 2.14. D. Ambr. ibi in exam. fluuij violentus & celer quæcumque licet validiſſima repagula ſternit, & vorat;
quàm benè hic fortitudinis vrtus exprimitur! hæc enim ea eſt, quæ vires omnes D
omniaque obſtacula exuperans, & effringens, per edomita calcataque diſcri-
Senec. de cõſt. ſapien. c. 3. mina, viam ſibi reſerat triumphalem. *Quodam curſu rapido reſiſtentia quæque*
tranſuerberat, neque aliquibus curſus eius impedimentorum hæret obſtaculis.

Hinc etiam adamanti & ſcopulo ſapientem Seneca aſſimilauit, ex inuicta du-
ritie, quam ille in repetitos malleorum ictus oſtendit, & quià hic ſæuientium
vndarum ferociam frangit immobiliter ad fluctuum verbera perſeuerans; Ma-
gnum Catonem contemplare, quem, vt Seneca ait, Achillis, & Vliſſis in morem
Senec. de conſt. c. 2. imitandum poſteritati diuina Sapientia exhibuit; ſi namque in ea ipſe tempora
lapſus non eſt, quibus è mentis imbecillitate arbitrarentur homines, Atlantis, &
Herculis more, Cęlum Catonis tergo fulciendum, feras & monſtra non habuit,
quæ iugularet, & ſterneret, habuit tamen ambitionem quam vinceret, eoſque

omnes

omnes profligaret, qui ambitionis magiſterio ferinum pectus induerant; effræ-
A natam ille auiditatem ſuperauit, *quam totas orbis in tres diuiſus ſatiare non poterat*, vitiorum phalangem in vrbe vicit, quæ ſibimet ipſi degeneri ſuámet magnitudine ad interitum trahebatur: *ſtetit ſolas, & ſolas in totam Rempublicam*; cadentem orbem manu ſuâ fulciuit; cum verò fulcire eum amplius non potuit, cum orbe cadente cecidit Cato, eiuſque excidium, triumphum illi aperuit & ſepulchrum. Neque enim *Cato poſt libertatem vixit, neque libertas poſt Catonem*. Par propè ſpectaculum Deo eſt, cùm vitiatis hiſce temporibus Antiſtitem inconcuſſum videt, & impauido lumine in aduerſas acies ſtantem, non vt Patriæ, ſed vt Eccleſiæ libertatem propugnet, non vt fulcium, ſed vt infularum dignitatem fulciat, non vt corporum, ſed vt animarum ſaluti ſtudeat, non Reipublicæ, ſed vt fidei Orthodoxæ decus tueatur, cum Pontificem videt mores coërcentem, ſcelera mulctantem, corruptelas eradentem, vitia profligantem, virtutes excolentem, & ſi neceſſitas vrgeat, totius vrbis conſpirantis
B audaciam piâ ſuâ audacia ſuffocantem; an non fortiſſimum hi exigunt animum, ait Diuus Cyrillus? *Reprehendunt enim nonnunquam populos, totos atque etiam Reges, & vel opibus vel honoribus eminentes, qui potiſſimum Rectoribus morum infeſti ſunt*: his haud ipſe terretur, aut trepidat, ſed pugnaci ſemper fronte illos excipit, obuium, & æneum in ſuo pectore propugnaculum firmat, & format ad diuinam gloriam fulciendam. Noë ſimilem dixeris, qui monſtris innumeris in arcæ ſinu circumſeptus, & irruentium imbrium fragore concuſſus, intrepidus manet, & pro ſuarum viriũ imbecillitate in orbe iam naufrago ſeruando laborat, adeò vt illud ei accommodari poſſet, quod olim Agari fœminæ de ſuo filio Iſmael vaticinatus cęleſtis Spiritus fuit, *manus eius contra omnes, & manus omniũ contra eũ*. — Cyrill. in micheam c. 34. — Gen 16.12.

Fortitudinem hanc, qua in omnes licet opulentos obarmari Epiſcopus debet, Aaronica virga affabrè deſignauit; ad Pharaonis, & aulicorum Procerum aſpectum ſe illa in ſerpentem immutauit, cuius ore virgæ omnes, quæ veneficâ vi ſpeciem ſerpentum indutæ ſpectantium oculos decipiebant, deuoratæ fuerunt,
C *deuorauit virga Aaronis virgas eorum*. Verus ille Antiſtes eſt, qui ſuo ſatis muneri facturus priuatis rationibus non agitur, nec ſacræ dignitatis dedecore, populorum amore, & magnatum beneuolentiæ ſtudet; tunc enim potiſſimùm Dei cauſam agimus, ait Gregorius, cum præ cæteris ad diuinam nobis dilectionem ſeruandam, humanam beneuolentiam aſpernamur, *ſi ſupernis amicitijs dediti, humanas inimicitias non timeremus*. — Exod. 7. 12. — D. Greg. l. 2. epiſ. 39.

§. I.

ALiquos eſſe in Ethiopiâ populos nomine Athlanticos, Solinus, & Herodotus narrant, qui cùm vehementer Solis eâ in regione ferocientis ardore crucientur, verbis eum inceſſunt, imprecantur, execrantur, & è beneficentiſſimo eius calore, odij flammas in ſe ipſis accendunt, adeò vt ſi fas eis eſſet, è cęleſti eum ſolio deturbatum, in Erebi ima detruderent; de his fortè allocutus Iob fuit; *qui maledicunt diei, & parati ſunt ſuſcitare Leuiathan*, nam *Solem Orientem, vt exitia-*
D *lem dirà imprecatione contaentur*: haud tamen amantiſſimus ille ſyderum Ductor incępto curſu deſiſtit, viamque ſibi à Deo præſcriptam omittit; nec enim ille mortalium odio vel amore trahitur, ſed ſui tantùm conditoris præcepto labores ſuos circumſcribit. Suæ Eccleſiæ ſol Antiſtes eſt, iuxta illud Chriſti Domini. *Vos eſtis lux mundi*. Eius eſt eam irradiare, nec declinare debet à viâ, lumenq; reuocare, cùm per torridam Cæli zonam agendum ei iter eſt, cum ſcilicet pellices eliminandæ, interdicenda vitia, ſuffocanda auaritia, calcanda ſuperbia eſt, licet reprobi & flagitioſi Athlanticos imitati iraſcantur, perſtrepant, minentur, perſequantur; Hoc ſciant, quòd Agnus Dei cæterâ manſuetiſſimus, vt ſacra prophanari ſpectauit, leonis ferociam induens, mercatores inde eos eiecit, licet non ignoraret, mortem ex eorum odio ſibi eſſe ineundam: hac in re ait Euthimius, *Inſtituit nos, vt pro Eccleſiâ liberè agamus*: adeò autem ab hoc exercendo — Iob. 3. 8. — Euthim.

A quid aliud porrò eſt, quàm mendacem Icarum pennarum remigio deſtitutum volantem imitari? quid aliud, quàm ſe præcipitem dare, quàm æquitatem ipſam linguarum proteruiæ proſtituere, inſularum iubar obſcurare, & tam excelſam dignitatem obruere? *Odia qui nimium timet, regnare nequit*, ſic cothurnatus vates; ſuam ille animi mollitiem, & infirmitatem aperit, qui humanam magis, quàm Diuinam iraeundiam metuens, nec cæleſtibus, at terrenis rationibus excitatus, vt hominibus placeat, Dei iura tueri contemnit; profectò quàm graue ſit Epiſcopale munus hic neſcit: quod breui quidem, at valido ſermone Gregorius Septimus ad Lanfrancum Cantuarienſem Præſulem ſcribens explieauit. *Nos etenim, ſi diuinæ vindictæ iudicium effugere volumus, contra multos inſurgere, & eos in animam noſtram prouocare compellimur*; hæc tamen validius ille docuit exemplo quàm calamo. Seneca. Apud Bar. ann. 1073. 13.

B

§. II.

SEriò grauiterque perpendendum illud eſt; quo Diuus Bernardus Epiſcoporum Synodum allocutus enunciauit; multos ſcilicet mercenarios eſſe, qui proſperitatis tempore à veris Paſtoribus diſtingui non valent; electi ipſi ritè fuerunt, nec ambitionis vi, at virtutis ſuffragio ad ſacra ſubſellia elati, religioſis, probatiſque moribus ornantur, Eccleſiæ tranquillitati elaborant, ſatis ſuo muneri facientes, labores amplectuntur & onera. Proh Dei fidem! fieri ne poteſt, vt huiuſmodi dotibus exornati mercenarij ſint appellandi? maximè quidem, ait Bernardus, nec enim quis eorum animus ſit, ex iſtâ operum ſpecie exteriori dignoſci ſatis poteſt. *Vaſa figuli probat fornax: flante vento aduerſitatis, ſtatim quod infirmum eſt intentionis oſtendit effectus operationis*. Si proſperitatis blandimenta euanuerint, certaminum, diſcriminum, pugnarum turbo ſurrexerit, mercenarium eum eſſe dignoſces, *Videt enim lupum venientem, & fugit*. Quoſ- D.Bern. ad Paſtores in ſynod.Cög. Eccleſ.27.6 Ioann.10.12

C nam hos eſſe dixeris Lupos! Tyrannos, ſic Bernardus, Principes, Dynaſtas, qui ſacra inuadunt, qui Chriſti gregi inſectantur, qui viduas, pupillos, inopeſque viros per ſummam inſolentiam opprimunt; non rarò mercenarium ſe quis exhibet, vel ad Principum iram declinandam, vel ad ſuas facultates augendas; *fugitque mercenarius vel amore blandientis, vel timore perſequentis. Vndè fugit? à rectitudine iuſtitiæ, a defenſione Eccleſiæ, a liberatione Patriæ, ab vltione pupillorum, & viduarum*: ſed quò, & quorſum? *ad cuſtodienda quæ poſſidet, imo a quibus poſſidetur*.

Hac certè fortitudine experimentum ſui præbent Antiſtites, qui præ Dei, Diuinique gregis amore, vitæ ipſius vſuram fortiter, hilariterque deperdunt; hac ipſi à mercenarijs diſtinguuntur, qui ſuis tantùm commodis adhærentes, ad leuiſſimam quamque curam vileſcunt animo & expalleſcunt!

Quàm igitur meritò huiuſmodi Præſules Ezechielis ore Deus obiurgat! à defendendis enim ſacris, & ab improborum violentia repellendâ maximè alieni, non pugnam tantùm, ſed pugnæ nomen euitant. *Non aſcendiſtis ex aduerſo, neque poſuiſtis murum pro Domo Iſrael, vt ſtaretis in prælio in die Domini*. Ezech. 13. 15.

D Sacra quis iura tueri non poteſt, quin ſimul aliquid patiatur: vt probatus Antiſtes eluceas, leſbiam regulam omittas; quam facile quis ad ſuam vtilitatem, vel voluntatem flectit, & rotat; terræ ſimul, & Cælo placere non datur, cum ex aduerſo ſibi aduerſentur, vt ſe deſtruant. Delicatum quid eſt ſacra poteſtas, & ad perexiguam labem tota ferè ſordeſcit; leuiſſima quidem ſunt malorum initia, at ſi negligantur in maxima ſe porrigunt detrimenta: ſi ſæcularium Principum adminiſtris aggredi ea aliquatenus licet, ferè dixerim corruunt: ſed Auguſtini ſtylum expende. *Multos inſidiatores habet Eccleſia, multos exploratores, lenem rimulam ſi offenderint, figunt aculeum*. D.Ambr.L. 2.epiſt. 17.

Sermonem de re hac olim meeum intexens Vrbanus Octauus, cuius mihi ſancta memoria eſt, ex opportunitate, quâ tum in primâ meatum fori Eccleſiaſtici deciſionum parte, quam eius auſpicijs luci dederam, & in ſecunda Innocentio

De Epiſcopis hoc idem dixeris velim: dum enim, vt Principum audaciæ in-
A dulgeant, eorumque licentiam palpent, inter flores & roſas ſibi lectum ſternere meditantur, aculeorum acie, conſertiſque adeò vepribus obſidentur, & cruciantur, vt miſerrimè ſibi ipſis viuant, alijſque ludibrio ſint. Egregiè igitur de ſuo more Ambroſius. *Nihil in Sacerdote tam periculoſum apud Deum, tam turpe apud homines, quàm quod ſentiat non libere pronunciare.* D. Ambroſ. epiſ. 27.

Hinc Proculi, & Paſchaſij Epiſcopi deſidiam inertiſſimam execratur D. Gregorius, mandatque, vt incommoda ex eâ enata reparentur. Aeneas etiam Syluius, qui Pij Secundi nomen Pontifex induit Huſſitanæ Hæreſis propagationem Pragenſi Archiepiſcopo Alboco tribuit, qui ad tumultus, & iurgia euitanda, tranquillamque vitam traducendam, virulentum morbum ſpatiari permiſit, & latè germina peſtilentiſſima diffundere, quibus poſtea miſerandum in modum non Pragenſis tantùm, ſed Bohemia tota, totaque Germania tabe fœdiſſimâ laborauit: nullum ad aures ſuas moleſtiorem accidere ſonitum eo pronunciabat, quem maxillæ erodendæ referebant, *id eſt qui dura pro religione tolerant*; Enim
B vero ait Syluius, *digna vox, & idoneus Pontifex; qui ſurgenti fomentum hæreſi daret.* D. Greg. l. 2. epiſ. 30. & 31. Aeneas S. l. de Origine Boem.

Hinc illud de Ioanna Papiſſa cognomentum, & commentum enatum, quod tanquam vera hiſtoria tum Platinæ, tum alijs probatur; è ſingulari enim inertiâ animique infirmitate, quâ Ioannes Nonus pollebat, plurima indecora permittens, fœmineum nomen è fœminea imbecillitate in ſe deriuauit, adeoque Papiſſa ad Cardinalis Baronij mentem fuit appellatus; cum ex aduerſo innumeri alij Pontifices fortiſſimo inuictoque animo non tantùm ſibi ipſis ſui maieſtatem nominis, ſui muneris faſtigium integrum illibatumque ſeruauerint, ſed priuatos etiam Antiſtites ad idem exercendum acriter excitabant; ex his ſpectatiſſimus fuit omnibus nomine & re magnus Gregorius; quot eius epiſtolas hac de re ſcriptas habes ad Siciliæ Antiſtites, ad Calaritanum Epiſcopum Ianuarium, ad Callipolitanum Antiſtitem, ad Corſicæ Defenſorem? is demùm ſemper fuit, vt
C omnibus Eccleſiaſticam libertatem vegetam, integramque enixiſſimè commendaret; ad Theodoricum, & Theodobertum Galliarum Reges ſcribens ait. *Audiuimus, quia Eccleſiarum prædia tributa nunc præbeant; & magna ſuper hoc admiratione ſuſpendimur, ſi ab eis illicita quærantur accipi, quibus etiam licita releuantur &c.* Baron ann. 8. 9. n. 5. D. Greg. l. 2. ep. 68 l. 1 26. l. 7 epiſt. 104. l. 9 ep. 7 Lib 7. epiſt. 116.

Ad Sigonienſem, & Colonienſem Antiſtites, eorumque Suffraganeos hoc idem Innocentius Tertius totis viribus commendauit, cui etiam Alexander IV. conſtantiſſimè adhæſit. Diuum Cyrillum Alexandrinum Præſulem, Peluſiota Iſidorus acriter excitat, vt ſacra iura propugnet inuictus; ad plurima Eugubinæ Eccleſiæ vſurpata bona ſibi recuperanda Mainardum etiam meum in hac Sede Anteceſſorem D. Damianus prouocauit. Innoc. l. 1. epiſt. 486. Ann. 1237. D. Iſid. Pel. l. 1. ep. 324. D. P. Dam. l. 4. ep. 8.

In eos etiam validè inuehitur Diuus Hilarius, qui ad Principum beneuolentiam excolendam, eorumque potentiam, & magnitudinem palpandam vituperandâ hebetudine, indignoque obſequio ipſamet eorum vitia honorabant. *Interdum Regibus iniqua poſcentibus, turpi adulatione famulamur, & vitijs alienis conſcientia noſtra infirmitate blandimur.* D. Hilar.

D Sanctiſſimorum virorum veſtigijs nos adhæreamus, adeo vt illud & nos vſurpare valeamus, quod ipſorum non nemo ſanctiſſimè enunciauit. *Non pluris facere cuiuſquam hominis, quàm Chriſti gratiam conſequi.* D Ambroſ. l. 2. epiſt.

Allatis Exemplis idem fulcitur.
Cap. XXIX.

TAM illuſtria egregiaque fortitudinis conſtantiæque exempla Epiſcoporum cuiuſque ætatis optimi nobis præſtiterunt, vt maximè Diui Cypriani ſententiam gemmeam fulciant, quam ad Cornelium Pontificem exarauit, *Sacerdos* D. Cyp. ep. 55.

Dei

Dei Euangelium tenens, & Chriſti præcepta cuſtodiens, occidi poteſt, non poteſt vinci: his certe noſtræ Religionis campus tam vberi ſegete abundat, vt inopem me A copia faciat, calamumque ipſum abſterreat; non nulla tamen faſciculi in morem intexere placet, vt eorum pulchritudine lectorem meum oblectem. Athanaſius hic primus prodeat, in Magiſtratuum, Cæſarum, Hæreſum, totius Erebi vires ſemper inuictus; ſexcenta inter millenaque pericula erectus, & impauidus animo conſtantiæ admirandum omnibus erit exemplar; eius etiam conſtantiam imitati non pauci fuere Antiſtites, qui Conſtantij Cæſaris Arriani minis acti, terroreq; perculſi, vt eundem Athanaſium proſcriberent, Luciferum Calaritanum Præſulem vnanimes elegerunt, vt omnium vota, & voces ipſe præferens Cæſari ſuum conſilium explicaret, quod ille hac dicendi formâ perfecit. *Non metuimus virtutem caduci regni tui milites diuini. Non ſumus ex illis diffidentiæ filijs, qui plus inimicos ſuos, quam Deum fuerunt arbitrati potuiſſe, vt tuam vereamur fragilem potentiam &c.*

Lucif. Calagorit. l. 1.

Aequè ſtrenuum & magnanimum fuit illud, quo Conſtantinum Cęſarem ſacris B ſe rebus immiſcentem Cordubenſis Antiſtes Oſius caſtigauit. *Deſine quæſo Imperator, ne te miſceas rebus Eccleſiaſticis; neque nobis in hoc genere præcipe, ſed potius à nobis diſce: tibi Deus imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ credidit.*

Athanaſ. ep ad Solitar. S. Babila.

Eàdem fortitudine obarmatus animo fuit toto Oriente clariſſimus Antiochus Antiſtes Babila, qui non Homerum ſuarum laudum præconem, ſed aureum oratorem, verbique diuini admirandum adminiſtrum habuit Ioannem Chryſoſtomum; hic enim, cum è Regio ſanguine adoleſcentem quendam per ſummam iniuriam Gordianus Cæſar enecaſſet, effuſoque ſanguine adhuc calidus, militibus ſuis ſtipatus ingredi templum vellet; ad eius fores imperterritus ſtans ardentiſſimis vocibus eum è templo reiecit, manuque Cæſareo pectori admota conſtanter eum repulit, vt potè qui ſanguine diffuſo fędatus à Chriſtiani populi conſortio eſſet remouendus.

D. Chryſ. l. adu. Gent. Euſeb. l. 7. c. 22. & ſeq.

Quantam porrò fortitudinis vim hic exigebat, vt exercitus horrorem non formidaret, vt ad Cæſaream iram ſtaret intrepidus, ad Auguſti diadematis iubar non impalleſceret, Procerum Dynaſtarumque Gordiani latus ſtipantium odium negligeret, vt totius denique orbis potentia non frangeretur, vt Cæſaris animum flecteret, & improbos exterreret? quamnam cum vulgaribus tenuiſque notæ viris fortitudinem ille præſtiterit, ſi tam fortis in Cæſarem fuit, cuius ſub imperio tot populi, tot regiones & regna aduoluebantur? ſed audi Chryſoſtomum eloquentiſſimè hæc explicantem. *Futurorum enim poſt hac, & Sacerdotum, & Regum animos, horum quidem demiſit, illorum autem extulit: planum faciens terræ, & eorum quæ in terrâ fiunt, curam, & præfecturam veriùs reſidere penes Sacerdotem, quàm penes eum, qui paludamento ornatus, ac purpurâ indutus eſt: nec non oportere de poteſtatis huius (Epiſcopalis) amplitudine Sacerdotem nihil detrahere; ſed hominem potius exuere, quàm authoritatem huic principatui ſupernè a Deo attributam deponere.* C

Hanc ipſam fortitudinem ab eo velut in hæreditatem accepiſſe Chryſoſtomus idem videtur, vt quem egregie commendauit, egregiè ſimul imitaretur; cum enim Conſtantinopolitanam Sedem moderaretur, eamque ætatem nactus fuiſſet, D quæ Eudoxia Cæſariſſa non tam Orienti, quàm Cæſari ipſi deformiter dominaretur, ad afflictorum virorum innocentiam, iuſtitiamque tuendam fortiſſimum ſe ipſi Sanctus Præſul exhibuit; Primò igitur, cum ad eius auxilium Theodoricus Patritius confugiſſet, cuius ingentes opes ſtudioſiſſimè Eudoxia inſidiabatur, non abſtinuit vir pijſſimus ſcriptâ epiſtolâ eius auaritiam coërcere; hinc ad alia duo acceſſit, quæ tùm Leo Cæſar, tùm alij narrant; cum enim vir nobilis Theognoſtus nomine, iniuſtè tùm exilio mulctaretur, tùm ſuis bonis ſpoliaretur, vxor eius dotalem vineam eo extincto ſibi poſtulauit, vnâ cum cæteris bonis fiſci legibus vſurpari; at Eudoxia, quæ vinea illâ maximè delectabatur, eius ſibi comparaſſe dominium dixit eo titulo, quo conſuerant Cęſares ſuas eas facere vineas, è quibus vnæ racemum collegiſſent: ſibi igitur eâ retentâ ſtatutum ei pretium

Surius. 17. Ianu.

tium ſe ſoluturam; non exiguo rationum pondere Eudoxiæ animum flectere con-
A tendit Chryſoſtomus, vt viduæ neceſſitatem eius vineæ reſtitutione ſubleuaret;
ſed irrita omnia cecidere, cùm legis illius clypeo ſe illa tueretur, quam tamen
euanidam & iniquam Sanctus Præceptor aſſerebat; quàpropter, cum ſolemni
quâdam die, dum ſacra ædes ingenti populo exundaret, & Cæſar ipſe cum Auli-
corum & Procerum turba ibi adeſſet, accedens cum inſigni pompâ Cæſariſſa iam
prope aderat, eique procedenti viam præcedens famulorum, & aulicorum acies
aperuerat, cùm ad templi fores obuius illi Chryſoſtomus progrediens, ia-
nuâ repentè interclusâ, eam à fidelium cœtu ſecluſit; ad hæc è ſuis Præſidiarijs
militibus vnus educto gladio, vt ianuam reſeraret, in eum irrupit, ſed exare-
ſcente protinus manu deſtitit ab incœpto facinore, nec ſine rubore domum redi-
tura Cæſariſſa diſceſſit. Alterum eſt, quod de Paulatio Callitropis debitore ſu- In par. 3.c.
periùs recitauimus, nec ſine prodigio fuit; cũ enim Centuriones duos ad educen-
dum ex Eccleſiaſtico carcere Paulatium miſiſſet Imperator, ad Cæleſtis ſpiritus
gladium vibrantis aſpectum terrore immani percuſſi fuere, adeo vt pecuniam,
B quam ſibi Cæſariſſa ſeruauerat, Callitropi reſtituere cogeretur.

Nobilem ad hæc Aulicum ad Sanctum Præſulem miſit, vt minis vel precibus Sur. vbi ſup
eum obſtringeret, ne ſuis ipſe rebus immiſcere ſe vellet; ad quæ Chryſoſtomus,
ſe ſui ſacerdotij vi coactum deſtitutæ illius viduæ cauſam ſuſcepiſſe, & ſimul Cæ-
ſariſſæ ſaluti proſpexiſſe; tum aulicus Præſulem acerbè monuit, ne in poſterum
Cæſareæ potentiæ aduerſari præſumeret, addens, *Oportet te eſſe contentum Ec-
cleſiaſticis; ciuilia verò omninò non ſubire, ſed cedere Imperatoribus, quomodo ipſi
tibi rurſus Eccleſiaſtica*; & vt eius nomen & mores in publicis concionibus car-
pere abſtineret; prophanis haud ſe inferre cauſis, reſpondit Chryſoſtomus, ſed
eas vltrò ſubire, quæ ad animarum ſalutem Deique gloriam referuntur: *Sed cum
ſim Epiſcopus, & mihi commiſſa ſit cura animarum, apertum ſcio eſſe periculum non
arguere iniquitatem: vereor enim de nobis quoque dicatur illud Oſeæ; calauerunt Sa-* Oſeæ 6.
cerdotes viam Domini; ſi nos cum iniuſtè aliquid dimittitur, id feramus ſilentio.
C *Sed eum quoque qui peccat, iubet rurſus Diuinus Paulus coram omnibus arguere, vt* 1. Tim. 5.
reliqui timorem habeant. Demùm ſe nunquam in concionibus Cæſariſſæ nomen
explicaſſe, vel indicaſſe, ſed auaritiam tantùm, aliaque vitia momordiſſe; quod
ſi conſcientiæ aculeis de hoc vexaretur, non ſuis verbis, at eius moribus tribuen-
dum. Quid plura? rediere ad Eudoxiam legati, tantamque Chryſoſtomi conſtan-
tiam, & magnanimitatem eſſe, vt eâ eum exuere idem prorſus eſſet, ac in ſti-
mulum calcitrare: hæc tantùm verba de eo retulere, cuicumque Antiſtiti me-
moranda. *Ille enim homo eſt meis ſuperior, & minis, & aduerſus ipſam quoque
mortem erigitur: vnum ſolum timet nempe peccatum, & ne Deum per ipſum vel mo-
dicum offendat.*

Thomas Bozius Eugubinus, qui hæc breui recitat, hinc colligit ad Epiſcopo- Bozius de
rum authoritatem ſpectare, quòd iniuſtæ leges declarentur, quòd licet Auguſti iure ſtatus l.
ciuilibus legibus non ſubijciantur, eas tamen ſubirent quas Epiſcopus ſtatuit; 5. poſt init.
quòd eiuſdem Epiſcòpi authoritatis eſt, vt laicos debitores carceri committant, L. Princeps
licet Imperiali patrocinio munitos; hic ipſe addo, quàm diligenter ſcilicet, & ff. de legib.
ſollicitè, licet cum aperto mortis diſcrimine, Epiſcopis ſuis Presbyteri pare-
D rent; vt enim Chryſoſtomo obedirent, ianuam Templi claudere non dubitarunt,
& Cæſariſſam ipſam repellere.

Ne moroſus videar illud etiam omitto, quo vir fortiſſimus prohibuit, ne
ad eiuſdem Cæſariſſæ ſtatuam feſtiui ludi agerentur, quorum tumultu Templum
plateæ illi proximum non ſine ſacrorum iniuriâ reſonabat; vltionem quidem de
his egit Eudoxia, ſed huiuſmodi ea fuit, vt ſibi Diuinum furorem compararet,
ſanctiſſimo verò Præſuli gloriam immortalem attulerit.

Spectatiſſimum, & ferè dixerim humanâ conditione maiorem Antiſtitem ſub-
ſecutus licet non proximè fuit Tatianus Præſul ſuo præceſſori non impar; cum Sur 25. feb
igitur Conſtantini Cæſaris, & Irænis matris vi nobilis quidam è Templo educe-
retur, qui (vt aulicorum mos eſt) Cæſarum beneuolentia deperdita, eorumque
potentiâ vexatus, ad ſacrarum ædium aſylum confugerat, vir Sanctiſſimus, *ex*

tunc eos omnes anathemate percuſſit, qui damnum aliquod in eum intuliſſent; quápropter ditarum metu Magiſtratus exterriti, carcere eum liberarunt. Sed A
longè in eundem Cæſarem conſtantiam ſuam idem Præſul exercuit, ex opportunitate, quâ puellæ cuiuſdam amore Cæſar irretitus, diuortium cum Cæſariſſa vxore facere deliberauit; cúm autem nec precibus nec minis ad ſtatutum diuortium probandum compelli vnquam potuiſſet à Cæſare, nulliſque artibus ab eo faciendo reuocandum vnquam fore ipſe cogitaret, in connubij nexu ſeruando hæſit impauidus, & poſtulationes omnes, quibus Cæſariſſæ decus impetebatur, fortiſſimé reiecit, licet ingentes cruciatus ipſamque mortem ſubire cogeretur; optimè enim ſciebat ex amore, quo puellam illam deperibat, omnia hæc eriuari; illud etiam obteſtatus, quod eum ab Sacrarij finibus omnino repuliſſet, ne in ſe
Ezech. 44. 13. illud horrendum è Cælo inſonaret. *Calcare atrium meum non adjicietis.*

Suidas. Seuer. Sulp. in eius vita c. 23.

Quám admiranda conſtantia fuerit, quâ Leontij Tripolitani Præſulis authoritate Euſebiæ Conſtantini Cæſaris vxoris ſuperbia coërcita repreſſaque fuit; iam ſatis in primâ parte oſtendimus: adde etiam illam, qua D. Martinus Ma- B
ximo Cæſari ſuum Lythurgum præhabuit.

D.Gregor. Naz. orat. Baſil.

Quid de Magno Baſilio Cæſareæ Antiſtite dicendum, qui, Diuo Gregorio Nazianzeno teſte oculato narrante, cum Valentis Cæſaris iuſſu ad Arrianæ perfidiæ partes tuendas, tùm lenocinijs, & precibus, tùm minis, & contumelijs Modeſti Præfecti ſermone aduocaretur, quodnam ſupplicium in me poteſt Cæſar inferre, inquit Baſilius? illo reſpondente, bonorum omnium proſcriptionem, exilium, cruciatus, & mortem; an alia ſubdit ipſe Baſilius ſuperſunt quæ mihi minaris, hæc enim profectò nihili mihi æſtimantur? tùm ille, tanta hæc nihili à te fiunt? ita verò rurſus ille reſpondit, quid enim ei bona proſcribantur, qui bona proſcribenda non habet; ſi pauculos exceperis libros; & tenues has exoleſtaſque veſtes, nihil mihi quod proſcribatur eſt; exilij autem ipſum nomen ignoro; quicumque enim locus idem mihi eſt: vbicumque terrarum fuerim, Patriam nanciſcar, meamque omnem regionem agnoſcam, cùm regio
omnis ſupremo Domino Deo ſubijciatur & pareat; ſi cruciatibus in membra ſæ- C
uieris, corpus hoc inter afflictationes iam ferè confectum libertati donabis, qua Deum mihi iam abſentem amplectar; quid mortem objicis? beneficij loco hanc ipſe recipiam: hæſit ad hæc Præfectus, eique dixit, huiuſmodi ſe verba nullo ab alio percepiſſe, cui Baſilius *neque enim fortaſſe in Epiſcopum incidiſti*, omnibus vltrò nos quidem cedimus, & plebem ipſam abiectiſſimam, ne dum maximum Cæſarem obſeruantiſſimi colimus. *Verum vbi Deus nobis periclitatur, & illius cauſa proponitur, tum demùm alia omnia pro nihilo putantes, ipſum ſolum intuemur. Ignis autem, & gladius, & beſtia & vngula carnem lacerantes voluptati nobis & delitia potius ſunt, quàm terrori:* Sæuite, vt libet, cruciatus quoſcumque omnes excrite, gladios, vincula, flammas expedite, his omnibus crede mihi, & Valenti ipſi ſignifica, *nequaquam profectò nos vinces, vt impia doctrina aſſentiamur, non ſi his quidem atrociora miniteris.* Ad hæc terrore tanto
Baron ann. 963. v.13. perculſus Cæſar fuit, vt ab omni in poſterùm iniuria abſtineret.

Aequè fœliciter in Ioannem Zamiſcem Policutus Conſtantinopolitanus Antiſtes decertauit: hic enim eum nequiſſimis artibus, conſpirante etiam Cæſariſsâ,
Phocam Cæſarem enecaſſet, eiuſque ſibi ſolium vſurpaſſet, licet diuino conſilio D
factum fuerit, vt Phocas ex indignatione diuinâ perierit, & quamuis Ioannes Epiſcopos omnes, quos Phocas exules amandauerat, ſuas in Sedes reuocaret, ipſoſque ſeruos libertati donaret; adhuc tamen ad primatium Templum euntem, vt è Patriarchæ manu priuatim Diadema reciperet, reiecit vir Sanctiſſimus, vt pote eo indignum, & Cæſareo adhuc ſanguine pollutas manus habentem; quia verò Ioannes reſpondit, Cæſariſſæ mandato cæſum Phocam fuiſſe, ſeque ad omnia ea ſupplicia recipienda, quæ ei libuiſſet, eſſe paratiſſimum, præcepit ei Præſul inuictus, vt ex Aulâ Cæſariſſam expulſam in inſulam aliquam exulem ablegaret, vt decretum ab eo in ſacra iura compactum reſcinderet, omneſque eas opes, quibus antea præſtabat, in egenorum ſubſidium erogaret, quæ omnia fideliter, & demiſsè Cæſar confecit.

§. I.

A

§. I.

AD Occidentem mihi iam properanti primò occurrit Italiæ noſtræ iubar, Præſulum decus, & infularum ornamentum Ambroſius, qui ad ſacras Dei rationes tuendas, in totius orbis, & ipſius Erebi vires colluctatus fęliciter eſt, & in ipſos Cæſares Cæſaribus maior ſuum robur exeruit. Quænam vnquam gladiatoria arena ſpectaculum eo fortius, & fęlicius vidit, quo ſingulari certamine, cum Senatore Symmaco conflictauit? tùm Senatoriâ poteſtate, tum ſuæ facundiæ præſtantiâ nitebatur Symmacus, vt Valentinianum Cæſarem adhuc puberem ad Victoriæ altare ſtatuendum alliceret, ibique Ethnicæ ſuperſtitioni exercitium aperiret; validiſſimas ad Cæſarem epiſtolas Ambroſius exarauit, quibus, obteſtabatur, quòd ſi tam fœdo ſacrilegio indulgeret, templumque Ambr. ep. 11 ad Valentin in epiſ. 30. & 32.
B poſteà adiret, vel ibi non inueniſſet Antiſtitem, vel ſi reperiſſet, eodem è templo eum repuliſſet.

Quantâ ipſe in Tyrannum maximum fortitudine vſus, vt Epiſcopos, quorum conſilia repoſcebat, non publicâ in aulâ, ſed in Regij Palatij aditis reciperentur? quantâ conſtantiâ ſimul, & maieſtate à pacis oſculo, quod è ſuo Solio exiliens ei Cæſar offerebat, eum ipſe reiecit? poſt plurimas demum correptiones in eum illatas, teſte Paulino, ità cum eo egit, ac ſi anathemate eum percuſſiſſet. D. Ambr. epiſ. 33. ad Marcellin.

Iuſtinæ Cæſariſſæ ſeueriſſimam violentiam ſua ipſe generoſitate refregit, licet Valentiniani Iunioris imperium pro libito gubernaret: vt autem animaduertit, ſacris in rebus ſuam à Cæſare operam immiſceri, eum acerbè redarguens ait; *Noli te grauare Imperator, vt putes ea, quæ diuina ſunt, Imperiale ius habere. Noli te extollere, ſi vis diutiùs imperare: ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sa-* D. Ambr. epiſ. 33. ad Marcelli.
C *cerdotem Eccleſiæ*; quod ipſum poſteà Marcellinæ Sorori ſua epiſtolâ ſignificauit.

Cæſaris eiuſdem imperio ſubeſſe rurſus noluit, cum, vt ſuæ Matri gratificaretur, ei mandauit vt ad aulam pergeret, diſputationem ibi coram ſe initurus cum Auxentio Arrianæ perfidiæ acerrimo ſectatore; renuit Ambroſius illud generosè pronuncians, in rebus ad religionem ſpectantibus, non ſacros viros à Laicis in Palatio, ſed à ſacris viris Laicos in Templo iudicandos. Cæſareas ipſe minas æquè ille fecit, Theodoreto narrante, ac ſi puerilia terriculamenta eſſent, & cum ei Cæſar præcepiſſet, vt Mediolano abſcedens, quòcumque vellet pergeret, abire recuſauit, illud impauido ore pronuncians, *non ſum volens facturus, neque ouile ouium producturus lupis, neque blaſphamiæ auctoribus ſacroſanctum Dei templum traditurus: ſed ſi libet me interficere, hic intus, vel gladio, vel cuſpide confodito; ſum enim cupidè & libenter hanc cædem excepturus*: illa etiam ſuperaddens verba, quibus erudiendi multi eſſent Antiſtites, quòd ſcilicet, ſi eâ opportu- D. Ambr. ep. 32. Theodot. l. 5. c. 13. epiſ. 32.
D nitate ſuam ſedem desereret, Deo iniurioſus eſſet, & proditor Religionis, *Non multum intereſt, vtrum volens relinquas, an tradas altare Dei: cum enim relinquis, trades*. Cum autem Cæſarianis agminibus in templo obſideretur, conſtantiam & tranquillitatem non animo tantùm, ſed vultu ipſe ſeruauit; Calligonum etiã Cæſariſſę Cubiculariũ, qui ad eum capite diminuendum ſe expeditiſſimũ eſſe aſſerebat, niſi eius præceptis obediret, fortiſſimè interpellauit, aſſerens, ſi Dei voluntate permittente id feceris, *Tu facies quòd Eunuchi, ego patiar quod Epiſcopi*: quapropter cũ ad eius flectendam voluntatẽ ſe imparẽ Auguſta cognoſceret, animũ à propoſitâ ſententiâ reuocauit, ſuæque auctoritati proſpiciens, ab inceptâ pugnâ deflexit. Tyrannum Eugenium rurſus aggreditur, neque eum inſpectaret, Mediolanum fugiens, ad eum intrepidè ſcripſit, quòd ab eo abſceſſerit diuino ſermone perculſus, cuius tantùm lege res ſuas, ſuaſque cogitationes metiebatur; plura inde congerit, quibus ex Altari Ethnicorum ſuperſtitioni conceſſum, eius prauitatem caſtigat.

Sed ſpectatiſſima præ omnibus ea fortitudo fuit, qua Theodoſium Cæſarem Theſſalonicenſi cæde cruentum, & pollutum animaduertit: vix ille lachrymandam Theſſalonicenſium cædem ciuium excepit, vt ſtatim ad eum ſcribens, vt admiſſi malefacti pænitentiam ageret, adhortatus eum fuerit; Mediolanum poſtea cum Cæſar acceſſerit, Templumque adeunti ſe muri inſtar ænei magnanimus Præſul obiecit; quia verò Dauidis Regis exemplum ille præferens, ſuum crimen tuebatur, reſpondit Ambroſius, *ſequutus es errantem; ſequere pœnitentem*, tùm publico, prolixóque indicto ſupplicio Diuinam illi beneuolentiam recuperauit: ad hæc Theodoſius, Theodoreto teſte, pronunciauit: *Aegrè tandem didici, quid inter Imperatorem interſit, & Epiſcopum: Aegrè tandem reperi veritatis magiſtrum. Nam ſolum Ambroſium noui Epiſcopum dignum eo nomine.* A

D. Ambroſ. epiſ. 28.

Theodoret. l.5.c.14.

Surius 6. Febr.

Non abſimili modo Gulielmus Roſchildenſis Antiſtes Regem à templo reiecit, de quo vberius & opportunius infrà.

Dagoberti Regis effrænatam luxuriem Traiectenſis Epiſcopus Amandus frequenter caſtigauit, eaque de causâ exul Regis imperio ablegatus, cum ingenti ſui nominis laude fuit poſteà reuocatus. B

Sur. to.4.18 Iul.

Magnum Baptiſtæ animum imitatus fuit Federicus Traiectenſis item Antiſtes; ardentiſſimè enim Ludouicum Galliarum Regem, & Caroli Magni Filium redarguebat de incæſto coniugio, quod inierat; hinc in tantum furorem Regina exarſit, vt Herodiadis inſtar quorumdam ſicariorum vi cruentæ morti eum dederit; adhuc tamen in eadem morte, quæ formidanda omnibus eſt, conſtantior ipſe aſſurrexit, nam ſicarios ipſos ad vulnera inferenda ipſe excitauit, eaque alacritate lethalia vulnera pectore aperto excepit, quâ Chirurghi lanceolam excepiſſet; Hinc vulneribus ferè confectus, ad capeſſendam fugam hortatus ſicarios eſt, ne populari violentiâ eos diſcerperent, nec ſua vulnera aperire cuicumq; voluit, donec ſciret, ſuæ iam ſecuritati proſpexiſſe; his peractis glorioſiſſimo obitu vitam coronauit.

D. Hilar. l. cōtra Cōſt.

Quam etiam fortitudinem Diuus Hilarius Pictauienſis Antiſtes oſtendit, volumen integrum in Conſtantem Cæſarem Arrianâ lue ſordentem ſcribens, in quo præ cęteris his eum vexat & cruciat. *Proclamo tibi Conſtanti, quod Neroni locutus fuiſſem, quod ex me Decius, & Maximinus audirent: contra Deum pugnas, contra Eccleſiam ſæuis, ſanctos perſequeris, religionem tollis, tyrannus iam non humanorum, ſed diuinorum Chriſtianum te mentiris, Chriſti nouus hoſtis es, Antichriſtum præcurris &c.* C

Abb. Viſpe. in Honori ad ann. 1112

Memorandus etiam Adalbertus fuit, qui cum Moguntinis Infulis ab Henrico Quarto eo conſilio donaretur, quòd tùm peruetuſta eius obedientiâ, tum Cæſareo hoc recenti beneficio nomini obſtrictus, æquo animo pateretur vſurpationem, quam de ſacris eius Eccleſię iuribus ſuâ potentiâ fretus fecerat; ſed breui concepta ſpes euanuit, nam vix Pontificalia ornamenta induit, vt ſtatim Henrici beneuolentiam exuens, eius potentiam tàm generosè retudit, vt maior in dies Antiſtitis gloria excreſceret.

Bellarm. de offic. Princ. l.1.c.5.

De D. Dunſtano Cantuarienſi Hyerarcho legitur, quod cum puellæ, quæ in Sacrarum virginium Ginecęo educanda detinebatur, Rex Anglię amore inſaniret, præ neceſſitate ſecū aliqua tractandi, furtiuâ operâ è religioſo clauſtro eā eduxit; vt ſuæ virginitati puella conſuleret, ſacrum velamen Moniali cuidam abreptum ſibi induit, ſperans eo tanquam clypeo ſuam honeſtatem defendendam; tùm ille, exue inquit, quem monialium habitum induiſti, veloque erepto abſciſſoque, eius virginitatem præflorauit. Triſtiſſimè hæc excepit Dunſtanus, Regiamque accedens Regem obuium habuit, qui vt moris erat, manu eius abreptâ in ſolium adducebat; ſuperciliosus hìc Dunſtanus manum reduxit, ab eoque ſe remouens, Regi de tàm ſubitâ iracundiâ interroganti reſpondit. *Tu poſtpoſito omni pudore adulterium commiſiſti, tu deſpecto* Deo, *ſignum caſtitatis non veritus, nunc virgini ſuam integritatem præripuiſti, & cur manum, Summo Patri Virginis Filium immolantem impuris manibus tuis non tradam quæris? laua prius per pœnitentiam manus tuas à ſordibus tuis, & tunc demùm, quo gratiæ concilieris, honora, & amplecte-* D

plecte-

plectere manum Pontificis. Hæſit ad hæc Rex, & ſupplicis in morem ſe pedibus
A eius aduoluens, vberrimos fletus effundens ſuum ſcelus confeſſus humillimè eſt; è ſolo vbi ſtratus iacebat erexit eum Antiſtes, & per ſeptem annos perſoluendam pœnam irrogauit, quam ille libentiſſimè ſuſcepit perſoluitque. Narrans hæc Cardinalis Bellarminus lectorem hortatur, vt perpendat, eâ ætate ab Regibus non expectari vel in cubiculo, vel in extremis adytis Epiſcopos, ſed obuios excipi manuque regiâ ad ſolium illis erectum adduci; quàm verò pius Rex ille dicendus eſt, qui ad eius genua ſe proſternens eum amplecti non formidauerit, & tam acerbas pœnas excipere. Bellarmin. loco cit. Baron. ann. 1095.

Quò alij Galliarum Antiſtites animum imbecilliorem oſtenderunt, eò cæteris fortior & excelſior aſſurrexit Iuo Carnotenſis: cúm enim Regiâ poteſtate ſubnixus Bertam legitimam ſuam coniugem repudiaſſet Philippus Rex, & connubij loco duxiſſet vxorem Fulconis Comitis Andegauenſis, dormientibus aliis Galliarum Hyerarchis, vnus Iuo Carnotenſis fuit, qui tùm Sanctitatis excellentiâ,
B tùm eruditionis præſtantiâ Principibus viris valdè percharus, Regia geſta reprobaret, eique conſtantiſſimè ſe obiecit tum ſermone tùm calamo ad Vrbanum Secundum celerrimè ſcribens, ne Regijs Oratoribus deciperetur: Tum nationali ſynodo coactâ, adire Iuo eum reiecit, pronuncians præſtari nunquam hoc ſibi poſſe, eò quod tùm adulterio pollueretur, tum Romano Pontifici eſſet offenſus, & ad quoſcumque conatus, quibus eius effringere conſtantiam tentauit Rex, conſtantior Iuo euadens, tùm Regiam iram, tum cruciatus carceris, bonorumque proſcriptionem lætiſſimo animo excepit. Baron. ann. 631.

Diui etiam Lupi Senonenſis Antiſtitis fortitudo eluxit, cùm Dynaſtæ cuidam à Burgundionum Rege miſſo ſe illi iratum præferenti, eò quod obuius illi non acceſſiſſet, aliaque munerum obſequia ab alijs præſtita non præſtitiſſet, reſpondit inuictus. *Sacerdotis eſt plebem regere, & Principes ſæculi diuina præcepta docere; itaque par eſt, illos ad eum potiùs accedere.* Baron. ann. 116. & ſeq.

Non eſt, cur hic ego multis immorer, admirandam Conſtantiam Diui Thomę
C Cantuarienſis Epiſcopi commemoraturus, quâ in Henricum Secundùm Angliæ Regem ſacras Religionis rationes propugnauit ſolus, cum cæteri Antiſtites humanâ quadam prudentiâ obcęcati eius violentia conniuerent: ſanè tàm illuſtre hac de re Thomæ nomen circum ſonat, tantamque gloriam tum è ſublato exilio, tùm è cruentâ demùm morte ſibi peperit vir ſtrenuiſſimus, vt ſupra laudes omnium aſſurgat; illud tantum indicaſſe placeat, quòd cum ſcriptis ad eum epiſtolis Gilbertus Londinenſis Epiſcopus eum hortaretur, vt Anglię Regem blandiori manu palparet, ſcribenti reſpondit: *Clauum teneo, & ad ſomnum me vocas*: cum autem exilio detineretur, Angliæ Antiſtitum torporē & deſidiam caſtigans, ſic eos ſcriptis epiſtolis ſugillauit. *Multo tempore ſilui, expectans ſi fortè inſpiraret vobis Dominus, vt reſumeretis vires, qui conuerſi eſtis retrorſum in die belli; ſi fortè ſaltem aliquis ex vobis aſcenderet ex aduerſo, & opponeret ſe muro pro Domo Iſrael; expectaui non eſt, qui aſcendat, ſuſtinui, non eſt qui ſe opponat, Silui non eſt qui loquatur.* Surius 17. Nouem.

Parem virtutem in alio Sanctiſsimo Præſule, Vgone ſcilicet Lincolnienſi eadem ætas, eademque Anglia conſpexit; hic enim Henrici Regis ſtudio ad eam
D Sedem euectus, vix illam inſedit, vt Regium adminiſtrum Eccleſiaſticæ authoritati inſultantem anathemate percuſſerit; cum autem opulentum quoddam ſacerdotium conferendum ab eodem eſſet, iram ſuam obuelans pro ſuo prænobili aulico illud ab eo impensè poſtulauit: perlectâ ab Vgone Henrici epiſtola ait, non aulicis viris, quos ſexcentis alijs modis adiuuare Regia benignitas poteſt, ſacerdotia hæc ſunt impertienda, ſed ſacris Deoque deuotis viris, qui ſine iniuriâ iſtis fraudari non poſſunt: his ille dictis, Regium Legatum dimiſit; ad hæc autem eò maiori iracundiâ Rex exarſit, quò minor Vgonis fuit, vel per epiſtolam, vel per virum aliquem excuſatio; ad ſe ergo eum aduocatum, vt maximè peringratum eum obiurgauit, totque in eum collatis beneficijs peſſimè diſſonantem: ſapienter hæc ille refutauit hâc loquendi formâ. *Noui te, vt Epi-*

ſcopus

ſcopus ego eſſem efficaciter, & ſtudioſè laboraſſe. Vt igitur animam expedirem tuam,
vbi illi periculum immineret, ſi quod mei eſſet officij exequi non curarem, neceſſariò A
id mihi incubuit, vt oppreſſorem Eccleſiæ meæ, cui me conſulere oportet, per Ec-
cleſiaſticam cenſuram coërcerem, & indebitè præbendam ſibi in eam ambientem, nullâ
ratione exaudirem. Excellentia autem tuæ præſentiam pro vtrolibet adire negocio,
non modo ſuperfluum, ſed etiam ineptum ſentiebam: cum tua prudentia pronum ſit,
quod ritè geritur, ſapienter aduertere; & voluntati nihilominus tuæ facile ſit, quod
rectum eſſe cognoueris, clementer & benignè approbare. His auditis peramanter
eum Rex excepit, exceptum æquâ humanitate dimiſit.

Cùm poſtea quibuſdam exactionibus, quæ iam inoleuerant, quibuſque non
tam Rex, quàm Epiſcopi omnes gaudebant, ardenter obſtaret, & quoddam
recens tributum reprobans, quod Richardus Henrici ſucceſſor, non aſſentienti-
bus tantùm, ſed enitentibus Archiepiſcopo reliquiſque Angliæ Præſulibus, ad
bellum in Gallos inſtaurandum, è Clero moliebatur educere, Rex ſuprà quàm
dici poſſit excandeſcens, viros nefarios miſit, quorum vi eijceretur è Palatio, B
eiuſque bona proſcriberentur; eorum tamen ſæuitiem iniquiſſimâ compeſcuit vir
fortiſſimus, anathemate ad campanarum ſonitum euulgato eos percellens: hinc
ad Regem longè abſentem progrediens, licet familiarium adhortationibus auo-
caretur, ne miſerandus repeteretur exitus, quo Diuus Thomas Cantuarienſis
Antiſtes dies ſuos abſoluit, Regij Palatij oratorium generoſus intrauit, vbi tùm
Dynaſtis innumeris, tùm pluribus Epiſcopis ſtipatus ſacris aderat Richardus;
fimbriâ paludamenti detortâ conſuetum ab eo oſculum Præſul flagitauit; cui
Rex indignus eo es; tunc Præſul, quin digniſſimus eo ſum, cùm tam prolixum
iter ad te inuiſendum confecerim, & validius eodem paludamento detorto
oſculum ab eo impetrauit; attoniti ad hæc omnes fuere, qui tàm glorioſum de
Rege triumphum eum referentem inſpexerunt, & ipſemet ſe continere non po-
tuit, quin de ſe ipſo eximiam admirationem haberet, adeò vt in re diuinâ
peragendâ vni Lincolnienſi Præſuli præceperit Rex, vt oſculum ſibi pacis afferret.
Re autem diuinâ perfectâ, cum in extrema Palatij adita vterque conueniſſet, C
Regi præcepit Hugo, vt vitæ ſuæ fideliſſimo animo ſibi rationem redderet; cùm
enim ſuæ ouis ipſe eſſet, de eo, vt de cæteris, reddenda ſibi ratio erat ad hominis
tribunal iudicantis; ſed reſpondente Rege, ſe tantùm in ſuos hoſtes inuidiæ ſti-
mulis agitari, corripuit eum acriter Hugo, quòd pauperes egenoſque oppríme-
ret, quòd immania tributa exigeret aliaque permulta congeſſit; exterritus ad
hæc Rex eorum aliqua excuſauit, alia germanè confeſſus eſt, emendandaque
promiſit.

Abeunte tandem Præſule, ad Proceres, Aulicoſque ſuos conuerſus Rex ait,
Si omnes Epiſcopi tales eſſent, nihil aduerſum eos poſſent Reges, & Principes; adeò
verum eſt formidandam & ipſis Regibus eſſe Sacerdotalem conſtantiam, ſi mo-
D. Petrus Damian. ſer de S. Steph. rum ſanctitati connectatur; De Præſule hîc vſurpanda ea meritò dixerim, quæ D
Beatus Petrus Damianus aliò eriuauit. *Fiducialiter agit, nec nutat, nec muta-*
tur mens imperterrita, quæ magis amat iuſtitiam, quam vitam; fidem, quàm ſangui-
nem; mortem, quàm iuſtitiæ taciturnitatem.

Ne

A Ne in re tàm lubricà aberremus, aliqua admonentur; tùm Epiſcopos ad contentiones inuicem euitandas, & ad mutuam concordiam ſacros & ſæculares Magiſtratus adhortamur. Cap. XXX.

B INTER acerbiſſima Religionis certamina, ſæuiſſimaſque procellas, quibus
vel Ethnicorum, vel Hæreticorum violentiâ Chriſti fides oppugnata ini-
quiſſimè fuit, ſummâ in exiſtimatione, & obſeruantia, vt ſuperius vidimus,
habiti ſemper fuere Præſules & ſacri adminiſtri, tùm dignitatis ſuæ titulo, tùm
ſuarum ratione virtutum, quibus potiſſimum elucebant: quâ autem vel tem-
porum, vel Dæmonum vi factum ſit ignoro, vt pietate iam firmiùs ſolidatâ,
ipſius pietatis columnis, hoc eſt Epiſcopis authoritas defecerit, & Chriſtianâ
ſoboleſe vberius effundente, ergà Chriſti ſponſos amor obſeruantiaque tepue-
rit; adeo vt accommodare ſibi illa, è Regio Vate verba valeat, *multiplicaſti gen-* Iſai. 9. 3.
tem, ſed non magnificaſti lætitiam. Sanè humana prudentia, & quam vocant Sta-
tus ratio tàm radicitùs ſibi ſæcularium magiſtratum animos occupauit, vt eo-
rum adminiſtri, tunc ſummam eorum beneuolentiam ſibi comparare arbitrentur,
cùm ſacri principatus rationes & iura aggrediuntur & vexant; hinc autem fit,
vt Antiſtites, Sacerdotalem fortitudinem exercere non valeant, vel ſi exerceant,
C in ſcopulos adeo perniciosos impingant, vt morbo ipſo ſit medicina deterior:
occaſiones igitur extinguendæ, & abolenda ſunt, quibus eorum cogitationes &
& iura fouentur: hæ autem ad tria capita, ni fallor, referuntur.

Vt à primo ducam exordium: è contentionibus hoc emanat, quæ inter ipſos
Præſules frequenter exardeſcunt, vel ratione finium, vel poteſtatis, vel ante- D. Bernard.
ceſſionis. Ad Senonenſem Archiepiſcopum ſcribens Diuus Bernardus luculento epiſ. 42.
ſermone conqueritur, quòd non pauci reperiantur Antiſtites, qui licet tàm am-
plâ Diœceſi fruantur, vt duobus ſatis eſſe poſſit Epiſcopis, ſuam ambitionem
peruetuſto exoletoque aliquo priuilegio prætexentes ſuos vlteriùs fines porri-
gere contendant, & aliena bona conentur inuadere; Do verba Bernardi. *Rogo,*
quæ tam hæc odioſa præſumptio, quis hic tantus dominandi ardor ſuper terram? quæ
principandi tam effrana cupiditas? Reſpondent, hoc à ſe præſtari, vt ſui populi
iura tueantur, illiſque adiumento ſint, quos ad ſuum regimen ſpectare affir-
mant: *ſed Eccleſiarum ſponſo non placet tale vnius incrementum, quod ſit detri-*
mentum alterius. Quinam autem immanior error irrepere poſſit, quàm de le-
uiſſimis hiſce contentiones aggerere, lites agere, Dei cauſâ omiſsâ, populo-
D rumque ſalute neglectâ?

Concordiam, & pacem diuinus Spiritus affert, non lites & iurgia, quæ in ſuis
adminiſtris auerſatur; hoc vt ipſe ſignificaret, cum Moyſi ſeptuaginta Socios
impertiret in ſui populi regimine adminiſtrando ait, *Auferam de ſpiritu tuo,* Num. 21. 7
tradamque eis &c. quis ignoret, è ſuæ opulentiæ theſauro tam diuitem à Deo
ſpiritum in eos effluere potuiſſe, vt è Moyſis ſpiritu nihil eſſet minuendum?
omnes tamen eodem locupletare ſpiritu Deus voluit, vt illud ſacti viri ſcirent,
Diuinæ voluntatis eſſe, vt maximè ſibi concordes eodem ſpiritu coaleſcerent &
viuerent, omnemque prorſus contentionem à ſe remonerent; Petro Damiano
hæc debes ſic loquenti. *De ſpiritu Moyſi vires dediſſe Dominus dicitur, vt &* D. Petrus Damian. l.
ordinatores & ordinatos vnum debere ſpiritum habere, perſpicuum doceatur, qua- Gratiſſ c. 14
tenus Rectores Eccleſiæ nunquam inter ſe diuerſa ſentiant; vnde ſchiſmata, aut
hære-

Digitized by Google

hæreſes peſtilenter emergant: ſed vnum omnes concorditer doceant, atque in vnitate ſpiritus vnanimiter viuant: hæc autem non intelligenda ſolum ſunt de ijs, quæ A ad fidei dogmata referuntur, ſed de quâcumque aliâ re, cuius vi turbari charitas poſſit.

Et ſanè imbecillis animi eſt, ſuæ authoritati tàm anxiè euigilare, vt eius ratione ad rixas & certamina deueniamus, eam charitatem denigrantes, quæ in noſtri muneris ſanctitate debet potiſſimum elucere: quin, ſi profundiùs eorum cogitationes & vota ſcrutemur, non raro fit, vt ſub authoritatis prætextu noſtram ambitionem, vanumque noſtri nominis honorem tueamur, qui frequenter aliquorum Præſulum animos tàm violenter inuadit, vt Diuinam ipſam voluntatem illi poſtponant. Ionam hi ſanè imitantur, qui miſerandum excidium Niniue vrbi præſagire detrectabat, eò quòd de diuinâ certus pietate metueret, quòd, ſi pœnitentiâ, vt accidit, eius populi animus tangeretur, veniam facillimè impetraſſet, ſibique mendacis Vatis indecora nota inhæreret; quâ de causâ, cum propitium numen erga Niniuitas inſpexit, exacerbatus adeò eſt, vt B ipſam mortem ad animi moleſtiam eleuandam affectaret *Propter hoc præoccupaui* Jone. 4. 3. *vt fugerem in Tharſis; ſcio enim, quia tu Deus clemens & miſericors es, patiens & multæ miſerationis, & ignoſcens ſuper malitia; & nunc Domine tolle quæſo animam meam a me; quia melior eſt mihi mors, quàm vita*; An igitur, ideo tranſfuga Deoque inobediens. Ionas, quia Deus erga Niniuem pius? Ità ſanè, ſuam namque diminui opinionem cogitabat ex illâ Dei ſingulari pietate. *Ego* D. Baſil. Seleu. or. 12 *verò euerſionem proclamans, mendax vates inueniar*, ſic Ionæ perſonam induens Baſilius Seleucienſis pronunciat.

Sed longè alia nos Chriſtus edocuit, cum Sobrinis ſuis, qui primas in eius regno ſedes matris patrocinio ab eo poſtulabant, reſpõdit, non poteſtatis ſuæ hoc eſſe, ſed Patris: *Sedere autem ad dexteram meam, vel ſiniſtram non eſt meum dare* Matt. 20. 23 *vobis; ſed quibus paratum eſt a Patre meo*. Ita ne verò amantiſſimè Redemptor, an non eamdem cum Patre poteſtatem tu quoque ſortiris, & cum ad tuum Tribunal omnes vniuerſi cauſæ referantur & ſpectent, tuam authoritatem exuis, vt C Arij nequitiam obarmes, eique gladium porrigas, quo tuam Religionem proſcindat, tuumque cruentet honorem? è tuis enim verbis ſua mendacia ſuamque blaſphœmiam ipſe confirmabit, impoſtor nequiſſimus, & te tuo Patre minorem nefario ſermone affirmabit. *Quid ſibi vult non eſt meum? cur vocem ap-* D. Baſil. Seleu. orat. 12. *poſuiſti, ex qua Ario prabeatur impietatis occaſio? cur tuis ille verbis in te inſoleſcit? cur mendacium a veritate mutuatur? qui mundum produxiſti, impar ſis ad remunerandum?* Sic Euſebio reſpondet Ambroſius. *Sanctus & bonus Dominus mallet* D. Ambr. l. de fide ad Gratian c. 12. *aliquid diſſimulare de iure, quàm de charitate dependere*. Ne ſuis diſcipulis diſpliceret, ſuam authoritatem obuelauit, & Deum ſe ferè neſciens, humanam tantùm perſonam repræſentauit. Diuinum Præceptorem imitatus hac in re adamuſſim Diuus Petrus fuit, qui vt Apoſtolorum Princeps & ſupremus totius Religionis Præfectus Epiſcopum Iudæ ſucceſſorem eligere ſuâ ſolum facultate valuiſſet, Act. 1. 21. Ecumen. ibi adhuc tamen aliorum ſuffragia aduocauit, *ſe ipſum inuidia liberans erga ipſos*, ſic Aecumenius; ſatius enim duxit alienæ voluntati electionem illam committere, vt mutuam fidelium charitatem ſeruaret & augeret, quàm cum aliquo Religionis adhuc infantis diſcrimine alijs diſplicere. An non igitur nos terræ vermiculi D calle tam diuerſo incedemus, & vt dubijs, incertiſque cogitationibus hæreamus, contentiones intexentes pacem obſcurabimus, & charitatem euertemus? quàm diſpari more ſe gerebat Diuus Malachias Epiſcopus, cuius geſta Diuum Bernardum Oratorem admirandum habuere; hic enim ait, quòd dum alij *fœlices ſe* D. Bernar. invit. Malac *ſe credunt, ſi dilatauerunt fines ſuos; Malachia in dilatandâ charitate gloriatur*. Baron. ann. 465. In Synodo Romæ coactâ coram Hilario Pontifice, cùm de alio Antiſtite Ingenuus Ebredunenſis Antiſtes conquereretur, quòd ſuæ Eccleſiæ rationes ſibi vſurpauerit, Epiſcopis alijs Hilarius cauſam delegauit, eoſque damnans, qui in porrigendâ ſuæ Eccleſiæ ditione, curam omnem impendunt, aureum illud acroama pronunciauit. *Expectatio fructus veri miniſterij non in latitudine regionum, sed in acquiſitione ponitur animarum*.

Quia

Quia autem huiuſmodi contentiones euitari ab aliâ parte non poſſunt, dum
A pars alia ei præſtare præferrique contendit, illud primò exuendum eſt, vt pro-
priâ authoritate aliena inuadas, & quæ diuturnâ poſſeſſione alter habuit, ſubi-
taneâ quadam & *de facto* violentiâ vſurpes. *Nihil enim eſt tam iniurioſum in con-* l. 6. tit 5. cod. Theod.
ſeruandis gradibus dignitatum, quàm vſurpationis ambitio: è quadam Theodoſij
lege verba hæc habes: amicâ quâdam & beneuolâ ratione agenda primùm
omnia ſunt, quo prorſus modo, vt ſe quidam Præſul gereret ego rogaui; qui
meæ Diœceſis fines inuadebat: ea Ego Hilarij Pontificis verba præferebam,
eaque etiam, quæ ex Abrahamo habemus, *ne quæſo ſit iurgium inter me & te,* Geneſ. 14. 8
& inter Paſtores meos, & Paſtores tuos; fratres enim ſumus: His ille peramanter
acquieſcens, facilè agnouit, iniquiſſimè ſuos adminiſtros contentionem illam ex-
citaſſe: Cùm enim componere ſe amicè inuicem Præſules poſſent, charitatis
lege permittitur, vt eorum quiſque ſuas rationes ingenuè & fideliter exaratas
ſuperioribus ſuis committat, eorum arbitrio dirimendas; hoc namque modo
B tùm iuſtitiæ munus impletur, quæ exigit, vt ſuas quiſque rationes tueatur, tum
charitati proſpicitur, nec datur offenſioni locus, via etiam quæcumque obſtruitur
quâ prophani magiſtratus inter haſce Præſulum contentiones ſuam poteſtatem
augere moliuntur; illud enim ſururum ſperant, quòd dum Præſules alijs impli-
cantur quæſtionibus, ne litigioſi videantur, eas quas ipſi excitant, diſſimulent,
obuoluantque ſilentio: hæc ſanè ea ſunt, quæ ex huiuſmodi diſputationibus ori-
untur, & ingentem doloris materiam D. Nazianzeno dedere in hæc erumpenti.
Hac inquam tempeſtate, quâ mutuo bello membra inter ſe conflictantur, & perijt D. Greg. Naz. orat. 1
quantulumcumque reſtabat charitatis; nomen iam inane eſt ſacerdos, effuſo videlicet
in ipſos quoque Principes contemptu.

Inuſitatum quidem non eſt, vt interdum ſacros inter viros contentio aliqua
excitetur; huiuſmodi enim quis neſciat clariſſimos etiam & pijſſimos inter viros
exarſiſſe? ſuæ non defuere contentiones inter Baſilium, & Euſebium, Nazian- Nazian. orat
zeno teſte: inter Chryſoſtomum, & Epiphanium, Nicephoro referente, inter 20 n. 51.
C Auguſtinum & Hyeronimum Ruffino narrante, alioſque quàmplures Salmeron Nicef. l. 13 hiſtor. c. 13
enumerat; cum enim hæ contentiones in diuerſitate tantùm intelligendi verſa-
rentur, voluntatem nullatenus attingebant, nec mutuum amorem minuebant, D. Aug. ep.
& vt idem Salmeron ait, *Incolumi licuit ſemper amicitiâ*; horum & nos veſtigijs 15 ad Hier. Salm in acta
adhæreamus oportet, ſi cæteroquin euitari non poſſint. tract. 45.

Locum hic omninò habeat narratio quædam, quâ Eccleſiaſtica ratio ſingula-
riter ſubmouetur.

Cæſareæ cuiuſdam legis vi; quâ Phœniciæ Prouinciæ diſtinguebantur, con- Bar. ann 451
tendère nonnulli, vt plures vrbes Tyri metropoli olim ſubiectæ, ad Berytenſis
Eccleſiæ ditionem tranſmigrarent, & ad earum poſſeſſionem celerrimè Euſta-
chius Berytenſis Antiſtes feſtinauit. Huiuſmodi diuiſionem egerrimè ferente
Fotio Tyri Archiepiſcopo, Synodalis conuentus in Conſtantinopolitanâ vrbe
habitus de eâ fuit, cuius ſuffragia in ipſum pronunciarunt. Chalcedonenſis
Concilij ſuffragium ipſe appellauit (ſexcentos, annuente Diuo Leone Ponti-
fice, hoc numerabat Epiſcopos) cuius arbitrio ſtatutum fuit, vt vrbes ab Eu-
ſtachio vſurpatæ, Tyrio Archiepiſcopo redderentur, iuxtà legem à Synodo Ni-
D cenâ præſcriptam, quâ ſtatuitur, vt in qualibet Prouinciâ vnus tantùm Metro-
polita deſignetur: aureum illud effatum tunc temporis Patres doctiſſimi protu- Conc. Nic. c. 4.
lere, *Contra Canones nihil pragmaticum valebit: Regula patrum teneant*: qua-
proter pragmatica illa Cæſaris lex abolita fuit vt ſacris legibus iniurioſa.

Optimè cuicumque innoteſcet ex his, quâm in Charitatem & iuſtitiam iniquè
Præſules illi maiores procedant, qui minores Epiſcopos contemnentes, eorum
ſibi poteſtatem & rationes vſurpant, ex quo fit, vt deſpicabiles populis ſuis red-
dantur, & impares ſuæ dignitati ſeruandæ; aptiſſima hic ea mihi Philonis He-
bræi verba videntur, qui de Caſtore & Polluce ſermonem hebens tam con-
cordi animo ſibi inuicem famulantibus, vt equiſſimâ ſibi menſurâ lucem
impertientes, totum ſibi inuicem affulgendi tempus diuidant, hæc ſcribit. Philon. in expoſ. leter
Ita exæquatis naturis diſparibus, quæ quidem ratio fons eſt totius iuſtitiæ. Sacra

omnia iura fontem ſuum in Petri Vaticanâ Sede ſortiuntur; quapropter iuſtitiæ eſt, ſua vnicuique concedere: modeſtiæ hæc etiam conſonat, quam illuſtri exemplo nobis Chriſtus ipſe præſetulit; vt enim Rupertus Abbas expendit, licet longè ipſe Baptiſtæ præcelleret, noluit tamen, iſto viuente, deſignatum ſibi concionandi munus exercere. A

Rup. Abb. in Io. 9 4.1.

§ I.

VT Sæcularium Principum ambitio quaſi violentum tumidumque flumen coërceatur, ſuoque alueo receptum ad alia occupanda irrumpere non audeat, cauendum ſecundò ſacris viris eſt, ne ſuis moribus dignitatis ſanctitatem dehonorent ſuæque famæ decus obſcurent; ſicut enim populi, cum diligentior apparet Epiſcopus in ſuis rationibus cuſtodiendis, quàm in morum candore ſeruando, maiorique pretio leuiſſima quædam ſuæ ſedis commoda videtur habere, quàm ſpiritualia eius incrementa, ſuperbiæ potius & immodicæ alacritati tribuunt eius defenſionem: quâ de re, cùm Neapolitano in Regno Pontificij Oratoris ego vices implerem, inſignem ego Præſulem non ſemel defendendum ſuſcepi; ſic ex aduerſo, cum eius pietatem Deoque addictum animum inſpectant, perſuaſum ſibi habent, non è rixarum amore, ſed è diuini zeli ardore contentiones illas excitari: hoc certè illud eſt, quód ad Eugenium ſcribens D. Bernardus in Epiſcopis poſtulabat. *Vides omnem Eccleſiaſticum zelum feruere ſolâ dignitate tuenda? honori totum datur, ſanctitati nihil, aut parum.* B

D. Bern. de conſid. l.

Ad Nepotem ſuum Theanenſem ſcribens Antiſtitem Card. Bellarminus duo illi aperit facienda hac in re, quæ nunc temporis offenſionum omnium lapis eſt, aulaſque omnes ſexcentis incommodis irretit; ex his ad rem noſtram illud eſt, quòd ſcilicet ita ſe Antiſtites gerant, vt Principes eorumque adminiſtri animaduertant, ab huius modi contentionibus noſe eſſe prorſus alienos & Diuinis tantùm ſtimulis vrgeri ad ſacra iura propugnanda. C

Bellar. ad mon. ad Ep. Thean. cötr. 7.

Validiſſimus magnes ad omnium licet efferatiſſima corda trahenda virtus eſt, quæ validiores etiam vires habet, cum infulata magis elucéſcit; venerationem virtus ſacris ipſis addit, & Principes viri, qui Principatus faſtigio cæteris præcellere arbitrantur, & inſolenti quodam ſupercilio, ac ſi humanam naturam exuiſſent, ſe alijs immiſcere dedignantur, maiores Epiſcopos eos agnoſcunt, & obſequuntur, qui virtutis ſtudio vacant; nec tantùm à ſacris vſurpandis abhorrent, ſed ad eorum potius incrementum bona ſua deuoluunt; Quis hoc in Oniâ non viderit, de quo ſcribitur. *Propter Oniæ Pontificis pietatem & animos odio habentes mala, fiebat, vt & ipſi Reges, & Principes locum ſummo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illuſtrarent.* Et vberrima ſunt in ſacris Annalibus virorum perilluſtrium monumenta, è quibus præcipuum ſibi locum ſortitur, quod de ſe ipſo nobis Diuus Ambroſius ſubminiſtrat: vix enim Mediolanenſes Inſulas induit, & ſacris inauguratus fuit, vt tam erectum validumque animum Theodoſio ſeniori eâ ætate Cæſari exhibuerit, vt Cæſar ſimul admiratione & pietate captus, Theodoreto narrante, pronunciauerit, ſe quidem tanti viri libertatem & piam quandam audaciam apprimè olim agnouiſſe, eò tamen eligendo non tantùm non abſtitiſſe, ſed vltroneâ voluptate adhæſiſſe, eo animo, quo eximiè gauderet, tam illuſtri excelſoque Præſule Mediolanenſem ſedem occupari: cæterum ad eius ipſe vigilantiam ea omnia referebat, quibus eâ ætate miſeranda virtus excoli potuiſſet, & humi iacens pietas ſubleuari. Illuſtrior etiam obſeruantia fuit, qua eius ſanctitatem proſequebatur Gratianus Cæſar & Theodoſius, qui in re difficillima, & præcæteris, quæ ad Cæſarem ſpectarent maxima, demiſſiſſimo cultu eius magiſterio ſe ſubjecit: hinc illud de Ambroſio egregiè dictum, *ſi Eccleſia haberet ſuos Ambroſios, gauderet Theodoſijs.* D

Machab. 9.

Theod. l. 4. c. 6.

apud. Amb. in præfat. l. de fide.

Bellarmin.

Sanctus pariter Epiphanius Ticinenſis Antiſtes Theodoricum Gothorum Regem obuium habens, non tantùm eximiè ſibi beneuolum tam glorioſum Principem

cipem nactus eſt, at illuſtres etiam laudes eius ex ore collegit; ſuos enim purpu-
A ratos Rex alloquens, de eo pronunciauit. *Ecce hominem, cuius totus Oriens ſi-* In vit. s. Epiphan.
milem non habet, quem vidiſſe præmium eſt, cum quo habitare ſecuritas; quantum, Baro. ann. 489.
etiam obſequij, quantum beneuolentiæ à Gibuldo Alemannorum Rege Norino-
rum, & Trecenſium Antiſtites Sanctiſſimi Lupus, & Seuerinus obtinuerunt!

Theodoricus autem Galliarum Rex, & Clodouæi filius non aliâ de ratione Baron. ann 482.
Treuirenſes Infulas Niceſio Monacho imponendas contendit, niſi quia caſtigatus
ab eo frequenter fuerat pijſſimis monitis: digniſſimum etenim eum cenſebat, Baron. ann. 529.
qui maximis dignitatibus ornaretur, quem fortitudo tam illuſtris ornabat, vt ne
Regia quidem diademata aggredi formidaret.

Spectatiſſimus ex his etiam fuit erga Gulielmum Roſchildenſem Præſulem
Daniæ Rex Sueſſo; cum enim, eò quod Principes aliquos morti dederit eo
tantùm nomine reos, quòd de ipſo iniquum ſermonem egiſſent, eum è templo
ſacri litui vi repuliſſet, & Carnificem non Regem appellaſſet, Rex non tantùm
B nullâ hinc iracundiâ efferbuit, ſed paludamenium Regiaque inſignia exutus, ex Baron. ann. 1077. n. 66
aulâ, quam redierat, nudis pedibus ad Templi fores reuerſus fuerit, ſoloque
humillimè aduolutus, tellurem exoſculans veniam ardentiſſimè poſtulauerit: ac-
ceſſit ad hæc Epiſcopus, Regemque amanter amplexus veniam petitam vltrò
obtulit, eiuſque perſolutas pœnas paternâ cum beneuolentiâ excepit; an credi- Ann. 10. 14
deris iſta nunc temporis ab homuncione omnium abiectiſſimo peragenda? ma- Ann. 1290. n 40.
gnus demùm Gothorum Rex lites nonnullas cum quodam Antiſtite agens, eius
integritate & ſanctimoniâ deprehensâ, eius non tantùm petitiones non reijciens,
cuncta ei conceſſit, ſed obſequentiſſimè eum veneratus, audaciæ ſuæ veniam hu-
millimè poſtulauit.

§. II.

C AD tertium iam accedamus ab Epiſcopis euitandum, & à Cardinali etiam
Bellarmino ſignificatum, ne ſcilicet inconſultas nec feriò ante diſcuſſas
contentiones ineamus: breui quidem ſermo hic eſt, at maximè ſalutaris: re ve-
râ enim tanta contentionum rixarumque ſeges ex imprudentiâ plerumque deri-
uatur, cui ſi ſemel adhæreamus, ad noſtri nominis decus tuendum, leuiſque
animi notam fugiendam, alias ſuperaddamus, & intexamus oportet: quapro-
pter in Præfecturis omnibus, quas ipſe in Principum ditionibus obiuit, hoc pri-
mum ab illis enixè poſtulabam, vt ſuis adminiſtris ſignificarent, ne celerrimâ de-
liberatione, & vt dicunt *de facto* in rebus ad poteſtatem ſpectantibus, ſententias
ferrent, ſed mutuâ quadam diſcuſſione, rationum pondera vtrimque libraren-
tur; cum enim ſua ſacra meæ fidei committeret Deus, vtique etiam meam con-
ſcientiam obſtringebat, ne Principum ſæcularium iura vllatenus violarem, cum
vtrique ſua ſint danda, *hoc eſt quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*;
quapropter ſtudium omne meum impendi, vt non tantùm obſequentiſſimè cum
D ijſdem Principibus me gererem, ſed eorum etiam adminiſtros primarios, tum
muneribus, tum obſequijs mihi conciliarem, quod vtique, Deo fauente, mihi
ſemper proſperè ceſſit. Hoc ſanè primùm Diuus Gregorius Epiſcopis omnibus In vit. D. Gregor. l. 2 c. 14.
ſignificabat, vt nempè cum Prouinciarum Præfectis lites omnes dirimerent
rixaſque componerent, eoſque potius ſibi tum beneuolentiâ, tum beneficijs ob-
ſtringerent, cum è re diuinâ potiſſimum ſit, vt ſacri ſimul & ſæculares Principes
tranquillè degant, & vnanimi amore verſentur; cum è contra ſacrorum con-
temptu, quo aliquando ſæculares adminiſtri impudentiſſimè aguntur, ſacros ma-
giſtratus cogat, ad ea medicamenta apponenda, quæ cum acerbiſſima ſint, eui-
tare omnino vellent: Sic Diuo Auguſtino accidit, qui abſtinere non potuit,
quin Comitem Africæ Bonifacium ſacris interdiceret, eò quòd capitalis faci- Baron. ann. 422.
noris reum è Templi ſacris, ad quæ confugerat, violenter eduxiſſet; quàm va-
lidè hac de re ſcripſerit ad illum: hinc patet, quòd extractum reum ad Templum
Comes emendatus reduxerit.

Myſtico in Eccleſiæ corpore duorum oculorum inſtar Regnum & Sacerdo-
tium eluceſcunt. Chriſtianæ Reipublicæ duas appellauerim manus: Solem, & A
Lunam in Cælo Catholico coruſcantes dixeris: quanta igitur toti orbi pernicies
imminet, ſi diſcordes inter ſe fuerint animoque diſiunctæ: concordent igitur ſi-
mul mutuiſque ſe auxilijs, & præſtitis inuicem viribus ſe adiuuent, eodemque
ſibi fine propoſito, vnanimes ad eum attingendum accedant; aptiſſima ad hoc
exprimendum ea mihi videntur, quæ perelegans Caſſiodori calamus exarauit.
[Caſſiod.l.10 ep 3.]
*Aſtra ipſa mutuo reguntur auxilio, & vicario labore participato mundum ſuis li-
mitibus adminiſtrant: ipſi quoque homini duplices manus, ſocias aures, oculos ge-
minos diuina tribuerunt, vt robuſtius peragetur officium, quod duorum fuerat
ſocietate complendum*; hæc eadem in totam humanam Rempublicam emanabit
vtilitas, ſi amicâ ſimul vi conſpirauerint thiara & corona, lituus & ſceptrum.
Hoc etiam Deus intendens præcepit, vt concordi ſimul animo Moyſes & Aaron,
[Leuit.21.14 Num.36.7. & 9. D. Epiphan hæreſ 78. Theod.q.16 in Exod. 52 in num. D Ambr.l. 3. in Lucã. Lyran. in Leuit.21.14 Num.33.]
Ioſuè & Caleb iungerentur: & cum repetitis mandatis vetuerit, ne cum diuerſæ
Tribus fœminis connubia ſua inirent Hebręi, in tribu Leui & Iudę, hoc eſt Sacer- B
dotali & Regia legem hanc aboleuit, vt nuptias ſimul agerent & ſanguinem
commiſcerent: è mente hoc eſt Diui Epiphanij, Theodoreti, Sancti Ambroſij,
aliorumque, nec plurima in ſacro codice deſunt, quibus etiam *Lyranus* rationem
huiuſmodi ſuperaddit, *fuit conceſſum, vt ſacerdos poſſet accipere vxorem de Tribu
regia, vt & Rex, & qui præeſſet in ſpiritualibus, eſſent magis concordes; quod ad
bonum regimen populi magis faciebat.*

Eam loquendi formulam ad rem hanc Origenes expendit, quâ Hebræi populi
ab Aegyptiacâ captiuitate fugientes memorandum facinus ſacrarum hiſtoriarum
ſcriptor narrat: *In manu Moyſi & Aaron*, Duo hi erant, ſacerdos alter, alter
Rex quatuor igitur ipſi manus habentibus, cur dixitur eos *in manu duxiſſe? in*
[Orig. ho.7. Exod.4.17.]
*manu Moyſi, & Aaron eduxit eos Dominus, & non in manibus: vnum enim opus
vtriuſque manus eſt, atque vna perfectionis expletio*; ſic ille ſibi ipſi reſpondet.
ſed illud æque perpendendum, quòd cum Deus ſceptri inſtar Moyſi virgam da-
ret, cuius imperio ipſum imperantem Pharaonem coërceret, Aaroni tamen C
Moyſes dixerit, *Tolle virgam tuam*, cum potius dicturus ei videretur *virgam*
[Exod. 7.9.]
meam? ſoluit hæc ſui acumine ingenij Diuus Auguſtinus his verbis. *Erat vtriq;
virga illa communis, vt cuiuslibet eorum diceretur, verum diceretur*; Arctiſſima
[D. Auguſt. q.20.in Ex.]
namque debet eſſe concordia, qua connectendæ ſimul ſunt ſacra prophanaque
poteſtas, vt ſpiritus Dei, *qui facit concordiam in ſublimibus ſuis*, in eis immorari in-
noteſcat.

[Iob. 25.2. Zacch.6.13]
Ad hanc pariter mentem ea Zachariæ fatidica verba magnus ſcriptor Hiero-
nymus interpretatur, *Et erit ſacerdos ſuper ſolio ſuo, & conſilium pacis erit inter
illos duos*, hoc eſt inter maximum Sacerdotem & Ducem Zorobabel, de quo
prius ſermonem habuerat; vt igitur vtraque poteſtas eluceſcat, ſibi inuicem be-
neuolentiâ concordi lucem vireſque refundant. *Et conſilium pacificum erit inter*
[D. Hyer.in 6. Zacch.13]
*vtrumque, vt nec regale faſtigium ſacerdotalem deprimat dignitatem, nec ſa-
cerdotij dignitas regale faſtigium: ſed in vnius gloria Domini Ieſu vtrumque
conſentiat.*

Solis Lunæque Principatum ſuæ vocis lege Deus ſeiunxit, diem illi, noctem
iſti tradens illuſtrandam: ſtatutis autem traditiſque limitibus adeò vnumquodq; D
horum ſyderum lucem ſuam circumſcripſit, vt ne vno quidem momento tempo-
[Ioſue 10.13]
ris alterius authoritatem ſibi alterum vſurpauerit: quin, cùm Ioſue imperante,
admirando prodigio ſteterit Sol, Luna etiam ſtetiſſe dicitur, ne Solis moras ipſa
præcurrens maioris ſyderis iura violaret: hæc illa concordia eſt, quàm inter Sa-
cerdotium, & Regnum, Solem ſcilicet inter & Lunam Deus exigit; ſacrorum diem
ille moderatur, hæc temporaneis temperandis præeſt; ſuos igitur fines quodli-
bet ſydus cuſtodiat, ſuos limites patiatur; his duobus Reipublicæ fœlicitas coa-
leſcit, & populorum fortuna fulcitur. *O quàm benè conueniebant hæc duo lumina-*
[D. Ailred. ſerm. 1c. in Iſa.]
*ria! quam ſplendidè ex hoc ſpirituali firmamento lucebant, quam optimè inter dies
& menſes, & tempora & annos diſtinguebant, Rex ſcilicet, & ſacerdos in ſuis ſe
gradibus continentes.* Sic egregiè Aelredus, Si igitur commiſſos ſibi fines tùm

Luna

A Luna tùm Sol dedignatur, ordineque perturbato aliena voluerit vſurpare & in alterius orbem irrumpere, an non ſplendore quolibet obſcurato tenebris vrbes obruet, populos caligantes efficiet? zelum & iuſtitiam prætexentes, zelum ipſum extinguunt, iuſtitiam ipſam euertunt, & virtutes ipſas vertunt in vitia, adeo vt iniqua æquitas, & zeli loco praua quædam furentis animi libido videatur; illud igitur cum Abbate Cellenſi pronunciemus. *De Caſtris virtutum eijcitur virtus, quæ præter ordinem euagatur: perdit enim virtutis nomen, quæ egreditur ordinem, virtùs igitur non eſt, ſi ordinata non eſt.* Abb. Cell. l.... c.13.

§. III.

VErum ſi contigerit, vt in ſacram ſegetem falcem ſuam ſæcularis poteſtas velit immittere, & irruptione iniquiſſimâ aliena ſibi vſurpare, euigilan-
B dum illicò Antiſtiti eſt, & ad ſua ſeruanda animus erigendus; benignè tamen & moderatè ſe gerat velim, vt ab odij iracundiæque præferendis notis abſtineat; pernicioſiſſima erit Epiſcopo ipſa victoria, ſi charitatem pugnans amiſerit; magnanimos quidem in ſuâ cauſâ tuendâ nos Deus efflagitat, ſed modeſtos ſimul & benignos; ſi pro Diuinâ gloriâ ſacroque cultu pugnatur, accommodanda fini tam pio ſunt media, nec accomodari vllo modo poſſunt, niſi ea virtutis dextera moderetur. Diſceptantibus ſimul Ioanne Syracuſano Antiſtite, & Venantio Patritio, nec honeſtum in contentione modum ſeruantibus, vtrumque Pontificiâ authoritate Diuus Gregorius caſtigauit, & Patritium acerbiùs corripuit, eò quod ad vim Epiſcopi repellendam arma & milites adhibuerit. *Nunquid non poterat, qualibet contentio fuerit, tranquillè diſponi, ut nec partium utilitas detrimentum, nec ſentiret gratia læſionem.* Sic ille; poſtquam veró ei oſtenderit è ſua contumaciâ coactum Antiſtitem fuiſſe ad ſuas vires exerendas, ad obſeruantiam debitam ei præſtandam validè adhortatur. *Nam, cum quo fidam eſtis gratiam habituri, ſi*
C *vobis quod abſit, cum ſacerdote fuerit diſcordia?* D.Greg.l.5 epiſt. 42. D.Gregor. l.5. ep.43.

Ad Epiſcopum ex aduerſo ſcripſit, quòd licet ille Patritius ad illa in eum ſupplicia inferenda eum coëgiſſet, hæc tamen adhuc omnia peragenda ſunt inoffenſa & incolumi charitate; vt igitur oblationes eius exciperet eum monet, vt facultatem ei faceret in ſuo Oratorio Diuinam hoſtiam litandi, & ſi fortè ab eo petijſſet, vt rem ſacram in Oratorio ipſe faceret, petitioni eius indulgeat, priſtinamque amicitiam omninò reſarciens, ſuæ cauſæ defenſionem benignis moribus proſequatur. *Oportet namque filÿ ſacerdotalem vos affectum impendere, & in cauſis prout ratio ſuffragatur, iuriſdictionem Eccleſiæ veſtræ minimè præterire.* D.Greg.l.8 epiſt. 58.

Aliàs etiam ſimul inter ſe de poteſtate rixantibus Bonifacio Regienſi Antiſtite & Gregorio olim Præfecto, ad litem amicâ ratione dirimendam Præſulem adhortatus eſt Magnus idem Gregorius; quod ſi fieri non poſſet, quàm celerrimè iuſtitiæ ſuffragio abſolueretur, ne Paſtoralis muneris charitatem læderet, eamq; concordiam abrumperet, quæ ſummoperè neceſſaria eſt ad populos piè ſanctèque dirigendos; do eius verba. *Sacerdotali procul dubio conuenit grauitati, ut*
D *ſi quas Eccleſia ſua cauſas habuerit, aut pacifico eas ordinatione, ſi fieri poteſt, aut certè iudicio interueniente ſine morâ definiat; ut ſublatâ è medio contentionis materiâ ſola illa cum filÿs ſuis pacis poſſit concordia permanere.* Quo prorſus modo ſe D. Franciſcus Saleſius Gebennenſis Hyerarcha gerebat. Girard in eius vit.l. 3 c. 9.

Non igitur Principes eorumque adminiſtri ægrè ferant, quòd ſacri Præſules in ſacrâ poteſtate propugnandâ euigilent, eamque vim cogitationis impendant, quam ſine ingenti crimine omittere non poſſunt: quâ ratione ſemper ego excuſatum me habui, quoticſcumque in re ſacrâ tuendâ me totâ laborantem induſtriâ Principes ſæculares inſpiciebant (quæ autem hâc in re mea fuerit diligentia, colliget abundè lector è duobus mearum deciſionum voluminibus): conqueri quidem illi poſſent, ſi in earum defenſione immoderato ardore raperemur, qui ſanè eò citiùs fugiendus nobis eſt, quò grauior pernicies eſt, quæ ex huiuſmodi

rixis

rixis in noſtram religionem infertur; quòd ſi ad pacem concordiamque ſeruandam ſacra iura negligere non licet; quâcumque enim rixâ deterior iſtâ pax eſſet, A
D.Nazianz l. de pace. to. 1. quandoquidem, vt ait Nazianzenus, *Ea demùm bona eſt pax, quæ bono, & ipſi Deo nos coniungit; ſine quâ melius eſt diſſidium, peccatis causâ ortum, quàm vitioſa concordia*. Sic ad eadem iura tuenda pro noſtrarum imbecillitate virium ſeruanda pax eſt, ſuàque charitas ſede retinenda. Ad alienas vires exteroſque conatus retundendos fortitudo quidem exigitur, ſed prudentiæ eſt fortitudinem moderari, ne deſciſcat in furorem, quin ipſam audaciam, Angelico docente, fortitudo ipſa moderatur.
D.Th. 2. 2. q 123. ar. 3.

In Pontificiâ ſimul virtute, & paternâ erga Principes charitate coniungendâ, eximius & verè admirandus Magnus fuit Gregorius; animo ad omnia impauido ſacras ille reſpropugnabat, ſed eâ modeſtiâ ſimul excellebat, vt Pontificiam ferè maieſtatē obliuiſceretur; duabus ex epiſtolis clariſſimè hoc patet, quas ad Mauritium Cæſarem & ad Cæſariſſam inſcripſit. Charitatem hanc prudentiæ legibus directam Diuo Thomæ Cantuarienſi Antiſtiti, ſtrenuiſſimoque poſtea Romanæ fidei propugnatori maximè commendauit Alexander Tertius Pontifex Maximus, dum cum Rege Britannico altercaretur; penes Cardinalem Baronium duas epiſtolas hac in re habes: ex aliâ autem Epiſtolâ apud eundem Baronium, quâ Londinenſi Epiſcopo reſpondet, clariſſimè innoteſcit, quàm prudenter & amanter pius ille Antiſtes cum Rege proceſſerit; earum ſanè alterâ hæc demùm ſtatuit. *Malumus enim ipſum in patientiâ & manſuetudine vincere, quàm eum aliquo modo grauare, quandiù id poterimus ſuſtinere*.
D.Greg. l. 1 ep. 62. & l. 4 epiſ 32. l. 3. epiſ. 30. l. 4 ep. 34.
B
Baron. ann. 1164.

Epiſtolis validiſſimis Aurelianenſem Epiſcopum Petrus Bleſſenſis confirmauit, vt Philippi Regis animum amoueret, à tributis quibuſdam in ſacros viros imponendis, quibus ille magnanimus Princeps, vti mens erat, ad Hyeroſolimitanum Imperium à Barbarorum captiuitate victricibus armis liberandum; in eo autem faciendo eum admonet, vt licet impauido animo res ſacras in Regem propugnaturus eſſet, ſuam tamen fortitudinem piâ quâdam lenitate temperaret. *Vt ſi fortis eſt ſermo, nihilominus ſit ſuauis, diuinam Sapientiam imitatus, quæ fortiter, ſuauiterque vniuerſa diſponit*. C
Petr. Bleſs. epiſ. Sapica. 81.
Petr. Bleſs. epiſt. 10.

Eodem ſtylo ſcribens idem Bleſſenſis ad Gulielmum, qui eò quòd à Regijs Confeſſionibus eſſet, Epiſcopatuum dignitates conferendi facultatem ſibi vſurpauerat, *quòd primò vſus es blanditijs, prudentiæ adſcribo: non enim litibus exaſperandi ſunt Principes; ſed temperantius corrigendi*. Ex aduerſo autem eum animaduertit, eò quod præ nimiâ clementiâ languiſſet; quod etiam in alio Presbytero nimium eneruì rurſus reprehendit; cui reſpondente illo, quòd à Diuino ſacrificio mel arceretur, Bleſſenſis ſignificauit mel quidem ſacris ab aris excludi, ſed eius primitias à Deo probari & excipi: duæ namque lenitatis ſpecies dantur, quarum vna prudens & cauta eſt, & Principibus apprimè neceſſaria, qui faciliùs ſuauitate quàm ſeueritate flectuntur; altera verò vituperanda omninò eſt, vt potè quæ Antiſtitis animum eneruans, timorem & ſilentium in eum infert, adeò vt ex illis canibus mutis ſit, quos Iſaias vates carpit. Quia verò frequenter ſit, vt minores adminiſtri, tùm vel lucri gratiâ, tùm prauæ cupiditatis ardore Principes in Epiſcopos obarment, eorum prudentiæ eſt eos in officio continere, nec integram fidem ſiniſtris eorum ſermonibus adhibere; eorum audaciam compeſcant, cum ſæpiùs fiat, vt è cupiditate, quam oſtentant eorum poteſtatem tuendi, contentiones ex aliquâ vtilitate concitent, ſacriſque infulis obſeruantiam venerationemque deperdant. His alijſque id generis vti frequenter mihi licuit, cùm Pontificij Oratoris munus in Regno Neapolitano agens plurium Epiſcoporum cauſam apud Proregem, Regiumque Collateralem propugnaui.
Petr. Bleſs. epiſ. 100.
Beuil. 2. 11.
D
d. c. 12.
Iſai. 56. 10.

Quàm

A

Quàm ampla poteſtas ea ſit, qua tum à Deo, tum à Principibus Epiſcopi exornantur. Cap. XXXI.

POTESTAS quâ decorantur Epiſcopi; longè maior ea eſt, quam prophani politicique viri definiunt. Omitto quòd à primis vſque fidei Chriſtianæ crepundijs poteſtatem ſuam in Lythurgos omnes habuerint; quâ de cauſâ ad Timotheum Epheſinum Præſulem ſcibens ait Apoſtolus, *Aduerſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, uel tribus teſtibus*, ideoque in Synodis peruetuſtis Milleuitanâ, Carthaginenſi tertia, Agathenſi, & Chalcedonenſi probentur ſacri viri, ne ad prophanum iudicem iudicandi accedant, cum eorum iudicium ferendum ab Epiſcopo ſit. Illud etiam luculentiùs enuncio, laicos ipſos, & ſeculares viros eius poteſtati ſubiacere; baptiſma ipſum reprobare videtur, qui ſe ab Epiſcopi imperio ſubduxit; vt enim ex hominum conſenſu tanquam è fonte ſæcularis Principatus emanat, ſic ex eodem Deo ſuum exordium ſacer habet Principatus, & eſt de *Iure diuino* tùm in ſacris, tùm in politicis rebus; Principum & Conciliorum ſuffragio hæc roborantur, eodemque modo, quo homines vt homines Regi ſubijciuntur, ſic Chriſtiani vt Chriſtiani Præſulem regimine gubernantur: præter Bellarminum hæc docentem, vberiùs, & antiquius hæc eadem pronunciauit Cardinalis Bertrandus, in veterum Patrum Bibliothecâ enumeratus. In Melchiſedech deſignatum fuiſſe Chriſtum Dominum, & in omnes populos poteſtatem à Deo habuiſſe quis neſciat? *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, reges eos in virga ferrea*: quodſi ceruicoſi ipſi fuerint, *tanquam vas figuli confringes eos*. Hanc autem poteſtatem Epiſcopis ab eo communicatam docet Cardinalis Baronius; quâ de cauſâ ad Tiatirenſem Præſulem ſcribens Diuus Ioannes ait, *Qui vicerit, & cuſtodierit vſque ad finem opera mea, dabo illi poteſtatem ſuper gentes, & reges eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur; ſicut & ego accepi a Patre meo*.

1. Timot. 5. 19. Conc. Moleu c. 19 Carth 3 c 9 Agathen c. 32, Calcedon. c. 9.

B

Bertrand. de orig. Iuriſd. q. 3. Biblioc. patr Bellar. de Roman. Pontif l. 1. c. 7 10. & de cleric. c. 28 in amor. vener. ann. 1 99. pſ. 109 Heb 6 7. Pſ. 2. 8. & 9

C

Apoc. 2 26

Virga hæc, quæ lituus eſt, tribus partibus, quibus conſtat, triplex Epiſcopi miniſterium deſcribit; in ſuperiori parte vnci ſpeciem ipſa præfert, in mediâ recta eſt, in extremâ, aculeo ferroque munitur; trahendi enim ſunt veluti vnco populi ad Chriſti fidem, probi regendi, improbi caſtigandi, quæ omnia vno carmine quidam vates expreſſit.

Curua trahit, quos recta regit, pars infima pungit.

Chriſtum autem tùm Sacerdotali, tùm Regiâ poteſtate Apoſtolos decoraſſe Diuus Ephiphanius ſatis docet. *Regnum Dauid vnà cum Pontificatu tranſtulit, ac largitus eſt ſeruis ſuis; hoc eſt Pontificibus Catholicæ Eccleſiæ*: quod ipſum vaticinatus Dauid fuit. *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: conſtitues eos Principes ſuper omnem terram*. Quæ de Epiſcopis intelligi, tùm Græcorum, tùm Latinorum Patrum ſuffragio ſuperius latè probauimus. Irà tamen intelligas velim, vt nequaquam temporaneum & prophanum Regnum euerterit Chriſtus, cùm potius id ipſe confirmauerit, ſed quod ſacro Principatui illud ſubiecerit: indicat hæc Cardinalius Baronius, at ſolidiùs & diligentius probat Cardinalis Bertrandus, qui ſuprmam Epiſcoporum eſſe poteſtatem pronunciat: quapropter *ad omnia ſe extendit, & ab ipſa omnis iuriſdictio Principum ſæcularium dependet* &c. Cùm enim ad æternam beatitatem tanquam ad finem ſibi obiectum Sacer Principatus dirigatur, prophana poteſtas in temporaneis tantùm vitæ ciuilis bonis verſatur & ſiſtit, & quia humana hæc omnia bona ad æternam beatitudinem ſunt à Chriſti fidelibus intendenda; hinc fit, vt ad ea omnia Chriſtianorum operâ ſacra poteſtas porrigitur, quæ poſſidendæ beatitati conducunt; eòdem enim media ſpectant & finis: licet autem ad ſacra & ſpiritualia bona primario ſacra poteſtas referatur, quia tamen hominum improbitate temporaneis rebus ſacræ turbantur & præ-

D Epiph. hæreſ. 29.

Pſal. 44. 17. ſup p. 1. c 2 Hieron. & Auguſt. Theodor. & alij in pſ. 44 Baron. ann. 67. Bertrad. de orig Iuriſd. q. 3.

D

& præpediuntur:idcircò fit,vt omnia eaobſtacula, quibus à Beatitatis poſſeſſione populi repelluntur, repellere teneatur Antiſtes, eoſque ſimul moderari, & animaduerrere,quos vel ſuæ vel alienæ ſaluti impedimento eſſe cognouerit. Cuncta A hæc perdoctè habes à Purpurato ſcriptore Bertrando.

1.& 2.Tim. Tit. epiſt. vnic.

Ex epiſtolis etiam ad Timotheum Epheſimum & ad Titum Cretenſem Præſulem ſcriptis clariſſimè innoteſcit, amplam illis poteſtatem impertiri in ijs omnibus licet temporaneis, quæ aliquo modo ad peccatum referuntur: Corinthios etiam acerbè redarguit, eò quòd ſacros Iudices omittentes, ad Ethnicorum Iudicum tribunal lites ſuas afferrent. *Audet aliquis veſtrum habens negocium aduerſus alterum iudicari apud iniquos, & non apud Sanctos*, vbi expendit Diuus Ambroſius, dici haud quaquam, *apud Epiſcopum*, eò quòd in eâ vrbe non dum eſſet Epiſcopus.

1. Cor. 6. c relatum 14. 11 9. 1. D Clemen. epiſ. 1. ad Iacob. D. Ambroſ. ibid.

Ad Epiſcopos populi certatim confluebant tanquam ad Iudices, qui de litibus ſuis ſententiam ferrent, adeò vt non leuiter conquereretur Diuus Auguſtinus earum ingenti copiâ ſe obrui, & ferè ſatiſcere; aliàs etiam amanter dolebat, B quòd Epiſcopali ſacerdotio tantum onus, quod in laicis de temporaneis rebus iudicandis experiebatur, Apoſtolus addiderit. Rurſus Alexander Primus encicliçâ in Epiſtolâ, quam apud ſacros Canones habes, eos obiurgans, qui Liturgos ad ſæculares Iudices attrahere contendunt, in eos validè inuehitur, tanquam in legum diuinarum nequiſſimos contemptores, *cum magis Apoſtolus Chriſtianorum cauſas ad Eccleſias deferri, & ibidem terminari præcipiat*, illud hic indicans, vt Canonum magiſtri docent, quod idem Diuo Iacobo Hyeroſolimitano Antiſtiti, & in Epiſcopis omnibus Diuus Clemens præcepit. Quantum verò laboris & curarum in hoc Epiſcopi impenderint, ex eo abundè comprehendas, quod de Diuo Gregorio Thaumaturgo Diuus Gregorius Nazianzenus memorat, & de Diuo Ambroſio Diuus Auguſtinus, qui de ſe ipſo idem teſtatur, & ſuo ſuffragio Poſſidonius roborat. Cyrenenſis etiam Antiſtes Syneſius,qui octuageſimo quarto anno ſuprâ quadringenteſimũ floruit, turbæ & tempeſtatis nomine eorum numerum deſcribit, qui ad eius arbitrium confugientes aſſiduè eum obſidebant, quorum moleſtiam vt tandem euitaret, ſacris ſe abdicare inſul.s ſtatuit, & Prouinciarum Præſides ex iniuſtâ populorum adminiſtratione acriter caſtigauit. C

D. Auguſt. epiſ. 135. D. Auguſt. de oper. Monah. c. 29. c.elatum.14 11. q. 1. D.Clemen. epiſt 1. ad Iacob. D.Nazianz orat.de laudib Thom. D.Aug.l.6. conf c.5. D Aug de oper. Mon. c 29.

Poteſtas igitur etiam in ſæculares viros tùm à Chriſto, tùm ab Apoſtolis impertita fuit Epiſcopis; ipſe etiam Conſtantinus Cæſar ſanctâ lege ſæcularibus omnibus permiſit, vt in Ciuilibus cauſis ad ſacrum Præſulum tribunal poſſent accedere, quod poſtea etiam confirmarunt Arcadius, Honorius & Theodoſius illud etiam addentes,quòd Iudices alios prouocare non poſſent,qui ſacros Iudices elegiſſent; in Theodoſiano etiam codice, & in decreto Theodoſij legem à Gratiano relatam & ampliorem habemus, vt ſcilicet, quæ iam à ſæculari iudice agi cæpiſſent cauſæ, vel ante, vel poſt conteſtatam litem, ſi vna è litigantibus pars appellauerit, licet alia reluctetur, transferri ad Epiſcopum poſſint, cuius ſententia tanquam certiſſima habeatur, nec appellationem vllatenùs patiatur, quam ſubindè legem Carolus Magnus toto ſuo imperio potiſſimâ Europæ parte circumſcripto confirmauit.

Sineſ.ep.11. & 57. 1.Epiſcop.2 C.de Epiſc Audien. C. Theod. l.16.l, 11. c. quicumq; 35. & c.ſeq. 11 q. 1. c. volumuſ. 37 11 p.1. Conc Arelat. c. 7. Baron. ann. 314 n. 75.

Quin in Arelatenſi Synodo ſexcentis Epiſcopis coram ipſo Conſtantino coactâ D eorumdem Epiſcoporum regimini & cenſuræ ipſimet Prouinciarum Præſules ſubiecti fuere; quod poſtea imitatus Iuſtinianus fuit, qui præcepit, vt prouinciarum præfectis Epiſcopi præeſſent, & de prauâ eorum adminiſtratione, ſi quæ fortè fuerit, eos admonerent. In Moguntinâ item Synodo Leone tertio Pontifice imperante coactâ, præcipitur, vt Comites, quorum dignitas & poteſtas ſuprema erat, & ſæculares Iudices vrbis Epiſcopo paratiſſimè obediant. Arnulpus item Germaniæ Rex in Triburienſi Concilio, quod Formoſo Pontifice approbante, coram ipſo Arnulpho actum fuit, ſtatuit vt ſi fortè diuerſa & aduerſa mandata Comitis & Epiſcopi de re aliquâ facienda ſimul conuenirent, Epiſcopi mandatum mandato Comitis præhaberetur; quæ, ſi recentes politici accuratè perpenderent, vt ait Cardinalis Baronius, ingenti ſe rubore perſunderent.

Baron. ann. 535. n° 11. Baron. ann. 813. Baron. ann 875.

Illuſtrior etiã modeſtia fuit, quâ ſuam pietatem exornauit Gregorius Hiſpaniæ Rex

Rex in Oecumenico Toletano Concilio, quod, Diuo Leone Secundo Pontifice A imperante, habitum fuit; præcepit enim, vt res ad ſuam ipſam poteſtatem ſpectantes, & quod magis eſt, ad dignitates & bona ijs reſtituenda, qui cum Ilderico Tyranno in Regium nomen conſpirauerant, Epiſcoporum ſuffragio dirimerentur. (Baron. ann. 683.)

Valentinianum & Valentem Cæſares omitto, qui ſingulari lege ſtatuerunt, vt ad Reges ſpectaret, mercium omnium pretium deſignare, vetuitque mercatoribus, ne illud vllatenus violarent, quam etiam legem Athalaricus, Honorius, & Theodoſius ſtatuerunt ad ea tantùm, quę Peregrinis venduntur, & vt eos animaduerterent, qui moleſti illis eſſent, quos Chriſtiana pietas ab Ethnicorum captiuitate liberauerat. (l. 1. C. de epiſc. aud. — Caſſiod. l. 12 ep. 2. — l Chriſtian. 12. C. eod.)

§. I.

B

HInc validè, ni fallor, ea omnia roborantur, quæ hac de re in aliquâ è meis deciſionibus olim ſtatui, in qua etiam obiter ea indicaui, quæ hinc ad commodum ſacri fori deriuantur. Hinc etiam liquet, quàm alieni antiquitus Pij Principes fuerint, vt ne in ſacris cauſis ſe immiſcerent, cùm potius glorioſum ſuo nomini ducerent Antiſtitum poteſtatem amplificare, & ad eorum tribunal forenſes ipſas & prophanas cauſas aduocare: audi Baronium. *Vnde magis lector deploras noſtra miſerrima tempora, quibus nihil ſollicitiùs, vigilantiùs, ac vehementiùs Præſides Prouinciarum agunt, quàm ut Eccleſiaſticum tribunal ſolitarium reddentes, cauſas eccleſiaſticas in ſæculare iudicium quibuſuis prætextibus trahant.* (Author. in deciſ. for. Eccleſ. n. 48 & ſeqq. p. 1. — Baron. ann. 683.)

Eò validiùs hoc idem à Chriſtianis oculis fletus vberrimos exprimet, quò certius habemus, non apud Romanos tantùm, Tullio narrante, augures, qui apud Ethnicos Clerum conſtituebant, supremâ authoritate præſtaſſe in ipsa Conſulum & Senatus decreta, ſed ipſas etiam inter efferatas gentes, ſuorum Sacerdotum C arbitrio, res ſuas populos & magiſtratus omnes committere, quarum plurimas Baronius idem breui ſtylo recenſet; egregiè igitur Valerius Maximus, *Non dubitauerunt Sacris Imperia ſeruire.* (Cic l. 2. de legibus. — Baron. ann. 57. n. 34. — Val. max l. 1. c. 1.)

Profectò Cæſar ipſe pretioſiſſimam præ omnibus, quas numerat in Cæſareo Diademate gemmis, illam habet, quæ in obſequio conſiſtit Romanæ Eccleſiæ eiuſque adminiſtris allato; do Ambroſium: *Quid honorificentius, quàm ut Imperator Eccleſiæ filius eſſe dicatur.* Glorioſum maximè Principibus eſt, vt Apoſtolorum ſucceſſoribus, quibus Deus idem eos verbis illis ſubiecit, *ad alligandos Reges eorum in compedibus*, ſe vltrò ipſi ſubijciant; ſanè de eis verba illa Auguſtinus explicans ait, *tales enim compedes conſolidat nobis Epiſcopi manus.* (D. Ambroſ. orat. contra Auxent. — Pſal. 149. & D. Aug ib.)

Quapropter cum ſolemni ritu Rex Galliarum quis inauguratur, & in regio ſolio collocatur, ad debitam erga ſacros viros obſeruantiam venerationemque ferendam ab Archiepiſcopo præclaris illis verbis admonetur, *quantò Clerum ſacris altaribus propinquiorem perſpicis; tantò ei potiorem in locis congruis honorem impendere memineris; quatenus mediator Dei & hominum, te mediatorem Cleri, & plebis permanere faciat.* (In Cerem.)

D

Elegantiſſimam hic ego præterire comparationem non poſſum, quam ſacram inter & ſæcularem poteſtatem Diuus Gregorius Nazianzenus intexit, & communi ſuffragio Magiſtrorum Senatus amplectitur: ea autem hæc eſt, quod ſicut in homine caro ſimul & ratio microcoſmum, vt aiunt, componunt, ſic in Catholicâ Religione ſacra ſimul & ſæcularis poteſtas myſticum Eccleſiæ corpus coagmentat; ſicut autem in homine rationi ſubiacet caro, & tunc ſolum rationi caro præcellit, cùm perduellis more in eam aſſurgit, & rationis eſt, carnem ad ſuum imperium flectere, moderari, & interdum mulctare, non verò carnis eſt rationem vllo modo gubernare & dominari; ſic propè ſacræ poteſtatis eſt ſæcularem dirigere, moderari, ſuoque imperio eam exercere, & animaduertere, non verò ſęcularis poteſtatis eſt, ſacram vllo modo dirigere, vel coërcere, niſi, vt aiunt, *de facto* & quâdam tyrannidis violentiâ, quam rebellis exerceat, (D. Nazianz. or. ad prop. ſimper.)

Principatuum Regnorumq; fœlicitatem tunc haberi, cùm Eccleſiaſticam poteſtatem & Iuriſdictionem Principes foueant, tueantur, & patrocinentur. Cap. XXXII. A

NVLLA me admiratio ſubit, quòd ij Principes Regeſque, quos ſuperiùs memorauimus tantâ, bonorum affluentiâ locupletati diuinâ manu fuerint; è ſuâ enim liberalitate, qua ſacram noſtræ Religionis poteſtatem amplificarunt, B
ad eorum fœlicitatem augendam ſeruandamque Deus ipſe præparauit.

Opulentiſſimum omnium patrimonium, quibus diteſcat Chriſtiana Religio, iuriſdictio eſt, tùm ex honorificentiâ, tùm ex vtilitate, quam affert: pretioſiſſimam dotem hanc eſſe dixeris, quâ eam cæleſtis ſponſus ex inexhauſto ſuæ omnipotentiæ theſauro ditauerit ſimul & dotauerit. quid igitur mirum, ſi ad eam ſibi ſeruandam oculatiſſima ſit? eius ſtudium imitati Principes toti etiam ipſi ſint in eà ſeruandà, obſernandà, fouendà. Ethnicis ipſis hæc vera Principum ſcientia, & ſtatus ratio, vt vocant, apprimè innotuit: E philoſophorum enim maximo habemus, potiſſimum & maximum omnium in Principem adminiſtrando negotium, in eo ſtatuendum, vt res ad cultum nomenque Dei ſpectantes ſeruent,
Ariſt. 7. Polit. c. 8 tueantur, amplificent: *In omni Republicà primum eſt curatio rerum diuinarum*. Ad Regna ſeruanda, Principatus fulciendos, nihil æquè neceſſarium eſt, ac Dei cultus, Deique adminiſtris præſtita veneratio, ſacræ ditionis patrocinium ſacrorumque fauor. Tullius, Plinius, Valerius Maximus, præter Diuum Augu- C
Cic. l. 1. de natura Deor. Plin. l. 14. natur. hiſt. Valer. l. 1. & 4. c. 1. ſtinum, vniformes in hanc venere ſententiam: ſanè Conſtantinus re & nomine Magnus nullam opulentiorem hac veneratione hæreditatem filijs ſuis, teſte Nicephoro, moriens ex teſtamento reliquit.

His politicis artibus è tenuiſſimo exordio in tàm amplam magnitudinem ſe
D. Auguſt. l. 5. de Ciuit Dei c. 24. Nicef. l. 3. hiſt. Eccleſ. c. 1. Reſpublica Romana porrexit, vt leges omnibus imponens, imperium terris æquaret, ſuumque principatum in edomitis tot Regum ceruicibus collocaret; maximè hoc illi cordi fuit, vt quæcumque ad religionem referrentur, ſeruanda ſibi & fouenda eſſent, & ad ſacra præſertim propugnanda, tùm arma ſtringenda, tùm ſceptrum vibrandum; hoc illa ingenio fuit vſa, vt ſuam ſibi fœlicitatem moliretur, & è Cælo eam traheret bonorum omnium opulentiam, quà regna & Principatus efflorescunt, volubilem fortunæ impetum euitantes & deridentes;
Valer. max. l. 1. de relig. c. 1. exép. 9 ſed accipe Valerium Maximum: *Omnia poſt Religionem ponenda ſemper Romana Ciuitas duxit; quapropter non dubitauerunt ſacris imperia deſeruire: ità fœlix humanarum rerum futurum regimen exiſtimantes, ſi diuina potentia benè, atque conſtantèr fuiſſent famulata*. Et quamuis commentitia & illuſoria ea Religio eſſet,
nec alia numina haberet, quàm ridicula & inania nomina; adhuc tamen Deus D
optimus maximus bonorum omnium largitor & author eorum rectam voluntatem non indonatam reliquit, vt Chriſtiani Principes ab eis addiſcerent, validiſſimam ad Principatuum fœlicitatem fulciendam baſim eſſe religonem & ſacrorum omnium reuerentiam; hoc certè fulcimine ſi Principatus deſtituantur, quò maior erit imperij moles, eò faciliùs ruet, quò fulgentior erit præ gemmarum onere corona, eò celerior ad interitum erit: Luculentèr hæc Valerius idem
D Tho. op. 20 de regim. Princ. l. 2. c. 16. Maximus probat, multiſque appoſitis exemplis confirmat. Duo hic Aquinas Magiſter addit; Alexandrum primò Macedonem affert, qui Hyeroſolimæ vrbem expugnaturus, vt ſupremum Pontificem ſibi obuium eſſe deprehendit, Pontificijs indumentis ornatum, ſacriſque Templi adminiſtris vtrimque ſtipatum, ferociâ, qua tumebat, depoſitâ, obſequentiſſimè ex equo deſiliens, ad eius vene-

ratio-

tionem; tanquam ad Dei adminiſtrum & interpretem ſupplex acceſſit; Templum
A inde progrediens muneribus pretioſiſſimis eius aras cumulauit, & præ eius obſequio Hebræos omnes captiuitate ſolutos libertati reſtituit: Ad Romulum poſteà accedit, qui Aſylum magnificè conſtruens, & Paci dicans, ſuum imperium auſpicatus fœliciter eſt; in eo enim ſacram libertatem collocans, quoſcumque ad ipſum confugientes ſecuritate donabat: His narratis ſapientiſſimè D. Thomas ſic abſoluit. *Quid verò dicam de Deicolis Regibus, ſiue veteris, ſiue noui teſtamenti? omnes enim, qui ad diuinam reuerentiam fuerunt ſolliciti, fœlicitèr ſuum conſummauerunt curſum: qui verò è contra, infœlicem conſequuti ſunt exitum.* Quid igitur mirum, ſi Deus, qui vel feroces & barbaros Principes fortunat & ornat, ex obſequio ſacris rebus & adminiſtris præſtito, ſingulari patrocinio Chriſtianos Principes foueat, qui pro Religionis rationibus ſeruandis & augendis euigilant, ſuaſque curarum vires impendunt? diſcrimina omnia, & fortunæ inſanientis incommoda, quibus aguntur & rotantur Principatus & Regna, quæ ideò
B à Senecâ vocantur *lubrica & incerta*, facilè euitantur ab his, qui diuinam ſibi virtutem & cæleſte robur conciliant, ex obſeruantiâ & ſtudio, quo ſacra omnia proſequuntur: meritò igitur vſurpari hac de re poteſt, quod Magnus Nazianzenus de Iouiniano Cæſare acerrimo Catholicæ Religionis propugnatore pronunciauit, *ut ſimul & ei robur afferret, & ab ea uiciſſim acciperet*. Suum ille Regnum fortunat & beat, qui ſolium ſuum in pietatis cultu collocat; ex hoc enim eriuatur obſequium, quo Eccleſiaſticam iuriſdictionem cuſtodiet, & templorum libertati ſeruandæ euigilabit; prolixè probat hæc omnia Ptolæmaidis Antiſtes Syneſius ad Arcadium Cæſarem ſcribens, & præ alijs Chriſtiani Principis exemplar effingens hæc habet. *Religio autem & pietas firma in primis baſis ſubijciatur, in quà ſtabile & inconcuſſum ſimulachrum perſtet*; potiſſimum enim Dei eſt, largiſſimâ mercede ea omnia remunerari, quæ ad Deum in eodem genere referuntur; adeoque, ſi quis Dei cauſam vel in ſacris vel in adminiſtris propugnauit, propugnabitur & ipſe à Deo, vt eius poteſtas effloreat, eiuſque au-
C thoritas adoleſcat; vberrimè ea ſtudia pio quodam certamine compenſat Deus, quibus Eccleſiæ ſuæ obſequitur Princeps & famulatur: *Neque a ratione alienum eſt, diuinum quoque Numen religioſi Principis cultu, venerationeque lætari, eumque arcanâ quadam neceſſitudine ſibi conciliare*. Sic idem Syneſius.

Seuec. de conſol. ad Polib. c. 28

Greg. Naz. orat. 21.

Hac de ratione ad Religionis ſtrenuam defenſionem Theodoſium Cæſarem Cælestinus Primus excitauit. *Pro veſtri enim imperij ſalute geritur, quicquid pro quiete Eccleſiæ vel ſanctæ Religionis reuerentiâ laboratur*: ad Principem pietatis amantiſſimum, & maximè Religioni beneuolum ſcribebat hic Pontifex; quapropter vnâ cum Valentiniano legem illicò ſtatuit & promulgauit, qua iubebatur, vt è quocumque crimine licet turpiſſimo Aſylum in templo tutiſſimum omnibus ſit, nullaque vel leuis eis moleſtia inferatur: Aſyli autem nomine non tantùm Templum ipſum comprehendit, ſed quæcumque ea, quæ inter Templi parietes & publicas domus interiacent, ſiue cellæ, ſiue porticus, ſiue balnea, ſiue horti, vel atria fuerint: aliqua eius legis verba ommittere omninò mihi non licet, ob eximiam, quam tanti Principis redolent pietatem; *ſufficiat profugis*
D *iſtis Dei auxilium: cui & arma, & leges, & ipſa etiam Regia maieſtas ſubiecta eſt*. Sed aurea præ alijs ſunt ea, & non in Regijs tantùm ædibus, at cordibus inſcribenda. *Et nos, qui ſemper iure Imperij armis circumdamur, quoſque ſine armatis ſtipatoribus eſſe non conuenit, Dei Templum ingreſſuri foris arma relinquimus, & ipſum etiam diadema deponimus: & quò magis ſubmiſſionis imperij ſpeciem præferimus, eò magis Imperij noſtri maieſtas promittitur*. Tutiſſimam vides mercedem, quâ Dei ſe beneuolentiâ donandos hi Principes ſperabant, vt potè qui optimè agnoſcerent, vſuræ quandam ſpeciem ab eo agi, qui vt ditetur à Deo, eius ſacris defendendis ſtudet & elaborat. Sanè, Theodoſio imperante, ea Eccleſiaſticæ immunitatis vis erat, vt cum ad Templum confugiſſet Stilicon Imperij proditor & læſæ maieſtatis reus, eductus ex eo nunquam fuerit, quo ad vſque ſe ſpontè Cæſariano militi dederit: Iure igitur meritò vtriuſque Theodoſij Imperium fœlicitate maximâ fruens, ſupplices Barbaros vidit, hoſtes edomitos,

Baron. ann.

Inter. act. Conc. Eph. p. 3. ad fin. l. 4. de his qui conf. ad Eccl. Cod. Theodoſian

Baron. ann: 408.

D. Cyrill. Alex. l. 1. de rectâ fide ad Theodoſ. Pacat. in Panegiyr. D. Aug. in pſal. 17. 26. D. Aug. l. 1 de Ciuit. c. 1 & 2.

perduelles extinctos, & laureis vndique bellicis præcinctum oleas etiam blandiſſimæ pacis excoluit; perlege quæ de ipſis tùm Diuus Cyrillus Alexandrinus A Patriarcha, tùm Latinus Pacatus elegantiſſimè intexunt: Cum Deo ipſi agebant, qui docente Diuo Auguſtino, *cum liberali liberalis eſt*, cuiuſque largitas longè largitatem illam præcedit, quam humana permittat infirmitas.

Sacrarum ædium ſanctitatem Barbari ipſi inexplicabili obſequio coluerunt; Gothi, quis credat, Diuo Auguſtino narrante, cum ferociâ immaniſſimâ æſtuantes, exundantis torrentis inſtar, per Italiæ campos debaccharentur, Romæ dein vaſtitatem & direptionem inferentes, ab omni incommodo immunes eos omnes relinquebant, qui ad Apoſtolorum Petri, & Pauli ſacras ædes confugerent: effrænata belli licentia, victoriæ faſtus, ſcelerum ardor, tumultus inſolentia, magnique exercitus inſana vecordia, ad Templi fores libidini ſuæ frænum imponens, politicis quibuſdam ruborem, ni fallor, afferet, qui nullo belli æſtu excitati, Templorum immunitati inſidiantur, eamque impio propè conatu contendunt euertere. B

Quin Placentinus Antiſtes Diuus Salinus, vt Padum fluuium aquarum eluuione intumeſcentem, ripaſque ſuas indignatum per agros Eccleſiæ ſuę ſubiectos immani violentiâ ſæuientem aſpexit, promulgatâ veluti lege ei præcepit, vt ferociâ vndarum depoſitâ, ripis ſe ſuis includens, ab inferendâ campis iniuriâ abſtineret; legi paruit flumen, & Epiſcopi verba audiens, ad aquas refrænandas, excuſſas riparum ſpontè ſuſcepit habenas: hæc narrans Diuus Gregorius ſic philoſophatur; *qua in re quid aliud, quàm inobedientium hominum duritia confunditur? quando in nomine Ieſu elementum ipſum irrationabile Sancti viri præceptis obediuit*. Quid ad hæc in decretoriâ vniuerſi die Politici afferent, quibus diuinâ lege præcipitur, ne Dei religionem, hoc eſt, Deum ipſum in ſuâ ditione ſuiſque iuribus violent? obediunt ne ipſi, an potius Padum imitati, limites ſuos effringentes, hoc eſt ſuæ poteſtatis fines, in ſacra irrumpunt, & ſanctuarij rationes violentèr inuadunt? fortè dicent, nunc temporis Epiſcopos Sanctos non eſſe; C atqui, dicam ego, nec ipſi flumina ſunt, at homines, & Chriſtianum nomen induti: præterquam quòd iuriſdictio non Epiſcoporum eſt, ſed Eccleſiæ, quæ Sancta eſt, ſed Chriſti ſponſi, qui Sanctitatis totius fons eſt & origo; ſanè nec illi omnes ſancti erant, quos illuſtrium templorum titulo obſeruantiſſimè Gothi exceperunt.

D. Greg. l. 3 dial. c. 10.

§. I.

EAdem pariter obſeruantiâ Eccleſiæ libertas, quæ in ſacris bonis perſoniſq; verſatur, habita antiquitus fuit; quâ de re tùm Conciliorum, tùm ſummorum Pontificum exemplis omiſſis, duo tantùm afferre placet, quæ rubore, ni fallor, eos omnes perfundent, qui vt ſuorum Principum iuriſdictioni vel ſeruandæ, vel amplificandæ ſollicitos ſe oſtendant, rationes ſemper exquirunt, quibus Eccleſiæ iura diminuant. Pilatus primum ſit, qui Chriſtum Dominum à Senedrin Senatu eius iudicio traditum examinaturus, inter alias interrogationes illud etiam poſtulauit, *Quid eſt veritas?* nullamque inde reſponſionem ex- D pectans, examen omittens è Tribunali diſceſſit: compertum vtique mihi eſt, non eſſe hic locum dandum ingenio, vt ſcintillet in argutijs ea: omnia igitur prætoriens, quæ ad hanc difficultatem enodandam afferunt, illud tantùm cum Nicolao de Lyrà proferam, quòd cum Præſes animaduerteret in eâ interrogatione, ſacras ſe res inuaſiſſe, ab errore ſuo diſceſſerit, è tribunali ſtatim abſcedens: do eius verba. *Huius quæſtionis Pilatus non expectauit reſponſionem, quia erat de regno ſpirituali, vt viſum eſt; ipſe autem non habebat ſe intromittere, niſi in temporalibus; & ideò hoc aduertens, dimiſit illius quæſtionis proſecutionem*.

Ioann. 18. 38.

Lyra in Ion. 18. 38.

Gallionis Proconſulis Achaiæ & Senecæ doctiſſimi fratris alterum ſit, cui, cùm Iudæi Diuum Paulum, (vt in actis Apoſtolorum habes) obtuliſſent, dicentes, *quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum*, cumque ad eum plectendum

Act. 13. 13. & infra.

dum incitarent, perpendens Gallio ad ſacrum Tribunal iſta ſpectare, eos reiecit,
A ne quidem auditos. *Incipiente autem Paulo aperire os ſuum, dixit Gallio ad Iudæos: Si quid eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſſimum, ò viri Iudæi, rectè vos ſuſtinerem. Si verò quæſtiones ſunt de verbo aut nominibus & lege veſtrâ, vos ipſi videritis: iudex ego horum nolo eſſe; & minauit eos a tribunali*: quâ de re meritò eum tùm Chryſoſtomus, tùm Cardinalis Hugo commendat; ea enim erat eius modeſtia, vt reiectis illis, quæ ad ſuum forum non referrentur, ſuos intra fines ſuum continuerit munus, licet Hebræi eius poteſtatem amplificare conarentur. Eant nunc iudices, omnemque lapidem moueant, vt doloſis diſputationibus in rebus ſacris ſe immiſceant, & ſacrum inter prophanumque tribunal rixas diſſeminent; ſe ipſos & alios in permoleſta certamina inijciant, animumque obduratum præferant in formidanda tela, quibus è Cæli armamentario ſuſceptis percutiet eos Eccleſia: ad rem hanc aptiſſima mihi videntur, quæ in epiſtolâ ad Henricum Angliæ Regem recenter in mortui Parentis ſolio collocatum ſcripſit clariſſimus Iuo Carnotenſis, & cuicumque Catholico Principi eſſent animo imprimenda. *Quoniam paterni regni ſolium &c. & quia res omnes non aliter bene adminiſtrantur, niſi cum regnum & ſacerdotium in vnum conuenerint ſtudium, Celſitudinem veſtram obſeruando monemus; quatenus in regno vobis commiſſo, verbum Dei currere permittatis, & regnum terrenum cæleſti regno, quod Eccleſiæ commiſſum eſt, ſubditum eſſe debere ſemper cogitetis. Sicut enim ſenſus animalis ſubditus debet eſſe rationi; ità poteſtas terrena ſubdita eſſe debet Eccleſiaſtico regimini: & quantum valet corpus, niſi regatur ab animâ, tantùm valet terrena poteſtas, niſi informetur & regatur Eccleſiaſtica diſciplina. Et ſicut pacatum eſt regnum corporis, cum iam non reſiſtit caro ſpiritui, ſic in pace poſſidetur regnum mundi, cum iam reſiſtere non molitur regno Dei. Hoc cogitando ſeruum ſeruorum Dei vos eſſe intelligite, non Dominum protectorem, non poſſeſſorem. Hoc enim faciendo, & regnum terrenum quietè, Deo cooperante, poſſidebitis, & ad regnum æternum, eiuſdem miſeratione peruenietis.*

D. Chryſ. & Hugo Ca. ibid.

Iuo epiſt. 51 apud Baron. ann. 1100. n. 12.

C Hinc pariter triplici epiſtolâ Diuus Auguſtinus probat, pij & Chriſtiani Principis eſſe, religionis iura tueri, ſuarumque legum pondere vim & poteſtatem eidem conferre, quâ contumaces & inobedientes animaduertant. D. Auguſt. ep. 43. 50. & 165.

Hinc Diuus Gregorius ad Mauritium Cæſarem ſcribens, *ſcimus pijſſimos Dominos diſciplinam dirigere, ordinem ſeruare, cânones venerari, & ſe ſacerdotalibus negotijs non miſcere.*

Hinc demum pij Principes ſibi perſuaſum habent, quòd ex illis Dei verbis ad Moyſem, *Tolle Ioſuè filium Num* &c. *Stabit coram Eleazaro ſacerdote*, lex ipſis indicitur, quâ ad ſacram libertatem & iuriſdictionem propugnandam paratiſſimi eſſe debent, & hoc aptiſſimè à Principe contendendum. D.Gregor. l.5. epiſt. 25. Num. 24. 4.

Vltima huius capitis periodus illuſtriſſimâ Philonis Hebræi ſententiâ illuſtretur: Patriarcham hic Iacob contemplatus, cum ſopore captus admirandam illam ſcalam inſpexit, quæ Cælum vſque attingens, Angelos ſursùm deorſumque perambulantes, & Deum ſupremo eius capiti incumbentem habebat, ſic philoſophatur; Principatus ſcilicet & mundi regna ex ſuâ inæqualitate ſcalam quandam repræſentare, per quam frequentiſſimis conuerſationibus aſcendentes alios,
D alios videas deſcendentes, & alienis caſibus ſe ſuperiùs erigentes. *Res humanæ habent naturalem quodammodò imaginem propter curſum inæqualem, inconſtantemque; vna enim, vt ille ait, dies alium de faſtigio detrahit, alium tollit in alterum &c.* Ad firmandam igitur eamque immobili ſede ſolidandam, quid nam peragendum? dabo è ſacris litteris, *& Deum innixum ſcalæ*; inconcuſſa illa erit, ſi ità ſe geſſerit, vt Deum Deique ſponſam Eccleſiam defendens, eius robur & præſidium mereatur; Philonem rurſus audi: *Cum autem dicitur innixus ſcalæ, nemo intelligat Deum laborare, vt eam molem ſtabiliat: illud potius cogites, his verbis ſignificari, Deum eſſe robur, firmitatemque eorum, quibuſcumque vult aſſignare ſtabilitatem perpetuam: tantiſper enim, dum ab illo ſuſtentantur, inconcuſſa manent, atque integra.* Gen 28 12. Philo. l. de ſomnis.

Ad huius rei veritatem altiùs aſſequendam, ait Philo, perpendas velim, quòd

cum ſcalam huiuſmodi Iacob aſpexit, illa etiam verba à Deo ſcalæ eidem innixo pronunciari audiuit, *Terram, in quâ dormis, tibi dabo & ſemini tuo*: vides A
Gen.28,13. vt longâ prolixâque poſterorum ſerie Regnum ei polliceatur & donet? quibus etiam verbis Septuaginta Interpretes addunt, *noli timere*; cui lectioni Philo adhærens ait. *Ille igitur cæleſti ſcalæ innixus ſic dormientem in ſomnis alloquitur, noli timere; meritò: quomodo poſt hæc timere poſſumus, cum habeamus te pro clypeo depellente omnes metus?*

Indubitatum igitur & compertum omnibus ſit, ad Principatus ſolidandos, ad regna inconcuſſa firmanda, adeò vt nullâ temporum vel hoſtium vi labefactentur & nutent, hanc eſſe ſingularis Politicæ ſcientiam, quià autem magnus quidam Principis adminiſter, cuius animo has cogitationes imprimere frequenter conatus fui, mihi eas ſuggerenti obſurduit, quâm citiſſimè pœnas ſuæ contumaciæ luit, ſupremam illam authoritatem, quâ diù effloruit, indecorè deperdens.

B

Ex Eccleſiaſticà libertate, iuriſdictione, & immunitate contemptà, in Principes eorumque adminiſtros ingentia à Deo ſupplicia deuolui. Cap. XXXIII.

IN primâ huius operis parte explicare memini difficultatem, quâ vt ſe beatitati donent, laborant Epiſcopi, ex eorum magnitudine, ad quæ facienda obſtringuntur; ſed reverâ difficile hoc idem æquè prophanis Principibus eſt; C
cum enim ſpatioſa eis peccandi licentia ſit, nullique ſubijciantur, cui de ſuis operibus reddenda ratio ſit, proximi ſemper ſunt, vt præcipites ruant, extremoq; caſu ferantur. Non hic ego aſperam mordacemque ſententiam approbo, qua Alberti Primi concionator, vt Aeneas Siluius, qui poſtea Pontifex Pius Secundus eſt appellatus, mentem ſuam aperuit; Cæſarem enim eique adſtantes Principes aliò diſtractos aſpiciens, ad ipſorum curioſitatem excitandam hoc problema propoſuit, an æternam ſalutem adipiſci Principes poſſint. *Quæritur ſaluari ne Principes poſſint.* Hinc autem & inde prolixè libratis rationibus, demùm ſtatuit, cæleſti beatitudini vtique dandos, ſi vt primò ſacro fonte fuerint abluti, moriantur. *Quidni poſſint? ſi modo baptiſmo ſuſcepto, in cunis vagientes moriantur.*

Aene. Silu. l.3. cóment. in Panorm.

In câ ego fide ſum, quàm plurimos eſſe, qui à terreno principatu ad cæleſtem progrediantur, & è gemmeis coronis ad immortalitatis diadema præcingendum transferantur; ſed nec illud inficieris velim, quàm plurimos etiàm eſſe, qui peſſimæ politicæ adhærentes, quam eis in ſeruando regimine praui adminiſtri ſuppeditant, æternùm miſerrimo caſu perire. Suo quidem genio placidum & quietum mare eſt, at facilè procellis agitur, & vi ventorum in tempeſtates aſſurgit; D
ſanè quàm plures è Principibus, ſi ſuâ indole ducerentur, ſuoque ingenio indulgerent, quieti ſtuderent, & Eccleſiæ eiuſque Præfectis eſſent obſequentiſſimi; ſed ſuorum aulicorum & adminiſtrorum operâ, ventorum inſtar inſoleſcunt, & modeſtiæ concordiæque repagulis effractis, religionem inuadunt, ſacraque omnia perturbant; ex horum ſermonibus quot & quanta illis pericula imminent, quot ipſi flagitijs inuoluuntur! nec tantùm in ijs, quæ ad beatitatem referuntur, quibus potiſſimùm humana libido ſuos immoderatos æſtus refrænare deberet, Principum conſcientias irretiunt & vitiant, ſed in ijs pariter, quæ ad politicum regimen ſpectant, pernicioſiſſimi eis ſunt; ſicut enim, vt ſuperiùs docuimus, ad Principatus fortunandos, ſingulari quadam ratione obſequium & ſtudium,

dium, quo rebus ſacris proſpicimus, aptiſſimum eſt; ſic ad eoſdem corrumpen-
A dos & vexandos, facillima ea via eſt, quâ eadem ſacra contemnimus & turbamus; cum enim honeſtum & vtile miro quodam nexu ſibi mutuò coniungantur, vtile nunquam illud erit, quod non erit honeſtum; hæc autem ſententia non tantùm ſuffragio præceptoris Chriſti probatur, at ipsâ humanâ ſcientiâ & præ alijs ab Ariſtide docetur: cum enim, vt Tullius & Plutarchus referunt, Senatui ſignificaſſet Themiſtocles, ſe quoddam animo habere ſuæ Reipublicæ vtiliſſimum, ſed non omnibus patefaciendum, Ariſtidem deſignauit Senatus, qui eius ſententiam exciperet, exceptamque diſcuteret, diſcuſſamque referret; Ariſtidem ergo Themiſtocles alloquens, modum ei ſignificauit, quo totam Lacedemonum claſſem fraudolentis artibus, & verſutiſſimo quodam dolo, flammis abſumendam committeret; his acceptis Senatum redijt Ariſtides, eique indicauit. *Perutile eſt conſilium Themiſtoclis Reipublicæ, ſed minimè honeſtum*: quo reſponſo habito tota res ſtatim euanuit; hinc Romanus Orator Politicos
B omnes hoc exemplo erudiens ſic ſtatuit; *Maneat ergo quod turpe eſt, id minimè eſſe vtile*. Plutarchus verò Reipublicæ illius ſapientiſſimam admirationem commendans ait. *Ita populus iſte iuſtitiam colebat, vt quod iuſtum non erat, minimè putaret eſſe vtile*. Cic. l. 3. off. c. 2. Plutarc. in Ariſtid.

Si ergo ſapientiſſimis & egregijs hiſce viris, licet ethnicâ ſuperſtitione inquinatis, indubitatum & compertum, ad politicum regimen ritè peragendum, hoc erat; quantò magis Chriſtianis viris & Catholicæ Religionis aſſeclis adhærere hoc animo debet, pernicioſiſſimum ſcilicet ſuis Principibus fore conſilium, ſi Eccleſiæ iura perturbent, ſi eius poteſtatem ſibi vſurpent, ſi Epiſcoporum, quorum rationes ſeruandæ potius ab ipſis eſſent, iuriſdictionem inuadentes ſexcentis contentionibus eos implicent, & ab eâ curâ ſuis rixis eos amoueant, quam cæteroquin ad diuinum cultum augendum, ad populorum ſalutem comparandam diligentiori labore præſtarent, niſi eorum audaciâ & iniuſtitiâ turbarentur.

C Quid nam magis honeſtati repugnat, quàm Dei authoritatem inuadere, Deiq; leges tot Conciliorum & Pontificum ſuffragio roboratas, eiuſque Diuini Spiritus vi, cuius magiſterio Sacra Religio docetur, & ducitur, ſanctè firmatas, vel labefactare, vel perdere? profectò iuxtà ſententiam Diui Theodori Studitæ ad Patriarcham Conſtantinopolitanum ſcribentis, huiuſmodi viri Catholicum ferè nomen exuti, hæreſis potius ſermonem & mentem induerunt. *Neque enim perfectum eſſe orthodoxum, ſed dimidiatum, qui fidem quidem rectam habere videatur, diuinis verò Canonibus non regatur*: quin Tyrannos eos magnus ille Regum Regnorumque adminiſter Caſſiodorus appellauit: *Tyrannicę feritatis indicium eſſe, audire nolle conſtituta veterum ſanctionum*. Hæc ego ſanè Dynaſtæ cuidam ſignificaui, qui ad quorumdam canonum reſponſionem, quos ego ad Eccleſiaſticæ poteſtatis propugnationem recenſui, non dubitauit audacter aſſerere, Canones ſingulares eſſe alicuius Principis leges, quibus aliorum Principum leges nequaquam ſubijciuntur, ac ſi è Vaticanâ Cathedrâ tanquam è ſuo fonte non deriuarentur & Dei ſuffragio non firmarentur. Apud Bar. ann. 808.

D Quid ergo mirum, ſi recentes hæretici tanto ſtudio nitantur, vt iuriſdictionem Epiſcoporũ vel minuant vel euertant, cum Sanctis cultũ, Sacramentis venerationẽ gratiæ efficaciam eripiant, merita extinguant, ieiunia irrideant, Cælum obſtruant, Purgatorium negent, ſolumque tanquam ſibi condignam ſedem Inferos aperiant, quibus crucientur? At quis crederet, è Catholicis non deeſſe, qui falcem in ſacram meſſem inijcientes, ad Eccleſiæ iura vexanda ſemper animum intendant, ac ſi tota ſui Principatus fœlicitas & magnitudo in contentionibus cum Dei adminiſtris agendis verſaretur. Vtinam hi argumentum ad hominem benè diſcuterent, quo Iuſtinianus Cæſar ſuam legem conſcripſit, quòd ſcilicet, ſi probi probatique Principis eſt, vt ſumma ſit ſuarum legum obſeruatio, quibus populorum fœlicitas comparatur, quantò arctius Canonum cuſtodia & obedientia perquirenda eis eſt, quibus animarum ſaluti proſpicitur? *Si enim leges ciuiles, quarum poteſtatem fidei noſtræ Deus concredidit, per omnia firma ac ſtabiles conſeruare ad* Nouel. Iuſt. 127.

ſubdi-

ſubditorum ſecuritatem ſtudemus: quantò plus ſtudij debemus circa ſacrarum regu-
larum, & diuinarum legum obſeruationem ponere, quæ pro ſalute animarum noſtra- A
rum definita, & conſtituta ſunt.

D. Auguſt. ep 48.50 & 165 plurimos cōgerit Salgad. de retent. Bullar. par. 1 c. 1. n. 50. & ſeqq.

Potiſſimum & ſingulare ſæcularis Principis munus, vt Diuus Auguſtinus do-
cet, in hoc verſatur, vt diuinam Religionem tueatur & patrocinetur, eiuſque im-
munitatem libertatemque ſeruet ac foueat; hoc autem tàm arctâ connexione re-
gali dignitate aſſociatur, vt in eius defectu quædam oppreſſionis ſpecies videa-
tur: an igitur verus ille Princeps dicendus eſt, qui eam inuadit & calcat?

Validiſſima enimuerò ea loquendi forma fuit, quâ ad Galathas ſcribens Apo-
ſtolus vſus eſt; ipſos enim Cælites & Angelos anathemate percutit, impetitque
diris ſacris, ſi in Euangelio populis diſſeminando ab eo diſſonaſſent, quod
ipſe ijs promulgauerat. *Sed licet nos, aut Angelus de Cœlo euangelizet vobis,*

Galat. 18

præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema ſit; his ille per hiperbolem
exaggeratis oſtendit, quòd ſi peccato, quod anathemati inferendo eſſet obno-
xium, inquinari Angelus poſſet, & in eo munere exercendo, quod ad Apoſto- B
los eorumque ſucceſſores ſpectat, immiſcere ſe vellet, eorumque ſibi poteſta-
tem vſurpare, iure meritò diris ab Eccleſiæ Præfectis percelli poſſet, eò quod
indecorum valdè ſit, vt alius licet dignitate ſuperior, eo ſe miniſterio perficiendo
implicare conetur, quod Dei beneuolentia ſacris tantùm viris adminiſtandum
commiſit, ad hanc ſententiam ea Apoſtoli verba Diuus Proculus Conſtantinopo-
litanus Antiſtes, & Magni Chryſoſtomi diſcipulus ſimul & in dignitate ſucceſſor
explicauit. *In miniſtrandi nanque ordine locatus eſt Angelus, non dogmata præ-*
ſcribendi; & periculoſum ſanè eſt: non in eo quemque ordine conſiſtere, in quo loca-
tus, ſed eà, quæ ſupra naturam ſunt, aggredi.

D. Procul. ep ad Arm. pe fide to. 5 Bibl. patr. nouiſſ

C. qui & diuinis 24. 12 q. 2.

Aequiſſimè igitur ſanciuit Gelaſius Pontifex, vt in eos execrationes & diræ
torqueantur, qui Diuinas ſimul humanaſque leges aſpernantes, Eccleſiæ præro-
gatiuas obſcurare conantur; quod idem vbi præſertim de eius immunitate &
de libertate agitur, tùm Pontifices, tùm plura Concilia ſtatuerunt; ſi ergo ne An-
gelis quidem fas eſt, vt Epiſcoporum iuriſdictionem violent, tàm effrons homu- C
ncio erit, vt eandem conetur euertere?

Quodnam autem diſſonantius incommodum accidet, quàm vt prophani viri
diſcutiant, aut dirimant, an quæ Synodus Tridentina in Clericis exigit, perfectè
poſſideant, an veſtis & clericalis tonſura ſit benè compoſita, an publico aliquo
ſcelere polluatur, an publica oneta ſubire teneatur Clerus, an qui ad templum
confugit eius immunitate fruatur, an locus vbi cohors eum detinuit, prophanus
ſit an ſacer, an cenſoriæ caſtigationes ab eâ pronunciatæ iuſtè & validè fuerint
illatæ, an blaſphœmia ex ijs, quæ ſimplices vocantur, an verò ex ijs, quæ hæ-
reſim redolent, aliaque id generis ſexcenta ad Eccleſiaſticum forum ſpectantia;
quot tamen repetiuntur, qui his alijſque pertractandis euigilant, ſuumque mu-
nus omittentes toti ſunt, vt huiuſmodi tricis & nodis Principum mentes illa-
queent, libros euoluant, conſultationes miſceant, nec paucos menſes his diſcu-
tiendis inſumant? Quid? immorigeratos & improbos Clericos non ratò patro-
cinantur, ſuique fauoris magnitudine eorum contumaciam proteruiorem fa-
ciunt; ac ſi tota eorum fœlicitas & recta principatus adminiſtratio ex imminutâ D
Epiſcoporum facultate oriretur: quià verò ventis ego viros huiuſmodi ſuperiùs
comparaui, mirum in modum ijs ea verba aptantur, quibus, authore Virgilio,
Neptunus eos & increpat, cum ab Aeolo ad ſui maris principatum ſus deque mi-
ſcendum mitterentur.

Virg. l. 1. Æneid.

Non illi imperium Pelagi, ſæuumque Tridentem,
Sed mihi ſorte datum; tenet ille immania ſaxa
Veſtras Eure, domos; illâ ſe iactet in aulâ
AEolus, & clauſo ventorum carcere regnet.

Sæcularium Principum adminiſtris politicum regimen excolendum eſt, iuſtitia
prophanis ſubditis adminiſtranda, crimina, fraudes, raptus, & peccandi licentia
coërcenda, magnatum compeſcenda potentia, cauſarum momenta libranda,
annonæ comparanda vbertas, populorum quies, aliaque huiuſmodi ſexcenta,
quibus

quibus vix ſatisfacere illi poſſent, licet, quacumque re alia omiſſa, inconniuenti
A lumine ijs ſemper euigilarent; quorſum ergò tantùm temporis in eo inſumere, vt Chriſti adminiſtri, Dei interpretes, Apoſtolorum ſucceſſores, Eccleſiæ ſponſi vexentur? quorſum eò artes omnes intendere, vt in ijs dirimendis, quæ ſacrum tribunal exigunt, ſuam audeant anteferre ſententiam? quòd ſi eoſdem Principes ſubiecit Deus Epiſcopis, an imprudentes adeò & impudentes erunt eorum adminiſtri, vt ſuâ eos poteſtate exuentes, ſuis eos coërcere legibus per ſummum dedecus velint?

Ad hæc ipſi reſpondent, ad ſuorum Principum authoritatem ſeruandam ſuam fidem obſtringi; quàm diuerſa loquendi forma hæc eſt, tota ambigua, totaque perplexa; iam enim, ni fallor, tùm rationum, tùm exemplorum vi probatum validiſſimè eſt, ad principatus amplitudinem vel ſeruandam vel augendam, eum proſperrimè velificari, qui Eccleſiæ iura tueatur & foueat. Fidem, rogo, vos mihi habeatis: Non amplitudinem & incrementum veſtrorum Principum his vos
B artibus exquiritis, ſed potius excidium & ruinam, nihil aliud hoc eſt, quàm in eorū capita Cœli fulmina inflammare; quapropter cùm Romanus Italiæ Exarchus Lithurgi cuiuſdam licentiam patrocinaretur, qui ſuo ab Epiſcopo in ſuorum ſcelerum pœnam exul in quoddam aſceterium ablegatus, obedientiam ei præſtare recuſabat; ad eum Diuus Gregorius ſcribens, acritèr admonuit, ne ſuam operam rebus hiſce immiſceret, ac in ſuum Antiſtitem nullum ceruicoſum virum tueri auderet, nec mutuas inter tribunalia rixas pareret, aut foueret, ne Deum ipſum ad ſuam cogeret cauſam propugnandam. *Vnde iterum quæſumus, vt excellentia veſtra in talium ſe cauſarum defenſione non miſceat, ne & Deus ſuam defendat iniuriam, & inter nos & alios pariat culpa diſcordiam*: hoc ipſi perpendant velim; quòd ſi iam anxij & induſtrij ſunt in ſuorum Principum cauſâ propugnandâ, multò induſtriores pro Dei cauſâ tuendâ Epiſcopi fore tenentur. D. Gregor. epiſt.

In quadam è meis deciſionibus dolorem meum, quo nunc etiam crucior, ſatis Auctor. deciſ. or. n. 61. par. 1.
C oſtendi, quòd, elapſis retrò temporibus, quidam è Scotiæ Regibus noſtro ferè ab orbe ſeiunctus, cùm de re dubiâ circa Eccleſiaſticam immunitatem ageretur, alienus adeò fuit, vt ſuo ſuffragio & *de facto* litē dirimeret, vt demiſſiſſimo potius calamo Innocentij Tertij ſententiam exquireret, eique protinus adhæreret. Itane igitur? profligata adeò nunc temporis pietas eſt, adeò improbitas inſoleſcit, vt abiecti Principum & Iudicum adminiſtri in Eccleſiæ iura audeant temerè irrumpere, vt fraudibus & cauillationibus intextis eadem euellant & perdant? C. inter alia 6. de immunit. Eccl.

§. I.

PRofectò tùm prophana, tùm ſacra litterarum monumenta exemplis ſcatent, quibus diuinus furor in eos abundè ſæuijt, qui particulam aliquam eius poteſtatis effrænes arrogarunt, qua Eccleſiam ſuam Deus ornauit. Quiſnam æquè Deo charus eſſe præſumpſerit, ac Gedeon, ad ſuum populum gubernandū à Deo electus & ad ſuos hoſtes exſcindendos, & Diui Pauli ſuffragio inter veteris Iudic. 8. 27.
D legis Heroas & Sanctos adſcitus? præclariſſimâ hic relatâ victoriâ, vt Deo ad cuius robur eam referebat, ſui grati animi ſpecimen exhiberet, ex auro, quod deleto ab hoſte rapuerat, inſigni magnificentiâ extructum Ephod, aliaque ſacerdotalia indumenta elaborauit; aliena quidem à bellicâ eius diſciplinâ hæc erant, ea tamen pietatis ſtudio accenſus perficere ipſe voluit; leuis noxa hæc fuit, vt ſacri interpretes ſtatuerunt, & ſolius imprudentiæ notâ deformis: quid tamen? audi ſacri codicis ſententiam, *factum eſt Gedeoni, & domui eius in ruinam*, è magnifico enim & pretioſiſſimo ornamento, quod elaborauerat, opportunitatem Hebræus populus excepit, vt tanquam rem ſacram illud excoleret; hinc factum, vt tota Gedeonis poſteritas exciſa penitus interierit; addiſcant hinc Principes velim, quòd ſicut è patrocinio & beneuolentiâ, quâ ſacras res proſequūntur, fœlicitati ſuæ conſulunt, ſic pariter ſuum ſibi interitum moliuntur, ſi eaſdem vel perturbent vel inuadant.

2. Paralip. 26. 18. Tùm pace, tùm bello commendatiſſimus Ozias fuit; cum tamen quâdam die, vt diuino amori, quem propitium ſibi magnoperè agnoſcebat, gratum quid faceret, thimiamatis altare thure incenſo adolere vellet, amouere eum ab altari toto ſtudio contenderunt: *non eſt tui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum*. Rex, qui iam operi manum apposuerat, vt pudorem eum abſtergeret, quo ſuam Regiam maieſtatem violari arbitrabatur, ſi ab opere incœpto diſcederet, proſequutus illud audacitèr fuit: Verùm quid? *ſtatimque orta eſt lepra in fronte eius coram Sacerdotibus*; adeò vt non è Sanctuario tantùm, ſed ab ipſo diſcedere hominum conſortio cogeretur; hæc eleganter explicans Theodoretus ait, *ferebat in fronte argumentum iniquitatis*; eàdem quoque anni periodo ſuam ab eo vitam abſolutam in vſurpati Sacerdotibus miniſterij pœnam D. Chryſoſtomus expendit, qui etiam ſupra reliquos Principes excellere Antiſtites hinc docet. *Ozias aduerſus ipſum ſupremum omnium principatum legem tranſgreſſus eſt: ſiquidem ſacerdotium eſt ipſo etiam regno venerabilius & maius. Eò quòd Deus ipſum Regale caput, Sacerdotis manibus ſubiecit, nos erudiens, quod hic Princeps eſt, ille maior.* A B

Theod. ibi.

D. Cryſoſt. hom. 5. in c. 6. Iſai to. 2

l. 3. de his qui confug. ad Eccleſ. c. Theodoſ. Baron. ann. 390. & ſeq. Verùm peruetuſtis antiquæ legis euentis omiſſis, illud vnum, quod Eutropio accidit, validiſſimum eſſe arbitrarer, ad huiuſmodi virorum audaciam retundendam. Primum hic in Arcadij Cæſaris aulâ locum occupabat, eiuſque beneuolentiam tàm plenè vſurpauerat, vt non adminiſter, at ipſius Cæſaris Cæſar videretur; cùm igitur hic flagitioſos aliquos viros per nefas & vim è templo, quò confugerant, eduxiſſet, & in ſacrarum ædium immunitatem immanem legem euulgaſſet, ignorans, non in Epiſcopos pugnam ſe capeſſere, at in Deum, diuinum in ſe furorem excitari percepit, quo illatam ſacris contumeliam vlciſceretur; aulicâ enim maleuolentiâ vndique obſeſſus Arcadij beneuolentiam amiſit, & fædiſſimis de ſceleribus expoſtulatus ad illud Aſylum, ſic Deo permittente, confugit, cuius ipſe immunitatem euertere olim ſtudioſè contenderat, eiuſque Chryſoſtomi eloquentiâ & patrocinio indigeret, quem per ſummam iniuriam contempſerat; ſic Perilli inſtar ſuæ miſerrimæ fortunæ ſibi faber ipſe fuit, vt lepidiſſimo concinnoquè carmine Claudianus eum irriſit. C

Quam benè diſpoſitum terris, vt dignus iniqui
Fructus conſilij primis authoribus inſtet:
Claud. l. 2 in Eutrop. *Sic opifex tauri, tormentorumque repertor,*
Qui funeſta nouo fabricauerat æra dolori,
Primus inexpertum, Siculo cogente Tyranno,
Sentit opus, docuitque ſuum mugire iuuencum.

Boz. de ſign. Eccleſ. l. 23 ſign. 95. c. 2 tom. 2 Sic pariter leopardis ferociſſimis ſuos aliquos milites Stilico vidit abſumi, quorum violentiâ vſus ipſe fuit ad Creſconium quendam è Templo educendum; quamuis autem pœnitentiâ ipſe tactus, tùm publicis pœnis, tùm Creſconium Templo reddens, omnes perfecti doloris partes expleret; quia tamen leges aliquas Eccleſiaſticæ poteſtati iniurioſas Honorio Cæſari promulgandas dedit, tùm in Cæſarem, tùm in ſe ipſum diuinæ vltionis fulmina obarmauit, ſuoque tandem cruore ſuffuſus, immanitèr Cæſaris imperio cæſus, vecordiæ ſuæ pœnas vberes luit: miſerandos etiam aliquorum adminiſtrorum euentus poſſem & ego hic recenſere; hi namque, vt blandis hiſce artibus ſe in ſuorum Principum be- D

Paulin. in vit. S. Amb. Baron. ann. 395. 1. neuolentiam & ſtudium inſinuarent, cùm plurima eis exhiberent, quibus ſacra immunitas proſcindebatur, miſerrimâ omnium rerum iacturâ in lachrymoſam calamitatum abyſſum præcipites ruère, penniſque, quibus ad ſumma potentiæ faſtigia peruolare nitebantur, excuſſis, per ſummum dedecus, ſui nominis ludibrium præbuere.

Balſam in. : Satis ego inſtruendos Principes arbitror è germanâ liberâque eâ ſententiâ, qua, Balſamone narrante, Baſilius Cæſar Porphirogenitus confeſſus vltrò eſt, tantam malorum molem, tàmque immanem calamitatum turbinem, quo Imperium Orientis affligebatur, ex vna lege effluxiſſe, quam iratus Phocas in ſacram

immu-

immmunitatem euulgauerat; Ex quo lex iſta robur habuit, nihil boni penitùs in A hodiernam vſque diem vitæ noſtræ contigit, ſed potius è contrario nullum omninò calamitatum genus defuit.

Adhærere Baſilio poterat vtique Valentinianus Tertius, qui cum Epiſcoporum poteſtati iniurioſam legem condidiſſet, Dei furorem excitauit, vt in eum ex vltimis Borealis regionis adytis Attilam immitteret; cuius potentiâ, veluti flagello verberatus, tùm Aquileiam funditùs vidit exciſam, tùm Romam ipſam ſupremo diſcrimine laborantem, niſi eius ferociam ſuâ Pontificiâ eloquentiâ Magnus Leo tranquillaſſet. Baron. ann. 452.

Prolixam Catholicorum Principum ſeriem centuriare hìc ego poſſem, qui ex offenſâ Eccleſiaſticâ libertate & Epiſcoporum iuriſdictione indecorè habitâ, miſerandis euentis obnoxij fuere, luctuoſis cothurnis lachrimarum dedere materiem, niſi Spartam hanc egregiè coluiſſet Thomas Bozius Eugubinus, qui pererudito opere, clariſſimo velut in ſpeculo, Principibus viris oſtendit, non aliâ B decauſâ plures Principatus, Principeſque familias vel omninó deletas, vel miſerrimè deturbatas, plurimaque tùm in Oriente, tùm ex Occidente Imperia *in gentem de gente* tranſlata. His exemplis alia in quadam è meis deciſionibus ſuperaddere mihi placuit, nec noſtra hæc ætas ab eo abfuit, vt plures Principes florentiſſimaſque familias videret, ſuâ de gloriâ miſerrimè deturbatas, quæ cæteroquin ad omnem pulchritudinem exterorumque admirationem egerminaſſent, ſi ſacræ iuriſdictionis ſtudioſi, non ad eam eneruandam, ſed fulciendam ſuam potentiam exeruiſſent. Illud igitur cum Cardinali Baronio ſtatuatur. *Vnde perſpicuè eſt declaratum, quàm malè hi conſulant politicis Regibus, cum Eccleſiaſtica iura, regnandi causâ proculcanda proponunt; vt nulla via ſit eâ magis aperta ad regni ruinam, quàm, cùm iactura rerum Eccleſiaſticarum illi conſulitur.* Verum quidem eſt, quòd eâ ſollicitudine, quâ ſuæ immunitati ſeruandæ ſtudent Epiſcopi, ſtudere pariter debent, vt Templum magis, quàm reum tueantur, nec delicto faueant, ſed loco; quod etiam, ſi fieri poteſt, abſque alieno detrimento C & incommodo conficiatur. Calaritanum Epiſcopum Ianuarium de hoc D. Gregorius admonuit, qui de profugis ad templum loquens ait, *vt nec ipſi violentiam patiantur, & qui dicuntur oppreſſi, damna ſuſtineant.*

Boz. de ſign. l. 23 ſign. 35 c. 2. 10. 2. — Auctor. dec. 105. nu. 68 cum plur. ſeq p. 2. — Baron. ann. 846. 10. 30 — D. Gregor. epiſ. 38. l. 8

Sed in eos maximè Diuina indignatio efferueſcit, qui ſacris addictos viros Deoque ipſi authoratos potentiâ ſuâ audent animaduertere & mulctare: Miſnenſis Marchio hoc teſtetur, qui eò quod tributa è Clericis colligeret, nec ad eorum preces ab incepto deſiſtere vllatenùs voluit, Diuus Benno, cuius nomen templum illud præferebat, in ſomnijs ei ſe ſpectandum præbens, oculo eum excœcauit; licet autem tàm miſerando incommodo ille reſipuiſſet, eius tamen audaciam iteratò ſupplicio Deus afflixit, poſteritatem omnem exſcindens. Benè eſt, ait Diuus Anacletus Pontifex; ſi nanque nullatenus ab aliquo Principe permittitur, vt ſuos in ſubditos & aulicos Princeps alter ſibi poteſtatem vſurpet, an credas de ſuis famulis hoc idem à Deo permittendum? do eius verba; *Nullus enim, vt reor inuenitur inter nos, qui velit ſuum ſeruum ab alio, quàm à ſe iudicari: quod ſi præſumptum fuerit, aut multâ ipſe indignatione iraſcitur, aut potius vltionem quærit ſuper eum; ſi verò hoc inter homines agitur, quid putatis faciet Deus* D *Deorum, & Dominus dominantium, qui vltionem ſuorum promiſit non differre ſeruorum?* Quid vlterius hac in re ſuperaddam non habeo; illud tantùm hic extremum adnectam, ex Eccleſiaſticæ libertatis & iuriſdictionis contemptu faciliimè viam ſterni ad ipſius Religionis contemptum, imò ad hæreſim ipſam: Ex hac autem quis neſciat ipſorum Principum lapſus, regnorum tumultus, populorum cædes, regnorum funera pullulare? Ad hoc confirmandum accedas Anglia; quanta quanta es, theatrum luctuoſum aperis; vbi calamitates omnes, omnia ſcelera geſtum lachrymandum repræſentant; non alio è fonte hæc emanarunt, quàm è deſpectâ contemptàque Eccleſiæ authoritate; hoc etiam è fonte lutulenta & purulenta Lutheri hæreſis emanauit, quâ tàm magna Borealis orbis pars miſerrimè contabeſcit. *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram.*

Surius 26 Iulij in vit. S. Bennon. — Anacl. ep. 2 ad Epiſcop. Italiæ. — Pſal. 2. 10

Quia tamen frequentiſſimè prophani viri queruntur, nefas ſcilicet eſſe, flagitioſiſ-

tioſiſſimis & perditis viris in templo Sanctitatis Aſylum aperiri, illud extremùm
Baron. ann. 1030 hic inſeram, quod Cardinalis Baronius ſcribit; in eo enim clariſſimè ſignificauit A
Deus, non eorum fœditatem perpendendam, qui ad templa confugiunt, ſed ad ipſorum ſanctitatem, ſacroque cultui obſeruantiam exhibendam: Cum igitur Caſtellæ Rex Sancius concitatiſſimo equo in venatione aprum inſectaretur, ad fatiſcentis Templi fornicem confugit Diui Antonini Martyris religioni conſecratum; acceſſit Rex, ictumque vibranti, quo monſtrum perimeret, brachium exaruit; quapropter non tantùm ab inceptâ aggreſſione animum præferocem auertit; ſed ad Deum Sanctumque Martyrem conuerſus, obſequentiſſimis precibus de patrato crimine ſupplex veniam poſtulauit; refloruit illico brachij vigor, priſtinæque valetudini reſtitutus firmiſſimam legem edixit, qua prophanis iudicibus vetabatur, ne in eos, qui ad templa ſacraſque ædes confugiebant, manus vllatenus inijcere auderent.

B

De Excommunicationibus agitur ab Epiſcopo vibratis, earum vis oſtenditur, & rationes, quibus ipſi obarmantur, afferuntur. Cap. XXXIV.

HOC mihi perſuaſum animo hæret, quod ſicuti pijſſimis Principibus noſtra hæc ætas abundat, ſic etiam in poſterum nullus fuerit, qui, propter ea quæ ſuperius enucleauimus, parariſſimus non ſit ad omnia ea obſequia tùm Religioni, tùm ſacris viris præſtanda, quibus ad eius iuriſdictionem & poteſtatem fouendam omnes vires impendat; contentiones & rixas omnes reſecabit, & ne diuinam indignationem irritet, ſuarum cupiditatum præferuidos æſtus temperabit; ſi tamen euenerit, quod auertat Deus, vt vel prauarum affectionum vi, vel falsâ regnandi diſciplinâ, vel iniquorum Conſiliariorum incitamento modeſtiæ habenis excuſſis præceps traheretur in tranſuerſa, arma ſua non deſunt Epiſcopis, C
c. Canonic. & c. ſeq. 22 q. 3 quibus ſuam poteſtatem tueantur, viam, quâ hoſtiles aggreſſiones repellant, & violentia Principum inſoleſcentium conamina extinguant. Concilium Arauſicanum eis aperit, cuius ſententiam ſacros inter Canones Gratianus recitat; anathemate igitur percellendi contumaces ſunt, quo ad vſque remoueatur crimen,
c. grauem. de ſent. excom. ſolutaque pœna deleatur; Epiſtolâ decretali hoc idem Honorius Tertius præcepit ad Senonenſem Antiſtitem in eos ſcribens, qui leges Eccleſiaſticę libertati ad-
c. dilecto 6. de ſent. exc. in 6 uerſantes condunt & euulgant, dummodo patrati erroris eos non pænituerit, & alienos à ſimili noxâ in poſterum ſe firmiſſimè pronunciauerint.

In Lugdunenſi Concilio non abſimilem ſtatuit legem Innocentius Quartus; quin etiam aſſerit, his potiſſimum armis Eccleſiam ſe præcingere, & ſpiritalem D
Auth. Item. C de Epiſc. & Cler. hunc eſſe gladium, quo ſe obarmat.

In quadam è ſuis legibus, quæ *Authentica* vocantur, in huiuſmodi violatores
D. Auguſt. epiſt. in Apend. Federicus Cæſar præter triplicem illati damni reſtitutionem, Cæſareum etiam edictum ſtatuit, quod (vt ita loquar) prophanam quandam excommunicationem
D Thom. in ſuplem. q. 21 art. 1. repræſentat: egregiè in Bonifacium Comitem & Africani exercitus Ducem, hæc omnia Diuus Auguſtinus exercuit; cum enim ille è templo, quò fugerat, violentèr flagitioſum quendam abſtraxiſſet, acerbâ eum epiſtolâ Sanctus Magiſter obiurgauit, & pro ea tantùm vice ſacris omnibus interdixit, quod Aquinate docente, minorem excommunicationem conſtituit. *Oblatio verò domus tua a Clericis ne ſuſcipiatur, indixi: communionemque tibi interdico; donec peractâ pro auſibus vel errore, a me definitâ tibimet pœnitentiâ, & tempore condonato, pro*

hoc

hoc facto, corde contrito, & humiliato dignum offeras ſacrificium Deo. Ad hæc Tem-
A plo reum reſtituit Comes, & impoſitas pœnas vltrò ſuſcepit.

Cùm Othone Cæſare hoc ibidem exercuit Bernardus Alberſtatenſis Antiſtes; Albertus
cùm enim ille diuturnis & verſutiſſimis artibus diù eum Præſulem oppugnaſ- Crerofius
ſet, vt ſuæ Diœceſeos partem Magdeburgenſi Epiſcopatui recentèr electo ad- in .Metrop.
ſcribere dignaretur; hoc conſtantiſſimè recuſante, eò quod non diminuendæ, l. 3. c. 10.
ſed augendæ ſibi eſſent ſuæ Eccleſiæ rationes, indignatus Cæſar, domi eum non
ſecus ac in carcere detineri iuſſit, vt vi ea extorqueret, quæ lenitate impetrare
non potuit: ad hæc pijſſimus Antiſtes maioris hebdomadæ feriâ ſextâ, Ponti-
ficijs indumentis ornatus, ac ſi in eo cubiculo extrà quod egredi prohibebatur,
rem diuinam agere vellet, Cæſarem aduocauit, qui celerrimè ad eum acceſſit,
ſperans paratiſſimum eum ſibi inueniendum ad ſuam voluntatem explendam;
vt Cæſar adſtitit, formidandis intonuit Antiſtes. *In nomine ſupremæ Trinitatis
anathematizo te, ò Rex, cum omnibus, qui te non deſerendum putant, quod manum
B iniecceris & detines Chriſtum Domini*. Per iocum ea Cæſar excepit, ſuaſque ædes
inde repetijt, at poſtea horrendi fulminis vim ſuâ mente peruoluens, & ad me-
liorem frugem ſe reuocans; Epiſcopum ſtatim libertate donauit, & humillimè
veniâ ab eo petitâ obtentâque, ſuo ſe ſcelere expiauit. *Ita obtinuit Epiſcopalis
ſeueritas, ne ſe viuo aliquid Eccleſiæ detraheretur*. ſic author.

Vides, vt præter opinionem aliud hic aggredimur pertractandum Sacerdo-
talis fortitudinis genus, quod in eo verſatur, vt Epiſcopus tùm ſuam, tùm Dei
authoritatem & honorem tueatur, excommunicationis gladium vibrans, quæ
idcircò à Tridentinâ Synodo vocatur *Neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ*; Eius autem Conc. Trid.
vis eſt, vt iuxtà mentem Aquinatis Magiſtri ab Eccleſiæ totius communione ſeſſ 25. c. 3.
reum ſciungens, generalibus ſuffragijs eum priuet, *excommunicatio eſt ſeparatio* init de Ref.
à communione Eccleſiæ, quoad fructum in ſuffragia generalia: purulentum veluti D. Thom. in ſupplem. q.
membrum à reliquo florentiſſimæ Religionis corpore eum abſcindit, ſacris ab 21. art. 3.
officijs amouet, omniumque bonorum operum, quibus Chriſtiana Religio abun- D. Anton.
C dat, particeps eſſe non poteſt; decem & octo alia incommoda, quæ excommuni- p 3 tit 24.
catio infert, à Diuo Antonino recenſentur. c. 79.

Et quamuis amantiſſimæ matris inſtar pro cunctis non tantùm Chriſtiani no-
minis Aſſeclis, at etiam Ethnicis enixè ad Deum preces ab Eccleſiâ porrigantur,
pro eis tamen, qui anathemate ſunt obſtricti, precari omninò recuſat; & licet
hoc fieri pro illis priuatim ab aliquibus poſſit, dummodò tamen, vt Caietanus Caiet. in op.
ſcribit, ſacroſancta pro eis hoſtia non litetur, adhuc tamen fructum eorum ipſi de excomm.
non recipiunt, ſed tantùm poſtulatur à Deo, vt eorum mentem ſalutari luce ir- q. vnica.
radiet, & ad meliora pœnitentiæ conſilia conuertat.

Diuina Sapientia, cuius vi fit, vt ex ipſis ſerpentibus aduerſus ipſos ſerpentes
theriaca componatur, permiſit, vt apud aliquas Ethnicas nationes hæc excom-
municationis pœna leuiter exprimeretur, vt Alexander ab Alexandro eruditè Alex. ab
ſcribit: præ cæteris illud affert, quòd penes Germanos, quicumque in prælio Alex l. 4. c. 7.
dimicans clypeum amiſiſſet, ab aliorum commercio & a ſacris ipſis excluſus, &
turpi quadam ignominiæ notâ obſignatus eſſet; confirmantur hæc à Tacito, quæ Tacit. de
procul dubio fiebant, vt tùm alios ad inuictum robur excitarent, tùm eum fœdo morib. German.
D quodam rubore ſuffunderent.

Græcorum etiam lege ſtatutum erat, vt qui Veneri effrænè ſtuderent, & huma-
mano fuſo ſanguine pollucrentur, ſacris omnibus interdicerentur.

A templorum ingreſſu eos omnes Magi repellebant, qui lentiginem vultu
præferrent; arbitrabantur enim, vt Plinius aſſerit, eos numinibus odio eſſe,
Lentiginem habentibus non obſequi numina, vt cerni non poſſint. Animantium Plin l. 30. c.
cuſtodes Aegiptij etiam ſacris ab ædibus excludebant, ac ſi ſui miniſterij ſordibus
eorum ſanctitatem impurarent, vt Herodotus refert: de nonnullis etiam Pauſa-
nias narrat, quòd, vt exciſum ab eis Delphicum templum vlciſceretur Philippus Herod. l. 2.
Rex, eos ab eodem templo aliarumque gentium conſortio ſecluſit; ſed præ alijs Auctor. in
Chriſtianos ferè ritus aſſequuti ſunt Galliarum populi; quandoquidem, vt in decis. 105.
quâdam è meis deciſionibus explicaui, ſi eorum aliquis Druidarum lege ſacris n 90 par. 2.
inter-

interdiceretur, omnium odio & contemptu afficiebatur & tanquam humanâ ſocietate indignus omnibus erat inuiſus. A

His veluti naturæ rudimentis in legis tempore excommunicatio fuit adumbrata, quæ tamen expreſſa poſtmodum accommodatiùs fuit; Iudæis enim præcipiebat Deus, vt leprâ polluti à reliquo exercitu arcerentur, tùm quia, cùm in eo Deus tanquam in ſuâ Sede immoraretur, nefas erat, vt ſordidum aliquid & immundum in eo eſſet, tùm etiam ne fœdus ille morbus in alios etiam irreperet: in anathemate, quo Ioſue Hiericunthinam vrbem caſtigauit, noſtrum etiam anathema fuit adumbratum. Verùm poſt extructam Templi molem, poſt conditam Synagogam, aliâ excommunicatione Iudæi vtebantur: huius enim robore quicumque Moſaicam legem auerſaretur, è Synagogâ eijciebatur; quapropter nefariâ Senedrin lege, vt Diuus Ioannes teſtatur, ſtatutum fuit, vt qui noſtri ſeruatoris Ieſu legem amplexaretur, è Synagogâ expelleretur, quo ſupplicio cœci nati pietatem mulctarunt, cum luce oculorum Chriſti beneficio recuperatâ, eius legem impauidus & ſtrenuus excepit ſimul animo & verbis euulgauit. B

Leuit.13.46 & num.5.2.
Ioſue 6.17.
Couar. latè de ſent. excom.p.1.p.8 num. 7.
Ioan.9.22.

Aptiùs tamen & perfectius in fraternæ correctionis præcepto vim excommunicationis Chriſtus ipſe Dominus delineauit: præcepit enim, vt nullo audiente primùm corripiatur; inde coram vno vel altero teſte; his peractis, ni reſpuerit, denuncietur Epiſcopo, *Dic Eccleſiæ*, hoc eſt ei, qui Paſtoris & Præſulis prouinciam gerens eam vrbem moderatur, & Eccleſiam repræſentat, & in quo iuxtà illud Diui Cypriani effatum, *Epiſcopus eſt in Eccleſia, & Eccleſia eſt in Epiſcopo*; niſi autem ad eius vocem meliora conſilia ceperit, *ſiat tibi ſicut Ethnicus & publicanus*, hoc eſt Diuus Chryſoſtomus, Hilarius, Auguſtinus, & Gloſſa explicat, ſacris omnibus interdicatur, quod vtique clariſſimè Chriſtus ipſe ſignificare videtur, dum poſteà ſuos Apoſtolos alloquens tanquam Eccleſiæ Præfectos, iuratus ait, *Amen dico vobis quacumque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in Cælis*; quibus è verbis tùm memorati Magiſtri, tùm Theologi omnes poteſtatem colligunt, quæ Epiſcopis ineſt, anathemate percellendi eos, quos in ſe contumaces & ceruicoſos experiuntur; quin Theodoſius ipſe Cæſar, Ambroſij Mediolanenſis Epiſcopi authoritate propter immaniſſimam cædem, quâ Theſſalonicenſem vrbem funeſtauerat, excluſus è templo fuit, hoc idem non ignoraſſe viſus ex illis verbis eſt, quibus aulicos ſuos inſtruxit, *Seruis & mendicis ad Templum patet acceſſus; mihi præcluſus eſt. Scio enim Dominum dixiſſe, quacumque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in Cælo.* C

Math. 18.15. 22. & ſeq.
Matth.18.8
VideBellar. &Suar. tra. de pœnit ſac. In vit. San. Ambr.apud Barron.

Quâ de causâ Magiſter Aquinas ſtatuit authoritatem hanc ad Epiſcopos & maiores Præſules deriuari è iuriſdictione, quam ſimul cum ordine dignitatis eis Chriſtus Dominus impertiuit, Pontificiæ tamen Sedi, & poteſtati ſubiectam.

Diuus verò Gregorius de ingenti hac Apoſtolis impertitâ poteſtate ſermonem habens ſic ait: *Horum profectò nunc in Eccleſiâ Epiſcopi locum tenent, ligandi atque ſoluendi authoritatem ſuſcipiunt, qui gradum regiminis ſortiuntur.* Ab ipſis verò Epiſcopis ſuis etiam Vicarijs, licet non ſint Sacerdotes, ſimul cum dignitate & munere conferri vtique poteſt. Ad viros refractarios effringendos virga ferrea vaticinio illo promittitur. *Reges eos in Virga ferrea*, quâ ſcilicet improborum arrogantia & temeritas edometur; quâpropter Diuus Hieronymus ægro animo tulit, quòd Epiſcopus quidam ad Vigilantij nequitiam infringendam ſacerdotali zelo ſuccenſus virgam ferream non exereret: *Miror Sanctum Epiſcopum non virga Apoſtolica, virgaque ferrea confringere vas inutile: cum ſcriptum ſit; in matutino interficiebam omnes peccatores terræ.* Sic ille. D

D.Thom in ſupplem. q. 22, art.1.
D.Theoph. in c 18.Mat.
D Grgeor. hom. 26. in Euang.
D. Tho. d. q. 22, art 1.
Pſal. 2. 9.
D.Hyeron. epiſt. 53. ad ṗiparium.
Pſal.100. 8.

Quin excommunicatio gladius quidam eſt, quo ad indignos è Sacris eliminandos obarmatur Epiſcopus, & meritò illi comparandus, quo Cherubim ille ad terreſtris paradiſi fores cuſtodiendas coruſcabat; ad quam mentem ea Apoſtoli verba, *Non enim ſine cauſa gladium portat, Dei enim miniſter eſt*, Diuus Hieronymus explicat hoc ſtylo, *Sacerdotes gladium ſpiritus portant; ſicut Petrus percuſſit Ananiam & Saphiram, & Paulus Magos.* Igneus æquè ac ille gladius eſt, & idcircò igneos fore Antiſtites affirmauit Heſychius, ad probos illuminandos, ad impro-

Rom.13. 1.
D.Hyeron. ibid.
Heſych. l.2 Leuit. c. 10

improbos cruciandos: ipſi Apoſtoli in ſuis conſtitutionibus à Diuo Clemente
A Pontifice recitatis, Epiſcopis præcipiunt, vt tanquam publicæ quietis euerſores, & Satanæ ſtygia membra eos anathemate percutiant, qui falſi teſtes ſunt, & calumnijs diſſeminandis propenſi; ad Epiſcopos rurſum conuerſi hæc ipſi dixerunt. *Qui iuſtè a vobis punitus eſt, & excommunicatus, idem a vita immortali & gloriâ reſectus eſt, & apud iuſtos & pios homines inhonoratus & inglorius, & apud eundem Deum damnatus.* Hoc enim in Eccleſiæ primordijs erat in more, vt qui ſacris interdictus fuiſſet, omnium odio, iniurijs, probris obiurgationibus afficeretur, adeò vt ad veniam ſuppliciter petendam erubeſcentiam illam, eaque ludibria euitaturus infelix ille excitaretur, eaque ſponte ſuplicia ſuſciperet, quæ Præſulis arbitrio irrogabantur. Ad quam ſententiam ea Apoſtoli verba, quibus de inceſtuoſo quodam ſacris à ſe interdicto & errorem poſtea pœnitentiâ corrigente verba facit *ſufficit illi, qui eiuſmodi eſt, obiurgatio hæc quæ fit a pluribus;* adeò vt à communione fidelium ſegregari ſacriſque omnibus, dixerit Tertullia-
B nus, formidandi iudicij diem quodammodò repræſentare, tunc quando ſummâ cum omnium ſanctorum deteſtatione à ſuo conſortio improbi ſeiungentur. *Summumque futuri iudicij præiudicium eſt, ſi quis ità deliquerit, vt a communione orationis & conuentus, & omnis ſancti commercij relegetur.*

Cõſ. Apoſt. l. 2. cap. 43. Conſ. Ap. c. 47. d. l. 2. Clem l. 2. conſ. c. 20. 2. Cor. 2. 6. Tertull. in Apol. c. 39.

Atque vtinam mos iſte non exoleuerit; maiori namque in pretio ſacra omnia eſſent, & Epiſcopale potiſſimum ſacerdotium; quin ea ingens etiam vtilitas ex hoc oriretur, quòd qui ſacris interdicitur, non placidè inter anathematum fulmina dormitaret, ſeque ipſum quiete tàm perniciosâ perimeret, & alios inquinaret, quin etiam honeſtas omnis in eo ſeruaretur; cum enim Epiſcopus Eccleſiam totam repræſentet, idem omninò eſt, eius anathemate percuti, ac omnium approbatione & ſuffragio pœnam illam irrogari, iuxtà D. Anſelmi ſententiam; *Sacerdote excommunicante totum corpus Eccleſiæ operatur.*

D. Anſel. in c. 18. Matth.

Quin vt aptius loquamur, non tàm ab Epiſcopo, quàm ab eodem Chriſto Domino, cuius ipſe Vicarius & adminiſter eſt, horrenda dirarum verba pronun-
C ciantur, & anathematum verbera infliguntur; quo titulo validiſſimè D. Chryſoſtomus vtitur ad eorum formidinem & horrorem in Chriſtianos animos inferendum. *Nemo contemnat vincula Eccleſiæ; non enim homo eſt qui ligat, ſed Chriſtus, qui nobis hanc poteſtatem dedit, & Dominos fecit homines tanti honoris;* ſic ille: ad quod aptiùs intelligendum expendit Diuus Antiochus, haud quaquam à Chriſto Domino pronunciari, quæ in terrâ ligaueritis, ligatæ & erunt in terrâ, *ſed erunt ligata & in Cælis;* adeò vt Chriſtum ipſum veluti collegam ſuum Epiſcopus habeat, eumque è Cælo ſocium aduocet ad anathema & ſententiam confirmandam. *Quippe qui Deum ipſum inuoces ſententiæ tali tuæ ſuffraganeum, quaſi qui dum hæc facis, conteſtere eadem ſancita & in Cælis.* Hæc ex Antiocho Magiſtro Sanctiſſimo.

D. Chryſ. hom. 4. nu. c. 1. epiſt ad Hæbreos. Rel. in epiſ. nemo 11. q. 3 Antioch. ho. 122.

§ I.

D EA autem, quæ anathematum robur efficit, optimè in eo diuino præcepto exprimuntur, quo antiquitùs mandabatur, vt qui ſupremo eius ætatis Sacerdoti arrogantèr inſoleſcens obſtaret, capitis pœnâ mulctaretur, tùm ad totum populum eo crimine emendandum, tùm ad alios etiam inſtruendos: *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto Iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael, cunctuſque populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbiâ.* Egregiè D. Cyprianus docet, quòd ſicuti tunc temporis corporea circumciſio erat, ſic etiam ad corporis cruciatus referebatur pęna, quæ ceruicoſis viris & improbis inferebatur; cùm autem poſt Chriſti aduentum ſpiritalis circumciſio ſit, ſpiritalis quoq; ſit pęna, quâ in ſpiritali anathemate impiorum audacia caſtigetur, & à reliquo Eccleſiæ corpore putrida veluti membra viri nefarij reſecentur. An non ſpiritalis quædam mors iſta eſt, cùm extra Religionis fines nullus poſſit viuens appellari?

Deuter. 17. 12. D. Cypr. l. 1. ep. 11.

Quin

Quin quodcumque aliud corporeum ſupplicium longè ſpiritalis hæc pęna antecellit. Nulla fuit Tyrannorum ſæuities, nulla carnificum immanitas, quæ ſuos cruciatus comparare huic ſupplicio poſſit: in vnum corpus ſæuitiem ipſi ſuam exercebant, & in vnâ carne cruciandâ ſuas ipſi vires oſtentabant. Animum ipſum, quem percutiat, inuadit Epiſcopus, adeò vt quò magis impunè vagari videatur reus, eò grauiori ſupplicio puniatur: fidem his dabit Auguſtinus, qui ea verba Chriſti ſeruatoris explicans. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus*; hæc autem ad anathemate percuſſos dirigi ſuperiùs ſuffragantibus alijs docuimus, ſic pergit. *Grauius eſt, quàm ſi gladio feriretur, ſi flammis abſumeretur, ſi feris ſubigeretur: nam ibi quoque ſubiunxit, quæ alligaueritis ſuper terram erunt ligata & in Cœlis, vt intelligeretur, quanto grauiùs ſit punitus, qui velut relictus eſt impunitus.* A

Matth. 18.12
D. Auguſt. in

Quodnam ſanè ſupplicium excogitari grauius poteſt, quàm ſacris aliquem interdicere, Templorum ingreſſu prohibere, à bonorum operum communione, à Chriſti fidelium conſortio ſeiungere, Dei patrocinium, Paſtoralem curam denegare; eumque Satanæ poteſtati ſubijcere, qui ſuo ſe ſubijcere Præſuli recuſauit? B pęnas omnes, quibus excommunicatio afficit, breui carmine D. Bonauentura circumſcripſit: tàm graues & ingentes eæ ſunt, vt horrorem incutere cuilibet poſſint, & obduratiſſimum quemque animum emollire.

D. Bonau. p. 1. Centiloq. c. 27.

Gratia ſubtrahitur magis, ac magis obice rupto.
De vitio cadit in vitium: ſuffragia perdit
Eccleſiæ: Satanæ vexandus traditur ille,
Quem ligat ex proprijs anathematis vltio culpis.

1. Corint. cap. 5. vbi Chryſ. Aug. & Anſel.
Tertull. de pudicit. c. 12
D. Ambroſ. de pęnit. c. 14.

Quàpropter Apoſtolus, cum præceptum daret ijs, qui Corynthium populum moderabantur (non dum enim præfectus ei erat Antiſtes) vt incæſtuoſum quendam anathemate percellerent, eâ dicendi formâ vſus eſt, *Tradere huiuſmodi Sathanæ*; quibus è verbis Tertullianus & Magiſtri Sanctiſſimi Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, Anſelmus, alijque concordi ſuffragio ineluctabilem anathematis vim colligunt, cum reos Satanæ poteſtati ſubijciat, eiuſque tyrannide, quæ ab Eccleſiæ Regno procul eſt, comprimendos permittat: optimè C Diuus Hilarius. *Qui ab Eccleſiæ corpore reſpuuntur, quæ Chriſti eſt corpus, tanquam alieni à Dei corpore, dominatui Diaboli traduntur*; cui Diuus Auguſtinus conſonat, vt habetur in ſacris Canonibus. *Omnis Chriſtianus, qui à ſacerdotibus excommunicatur, Sathanæ traditur: quomodo? quia ſcilicet extra Eccleſiam Diabolus eſt, ſicut in Eccleſia Chriſtus.* In eos igitur tyrannidem ſuam Satanas exercit, nouiſque eos criminum & vitiorum obſtringens vinculis, ad infanda quæque trahit, & ferociſſimi leonis inſtar miſerandas eorum animas diſcerpit & vorat: è ſcelere in ſcelus agit, donec ſui ſocios præcipites in Tartari foueas impellat; habes hæc omnia è mente Ambroſij, Auguſtini, Hieronymi, quorum hic docet, quòd relatis verbis Apoſtolus, *oſtendit eiectum ab Eccleſiâ rapido ore dęmonum lacerandum ſi permiſerit, nolens carnis vitia mortificare.*

D. Hilar. in pſal. 128.
D. Auguſt. ſer. 68. de verb. Apoſt. c. omnis Chriſtian. 11. q. 3.
D. Hieron. in 1 Corint. 5. 5.

Quin doctiſſimi Patres ſuperiùs memorati, & præ alijs luculentiſſimè Theodoretus teſtatur, quòd primęuâ illâ Chriſtianæ Religionis ætate, ſi fortè ad anathema in aliquem pronunciandum cogerentur Antiſtites, in eorum corpora Stygij ipſi ſpiritus irrumpebant, & ſæuiſſimè eos cruciabant: in veterum Patrum D monumentis plurima de hoc ſcatent exempla, & potiſſimùm Paulinus narrat, quòd eodem prorſus temporis articulo, quo Diuus Ambroſius anathemate non neminem percutiebat, eius corpus Dæmon inuadens ad omnium aſpectum diriſſimis cruciatibus eum agitabat; hoc tamen oſtenditur ingens malorum lues, quâ animam ipſam inficit, omniaque eius bona peſſundat. Iure tamen meritò fit, vt qui ab Eccleſiæ regimine rebelli contumaciâ ſe ſubduxit, & qui Chriſti imperium in ſuis Epiſcopis detrectauit, (his enim, vt olim de Samuele dicitur, *non te abiecerunt ſed me*), ſub Dęmonis tyrannide ingemiſcat, qui Paſtoris amorem excuſſit, lupi rabie lanietur, qui paternum Epiſcopi regimen contempſit, Satanæ captiuitate implicetur.

Theod. ibid.
Paulin in vit. S. Ambr.
1. Reg. 8. 7.

Temporanea hic mihi damna præſtare non libet, quæ in eoſdem irruunt, licet

animo obcœcati ea non animaduertant; Cometes excommunicatio eſt, quæ in
A præſenti minatur & funeſtiſſima poſtmodum mala deuoluit. Profectò prænobilis quidam Eques adhortanti mihi, vt ſe tàm fœdis & ſtygijs vinculis expediret, ingenuè ſignificauit, poſt anathematis ſibi fulmen incuſſum, rem ſuam domeſticam miſerandis incommodis fuiſſe afflictatam.

Temperare hìc ego calami vim non valeo, quin admirandam Epiſcoporum authoritatem non amplificem, & piâ veneratione complectar; ea enim eſt, vt in Eccleſiæ regimine collegam Deum ipſum ſortiatur; ex eâ enim repellere homines datur, & ſimul in eâ reduces excipere: in ſtygium carcerem dominatum ipſi exercent, dum improbis eum reſerant & pænitentibus obſtruunt; ipſum quin Cælum dominari quodammodo videntur, dum non ad pluuias prohibendas, vt Elias, ipſum ſuo claudunt imperio, eiuſque adamantinas fores obſtringunt, ſed ad eas coërcendas pluuias, eumque rorem detinendum, quo Diuina beneuolentia nos viuentes irrorat, & immortali poſtea beatitate coronat; & demùm
B Numen ipſum aduocant ad formidandas in reos ſententias confirmandas: qua propter ea verba, *quæcumque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in Cælis*; Diuus Nichon expendens, in hæc erumpit. *Vide vim verbi, vt qui excommunicat, vel deponit, vel prohibet, rem terribilem ducat, vt qui Deum ad vnà ſecum ferendam ſententiam vocet, nempe qui ſub eius, qui eſt in Cælis, teſtimonio hoc agat. Iam & qui prohibetur, vel deponitur horreat, vt qui extra Regnum Cælorum eyciatur.* D. Nicon. ep. ad Enclicium. to. 3. Bibl. Patr. Matth. 16. 19.

Quàm exigua Regum & Cæſarum poteſtas eſt: licet vltrà Gaditanos limites ſe ille porrigeret, quàm leuis, quàm breuis adhuc eſſet, dum paruulo terrarum ſpatio, quod ad Cæli aſpectum, punctus eſt, definiretur. Epiſcopi imperium tàm amplum & ſpecioſum eſt, vt ſuæ Diœceſis fines egrediens, Cælum ipſum attingat, adeò vt eius anathemata Deus ipſe audiat, & ſuâ voluntate confirmet.

C

§. II.

HAEC tamen verbera, quæ inferuntur, hæc vulnera quæ infliguntur, piiſſimi amoris magiſterio tùm Eccleſia Mater, tùm Paſtor Antiſtes non ad mortem, ſed ad vitam infligit, & ex ipſâ excommunicationis amaritie dulciſſimos haurire ſuccos nouit, quibus ſuis filijs blandiatur. Duæ rationes ſunt, quibus ad excommunicationem inferendam Eccleſia prouocatur, & in vtràque earum Diuinum Tribunal imitatur, vt docet Aquinas; Prima igitur earum eſt, vt erubeſcentiæ ſublatæque ignominiæ vi Præſulem venerari iniqui condiſcant, & ſemitâ vitiorum omiſſâ, viam aggredi honeſtatis; quâ de cauſâ Timotheo ſignificauit Paulus, ſacris ſe duos improbos interdixiſſe, *Ex quibus eſt Hymenæus & Alexander, quos tradidi Sathanæ, vt diſcant non blaſphemare*: mirandum ſanè! vt blaſphæmiam dediſcant, blaſphæmiarum magiſtri eos tradere poteſtati; ſupplicium pro magiſterio eis ſit & pro magiſtro dolor; habent enim hoc illata ſupplicia, vt animos vitijs obduratos emolliant, & mentes ſceleribus obcœcatas il-
D luſtrent; Hinc illud Regij Pſaltis, *Imple facies eorum ignominiâ, & quærent nomen tuum Domine.* D.Thom.in 4.diſt. 18. D. Anton. p. 3. tit. 24. c. 76 in prin. 1. Tim. 1. To. Pſal. 82. 17.

Ratio altera eſt, ne purulentis & venenatis improborum moribus ſordeſcant & vitientur probi; quod fuit in cauſâ, vt inceſtuoſum illum Corinthium diris obſtringeret Apoſtolus, *Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* 1. Corint. 5. 6.

Quoad primam rationum Parentibus ipſis vſitatum eſt, vt diſſolutos effrænesque filios tùm è domo tum è menſâ repellant, ne eo quidem animo, vt eos à ſe auellant, & opibus ſuis expolient, ſed vt repurgatis moribus efflorentes, tùm ſuos hæredes meritò ſcribant, tùm ſuâ beneuolentiâ dignos inueniant; verbera non raró ijs infligunt, vt arrogantiam exuentes paternum nomen obſequantur, hoc propè idem præſtat Epiſcopus, qui iuxtà mentem Diui Chryſoſtomi, in- D. Chryſ. hom. 1. in 1. ad Corint.

terdictum virum Satanæ committit, *tanquam pædagogo eum tradens*.

D.Cyprian. ep.8.l.5.vel 7. Quamuis autem Diuus Cyprianus eum, qui anathemate percuſſus eſt, inerti militi compatet, quem è militum numero cum ingenti dedecore delet armorum Præfectus; adhuc tamen facultatem ei Dux ſacer exhibet, vt abolitâ ſui nominis infamiâ ad relicta Chriſti vexilla reuertatur; quòd ſi non raro ſuas deuias oues Paſtores omittunt, in eis quærendis deſides, Epiſcoporum eſt, à reliquo grege aliquam ex illis ſeiungere, vt crimen ſuum & diſcrimen agnoſcens, ouile Paſtoris repetat lætiſſimè excipienda. Tàm excelſam poteſtatem ideo nobis Numen A
1.Corin.10 impertiuit ait Apoſtolus: *Quam dedit nobis Dominus in ædificationem & non in deſtructionem*: vulnerat quidem, ſecat, deſtruit ſpiritualis gladius, ait Heſychius at *tunc deſtructio non eſt ad deſtructionem, ſed ad ædificationem*. Amara quidem
Eſchius ibi. excommunicatio eſt, ſed eius potus ad valetudinem afferendam, non ad amaritiem percipiendam ſacris à medicis exhibetur; vulneri ferrum apponitur, non ex odio, ſed ex amore, non ad dolorem, ſed ad ſanitatem; vt enim egregiè
D.Cyprian. ſerm.5.de lapſis. Cyprianus ait, *Imperitus eſt medicus, qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat, & multis ritibus viſcerum virus incenſum dum ſeruat, exaggerat. Aperiendum vulnus eſt, & ſecandum, & putredinibus amputatis, medela fortiore curandum*, vt diuinæ beneuolentiæ ceruicoſum & transfugam filium reddat, cum ignominiæ notâ dehoneſtans. B

Quo ad alteram rationem quis ignoret, quàm pernicioſa ſit mali exempli vis, & quàm facilè in alios omnes ſcelerum licentia irrepat, ſi nullâ pęnâ coercita florere videatur in aliquo? Damnandus ille Paſtor eſſet, qui ne morbidam & tabeſcentem ouem à grege ſegregaret, tabidam luem in totum ipſum gregem fędâ ſe contagione porrigeret, per ſummam deſidiam pateretur; effatum illud
Virg. quis ignoret, *Morbida facta pecus totum corrumpit ouile*: Damnandus pariter ille Chirurgus eſſet, qui putreſcenti membro parcens totum corpus in extremum
Cic.l.3.off. diſcrimen adduceret; ad benè gerendam Rempublicam malis illata ſupplicia perneceſſaria eſſe cenſuit Romanus Orator, hoc tantùm argumento compulſus: *vt membra quædam amputantur, ſi & ipſa ſanguine & tanquam ſpiritu carere ceperunt, & nocent reliquis partibus corporis: ſic iſta in figurâ hominis feritas, & immanitas belluæ a communi tanquam humanitate corporis ſegreganda eſt*. Quid de Archiatro illo ſentires, qui prauos humores viſceribus inhærentes non exhauriens, morbo iniquiſſimo locum daret, & læthali febri alimenta relinqueret? C
D. Auguſt. ſic propè noſtrâ in re philoſopheris, ait Auguſtinus, *Mali Chriſtiani, ſic ſunt in corpore Chriſti, quomodo humores mali: quando euomuntur, tunc releuatur corpus: ſic & mali quando exeunt, tunc Eccleſia releuatur & dicit. Ex me exierunt homines iſti, ſed non erant ex me*.

Diſcordes fides Citharædi manus abſcindit, ne concordem aliarum vocem diſſono fragore confundant; ſic propè ex armonico Chriſtianæ Religionis plectro diſcordem reum auellit Epiſcopus, ne piorum concentum ſuo conſortio euertat: non benignitati at crudelitati tribuendum, ſi cum proborum diſcrimine improbos æquè pateretur Antiſtes, & ſanctitatem ipſam in periculum vocans, ſceleribus fræna laxaret. Antiſtes, vt Rabanus ait, *eijcit vnum de Eccleſiâ vt multos*
Raban. ad c.13. Hier. *ſeruet incolumes*. Virulenta & læthalia germina eradicans non hortum deſtruit, at ornat, non fędat at purgat. Pulchrior & mundior Eccleſia tunc eſt, cùm ex D
Conſt. Ap. l.2. c.43. eâ flagitioſi & improbi repelluntur; *Atque Eccleſia Dei magis nunc ornata fuerit, quàm antea, cum erat in ea aliquod membrum ſuperuacaneum, & ab ea alienum*. Sic è Diuo Clemente in ſuis conſtitutionibus Apoſtoli docuerunt.

A Epiſcopales Excommunicationes quò magis Hæreticorum vi oppugnantur, eò validiùs admirandis prodigijs tùm Cæli, tùm terræ ſuffragio confirmantur; qui verò anathemate percuſsi ab vno Epiſcopo ſunt, Epiſcopis omnibus reprobandos eſſe probatur. Cap. XXXV.

B

VALIDISSIMVM omninm ſupplicium, quo flagitioſi vapulent, anathema eſſe, ſatis, ni fallor, probauimus. Ex his hæretici, vi potè qui perfidiâ & vecordiâ omnibus antecellunt, primam ſibi ſedem vſurpant; quàpropter miſerandis nequitiæ ſordibus abſorpti; nec tantùm Religionis, ſed ipſius humanitatis quouis ſenſu deperdito, rabioſorum canum inſtar, in ſaxum, quo vt ad pœnitentiam reuocentur, piâ Epiſcopi, imò Dei ipſius manu percutiuntur, rabiem ſuam exercent, eaque anathemata mordaciſsimi impetunt, quibus ipſi plectuntur. Hinc contemptu ea habent Petrobuſiani & Henriciani apud Petrum Cluniacenſem: apud Diuum Antoninum Albigenſes ab Eccleſiâ hanc remouent poteſtatem: Antichriſti opera vocantur à Luthero, eaque omnibus æquè ac Epiſcopis liberaliter impius impertitur: Ioannes VVicleffus ſtultiſſimè C inſoleſcens Epiſcopis præcipit, ne in vllum excommunicationem vibrent, quem prius á Deo interdictum neſciuerint, ac ſi cogi Deus poſſit, vt quæ in Cælo operatur, nobis ipſe reuelet.

P. Eluniac. ep. de corū hæreſi. D. Antonin p. 4. ſum. tit. 11. c. 7. §. 5. Luter. epiſt. ad Senat. Pragens. Vide art. 1. Conſtantiæ damnat.

Nec vlla me admiratio ſubit, eò quod tot hæreſum acies Epiſcopalem poteſtatem inuadere animaduertam, cum ex hoc eodem fonte hæreſes ipſæ naſcantur: ex eo enim, quòd Epiſcoporum poteſtatem flagitioſi nonnulli contempſerint, eoſque vt Chriſti Vicarios obſequi recuſauerint, tanta malorum ſeges egerminauit, & tot errorum procellæ ſæuierunt, quarum vi extra Eccleſiam eiectati luctuosè fuerunt. *Neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde, quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tempus iudex Vice Chriſti cogitatur.* Sic Diuus Cyprianus.

D. Cypr l. 1. epiſ. 3. alias 55.

Verùm è ſuperius allatis compertum ſatis eſt, quàm validè iſtorum nequitia & ignorantia, tùm Diuinis Oraculis, & Apoſtolorum legibus, tùm ſanctorum Patrum Conciliorum Pontificumque ſuffragio reprobetur, adeò vt nullus ſui compos eſſe valeat, qui nebulones iſtos & ſycophantas verſutiſſimos citrà maximum dedecus, vel audiat, vel ſequatur; quin de palmari mendacio principes & Cæſares ipſi eos obiurgant: Et vt Theodoſium omittam, de quo plura è D Diuo Ambroſio ſuperiùs aperui, Germaniæ Rex Arnolphus non tantùm Epiſcoporum nomen & anathema obſequentiſſimè excipiebat, ſed in Conuentu Triburienſi coram ſe habito ſtatuendum contendit, vt quicumque Epiſcopales diras aſpernatus, meliora conſilia non capeſſeret, ac ſi perduellis eſſet, carceri daretur, & coram ſe captiuus ſiſteretur.

Conc. Trib. c. 3. Baron. anno 8. 5.

Aragoniæ Rex Petrus ſui nominis claritatem illuſtriorem fecit ex obſequio Epiſcopalibus diris exhibito, quàm ex hoſtium cædibus & ingenti acceſſione regnorum; prolixè in his & alijs huiuſmodi explicandis Ribadeneira immoratur.

Ribad. l. 1. de princ. c. 31.

Quæ tamen Florentina Reſpublica dedit hac in re pietatis exempla, præterire illaudata non licet: cum enim Lithurgos duos luxurioſè verſantes ſæcularis cohors nocturno tempore inueniſſet, in carcerem eos primò coniecit, tùm eluceſcente iam

Surius in vit. D. Antonin.

die inter tubarum ſonitus ad ſacrum forum eos adduxit; in Vrbis moderatores anathema ſtatim euibrauit Diuus Antoninus eâ ætate Florentinæ Vrbis Antiſtes, A eò quòd Sacerdotes ſuos tàm indecorè & ignominiosè ſibi reddiderit, nec vllâ vel precum, vel minarum vi fieri potuit, vt eos pronunciatis diris exolueret, quo ad vſque feſtiuâ quadam die fune collo præcincti ad primarij Templi ſcalas aſſidentes, *in forma Eccleſiæ conſueta*, Epiſcopi poteſtati ſe abſoluendos ſubiecerint. Rursùs, cùm ab Eugenio Quarto Pontifice Apoſtolicus quidam Commiſſarius Florentiam mitteretur, obſidis loco eum Florentiæ Reipublicæ Præfecti detinuerunt, vt aliquos Florentinos Conciues Romæ captiuos eâ opportunitate recuperárent; anathema igitur in eos Diuus Antoninus intorſit; ſed cùm, vt inanem & inhoneſtam excommunicationem Florentini Ciues aſpernarentur, ad templum ſuâ freti potentiâ acceſſerunt. Vix hæc Antoninus accepit, vt ſtatim Templum ingrediens, tùm Sacerdoti, vt altare relinqueret, tùm Clero vniuerſo vt à templo abiret generosè præcepit; paruere alacres illi, & horrore quodam percuſſi Florentini Ciues non tantùm furoris æſtus temperarunt, ſed æquiſſimo B animo tùm illatam contumeliam, tùm acerbam animaduerſionem, quâ eorum nequitiam vir ſanctiſſimus caſtigauit, pertulerunt.

Surius in eius vita 16. Maij. Memorandum hic etiam meritò videtur, quod de Diuo Dunſtano Cantuarienſi Epiſcopo legitur; hic enim poſt triplicem admonitionem, potentiſſimum quemdam Dynaſtam ſacris interdixit, eò quòd Herodis væſaniam imitatus, ſui fratris vxorem in ſponſam ſibi coniunxiſſet; ad Britanni Regis preces, minas, imperium, quibus Dynaſtæ ſceleribus Regalis potentia patrocinabatur, impauidum ſe Magnus Antiſtes obiecit; quin ad eius contumaciam fortiùs retundendam, grauioribus eum diris obſtrinxit; & licet Romanâ ex aulâ propitium ſibi mandatum Comes ille extorſiſſet, paratiſſimum ſe ad obediendum fore reſpondit Antiſtes, ſi ſuum ipſe damnans errorem, vitioſam conſuetudinem exſecaſſet, cum publica ſcelera permittenda ſibi nullatenus eſſent, quin Dei leges violaret: Ad inuictam Prçſulis ſui conſtantiam & earum calamitatum formidinem, quibus C anathemate percuſſi frequenter obruuntur, fœminæ conſortium à ſe Comes abdicauit, & pedibus nudis incedens, rudique togâ indutus, virgam manu præferens, ſe Archiepiſcopo coram Prouinciali Synodo prætulit, eiuſque ad genua ſupplex prouolutus, inter vberes fletus, erumpenteſque ſingultus veniam humillimus poſtulauit.

Erubeſcat ad hæc noſtra ætas, quæ eò nequitiæ deuenit, vt plebis & populi fecem ea pudeat facere, quæ olim potentiſſimi viri fecerunt.

Quoniam autem in Angliâ verſamur, ad Diuinam gloriam celebrandam, noſtramque validiùs ſocordiam excitandam, Ioannes eius quondam florentiſſimi, nunc funeſtiſſimi Regni Princeps ſe ſpectandum exhibeat; hic enim, vt ſe Ex Regiſtr. epiſt. Innoc. iij. Pontificijs diris, quibus erat alligatus, abſolueret, tributarium Romanæ Eccleſiæ ſuum regnum inſcripſit: ipſimet in medium prodeant flagitioſiſſimi viri, ad vim Aror. to.2. l.4.c.34. Epiſcopalis anathematis comprobandum; Andronicus primum hic ſibi locum vſurpet, qui Pentapolitanæ Prouinciæ Præfectus ad cætera vitia, quibus ſordeſcebat, crudelitatem in ſubditos addidit, & ſacrorum omnium contemptum: Syneſ. ep. 58 Baron. ann. 411. quàpropter Ptolemaidis Antiſtes Syneſius, Prouinciali Conuentu habito concordi omnium ſuffragio à piorum cætu fidelium eum ſegregauit: ad anathematis D fulmen, præter omnium opinionem, effrænem ille licentiam vitiorum excutiens, ad Antiſtitum patrocinium confugit, vt veniam ab Syneſio impetraret: impetrauit vtique ex alacritate, quâ pœnas irrogatas excepit, vitiaque ante acta damnauit.

Deſiderio iam Regi Longobardorum locus detur; Romam expugnaturus exercitum validiſſimum ille ducebat, & potiundæ ſpe victoriæ ferocientem: Obuios ſe illi, mandante Pontifice dedere Tiburtinus, Albanenſis, & Prænestinus Epiſcopi; ei Pontificis nomine, & ſub excommunicationis pœnâ ſignificaturi, vt ex Almæ Vrbis viâ, quàm citiſſimè recedens, aliò ſui vim furoris inferret; ad ſacri fulminis nomen exhorruit ille, animumque admirandâ conuerſione refrænans, Regni ſui ſedes repetijt, non Româ ſuis armis, at ſuâ voluntate feliciter

citer expugnatâ; ſed accipe Fulgoſium. *Incredibile forſan videatur, & tamen* Bapt. fulg. l. 2. c. 1.
A *vero verius eſt, Barbarum Regem ſuperbia atque immanitatis plenum, quem arma non mouerant, ſimplicis anathematis denunciatione territum, ſententiâ mutatâ, retrò exercitum conuertiſſe.*

Hæreticorum mendacia populi omnes exſibilant; Robertus hoc teſtetur Galliarum Rex; cum enim hic ex incæſtuoſo connubio à pleriſque Galliarum Epiſcopis vnà cum coniuge fuiſſet anathemate percuſſus, ſacerdotali edicto tàm ingenti terrore perculſa tota Gallia fuit, vt omnium famulatu deſtitutus Rex, duos tantùm vix ſibi ſeruaret famulos, quorum operâ ad ſumendos cibos vteretur; hi autem, cùm vaſa ipſa & patinas anathematis lue infectas exiſtimarent, vt à Rege tangebantur, flammis abſumendas committebant; miſerrimam ſuam conditionem Rex comprehendens illicò reſipuit, effrænemque libidinem extinguens, mentiſque pertinaciâ emollitâ fœminam dimiſit, & formidandis anathematis vinculis curauit exolui: habes hæc è Damiano. D. Petrus Dam epiſt. ad Deſider. Abb. Baron. ann. 96. to. 10.

B Ipſa eadem monſtra Hæreticorum effrontem audaciam damnant: Cum enim Pius Apamienſis Antiſtes illuſtriſſimum Procerem ſacris interdixiſſet, è nuptijs cum conſanguineâ initis, canes ipſi, (ex eodem Damiano habes illa) canes ipſi, licet familiares & famelici ne delibare quidem panem voluerunt, quem de nuptiali menſâ ſponſorum manus eis ſubminiſtarunt; omittere mirandum illud placet, quod nuperrimè ſcriptor non obſcurus exarauit, de excommunicatione quâ in Ouinenſi Eccleſiâ percuſſi mures exitu memorando fuere. D. Petrus Dam. ep. ad Hildebrand Gonzal.

Quid plura? Satanas ipſe, ſtygijque eius adminiſtri excommunicationis robur, & Epiſcoporum in ea pronuncianda poteſtatem probent: cùm enim ſemel templum Theodobertus Rex ingrederetur cum aliquorum famulatu, quos Epiſcopus Nicenus interdixerat, ad populum conuerſus Antiſtes ait, niſi qui anathemate percuſſi ſunt, è templo egrediantur, ſacroſancta hoſtia Deo non litabitur; repugnante ad hæc Rege, Dæmon, qui Energumeni corpus obſidebat, elatâ admodum voce tùm virtutes illuſtris Epiſcopi commendauit, tum arcana quædam
C Theodoberti Regis ſcelera euulgauit. Gregorius Turonenſis Antiſtes hæc refert. Gregor. Turonn. l. de vit Patrum c. 17. & apud Sur. 1. Octobr. Bibl. Patr. 1. 7.

Quorſum tamen hæc, ſi Cælum ipſum non raro eorum audaciam fulminibus ſuis profligauit, qui inſoleſcentium Gigantum inſtar anthematum fulmina contemnebant: fidem abundè faciat Dynaſta ille, quem ſuperiùs memorauimus ab Apamienſi Antiſtite Pio ſacris fuiſſe interdictum; cùm enim ad meliorem frugem reuocare ſuam mentem recuſaſſet, & ſcelerum molem excutere, dùm placidiſſimè cubans quieſceret, fulminis vi miſerandus occubuit: fidem ij faciant, quos ſacris diris Hugo Lincolnienſis Antiſtes obſtrinxerat; cùm enim per ſummam impudentiam eas aſpernarentur, occultâ quadam vi humanis ab oculis effugerunt; miles etiam ille prodeat, quem eâdem de causâ Dæmon egreſſus crudeliter ſubmorſit; fœmina etiam illa prodeat, quæ, cum eam Gennadius Patriarcha Conſtantinopolitanus execrationibus diuinxiſſet, protinus perijt Diabolo ſuum ſpiritum excipiente; eius autem corpus diù incorruptum Deus reliquit, vt Loth vxoris inſtar in ſalis ſtatuam conuerteretur, quo aliorum opera conderentur. D. Petrus Damian. vt ſupra. Sur. in eius vit. c. 23. tom. 6. In hiſt. de Patriar. Conſtan. cap. 9. de Maximo.
D Memorandum pariter eius Dynaſtæ exemplum eſt, qui poſt anathema in eum ab Antiſtite vibratum, abſque eò quòd interdictis pœnis vllo modo liberari poſſet, quamuis pro eo conſanguinei familiareſque omnes deprecarentur, immaniter cęſus occubuit; cum autem, ignorante Antiſtite, nonnulli ſui milites in Cęmeterio eius corpus tumulaſſent, poſterâ die eius cadauer extra illud in ſolo nudum repererunt, abſque eò quod lapis, quo ſepulchrum tegebatur, ne leuiter quidem excuſſus videretur; eo igitur reſerato, eius veſtibus ibi non repertis, denuò eum ibidem tumularunt, diligentiſſimè ſimul & validè illud claudentes, ingenti etiam lapidum aceruo ſupra poſito; verùm proximâ die, è ſepulchro iterum longiſſimè remotum inuenerunt, quod quinquies rurſus euenit, demùm tanti prodigij ſtupore perculſi, prophano in ſolo impoſitâ tellure condidere, & exercitus Duces exterriti optatam tranquillitatem Eccleſiæ reddiderunt; in Lemouicenſi Synodo Benedicto Nono imperante narrauit hæc idemmet Epiſcopus, Baron. ann. 1034. to. 11.

pus, cui Synodus tota reſpondit. *Quid hoc aliud eſt, niſi quia ſub oculis hominum Arbiter hominum affirmat Eccleſia ſuæ authoritatem; quia excommunicati à ſepulturâ Chriſtianorum iuſtè ab Epiſcopo ſegregantur?* A

D.Greg.l.2 Diallog. D. Anton. p.2.ſum tit. 4. 16. in primo. c ſacris 12. de ſepult.

Nec longè ab iſto diſſonat, quod Diuus Gregorius memorat, quòd ſcilicet aliquorum cadauera Monialium, quas in ſuæ loquacitatis pœnam Diuus Benedictus à piorum ſocietate ſecluſerat, dum in templo ſacroſancta hoſtia litaretur, vel ſtaturæ ſingulis horis preces haberentur, è ſepulchris eruperunt, ipſiſque ſolum tùnc ſe denuo crediderunt, cum eas Diuus Benedictus inflicto anathemate liberauit.

Quapropter antiquiſſimos Canones obſecutus, Innocentius Quintus ad Archiepiſcopum Nidroſienſem ſcribens, vt in Decretali habetur, quod è ſacris tumulis eorum, quos excommunicatio obſtrinxit, cadauera ſacro è ſolo arcerentur; & ſi alienâ violentiâ id præſtari non poſſet, exhumanda eſſe mandat, & longè à Cemeterio eijcienda.

Philo Phil. in hiſtor. Glicas p. 4. aud. amart. delirio. diſ. Magic l. 2. q. 10 ſect. 5

Ad quam rem opportunè memorandum mihi videtur, quod in ſuâ Eccleſiaſticâ hiſtoriâ Philo Philoſophus, in ſuis annalibus Glycas aliique referunt de Presbytero quodam, quem ſuus Antiſtes, tùm Sacramentorum vſu, tùm Templi ingreſſu interdixit; hic enim, cùm in aliam vrbem ad ſua quædam componenda domeſtica migraſſet, carceri ab Ethnicis datus fuit, & Chriſtianam Religionem ſtrenuè conſtanterque profeſſus, pijſſimè ſimul & honeſtiſſimè moriens Chriſtianum nomen & Dei gloriam illuſtrauit; Eodem igitur in ſolio ad eius cultum, cùm Chriſti fideles ſacram Aediculam erexiſſent, & anniuerſariâ die, vti moris eſt, eius memoriam recolentes in eius medio pheretrum extuliſſent, dum ad populum ſe conuertens Antiſtes Pontificale ſacrum faciens pronunciat *Pax vniuerſis*, pheretrum illud prodigioſo quodam impetu ſublatum erupit è templo, & ter hoc idem ſpectaculum, ſe ſtupentibus cunctis obiecit. Antiſtiti ſuo poſterâ nocte ſe videndum martyr pijſſimus dedit, eundem deprecatus feruidè fuit, vt ſecum illùc Vicarium mitteret, cuius poteſtate diris olim illatis exolueretur, hæc etiam addens, *Nam officio me ſacro excluſit, ideoque ſacris intereſſe vobiſcum nequeo. Teſtimonij quidem coronam conſecutus ſum; Dei faciem non dum conſpexi; quòd ſi me, ipſe profectus huc, non exoluerit, alius exoluere nemo poterit.* B C

§. I.

INterrogemus iam, ſi placet, hæc aliaque ſexcenta prodigia, ſuam enim vocem habent, vt nos de ſuo opere faciant certiores: profectò nobis reſpondebunt, in ipſis vires ſuas hac de cauſa Deum maximum impendiſſe, vt indubitatam omnibus facerent ſupremam, quâ Præſules pollent, poteſtatem diras in improbos imprecandi: ex harum vinculis, vt è ſuperiùs ſcriptis patet, ne ipſa quidem Martyrij virtus non poteſt exoluere: ſanguinis baptiſma martyrium eſt, & omnium maximum opus, quod humana infirmitas exerceat, & excellentiſſimi amoris nota, qua Deum ſuum homo proſequatur; quid tamen? è cæli beatitate, Deique aſpectu repellitur Martyr; triumphum, quo eum cæleſte Capitolium excipiet, aſſequi omninò non poteſt, quoad vſque Epiſcopi ſuffragium accedat: lauream quidem ad eius frontem coronandam præ manibus gerit Deus; eam tamen, vt inuicto pugili imponat, vocem Antiſtitis expectat, ſui adminiſtri ſuffragio ſe ſe ſupremus Dominus vltrò ſubijcere videtur, eâdemque menſurâ, quâ eius ſententiam è Cælo confirmat, pœnam etiam eo condonante condonat. An igitur fuerit, qui placidè inter anathematum fulmina obdormiſcat? Dæmones interdictos excruciant igne, vndis immergunt, Cælum inflammat, aer percutit; eorum cibos canes auerſantur, cadauera tumuli expellunt, & inter tam horrenda mala adhuc erit, qui anathemate percuſſus rideat & exultet? nec tamen omittenda cenſeo, quin ſeriò peruoluantur ea, quæ pijſſimus Chriſti miles pronunciauit, hoc eſt vnius Antiſtitis manibus, quibus obſtrictus fuit, exolui ſe poſſe; licet enim compertum omnibus ſit, Vaticanam Sedem, cui cœteræ ſedes ſubijciuntur, non D

ſuâ,

ſuâ tantùm, ſed alienâ etiam operâ diras ab alio quocumque inflictas exoluere
A poſſe; adhuc tamen hac poteſtate eius adminiſtri abuti non debent, nè tùm diræ,
tùm Antiſtites eas inferentes contemptu habeantur, præſertim ſi nulla emendatio anteceſſerit; quòd ſi, ſecus acciderit, iuſtitia ſedis Apoſtolicæ aliquatenus denigraretur, eiuſque adminiſtrorum fama langueſceret; hoc certè abundè ſignificauit Iuo Carnotenſis, qui non leuiter per Epiſtolam de Apoſtolico quodam adminiſtro conqueſtus fuit, eò quòd adulterum quendam nondum emendatum anathemate ſibi percuſſum, liberare huius vinculo ſtatuiſſet: Do eius verba. *Quod Simonem de Melfa, adhuc in adulterio ſuo perdurantem, ſub velamine Apoſtolicæ authoritatis ab anathemate relaxare diſpoſuiſtis, quantum in vobis eſt maieſtatem Apoſtolicam multum minuiſtis, & famæ veſtræ non benè conſulitis. Si enim iuſto anathematis vinculo eſt ligatus, cum iuſta vincula non diſſoluat, niſi vera cordis conuerſio, & adhuc permanente in crimine, ad perſuaſionem quamlibet perſonæ ſplendidæ, quid eſt hoc anathema deſtruere, niſi ſe ipſum præuaricatorem conſtituere.* Iuo ep. 98.
B Quâ de re prolixus ſatis ſermo in prima huius operis parte habitus eſt. ſup. p. 1. c.
Quin æternùm memoranda eſt Ioannis Vigeſimi moderatio; cùm enim eius mandato anathemate, quo eum Stephanus Aruernus Antiſtes obſtrinxerat, eò quod ſuâ legitimâ vxore dimiſsâ, alienam ſibi deſponſaſſet, abſolutus fuiſſet Pontius Aluerniæ Comes, ad queſtus, in quos ad Pontificem ſcribens Antiſtes erupit, iuſtiſſimus ſimul & Sanctiſſimus Pontifex ſuum opus reuocauit traditamq; abſolutionem irritam declarauit. Pontificis reſponſum audi. *Quod neſcienter egi, frater chariſſime, non mea ſed tua eſt culpa; ſcis enim quia quicumque de vniuerſa Dei Eccleſia, quæ eſt in toto orbe terrarum, ad me cauſa remedij recurrit, impoſſibile eſt mihi eius curam relinquere, dicente Domino ad Beatum ſpecialiter Petrum; paſce oues meas. Quo ergo modo ſedes Apoſtolica poterit reijcere aliquem de medela, niſi rationabili cauſa? Debueras certè mihi, antequam illa morbida ouis Romam veniret, eius cauſam tuis innoteſcere apicibus, & ego eam omnimodè abijcerem, tuamque firmando authoritatem, eam anathematis ictu repercuterem.* Pontifice digniſſimam Baron. ann. 1034. Io. 20.
C & maximam Principis benignitatem ſubiecta verba ſignificant. *Profiteor quippe omnibus conſacerdotalibus meis vbique terrarum adiutorem me, & conſolatorem potius eſſe, quàm contradictorem. Abſit enim ſchiſma a me, & conſacerdotibus. Itaque illam pœnitentiam & abſolutionem, quam tuo excommunicato ignoranter dederam, & ille fraudolenter accepit, irritam facio & caſſam; & de illâ nihil aliud ſperet, quàm maledictionē, quâ ſatisfactâ, tu ipſe abſoluas;* quæ verba cum in ſecundâ Lemouicenſis Concilij ſeſſione recitarentur, Patres illi piiſſimi ſicut vnanimi ſuffragio ſupremā Romani Pontificis ad omnes eos toto terrarum orbe exoluendos, qui ſacris interdicti fuiſſent, approbauerunt, ſic etiam addiderunt, *ſic Apoſtolici Romani Epiſcoporum omnium ſententiam confirmare, non diſſoluere debent: quia ſicut membra caput ſuum ſequi, ita caput membra ſua neceſſe eſt non contriſtari.* Conc. Lemouicen. art. 2. Baron. d. an. 1034.

Quòd ſi Pontifex, qui vni tantùm Diuinæ poteſtati ſubijcitur, ſollicitus adeo præ ſuâ modeſtiâ eſt, vt aliorum Epiſcoporum poteſtatem ſeruet, & anathemata ab eis inflicta confirmet, quantò magis ad hoc idem præſtandum mutuò ſe adiuuare tenentur Antiſtites, eoſque repellere, quos alter ſacris interdixit? tùm ad
D reuerentiam Epiſcopo interdicenti exhibendam, tùm ad profugam illam ouem cogendam, vt via vitiosâ relictâ, ſolliciti Paſtoris amplexus aſſequatur. Hoc ſanè modo D. Baſilius ſe geſſit, cùm enim ipſi non eo minor Athanaſius ſignificaſſet, in Lybiæ Præfectum virum profligati nominis ſe anathema inflixiſſe, ei reſpondit ſibi quoque ſuiſque populis inuiſum eum futurum, & tùm à templo, tùm aliorum ſocietate ſegregandum. D. Baſil. ep. 47. ad Atha.

Lemouicenſis ſuperiùs memorata Synodus ibidem ſtatuit, quòd ſi Epiſcopus aliquis interdictum aliquem ſeù viuum, ſeù mortuum excepiſſet, vel permiſiſſet vt ab aliquo è ſuis exciperetur, Epiſcopali dignitate ab eiuſdem prouinciæ Epiſcopis ſpoliandum pro eo tempore, quod fuerit illis viſum opportunum. Baron. ann. 1034.

Perge: Nicena eadem Synodus hoc idem deliberauit hac lege, *De his qui communione priuantur ſeu ex Clero, ſeu ex Laico ordine, ab Epiſcopis, per vnam* Conc. Nic. I. cap. 5.

quamq;

Conc. Carthag. 7. c. 1 c ſeruetur 11. quæſt. 3. Conc. Sard. c. 13.

quamque prouinciam ſententia regularis obtineat, vt hi, qui abijciuntur, ab alijs non recipiantur. Septima item Carthaginenſis Synodus, & Sardicenſe Concilium hanc A ſententiam appoſuit. *Hoc quoque omnibus placeat, vt ſi Diaconus, vel Presbyter, vel etiam aliquis ex Clericis ſit excommunicatus, & ad alium Epiſcopum, qui eum nouit, confugerit, ſcientem eum a proprio Epiſcopo eſſe communione motum, non oportere Epiſcopo, & fratri ſuo iniuriam facientem, ei communionem prabere. Sin autem hoc facere auſus fuerit, ſciat, cùm conuenerint Epiſcopi, ſe ipſum cauſam eſſe dicturum.* Diuus item Callixtus Primus, qui ad omnes vniuerſim Galliarum Præſules ſcribens præcepit omnibus, ne vllam cum anathemate ſignatis ſocietatem haberent, aſſeruit hoc Apoſtolicis legibus conformari.

D. Calix. epiſt. 2. in 1. tom. Conc. gener. c. excommunic. 11. q. 3.

Hæc me abſoluere cogitantem Diuinus quidam ardor inuadit, quo nonnullorum infœlicitatem ſæculorum defleam, quibus non deſiderabantur ij, qui cum potius tenerentur ad populos inſtruendos de obſeruantiâ, quâ Eccleſiaſticas diras proſequerentur, & ad eos exterrendos, qui nullo pretio eas haberent, in contrariam rapti ſententiam, non tantum ad earum metum & venerationem eos non alliciebant, ſed potius ab eâdem reuocabant; nulla enim ab Epiſcopo infligebatur excommunicatio, quin ſtatim Theologus aliquis emergeret, qui nullâ operis habitâ notitia, vel ad ſolam delinquentis narrationem, eam pronunciaret vel iniquam, vel irritam, & conſequenter nihili æſtimandam: ingens ſanè temeritas! quâ in ipſos Apoſtolorum ſucceſſores iudicium ferunt, eoſque vt iniquos euulgant; quin non tantùm eos ad veniam humiliter Præſuli depoſcendam non adhortantur, ſed potius in habitâ contumaciâ obdurant; adeo vt illud pronunciare poſſ t quilibet Præſul, *filij matris mea pugnauerunt contra me.* B

Cant. 1. 6.

Audi ad hæc Diuum Gregorium Pontificem, *ſententia Paſtoris ſiue iuſta fuerit, ſiue iniuſta timenda eſt*, cui Vrbanus etiam Pontifex conſonat. *Quibus Epiſcopi non communicant, non communicetis, & quos eiecerint, non recipiatis: valdè enim eſt timenda ſententia Epiſcopi, licet iniuſtè liget.* Et celeberrimi omnium Theologi aſſerunt, interdictum licet iniuſtè illatum metuendum & ſeruandum eſſe, ne Eccleſiaſtica iuriſdictio vileſcat, addentes etiam, quòd licet excommunicatio irrita ſit, nec conſcientiam vllatenus oneret, adhuc tamen anathemate percuſſum cogit, vt eo modo ſe gerat, quo ſi validè percuſſus eodem eſſet, quoaduſque irritum pronuncietur; nec ſacræ poteſtatis robur eneruetur & offenſioni populo ſit: validiſſima pariter ea ratio eſt, quam Magnus Gregorius affert, ſequiturque Hugo Victorinus. *Hic autem, qui ſub manu Paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſtè, nec Paſtoris ſui iudicium temerè reprahendat, ne & ſi iniuſte ligatus ſit, ex ipſa tumida reprahenſionis ſuperbia, culpa qua non erat fiat.* Hinc pariter præſtantes Theologi aſſerunt, vibrati interdicti ſententiâ reum obſtringi, vt maiorem fidem ſuo Iudici & Præſuli habeat, quàm ſuis aduocatis, ſuæquemet conſcientiæ, & veniam humillimè ab eo poſtulet; legas velim Diuum Thomam, & quę in quadam è meis deciſionibus typis impreſsâ fuſius ego explicaui. C

c. 1. 11. q. 3. c. quib. 27. d. q. 3. Silu. in 5. excomm. 2. n. 1. & 2 Sot. 4. ſent. diſt. 22. Nauarr. in manua c. 27 num 3. Sayr. de Cenſur. l. 1 c. 17. a. n 14 D. Gregor. hom. 2. in euang. Vgo Victor de Saracenis l. 1. c. 16. Sagr. in relat. de Cenſur. l. 1 c 17 num. 15. D Tho. in ſupplem. ad 3. p. q. 21. art. 4 c. Auctor. in deciſ. for. Eccl. 105. p. 2.

Permoleſtum itaque mihi eſt, ſi hac noſtrâ ætate quatùm ſapientiâ, tum Religione ſpectatiſſimis Theologis effloreſcit, emergeret aliquis, qui vt populorum libertati indulgeret, Eccleſiaſticæ poteſtatis robur retundere, & labefactare cōtenderet; inſaniunt profectò, ſi opinantur famam ſibi & populorū beneuolentiâ comparaturos, ſi Cæli claues, Deique virtutem impugnent; vtinam enim ad eam morum licentiam non ſe noſtra iniquitas porrexiſſet, vt vel inter Catholicos Catholico ore indignum illud vagaretur, quod ſcilicet excommunicatio non prohibet, quin tranquillè alacriterque viuamus. O enim verò miſerrimos! Cometis quis neſciat iure anathemata comparari; tarda quidem interdum ſunt, at ſemper funeſta, ſemper infauſta. Profectò ex earum contemptu quot domus euerſæ; obſcurætæque familię ſunt, licet ex humanâ caligine calamitates illę alio vertantur! D

c. quicūq; 11. de ſent. excom. in 6 Conc. Trid. c 3. ſeſſ. 25. de refor.

Lugdunenſe Concilium, quod bulla *in Cænâ Domini* memorat à piorum ſocietate eos omnes expellit, qui vel in bonis vel in conſanguineis Epiſcopos vexant, quæ poteſtas exerceri etiam poteſt in Reges, qui ei ſubijciuntur. Tridentina Synodus in quemlibet magiſtratum quamuis excellentiſſimum inuehitur, qui

qui Epiſcopum reuocare violenter audeat ab anathemate infligendo, vel ei
A præcipiat, vt irritum interdictum fuiſſe pronuncians, delinquentem abſoluat,
cùm ad ſacra tantùm tribunalia graues adeò res definire & excutere ſpectet; Quid
ergo priuati nominis viri, qui Eccleſiaſticam authoritatem ſuomet ſanguine pro-
pugnare deberent, vim excommunicationum retardant, priuatumque tribunal
erigentes, vel irritas, vel iniquas eas adiudicant? nec è Diuo Gelaſio Pontifice
erubeſcant huiuſmodi doctorculi pro ſuâ ſententiâ effatum illud afferre, quod
Pontifex ille Sanctiſſimus de Dioſcoro hæretico pronunciauit, quód ſcilicet nul-
lum hic anathemate percutere poſſet, eum iam è fidelium communione ſegre-
garetur.

Quanta Diui Anſelmi Bellhacenſis Antiſtitis obſeruantia erga excommunica- Sur. in eius
tiones fuerit, & quàm longè ab eo diſceſſerit, vt eas vel irritas vel iniquas pronun- vit. 20. Iunij
ciaret, ex hoc colligas velim, quod ipſe cum Comite Huberto peregit; Presby-
terum carceri hic dedit, quem cum libertati reſtituere nollet, tàm induſtriè ſe
B geſſit Antiſtes, vt eum è carcere eduxerit, vt eum iterum carceri darent Comi-
tis adminiſtri, violentia & inſidijs laborarunt, ſed egregiè ſe Presbyter ab eo-
rum vi defendens grauiſſima vulnera accepit, quibus proximè mortem cruen-
tam oppetijt: aliqua etiam bona ex Epiſcopi prædijs Comes ſibi audacter poſtu-
labat; vtroque igitur titulo, poſt benignas neglectas Epiſcopi correctiones, ana-
themate percuſſus ab eo eſt, licet Hubertus Apoſtolicum Priuilegium educeret,
quo iactabat, ſe tantùm ſummi Pontificis anathemati ſubiacere; quapropter,
cùm illud omnino Comes negligeret, grauiori eum interdicto rurſus Antiſtes
caſtigauit; Ad Pontificem profugit Comes, eumque certiorem fecit de ijs, qui-
bus Pontificum diploma contemnens Epiſcopus eum vexabat; Archiepiſcopum
illicò Pontifex ad Anſelmum miſit, vt Comitem ſine aliquâ temeritatis notâ ab
eo interdictum abſolueret, & quando id facere Antiſtes ipſe recuſaret, nullâ
morâ præpeditus Archiepiſcopus ipſe hoc facere teneretur. His à Diuo Anſelmo
C acceptis, reſponſione hac ſuam ſententiam explicauit, *qui iuſtè ligatus eſt ſolui
non debet, niſi prius per pœnitentiam ſatisfaciat illi, quem læſit, atque ita, & ſi for-
taſſe non digne & pro meritis, ſaltem miſericordia perſuadente, & iuſtitiâ parcente
Catholicæ Eccleſiæ reſtituatur: neque enim vel ipſi Beato Petro ſic eſt collata hæc pote-
ſtas, vt vel non ſoluenda ſoluere, vel non liganda ligare debeat: quantò igitur minus
nobis? Id igitur certum habetote, me à ſemel pronunciatâ ſententiâ non deflexurum,
ſed eam plane retenturum.* Epiſcopalem fortitudinem admirati Præſules abie-
runt, abſque eo quòd impertitam à Pontifice authoritatem exercerent; ſed Pon-
tificijs ſuis litteris Pontifex eo abſoluto, id Diuo Anſelmo communicauit; tàm
acerbè ipſe hoc tulit, vt, Epiſcopali dignitate depoſitâ, Carthuſiam ſuam repete-
ret, è quâ tùm ardentiſſimis precibus, tùm ſuâ authoritate Pontifex eum edu-
ctum ſuæ ſedi reddidit; illud tamen hic ſeriò animaduertendum eſt, quod Co-
mes Hubertus licet Pontificiâ poteſtate abſolutus, tantiſque moleſtijs ab Epi-
ſcopo exacerbatus, vt ſaluti ſuæ perfectiùs ſecuriùſque conſuleret, ſupplex ad
Anſelmum accedens ei ſe ſubiecerit, veniamque poſtulans & paratiſſimum ſe ad
quamcumque pœnam ſuſcipiendam exhibens, ab eodem Antiſtite, à quo fuit di-
D ris obſtrictus, voluerit exolui. Non is ego ſum, vt hic vel damnare vel com-
mendare velim, quæ hactenus de Diuo Anſelmo narraui, illud tantùm vſurpan-
dum hic non immeritò cenſeo, quod de Diuo Malachia Diuus ait Bernardus.
Ego vero illud nec in Sancto redarguendum, nec vſurpandum conſulo ei, qui San- D. Bern. in
ctus non fuerit. vit. S. Malac

Hæc referre placuit, vt eorum audaciam compeſcam, qui vt doctrinæ famam
aucupentur, odium aut contemptum in Epiſcoporum poteſtatem deuoluunt, ſibiq;
fas ducunt, vt eorum excommunicationes, quas cæteroquin propugnare & tueri
deberent, labefactent & damnent.

Accommodatum hic eſſet, vt obſeruantiam, qua Henricus Cæſar eiuſque ma-
gnates anathema ab Epiſcopo concitatiſſimâ irâ æſtuante indictum exceperunt,
commemorarem, & humillimas pœnas, quas ad illud exuendum propriâ voce P. Menoch.
exoluerunt, licet iritum illud eſſe iure merito probare potuiſſent: quia ſtuore p. 3.
cenni. 6. c. 2

tamen recentiſſimè hæc à pio Scriptore narrantur, ex eo Lector tuæ voluptati
indulgeas velim. A

Lentum ad Excommunicationes inſligendas Epiſcopum fore, & ad eas exoluendas paratiſsimum. Cap. XXXVI.

QVO magis grauia & formidanda ſunt Eccleſiaſtica anathemata, quò ma-
magis pernicioſa ea ſunt & Dei ſuffragio approbanda, eò etiam cautiùs
ſeriuſque tractanda, adeo vt, nec leui aliquâ ratione, nec abſque in-
genti neceſſitate, nec extra iuſtitiæ leges ſit vllatenus euibrandum. Politicum B
regimen, quod nullà horum conſideratione habitâ iudicium capitale pronuncia-
ret, Tyrannicum audiret, & Tyranno ſæuior ille diceretur Antiſtes, qui beni-
gnitate authoratus ad ſententias ferendas, quibus mors ſpiritualis inſligitur, in-
cautè feſtinaret. Homicidam eum iure appellaueris Medicum, qui in ægro cu-
rando nec eius habitudinem, nec medicamenti vim recogitans & librans, ſui
arbitrij lance propinanda pharmaca metiretur; iniquus & efferus audiret ille
Pater, qui leui aliquâ de causâ hæreditate filium ſpoliaret facilè emendandum:
An non igitur homicida iure vocandus eſſet, & efferatiſſimus parens ille Antiſtes,
qui nec tempori, nec neceſſitati conſulens tam violento anathematis medicamine
vteretur, quippe cœleſti patrimonio ſuos filios ſpoliaret, quos ſuauiori ferulâ poſ-
ſet ad pietatis regulam conformare?

Pretio omnibus excommunicationes erunt, ſi paręæ fuerint, & ſui contemptû
facilè parient, ſi frequentes: ſi ſæpiùs in terras fulmina igneſcerent, ex eorum C
frequentiâ nullum ferè terrorem incuterent; tàm formidanda ea vel ſtrenuiſſimis
animis ſunt, quia rara.

Gloſ. ibi. Cùm Diuo Petro & Apoſtolis claues Deus impertiuit, ad Cæli fores vel reſe-
randas, vel obſtruendas, prudentiæ etiam clauem dedit, quâ dignos ſecernerent
ab indignis, eoque modo, quo ſol ſuâ eâdem luce ceram emolliens & cænum ob-
durans virtutem exercet, quæ vna quidem eſt, at duplicem parit effectum: Cla-
uis, hoc eſt, Epiſcopis impertita poteſtas tùm ligandi tùm abſoluendi, vna qui-
Landolp. de vit. Chriſti p. 2 c. 1. dem eſt, ſed, vt Landolphus docet, duabus conſtat integralibus partibus, quæ in
eo verſantur, vt prius res diſcutiantur, & ſententia poſtea conſona æquitati fe-
ratur.

Vtique in Epiſcopo damnandus & fędus eſt furor, ſed fędiſſimus & planè mon-
ſtruoſus in diris inſligendis; quid enim diſformius, quàm leuiſſimâ de causâ in ſty-
giam abyſſum agere præcipites animas pretioſiſſimo Chriſti cruore redemptas?
hoc certè ſe crimine implicauit Maximianus Antiſtites concitato furoris impetu
D. Greg. l. 12. epiſt. 6. raptus, quem Diuus Gregorius benignè corripuit; Diuus autem Leo ad Vien-
De Leo. ep. 89. ad Epiſc. Vienn. nenſis Prouinciæ Antiſtes ſcribens ſuæ eloquentiæ pondus exeruit in eis admo- D
nendis de nimiâ facilitate, quà ad huiuſmodi interdicta properant: *Nulli Chri-
ſtianorum facilè communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium ſacer-
dotis, quod in magni reatus vltionem inuitus, ac dolens quodammodo debet inferre
animus iudicantis: cognouimus enim pro commiſſis & leuibus verbis quoſdam à gra-
tiâ communionis excluſos; & animam, pro quâ Chriſti ſanguis effuſus eſt, irroga-
tione tàm ſaui ſupplicij ſauciatam, & inermem quodammodo, exutamque omni muni-
mine, diabolicis incurſibus, vt facilè caperetur, obiectam.*

Conc. Sardi. can. 14. Vt incommodum hoc repararet, Concilium item Sardicenſe laborauit, le-
Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de reform. gemque ad hoc idem condidit; demum Tridentina Synodus tota in eo eſt, vt per-
quàm cautè in re adeò lubricâ & molli procederemus, ne leuiſſimâ de ratione
animæ illaqueentur, in venenum migret antidothum & à dirarum frequentiâ ea-

rum

A rum vſus obſoleſcat. *Quamuis excommunicationis gladius neruus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valdè ſalutaris; ſobriè tamen magnáque circumſpectione exercendus eſt: cùm experientia doceat, ſi temerè, aut leuibus ex rebus excutiatur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm ſalutem.*

Quin Iuſtinianus Imperator, qui audacter in ſacris agendis rem ſuam immiſcebat, ſceptroque Cæſareo Epiſcopalem lituum regere contendebat, lege ſua, quæ *Authentica* vocatur, ſtatuit, ne excommunicatio properè inferretur, & vt vulgò fertur *ex abrupto*: Et quamuis Cæſaris mens eſſet, vt ſacros Canones validiùs roboraret, eam tamen clariùs ſignificare debebat, ne ſpecimen daret, quo leges Epiſcopis ferret, quorum leges ipſe potiùs erat ſuſcepturus. Zelus quidem commendatur, ſed eius modus reprobandus omninò eſt. § omnibus auth. de ſacros Epiſc.

Verùm quò mea me trahit oratio? noſtra repetamus: Diuus Damianus, eo quo ſemper piiſſimo dicendi conſueuit ardore, ad Alexandrum Secundum ſcribens ſignificauit, hanc ad infligenda interdicta facilitatem in humanum quodB dam eſſe ſalutis humanæ diſcrimen: voraginem inexhauſtam eſſe, quâ innumeræ gentes abſorbentur, populorum excidium eſſe, quò præcipites ſæpius ſe actos agnoſcunt, quam è viâ aberraſſe, & leui non rarò de cauſa, hæreticorum inſtar, ab Eccleſiæ corpore ſeiunguntur; prætereà iuſtitiam ipſa ſubuertitur, cùm eàdem pœna crimen vel graue vel leue damnetur, & Stoicorum ſententia probari videatur, quæ peccata omnia æqualis ponderis ſtatuebat. Grauiſſima ſimul & perniciosiſſima res hic agitur. *Non tribunalium more, vel forenſis examinis, aut libertas adimitur, aut poſſeſſio confiſcatur, aut pecuniæ mulcta reus adducitur, ſed Deo potiùs omnium ſcilicet bonorum auctore priuatur.* D. P. Dam l. 1. epiſt. 14

Regulatis hic ego Præfecti ſimplicitatem omittere abſque commiſeratione non poſſum; hic enim legem quandam ſubditis ſuis pronuncians eam verborum formulam iudis appoſuit, quæ in Apoſtolicis diplomatis infertur. *Si quis contra hæc attentauerit, aut præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & BeatoC rum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.* Apud Raynand de bono regim. l. 3. punct. 2. num. 3.

Primum igitur, quod in hac re cauere diligentiſſimè tenentur Antiſtes, illud eſt, ne ſacrum gladium euaginent, niſi re totâ ſerio maturéque diſcuſsâ, & graui aliqua de cauſa. hæc enim ſi ipſi præſtiterint, ea ſeruabunt, quæ ex magni viri ſententiâ probatum regimen componunt: hæc autem ſunt ſubditorum ſaluti diligentèr euigilare, & ſingulari cum temperantiâ iuriſdictionem exercere, ne modeſtiæ præſcriptos limites egrediatur, do eius verba: *Nihil aliud eſſe imperium, vt ſapientes definiunt, niſi curam ſalutis alienæ: bonique eſſe moderatoris, reſtringere poteſtatem.* Ammian. Marcell. l. 29.

Inter Diui Antonini Florentini Antiſtitis geſta habetur, quòd grauiſſimis tantùm rationibus compulſus ad interdicta inferenda acceſſiſſet; quápropter cum ſemel ad diras imprecandas in eos, qui rem alienam ſed ex guam vſurpaſſent, ardenter ab aliquibus impelleretur, eo prorſus renuente, cùm permoleſtum illis hoc eſſet, vir Sanctiſſimus, candidiſſimum panem ad ſe allatum gerens, in eum horrendas diras pronunciauit, ad quarum ſonitum nigerrimi carbonis inſtar deturD patus ille eſt: tum ille: quis tam licet extremâ fame confectus ex iſto manducare voluerit, quin eum ne quidem in os inferre? ſed longè fœdiores Deo, Angelis, hominibus, illorum animæ ſunt, quas dirarum nexus obſtrinxit; quid igitur mirum, ſi ne leui de causâ in tantam nigredinem animarum candor immutetur, tardus ego & mutus fuerim ad preces veſtras audiendas? conuerſus inde rurſus ad panem ait, inflictâ excommunicatione te libero; ad quæ primæuo candore panis efflorui. Apud Suriū 4. Maij.

Digitized by Google

§. I. A

SEcundò caueat Antiſtes, ne primâ veluti pugnâ gladium hunc euaginet, ſed poſtremum veluti agmen,& ſubſidiarias vires educat,cum poſt multa vtrimq; certamina res ad triarios venit ferro dirimenda; profectò reprobatur ille medicus, qui ſuauioribus neglectis medicaminibus, ferrum primò ſtringit, vt ſecet, ignem primò apponit, vt vrat, mordacia primò adhibet vt laceret. Quid intentatum omiſit Apoſtolus, antequàm incæſtuoſum Corynthium ſacris interdiceret? cùm nulla ei ſpes emendationis effulgeret, Apoſtolicum in eum fulmen intorſit.

Iam ſuperiùs Eccleſiaſticæ diſciplinę quoſdam veluti gradus nos compoſuimus & paucis eos verbis ſub methaphoræ velo Diuus olim Clemens Pontifex deſignauit hac periodo definitos. *Ne igitur facilis ſis & praproperus ad ſecandum,* B *neque velociter ad ſeram dentatam proſilias: quin potius vtere prius ſcalpello ad ſecandum apoſthema, vt cauſa morbi, qua intus reſidet, educta, corpus ſeruetur a dolore incolume. At ſi verò, quem a pœnitentia alienum videris,& obduruiſſe, hunc te cum mærore, vt inſanabilem eÿce ex Eccleſiâ.*

Conſt. Ap. 6. 2. cap. 4. alias 45.

Ad hanc itidē rem pręſtantiſſimus Innocentius Tertius in Oecumenicâ Synodo decreuit, vt ad excommunicationem vibrandam nullus vnquam poſſet Iudex accedere, quin potius debitæ admonitiones fierent, & non abſque manifeſtâ & rationabili causâ; quòd autem poſtremum omnium medicamen hoc nobis adhibendum ſit, cùm iam penitus prauæ cupiditatis iugo ſubactâ ratione nulla ſuauior via Præſuli remanet, qua delinquenti priſtinam pietatem aperiat; Tridentina etiam Synodus ſtatuit, quæ faciendas priùs admonitiones neceſſariò docet; Felinum alioſque Canonum Magiſtros inſignes perlegat Lector hac de re (nec enim operæ pretium duco, his me forenſium diſputationum vepribus cruciare) vbi etiam multa reperies euenta, in quibus licet à vulgari viâ diſcedere, & eas C cautiones omittere, quas alibi aſſerunt admittendas.

C. Sacro 4. de ſent. excomm.

Concil. Triden ſeſſ. 5. decretor c 3 Felin. in c. cum ſit 5. de apell.

Neceſſitatis ineluctabilis impetus Diuum Ambroſium traxit, cùm Cæſarem Theodoſium ab ingreſſu templi prohibuit; Theſſalonicenſis enim cædes tàm immanis fuit, vt eius ſanguis ad Diuinitatis ſolium cruentas voces emitteret, & criminis attrocitatē pędicaret; eademmet neceſſitate compulſus fuit, vt Maximum Tyrannum percelleret anathemate: cuius vi ad pœnitentiā adduceretur de morte iniquiſſimâ,qua ſupremū Dominum per ſummuū nefas confecerat eiuſque ſanguinis ſordes fletibus ſuis ablueret, quem ad vindictam luctuoſè prouocantem,vt de ſanguine Abelis ſcribitur,Deus audiebat.Cęterum ſpectatiſſimus ille Archiepiſcopus per quàm cautos & lenios nos ipſe deſiderat,adeò vt paternâ charitate vulnus tractantes neceſſitatis vi ferrum ſtringamus, nec ſine dolore illud vibremus. *Cum dolore amputatur etiam, qua putruit pars corporis, & diù tractatur, ſi poteſt ſanari medicamentis: ſi non poteſt, tunc a medico bono abſcinditur. Sic Epiſcopi affectus boni eſt, vt optet ſanare infirmos, ſerpentia auferre vlcera, adurere aliqua, non abſcindere: poſtremo quod ſanari non poteſt, cum dolore abſcindere;* ſic ille. Diſcrimen, quod inter ſpiritualem & carnalem Medicum intercedit, poſtremis hiſce D verbis exprimitur: hic enim, vt ſuæ medicæ facultati obediat ægrumque ſanet, in purulento corporis membro ſecando, nullo animi dolore vexatur; ille autem, quia ſimul pater & caput eſt, & in ſui ipſius partem ſæuit, facere non poteſt, quin ad ſecandum membrum accedens non ingemiſcat & intimo corde triſtetur: blandiſſima namque Mater Eccleſia, quam Epiſcopus repræſentat, ſordentem & infectum filium videns, temperare ſe à dolore non poteſt, & animi cruciatus excutere; audi rurſus Ambroſium: *Compatitur enim quodam ſpirituali dolore natura, cum ſuos liberos lathalibus vitÿs ad mortem cernit vrgeri.*

Paulin. in vit. S. Ambroſ.

D. Ambr. l. 2. offic. c. 27.

D. Ambro. l. 5 in Luc. c. 7.

Ab Hugone Cardinali hoc idem monemur; qui etiam de quodam Epiſcopo refert, qui in anathematis ſententia enuncianda vberrimis lachrymis affluebat, è quibus delinquentis emendatio frequentiſſimè emergebat. De Brioċenſi etiam Præſu-

Vgo Card. in 1 ad Corint. c. 5.

Præſule ſancto Guilielmo ſcribitur, non ſine ingenti triſtitiâ ad imprecandas di-
A ras acceſſiſſe. Proh quanti roboris lachrymæ ſunt, ſi interdictum comitentur! Sur. 29. Iuli
quàm facilè delinquentium animi emolleſcunt, ſi compertum eis fuerit, quàm
moleſtum, quàm triſte & propè luctuoſum Paſtori fuerit in ouem ſæuire, eamq;
ſeueritatem non ex odio ſeu ex amore rigeſcere, non ex imperio, ſed è ſuo mu-
nere armari.

§ II.

CAuendum tertiò eſt, vt ad perfectæ iuſtitiæ amuſſim anathema componatur:
ſi enim in quâcumque ſententiâ ferendâ, reſpicienda primò iuſtitiâ, quantò
maiùs expendenda & libranda hac in re illa eſt, vbi de populorum ſalute definit,
& immortalis beatitatis patrimonium rapit; cum ad huius ſententiæ partem Cę-
B lum ipſum aduocetur, quàm enorme monſtruoſumque flagitium eſſet, ſi ad
iniuſtam ſententiam ferendam, ipſam rectiſſimam cæli iuſtitiam traheremus.

Iuſta autem nunquam eſſe poteſt, niſi cùm vel in contumaces, vel è læthali
grauique peccato vibretur; vnanimes tùm Theoſebiæ, tùm Canonum Magiſtri
hoc aſſerunt, & in plurimis è meis deciſionibus licet perlegere.

Quòd ſi nulla iuſtitia ſuffultus anathematis molem Antiſtes erexerit, & tàm
graue perniciosumque ſupplicium in aliquem è ſuis deuoluerit, quis ignoret,
læthali ſe crimine implicare, eumque imitari, qui ramum ſecuri amputaturus,
ictum in ſe ipſum vibrat, & vulnus infert? Auguſtini hac de re ſententiam ſacri
Canones afferunt hoc ſtylo deſcriptam. *Illud plane non temere dixerim, quòd ſi
quiſquam fidelium fuerit anathematizatus iniuſte, potius ei oberit, qui facit, quàm
ipſe hanc patitur iniuriam*: huic adhæſit etiam Diuus Bonauentura; quin ad Diui
num Tribunal euocandum ac de eo rationem reddendam docet Diuus Antiochus,
*non enim vinculum eiuſmodi impune erit, ſiquidem iniuſte, potius ei oberit, qui facit
C quàm ipſe hanc patitur iniuriam*: Quin ſe Epiſcopali Sacerdotio facere indignum,
& ſe diuinâ authoritate deſpoliantem, non vt Epiſcopum, ſed vt priuatum virum
in eo opere videri docet etiam Magnus Gregorius, *Ipſe ligandi atque ſoluendi
poteſtate ſe priuat, qui hanc pro ſuis voluptatibus, & non pro ſubditorum moribus
exercet.* Quin ſe homicidio polluere, imò fratricidij reum ſe præſtare, cum fratrem
ſuum, non corpore necet, at ſpiritu in ſuis Conſtitutionibus apud D. Clementem
Pontificem Apoſtoli docent his verbis, *Scitote enim, quòd qui, qui eum iniuriam
non fecit, eijcit, aut qui ſe conuertit non recipit, fratrem ſuum occidit, & ſanguinem
eius fundit, ſicut Cain ſanguinem fratris ſui fudit, cuius ſanguis, qui ad Deum cla-
mat requiritur. Iuſtus enim a quopiam iniuſte cæſus apud Deum erit in requie ſem-
piternâ: ſimiliter eueniet ei, qui ab Epiſcopo ſine cauſa fuerit excommunicatus. Qui
tanquam peſtiferum eijcit eum, qui eſt extra culpam, is quidem ſæuior eſt inter-
fectore.*

C. nemo Epiſcop. 11. q. 3.
D Thom. in ſuplem. ad 3 q. 1. art. 3.
D. Bonau. in 4. diſt. 18
in vit. pa. d. diſt. q Dixi in deciſ. 45. & dec 48 n. 18. p. 1. & deciſ. 105. n. 21. & ſeq. p. 2.
C. illud. 89. 11. q. 3.
D. Bonau. op. quare frat. Min. prædic.
D. Gregor. ho. 26. in Euang.
C. ipſe 60. 11. q. 3.
Clemens in Conſtit. Apoſt l. 2. c. 21.

Perge: ipſemet Antiſtes ſuomet anathemate, ſi iniuſtum fuerit, vt ità loquar
magis percutietur, quàm reus; Diuus Nichon apud Balſamonem hæc docet.
*Qui pœnam præter rationem imponit, ipſe eſt ſegregatus, & ipſe debet eam pœnam
D ſuſtinere*; cui Magnus Gregorius præiuit hæc ſcribens, *ſi quis illicite quenquam
excommunicat, ſe ipſum, non illum excommunicat.* Verùm quidem eſt, vt ſuperiùs
docui, iuſtè ne, vel iniuſtè anathema inferatur, promptiſſimè & obſequenter
excipiendum à ſubditis eſſe, eiuſque humillimis precibus abſolutionem poſtu-
landam.

D. Nicho in epiſt. ad Eno ſt. in 3. Bibliot. pat.
D. Gregor.

Ex aduerſo autem, vt ſubditi reuerentiam Antiſtes agnouerit, contumaciâque
depoſitâ ab eo ſuorum criminum veniam poſtulare, & ad quæcumque ſupplicia
inferenda paratiſſimum & alacrem animum exhibere, repellere eum inhumanè
non debet, ni fortè id fecerit, ad eius conſtantiæ in vitij fugam experimentum fa-
ciendum, vel iuſtam aliquam rationem haberet, quâ de eius ſinceritate dubita-
ret; hac enim de ratione Arrium repulit mendaci dolore pallentem Diuus Petrus
Alexandrinus Antiſtes, vel ſi ad aliorum terrorem & exemplum pro rei diuinæ

Sur. in vita S. Pet. Alex

dignj-

dignitate hoc ſibi faciendum eſſe iudicaret, vt iudicauit Cadurcenſis Antiſtes;
quem ſuperiùs memorauimus. Hæc ſi excipiantur, profugum & prodigum filium expanſis vlnis debet pater excipere, & ore dulci complecti; deuiam ouem occurrere Paſtor alacris debet, ſuiſque impoſitam humeris ad ouile reducere; pios omnes viros debet Eccleſia Mater aduocare, vt de gemmâ olim deperditâ & inuentâ ſibi gratuletur & geſtiat; hine factum, vt in ſuis conſtitutionibus Epi- A
Conſ. Ap. l. 2. c. 21. ſcopos omnes Apoſtoli admonuerint, vt paratiſſimi ſint ad pœnitentes omnes ſinu pietatis blandiſſimè excipiendos; do eorum verba. *Qui non recipit pœnitentes, oues Chriſti diſſipat, factus aduerſarius eius: vt enim iuſtus eſt Deus in iudicandis peccatoribus, ſic eſt miſericors in recipiendis conuerſis. Miſericordiam enim, & in-*
Pſal. 105. *dicium cecinit et Dauid ille Deo charus.* Egregium de quâ re exemplum Diuus nobis Paulus ſubminiſtrauit in illo Corinthio ciue, quem á piorum ſocietate ſegregatum Satanæ deuouerat; clementiſſimè enim eum excepit, eiuſque famæ peramantèr conſulens, ab eius ſcelere nominando abſtinuit, ac ſi iam illud penitus oblitus ſuo ex animo deleuiſſet; quapropter Corynthijs præcepit, vt alacriter & benignè eum excipientes ſibi rurſus indulgerent. *Sufficit illi, qui huiuſ-* B
2. Cor. 16. *modi eſt obiurgatio hæc, quæ fit a pluribus, ità vt a contrario magis donetis & conſolemini, ne forte abundantiori triſtitiâ abſorbeatur, qui eiuſmodi eſt.*

His conſentaneum illud eſt, quod de Vaſcone quodam milite ſacra rerum geſtarum monumenta referunt; eum enim, vt ad ſuam vitam ſeruandam ad extre-
Baron. ann. 84 to. 2. mum diſcrimen adductam, ni ſui Ducis imperio obediſſet, reluctanti animo Presbyterum quemdam occidiſſet, ad Epiſcopum poſtea accedens magnoperè cum gemitu ſe ab inflicto anathemate poſtulans exoluendum, ad Pontificem ſuis cum litteris eum miſit; ad hunc, dum ſecundâ Paſchatis die Pontificali ſacro in Vaticano templo adeſſet, & poſt Euangelij Lectionem ſuo in ſolio aſſideret, demiſſiſſimo vultu ſe ſupplex Vaſco miles aduoluit, & largiſſimis fletibus emanans, ſe flagitij reum confeſſus veniam humillimè poſtulabat: adſtantibus præcepit Pontifex, *requirite pro quâ culpa*; quâ auditâ ad reum conuerſus ei dixit, *cur Epiſcopum tuum non expectabas?* cui reus, omnibus adamuſſim relatis, ſui Epiſcopi litteras C
obtulit; tunc Pontifex Epiſcopo dextrorsùm adſtanti: *Recogita auctoritatem diuinam, quali pœnitentia hic mortuus poſſit ſuſcitari &c.* hæc meritò perpendens Cardinalis Baronius ait, *Illud magnopere obſeruandum eſt, quòd inter ipſa miſſarum ſolemnia de peccatore pœnitente oblatum iudicium, non iuſſum differri, nec reijci in aliud tempus peccatorum pœnitentiam implorantem; ſed audiri, & eius ſaluti opportunis remedijs conſuli, quod ſecundum Sanctum Gregorium nullum gratius ſacrificium Deo offeratur, quàm animarum ſalus, ipſa conuerſio peccatorum, propter quos ipſum incruentum ſacrificium Deo offeratur.*

Ex aduerſo, quàm pernicioſi Chriſtianæ Religioni ſint illi Præſules, qui obdu-
Baron ann. 958. rato animo pœnitentes viros à ſe reijciunt, ex eo ſatis intelligi poteſt, quod purpuratus idem ſcriptor recitat. Saracenorum Dux Ametas pagum quendam Herculis nomen præferentem expilandum vaſtandumque militi ſuo tradiderat, Presbyter, qui fortè ſacroſanctam hoſtiam Deo litabat, vt bellicum fragorem concepit, ex altari diſcedens in Saracenos irrupit, ſuoſque conatus exerens alios vulnerauit, alios occidit; reprobauit hoc facinus Antiſtes, eumque in pœnam ab exercito Sacerdotio interclusit: vt ei rurſus redderetur pluries ille ſupplex ab D
Epiſcopo poſtulabat, ſed fruſtrà: furore tunc immaniſſimè concitatus Saracenis ſe adſcripſit, & Chriſtianum nomen exuens, ferocientis animi violentiam in Chriſtianos omnes luctuoſiſſimè exercuit, & ingentia damna non in Cappadociâ tantùm, ſed in alijs etiam conterminis regionibus, furore duce, diſſeminauit.

Quàm

A Quàm neceſſariò in Epiſcopis Patientiæ virtus requiratur, eò quod ad Crucem & Martyrium aduocentur. Cap. XXXVII.

PATIENTIA *vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem Dei facientes; reportetis pro-* Hebr. 10.
miſſionem; non ſacris tantùm è ſedibus patientiæ neceſſitas & excellentia 36.
nobis aperitur; ipſimet Ethnici ſuperſtitionum tenebris inuoluti, eam docere,
eam exercere valuerunt; Bionem præ cæteris audi apud Laertium, *Magnum eſſe*
B *malum non poſſe ferre malum; abſque hoc enim nulli poteſt eſſe vita ſuauis.* Antiſthe-
nes verò licet è philoſophiâ ad ſuum animum ritè componendum plurima opu-
lentè collegiſſet, hoc vnum in ſe requirebat, Socraticam ſcilicet patientiam. Lactant.
Tàm illuſtris egregiaque virtus hæc eſt, vt, Lactantio Firmiano teſtante, ad eius Fir.l.5.di. Inſtit.
commendationes & præconia deſcribenda, non Oratores tantùm eloquentię ſuę
neruos intenderint, ſed vulgus ipſe, reliquis cæteroquin virtutibus infenſus, exi-
miè eam commendet & honoret.

Verùm præ cæteris omnibus ea nobis neceſſaria eſt, multis nominibus exer-
cenda: ſicut enim tùm Chriſtiani, tùm Superioris, tùm Epiſcopi perſonam geri-
mus, ſic triplic icurarum mole laborantes, triplici titulo eâ præcellere & effulgere
tenemur.

Ea ſacri baptiſmatis vis, vt nos Dei filios ſtatuat, Chriſti milites inſcribat;
ſed patientia ea eſt, quâ veri Chriſtiani probamur; tàm ſplendido ſtipendio vi-
demur indigni, ſi patientiam exuamus; ſi calamitoſas rerum vices pati neſciamus,
C ipſammet noſtram fidem dubiam facimus, ipſa Chriſti vexilla væcordi fugâ de- D. Auguſt.
ſerimus: *ſi putas te non debere pati tribulationem, non dum cœpiſti eſſe Chriſtianus,* in pſal. 15.
ſic Auguſtinus; quapropter vt aliarum virtutum Reginam nobis hanc excolendam D. P. Dam.
& ſtudioſè addiſcendam docuit Diuus Damianus, eâ potiſſimùm de ratione, l.6.epiſt.32.
quam Conſtantinopolitanus Antiſtes affert, hoc eſt; quià *a Chriſtiana vita inſo-* b D. Chryſ.
lubile vinculum eſt tribulatio: ſed omnium optimè Tertullianus ait, adimpleri ea hom. 67.ad pop.
nullatenus à nobis poſſe, quibus Chriſtianæ fidei titulo obſtringimur, niſi patien- Tertull.l. de
tiæ auxilio roboremur. patient.c.15

Si ergo ad priuatæ vitæ calamitates retundendas, patientiæ clypeo obarme-
mur oportet, quid de eo dicendum, qui populorum regimini præeſt, & ſexcen-
tis vndique curarum moleſtiarumque aculeis obſidetur & vexatur? Aurea re-
gnantium ſolia ſtupido ferè lumine ſpectantur à populis, ac ſi eorum in ſede fę-
licitas ipſa ſuam collocaſſe ſedem videatur; mare illa eſſe opinantur, quod nullis
ſcopulis rigeſcat, nulla tempeſtate ferociat, at ſerenâ ſemper & blandâ ſpecie
ridens, ſpeculum Cælo præbeat intuenti; Olympum ea quis appellat, cuius fa-
ſtigium nulla curarum nubila attingunt, nulla ventorum rabies vexat, nulla hu-
D manarum viciſſitudinum procellà turbatur. nullo Cæli furentis ictu percutitur.
Nos miſeros! quàm craſsè decipimur, quàm ſtolidè inſanimus? Euripos meritò
ea dixeris aſſiduo fluctuum verbere repercuſſos; Aeoli potius aulæ ea egregiè
comparaueris, Aquilonum Eurorumque impete circumſtrepenti: Benè eſt; non
gemmis, at ſpinis rigeſccte & obrui diademata Regum credas: curas mordacil-
ſimas fouent purpurea paludamenta, moleſtijs trabeæ ſcatent, & abſynthio po-
tius quàm nectare opiparæ dapes condiuntur. Sanè ſi Gygis annuli magiſterio
Regiarum ædium adyta & ipſa Principum corda inuadere & ſcrutari populo per-
mitteretur; illud Diui Chryſoſtomi approbaret, quod *nec Rex procul a curis, &* D.Chryſ.
cruce vitam agit, ſed vitam viuit plenam multis tribulationibus. Mori & pati hom.66.ad
omnibus datum, ait Euripides. Quin quò celſiora ſunt montium culmina, eò popu.
citiùs & faciliùs fulmine feriuntur. Inſanientis eſt, vt quis aliorum gubernatio-

num præfectus exiſtimet nullâ ſe curâ purgandum, nullis moleſtijs implicandum:
qui hoc ſibi ſuadet, præterita ætatum opera, populorum vices, dignitatum pon- A
D. Cypr. epiſt. 2. ad Donat. dus ignorat; eloquenter igitur & ſimul ſapienter Cyprianus pronunciauit. *Exigit*
pœnas de potentiore ſublimitas, fœnore nocendi: quam fuerit amplior ſumma digni-
tatis & honorum, tam maior exigitur vſura pœnarum. Mihi certè probatiſſima
ſemper hæc ſententia fuit, è frequenti magnorum Principum conſuetudine.

Quid iam dicendum de Epiſcopo, quem non tantùm è ſuis Chriſtiana fides
enumerat, & populi ſuperiorem habent, ſed ad ſacram componendam diſcipli-
nam Deus elegit, ad voluptatum titillamenta retundenda, ad cupiditatum æſtus
comprimendos, ad vitiorum licentiam compeſcendam, ad proteruorum vecor-
diam effringendam, ad potentium ſuperbiam edomandam, ad ſacra iura tuenda,
ad ſæcularium faſtum eneruandum, & è Principum maximè ferocientium fauci-
bus ſacram poteſtatem incolumem propugnandam; an non hæc aliaque ſexcenta
facilè centurianda, curas, ærumnas, agnores, ſuſpiria, lachrymas ſecum præfe-
runt? adeò vt Epiſcopale onus meritiſſimè à D. Chryſoſtomo appelletur, *pelagus* B
laborum & abyſſus ærumnarum.

D. Chryſ. l. 3 de ſacerdot. Primus omnium Epiſcopus Chriſtus Dominus noſtræque Religionis conditor
ſapientiſſimus, ad molem hanc ſanctiſſimè firmandam, & ineluctabili forti-
tudine ſtatuendam fundamenta iecit in patientiá, quam ipſe primus exercuit, de-
ditque Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis exercendam: inepta viden-
tur hæc media ad eius magnificentiam & maieſtatem amplificandam, ſed reverâ
patientiæ ſubſidio clariorem adoleuit ad gloriam; quis enim neſciat, quòd tunc
Epiſcopi nomen, Martyrij cruciatus portendebat, cùm diligentiſſimi Principes
& Tyranni eſſent, vt Epiſcopos repetientes, immanium ſuppliciorum vi, eos vel
ad mortem vel ad perfidiam adducerent; hoc enim animo perſuaſum habebant,
vt facillimum eſſet exterrito, fugatoque Paſtore greges integros deuorare; hinc il-
Aluar. de planct. Eccl. art. 12 lud Apoſtoli, *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat; id eſt martyrium*
deſiderat; ſic apud Aluarum Pelagium Diuus Hieronymus interpretatur: licet C
autem tempeſtate quieſcente tranquillitati poſtea locus fuerit, cruentaque illa
mortis inſtrumenta è carnificum manibus, Tyrannorumque immanitate diſceſſe-
rint; adhuc tamen alia cruciamenta Deus diſpoſuit, quibus nos patientiæ hæ-
reditatem lucraremur; innumera enim & prolixa ſuperſunt animi tormenta, quę
eò magis nos cruciant, quò corpore delicatior animus eſt; Epiſcoporum magi-
D. Gregor. hom. 17. in Ezech. ſter hæc docet Gregorius, *Non ſine ferro & flamma martyres eſſe poſſumus; ſi pa-*
tientiam veraciter in animo cuſtodimus, qui alibi etiam in hanc ſententiam verba
habuit, *Mori a perſequente, martyrium in aperto opere eſt: ferre verò contumelias*
Idem ho 35 *& odientem diligere, martyrium eſt in occulta cogitatione*: ſi dum alij moleſtijs
& iniurijs nos excruciant, cupiditatum noſtrarum ebullientes æſtus nos ipſi com-
primimus & coërcemus, duplex in noſtri cordis theatro martyrium experimur:
D. Auguſt. quòd ſi Diuus Auguſtinus ait, quod *bonus Iudex eſt bonus martyr*, quantò magis
Epiſcopo hoc idem aptandum, qui non tantùm in forenſibus cauſis agendis, ſed
innumeris alijs permoleſtis operibus, quibus obſidetur, luæ mentis labores im-
pendit; piè igitur & prudenter ad Eugenium Pontificem ſcribens Diuus Bernar-
D. Bern. l. 2 de Conſid. dus ait, *Agnoſce hæreditatem tuam in Chriſti Cruce, ſi labor terret, merces inuitet.* D
Hæreditas noſtra è Chriſti teſtamento adſcripta, non in mundanâ ſuperbiâ ver-
ſatur, non in purpuræ luce ſplendeſcit, non in theſauris irradiat; in Cruce ea eſt,
& pro gemmis, quibus Regum diademata ſcintillant, ſpinas è ſuâ coronâ diſcer-
ptas in noſtris thyaris collocauit.

§. I.

HIS conſtitutis ea mihi ſententia frequens ſatis eſt, quòd ſcilicet ad noſtrum
Martyrium elaborandum, coniunctis ſimul animis, Tellus, Cælum, & Ere-
bus ipſe conſpirat; nequitiæ ſuæ vires omnes tellus intendit, vt pias Epiſcoporum
cogitationes euertat, vt eorum labores euacuet, vt authoritatem eneruet, & po-
teſta-

teſtatem quatiat, vt contumelijs dignitatis iubar obſcuret, vt ſermonum inſaniâ
A & obſcœnitate ipſorum candorem deturpet, vt calumnijs & oblocutionibus eum
inuadat, vt magnatum conatibus, quibus viros nefarios patrocinantur, oppu-
gnentur, Iudicum fraudibus illudantur; vides, vt tota fere terra vires exerat
ſuas ad Præſules cruciandos; nec mirum, ſi nos mundus oppugnet, qui ad Dei
libellam noſtra opera metientes, mundum ipſum ſuaſque leges oppugnamus: D.Chryſoſ.
optimè igitur Chryſoſtomus: *impoſſibile eſt, vt qui malis bellum indixit, preſſuris* in 2.Tom.3
careat; fieri nullatenus poteſt, vt qui ſacerdotale munus omninò velit explere,
tùm probis, tùm improbis placeat: nullus adhùc præſtans adeò fuit, vt hunc
mercurium ſiſteret; lapis iſte philoſophorum non cadit ſub oculorum aſpectum;
effingi quidem hoc poteſt, dari non poteſt; quando enim vitio virtus amicatur?
quàpropter Auguſta virgo, cum Diua Brigitta enixis eam precibus pro quodam D. Brigid,
Epiſcopo fatigaret, ei præcepit, vt Epiſcopo ſignificaret, triplici incommodo ſeu l.3. c.1
piorum Antiſtitum ſemitam laborare, anguſta ſiquidem eſt, ſpinis obſita, ardua ſi-
B mul & tortuoſa; anguſta quidē ea eſt ex improborū nequitiâ, qui pietatē deriden-
tes, monita, leges, preces, minas excutiunt; *Contra tales homines induat ſe Epiſcopus*
veſte patientiæ, & conſtantiæ, quia patientia grauia facit eſſe ſuauia, & illatas contu-
melias gaudenter tollerare: Spinoſa etiam ea eſt, è rerum aduerſarum copiâ, qui-
bus totus orbis obuoluitur; quàpropter eum Epiſcoporum monet, vt ſi pauperta-
tis & calamitatum aculeis crucietur, Chriſti cruciatus, paupertatemque reco-
gitet; ſi verò furoris & inuidiæ ſpinis præpungatur, Chriſti erga nos amorem
contempletur. Tortuoſa demum & aſpera ea eſt, ex offenſionibus plurimis, qui-
bus ad lapſum frequentiſſimè prouocamur: ab his vt caueamus, pes alter figen-
dus Cælo eſt, alio tota mundi pompa calcanda.

Ipſam Vaticanam Sedem Principibus omnibus tùm imperio, tùm ſanctitate
adorandam totam è ſpinis intexi, Diuus Antoninus Florentinus Antiſtes pronun- D. Anton.
ciauit. Spinoſa eſt Cathedra Petri; quid ergo eius adminiſtri roſas flores, & quibus in ſum. p 3
ornentur, expectent? quià tamen hæc eadem in quodam è meis paradoxis, & tit.22. c, 23
C luculentius infrà hæc eadem materia verſanda mihi eſt, ad ſecundum Martyrium
progredior, quo Epiſcopi ſtygijs artibus cruciantur. Ad hoc præſtandum illud
mente recogito, quod de Achab Iſraelitarum Rege ſacra refert hiſtoria. Vali- Author Pa-
diſſimam hic vrbem è Syriæ Regis poteſtate recepturus, tùm ſuas acies ducens, rad. 2. p. 1
tùm eas, quas in auxilium Rex Iudæ Ioſaphat ad eum tranſmitteret, ad illum ſup.par. .c.
oppugnandum feſtinabat. Obuius illi Rex Syriæ occurrit, vt eius vota præcide-
ret, hoſtileſque vires eluderet; ſuos igitur primarios Duces alloquens mentem
ſuam eis aperuit, quâ admonebat, vt gregarijs militibus contemptis validiſſima
irruptione totum belli robur in ipſum Regem Achab intenderent: *Non pugnabitis*
contra minorem & maiorem quicquam, niſi contra Regem Iſrael ſolum. Ex euentu 4. Reg 22.
Syriæ Ducis conſilij vigor enituit; ex vnâ enim Regiâ vitâ deletâ, totum bellum 31.
ſimul extinctum eſt: vno Achab pereunte, victoriæ decus penes Syrios effloruit,
& omnibus parta ſecuritas; illicò enim *Præco inſonuit in vniuerſo exercitu ante-*
quàm ſol occumberet, dicens vnuſquiſque reuertatur in Ciuitatem, & in terram ſuam, d.c.22.36.
Luciferum ſuperbiæ Regem Syriæ Rex deſignat, vrbes ſibi quotidie, hoc eſt ani-
D mas Epiſcopis ſubiectas vſurpantem: In eum obarmantur Epiſcopi, minoreſque
acies Sacerdotum & Religioſorum ad eas recipiendas educunt. Verùm Lucifer
exercitatiſſimus huiuſmodi bellorum Dux, tenebrarum Principibus, ſtygijſque ſui
exercitus Ducibus imperat, vt in ſolos Epiſcopos oculos ſimul & vires omnes
impendant, cum ex vnâ eorum iacturâ victoria tota dependeat; hinc factum, vt
cuncta ſemper ſuſdeque perturbent, procellas vbique excitent, tempeſtates in
eorum nomen & famam obarment; ad eorum contemptum fraudibus ſceleſtiſſi-
mis ſubditos impellant, ad iracundiam, odium, vltionem Epiſcopos ipſos con-
citent, curas omnes intendant, vt ipſorum zelus elangueſcat, vt vigor labefa-
ctetur, vt tædio affecti á morum integritate, á legum obſeruantiâ diſcedant;
vt deſidiæ otioque ſtudeant, vt priuatis vtilitatibus conſulant, vt commodis &
delitijs eneruentur; quàm benè ipſis innoteſcit, quòd iuxtà Diui Gregorij ſen-
tentiam, *Cum Paſtor per abrupta vitiorum graditur, neceſſe eſt, vt præceps grex*

ſequatur. Si exercitui Dux ſolus defuerit, actum de bello eſt, victoria breui coaleſcit, totuſque populus nullo negocio inter Inferorum plauſus adducitur in triumphum. A

Alia etiam argumenta non deſunt, quibus ad Epiſcoporum excidium inuehitur: efferatiſſimè enim inimicus in Chriſtum Dominum ſui triumphatorem inuictum Satanas eſt; cùm enim eius Regnum validiſſimis viribus ſemper oppugnauerit, ſuam imbecillitatem perpendens, quâ in cæleſtem ſuum Dominum virus nequit euomere, eius aſſeclas & adminiſtros inuadit, eoſque aggreditur, in quibus Chriſti dignitas elucet, quibuſque Chriſti imperium roboratur: meritiſſimè igitur Diuus Auguſtinus docebat, quòd licet nunc temporis Tyranni non ſæuiant, inferni tamen Duces non deſunt, qui ſæuire poſſint; tunc igitur cruciatus noſtri tollentur, cum Dæmonum potentia delebitur. *Non quia Diabolus modo per Reges non ſæuit, ideò non Chriſtiani perſecutionem patiuntur: ſi mortuus eſt Diabolus, mortua ſunt perſecutiones: ſi autem ille aduerſarius noſter viuit*, vnde non tentationes ſuggerit? vnde non minas, & ſcandala procurat? B

D. Auguſt. in Pſal. 124.

Cùm igitur in nos Inferorum tota vis obarmatur, cum flagitioſorum licenria in nos inſoleſcit, cum fraudibus vndique irretimur, ne animum deijciamus, nec hoſtilibus inſultibus obruamur; ſpe nos ipſos erigamus & oculis ad Deum directis in eius virtute robur noſtrum collocemus, in eius ſubſidio noſtræ vires augeantur; noſtram ipſe cauſam aget, rationes noſtras ipſe tuebitur, & cùm nos eius cauſa tot pati, & tàm ferociter aggredi ab Erebi furijs animaduertet, tantis ipſe viribus noſtram imbecillitatem roborabit, vt niſi nos hoſtili iugo ſpontè ſubijceremus, clariſſimum ſtygijs ex hoſtibus triumphum referremus.

Hebræus populus in atrociſſimi Deicidij pœnam Romanis armis profligatus, & ferè deletus, vt beneficia aliqua ſatis honeſta à Caio Imperatore reciperent, pro re ſuâ fore duxit, ſi Legatum aliquem ad Romanam aulam mitteret, qui tùm ſui nominis fama, tùm alacritate ingenij, tùm Eloquentiæ pondere Cæſareum ſibi animum compararet: vnanimes igitur ad id præſtandum elegere Philonem virum ſapientiâ prudentiâque toti non tantùm Iudeæ, ſed vniuerſo ipſi ſpectatiſſimum; periculosâ igitur, longâque nauigatione tranſactâ, Italiæ oras tandem appulit, & Romam inde acceſſit; hic quàm citiſſime animaduertit ſe in Principem offendiſſe, qui eo pretio ſcientias & prudentiam, quo gemmas Aeſopi gallus habebat; quâpropter non tantùm receptus honeſtè non fuit, repulſamque in omnibus paſſus, ſed contumelioſè ſatis & indecorè habitus abijt: animum ad hæc ipſe non fregit, quin magis erectus & fortis ad ſuos ait, *Bono animo nos eſſe oportet, quibus iratus eſt Caius; nunc enim Deus nobis contra illum aderit*. Sanè Ioſeph Hebræus, è quo hanc Hiſtoriam habes, affirmauit, eius verbis facta penitus reſpondiſſe. Habes hic Epiſcope tuam imaginem. Cum ſtygijs viribus, & Satanæ adminiſtris vt Dei legati vexamur, animum erigamus, recentique nos ſpe roboremus, ex ingenti auxilio, quo nos Deus ipſe confirmabit & in antidothum venena ipſa conuertet. C

Ioſeph. Hebreus antiquit. Iudai. l. 18 10 Idem c. 11.

Sed quò tertium Martyrium miſſum facimus? Mirandum ſanè, ad terræ Erebique martyria ſufferenda Cælum nos obarmat, & tamen ad nos cruciandos Cælum ipſum conſpirat? quàpropter Apoſtolos ſuos ad ſuam diſſeminandam legem mittens Chriſtus ait, *ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos*; ad Crucem miſſus ipſe fuit à Patre, ad crucem primos Epiſcopos miſit, quibus poſtea eorum ſucceſſores adhærent; Particula ea, *ſicut*, validiſſimam vim habet; nam iuxtà mentem Sanctorum Chryſoſtomi, Cyrilli, Theophilacti, & Ruperti Abbatis miniſterij ſimilitudinem exprimit; ſuos tunc igitur Vicarios Paſtores mundique magiſtros ipſe renunciauit, ſuam eandem poteſtatem aurhoritatemque eis impertiens: Epiſcopatum hic Apoſtoli ſuſceperunt, licet aliqui in eâ opinione ſint, quòd tunc inaugurati Epſcopi fuerint, cum Pentecoſtes die Diuinus Spiritus celitùs in eos elapſus eſt; alijque verò arbitrantur Petrum tantùm Chriſti manibus fuiſſe conſecratum, reliquoſque Apoſtolos ab eodem Petro: quidquid tamen de loco & tempore proferatur, conſentaneum magis videtur, quód omnes ab eodem Chriſto Domino fuerint ſacris initiati; ad mentem Diui Auguſtini hoc eſt, D

Ioann. 20. 21

Chryſoſt. Cyrill Theoph. Ruper. Ab. ibidem.

cuius

cuius ea ſunt verba, *Ipſe enim priuſquam ad Cælos aſcenderet, imponens nomen. Apoſtolis, ordinauit in Epiſcopos*, quod idem à Suario confirmatur; finis etiam ea particula ſimilitudinem deſignat, hoc eſt, vt Cyrillus & Leontius explicant, fidei propugnationem, morum diſciplinam, ſalutem populorum. D. Auguſt. quæſtnou.& veter. teſta. q.17. Suar. tract de fine, diſpt 10.ſect.1.n.8

Aptiùs tamen eâdem particulâ ſimilitudo ea explicatur, quâ quæ pertulit Chriſtus incommoda, nos pariter perferemus: calumniæ, oblocutiones, contumeliæ, contemptus, perſecutiones, aliaque ſexcenta, eductâ velut acie nos cruciabunt, vt beatitatis Diadema nobis elaborent, eumque nobis amorem ſignificent, quo ſuos Epiſcopos Chriſtus ipſe proſequitur: debes hæc Magno Gregorio ſic ea Chriſti verba explicanti: *Electos Apoſtolos Dominus non ad mundi gaudia, ſed ſicut ipſe miſſus eſt ad paſſiones in mundum mittit: quià ergo & filius amatur a Patre, & tamen ad paſſionem mittitur, itaque & diſcipuli a Domino amantur, qui tamen ad paſſionem mittuntur in mundum: itaque rectè dicitur, ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos; id eſt eâ charitate vos diligo, cum inter ſcandala perſecutionum mitto, quà me charitate Pater diligit, quem venire ad tollendas paſſiones fecit.* D.Gregor. ho.26. in Euang.

Habes iam quàm diuerſimodè cruciatus iſti in nos intendantur: vt ſacram à nobis auellat poteſtatem, nos Tellus excruciat; vt nobis commiſſos greges ſibi rapiat Dæmon, vt nos ſuâ beatitate coronet, nomenque noſtrum clariſſimum vbiq; faciat, Cælum. Hinc, cùm ex omnibus totius orbis incolis Saulum ſibi Deus elegiſſet, qui poſtea Paulus vas ſimul electionis & Epiſcopus inauguratus fuit, vt cæleſtis ſapientiæ theſauro diues Diuinam vbique gloriam amplificaret, & mendacium numinum cultum ſuæ vocis virtute deſtitueret, Epiſcopalis dignitatis faſtigio illud etiam inſeparabile Epiſcopis incommodum addiderit. *Ego oſtendam illi quanta oportet eum pro nomine meo pati.* Ignotum vulgo eſt, nec præ ſuâ imbecillitate eò ſe rarò porrigit, vt percipiat, amoris pignora eſſe calamitates: vt hæc percipias, Cælo magiſtro vtaris. Act.9.16.

§. II.

AB Ariſtotele inquiras, vnde nam Iris ſpecioſiſſima oriatur; è nube, reſpondebit, quæ rore grauis in pluuiam nondum effluxit, *Iris perfectiſſimè repræſentatur in nigerrimà nube.* Spectandam ſe non tradit è Cælo Iris pulcherrima, vt ſuâ diſcolori colorum pompâ mortalium oculis lenocinetur, niſi cùm pluuijs Cælum ſcatet; non igitur tranquillitatem portendere illa videtur, at procellas, non pacem, at bellum: in amoris tamen & pacis pignus Iridem depingit Deus. *Arcum mem ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & inter terram.* Diuinæ etenim omnipotentiæ opus eſt, vt diuerſis aduerſiſque adeó medijs tâm excelſum finem ſortiamur. Quodnam Diuini amoris illuſtrius & ſecurius ſpecimen eſt, & ad duriſſima quæque reproborum corda emollienda validius quàm quòd ad ſuam bonitatem agnoſcendam ſuâ nos ipſe luce illuſtrauerit Deus, cum calamitatibus & ærumnis immiſſis nos affligat & cruciat; amat dum ſæuit, dum vexat coronat: *Vobis datum eſt pro Chriſto, nonſolùm vt in eum credatis; ſed vt etiam pro illo patiamini.* Explicantem hæc audi Auguſtinum. *Vtrumque ad gratiam pertinet, & fides credentium, & tollerantia patientium, quia vtrumque dixit eſſe donatum.* Ariſt. l.3. meth. c.4. Geneſ.9.13 Philipp. 1. D Auguſt. l. de præd. ſanct.

Vt autem hæc veritas magis eluceſcat, quis ignoret, eam dignitatum, opulentiæ & fœlicitatis eſſe vim, vt noſtram mentem pondere ſuo prægrauantes, à cæleſtibus rebus amoueant, vniuſque telluris humilitati defigant: vt igitur Deus tanto nos diſcrimine ipſe ſubducat, ſui amoris ingenio, curis & moleſtijs nos obuoluit; quàm egregiè Auguſtinus. *Si ceſſaret Deus, & non miſceret amaritudines fœlicitatibus ſaculi, obliuiſceremur eum.* Quantum nobis ſuperbiæ faſtum inſinuat noſtræ dignitatis excellentia, titulorum faſtigium, populorum obſequium, veſtium ſplendor, Solij maieſtas, opum effluentia, palatiorum amplitudo, famulan- D. Auguſt in Pſal. 13.

mulantium turba, ſubditorum reuerentiâ? his profectò ſuperbiæ conatibus expugnata corrueret, niſi anxijs identidē moleſtijs, veluti Agallochi ſucco inſperſo A mundi deguſtata dulcedo nobis amareſceret; do verba Gregorij: *Deus donis ſuis flagella permiſcet, vt omne, quod in ſæculo nos delectat amareſcat & illud incendium ſurgat in animo, quod nos ſemper ad caleſte deſiderium excitet.* Ad Rizinienſem Epiſcopum aliàs idem ſcribens oſtendit, hæc ſatis in ſemet ipſo exercere; licet enim, ipſe ait, plurimis ipſe rationibus ad immortalem beatitatem optandam vrgeretur, ex innumeris, & peracutis angoribus, quos in Pontificali miniſterio experiebatur, validiùs ad cæleſtia vota compelli; dolores huiuſmodi admodum pergratos ſibi eſſe, eò quòd animum ſuam à terrenarum dulcedine rerum auellerent.

D Gregor. ho. in Ezech D.Greg. l. 4 epiſt. 35.

Profectò, cum adeò permoleſtus & amarus mundus ſit, adhuc tamen ineluctabili quâdam vi ad ſui amorem noſtros, animos rapit, ſi Præſulum non pauci eius lenocinijs irretiti, laboribus ſacris omiſſis, ſuique gregis cuſtodiâ neglectâ, ſtudium omne ſuis voluptatibus, ſuiſque commodis impendunt; quid faceret, ſi nulla moleſtiarum aſperſus amaritie totus dulceſceret? vt igitur ſuorum Præſulum ſaluti conſulat Deus, blandimenta hinc, cruciamenta illinc porrigit, pius B ſimul & ſeuerus: his ille viciſſitudinibus eos exercet, ne vel moleſtiarum aſperitate, vel voluptatum dulcedine à pietatis viâ deflectant: Ticinenſi Epiſcopo Petro è magnâ tranquillitate in ſæuiſſimam tempeſtatem migranti ſignificauit Diuus Bernardus his verbis; *Si triſtia ſemper acciderent, quis ſuſtineret? ſi ſemper proſpera, quis non contemneret? ſed rerum tanta gubernatrix ſapientia, horum pernecessaria viciſſitudine eo moderamine electis ſuis curſum vitæ temporalis alternat, vt nec aduerſa frangant, nec læta diſſoluant; cum potiùs & iſta ex illis gratiora, & illa ex his tolerabiliora reddantur.*

D. Bernard. epiſt. 136.

An non igitur amari nos ab eo dicemur, qui ad hoc, vt perfectos nos ſui faciat adminiſtros, omnique virtutum pompâ nos ornet, quæ noſtrum miniſterium ſit illuſtratura, æternamque ſit nobis donatura beatitatem, cruciatus & dolores immittit, quibus affligamur, & virtutem patientiæ comparemus? vna ſanè virtus hæc videtur, ſed omnium cumulus perfectioque virtutum eſſet potius appellanda; vt enim egregiè Diuus Leo docet, *Non virtus poſſent eſſe virtutes, niſi rerum diſciplinam, conuerſionemque, quaſi quadam ſollicita mater patientia cuſtodiret:* quàm benè virtutes omnes patientia perficit, & ſecum trahit: ipſe idem Seneca ad ſuum Lucilium ſcribens hæc indicauit; ad abſolutæ perfectæque virtutis faſtigium nos patientia adducit, & ærumnis doloribuſque noſtris quaſi cœmentis vtitur ad vitæ Epiſcopalis molem celſiſſimam ſtatuendam. Significauit hæc Diuus Antiochus docens, quod *bonorum, ſi qua in nobis ſunt, cardo, & caput patientia eſt*; ſed clariſſimè hoc idem Diuus Iacobus explicauit eâ loquendi formâ, *Patientia opus perfectum habet*; rationem de his Aquinas Magiſter dabit; patientiæ enim eſt, vt immoderatam triſtitiam, odij, iracundiæ originem extinguat & deleat; præterire hîc ego non poſſum, quòd cùm ſemel ab eodem Aquinate poſtularetur, quinam omni ex parte abſolutiſſimus dici poſſet, reſpondiſſe fertur, *qui vana non loquitur, & facilè patitur ſe contemni: quem enim videris in ſuo contemptu indignari, vel contriſtari, hunc tu ne dixeris perfectum, etiam ſi videris eum miracula patrantem.* Sed ad noſtra redeamus: è thimo peramarâ cæteroquin herbâ quis neſciat Apum ingenio ſuccos dulciſſimos hauriri? membrorū robur & D fortitudinē frequenti exercitatione athletę comparant, vt coronam inter gymnaſtica theatra conquirant: eodem planè modo, curis, moleſtijs incommodis, nos Deus exercet, vt ad victoriam erudiat, ad coronas nos inſtruat, & ad eam fortitudinē induendam nos componat, quam in ſtygios athletas perneceſſariā nobis eſſe ſuperiùs oſtendimus; voces hæ ſunt, quibus ferri acies conformatur, calcaria ſunt, quibus ad curſum equi concitantur & vt D. Greg. ſtylo vtar, *ſic ſemina meſſium gelu* Sabiniano Tudertino Antiſtiti *cooperta, fertiliùs germinant, ſic ignis flatu premitur, vt creſcat*: hinc per epiſtolam reſpondens, qui Maximi, quem ſacris interdixerat, impudentiſſimâ arrogantiâ permoleſtè vexabatur, eum admonet, vt ex his potius incommodis animū ſuum ad maius induendum robur erigeret: *Animos ergo tuos aduerſitas non deijciat, ſed accreſcat: audaciorem te in omnibus vigor Sacerdotalis oſtendat.*

D.Leo. ſer. de patient. C

Senec. ep. 63.

Anthioc. Conimi. 68 Iacob. 1. 4. D.Tho. 2. 2 q. 66. art 4 ad 2.

D Gregor. l. 6. epiſt. 27

D.Gregor. l. 7 epiſt. 15

§. III.

A

§. III.

Hinc etiam fit, vt illuſtriùs Epiſcoporum nomen per totum orbem irradiet,
ipſiſque Principibus & Regibus magis venerandum habeatur, Deoque
ipſi ſint eorum animæ gratiores: An non tunc eluceſcit ſilex dum percutitur, &
quò magis geminaotur ictus, eò magis ſuæ thſauros lucis oſtentat? An non
ex apum aculeis caligantes vrſorum oculi illuminantur? an non perfectior ille
crocus eſt, qui validiori mole calcatur, de hoc certè Plinius ait, *gaudet calcari* Plin. l. 25. c. 5.
& atteri, pereundoque melius prouehit? an non ex ipſarum nubium obiectu clarior
lux ſolis erumpit! non hic ego illud Epicteti vſurpauerim; *quidnam quæſo eſſet* Epi. in eadem. Ind. c. 6.
Hercules, niſi Taurus, Leoque extitiſſet, & Hidra, & Ceruus, & Vrſus: accomoda-
tius affirmare mihi illud liceat, Athanaſios, Chryſoſtomos, Carolos, Hilarios,
B Auguſtinos, Baſilios patientiæ auſpicio ſanctitatis abſolutiſſimæ culmen attigiſſe,
ſibi vniuerſi famam, & Principum cultus, & populorum obſequia comparaſſe;
niſi aduerſa & ardua eorum fortitudinem exercuiſſent, niſi reproborum calu-
mnias, impiorum ſcommata, Tyrannorum potentiam, temporum aduerſa offen- D. Cryſoſt. ſuper c. 6. Geneſ.
diſſent, nunquam eò gloriæ, eò fœlicitatis & magnitudinis perueniſſent. *Miſe-
ricors Deus fieri hæc omnia permittit, ut per omnia famulos ſuos clariores efficiat.*
Sic ex his aliquis.

Quàm opulenti theſauri ij ſunt, quibus Epiſcopi diteſcunt inter tempeſtates &
gnas? in ventorum rabiem & procellarum aduerſantium vim, ſi quis ſuæ Ec-
cleſiæ nauim ſucurus adducat, an non eos imitatur antiquos Antiſtites, qui *erant* Marci 6. 48
laborantes in remigando? quis autem neſciat ad pœnarum lancem beatitatem pa-
riter eſſe metiendam? Ad extremam huius operis partem amplitudo mercedis
Epiſcopis impertiendæ aperienda mihi eſt, ideoque hoc tantùm in præſenti indi-
caſſe ſufficiat, aduerſitatibus ſcilicet & curis, quibus in populorum nobis com-
C miſſo regimine obſidemur, pretioſiſſimas nobis gemmas elaborari, quibus gloriæ
diadema eſt intexendum; palmas nobis & laureas labores illi progerminant, qui-
bus deletis ex hoſtibus, clariſſimum ſumus habituri triumphum; breuis quidem
pugna eſt, at æterna victoria; accipe Ambroſium. *Breuis huius laboris eſt meta,* D. Ambr. de Iacob & vitâ beata c. 6.
at corona fructus perpetui: tolerabilis paſſio, merces inæſtimabilis: inter mo-
leſtias & angores ſuam vitam traducendam Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus
Chriſtus vaticinatus fuit; his tamen breui expletis ſtatim ſubdidit; *ſed triſtitia* Iob. 16.
veſtra vertetur in gaudium. Hoc ſanè argumento Anaſtaſij Anthiocheni An-
tiſtitis animum, ſub ingenti curarum mole penè fatiſcentem Diuus Gregorius
excitauit: Erigamus animum, ait Gregorius; hæc enim placidè patientes,
reſtat vt etiam promiſſa ſperare debeamus. Hoc etiam loquendi ſtylo Columbum D. Greg. l. 7 epiſ. 3.
Numidiæ Antiſtitem conſolatus abundè fuit; cum enim de ſuorum hoſtium nu-
mero & vi hic ingemiſceret, quorum vecordiam pietatis zelus ſuique miniſterij
ſanctitas in eum accenderat, ad augendam fortitudinem eum Gregorius admo- D Greg. l. 6 epiſt. 2.
nens hæc fatur. *Quod enim multorum vos inimicitias ob hoc, quod noſtris vos fre-
D quentius viſitamus epiſtolis, pati ſignificaſtis: dubium non eſt Reuerendiſſime Pater,
bonos prauorum odia ſuſtinere, diuiniſque intentos operibus, peruerſorum aduer-
ſitatibus lacerari; ſed quantò hæc, quæ ſunt praua, circumſtant, tanto in commiſſi vo-
bis curà regiminis debitis inſtantiùs occupari & circa gregis Chriſti vigilare cuſto-
diam: quantòque iniquorum vos contrarietas premit, tantò alacriores, ac de pro-
miſſà remuneratione certiſſimos, paſtoralis ſollicitudinis cura debet accendere: qua-
tenus Paſtori ſummo lucrum de iniuncto vobis opere valeatis offerre.*

Simili planè ſermone Oldericum Firmanum Epiſcopum Diuus Damianus D. Petri Damian l. epiſt. 9
erexit; è gemmis enim, quas è Cælo Chriſtus attulit, duas eſſe omnium pretio-
ſiſſimas docet, charitatem ſcilicet & patientiam, ad quas nobis exprimendas,
tùm verbo, tùm exemplo nos informauit; harum ſubſidio Eccleſiam condide-
runt Apoſtoli, eam ſtrenuiſſimi Chriſtiani nominis Duces palmis ornauere.
Si nos igitur Apoſtolorum, & Martyrum ſedes, & in munus implemus, vtràque

obar-

obarmemur, vtramque tùm corpore, tùm animo oſtendamus.

Nec alia de cauſá auream crucem Epiſcopi ad pectus præferunt, gemmeam A
verò & adamantinam Pontifex, niſi vt crucem ſemper aſpectam ſemper corde recogitent, & Chriſti amore cuius crux eſt, crucis pondus amplecti non dubitent; Ingenioſa ſimul & arcana definitio eſt, quâ Epiſcopum Diuus Iſidorus Peluſiota deſcribit; eum enim appellat, *vniuerſæ philoſophiæ ſimulachrum*; egregiè
D. Iſid. l. 3. epiſt. 216 enim verò: tota noſtri Sacerdotij moles duobus illis cardinibus innititur, quibus ſuam fulciri Philoſophiam Epictetus aſſeruit, *ſuſtine & abſtine*. Quòd ſi Romani nomen ſuum tàm longè latèque porrexere omnibus admirandum & formidandum, ardua ſemper excipientes, & aduerſa quæque occurrentes, tàmque ſibi glorioſum hoc opus eſſe dicebant, vt iuxta Liuij fidem, dicerent, *Agere & pati fortia Romanum eſt*; quidni glorioſum nobis pariter eſſe hoc idem arbitremur, &
Tit. Liuius ſimul dicere valeamus, *Agere & pati fortia Epiſcoporum eſt*? Cæleſti hac philoſophiâ instructi Erebi mendacia deleamus, & cæleſtia hæc arma tractantes, ſtygias acies è Chriſti Regno, è ſuâ videlicet Eccleſiâ repellemus.

Exiguæ flammæ eſt, vt ad ventorum flamina extinguatur; maximum incen- B
dium illud, eſt quod vi ventorum augetur, & aquilonum pugnâ magis magiſq; exæſtuans inſoleſcit; imbecillis animi eſt, vt ad quæcumque aduerſa frangatur, cum è contra hreoum ſit, inter ipſa certamina fieri fortiores; quietis amans & otij, à contentionibus, à moleſtijs, ab incommodis alienus, ſacris abſcedat à ſedibus, infulas exuat; his enim turpè eſt vt ornetur, qui fracto demiſſoque animo eſt, fortes, & piè audaces illis ornentur; qui tàm illuſtre beneficium excepit à Domino, curarum impoſitam penſionem non excutiat, & in ſe ipſo ſui exemplaris deſcribat imaginem, eius veſtigia ſanctorumque Antiſtitum ſemitam obſeruet; alius enim ea Auguſtini verba ad Alipium ſcripta de Epiſcopis quàm de Chriſtianis viris ego vſurpauerim, *Noli mirari, ſi poſtquàm Chriſtianus, ſi poſtquàm*
D. Auguſt. ep. Alipuo. *Epiſcopus, effectus es, mille te vndique tribulationes vexent: quoniam Chiſtus noſter Religionis caput eſt, noſque membra ſumus; debemus ergo non ſolùm eum, ſed & vitam eius cumulatiſſimè ſequi; vita enim Chriſti reſperſa fuit anguſtijs pluri-* C
mis &c.

Si ergò in tàm inſigni Sacerdotio hæreditatem ſuam nobis Chriſtus Dominus impertiuit, ſuarum etiam pœnarum hæredes aliquâ ex parte nos eſſe non pudeat, vt eius etiam gloriæ parte donemur, vt enim ait Apoſtolus, *ſi compatimur, &*
Rom. c. 17: *conglorificabimur*: his artibus noſtram nobis beatitatem condimus, noſtræ fœlicitati velificamur: *Certa, atque ſecura eſt expectatio promiſſæ beatitudinis, vbi eſt par-*
D. Leo ſer. 9 de quadra. *ticipatio Dominicæ paſſionis*.

Eâ in ſententiâ Bloſius erat, vt omnium noſtrorum bonorum operum pretio, vix ærumnam aliquam emeremus: Pretioſa adeò res ea eſt; vtinam eius pretium agnoſcentes, hilares eam excipiamus.

De patientià, qua vitioſi, inurbani, & ceruicoſi ſubditi ſunt ab Epiſcopo tollerandi. D
Cap. XXXVIII.

DE Patientiâ Epiſcopis vniuerſim neceſſariâ hactenus egimus: ſicut autem innumera ea nobis occurrunt, quibus exercenda ea eſt, ſic ad ea ſingularia perpendenda ſtylum adducamus oportet, quæ frequentiùs offenduntur: Verſantur hæc potiſſimùm in pertinaciâ, inurbanitate, arrogantiâ, & impudentiâ ſubditorum.

Proh Deus! vix vocem aut ſibilum rudis Paſtorculus emittit, & virgam percutientis in morem attollit, vt ſtatim eius veſtigia ſequatur grex totus, eius vocem audiat, & ad eius nutum illicò ſe componat: preces, adhortationes, leges,

minas

Digitized by Google

minas ſimul coacceruet Epiſcopus, ſuam ferè totam poteſtatẽ exerat, vt audiatur;
A quid tùm? ad eius voces, per ſummum contemptum populi obſurdeſcunt, ad eius
exempla cœcutiunt, & quó magis ad eorum vtilitatem ipſe elaborat, eò moleſtior
ipſis eſt; labores, induſtriæ artes, quibus ad eorum ſibi comparandam voluntatem
vtitur, quis credat, roprobantur & damnantur; quantus ſanè cruciatus animi
eſt; ſi vt ad immoderata beneficia è Præſulis manibus extorquenda, precibus re-
petitis importunè fatigeris, eaſque videas derideri excuſationes, quarum hone-
ſtate ſuam ipſi deberent audaciam coërcere? quid moleſtius excogitari poſſit,
quàm ea omnia, quæ agimus, ab alijs corrumpi & vitiari, reijcique penitus ea,
quibus vel ad noſtrę conſcientię tranquillitatem, vel ad eorum ſalutis ſecuritatem
laboramus? quid acerbius, quàm quod ſæculares viri perſuaſum hoc animo ha-
beant, vt ſcilicet ad eorum arbitrium, Sacerdotia, Paræcias, ſacros ipſos ordi-
nes impertiamus? vt ſcelera impunita vagentur, vt Cleri diſciplina laxetur, vt
in ſacrarum Virginum Ginecæis liber aditus omnibus pateat, vt concionandi fa-
B cultas non præſtantioribus tùm pietate, tùm ſapientià viris, at ſibi ſtudioſis &
gratis concedatur, vt morum corruptelæ adoleſcant, & locus vitijs detur, & cum
de noſtrâ indignatione deberent eſſe ſolliciti, eò quod litui poteſtatem extor-
quere nobis conentur è manibus, indignationem ipſi ſuam præferunt, & iactant
è repulſis, quas humaniſſimo & blando more datas à nobis exceperunt? Hæc
aliaque ſexcenta eò minus tolerabilia videntur, quò magis Epiſcopi animus de-
licatus & facilis eſt, adeò vt non pauci ſint, qui tædio quodam corripiantur, &
dolore non exiguo tangantur de tàm permoleſto ſacerdotio ſibi ipſis impoſito,
tantoque tumultuantis animi æſtu perturbentur, vt Rachelem imitari videantur
gemellorum, quos vtero ferebat, contentionibus & rixis agitatam, nam *collide-*
bantur in vtero eius paruuli: quæ ait, ſi ſic mihi futurum erat, quid neceſſe fuit con- Gen. 25.22
cipere? nec tantùm modicâ virtute præſtantes Epiſcopi hoc dolore tædioque ve-
xantur, ſed ipſi pariter ſancti viri, diùque in patientiæ paleſtrâ laborantes. Ex
his Diuus Nazianzenus fuit, qui ſuæ eloquentiæ neruos impendit in harum mo- D.Gregor. Naz or. 35
C leſtiarum mole, coràm centum quinquaginta Epiſcopis repreſentandâ, vt ſe à ſui D. Leo ep.
populi effræni pertinaciâ tandem aliquandò ſubduceret; ſic etiam Diuus Ruſti- 29.
cus Narbonenſis, qui ad Magnum Leonem Pontificem ſupplices etiam de hoc Baron. ann.
litteras exarauit; ſic Diuus Amandus Traiectenſis Antiſtes, qui in Laterane nſi 6. 9.
Synodo Diuo Martino Pontifici ſuam Epiſcopalem dignitatem reddere effica-
ciſſimè contendit, vt ſe ingenti eo dolore liberaret, quo ad immorigeratos ſui
populi mores, & vitioſam ſui Cleri diſciplinam vexabatur: de Diuo etiam Ro-
dolpho huius meæ Eugubinæ Eccleſiæ quondam Hyerarchâ habetur, conatũ non
ſemel fuiſſe, ſe ſacris infulis ſpoliare, ex inurbanitate & duritie populorum;
Diui Damiani tamen adhortationibus factum eſt, vt in cæpto opere perſeuerans,
ſanctè illud moriens abſolueret; vt ad Alexandrum Secundum Pontificem idem D P Dam.
Damianus ſcribens narrauit: Profectò, ſi ad ſacros magiſtratus deponendos hęc .1. epiſt.
vna ratio ſufficeret, nullus reor in præſenti foret Epiſcopus.

Aliò igitur confugiendum eſt, vt dolori noſtro medeamur; primùm igitur D. Thom.
animo nobis illud adhæreat, hanc ſcilicet noſtram eſſe crucem, quam nobis ma- op 18.c. 16
nu diuinâ impoſitam perferre vbique debeamus; quin ad eam ferendam, vti do-
D cet Angelicus, in noſtrâ inauguratione nos ipſos obſtrinximus: abſolutiſſi-
mam Epiſcopis eſſe virtutem quis neſcit, ait Diuus Aquinas: hæc autem virtutis
perfectio, cùm in triplici re verſetur, elucere in eo primùm, debet vt ſubditorum
vitia & iniurias patienti animo ferant; cũ placidis viris, pijs, obſequentibus facilè
quid eſt, vt quicumque degat & ſocietatem ineat: quàm dulce imperium eſt, vbi
paratiſſimos habes ad parendum? patientiæ eſt, vt ad aſperos, indociles, & ceruí-
colos mores tuos mores accõmodes. *Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorũ* Rom. 25. 1.
ſuſtinere, ait Apoſtolus, qui dùm alias adhortatus nos fuit, vt mutuâ commiſera-
tione nos foueremus, *Alter alterius onera portate*, hoc deſignauit, iuxtà Diui Ber- Galat. 6. 2.
nardi ſententiam ad quendam Pręſulem ſic ſcribentis: *Hoc onus animarum eſt &*
infirmarum, nam quæ ſanæ ſunt portari non indigent, ac per hoc nec onus ſunt. Eos D.Bernand epiſt. 75.
etiam Præſules idem Magiſter aliàs increpat, qui procaces & refractarios ſub-

ditos

ditos euitantes, dociles tantùm & ad pietatem propenſos vellent excolere; ſanè ſi res ita ſe habet, *in quibus præſtabis tuam patientiam, ſi omnes inquietos excluſeris? quibus adhibebis diligentiam diſciplinæ, ſi omnes indiſciplinatos, vel effugaueris, vel effugeris?* A

D. Bernar. ſer. 52. in Cant.

In ætate adeò deprauatâ, vitioſâque verſamur, vt illud Græci Vatis vſurpare meritò valeamus, vniuerſum hunc orbem proſcęniumquoddam eſſe, in quo ad hominum inſaniam deridendam ſimul & deplorandam geſtum ſimul facere poſſint Democritus & Heraclitus. *Vita nunquam fuit poſt condita ſæcula mundi, riſu pariter dignior & lachrymis.*

Si ergò ea tibi mens ſit, vt tàm procacia emendare & abolere vitia te poſſe opineris, toto cælo aberras, & Cenſorinum Catonem imitaris, qui prauiſſimos ſui ſæculi mores ad priſtinam reuocare diſciplinam fruſtrà contendit; multó facilius nobis erit, vt noſtri animi motus moderemur, & per tot patientiæ exercitamenta ad robuſtam & heroicam quandam ſanctitatem noſtrum animum inſtruamus, quâ non tantùm imbecilles & deſides, ſed impudentiſſimos etiam & nequiſſimos tolleremus. B

Verba illa, quibus olim Ezechielem Deus allocutus eſt, nobis ipſis accommodemus; *filij durâ facie & indomabili corde ſunt, ad quos ego mitto te.* Proteruus, vecors, deperditus populus eſt, & quod deterius eſt, *cum ſcorpionibus* (Vatablus legit) *cum ſpinis habitas*: quàm procul Antiſtes eſt à roſarum delicijs & elegantiâ liliorum? ſpinas, aculeos, moleſtias, inurbanitates, contumelias expectes; licet autem arduum maximè ſit, tàm dura & acerba ad ſui nutrimentum aſſumere, ad hoc tandem erigendus noſter animus eſt, hic opus, hic labor; Crux noſtra hæc eſt, his nos veluti greſſibus ad martyrium properamus, cum Purpurato Vate, illud pronunciantes, *quia defecerunt ſicut fumus dies mei, & oſſa mea ſicut cremium aruerunt,* legit Diuus Auguſtinus, *ſicut in frixorio confrixa ſunt,* nam vt vir doctiſſimus ait, *Mali ſunt frixorium bonorum: tantùm enim frigitur bonus, quantùm amat: quoniam tantùm dolet de multorum interitu, quantùm ſalutem eorum diligit*: Paſtor qui gregem ſuum diligit, iniquè patitur quod indocilis & contumax ſit. C

Ezech. 2. 4.
d c. 2. 6.
Pſal. 101. 4. & ibi Aug.

Si verò ad martyrium vocamur, vt ſuperiùs oſtendimus, via hæc eſt; tot carnifices habemus, quot improbos, in quorum vitia dum patientiæ armis, vigiles, & fortes pugnamus, incruenti martyrij palmam acquirimus, vt de ſancto Eleuchadio Beatus Petrus Damianus ſcripſit, *Neque verò credendum eſt Beatum Eleuchadium, dum adhuc viueret, martyrij caruiſſe laboribus, & ſi non fuerit martyrio conſummatus. Non contemnendum pertulit in ipsâ Eccleſiæ pace martyrium: quandoquidem & ſi non cum perfidè credentibus, ſed peruersè viuentibus, infœderabilem probatur habuiſſe conflictum.* Indias noſtras in Diœceſi noſtro labori commiſsâ ſortimur: quàm opportuna & fœlix hic nobis ſe præbet occaſio, quâ glorioſiſſimum triumphum adepti, in Cæli theatro inter Purpuratorum Myriadas pompam faciamus.

D. P. Dàm. ſerm. 6.

Si martyrij huius angores impauidè ſuſtuleris, & inter animi cruciatus ſacræ diſciplinæ vim fortiter conſtanterque tenueris, babes, quod de ſacerdotali munere glorieris: *Si enim, inter contradicentes quæ Dei ſunt egeris, tunc verus operator probaberis:* ſic Gregorius. D

D. Greg. l. 6 epiſt. 27.

§. I.

NON ea mihi mens eſt, vt è Zenonis ſcholâ prodeat Epiſcopus, nec è Stoæ ſectatoribus illum eſſe contendo; ſi ergò conqueratur interdum, & in triſtia verba, ſed non indecora erumpat, eum non arguo, ſed commiſeror; ipſe enim Regius Pſaltes iuxtà Dei cor elaboratus temperare ſe adeò ſemel non potuit, quin inclamaret, *heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt; habitaui cum habitantibus Cedar*: Mortem omnium terribilium maximam ad ſui quietem optabat, eó quòd inter homines verſari cogeretur, agreſtes, incultos, aſperos, inurbanos; hanc enim eorum verborum eſſe ſententiam *cum habitantibus Cedar*, id eſt cum habitantibus

Pſal. 119. 5.

tibus

tibus nigredinem, obſcuritatem, & tenebras, ſacri explicant Præceptores; Cedar
A enim Arabiæ regio eſt, Saracenis & Mauris frequens è proſapiâ Iſmaelis.

Illud tamen certus affirmo, eximij Præſulis gloriam in eo verſari, vt inter aliorum tenebras eluceſcat, ibique ſua virtus effulgeat vbi alijs obſcuratur; adeò vt diſcrimen illud inter ipſum, & populos intercedat, quod inter Hebræos & Aegyptios, tunc quandò Moyſe manum attollente, *factæ ſunt tenebræ horribiles in vniuerſâ terrâ Aegypti tribus diebus*; cæcutiebant igitur Aegyptij eo ipſo tempore quo Hebræis ſol ridebat, & Cæli facies blandiebatur; *vbicumque autem habitabant filij Iſrael, lux erat*. Exod. 10. 21 & 3.

Propitios ad velificandum ventos ſortiri fœlicitatis eſt; at virtuti tribuendum, ſi reluctantibus ventorum agminibus portum appellas. Probitatem inter probos ſectari facile eſt, laborioſum ſimul & glorioſum eſt cœteris cadentibus ſtare.

Hac planè dicendi ſententiâ Rhotomagenſem Hyerarcham Hugonem de ſuorum populorum procacitate cruciatum conſolatur Diuus Bernardus; *Si diei malitia inualeſcit, non præualeat; ſi turbat, non perturbat. Mirabiles elationes maris; ſed mirabilior in altis Dominus eſt. Et quidem inter bonos bonum eſſe ſalutem habet, inter malos verò & laudem: illud tantæ fælicitatis, quantæ & ſecuritatis: hoc tantæ virtutis, quantæ & difficultatis*: demùm ſtatuit, vnicum tanti mali medicamen fore patientiam, *Non ſolum patientem, qui nolit vinci à malo, ſed & pacificum, qui vincat bono malum: alterum, vt malos portes, alterum, vt & quos ſuſtines, ſanes: in patientià tuà poſſides animam tuam; ſed ſis etiam pacificus, vt & commiſſa tibi poſſideas &c.* D. Bern. ep. 25. B

Vtiliſſima pariter erunt ea, quæ Diuus Gregorius ſubminiſtrat; ipſe enim dum Vaticanum Imperium moderaretur, aliquorum Præſulum vitia, quibus ſupremam D. Petri Sedem Cæſareà poteſtate ſuffulti pertinacitèr inuadebant, ſibi ipſi, ſuiſque vitijs tribuebat, Deoque gratias referebat, quòd tàm placidè hic ea caſtigans, haud ea ſeruaret flammarum purganda ſupplicio. *Epiſcopi mei me deC ſpiciunt, & contra me, ac mandata mea refugium ad ſæculares Iudices habent, in quo ego omnipotenti Deo gratias ago, & peccatis meis reputo*: ſic ad Cæſariſſam D. Gregorius: Diuinæ nos etiam Sapientiæ demus, quòd in nos tàm ceruicoſi noſtri populi inſurgant; & magnatum aliquandò patrocinio muniti nos acerbiùs vexent; magna ſanè fœlicitatis pars eſt, vt breui dolore expugnare valeas conſcientiæ maculas, quæ cæteroquin ſæuiſſimis purgatorij ignibus eſſent eradendæ; ſed rurſus idem Pontifex audiatur. *Ipſa malorum ſocietas magna purgatio bonorum eſt. Abel namque eſſe renuit, quem Chaim malitia non exercet: ferrum quippe noſtræ mentis ad acumen non poteſt peruenire veritatis, niſi hoc alterius eraſerit lima prauitatis*. D.Gregor. l. 5. ep. 34. D. Gregor.

Tertiò demùm illud nobis occurrat, Epiſcopum tùm medici, tùm Parentum munus occupare; non ad incolumes ſed ad ægros medicus mittitur, è quibus interdum amentes non nulli euadunt, & permoleſti ei ſunt; In eos tamen non iraſcitur Medicus, at in morbum; matris verò patientiam in filiorum vel partu vel educatione ſufferendâ quis ignorat? nec tamen dolorum, quos ſuffert, acerbitas minuit maternum amorem; imitandus nobis Moyſes eſt, qui cum ſibi commiſD ſum populum haberet à Domino prædurum, agreſtem, proteruum, refractarium, & gratitudinis omnis expertem, maternâ tamen dilectione eos proſequebatur, qui eum ſuâ pertinaciâ cruciabant, adeò vt ipſam quodam modo immortalem beatitatem frui dedignaretur, ſi eorum ſocietate careret, cæli munera reijciebat, niſi ad eorum partem ſuus populus vocaretur; hinc ea amantiſſima verba, *aut dimittet illis hanc noxam, aut dele me ex libro vitæ*; hæc contemplatus Diuus Bernardus illa ſubdidit. *Non Moyſes vellet ſolus ſe introduci in gaudium Domini ſui, foris ſcilicet remanente populo, cui licet inquieto, & ingrato, vice pariter & affectione matris inhæret. Dolent viſcera, ſed tollerabiliorem ſibi iudicat torſionem quàm excluſionem*. Iacobi facinus explicans Diuus Auguſtinus, cum ille iuxtà matris præceptum agninis pellibus tùmcollum, tùm manus obuelauit, docet hoc pariter modo, aliena vitia moreſque belluinos amantem Præſulem tollerare. Exod 31. 32 D. Berard. D. Auguſt. ſerm. 44. ad diuerſ. c. 18. & c. 16.

§. II.

A

EXempla interim tùm Chriſti Domini, tùm Sanctorum prætermittens, illud quarto loco nobis recogitandũ exiſtimo, quod in priori huius operis parte enucleatiùs explicauimus, nihil ſcilicet difficilius, & magis arduum nihil, quàm vnius regimine conferti populi capita gubernanda; indociles plerumque gentes, aſperas, tumultuoſas, tùm cogitatione, tùm voluntate diffòrmes, ſpecie quidem abſimiles & animo diſcordes, eamq; prorſus imaginem præferentes, quam decan-
Ezech.1.10 tatus ille Ezechielis currus præferebat; quot nam ex ijs ſunt, qui humanâ ſub ſpecie belluinum animum fouent, & ferarũ inſtar frænum excutiunt, rationem prorſus ignorant? aptiſſimè de his Plutarchus, *Non enim cuiuſuis eſt neque tractatu, ac factu facile vulgus; & multitudinem ſalutaribus allici rationibus, & in officio contineri, ſat erit, ſi velut fera, naturâ ſuſpicioſa & varia, vocem atque aſpectum Rectoris* B *minimè reformidans, regimen & frænum admittit.*

Plutar. in Polit. ad Traian.

Vtinam ea omnibus hominibus voluntas eſſet, qua Dei ſibi commiſſam imaginem in ſuâ venuſtate & elegantiâ conſeruarent; hac enim ratione facillimum eorum regimen eſſet; verùm qùia vitiorum licentiæ plerique ſe dantes tàm fœdè
Pſal.48.13. ſe immutant, vt de eorum non nemine Regius Vates dixerit, *comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*: quînam fieri poſſit, vt facilè belluini animi humano ductu regantur? Noëmi igitur Arcæ inſtar ſuam Diœceſim arbitretur Epiſcopus, quæ innumera animantium genera ſimul claudebat; ea tamen ſapientiſſimus ille Patriarcha patientiſſimè gubernabat; faſtidioſus ille non erat vel de leonum rugitu, vel de luporum vlulatu, vel de equorum hinnitu, vel de canum latratu, de ſerpentum ſibilis, vel auium cantibus; his ſanè Epiſco-
D. Ambr. l.10. in Luc. 23. pum ille exprimebat, vt enim Diuus ait Ambroſius, *in illis generibus quadrupedum & ferarum, & volucrum, figura erat conditionis humanæ, quæ ferarum more* C *beſtiali videtur induta ſæuitiâ, niſi ſpiritus ſanctificatione miteſcat. Dona ergò gratiam, quæ ferinam rabiem ſpituali ſimplicitate commitat.* Si ergò Noë trecenta ſimul belluarum genera educans, inter pereuntis mundi naufragia ſecurâ tranquillitate ridebat, eo quod Dei voluntati hęc ſtatuenti ſe accommodaret; quis pudor noſtrùm eſſet, ſi ratione præſtantium hominum, & Dei ſimilitudine illuſtrium vitia & inurbanitates iniquo & peracerbo animo pateremur! Non ità quidem Magnus Baſilius Orientis Primas, & Cæſareæ Antiſtes ſe geſſit, dignus idcirco,
D.Gregor. Nazian. de laudib. Baſil. quem Diuus Gregorius Nazianzenus vocaret, *Leonum curatorem*: tàm generoſus enim & fortis fuit aduerſus ferociam ſuperbiamque multorum, vt potius eos illuſtri patientiâ vinceret & glorioſè ſibi ſubegerit; illud de Macedonum Magno Duce hîc mihi memorandum occurrit; palmis diues & ditiſſimis exuuijs onuſtus ad indicas regiones victorem hic exercitum adducebat, recentes ſibi triumphos vbique erecturus: obuius illi cum ingenti exercitu ſe Rex Porus obiecit, & formidando elephantum bellatrices turres geſtantium apparatu inſtructus giganteam ipſe molem præferebat omnium maximo Elephanto ſublatus. Contemplatus eum diù fuit Alexander, ſic Curtius, tùm metu omni excuſſo, imò ad D eius aſpectum generoſior factus, campum ſuo labore dignum tandem ſe reperiſſe
Q. Curt.l.8 affirmauit, *Alexander contemplans & Regem & agmen Indorum, tandem, inquit, par animo meo periculum video: cum beſtijs ſimul & cum egregijs res eſt*: aperto marte prælium indicitur, pugna clangentibus vndique tubis capeſsitur, concurrère in ſe ſtrenuiſſimè acies, virtute demum & fortunâ Alexandro famulantibus factum vt vinceret; ſuæ tamen ipſe victoriæ gloriam non è profligato Regno, ſed è magnitudine ſuperatâ diſcriminis metiebatur, nam vt Curtius ſcribit, *ſimpliciùs famam æſtimabat in hoſte, quàm in Ciue; quippe à ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe; eandem clariorem fore, quò maiores fuiſſent quos ipſe viciſſet.*

Habent à magno Alexandro quod addiſcant Epiſcopi, generoſè pugnandum nobis in aſperos & agreſtes homines eſt, & patientiæ armis Chriſti iugo populi ceruicoſi cicurandi; his clari victorijs, magnificentiſſimis triumphis in cæleſti capi-

capitolio celebrabimur; nec enim aliâ de causâ tot nobis certamina & pericula
A Deus obijcit, quàm ad noſtram patientiam illuſtrandam, & pretioſiſſimas noſtris frontibus coronas innectendas; Paulus hoc indicauit, & clariùs Paulinus expreſſit. *Magiſter gentium Apoſtolus ait arcano diuinæ pietatis conſilio, & magno humanæ ſalutis emolumento, opponi quoſdam obices curſibus noſtris, vt morbos, damna, diſcrimina, quia tribulatio patientiæ robur operatur & patientia gloriæ præmium confert; quod certè virtus capere niſi victrix non poteſt: non habitura victoriæ facultatem niſi cum aliquâ prius difficultate certauerit.* Rom. 5. 3. D. Paulin. epiſ. 35.

Præter quàm quod nihil validius & potentius eſt, ad humanos animos ſubigendos, & quodam veluti incantamento nobis alliciendos, quàm ſi opportunâ patientia vtatis, adeò vt venerationem pariat, contemptum expellat; quapropter, ſi pernecesſariam hanc ſubditis eſſe ad ſubiectionis moleſtiam emolliendam ducebat Seneca, æquè arbitror neceſſariam ſuperioribus eſſe, vt in ſuo regimine commendentur. Senec. l. 3. de Ira c. 16 & 17.

B Tùm verò excellentiſſimum ſuæ perfectionis apicem virtus hæc attingit, cum non agreſtes & inurbanos tantùm mores, quos euitare nullatenus poteſt, æquo animo perfert, ſed etiam cum pro ceruicoſis, & proteruis ſubditis Samuelis patientiam egregiam imitata, enixè Deum ſupplex deprecatur. Tàm fœlici ſapientiâ plurium interuallo annorum piiſſimus ille Vates Hæbreum populum gubernauerat, vt auream ætatem in Palæſtinam reduxerit; verùm inſanâ is ambitione exæſtuans Regum & Purpuratorum, cò vecordiæ ſua traxit impudentia, vt à regiminis ſolio eum excutiens, proprium ſibi Regem poſtularet; Ad tàm luctuoſum facinus quid facies Samuel? cum tàm proteruo & nefario populo quânam ratione te geres? eius perfidiam ſingulari patientiâ expugnabo. Indignatur in populorum Deus è Samuelis repulsâ, & ad extremum excidium iam preces agitur: ad Samuelem accedunt, vt iratum Deum ſuis precibus emolliat & pio veluti adacto fræno coërceat; quid ad hæc Samuel? eos erigit, recreat, ſolatur, & ſubdit. *Abſit autem à me hoc peccatum in Dominum, vt ceſſem orare pro vobis.* O
C magnanimum ſanè virum, ô pergratum Deo ſpectaculum: quid igitur mirum ſi precioſiſſimi odoris inſtar Angelicis manibus fuerint Deo Samuelis preces oblatæ? quid mirum, ſi, vt Diuus Gregorius & Theodoretus extendunt, maximè illis oblectatus fuerit Deus? Benè eſt: vt excellentiſſima ſit Epiſcoporum potentia, hanc Samuelis patientiam æmuletur. 1Reg.12.23

De Oblocutionibus ſuo de regimine diſſeminatis patientèr ab Epiſcopo perferendis. Cap. XXXIX.

SATIS iam in primâ huius operis parte, explicauimus quod qui Epiſcopalium inſularum ambitione tenebatur, alienis ſe obtrectationibus obijciebat,
D tùm quia fieri nullatenus poteſt, vt omnium voluntati penitus indulgeamus, tùm etiam quia inſitum hoc ſubditorum animis eſt, vt Præſulum opera licet commendanda lacerent & caſtigent.

Quî ſanè fieri poſſit, vt mordaces ſermones Præſul euitet, ſi omnium oculis ſua opera vſurpentur, eorum verba innumeris auribus excipiantur, & iuxtà diuerſam audientium habitudinem intelligantur? diſplicet vni quod placet alteri; quòd hic commendandum prædicat, damnandum ille arbitratur, eodemque tempore, quo rigidus & ſeuerus Præſul audit, vt mollis & iners ab alijs accuſatur: mortalium enim plerique, vt Romani Oratoris verbis vtar, *ex opinione multa, ex veritate pauca indicant.* Quàpropter ſimulachris duobus exprimendis operam Policletus ſculptor clariſſimus dedit, quorum vnum iuxtà ſculptoriæ diſciplinæ præcepta, alterum ad vulgi opinionem elaboratum erat; huic ergo iuxtà varias loquentium ſententias aliquid nunc detrahebat, nunc ſuperaddebat, & vt Cic. pro Roſcio.

ſatis omnibus faceret, identidem illud immutabat; abſoluto tandem opere ſpectandum omnibus palam fecit; & vt eximiè commendari illud agnoſceret, quod ad magiſterium artis effinxerat, & ſummâ fœditate damnari aliud, egregiè reſpondiſſe fertur, *At hoc quod vituperatis à veſtrâ arte profectum eſt, quod verè laudatis, ego meo ingenio feci.* Quicumque igitur, vt ad rem noſtram Policleti facinus accommodetur, Præſulis opera attemperare ſuæ cupiditati optat, eaque ad ſuum arbitrium moderari, & conſequenter deſipit & inſanit, qui omnibus placere in ſuo regimine meditatur. His ſanè deſiderijs Sophocles non adhæſit, ſi namque, ſic ipſe ratiocinabatur, nunc pluuius, nunc ſerenus Iuppiter omnium vota explere non poteſt, adeò vt cum laudantibus alijs, de eo alij conquerantur; quonam conſilio me imperaturum ſperauerim, vt mortalis homo cum ſim, Ioui ipſi antecellam? quàm autem diſſonum & planè monſtroſum regimen eſſet, ſi ad ſingulorum ingenium flecteretur? Perrara ergò patientia ſit oportet, quâ martyrium iſtud Epiſcopus patiatur: dare placet verba Chryſoſtomi. *Eſt enim Prelatus linguis innumeris propoſitus ad lacerandum: alius culpat, alius laudat, & alius detrahit, alius compoſitionem in ius trahit: magnaque illi conſtantiâ ad iſta toleranda opus eſt.* Diuus verò Auguſtinus vt oſtendat calamitatem hanc ab Epiſcopali ſacerdotio ſeiungi nunquam poſſe, ait adhortationes & monita, quibus improbos Epiſcopi erudiunt, eorum obtrectationibus compenſari, eorum mentem in malam ſemper partem aduocari, vt mala, bona opera prædicari; adhæc omnia emollienda & minuenda vnica patientia poſtulatur. Sanctiſſimus idem Antiſtes de ſe ipſo non ſine aliquâ triſtitiâ fatetur, quòd cum ad dirimendas lites ſuum ferret ſuffragium, ſi propitium hoc diuiti eſſet, inſultabat protinus pauper, ac ſi muneribus corruptus iuſtitiæ ordinem inuertiſſet, & Magnatum potentiæ contra omne fas indulſiſſet; ſi verò pauperi adiudicaſſet, diues illicò aſſurgebat, qui eum morderet, ac ſi vt Pauperum Protectoris ſibi famam aucuparet, & populari beneuolentiâ potiretur, æquitatem contempſiſſet: rurſus alibi narrat, quòd flagitioſi viri Epiſcoporum opera menſurâ ſuâ metientes, eorum ambitionem, auaritiam, pompam exaggerant, & quod de ſe ipſo diſſeminabant, quòd ad laudes & plauſus ſibi conciliandos tàm frequentes conciones haberet, & hac ſolùm cogitatione facinora ſua dirigere. *At quando potero eis oſtendere intentionem meam? quomodo illi ſcient, quod vix ego ſcio? nec enim ego me ipſum iudico.*

D. Chryſ. ho. 5. in ad Timot.

D. Aug. in pſal. 118.

D. Auguſt. ſuper pſ. 25.

D. Auguſt in pſal. 141.

Alia hic nobis referatur Præſulum calamitas, quòd ſcilicet indoctiſſimi & prauiſſimi omnium non rarò ipſamet pijſſima opera tâm liuido oculo inſpectant & contemplantur, vt nunquam deſiſtant, niſi maculas aliquas in eis inueniant, quas arrogantiſſimè damnent & carpant, Diuinamque ipſam facultatem inuadentes, mentis ipſius adyta inueſtigent & ſcrutentur, vt eam ad diſformes ſuos ſceleſtoſque mores interpretentur & accommodent. Hoc ſanè modo nefarius Petilianus ea fulmina excutiens, quibus eum eiuſdem Auguſtini ſapientia confodit; mendaciſſimè pronunciabat, Auguſtinum exteriori licet ſpecie à ſuâ doctrinâ diſſentiret, Manichæum tamen animo eſſe; illi tamen ipſe reſpondit, nihil clariùs animum ſuum patere, quàm ſibi.

D. Auguſt. l. 3 contra litteras Petil. c. 10. n 7.

Si Præfecturas igitur optaueris, fieri nunquam poteſt vt aliena ſimul odia non offendas, ipsâ enim Dei lege ſtatui videtur, vt ſpinis hiſce hæc ſumma potentia inuoluatur: quàm ſapienter apud Senecam in Thebaide Iocaſta hoc idem Polinici ſignificauit,

Senec. in Theabaid.

Regnare non vult, eſſe qui inuiſus timet;
Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,
Odium, atque Regnum.

Quàm ergò ſingularis & egregia patientia Epiſcopi ſit oportet, cùm in ipſamet pia opera omnibus cæteroquin commendanda improborum ſermones aſſurgant, vt ea mordeant, & mentem ipſam aggrediuntur vt damnent? ad hæc autem non modo iraſci eis vllatenus poſſunt, ſed ipſamet amare fulmina, quibus feriuntur, debent, virgam eos percutientem oſculari tenentur, eoſque ipſos fouere, quorum linguis fodiuntur, & ſermonum laqueis iugulantur. *O quàm forti patientiæ ſcuto, quantâ animi conſtantiâ ſimul, & benignitate pollere debet Paſtor, qui iugiter*

D. Chryſ. ho. 14. in 1. Timot. 5.

A *giter atque multipliciter linguis hominum vexatur, importunitatibus exponitur: ad quos cum ſe habeat, vt ſignum ad ſagittas, viſcera tamen, ac ſinum matris debet illis & oſtendere & expandere.* Sic Chryſoſtomus.

c. qualiter. 24. de accus

Quòd autem in vnius Epiſcopi nomen, & famam cunctorum ſermones & verba colliment, ipſemet Innocentius Tertius in OEcumenicâ Synodo coram ſe coactâ explicauit, ipſique Tridentini Concilij Patres validè confirmant, ſed præ omnibus ipſâmet experientiâ frequentiſſimè docemur, his omnibus philoſophia ipſa conſentit; cum enim in pleriſque hominum vis rationis elangueat, & intellectus imperium appetitus ipſe ſibi vſurpet, qui non rarò, vt Alexander Alenſis docet, rationem vitiat, ipſum bonum vt malum recipit, in eos neceſſe quodammodo eſt, vt odio & verborum acerbitate feratur, quorum pietate fit, vt à voluptuoſis hiſce cupiditatibus, nullâque lege coërcitis moribus vertantur, quâ in re potiſſimùm verſatur munus Epiſcopi.

Conc. Trid ſeſſ. 23. c. 6. de reform.

Alex. de Aleſis. Metaph. D. Thom. l. 5. de anim. Leo lect. 5.

Specula ſic frangit ſimia, quibus ei ſua deformitas obiectatur; ſic ægris infir-
B miſque luminibus permoleſta lux eſt; ſic clariſſimum Cæli iubar noctuæ & veſpertiliones abhorrent, *nam*, vt ait Seneca, *& ſolem lumina ægra formidant, & auerſantur diem ſplendidum nocturna animalia*, Sic nonnulli AEthiopiæ populi, quos Athlanticos vocant, Solem ipſum maledictis & diris inceſſunt, eò quòd proximè diffuſis radijs, eos ſuoſque agros adurat, Solino & Herdoto referentibus, *Solem orientem, vt exitialem ipſis agriſque, dirâ imprecatione contuentur*. Quid igitur mirum, ſi Epiſcopi, quos mundi Soles Chriſtus Dominus appellauit, *vos eſtis lux mundi*, dum in flagitioſos viros vim ſuę lucis, tùm ſtatutis legibus, tum pietatis exemplis intorquent, eorum ſermonum ſagittis feriantur, eorum odijs appetantur? ad hæc autem retundenda, quis validior clypeus dari queat, quàm patientia?

Senec. de vit. beath c. 21.

Solin. Herodot.

Crucem igitur noſtram vel patientèr vel impatientèr geramus oportet, vel coronandi, vel cruciandi, vel Cælo plaudente, vel arguente, & conſcientiâ vel pla-
C cidi, vel perturbati; illud ex Tertulliano nobis adhæreat. *In omnibus patiens ero, alioquin cruciabor impatientiâ meâ.*

Tertull. de patien. c. 8.

De ipſis obtrectatoribus & eorum perfidiâ triumphum ducemus, ſi dicteria & ſcommata patienter ſuſtulerimus; ſi verò iraſcemur, ipſa nos impatientiâ carnifice cruciabimur, eiuſque vi triumphante rapiemur: ſapientiſsimè igitur nos idem Africanus docet, *fatigatur aliena improbitas patientiâ tuâ*.

§ I.

Licet autem humanæ imbecillitati eique cupiditati, qua noſtrum honorem, gloriamque diligimus, arduum ſatis hoc ſit, plura tamen occurrunt, quibus eam difficultatem emollire poſsimus. Ex his primum ſibi locum vindicat, quod Tito Cretenſi Antiſtiti Diuus Paulus indicauit. *In omnibus te ipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrinâ, in integritate, in grauitate, verbum ſanum, irreprehenſibile: vt is qui ex aduerſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de no-*
D *bis*: non enim rarò contingit, vt vitio noſtro aliorum obtrectatio ſit tribuenda, vel quia nos ipſi moroſi & aſperi ſimus, nec facilè ad noſtrum alloquium eos excipiamus, vel quia imprudenter cum eis agimus, vel ex ingenij diſſonantiâ, vel è negotiorum moroſitate, vel ex ipſa noſtræ vitæ deformitate, quâ populis offenſionem præbemus, meritò eorum mordacitate carpimur, & procliues cæteroquin ad dicteria ſermones nos ipſi irritamus. Die ſuæ inaugurationis anniuerſariâ ad Carthaginenſem populum verba faciens D. Auguſtinus, ad ſuos ſibi adſtantes conuerſus, plures inter eos creditores, plures debitores eos agnouit; debitores ipſe appellauit, quibus odio habebatur, eò quòd deperditos & profligatos eorũ mores diſsimulare non poſſet; creditores autem rurſus eos ipſe vocat, quos leui aliquâ de cauſâ, vel re vel verbis offendiſſet, & quamuis ipſemet tanti Magiſtri ſermo materiæ, quam verſamus, egregiè accomodetur, eius partem inſinuare hic placet, licet aliquantulò prolixior videatur. *Die ergò iſto ſolemni Epiſcopatus mei, prius*

D. Auguſt. hom. 24. ex tom. 10.

paucis

paucis alloquar debitores meos; qui mihi neſcientes apud Deum ſuffragantur, dum faciunt debita, quæ dimittam, vt & mea mihi debita dimitti promerear. Vobis dico ſiue A *præſentibus, ſiue abſentibus, quibus inimicus efficior verum prædicans; quibus conſulendo videor oneroſus, quorum requirens vtilitatem, cogor offendere voluntatem, &c. Tu inimicus es medico, ego morbo; tu diligentiæ meæ, ego peſtilentiæ tuæ &c.*

Ad creditores ſuos inde conuerſus hæc habet; *Neque enim ſic tumore vanæ mentis extollor, vt audeam dicere, ex quo huius muneris ſarcinas porto, nullum à me hominem perperam læſum: hoc cuilibet homini tàm multis & moleſtis actibus occupato, atque detento, ne dicam impoſſibile, certè difficile eſt; quantò magis mihi, qui noui infirmitatem meam, quam cum meis, & pro me veſtris orationibus diebus ac noctibus offero ſanandam Domino Deo meo? Diuerſarum ergo curarum æſtibus, ac difficultatibus conturbatus, ſi quem fortè non vt poſcebat audiui; ſi quem triſtiùs quàm opus erat aſpexi; ſi in quem verbum duriùs, quàm oportebat, emiſi, ſi quem corde conturbatum, & opis indigum, reſponſione incongruâ conturbaui; ſi quem pauperem mihi in aliud intento, importuniùs inſiſtentem, vel prætermiſi, vel diſtuli, vel etiam nutu aſpero contriſtaui;* B *ſi cui de me falſi aliquid, tanquam homini de homine ſuſpicanti, iuſto acerbiùs indignatus ſum; ſi quis in ſuâ conſcientiâ non agnouit, quod de illo humanitùs ſuſpicatus ſum, vos quibus pro his, atque huiuſmodi offenſis me fateor debitorem, ſimul me veſtrum credite debitorem &c.*

Si ergò de tàm exiguis & leuibus noxis pijſſimus dolet Antiſtes, quòd ijs obtrectationum materiem ſubminiſtrare alijs potuerit, quid de eo dicendum eſſet, qui vel faſtu prætumidus, vel auaritiâ tenax, vel ad lubrica pronus, vel otio, ludis, inertiæ deditus populorum linguas acueret, eorumque dicteria excitaret? ſtudioſiſſimè igitur opera nobis danda eſt, vt quamcumque nos carpendi occaſionem populis ſubtrahamus, iuxta illud Diui Hieronymi, *fruſtra iraſcimur obtrectationibus noſtris, ſi eis obtrectandi materiam miniſtramus*; ne quidem ex imprudentiâ fas eſt, vt aberremus: vel ipſa indifferentia opera, quæ Momi alicuius mordacitati ſubiacere poſſint, effugiamus oportet; pleraque enim, ſi priuato à viro patrentur, laudantur, quæ tamen in Epiſcopo, damnantur: tantâ ſubditi carpendi prurigine laborant, optimè igitur Diuus Chryſoſtomus. *Epiſcopus autem non poteſt peccare clam: benè enim cum illo agitur, ſi non peccans liber eſſe poſſit à criminationibus, tantùm abeſt, vt peccans id poſſit*: ſed de his legenda, quæ in priori parte fuſiùs explicaui. C

D. Hieron. epiſt. 4.

Sup. p. 1. c. 26.

Illud cauendum in primis eſt, quòd noſtra nos innocentia tueatur: nullius enim momenti eſt, vt ait Diuus Gregorius, eximè nos humano ore commendari, ſi conſcientiæ voce damnemur; ex aduerſo autem de aliorum obtrectationibus triſtandum nobis haud eſt, ſi noſtra nos conſcientia ſuffragij ſui integritate commendat; *gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ*, ſic Apoſtolus. Effutiant quidquid velint inuidi blaterones; loquacitate ſuâ puluerem quidem attollent ad oculos noſtros obſcurandos, non ſordidandos; famam quidem violare poſſunt, maculare conſcientiam non poſſunt, oblatrare eis datur, non mordere. *Poſſunt facere malam famam; ſed non interficere conſcientiam*, ſic magnus olim Hyerarcha; ſed quod ingentis nobis debet eſſe ſolatij, illud eſt, quod noſtræ conſcientiæ ſuffragium ipſius Dei ſuffragio confirmatur: ſanè hæc mente ſuâ recogitans magnus quidam vir cæleſti quodam ſolatio inter triſtiſſima, quibus D homo quaſi vadeat infortunia, perfundebatur. *Ecce enim in Cælo teſtis meus & conſcius meus in excelſis*; quæ explicans Diuus Gregorius ait; *ſi ergo nobis eſt teſtis in Cælo, teſtis in corde, dimitte ſtultos foris loqui quod volunt*. Si congeſtis vaporibus grauis nubes in tonitrum erumpit, metum quidem aliquem affert; qui tamen cum ipſo tonitru euaneſcit; verùm ſi cum tronitru fulmen irruperit, ipſa etiam prædura montium culmina quatientur. Si ex alienis prauis affectionibus, velut è nubibus obtrectationes in nos pariuntur, nobis pernicioſæ nullatenus erunt, ſi verò ea operantes, quæ vel imprudentiæ notâ maculantur, vel ſuſpicionem aliquam prauitatis ingerere poſſunt, vapores alijs ſubminiſtramus, quibus maledicentiæ fulmen componant, cauendum valdè nobis erit, ne eo noſtra fama feriatur & cineréſcat. Hinc Diuus Auguſtinus ad ſuos aſſeclas ſcribens, quibus pe-

D Greg. l. 7 epiſt. 45. 2. Corint. 1. 12

Iob. 16. 20. D. Greg l. 8 epiſt. 45.

D. Auguſt. epiſt. 136.

molc-

moleſtæ admodum erant oblocutiones aliquæ in aliquem ex eis diſſeminatæ, ad
A omnem metum deponendum eos hortatur, dummodo ea, quæ iactabantur, mendacia eſſent, & ſimul cauerent, ne vllam eis occaſionem præberent.

Quapropter Diui Bonauenturæ ſententiâ monemur, ne in eos iraſcamur, qui nos ſermonum proteruiâ vexant; vel enim vera loquuntur, vel falſa; ſi vera, quid mirum, ſi ad ea aperienda expediti ipſi ſint, ad quæ facienda paratiſſimi nos ipſi fuimus; ſi verò falſa, pernicioſa nobis nullatenus erunt; quòd ſi iracundiæ ſtimulis ad ea vlciſcenda ſuccendamur, patientiæ virtute eos retundamus; quòd ſi ad vulnus ſanandum cauterij moleſtia tolleratur, an non ad ſuperbiæ tabificum tumorem deprimendum, aliena dicteria ſufferre non liceat?

D. Bonau. opuſc. de retor. nouit.

§. II.

B SEcunda hìc via nobis aperitur, qua æquo animo obtrectationes, quibus inceſſimur, ſufferamus: ea autem eſt, vt eas tanquam noſtræ conſcientiæ medicamenta excipiamus, vt ad eum deprimendum faſtum aptiſſima, quo plerumq; dignitates humanæ tumentes, tùm hominum odium in ſe obarmant; ſic propè de ſe ipſo Diuus Bernardus fatebatur, *Ego plagis conſcientiæ meæ nullum iudico accommodatius medicamentum opprobrijs & contumelijs*; quantò magis nos, qui tàm propensè ad ſuperbiam inſurgimus, medicamen hoc adhibere tenemur? vt ſuauiſſimum, quo præſtant, liquorem emitant vuæ & oleæ, torcularis pondere comprimuntur; vt frumentum purgatiſſimum extrahatur, vexantur ictuque immaniſſimo ſpicæ percutiuntur; vt igitur virtutum liquores pretioſos effundant Præſules, obtrectationibus premuntur; vt frumentum referant, quo cæli horrea impleantur, ſermonum verbere quatiuntur; quid autem fęliciùs, quàm cum D. Ignatio Antiocheno Antiſtite pronunciare. *Frumentum Chriſti ſum, beſtiarum dentibus molar, vt panis mundus efficiar*: quid enim à beſtijs viri mordaces diſcordant?
C fœlicitatem hanc caligans mundus ignorat: paradoxon eſt, quod è Cælo ad nos Chriſtus inuexit. *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos mentientes propter me: gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in Cælis.* Primis hæc Epiſcopis Chriſtus ipſe ſignificauit; nobis etiam hæc ipſe ſignificat, qui ad ſuum gregem tuendum, ad euertenda, delendaque vitia, ad pietatem augendam, ad afflictos viros erigendos, ad Chriſtianam Religionem amplificandam, ad eccleſiaſticam poteſtatem fulciendam, populorum contumelijs, Principum odio, magnatum inuidiæ obiectamur. Vt igitur Chriſti legibus pareamus, non triſtandum, ſed gaudendum nobis eſt, eaque ſolùm triſtitia in nobis ſit, quæ ex obtrectatorum damno deriuetur.

D. Bernard. — Sur. in vit. S. Ignatij. — Matth. 5. 11

In Auguſtinum calami virus effudit Iulianus Pelagij nefarius ſectator; in aquilam pugnam noctua inſtruxit, in ſolem ſe facula accendit, & de hæreticorum more, impudentiſſima mendacia in Diui Auguſtini ſanctitatem vbique ſpectatiſſimam, audaciſſimus effudit; quid ad hæc Auguſtinus, audi. *Non putes Iuliane, quod ego contemno contumelias tuas: non poſſum contemnere ea, quæ ſunt mihi*
D *materia gaudij & triſtitiæ: gaudij quidem, quia ſcriptum eſt, Beati eſtis cum dixerint omne malum aduerſum vos &c. triſtitiæ propter phraneſim tuam, iuxta illud Apoſtoli, quis ſcandalizatur & ego non vror*; ad hæc verborum tela quis nebulonis illius angores, & animi cruciatus explicet?

D. Auguſt. ad Iul. Pelag. initio. — 2. Corint. 1. 29.

Quæ verò geſtientis animi lætitia ea ſit, quam ex iſtis oblocutionibus haurire debemus, è Diuo Iacobo docemur, *omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis*, ac ſi diceret, eò maior futura lætitia eſt, quæ de poſſeſſo bono gaudet, quò maius ipſum bonum eſt; tàm ingens igitur, tàm opulentum bonum eſt, quod ex obtrectationibus in nos effuſis eriuatur, vt illuſtri patientiæ magiſterio omnia in ſe bona complecti videatur, adeó vt omne illud gaudium pijs viris afferat, quod vel voluptatibus, vel opibus, vel dignitatum excellentiâ valet alijs impertire; cum ergò ſummum bonum Chriſtianis viris hæc

Iac. 1. 2.

mole-

moleſtia ſit, ſummum ipſis gaudium habendum de eâ eſt, *omne gaudium*: O è diuinitatis Cathedrâ ſapientiam illapſam? Platonis Academia Ariſtotelis Gymnaſium, Zenonis Stoa, Anaxagoras, Epicurus, ſapientiam hanc ignorauit, deriſit; non eam penitus ignorarunt Stoici, qui propterea timidam quandam patientiam affectantes, ampullatum illud effatum frequenter pronunciabant, teſte Diuo Nazianzeno, *Vir bonus beatus eſt, etiamſi in Phalaridis tauro concremetur*. Quin Romanus Cato, vt legionum à ſe ductarum iacentes animos erigeret, & afflictas reficeret vires, ad ſerpentes, quibus agri ſcatebant perimendos, ad ſitis ardorem quo laborabant ſuperandum, eam ſententiam à Lucano expreſſam effudit. A

D. Gregor. Naz. ep. 64 ad Philag.

Lucan.

Serpens, ſitis, ardor, arenæ,
Dulcia virtuti, gaudet patientia duris.

Fucatum tamen erat hoc gaudium, commentitia erat hæc lætitia; patientiæ enim virtus ſanctiſſima & cæleſtis inter Ethnicorum ſordes & ſuperſtitionum mo nſtra dedignata eſt immorari, ſedemque ſuam habere: audi Tertullianum; B *Chriſtiana patientia cæleſtis eſt & vera, gentium falſa & probroſa, quæ tanti boni nomen fœdis operationibus occupat: patientes riualium, & diuitum, & inuitatorum: impatientes ſolius Dei viuunt*: Tertulliano magiſtro diſcipulus Cyprianus conſonet, *apud Gentiles tàm falſa eſt patientia quàm ſapientia*.

Tertull. l. de patient. l. 8.

D. Cypr. l. de patient.

E Dei ſinu virtutis huius venuſtatem Chriſtus ipſe perduxit, eamque ſuorum diſcipulorum animis, tùm exemplo, tùm verbo inſinuauit; verùm hoc gaudium primis illis Epiſcopis ipſe oſtendit, vt tùm ſuos ſucceſſores Epiſcopos, tùm Chriſtianos omnes illius excellentiam edocerent: Hinc illa Apoſtolorum Principis verba, *communicantes Chriſti paſſionibus gaudete*: hinc ea pariter Pauli, *Placeo mihi ininfirmitatibus, & in contumelijs, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, & in angiſtijs pro Chriſto*. Quam eandem in ſententiam Apoſtoli omnes iuere, qui eodem è fonte cæleſtem hanc ſapientiam auido ore potauerant.

1. Petr. 4. 13
2. Corint. 12. 10

An non gaudendum de his erit Epiſcopo, quibus ad ſuum miniſterium ritè explendum impellitur, & alexipharmacum ei exhibetur ad virus illud retundendum, quo tabifica aura fœlicitatis afflatur? quid aliud obtrectationes ſunt, quàm flammæ, quibus noſtræ virtutis aurum expurgatur & fulget? quàm lima, cuius vi rubiginis turpitudo eraditur? quàm ſcalprum, quo viarum aſperitates æquantur? quàm cauterium, quo veneni malignitas coërcetur? quàm ſal, qui putredinem repellit? ex aduerſo autem, vt ſuperiùs ſcripſimus, virtutum omnium ſobolem educant & fouent. C

Qua propter de Philippo Macedonum Rege Plutarchus teſtatur, eos, qui maledictis eum inceſſebant, ſummopere ſibi dilectos, eò quod, vt eorum mendacia paterent, cogeretur virtutes omnes excolere.

Plutarc. in Apoph Regum. Philo.

Ipſe hiſce moleſtijs iuxtà Philonis Hebræi ſententiam, lux ea nobis communicatur, quæ inter oculos & colores inſinuatur: ſicut enim, licet viuidâ & perſpicaci oculorum acie quis excellat, pluresque præ ſe colores habuerit, ſi obſcuro in loco fuerit, nihil perſpiciet è lucis defectu, cuius vi colores cum videndi potentiâ coniunguntur; ſic propè moleſtijs iſtis efficitur, vt humanus animus, qui obſcuro in hoc corporis carcere detinetur, ſuo fini, ſcilicet Deo connectatur; ad quæ deſignanda, deperditam oculorum aciem piſcis adhibito felle Tobias recipit; D hùc referenda ea Gregorij verba videntur. *Afflictus animus fit Deo tantò proximus, quantò & à gratiâ humani fauoris alienus*: Huiuſmodi autem obtrectationum virtute potiſſimùm fit, vt eximiè noſter animus illuſtretur, Chriſtique Diuinum exemplar perfectiſſimâ imagine repræſentet; de eo namque Apoſtolus. *Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia pro ſimilitudne abſque peccato*.

D. Gregor. l. 10. moral. c. 17
Hebr. 4. 15.

§. III.

A

§. III.

TErtia hinc ad idem confirmandum ratio emergit, quæ in eo verſatur, quòd
impiorum obtrectationibus & odijs, pios nos eſſe probatur: elegantiſſimis
tantùm, & maximi odoris floribus cantharidæ mordaces & virulentæ delectan-
tur; virtutis adeò proprium eſt, vt aduerſitatibus oppugnetur, vt ne vnius qui-
dem hoſtis, hoc eſt Caim potuerit aggreſſus euitare: quid ergo, vt ait D.Hiero- D.Hieron. ep.ad Virg.
nymus, dicendum de eâ, nunc temporis eſt, cum totus fere orbis in eam exſcin- exulem.
dendam conſpirat? obſtrui venenatum blaterantium os poſſe quis credat, ne in
egregios & venuſtiſſimos animos, læthiferum ſuum virus effundat? cuncta litte-
rarum monumenta ex Hebraicis, Græcis, Latinis, ſacris, prophanis authoribus
eruantur & peruoluantur; hoc ex illis vſque ad naſcentis vniuerſi crepundijs ad-
B diſces, virtutem ſemper à vitio oppugnari, nec alia frequentiora in eius vulnera
tela adhibita, quàm loquacium virorum ſermones, qui palmas, & laureas ei
ſubminiſtrarunt. Nihil adeò ſanctum, quod ſermonum ſuorum turpitudine ne-
farij viri non fœdent; aculeatis huiuſmodi linguis quantùm, proh nefas, Apoſtoli,
ſacri Vates, viri omnium ſanctiſſimi, quorum nomina veluti ſydera Cælum ipſum
illuſtrant, vexati! quid plura? Chriſtus ipſe Dominus ſanctitatis author & fons
inexhauſtus an non detractionibus hiſce aggreſſus ſemper & penè confoſſus fuit?
quandoquidem, Ioanne de eo ſcribente, *murmur multum erat in turbâ de eo: qui-* Ioann.7.12
dam enim dicebant, quia bonus eſt, alij autem dicebant, non, ſed ſeducit turbas. Qua
ferè loquendi formâ inuadi Epiſcopi non raró ſolent; duos enim in populos di-
ſtinguente ſe populo, alio laudante alter damnat, hoc arguente alter commen-
dat: iam do Auguſtinum hæc ſapientiſſimè confirmantem: *Quicumque emicue-* D.Aug ibi
rit in aliquâ gratiâ, alij dicunt bonus eſt, alij non, ſed ſeducit turbas, quod autem
C *dictum eſt de Deo, valet ad conſolationem, de quocumque hoc dictum fuerit.* Si ergo
tantoperè ſtudebant, vt ipſammet inextinctam Diuinæ ſanctitatis lucem obfuſ-
carent, quantò faciliùs, vt tenuiſſimas noſtrarum virtutum faces obtene-
brent?

Vehementi quin gaudio perfundi debemus è quodam ferè certamine, quo
ſimul Cælum Erebuſque eo ntendunt; multis de rationibus in nos ſuorum admi-
niſtrorum linguas Dœmon exacuit; tùm ſcilicet, vt præcipites ſe ipſos in flagitia D.Chryſoſ
turpiſſima rapiant, vt enim aliàs è Diui Chryſoſtomi ſententiâ diximus, ſi filius hom in il-
qui Patris famam detrahit, capitali ſupplicio damnatur, quantò flagitioſius eo- lud ſalutare
rum nomen erit, qui nomen Epiſcopi lacerant, quem parentibus ipſis nobis vti- Pri. ſcillam
liorem experimur? tùm etiam ad iracundiam ſuam effundendam, quâ ſtygius poſt. hom. ep.ad Rom.
ille nebulo Deum ipſum inſequitur, cui non ignorat tanto Præſules amori eſſe, Exod.22.
quanto nobis ipſæmet oculorum pupillæ. *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei* Zach 2.8.
Demùm quia Hyerarcharum opinione denigratâ facile eſt, vt impij viri in flagi-
tio ſe confirment, nec è vitiorum cæno ſtudeant emergere, dum eos vident vitio-
rum conſortes habere, quos ad alios illuſtrandos in excelſo ſuæ Eccleſiæ cande- D. Auguſt.
D labro Deus collocauit, Satanas, ait Diuus Auguſtinus, *ideo de bonis mala ſpar-* ſerm 34. de
git, vt infirmi non putent aliquos eſſe bonos, & tradant ſe rapiendos libidinibus, & temp.
diſſipandos: dicentes apud ſe ipſos. Quis eſt qui fonet mandata Dei, aut quis eſt, qui
ſeruet caſtitatem?

Alterâ ex parte ad retundendam inferni Draconis audaciam ſanctiſſimos viros
excitat Deus, qui eò glorioſiùs Epiſcoporum nomen cōmendant, quò fœdiùs im-
proborum ore damnatur, & ad eorum famam illuſtrandam vires omnes impen-
dunt, licet tota vitiorum pertinacia reluctetur. Adeò verum eſt, ſanctiſſimi eius
Aſcetæ acroama, quòd ſcilicet eos potiſſimâ curâ Deus patrocinetur, qui aliena Prat.ſpirit. c.112.
dicteria patientèr diſſimulant.

Eum tamen hac in re docendâ Tertullianus præiuit, qui Deum deſcribit ſe
pro ijs conſtituentem debitorem, qui patienter contumelias & effuſas detractio- Tertull. de
nes perferunt, & damna omnia abundè compenſantem, quæ ex illis poſſunt eri- patient.c.15

uari; do eius verba, *adeò ſatis idoneus patientiæ ſequeſter Deus, ſi iniuriam depoſueris penes eum, vltor eſt, ſi damnum reſtitutor eſt, ſi dolores, medicus, ſi mortem, ſuſcitator eſt; quantùm patientiæ licet, vt Deum habeat debitorem*; quâ de ratione, vt Chryſoſtomus docet, multò excelſius patientiæ donum eſt, quo aduerſitates Dei amore perlatas æquè percipimus, ac ſit miraculorum miniſterium; hoc enim Deum creditorem, illo debitorem habemus. *Pro Chriſto pati munus eſt maioris admirationis, quàm ſit re verâ mortuos ſuſcitare, & ſigna miranda patrare. Nam illic quidem debitor ſum, hic verò debitorem habeo Chriſtum*, ſic ille. A

D.Cryſoſt. ho. 4. in ad Philih

Quin, proh admirandam Numinis bonitatem! non rarò permittit Deus, vt ſanctiſſimi Antiſtes, quos vnanimi laudum ſuffragio probatiſſimi viri proſequuntur, improborum detractionibus vexentur, & ioculari ſermone per plateas & triuia derideantur, vt eum tumorem, quem ex impertitis laudibus concipere poſſunt, ſuperare faciliùs valeant: cùm enim pergrati Deo ſint, mixto quodam artificio diuinæ prouidentiæ fit, vt ſimul & laudum ſtimulis virtutum incitentur ad curſum, & patientiæ ſimul holocauſto ſuorum operum odor gratior ad Deum accedat; egregiè habes hæc apud Sacros Canones è Diuo Gregorio. B *Sunt plurimi, qui vitam horum amplius, quàm debent, laudant: & ne qua elatio de laude ſubrepat, permittit omnipotens Deus, malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere; vt ſi qua culpa ab ore laudantium in corde naſcitur, ab ore vituperantium ſuffocetur. Hinc eſt ergò, quòd Doctor gentium ſe in prædicatione currere teſtatur per infamiam, & bonam famam, qui etiam dicit, vt ſeductores, & veraces.*

D.Gregor. l. 9. epiſt. 39 e. ſunt 11. 16 q. 1.

Orbem hunc (ait apud Oratorem Romanum Theophraſtus) magnificum theatrum appellaueris, in cuius areâ in aduerſitates & alienos conatus committenda pugna hominibus eſt; pugnam autem è Cælo Deus ipſe contemplatur, ad eos amplectendos & coronandos, qui ſtrenuè fortiterque dimicarunt, & ad deſides inerteſque repellendos. Miſerum me! mei ipſius pudet, cum è ſuperſtitionum adytis prodeuntem Epictetum audio. *Si quis nuntiauerit quendam tibi maledicere: ne refuta quæ dicta ſunt: ſed reſponde eum neſciſſe cætera tua uitia: nam alioqui non illa ſola fuiſſe dicturum.* C

Cic. l. de Coeſol.

Epit. in Enchirid. c. 48.

Si ad hæc attingenda Aethnici peruenerunt, quantùm authorati Deo viri erubeſcere deberent, ſi conuicia detractoreſque iniquo animo ferrent? an non fœdiſſimum eſſet, vt in hac generoſitate oſtendendâ ſacris viris Aethnici ipſi præſtarent.

§. IV.

QVarta etiam hinc ratio eruitur, quâ ad dicaces viros, ſalaceſque ſermones placidè ſufferendos, & magnanimè ſuperandos edocemur: pluris enim facienda nobis eſt vnius tantùm Socratis laus, quàm vulgi totius approbatio, quæ frequentiſſimè reprobanda commendat & laudat; quàm iniuſta popularis auræ ſententia eſt, cùm plerumque vel ſuâ inconſtantiâ feratur, vel ad alienam voluntatem eam attemperet.

Quando autem fortuitò Socratis nomen hîc occurrit, modum ipſe ſubminiſtrat quo inter huiuſmodi certamina victoriam aſſequamur; vt deſides & fracti animi viros nos ipſe increpat; eâ enim ratione nos docet, vt huiuſmodi detractiones ſuperemus, quâ facile admodum nobis eſſet pueriles vagitus ſuperare. Socratis ſententiam dabit Seneca. *Nihil magis, Socrates inquit, perſuaſi mihi, quàm ne ad opiniones veſtras actum vitæ meæ flecterem. Solita conferte vndique verba, non conuitiari vos putabo, ſed vagire, velut infantes miſerrimos.* De te ſubditi obloquuntur: Epiſcopos omnes hac in re ſocios habes: communis iſta lues eſt: non ad rationem, ſed ad libidinem verba ſua componunt; prurigini, qua vexantur, indulgent, ſuo de more cornicentur: ne tu puer videaris, pueriles eorum ſermones aſpernare; è Diui enim ſententiâ Chryſoſtomi, ſi de eis conqueraris, ſi eis iraſcaris, pueros planè imitaris, qui aliena ludibria flentes & triſtes excipiunt. illud Apoſtoli accipe, *Nolite eſſe paruuli ſenſibus.* D

Sennec. de beatâ vit. c. 26.

D. Criſoſt. hom. 52. ad Pop.

Alci-

Alcibiades, quem vicibus ſuis tám variè fortuna vexauit, vt de eo Iuſtinus di-
A xerit, *Nunquam ſine in offenſam, ſiuè in fauorem mediocribus populi ſtudijs vſus*. in Cor. 14
Dum Athenienſis Reipublicæ præeſſet, cenſorijs aliquorum ſermonibus res ſuas Iuſtin. hiſt.
morderi audiens, ab incæptis operibus non deſiſtens, placidumque animum ſeruans, ingenioſiſſimum modum excogitauit, quo detractorum inuidos aſtus eluderet; ingenti pretio canem ipſe coëmerat, ſupra quàm dici poſſit venuſtiſſimum, eâque totâ elegantiâ inſtructum, quâ Apellis pennicillus eum exornaſſet; caudam igitur ei ſemel reſecauit, ſecumque poſteà caudâ reſectâ ducebat; admiratione familiares eius correpti percontati ab eo ſunt, quidnam de caudæ abſciſſione fuiſſet in causâ; vt ſcilicet, ſic ipſe reſpondit, de meo cane liberè loquentes Athenienſes à meâ carpendâ famâ deſiſtant. *Loquantur de cane Alcibiadis, modo* Plutarc.
Alcibiadem deſinant lacerare. Sed ad celſiora pergamus.

Argenteo curſu vehitur Luna, & inter effulgentes ſyderum acies Solis æmula videtur, aſtrorumque regina; ad eius aſpectum inclamant canes, & permoleſtis latratibus, quantùm fas eis eſt, eam increpant, obiurgant, imprecantur, quid
B ad hæc luna? ne leuiſſimâ quidem ſemitâ à ſuo curſu deflectens clamores eos deridet. Alciat. emblema 165.

Et peragit curſus Surda Diana ſuos.

Quantum Lunæ candoris ſortitur Epiſcopus? is ſanè eſt, quem ad huius ſęculi noctem irradiandam, tenebraſque vitiorum eliminandas cæleſtibus fulgoribus redimitum in ſuæ Religionis Cælo Deus collocauit, *inter quos lucetis ſimul lumi-* Philip. 2. ę.
naria in mundo, ſic Apoſtolus; ſuum igitur miniſterij curſum placidus & hilaris proſequatur, nihili prorſus clamores & latratus detractorum æſtimans, qui egregiè canibus exprimuntur: quapropter fabulati veteres ſunt, Hæcubam loquaciſ- Plut. Menach. 3
ſimam fœminam in canem fuiſſe conuerſam, & eàdem è ratione canis nomine Diogenes fuit appellatus; venuſtiſſimè Chryſoſtomus. *Reſplende igitur fulgore* D. Chyſoſ.
vitæ, & maledicos omnes contemne. Si namque ſecùs egerit, oſtendet, non ſe Cæli in 2. ad Co.
Zodiacum peragrare, ſed humilia oberrare terrarum; nam, vt ait Diuus Gre-
C gorius: *Valdè miror cur vos, qui cor fixiſtis in Cælo, verba hominum agitent in* D. Greg. l. 9 epiſ. 39.
terrâ.

Canum latratus Leo magnanimus aſpernatur; inanes eos clamores Rex ille animantium deſpicit, nec fieri vnquam poteſt, vt eorum ſonitu ab itinere incæpto declinet; obtrectationes & nos Leonem imitati deſpicemur, ne noſtram denigremus dignitatem, nobiſque ipſi iniurioſi ſacerdotij decus obſcuremus. Senec. de
Ille magnus & nobilis eſt, qui more magnæ feræ latratum minutorum canum ſecurus tranq. vit.
obaudit. l. 2. c. 3.

Cùm ea Diuus Hieronymus perpenderet, quibus inuidiæ odijque flammâ ſuccenſi nonnulli, ſacros codices, quos improbo labore ex hebraico idiomate latino ſermone ipſe donauerat, mordebant, & cynico dente lacerabant, coactus non ſemel fuit ad ea Regij vatis pronuncianda. *Domine libera animam meam à la-* Pſal. 110. 2.
bijs iniquis, & à linguâ doloſâ; calamum quin etiam fere depoſuit, ac ſi dementis eſſet, tanto ſe labore, ad aliena comparanda odia cruciare: Verùm cum enixè tùm à Domnione, tùm à Rogatiano excitaretur ad Eſdræ, & Neemiæ libros transferendos, dicacitatem blateronum aſpernatus indulgere eis voluit, eorumq;
D latratus deridens incæptum opus hilaritèr proſequutus abſoluit. *Itaque licet hy-* D. Hieron.
dra ſibilet, victorque ſi non incendit iaciet: nunquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit ep. 108. l. 1
eloquium: etiamſi præciſà linguà balbutiet: ſic ipſe.

Illud ex Bernardo Epiſcopi ſciant, ſe populorum Medicos eſſe: quàpropter ſi dementium ore interdum conuitijs & contumelijs afficiantur, ineptiſſima illa, quæ effutiuntur, nihili prorſus æſtimantes, ad dementiam ſuperandam ſtudium omne conuertant; Curandum nobis hoc magis eſt, quòd, vt optimè Chryſoſtomus perpendit, ſi de obtrectationibus in nos effuſis, vel ſonorè conquerimur, vel ardenter iraſcimur, eas veluti veras approbare videmur, cum è contra, ſi deſpexerimus, innocentiam ſimul noſtram oſtendimus, & eorum vexamus inuidiam, qui ſuis ſcommatis nos vexare contendebant.

Quin ſolatio nos ingenti perfundere deberent, improborum obtrectationes &

dicteria; tùm quià nos Dei ſeruos oſtendunt, quo titulo nihil glorioſius, nihil grandius eſt, ſupraque ipſorum Regum Diademata noſtras infulas infert; vt- A enim Apoſtolus ait, *ſi adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem*; tùm
Galat. 1, 10 quia ad noſtram famam obſcurandam, & eneruandam imbecilles ipſi adeò ſunt, vt potius effusâ loquacitate eam confirment, & illuſtrent; ideò namque nos ipſi ſermonibus vexant, quia moribus noſtris ipſi vexantur. *Peruerſorum de-*
D.Gregor. hom. 5. in Ezech. *rogatio vitę noſtræ approbatio eſt: quia tùm oſtenditur aliquid iuſtitiæ nos habere, ſi illis diſplicere incipimus, qui non placent Deo*. Hæc Gregorius.

§. V.

LOquacium igitur hominum imprudentia, & impudentia inuicto animi robore ſuperanda nobis eſt. Pium ſimul & benignum animum ergá eos exhibebimus, ſi iuxtà honeſti leges, eos ad nos aduocemus, & de ſuo errore moneamus; B hoc ſanè conſilio Palladium Presbyterum Diuus Gregorius inſtruxit; poſt-
D Gregor. cap. 45 Matt. 17, 26 quam enim ad detractiones contemnendas eum confirmaſſet, ſubdit, *Sunt tamen vocandi ipſi, tranquille admonendi, eiſque ſatisfieri modis omnibus debet, ſcientes, quid de eis veritas dicit, ne fortè ſcandalizemus eos*: quòd ſi poſtea ſatis ſibi facere noluerint, àd Chriſti Seruatoris exemplum ſolatio recreari debemus: ipſe etenim poſtquám diù elaboraſſet, vt offenſionem auerteret, quâ Phariſæi vexabantur, ex eo quòd ſuas ſibi manus non ablucrent antè menſam diſcipuli; immò perpendens, quòd nullatenus illi quieſcentes, recenti ſuis è verbis offenſione
Matt. 15, 14 caperentur, ait *ſinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum*.

Licet igitur contemnenda nobis detractionum nequitia ſit, nullaque ex eis animi acerbitas, & amaritudo capienda, noſtraque debita ſacerdotio vigilantia nullatenus minuenda, quin diligendæ nobis ipſę ſint, vt potè quæ ad excellentius virtutum ſtudium Deique amorem nos adducant; adhuc tamen decet, vt per- C quàm diligenter curam omnem impendamus, vel ad eas euitandas, vel extinguendas, ne tetra aliqua noſtro nomini nota inuratur, & apud infirmos animos noſtri miniſterij magnitudo vileſcat; ſanè vt Græcorum detractiones audierunt
Act. Ap. 6 Apoſtoli, eó quòd Hebræis viduis ſuæ poſthaberentur, eas amouere ſollicitè conati ſunt, adminiſtros aliquos ad hoc potiſſimùm deſignantes. Hac certè admonitione Epiſcopos omnes vir maximus & ſpectatiſſimus totius Græciæ Antiſtes Chryſoſtomus informauit; poſtquàm enim eos adhortatus fuerit, vt á popularis auræ ſuffragio cauerent, & communis beneuolentiæ lenocinia reijcerent, ſubdit,
D.Chryſoſ. de Sacer. l. 5 *Quodnam igitur aliud contemnere illum conuenit? liuorem, atque inuidiam: intempeſtiuas autem inſimulationes (quippè Antiſtitem neceſſe eſt abſurdas etiam deuorare criminationes) neque præter modum vereri, ac reformidare, neque rurſus leuiter deſpicere conuenit: ſed te oportet, vt falſæ etiam exiſtant, vt à plebeys & contemptis hominibus in te contorqueantur, contendere eas ſtatim vt extinguas. Nulla enim res alia magis famam auget, vel bonam, vel malam, quàm vulgus incompoſitum; vt quod citra omnem delectum, ac iudicium, & audire, & eloqui cum aſſueſecerit, id omne quicquid occurrerit, temerè proloquatur, nullâ prorſus veritatis ratione habitâ.* D *Quamobrem te non oportet vulgus ipſum contemnere, quin potius ſuſpiciones prauas ſtatim atque exortæ illæ fuerint intercidere. Blandè item appellare eos, qui te inſimulauerint* &c.

Hoc tamen ſibi animo perſuaſum quiſque habeat, nunquam ſcilicet aliorum os obſtruendum, & balteronum ſermones penitùs compeſcendos, licet omnes animi neruos ad hoc intenderit; ſi verò iraſcaris, deterius malum fit, & pernicioſo remedio acriùs exaſperatur: morbum iſta non ſanant, ſed augent & ſuccenſos ignes non extinguunt, at amplificant; ſingulare medicamen patientia eſt; dictamum eam dixeris ad ea vulnera obduranda ſalutarem, quæ verborum detrahentium iacula inflixerunt. Quàm benè hac de re nos Dauid inſtruxit! con-
2. Reg. 16 tumelioſiſſimis ſermonibus eius nomen ſemel ſubditus lacerabat; an fortè de illis magnanimus vir iraſceretur? minimè verò: quin Abiſai obiurgauit, eò quòd

eius

eius nebulonis proteruiam vellet vlciſci: ſtupore ad hæc correptus Diuus Ber-
A nardus in iſta erumpit. *O verè homo ſecundum cor Dei, qui ſe vlciſcenti potius quàm exprobranti ſuccenſendum putauit.* Bernard. in cant. ſerm. 34.

Quid hic Dauidem profero; cum Nero idem naturæ monſtrum, & feritatis archetypus verborum licentiam in eum graſſantem, & famoſos ipſos libellos in eum exaratos patientiſſimè perferebat, vt memorat Suetonius. Suetor. in Neron.

Coronidem capiti huic imponat piiſſima ſimul, & ſapientiſſima lex Theodoſij Cæſaris Cæſareo quidem animo digniſſima, eam accipe. *Si quis modeſtiæ neſcius, & pudoris ignarus, improbo petulantique maledicto nomina noſtra crediderit laceranda, ac turbulentus obtrectator temporum noſtrorum fuerit, eum pœnæ nolumus ſubiacere, neque durum aliquid vel aſperum volumus ſuſtinere: quoniam ſi id ex leuitate proceſſerit, contemnendum eſt, ſi ex inſaniâ miſeratione digniſſimum eſt, ſi ab iniuriâ, remittendum.* l. vnic. c. ſi quis Imper. maledic.

Hoc ſanè modo, qui noſtri nominis iubar effuſis maledictis obſcurare conten-
B derint, magis illud illuſtrabunt; in regno immortalitatis diademata nobis aurea component, eamque hîc nullatenùs nobis fœlicitatem eripient, quæ in conſcientiæ tranquillitate, in ſecuritate innocentiæ verſatur & adoleſcit: è Diui enim Ambroſij ſententiâ, *vitam beatam efficiunt tranquillitas conſcientiæ, & ſecuritas innocentiæ.* D. Abroſ. l. 2. offic. c. 1

Calumnias, odia, perſecutiones patientèr ab Epiſcopo perferendas. Cap. XL.

C SI grauiſſima, & peracerba ea Crux eſt, quam Epiſcoporum humeris populorum loquacitas imponit, multò ponderoſior, & acerbior ea eſt, quam iidem è calumnijs, & perſecutionibus ingrati componunt, vt ipſis imponant, eiuſque pondere eos excrucient. Qamobrem Philiſcus apud Dionem Caſſium, Ciceronem alloquens aſſerit, ſibi prorſus obſcurum eſſe, qui nam fieri poſſit, vt Præfecturam quis ambiat, breuiſque Magiſtratus ſpeciem affectet, quæ omnibus calumniari volentibus expoſita eſt. Multò autem faciliùs calumniarum aculeis obiectantur Antiſtites, qui Rebbecæ inſtar duos ſibi inuicem diſcordes populos eodem gremio fouent, adeò vt maternum vterum eorum vnus ſemper excruciet, & niſi vera habuerit, quibus ipſam pietatem laceret, vel ad ſuam effundendam inuidiam mendacia plurima coaceruet, vt eius probitatis opinionis robur eneruet: *inuidi dum bonum, quod vident accuſare nequeunt, excæcati malitiâ, malum, quod non vident ad accuſationem quærunt*: ſic Gregorius. Dion. Caſſ. l. 38 D. Greg. 2. moral. c. 13.

Nihil validiùs extremâ hac ætate aggrediuntur hæretici, quàm Epiſcoporum thiaras; perquàm enim optimè eis compertum eſt, eorum famâ profligatâ Religionem ipſam Catholicam vileſcere, eorumque obſcuritatem in ipſam redundare. Calamitoſiſſimum igitur opus eſt, vt eodem propè ſermone in Anti-
D ſtites obarmentur Catholici, quò in eos inſtruuntur Hæretici, & cùm, vt potè eorum ſubditi, oues & filij tueri eorum famam deberent, factoque veluti clypeo peracuta eorum verba retundere, linguas potius ſuas & iacula exacuant, quibus eorum pietatem confodiunt, & hæreticorum mendacia confirmare videntur. Verùm, quod pernicioſius eſt, eò latiùs ætate præteritâ ſe huiuſmodi ſubditorum calumniæ porrigebant, & audaciùs loquacitatis licentia graſſabatur, quò magis nullo fræno coërcita, nullo ſupplicio plectebatur, licet Epiſcoporum innocentia clarior in dies innoteſceret, & palmaris mendacium virorum impudentia noſceretur; ex obſcurâ igitur plebe, & abiectiſſimâ vulgi fæce probatiſſimorum hominum interdum fama, & opinio dependebat, eiuſque arbitrio ſe ipſos expurgare cogebantur. Quàm moleſtum & penè intollerandum hoc eſſet, ex eo patet, quod de Athanaſio Conſtantinopolitano Patriarchâ Gregoras refert; cum Gregoras l. 7. in Theatr. vit. hum. 1. mihi 1780.

enim

enim hic calumniatores ſuos capitali pęnâ digniſſimos carcere tantùm damnari videret, tantâ iracundiâ, æſtuauit, vt nobiliſſimæ illius ſedis inſulas exuerit, quibus non tantùm nullam ſibi venerationem addebat, ſed impunitatis ſpe ad ſui excidium alij excitabantur. Quid ſanè ille feciſſet, ſi nullo prorſus ſupplicio mulctati illi fuiſſent, vti non raró contingit? A

Nullum acerbius vulnus honeſtis viris infligitur, quàm ſi bona eorum obſcuretur opinio; maximum hoc eſt experimentum quo eorum patientia probetur.

Indomita ea ſit virtus oportet, quæ calumniarum ictus retundat, & perſecutionum tela repellat; iuxtà enim ſapientiſſimi Regis mentem: *Calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius.*

Eccl. 7. 8.

Vt ſe adulterorum ſcelere tanquam patrati adulterij ream damnari caſtiſſima Suſanna cognouit, ad Cælum conuerſà lachrymarum voce ſuum commendauit Iudici Deo candorem, falſorumque teſtium improbitatem, ac ſi non tàm de corporis morte doleret, quàm de ſuæ innocentiæ famâ deperditâ. *Plorauit cum crimen obijceretur: plorauit cum ſibi de pudicà, & caſtà adulteri iudicium vendicarent; non mortem deplorans, ſed caſtitatis calumniam:* ſic Ambroſius. B

Dan. 18.

D. Ambr. lib. de fuga ſecul. c. vlt.

Quin Iob idem patientiæ exemplar, licet imperterrito animo, tùm ſuas, tùm filiorum opes exciſas ſuſtuliſſet, poſt vulnera ſanie taboque fluentia toto corpore ſparſa, poſt conſanguineorum riſus, & coniugis probra, poſt omnia tela è Satanicâ pharetrâ euibrata, inuictè retuſa, vix trium ſuorum amicorum ore audijt, eo ſe animo eſſe, vt ſuorum in pœnam ſcelerum, tàm fœdo ſupplicio Diuinâ vltione fuiſſe mulctatum, vt toto animo perturbatus, *maledixit diei ſuo, & locutus eſt, pereat dies, in quà natus ſum, & nox, in quà dictum eſt, conceptus eſt homo &c.* Mirum enim vero? acerbiora ei ſuæ famæ vulnera erant, quàm corporis, earumq; linguarum magis cruciabatur aculeis, quàm vermibus ſuos artus depaſcentibus: magis ſuum animum cruciabat opinio, quàm de ſuis occultis ſceleribus habuiſſent populi, quàm calamitas illa tàm turpis, in cuius ſordes ſtygio furore actus inciderat: ſed accipe Chryſoſtomi verba. *Maximè verò lacerabat eum, non vis ſanè malorum, ſed quod tanquam in hominem impium & exlegem, tanquam in Dei hoſtem, & qui virtutem antea eſſet ementitus, calamitas illa incidiſſe videretur; nec ità de corporis lue, vt is de hominis exiſtimatione laborabat; quia ſuis illis ærumnis pleroſque offendi, ideſt ſcandalizari animaduertebat.* C

Iob. 3. 1.

Chryſoſt. in catena in Iob. Pauli comitoli.

Adhùc tamen acutiora ſunt calumniarum ſpicula, eò quòd, licet è rei veritate repertâ vulnera inflicta obdurentur, adhuc tamen eorum cicatrix inhæret; ſatis hoc expendit nefarius ille calumniarum architectus, apud Plutarchum, *docens tamet ſi morſiculus conſanaretur, tamen calumniæ cicatricem manſuram:* quamquam ille toto è Cælo aberraret, vt enucleatiùs ego in quodam è meis moralibus paradoxis oſtendi, & hic non leuiter indicaui.

Plutarc. de adul. & amic. diſcr. Author. parad. 7. p. 1.

§. I.

QVO tamen aſperior, & moleſtior iſta Crux eſt, eò etiam illuſtriorem Epiſcopi repræſentat dignitatem, & virtutis excellentiam, quam in eis requirunt; vt enim egregiè Bernardus ſcripſit, *bona facere, & mala pati, & ſic perſeuerare vſque ad mortem, vita Apoſtolorum eſt.* Horoſcopus hic eſt, quo ad ſacrarum ſedium culmen ij aduocantur, qui à Deo eliguntur; onus quidem eſt, quod ab Antiſtitum miniſterio ſeiungi nullatenus poteſt, ſed eius maieſtatem amplificat, ſanctitatem illuſtrat: maius quid eſt, pro Diuino nomine perſecutionem pati, quàm non Epiſcopales tantùm infulas, ſed ipſummet Pontificium diadema præcingere: Quid inter vniuerſi totius principatus illuſtrius, grandius, magnificentius excogitari poteſt, ipſique Diuinitati proximius, quàm Vaticana Pontificis maieſtas? ad eius pedes Principum, Regum, Cæſarum diademata ipſa obſequentiſſimè proſternuntur; & tamen de exilio, quo Diuus Cornelius Pontifex fuerat affectus, ſcribens Diuus Cyprianus ait, hoc permiſſum Diuinâ ſapientiâ fuiſ- D

D. Bernard. ſer. de S. Petr. & Paulo.

D. Cypr.

fuiſſe, *vt maior rediret*: Diuus verò Chryſoſtomus pretioſiores ducebat ipſas A Pauli catenas, quàm Apoſtolicum ipſum munus, quo Deus eum coronauerat. D.Chryſoſ. h. 5. ſuper. Iob.

Calumniæ omnes, probra, contumeliæ, tunc euaneſcent, cùm in ſuis explendis partibus langueſcet Epiſcopus, cùm ea deſes omittet, quæ ad ſui populi commodum præſtare tenetur, cùm Diuinæ voluntati leges præhabebit humanas, cùm è vero Paſtore in mercenarium deſciſcat; nec enim mentiri vllatenùs poteſt, qui ad Epheſinum Hyerarcham ſcribens ait, *Omnes qui piè volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur*. 2.Tim.3.12 Perſecutionis autem nomine labores omnes incommoda, calamitates anguſtias ſignificari docet Chryſoſtomus; hæc autem D.Chryſoſ. ibid. licet omnibus etiam Chriſtifidelibus accommodentur, potiſſimo tamen modo D.Leo ſer. 8 de quadrag. tribuenda Epiſcopis ſunt, quos ad martyrium perferendum Deus accerſit; *Et ideo nunquàm deeſt tribulatio perſecutionis, ſi nunquam deſit obſeruatio pietatis*, ait D.Greg. l. 6 epiſt. 27. Diuus Leo: è contrario autem aliud Diuus Gregorius colligit: *Quâ in re ego fideliter dico; minus piè viuis, ſi minus perſecutionem pertuleris*.

B Ex incommodis & calumnijs, quas Vrbem Theſſalonicenſem ingrediens expertus Apoſtolus Paulus fuit, fructum præſagijt, quem è ſuorum laborum ſemine 1.Teſſal. 2. illo erat ex agro collecturus; aſſiduâ ferè patientiæ exercitatione luctatus ipſe ibi eſt, cum Hebræis, cum Ethnicis, cum Philoſophis, cum Magiſtratibus, cum Tyrannis, & innumeris vbique aduerſitatum ſpinis circum obſeſſus, illud poſtea audacter pronunciare potuit: *Ipſi ſcitis, fratres, introitum noſtrum ad uos; quia non inanis fuit*: non quidem inanis & infœcundus fuit; vnde tamen hæc tanta fœcunditas? audi, *ſed ante paſſi, & contumelijs affecti*. Nullum vtilius & nobilius dari poteſt exordium, quàm ex aduerſitatibus, quæ innocenter ſufferantur: inanis labor ſuus fuiſſet Apoſtolo, niſi plenitudinem quandam è moleſtijs habuiſſet: ſapienter hæc explicauit Diuus Gregorius: *Ecce dulciſſime fili Prædicator* D.Greg. l. 6 epiſt. 17. *Sanctus ingreſſum ſuum vacuum fuiſſe perhibuit, ſi contumelias non pertuliſſet, & tua charitas dicere bona vult; ſed mala perpeti recuſat; vnde neceſſe eſt, vt inter aduerſa* C *ſe diſtrictiùs accingat, vt deſiderium ad amorem Dei, atque ſtudium bonæ operationis ipſa plus aduerſitas augeat*.

Ex huiuſmodi igitur moleſtijs & pugnis confirmandus Antiſtitis animus eſt, ad miniſterium ſuum ritè peragendum, ad populorum mores componendos, ad vitiorum ſordes expurgandas, quod idem duabus venuſtiſſimis comparationibus ſanctus idem Pontifex confirmat: *Sic ſemina meſſium gelu cooperta fertiliùs germinant, ſic ignis flatu premitur, vt creſcat*.

Quod etiam idem Sabiniano Tudertino Antiſtiti ſignificauit, aſſerens patientiæ vi quodcumque pondus leue fieri, quodcumque repagulum effringi, quamcumque violentiam ſuperari. *Animos ergò tuos aduerſitas non deijciat, ſed accendat: audaciorem te in omnibus uigor ſacerdotalis oſtendat*.

Ad Regem Recharedum ſcribens idem Diuus Gregorius, his aduerſitatibus aſ- D.Gregor. l. 7. epiſt. c. aduerſ. 48. q firmat, quibus piorum animus oppugnatur, & bona opera vel extinguuntur, vel tepeſcunt, virtutis robur exerceri: quid enim excelſius, quid ſanctius, quàm vt è Græciæ regionibus in ferax Italiæ ſolum Paulus accedat Chriſti nomen explicaturus? nauis tamen, quâ Romam ipſe vehebeatur, paſſa naufragium eſt, D ſtetit tamen inter procellas incolumis vir fortiſſimus, & inter maris diſcrimina Romam ſecurus animo præferebat; aureum hic mihi occurrit Senecæ effatum ex eo depromptum opuſculo, quod de Prouidentiâ calamo ferè Chriſtiano ad Senec de Prouid c 6 mortalium animos in aduerſitatum violentiam roborandos, exarauit; homines igitur Deum alloquentem affetens, ait *Contemnite fortunam, nullum ei telum, quo feriret animum, dedi*: procellas quidem & turbines excitare poteſt Satanæ furor, & mundi ferocia; nullum tamen telum ei eſt, quo vulnerare nos poſſit, noſtraſque animi vires exſcindere; nobis tantùm volentibus tranquillitas noſtra turbabitur.

Haud quidem inficias iuerim, permoleſta nobis eſſe, & peracerba calumniarum vulnera, quibus appetimur; ſed quando nulla ex ijs alia emergeret vtilitas, quàm vt inter earum flammas noſtræ virtutis aurum expurgetur, expurgatumq;

eluce-

eluceſcat, an non optanda nobis quæcumque perſecutio, & quæque moleſtia

D. Gregor. Nazianz de laudibus.

A

blandiſſimo eſſet animo excipienda? *Malum illud quidem grauiſſimum, ſed in quo patienter tolerando mira ſolet eminere uirtus iuſtorum*, ſic ait Diuus Nazianzenus: quæ ſanè ad Aquitaniæ Hyerarchas roborandos Diuus Bernardus attulit; *Virtus in pace acquiritur, in preſſurâ probatur, in uictoriâ approbatur*.

D. Bernar. epiſt. 126

Si ergò calumnijs, & odijs illuſtramur, quid ea damnamus tanquam noſtræ famæ dehoneſtamenta? obſcurari Sol nubibus nunquam poteſt; nec vnquam piorum Antiſtitum ſanctitas ex impiorum nequitià denigratur.

Per ſummam deſpicientiam tunc ſal calcatur, cum deperdito ſapore eius virtus elanguit; quòd ſi vigeat & ſuam vim ſeruet, ipſas Principum menſas condit & ornat: Cùm igitur è Chriſti ſententiâ ſal Epiſcopi ſint, calcari nunquam ipſi

Matth. 5. 13.

valent: niſi cùm propriam virtutem obliti vitiorum tabe computruerint: his eos Diuus Auguſtinus adſcribit, qui perſecutionum metu à ſui muneris ſanctitate

D. Auguſt. l. 1. ſer. Dom in mont. c. 6 tom. 4.

deflectunt; *non itaque calcatur ab hominibus qui perſecutionem patitur, ſed qui perſecutionem timendo infatuatur*. Hæc ipſe.

B

Fuſiùs in his confirmandis immorari non placet, cùm iam prolixè in quodam è meis Paradoxis oſtenderim, è compactis calumnijs lucidiori quodam ornamento noſtram famam irradiari.

Par. 3. Parad. 7.

Addere tamen illud hic libet, quòd ij Antiſtites, qui ad Dei cauſam agendam, odijs afficiuntur, & conuicijs inuaduntur, non tantùm patientiæ fulgoribus apud homines magis eluceſcunt, ſed quod caput eſt, in regno beatitatis immenſo quodam theſauro diteſcunt: Chriſtum inter, & Apoſtolos, horumque ſucceſſores

Matth. 5. 11

initus contractus hic eſt, Diuique Matthæi calamo ſubſignatus, *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum aduerſus uos mentientes propter me*. Deus immortalis, ait Diuus Auguſtinus, ad beatitudinem hanc attingen-

D. Auguſt. ſerm. 26. de temp.

dam, quot ſe cruciatibus dilaniandos obiecere, viri, pueri, puellæque blandiſſimæ? an enerues adeò & delicati nos erimus, vt ad calumniæ punctionem, ad moleſtiæ breuis aculeum, viam nos ab eius poſſeſſione deflectamus? quâ fronte, quo vultu ſanctorum patriam ingredi contendemus, ſi ſanctorum aculeatas, & cruentatas vias timido pede premere ignoramus? mendacia igitur ea ſint, quæ in nos effunduntur, ex odio noſtræ poteſtatis eriuentur: quid nam? non ea tantùm contemnamus, at hilari blandoque oculo excipiamus. Optimè Diuus Hieronymus, *Illud maledictum contemnendum eſt quòd beatitudinem creat, quod falsò maledicentis ore profertur*.

C

D. Hier. in 5. Matth.

Nc autem ſuperiùs explicata argumenta hic iterùm repetàm, aliud placet afferre ſic expoſitum: fieri nullatenus poteſt, vt nullà moleſtiâ vexatus, aduerſitate nullâ aggreſſus Epiſcopalem Præfecturam quis adminiſtret; auream ætatem ſortiri debebamus, vel innocentiæ ſæculũ, quo populos gubernandos haberemus qui facili & hilari vultu iuſtitiæ rigorem domi ſuæ exciperent: ebullientis animi æſtus compeſcere, prauas affectiones adimere, effrænes cupiditates obſtringere, aliena crimina, tùm verbo, tùm virgâ mulctare, opus eſt non ſine moleſtijs, & alienâ repugnantiâ exercendum: Huiuſmodi ipſis aculeis breues ipſæ Præfecturæ cruciantur; Regia ipſa capita, ad quorum nutum non domus tantùm & vrbes ſed populi prouinciæque palleſcunt, an effugere hæc calumniarum iacula potuerunt? ſanè ne ipſis Rex Cyrus perturbaretur, Antiſthenes ſic eum admonuit.

D

Epit. l. 4. diſſ. c. 6.

Quid uerò Antiſthenes ait? an unquam audiſti? Regium eſt, Cyre, cum rectè faciat, malè audire: quos Virga Epiſcopalis afflixit, ad effundendum dolorem, linguæ ſceptrum exerunt, quo eorum dominium aliquatenus vlciſcantur; ipſamet probatiſſima opera calumniarum illis materiam ſubminiſtrant, virtutes in vitia deformant, crudelitate iuſtitiam, imprudentiâ zelum, pietatem ipſam falsâ pietatis ſpecie perſonantes; *fieri non poteſt, ut qui uirtute excellunt, apud omnes benè*

D. Chryſoſ ſer. de calu.

audiant, ſic Chryſoſtomus. Præter quàm quòd cum ſubditis eæ rationes non innoteſcant, quibus acerba lex aliqua decernitur & indicitur, & cùm eorum Canonum ignari penitus ſint, quorum vi ad ſtatuendam euulgandamque Præſul obſtringitur, ea tantùm conſiderantes, quæ primâ quidem ſpecie damnari poſſe videntur, facilè fit, vt ea carpant & mordeant, quæ commendanda cæteroquin

eſſent

Digitized by Google

eſſent & laudibus egregijs cumulanda; cum autem nulli fas ſit, aliquem licet è
A vulgò abiectiſſimum damnare, quin priùs audiatur, hac calamitate Præſules, &
Præfecti vexantur, vt è iuſtitiæ amore quam tuentur, priuſquàm ſuarum vi ra-
tionum expurgare ſe poſſint, arguuntur, & damnantur vt rei; hoc certè illud eſt,
de quo Tertullianus olim conquerebatur. *Iuſtitia unum geſſit interdum, ne igno-* Tertull.c.1 apolog.
rata damnetur: An hoc magis gloriabitur poteſtas, quo etiam inauditam damnabunt ue-
ritatem? Vſitatiſſimum hoc mortalibus eſt, vt à vitio virtus damnetur, proteruiâ
modeſtia opprimatur, excuſentur, imò laudentur crimina, Præſulum prudentia
& probitas oppugnetur. In caſtiſſimo adoleſcente Ioſeph deperditâque Aegyptiâ
fœminâ egregium de his exemplum Philo Hebræus refert. *Semper hoc munda-* Philo. l.
norum iudicium fuit ſemper inuerſus hic eorum ordo: Ioſeph caſtus vinculis illigatur, quiſit.
adultera mulier inter mariti amplexus deliciatur: hoc tamen verbere præ alijs ſa- mund.hęres
cri Principes vapulant; ad quod ſignificandum Diuino conſilio factum eſt, vt in
mundi ipſius infantiâ improborum hominum impugnationes prodirent in Abel
B innocentiſſimum, & in Iacob Labani Paſtorem mitiſſimum, & optimum poſteà
adoleſcentem.

In ſupremo primoque omnium Pontifice repræſentatum hoc apprimè fuit; è
tantâ enim beneficiorum opulentiâ, qua populum Hebræum beneuolentiâ ad-
mirandâ ditauerat, quid aliud ab eo per ſummam improbitatem retulit, quàm
furorem, odium, contumelias, crucem? adeò vt inſanientes Iudæi ex ipſo alexi-
pharmaco, quod cælitùs eis Seruator optimus ſubminiſtrabat, venenum imme-
dicabile componerent, quo ſuo benefactori ſæuiſſimam mortem eſſent illaturi;
tàm obdurato & contumaci annimo ſe obuelarunt, vt in eum nefariâ conſpira-
tione irrumpentes, quem cuncta elementa obſequuntur, turpiſſimâ eum morte
poſt ſexcenta conuicia, impoſitaſque calumnias affecerint; hæc ingenioſè ex-
plicans Diuus Auguſtinus ait, *pertulit omnes infirmos eorum; curauit omnes lan-* D. Auguſt. ſuper Pſ.89
guidos eorum; prædicauit regnum cælorum; non tacuit vitia eorum, vt ipſa potiùs eis 5.
diſplicerent, non medicus, à quo ſanabantur. His omnibus curationibus eius ingrati,
C *tanquam multâ febre phrænetici, inſanientes in medicum, qui venerat curare eos, exco-*
gitauerunt conſilium perdendi eum.

Quin Chriſtus idem Dominus, vt frequentiſſima quâdam patientiæ palæſtrâ
ſe exerceret, noſque ſuo exemplo ad eximiæ patientię robur oſtendendum confir-
maret, è tenui Apoſtolorum numero, teterrimum Sycophantam Iudam elegit,
qui ſuæ mortis eſſet adminiſter, ſuâque nefariâ proditione Apoſtolorum conuen-
tum, primos ſcilicet omnes Epiſcopos, turbaret ſimul, & offenderet: *Vt Eccleſiæ* D. Auguſt.
ſuæ tolerandorum malorum præberet exemplum, ſic Auguſtinus: vt ad eorum odia l. 18. de ciuit.c. 49.
& ingrati animi vitia, quos beneficijs, & amore obſtrinximus perferenda nos
ipſos exerceremus: *Chriſtus voluit deſeri, voluit prodi, voluit ab Apoſtolo ſuo tradi,*
vt tu à ſocio deſertus, à ſocio proditus moderatè feras tuum erraſſe iudicium, perijſſe Ambr. l. 5.
beneficium. Sic pariter Ambroſius, in Luc. c.6.

Quàpropter iiſdem Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus apertè ſignificauit, im-
preſſa ſibi veſtigia premenda ipſis pariter eſſe, eoſdemque furoris & odij fructus
è populorum nequitiâ colligendos. Quod ſi adeò ſtructis ille calumnijs aſſueue-
rat, vt ab ipſis obſeſſis ſtygios ſpiritus expellens veneficus appellaretur, Dæmo-
D num ſocius, & Belzebub amicus, & cum Deus eſſet, Dæmon vocaretur; an non
decet, quòd ad huiuſmodi patientiæ munera ſuos etiam aduocet adminiſtros?
Hinc, cùm eos ad ſuam diſſeminandam Religionem expediret, certiores fecit de
fortitudine in aduerſitatum ingruentes acies oſtendendâ. *Si Patrem familias* Matth.10.
Belzebub nocauerunt, quantò magis domeſticos eius, ad quæ verba magnus Gallia- 25.
rum Epiſcopus ſe ſuoſque commilitones in pugnas & prælia inſtruens ait. *Omnia*
iniuriarum & contumeliarum genera nihil nos terreant: gloriæ potius loco amplecten- D. Hilar.
tes, ſi Domino noſtro uel paſſionum conditionibus adæquemur. ibi.c.10.

Mundi odium in ſe ipſo patientiſſimus Dominus conſecrauit, & è calice Pa-
tientiæ, quem hilariter ipſe potauerat, ſuis etiam propinauit Epiſcopis, vt me-
ritum ſimul & munus eis impertiret. *Si mundus uos odit, ſcitote quia me priorem* Io.15. 18.
uobis odio habuit; cùm enim mundani omnes non amari agnoſcent à nobis, quæ Ariſtot.

ab ipſis amantur, imò potiùs euitari & repelli, an amare nos poſſint, & ſuum in nos odium refrænare? ſicut enim, docente Ariſtotele, morum ſimilitudo amorem A parit, ſic propè eorumdem diſſimilitudine odium excitatur: *neceſſe enim eſt, ut oderit nos (mundus) quos cernit nolle quod diligit*: ſic Auguſtinus.

D. Auguſt. in Io.15.16

In aduerſitates tandem ipſe nos earum exemplo obarmauit, quas vſque ad triſtiſſimum obitum fortiſſimè exantlauit: *ſi me perſecuti ſunt, & uos perſequentur*; hoc autem tùm ad ſui gloriam, tùm ad dedecus improbitatis ipſe permittit, dum vnicuique innoteſcit, Chriſtianam Religionem è Tyrannorum odio humanæque potentiæ certaminibus, quibus vndique fuit oppugnata, illuſtriorem ſimul, & pulchriorem euaſiſſe; ex huiuſmodi autem inſectationibus quantùm nobis vtilitatis, quantùm gloriæ eriuatur! Infernas ſimul vires profligamus, quibus populi excitantur ad munus Epiſcopale contemnendum, & ſacras inſulas conculcandas; hæc enim eis mens eſt, vt idolis nos ſimiles, oculos haberemus & aures, nec tamen eorum vitia vel audiremus vel videremus, ſed ſtupido, & inani regimine, eorum inſolentiæ temeritarique vltrò indulgeremus; demum his maledi- B ctis vexantur Epiſcopi, vt à prauis Paſtoribus probi diſtinguantur, quos æquè commendant tùm piorum laudes, tùm contumeliæ improborum; iuxta mentem hæc ſunt Diui Bernardi, qui ad Eugenium Pontificem ſcribens, nobilem virum ipſi commendans ad Valentinas inſulas induendas iam electum, hæc habet: *Nec poteſt bonus non eſſe qui bonis placet: nec minùs validum argumentum mihi videtur, quòd bonus ſit, ſi malis è regione diſpliceat.*

Ioann.15.20

D.Bernard epiſt.258.

E quibus etiam in nos magnum aliud commodum eriuatur: ex ipſis enim calumnijs iuuamur, & ſalus noſtra confirmatur, eò quòd perdulcem laudum ſonitum ab auribus noſtris expellat; Periculoſiſſimæ illæ ſunt, & omnium validiſſimæ, quibus Dæmonum nequitia vtitur ad noſtram pietatem euertendam; ex ipſis igitur ſerpentibus theriacam nobis cæleſtis medicus componit, vt venenum à nobis arceat, quo pulcherrimus & præſtantiſſimus omnium cęleſtium ſpirituum ſe infecit, & in terreſtri Paradiſo primus humani generis parens ſe ſuoſque violauit; ſanè viros ſanctitate ſpectatiſſimos inter laudes & probra, inter calumnias C & plauſus ſecurâ quâdam viâ ad Cælum Deus adduxit; vt in proximo capite electis quibuſdam exemplis confirmabitur.

§ II.

MOres igitur noſtros tàm piè probatèque componamus, vt in eos effuſæ calumniæ nullam audientium fidem mereantur, nulli occaſionem vllam præbeamus, quâ noſtrum nomen eis liceat obſcurare, caſtam Iuditham imitati, de quâ ſacri codices referunt, quod omnibus probaretur; *Nec erat qui loqueretur de eà uerbum.* Quòd ſi Platonis ſententia fuit, è philoſophiæ ſtudijs humanum animum adeò temperari, vt vel ipſi Momo nihil adſit, quod in ipſo reprehendat & carpat, quantò magis de Chriſtianæ virtutis excellentiâ dicendum hoc erit, & de Epiſcopali ſanctitate? Haud tamen prohibemur, quin quandoque, cùm neceſſitas poſtulauerit, iubemur, vt noſtram detegamus innocentiam, & falsò nobis impoſita crimina diſcutiamus: licet enim in priuatis & Re- D ligioſis viris opus ſit excuſationem quancumque reijcere, vt Diua Thereſia docet; ſi tamen vel ingens aliquod periculum immineret, vel magna ex eius calumniæ famâ pernicies oriretur, vel improborum hominum audacia ad fædiora patranda è noſtro ſilentio inualeſceret, iuxtà ea, quæ docet D.Hieronymus, longè decentius eſt, diſſeminata mendacia reuelare.

Iudit. 8. 8. Plato l. de Repub.

S. Thereſia camino di perfet c.15

Diui Gregorij authoritate ſuffultus hoc idem confirmat præſtantiſſimus ſæculi noſtri Hyerarcha; propulſandam enim vibratam calumniam docet, & innocentiæ luce alienæ nequitiæ tenebras diſſipandas, vt tùm populorum opinioni, & ſimul veritati ſeruiamus: ſi autem poſt excuſationem habitam recentibus adhùc calumnijs inuadatur, quieſcere omninò debet, tranquilloque animo ſufferendum: poſtquàm enim ſuum dederit veritati locum, ſuus etiam locus dandus

D.Hieron. in c.2.Ezec Sales introdut.alla vit. deuot.par.3 c.3.

Digitized by Google

dus eſt humilitati: Sapientiſſimum conſilium hoc eſt, dignumque ſatis, quod
A exerceatur, D. Auguſtino præeunte, qui Secundinum Manichæum agnoſcens in ſuis conuicijs & mendacijs diſſeminandis perdurantem; ſic enim effatus eſt. *Senti de Auguſtino quidquid libet: ſola me conſcientia in oculis Dei, non accuſet; maior nobis pretio Dei oculus futurus eſt, quàm totius mundi theatrum*; hoc enim non raro decipitur, & ſolùm apud homines, qui nullâ poteſtate in nos præſtant, reos non pronunciat, cum conſcientiæ noſtræ vox maximũ pondus habeat ad nos æternùm vel coronandos, vel cruciandos; conſilium ab hac tantùm Nazianzenus Gregorius capiebat, quem diù calumniarum vexauit improbitas; audi eius verba: *In omnibus rebus conſiliary loco rationem, Deique iuſtificationes habeo; à quibus plerumque etiam nullo accuſante, conuincor, & rurſus condemnantibus multis, abſoluor*. D. Auguſt. l. vnico ad Secundin. c. 2. Greg. Naz. orat. 27.

Cruciatorum proteruiâ ſuam conteri fœdarique famam Conſtantinus Mediolanenſis Antiſtes conquerebatur; ad eum conſolandum epiſtolam D. Gregorius ſcripſit, admonens eum, vt ſui cordis adyta inueſtigans expenderet, an ali-
B quid in eo reperiret, quo damnaretur; ſi enim nihil inueniret, aliena ſunt nobis mendacia deridenda, & in illis fraus Dæmonis agnoſcenda, qui moleſtijs huiuſmodi noſtrum animum perturbans ab illis amouere nos operibus conatur, quibus vel Dei gloriæ vel populorum vtilitati ſtudemus. D. Gregor. l. 6. epiſ. 14

Quâ eâdem loquendi medicinâ vſus eſt ad vulnera curanda, quibus eâdem de cauſâ Palladius montis Synaj Presbyter vexabatur, hæc demùm ſtatuens: *Si ergò nobis eſt teſtis in Cœlo, teſtis in corde, dimitte ſtultos foris loqui quid volunt*. D. Greg. epiſt. 45. l. 8

Verùm quando virtutis aculeo ad calumniarum contemptum non excitaremur; humanâ ipſa ratione monemur; facilè enim euaneſcunt, ſi ad eas vel cæcutias, vel obmuteſcas; quapropter Auguſti prudentiam ſummè commendauit Auguſtus Antonij Epiſtolas diſſimulans, Bruti ſalaces ſermones, Bibaculi, & Catulli carmina conuicijs ſcatentia; ex his monitum omnibus ſalutare pronunciat. *Haud facilè dixerim moderatione magis an ſapientiâ; tanquam ſpreta exoleſcunt,*
C *ſi iraſcare, agnita videntur*. Tacit. l. 4. Annal.

Cœleſti tamen magis ratione ducamur; ſatis enim certiores eâ reddimur, quòd ſi noſtram innocentiam Deo defendendam commiſerimus, ſecurior ex eius patrocinio noſtra fama eſt, quàm ſi pro eâ Romanis è roſtris Tullij, è Græcis ſubſellijs Demoſthenes reſonarent: quàm benè lucem è tenebris eruere ſcit Deus & mendacium à veritate diſcernere; è Regio Pſalte fidem de hoc habes: *Reuela Domino viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet*; quid igitur faciet? dabo: ex ipſatum nocte calumniarum tuæ famæ claritas illuſtrior emerget, & linguarum mordacium vi conſternatâ tua innocentia, pietas tua per omnium ora triumphabit; cuin ipsâ nequitiâ & improborum licentiâ, quâ calumnijs vexabaris, commendatus omnibus eluceſces, *& educet quaſi lumen iuſtitiam tuam, & iudicium tuum tanquam meridiem*: calumniator tuus ex aduerſo, qui audaciſſimè effrons de tuâ contumeliâ geſtiebat, dehonoratus omnibus abiectiſſimè obruetur; *Humiliabit calumniatorem*, & eius inſtar, qui puluerem in ſublime proijciens, eò potiùs in ſe reuoluto ſordeſcit, infamiæ notâ inuſtus ludibrio omnibus erit; ipſis tenebris, quibus alios offuſcare contendebat, ſe ipſum denigrabit; frequentiſ-
D ſima enim experientiâ illud Caſſiodori acroama probatur. *Authorem repetunt tenebræ, quæ ad inuoluendum iubar aptantur: nitorem ſyderum nox infuſa non obruit*. Pſal. 6 5. Caſſiod. l. 2 ep. 25.

Pondere, quo videtur opprimi palma, potius erigitur, eàdemque falculâ, qua ſecatur vitis, augeſcit, & fœcundatur: ignis furore non abſumitur aurum, at depuratur; hirudo dùm mordaci ore venas ægri cruentat, non ægrum necat at ſanat; quæ famam videtur obſcurare calumnia, illuſtrat & coronat. *Quin & ſepè conuiciator prodit gloriam, dum exercet inuidiam*, verba ſunt Diui Cæſarij: Dei maximâ ſapientiâ hoc fit, cui potiſſimum piorum omnium innocentia, ſed præſertim Epiſcoporum, in quorum pietate tota Religio triumphat, defenditur, & vallatur. D. Cæſar. hom. 5.

A

Exemplis hoc idem confirmatur. Cap. XLI.

SPATIOSE nimis mea ſe oratio porrigeret, ſi ſanctiſſimos eos Præſules omnes, qui de aduerſitatibus inuictâ animi fortitudine triumpharunt, in aciem vel in pompam hic ego explicare contenderem; quia tamen validiùs nos exempla expugnant quàm verba, nonnulla educere molior, quæ clariſſima veluti ſpecula vexatis Epiſcopis eorum fortitudinem & gaudium repræſentent, vt eos inter aduerſarum rerum flammas inſpectantes, & imbecillitatem, quâ emolliuntur exuti, fortia facere & pati conſtanter addiſcant, adeó enim neceſſarium hoc nobis eſt, vt de ijs, quos in ſanctorum numerum recenſere mens eſt, potiſſimo ſtudio perquiratur, an fuerint aduerſis agitati, & tempeſtate veluti quâdam fatigati. B

Machab. Oniam Sanctiſſimum Pontificem in veteri lege, in recenti autem Apoſtolos omnes prætereo, vnâ cum Athanaſijs, Gregorijs, Chryſoſtomis, quorum certamina, quò validiora & diuturniora fuerunt; eò etiam clarius, & illuſtriùs eorum nomen effinxerunt, adeò vt nulla terrarum regiuncula ſit, quam non eorum celeberrima fama peruaſerit.

D.Gregor. Turon.de geſtis Franc l.2.c &l.10 c.31. Baron. ann. 432.

Trans Alpes gradiamur, & Turonenſem Antiſtitem Britium primò inuiſamus. Vigintitrium annorum interuallo ſacrum hic regimen fœliciſſimè geſſerat; ſed è paterno ardore, quo potius ſibi populorum amorem conciliaturus erat, eorum potius odium tàm infœliciter offendit, vt dicterijs, & conuicijs eius eleuare, & impurare famam omnes concorditer conarentur: inter alia, cùm fœmina quædam, cuius operà ad abluendos pannos, Epiſcopi famuli vtebantur, pietatem, quam ſimulabat, filium flagitioſè conceptum patiens, inanem fucatamque fuiſſe indicaret, non defuere, qui ad Epiſcopi nomen denigrandum paratiſſimi, per vrbis triuia diſſeminarent, Britij amore captam fœminam filium ex eo genuiſſe, vrbiſque calamitatem deflerent, quæ Epiſcopum ſortita fuiſſet, qui è Paſtore migraſſet in lupum; facilis ad hæc populus nullâ animaduerſione habitâ, nec perpendens, quantùm ab Epiſcopi innocentiâ tot annorum ſpatio confirmatâ flagitium illud diſſonaret, ac faciliùs ſcelus illud non Epiſcopo, ſed eius aulicis tribuendum, populari ferociâ raptus in optimum paſtorem violenter aſſurgit; nullam hic ſuæ ſuæ pietati fidem præberi cognoſcens, ne proprium decus proderet, & publicam in lucem tàm fœdum crimen ſuoque populo perniciosiſſimum proderet, tùm ſuâmet innocentiâ, tùm diuinâ fide ſuffultus, puellum illum triginta iam dies natum ad ſe iuſſit afferri, eumque ſonorâ voce compellans ait; in Chriſti nomine te obteſtor, vt omnibus euulges, an ego tuus Pater exiſtam; ad hæc puer, nequaquàm omninó, reſpondit. Quis ad hæc licet præferoci animo obduratus ſuam duritiem non exuiſſet? quæ vnquam non fuerit emollita ſæuities? quis vel Hyrcaniæ aut Scythiæ accola ad tanti Antiſtitis obſequium citiſſimus non occurriſſet? verùm ille, eò quód ne proximo pernicioſus exiſteret, pati nunquam voluit, vt fornicarij viri nomen pueri ore enunciaretur, magicis viribus illud tribuens, ferociori æſtu commotus, vix ſe abſtinuit, ne ad eum vrbe expellendum ſuam vim in eius perſonam inijceret, affirmans, non amplius tàm nefarium fædumque Antiſtitem præficiendum. Quapropter, vt inſanienti populo ſatis aliquâtenus faceret, ardentibus prunis veſte ſua iniectis ad Diui Martini ſepulchrum acceſſit, in quod eas inijciens abſque eò quod ne leue quiddam prunarum indicium veſtis ſeruaret, ait: *ſicut iſtud veſtimentum ab his ignibus videtur illaſum, ità & corpus meum à mulierum coitu eſt impollutum*: Ad duo hæc tàm inuſitata prodigia, quis credat, populi furor non reſedit, ſed eó vſque graſſantis in morem velut incendij ſe porrexit, quò tandem Turonenſi è ſede Britius expulſus alteri locum dederit, & inde alteri, cùm breui tempore vterque defuerit; tandem Apoſtolicæ ſedis imperio ſuam ſedem repetijt Britius, eamque ſuomet C D

obitu

obitu conſecrauit. Perpendendum hic illud eſt, tam efferatâ perſecutione di-
A gniſſimum ſe Britium exiſtimaſſe; eò quòd non raro Diuum Martinum præde-
ceſſorem ſuum in miraculis patrandis delirare & inſanire æſtimaret, nullamque
eis fidem adhiberet: Diuinâ igitur ſapientiâ factum eſt, vt nulla etiam fides pro-
digijs ſuis præſtaretur, eodemque contemptu, quo viuentem Martinum Epiſco-
pum ipſe neglexerat, ſuis à populis Epiſcopus ipſe haberetur.

Tàm audaci proteruiâ nobiles aliqui viri Iulianum Boſtrenſem Præſulem ve- Prat. ſpirit.
xauerunt, vt ad eum omninò à ſe quacunque ratione amouendum, pecuniâ eius c.49.
pincernam ſeduxerint, vt vnà cum vino venenum ei propinaret: Diuinitùs il-
luſtratus Antiſtes in calice latentes nouit inſidias; vt igitur in menſâ collocare-
tur calix præcepit; tùm cunctis vrbis Magnatibus aduocatis, iiſque potiſſimùm,
quorum inſidijs appetebatur, nullius nomine pronunciato, placidè eos alloquens
ait, *Si arbitramini humilem Iulianum ueneno occidere, ecce coràm uobis peſtiferum*
calicem bibo, tùm ſalutari Crucis ſigno ter calici impertito ait; *In nomine Patris,*
B *& Fily, & Spiritus Sancti bibo hunc calicem*. Ex eius integrâ potione, nullo in eum
malo refluente, admirabundi omnes hæſerunt, eiuſque ad pedes inſidiatores ob-
uoluti, veniam, quam humillimè ſupplices petierant, impetrarunt.

De Narciſſo Hyeroſolimitano Præſule Euſebius, & Nicephorus memorant, Euſeb. l. 6.
quòd cum eius in vitijs caſtigandis ardorem ferre nequaquàm poſſent tres pro- Hiſt.c.8.
fligatæ famæ viri, eius caſtitatem inſigni calumniâ inuaſerunt; & ad populi fidem
ſibi extorquendam iuramento, & imprecatione adhibitâ eum fulciuerunt: im-
pudentiſſimum mendacium vt Antiſtiti compertum fuit, ex vrbe diſcedens in
eremum abſceſſit, ſuam innocentiam inter feras, quàm inter homines ſecurio-
rem arbitratus. Verùm Deus; cuius patrocinium innocentibus deeſſe non poteſt,
in eorum duos illam eandem pęnam immiſit, quam ſibi quiſque fuerat in deiurio
imprecatus; ad quæ tertius ſuperſtes publicâ confeſſione tùm Epiſcopi innocen-
tiâ, tum ſuâ fraude omnibus patefactâ, de patrato flagitio ſupplicia grauia ex-
pleuit, locumque Narciſſo dedit, vt de mendacio triumphato clariſſimus Hyero-
C ſolimam reuerteretur.

Rumelli Antiſtes (obſcura hæc erat Vrbs Romæ proxima) ſuæ probitatis ex- Prat. ſpirit.
cellentiâ probatiſſimus, aliquorum odium euitare non valuit, quorum impro- c. 150
bitatem eius ſanctitas arguebat; ſed cum nulla in piiſſimo Antiſtite materies ad
eius nomini detrahendum eis occurreret, per ſummam malitiam, in eum calu-
mniam condiderunt. Diuo Agapito Pontifici ſignificantes, eum ſacro calice ad
menſam vti: obſtupuit ad hæc Pontifex, ſibique ignoti Antiſtitis ſacrilegium ad
Balthaſaris Regis imitationem patratum deteſtatus, Romam eum accerſiuit, vt
vinculis detineretur; Diuinâ operâ factum, vt eius innocentiâ detectâ, illuſtrior
omnibus eius Sanctitas, vt aliàs retuli, redderetur.

Duas, quibus peracerbè vexatus ipſe idem fuit, inſectationes ſuo ſtylo Gre- In hac 3. p.
gorius Turonenſis expreſſit; eas in ipſum concitarunt Leudaſtres Præfectus, & c. 1.
Comes Turonenſis, & Lithurgi aliqui audacter effrænes, & nequiſſimè vitioſi. Apud Baronium an-
Expoſtulatus primò ipſe fuit, quod Turonenſem vrbem in Childeberti Regis nal. 583.
poteſtatem tradere moliretur, tùm quod de inhoneſto commercio cum Bertran-
do Burdigalenſi Antiſtite Reginam Fredegundam infamaret; militum igitur ſa-
D tellitio cuſtodiendum eum Rex tradidit, donec futurum Concilium cogeretur.
Ad iàm perturbatam rerum ſpeciem triſtiſſimo cordis angore Gregorius preme-
batur, & vt à ſacris codicibus ſolatium aliquod hauriret, è cuius inexhauſtâ
penu affluenter in afflictos viros cæleſtes voluptates exuberant, eos ſemel ape-
rienti, illud è Purpurato Pſalte occurrit. *Et deduxit eos in ſpe, & non timuerunt,* Pſal. 77.53.
& inimicos eorum operuit mare; quibus verbis ſingulari quadam delectatione per-
fuſus animum recreauit. Coactâ igitur coram Rege Synodo, & Burdigalenſis
Hyerarchæ in Gregorium poſtulatione propoſitâ, nullatenus ſe ijs implicari cri-
minibus conſtantiſſimè affirmauit: tùm Synodi authoritate diuinam rem ter per-
agens, & iuſiurandi ſacramento ad ſuam innocentiam comparandam adhibito,
ſe penitiùs expurgauit, tùm eius calumniatores Synodi & Dei ſupplicijs cruciati,
ea, quæ Regius Pſaltes eis minabatur, experti fuerunt.

Merc-

Baron. ann. 615. Metenſis etiam Præſul Diuus Arnulphus, Galliarum lumen, & decus inſularum, tanto pretio Regi Clothario, Reginæque habebatur, vt nihil prorſus eo A inconſulto in tantâ rerum copiâ, & pondere, ageretur: quàpropter ad eum tùm diù, tùm noctu priuatim nunc Regina nunc Rex accedebant: hinc audaciſſimi nebulones anſam arripuere, quâ tùm Præſulis ſanctitatem, tùm Reginæ caſtimoniam oppugnarent. Quadam igitur ex ijs tribus, quas Chriſtiana Religio ad Dei auxilium implorandum pro agrorum prouentibus, & incolumitate populorum, ſolemnibus indictis ſupplicationibus dedicauit, fæmina quædam ingenti clamore edito, Dæmonem quo cruciabatur, oſtendit; ad plurimorum preces eam aduocauit Arnulphus, & Dæmonem, quo obſidebatur, eiecit; ad hæc eius ſanctitatem admirantibus cunctis, & commendantibus, Maddo quidam nefarius blaterator, eius caſtimoniæ candorem carpſit, eòque impudentiæ raptus fuit, vt cum ipsâ Reginâ ſe obſcœniſſimè commiſcere affirmarit; impunè tamen hæc non abierunt: dum enim ſimul cum ſuæ iniquitatis ſocio ſomnum caperet, non veſtibus tantùm, ſed genitalibus ipſis adhæſit ignis, vt par eſſet pœna calumniæ: licet autem ſe eo ſupplicio liberaret, eodem tamen crimine ſe polluens, B quo alios accuſabat, in adulterij pœnam, fuit capite diminutus.

S. Hidelph. in catal. vir. Illuſtr. Baron. ann. 636. Toletanus Antiſtes Montanus, tùm conditione, tùm pietate ſpectatiſſimus, vt ex elogio patet, quod ad eius æternandum nomen Idelphonſus exarauit, fœdiſſimis calumnijs fuit appetitus, quibus vt ſe ipſe purgaret, ſacerdotalia ornamenta indutus, præferuidos carbones eis geſtauit, donec Sacroſanctam hoſtiam Deo litaret: quo tanti temporis interuallo, nec aliquid veſtes ſui amiſere decoris, nec de carbonum vi aliquid imminutum.

Sur. 9. Febr. Totus rei diuinæ amplificandæ elaborans Ariſbertus Rhotomagenſis Epiſcopus, improborum fraudibus Pipino Regi ſuſpicioſus euaſit, ac ſi alteri Principi ſuo æmulo adhærens, deturbare eum moliretur è Regno: in Aſcæterium ergò legatus longè ab aulâ exul fuit; fortiſſimè hæc ipſo perferente, adhùc alia ſui aduerſarij maiora conamina exerebant, vt grauioribus ſupplicijs mulctaretur; verùm poſt diuturna ſuæ patientiæ exercitamenta, Dei beneficio, vim tantam libellus ſupplex Pipino Regi oblatus obtinuit, vt reluctantibus æmulis ſuam repeteret ſedem; inter geſtientium gaudia populorum, hæc ex Antiſtitis ore Cælo gratiſſima vox erupit. *Gratias tibi bone Ieſu, qui dirupiſti vincula ſerui tui, & tribuiſti verba placentia in conſpectu Principis, & liberaſti me de manu inſurgentium contra me, & iniciſti mihi etiam in hac exilij ærumnâ vincula amoris tui.* C

Pari certamine Colonienſis Antiſtes Heribertus fortitudinem ſuam exercuit; flagitioſi enim aliqui viri, quò magis ab eius ſanctitate morum diſſonabant, eò magis inſidijs & fraudibus eum inuadebant, adeò vt, licet, cùm diuina peragerer, Moyſis inſtar, vultu totus elucеſceret, eorumque oculos præluminis erumpentis virtute retunderet, loco venerationis, quâ prodigioſam eius ſanctitatem erant proſecuturi, odium tàm efferatum in eum concipiebant, vt inſolentiſſimâ temeritate Dæmonem eum prædicarent. Adeò verum eſt Chriſti Domini effatum,

Matth. 10. 25 *ſi patrem familias Beelzebub vocauerunt, quantò magis domeſticos eius*: alia dein calumniarum genera implicantes, Henrico Imperatori ſuſpicionem de eo iniecerunt, quâ factum eſt, vt in eum ſuam indignationem Cæſare effundente, peracerbas calamitates perpeſſus fuerit; verùm ipſomet Henrico ad eum acerbiùs D cruciandum Coloniam accedente, Deus ille, cuius imperio arenarum imbecillitate pelagi ferocia, fluctuumque ſæuientium licentia coërcetur, ſe in ſomnijs Henrico ſpectandum exhibens, eius furorem tranquillauit; ipſi namque ſignificauit, è moleſtijs, quibus ſibi fidum famulum Heribertum afflictaſſet, grauiſſima in ipſum ſupplicia cælitùs euoluenda.

Baron. ann 99 & ſeqq Longè grauior ea calumnia fuit, quâ Arnulphum Rhemenſem Antiſtitem apud Hugonem Regem ſceleſtiſſimi quidam infamarunt, quòd enim in Regem, & Regnum fœdâ conſpiratione alios excitaret, eamque vrbem hoſtibus tradere moliretur eum accuſarunt: quàpropter Epiſcoporum Regis votis indulgentium conuentu prauè coacto, licet ad eum recuſaſſet accedere, eò quod ſupremi Romani Hycrarchæ poteſtatem minores illi Præſules, ſibi criminosè vſurparent, Rege impe-

A imperante, per vim raptus eò fuit, ibique Epiſcopalibus infulis ſpoliatus, ſedem ſuam Heberto quidam nefario viro reliquit occupandam. Ioannis tandem Pontificis operâ poſt diuturnos cruciatus ſuam iterum ſedem vindicauit.

§. I.

ILlaudatam præterire non licet Italiam his egregiæ patientiæ exemplis potiſſimùm coruſcantem. Potentiſſimi Pręſulis aliorumque magno numero huic adhærentium nequitiam expertus ſatis fuit Venetiarum Patriarcha Laurentius Iuſtinianus: ſemel autem potiſſimũ, vt eius famam obſcuraret, ciuiumque odium in eum ſuccenderet, vt nonn ullis propugnandi theſibus adeſſent, eos incitauit, quas ipſe conſcripſerat, vt leges quaſdam euerteret, quas ad ſumptus immoderatos, & fę- Sur. in vit.
B mineos ornatus refrænandos Sanctus Patriarcha ſancíuerat; innotuere cuncta pijſſimo Antiſti, qui placido, quem præferebat vultu, eorum nomina, qui ſibi tàm apertâ pugnâ aduerſabantur, ignorare penitus volens, ad eius ſolatium, qui non ſine ingenti animi perturbatione hæc illi narrauerat, hæc pronunciauit: ne turberis, ò fili; Deus enim viuus, cuius cauſa agitur, ſuum ſatis propugnabit honorem: dictis facta reſpondere: breui enim euenit, vt Præſul ille cum ſocijs aliorum ſcelerum rei in exilium amandarentur, alijque etiam ex illis capite plecterentur.

Nec tùm Diuini, tùm humani furoris fulmen alter euitauit, qui, cum diù fru- Sur. loco cit.
ſtraneo labore presbyterum defendiſſet, de plurimis ſceleribus tandem à Beato Præſule caſtigatus, dum ille Pontificalibus indutus, ſacroſanctam hoſtiam præmanibus habitam geſtaret, in horrendas eas voces erupit, *En qui pro ſancto colitur; ò inſani, qui talem hominem adoratis*: hæc eo placidiſſimè audiente, ſena-
C tus conſilio ſtatutum fuit, vt voces ſuas proteruus ille reprobaret, ſuâque ſponte eiuratâ & damnatâ nequitiâ exul ablegatus turpiſsimè fuit.

Diuus Petrus Damianus, Purpuræ, infularum, & eremi decus illuſtriſsimum, poſt adminiſtratam diù Præfecturam meæ huius ſedis Eugubinæ, eo pretio à Leone Nono Pontifice habebatur, quod eius præclara in Chriſtianam Rempublicam merita exigebant; quia autem ex Auellanâ Eremo, in quam à populi curis amotus abſceſſerat, in Dæmonem validiſsima ſuis epiſtolis iacula intorquebat, D.P.Dam. l. 1. epiſt. 4.
vt ab eius faucibus vitioſos viros eriperet, eius fraudibus factum eſt, vt deperditi aliqui viri mendaciſsimas, vt aulicorum mos eſt, in eum calumnias ordirentur quibus viri ſanctiſsimi fama vileſceret, ipſique Pontifici opinione decreſceret: breui quidem, at præpotenti, & viuidâ epiſtolâ Pontificem Aſceta Purpuratus admonuit vt Dæmonis fraudes agnoſcens ad eas cœcutiret; hoc enim ille ſtudebat, vt ſuâ deperdita famâ Damianus Pontificem adire amplius non poſſet, eumque de morum corruptelis admonere, quibus Dei cultus fœdabatur, & populorum fœlicitas laborabat, vt cautè in fide blateronibus hiſce adhibendâ procederet, eum exorabat, eorumque rationes exciperet, qui de aliquo arguerentur; hæc
D ſe ad eum ſcribere demum addit, eâ mente, vt ſi gloria id diuina, & populorum ſalus expoſceret, ſua ei beneuolentia redderetur; ſin verò haud fuerit ſuæ ſaluti propitium, illato ſuæ iracundiæ ſupplicio vtique plecteretur.

Vetera hæc omittens recentiora proſequar, Nicolaum Albergatum Bononienſem Antiſtitem primò contemplatus: hic eò quòd ſummo Pontifici obſequium Manz. princ. Princ. Eccl.
inter ciuiles ſeditiones præſtaret; vnanimi ciuium voce tanquã publicæ fęlicitatis euerſor audijt, mendax, fraudulentus, rebellis Papiſta, periurus, & patriæ hoſtis: è verbis inde ad opera: ſicarios enim aliquos ad eum cruentâ morte tollendum expedierunt: verùm tantâ maieſtate eius aſpectum Deus obarmauit, vt exterriti illi nihil intentantes abſceſſerint: quàpropter ne Deum tentare videretur, alienis indumentis abſconditus, ciuium furori locum dedit, eoque ſuam fortitudinem attemperauit.

Hinc ſummoperè ipſo reluctante, Vaticanâ Purpurâ donatus, cum Bononienſium

ſium

ſium poteſtati oppida ſatis illuſtria tradere recuſarit, recenti tumultu aggreſſus, eò
diſcriminis acceſſit, vt religioſâ fratrum Prædicatorum veſte indutus è Palatio A
fugere coactus fuerit: quâpropter inſaniens populus in ſuas ędes tumulentum fu-
rorem euoluit, audaciâque tàm proteruâ correptus fuit, vt eum Epiſcopali di-
Mantin. l. 5 in fin. gnitate ſpoliauerit, & ſucceſſorem ei ſtatuerit. Tot tantiſque moleſtiarum flam-
mis eius aurea virtus exercita fuit, donec eius obitu imminente, tempeſtate ſe-
datâ, nebuliſque calumniarum fugatis, ſui populi amorem lætiſſimus recu-
perauit.

Quid de Diuo Carolo nobis dicendum: ex ingenti vigilantiâ, qua ad ſuæ re-
gimen Eccleſiæ, ad Cleri diſciplinam obſtringendam, ad mores populi compri-
mendos, ad ſacram libertatem tuendam impauidus deſudabat, quot ille inſul-
tibus, quot conuicijs, quot inſectationibus fuit velut impetu quodam ſæuiſſimæ
tempeſtatis agitatus? eò vſque procella inſanijt, vt ad eum interimendum ſclo-
porum diſploſione vterentur: hæc aliaque id genus ſexcenta cuique adeò innote-
ſcunt, vt breuitati conſulens ea vltrò prætercam. B

Quid pariter de recenti alio Galliarum Carolo nobis dicendum, hoc eſt Diuo
Gard. in eius vit. l. 3 c. 15. Franciſco Saleſio Gebennenſi Hyerarchâ? Crucis huius in partem accerſitus &
ipſe fuit, eiuſque pondere laborauit; mendacijs, calumnijs, famoſis libellis ag-
greſſus, ſuæ patientiæ excellentiam clariori lumine patefecit, illud frequenter
ipſe pronuncians, pro Dei tantùm voluntate, ſibi vitam, ſibi famam amari;
quancumque famam ſuâ ſemper virtute maiorem fore, ſe paratiſſimum eſſe, vt vel
per infamiæ vel bonæ famę viâ ad Deum accederet, compertâ ſatis Deo eſſe eius
famæ menſuram, quam ſuum miniſterium ad populorũ vtilitatem exigebat: hæc
aliaque effata ſapientiſſimè fortiſſimis heroicæ patientiæ operibus Dux ſtrenuiſ-
ſimus aſſociabat, quibus & legendis & exercendis vacandum nobis eſt, vt potè
quæ imitandum nobis eum exhibent, qui noſtrâ hac ætate primæuum infularum
decus & Epiſcoporum gloriam ferè dixerim exoletam inſtaurauit.

Concionatoris publicam animaduerſionem non tantùm æquo animo pertulit
Cardinalis Ximenes, verùm eâdem ipsâ die conuiuam ſecum excepit: quò ta- C
men illuſtrior tanti Purpurati æquanimitas fuit, eò damnabilior, & quouis ſup-
plicio dignior fuit Concionatoris illius audacia, qui tantam viri famam compri-
mendam & lacerandam populo imprudentiſſimus dedit.

Alia calumniarum exempla, quibus viri ſanctiſſimi ſuam patientiam oſten-
Raynaud. Hoploteca. derunt, non operæ pretium eſt, vt hic ego coacernem, cùm integrum ea volumen
ſuppeditet, quod nupertimè ſcriptor eruditus effudit.

Quis igitur impoſterum doleat, quis conqueratur de plurium vel paucorum
odio, quo decoquatur, dum hæc aliaque hiſtoriarum monumenta recogitans ad-
diſcet, ad calumniarum iacula euitanda, & perſecutionum tempeſtates decli-
nandas, inutiles in viris ſanctiſſimis fuiſſe tùm morum candorem, tùm virtutum
iubar, tùm prudentiæ excellentiam, tùm doctrinæ præſtantiam? quin ad patien-
tiæ exercitium quis animum ſuum non attollat, dum paratiſſimum Deum vide-
rit ad Præſulum cauſam agendam, eorum triumphos de calumnijs, & aduerſita-
tibus relatos colligendos, & augendos?

Coronidem iam capiti huic appoſueram, cum ad Præſules ſimul ac ſubditos D
erudiendos nefas duxi ea ſilentio prætermittere, quæ de Diuo Gallo Aluernorum
Antiſtite referuntur. Hennodius in ſuo primario templo Canonicus nobilitate ſi-
mul & potentiâ excellens Epiſcopum conuiuio ſimul aſſidentem verbis iniurioſis
Sur. 1. Iulij. & ſcommatis indecoris affecit: ad hæc nullum ipſe præbens indignationis argu-
mentum, ad Templa quædam inuiſenda profectus eſt; quæ vbi Hennodio inno-
tuerunt, ad meliora conſilia animum reuocans ſuam proteruiam deteſtatus adeò
eſt, & Præſulis benignitate tàm amanter captus, vt quantociùs ad eum ſe ferens
in plateâ eum oſtenderit, vbi ad omnium aſpectum ſupplex ad eius genua pro-
cumbens veniam obſequentiſſimus poſtulauit, illud etiam ab eo deprecatus, vt
precibus ſuis Diuinam ab eo indignationem amoueret. Transfugam ouem aman-
tiſsimus Paſtor excipiens petitam veniam impertiuit, eum admonens, ne impoſte-
rum Dei adminiſtros Epiſcopos iniurioſè contemneret. Vaticinatus inde eis
fuit,

fuit, nunquam ſibi eas induendas infulas, quas in ipſo dehonorauerat: verbis
A ſua non defuit fides: nam ad cuiuſdam vrbis Epiſcopatum electus Hennodius, eiuſque throno iam aſsidens, dum ad ſui inaugurationem omnia præſto eſſent, tumultuoſo furore concitus populus adeò in eum exarſit, vt vix abreptâ fugâ ſe ſeruauerit incolumem,& priuatam degerit vitam vaticinio Antiſtitis conſonantẽ.

De reſidentià, ad quam tùm è præcepto, tùm ex officio tenetur Epiſcopus. Cap. XLII.

SI maximi ponderis ea ſunt, de quibus hùc vſque ſermonem habuimus, ma-
B ximi etiam momenti ea ſunt, quę nobis agenda ſuperſunt, cùm ad proprium Epiſcopi miniſterium eiuſque leges referantur; inter hæc primum ſibi omnium locum vindicat Reſidentia, quâ ſi caruerit, cætera alia exercere non poterit. Qui ſuâ ab Eccleſiâ abeſt Antiſtes, ſuam Diæceſim inuiſere, Synodos cogere, afflictos erigere, corruptelas morum euertere, adminiſtros ſuos & Parochos in officio continere, Cleri diſciplinam componere, in Monialium cuſtodiâ euigilare, gregem ſuum tùm pietatis, tùm doctrinæ paſcuis enutrire prohibetur, eaque omnia peragere, ad quæ verbis illis obſtrinxit eum conditor Epiſcoporum, *Paſce oues meas*, & rurſus Chriſti eiuſdem interpres, & Diuini Spiritus Præco Paulus eum excitauit, *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo*. Quapropter licet in litterariâ paleſtrâ deſudatum diù fuerit ad dignoſcendum, an reſidentia ſit *de iure Diuino*, an *de iure poſitiuo*, Canonum tamen, & ſacræ Theoſebiæ magiſtri vnanimi ſuffragio primæ opinioni adhæſerunt, vt pote quæ è ſa-
C cræ ſcripturæ viſceribus eruta, & ex ipſo fine, ad quem Epiſcopale munus Chriſtus inſtituit, firmior videatur: Vt enim hac de re agens docet Aquinas Magiſter, cùm in quâcumque lege eius finis inſpectandus ſit, & Theologorum vniformis ſententia ſit, quod *finis imponit neceſſitatem ijs, quæ ſunt ad finem: & eodem iure, & præcepto, quo quis obligatur ad finem, obligatur ad medium, ſine quo talis finis non poteſt attingi*; cum Diuini præcepti vi gregem ſuum cuſtodire & paſcere perſonaliter teneatur, vti adnotarunt Caietanus, Couarruuias, Bellarminus, alijque; hinc fit, vt eodem pariter præcepto ad perſonalem reſidentiam obſtringatur; ſanè ſic inpoſterúm Diuino ſpiritu illuſtrante, & Romanâ Sede approbante, Tridentina Synodus ſtatuit. *Cum præcepto Diuino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique Diuini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cætera munia paſtoralia incumbere*. Vides hic, quàm extrà omnem dubij aleam præceptum Diuinum, & neceſſarium medium ſit! *Quæ omnia nequaquam ab ijs præſtari, & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non inuigi-*
D *lant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt*. E quibus perſonalis reſidentiæ præceptum Epiſcopis omnibus adimplendum hortatur, & ipſiſmet ſanctę Eccleſiæ Cardinalibus, qui eò quòd ſupremi Pontificis Conſiliarij ſint, exoluendi hoc vinculo videbantur, cum particularis Eccleſiæ cura orthodoxæ ſit Eccleſiæ præponenda. Sententiæ huic pariter ſuffragatus olim fuit Sapientiſſimus Pontifex Innocentius Tertius, dùm Rauennati populi preces reiecit, optantis in ſuum Epiſcopum Sanctæ Praxedis Cardinalem, eó quod eius præſentia maior vtilitas in Vniuerſam Eccleſiam, quàm in vnam Rauennatem poſſet eriuari. *Conſiderauimus verò, quod eiuſdem Cardinalis præſtantia vtilior ſit, non ſolum Romanæ, ſed & Eccleſiæ generali apud Apoſtolicam ſedem, quàm apud Eccleſiam Rauennatenſem*. Ad quæ Panormitanus Abbas vnà cum Caietano ait, Epiſcopales infulas, & Cardinalium Purpuram ſimul eſſe in eodem non poſſe, cum perſonalem reſi-

Io. 21. 17.
Act. 20. 28.
Plurimos congerunt Barbos de offic. epi. alleg. 3. n 2. & Sanchez. in Decal. l. 4. c. 35. n. 15 D. Tho. 2. 2 q. 185. art. 5 Caiet, ibid.
Couar. 3. var. c. 13. n. 9 Bellarm. in adm. ad nepo. contr. 2. Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 1. de rfor.
c. bon. memo. 3. de Poſtul prę
Abbas in d. c. bonæ. Caiet. in 2. 2 q. 185. ar. 5.

reſidentiam Epiſcopatus exigat, quam ſibi ad Pontificis latus dignitas Cardinalis vſurpat; id etiam Soto addit, quod qui *Ius diuinum* expedoerit, ſtatuet, ſatius longè eſſe, quod Cardinalis, vt ſuo populo adſit, nuſquam Romam inuiſat. A

Sot l. 1 o de iuit. q. 3. ar. 4.

Quod tàm ſolerter, ſollicitèque Diuus Carolus Borromeus ſeruauit, vt artes, & vires omnes impenderit, ad facultatem, à Pio Quarto ſuo Patruo, tùm à Pio Quinto impetrandam, quâ Romæ manſione derelictâ, ſui ſemper populi adminiſtrationi adeſſet. Diuum hic Auguſtinum placet omittere, qui populo, & Clero liberè enuociauit, ſe nunquam niſi grauiſſimâ neceſſitate compulſum ab eius præſentiâ abſuiſſe; cui adhæſiſſe videtur Cardinalis Bellarminus, qui, Chriſti Vicario aduocaote, Romanam aulam adire coactus, duabus hiſce legibus irretitus, quarum vnâ Capuanæ ſuæ Eccleſiæ immorari, alterâ Vicarij Chriſti vocibus parere cogebatur, ſatis vtrique facere ſibi viſus eſt, ſi Epiſcopali dignitate ſe abdicans Pontificis præcepta capeſſeret; ſanè adoleſcentem me olim piiſſimus ille Purpuratus alloquens hoc mihi ſuum de patratâ abdicatione conſilium patefecit.

Giuſſan. in eius vit. & l. 1. c. 10, 13.

Tàm arctè Hyeroſolimitani templi adminiſtri ad perſonalem eius cuſtodiam obſtringebantur, *vt ne puncto quidem diſcederent à miniſterio*, quo fortè Epiſcopi reſidentia exprimebatur: longè enim vilior, & tùm diuino cultui augendo, tùm populorum commodo comparando validior eſt Epiſcopi præſentia, quàm ea eſſet, quâ Iudaico templo eius adminiſtri immorabaotur. Scitu dignum illud eſt, quod Diuus Bernardus ad hanc rem expendit, quòd ſcilicet cum piſcantibus Apoſtolis ad maritimum littus ſe dedit Chriſtus Dominus inſpectandum, à Ioanne Petrus admonitus de ſui magiſtri præſentiâ, *tunicâ ſuccinxit ſe, & miſit ſe in mare, alij autem diſcipuli nauigio venerunt*, vt compertum omnibus faceret, Petro in vniuerſali Eccleſiâ, quæ in mari deſignatur, regendâ ſe exercente, reliquos Apoſtolos, qui priuatos Præſules ſignificant, nunquam ſuis à nauibus abſceſſuros. B

2. Paralip. 38, 15.

D. Berard. l. 1. de conſid. c. 8.

Ioan. 21. 5.

Quin in ſe ipſo Chriſtus ipſe Dominus legem hanc, qua, vt ſuis quiſque ſedibus ſe detineat, Epiſcopi obſtringuntur, clariùs patefecit, tùm in verbis à Diuo Mattheo relatis, *Non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael*, tùm è reſponſione, quâ Regis Abagari vota reiecit, eum deprecatoris, vt ad valetudinem ei reſtituendam, ad ſuas Regales ædes dignaretur accedere: *quod ſcribis ad me, te velle, vt ad te veniam, eas res, quarum gratia ſum miſſus, debeo hic neceſſariò obire, quas cum planè perfecero, ad eum recipi, qui me miſit &c.* Hinc concordi velut agmine Sancti Patres, Concilia, ſupremique Pontifices quâcumque ſemper ætate conſtantiſſimi in Epiſcoporum reſidentiâ tuendâ ſtatuendâque fuerunt; adeò vt iuxtà ea, quæ ad Apameæ Epiſcopum Conſtantinopolitanus Patriarcha Athanaſius ſcripſit, ex eo ab hinc tempore ſancitum erat, vt, ſi ſuâ ab Eccleſiâ ſenis menſibus Epiſcopus aliquis abfuiſſet, eius Præfecturâ ſpoliaretur; quod vt ipſe idem Patriarcha exequeretur, non tantùm toto ſtudio deſudauit, ſed Cæſareum etiam præſidium implorauit, ad hoc, vt ad ſuum quiſque populum remearet. C

Matt. 15. 24

Baron. ann. 38.

in Bibliot. Patr. to. 3. col. mihi 208 Ibid. epiſ. 6. & 7. & 8.

Ne vltrà tres hebdomadas abſque palmari neceſſitate à ſuâ Eccleſiâ Præſules, abeſſent Concilium etiam Sardicenſe decreuit.

Conc Sard. c. 14. & 15.

Epiſcopos eos, qui Vicarij operâ ad gregem ſibi commiſſum cuſtodiendum vtuntur deteſtatus Diuus Damaſus Pontifex, meretricibus eos comparat. *Illi namque, qui talia ſibi præſumunt, videntur mihi eſſe meretricibus ſimiles, quæ vt pariunt, infantes ſuos alijs nutricibus tradunt educandos, vt ſuam citiùs explere libidinem valeant: ſic & iſti infantes ſuos, id eſt populos ſibi commiſſos, alijs educandos tradunt, vt ſuas libidines expleant, id eſt, vt pro ſuo libitu ſæcularibus curis ſtudeant, & quod vnicuique viſum fuerit, liberiùs agant.* D

D. Damaſ. epiſ. 4. tom. 1 Conc.

Præceptum pariter in Nicenâ Synodo fuit, vt ad reſidentiam redire cogatur Antiſtes; & ſi pertinax ad obediendum fuerit, anathematis ictu percellatur. Vt trium annorum ſpatio ſacri ordinis exercitio excluderetur, qui vt priuatis ſuis vtilitatibus ſeruiat, in ſolemnioribus feſtiuis diebus ab Eccleſiâ ſuâ abeſſet, Concilium Agathenſe decreuit.

Conc. Nic. c. 15. & 16. c. non opor. tet 19 & c. ſi quis 27. 7 q. 1.

Palmare adeò crimen viſum Diuo Athanaſio fuit, vt nullâ graui de causâ ſuam

D. Atan. in Apol.

ſuam Diecœſim Antiſtes relinqueret, vt licet ad Cæſarem ſcriberet, ſccleris A illud appellatione ſignare non dubitauit; do eius verba, *Noſti ex lectione ſcripturarum, quanti ſceleris ſit Epiſcopum Eccleſiam ſuam deſerere,& negligere gregem Dei:* ſuæ etiam ætatis profligatos mores Diuus Cyprianus enarrans, ingentes, quibus laborabat, calamitates Chriſtiana Religio, negligentiæ tribuit, qua ſuas Diœceſes Præſules deſerentes aliò immigrabant. Grauiter de hoc ipſo Diuus Bernardus indignatus, ad Præſules conuerſus ait, *quale eſt hoc, principatum tenere, & miniſterium declinare?* Cùm de Primenio Amalphitano Præſule Diuus Gregorius accepiſſet, quod facilè ſuâ Diœceſi diſcedens alibi immorare gauderet, per Epiſtolam, quæ ſacros inter Canones habetur, præcepit, vt de reditu ad ſuam Eccleſiam admoneretur, quem ſi longiùs differret, in Aſcæterium intruderetur. Rursùs, cùm ex epiſtolis Capituli Epidaurienſis Innocentius Tertius audiſſet, quadriennij interuallo ſuum Epiſcopum à Diœceſi abfuiſſe, & licet exoratum redire illuc nunquam voluiſſe, reſponſum eis præbens mandauit, vt ſi menſis alterius interuallo abfuiſſet, recens ab ipſis eligeretur Antiſtes; quibus è verbis, B Gloſſa adnotat, abſentem Epiſcopum vel ſuis à ſubditis, licet ſæcularibus, & ipſis à fœminis reuocari ad Diœceſim poſſe; addit hic Turrecremata purpurâ æquè ac ſapientiâ ſpectatiſſimus, non ſine temeritatis, & dedecoris notâ poſſe ab Epiſcopo ſuam Diœceſim relinqui.

D. Cypr. l. 1. de apſ[illegible].
D. Bern. ep. 256. c. peruenit. 20. 7. q. 1.
D Gregor. li. 5. ep. 23.
c. qualiter. de Cler. non reſid.
Gloſ & Turrecr. in d. c. peruenit.

Quin Iuſtinianus Cæſar, qui forſan ad Epiſcoporum authoritatem ſuâ Cæſareâ poteſtate roborandam, ſed immoderato zelo raptus, in rebus ſacris agendis ſuam interdum operam immiſcebat, ſtatuit, vt Epiſcopi, qui anni vnius ſpatio ſuam deſeruiſſent ſedem, à Metropolitanis, & hi à Patriarchis reuocarentur, eâ indictâ pœnâ, vt niſi ad præfinitum tempus reuerterentur, Epiſcopales infulas deperderent.

§. quis autẽ ver. & illud

Anathematis inflictâ pęnâ, Innocentius Tertius ſtatuit, vt ſuam quiſque repeteret ſedem, affirmans ſuo à Paſtore, non à mercenario Dominicum gregem cuſtodiendum.

§. Interdicimus Auth. de ſanctiſſ. epiſ. Platin. in vit. Inn. 3

C Anaſtaſium Sancti Marcelli Cardinalem, teſte Fulgoſio, Leo Sextus Purpurâ Vaticanâ ſpoliauit, eò quod canonum ſtatuta contemnens quinquennij interuallo ſuo à titulo abfuiſſet.

Fulgos l. c 3

Vt Vaticanum ad ſolium euectus Innocentius fuit, Pontificiâ authoritate Diploma ſtatuit, & euulgauit, quod ſub indictâ anathematis pœnâ præcipiebat, vt qui ſacerdotio aliquo cum animarum curâ frueretur, protinùs ad eius ſedem accederet.

Pius itidem Quartus bino diplomate ſcripto priuilegijs multis, eos Epiſcopos ornauit, qui ſuæ Eccleſiæ adeſſent, eos verò qui abeſſent, aliquâ ſacrorum prouentuum parte ſpoliauit; hoc idem prorſus eſt, quod Tridentina Synodus ſtatuit, cuius decreta in quâcumque Synodo vel Prouinciali, vel Diœceſanâ omnibus enunciantur. Supremi demùm Pontifices omnes, vniuerſi Dominici gregis ſaluti euigilantes, cùm magnâ ex parte ex Epiſcoporum reſidentiâ hæc oriatur, leges huiuſmodi nouo ſemper ardore confirmant, & ex his recentiſſimè Vrbanus Octauus, & Innocentius Decimus grauium indictione pœnarum validiùs roborarunt.

Pius IV cõſtit. 10. & 19 in 2. to. bull. Conc. Trid ſeſſ. 6. c. 1. de refor. & ſeſſ. 23. c. 1. de reſor.

D

§. I.

QVinam ergò erit, qui ad tot Cæli terrarumque tonitrua propriæ ſalutis ſuæque famæ oblitus, caduca hæc æternis, terrena cæleſtibus anteponat, & ſuâ Eccleſiâ derelictâ humani Diuinique furoris fulmina aſpernetur? quânam fronte ſe Deo iudici hic aſpectandum dabit, qui cum, vt viri doctiſſimi opinantur, Angelicâ operâ poſſet, in libertatem humanum genus vindicare, vicarijs ad tantum opus perfidiendum reiectis, ſemetipſum tantæ cruciatuum, & ignominiarum moli ſubiecit, vt ſuis impoſitas humeris deuias oues ad ſuum ouile reduceret, eiſque ſuum ardentiſſimum amorem apetiret? *Nam ſic Deus di-*

Apud Vaſq. to. 1. in 3 p. diſp. 4 c. 2.
Ioan. 3. 6

Digitized by Google

D. Ioann. Chryſoſthom 16. in Ioan. *lexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret*, ad quæ Diuus Chryſoſthomus. *Non enim ſeruum, non Angelum, non Archangelum, ſed filium ſuum dedit.* An igitur nos ab eius imitatione alieni adeò erimus, vt ad ampliſſimam dignitatem euecti, eoque munere decorati, quo ſuum nobis gregem Cæleſtis Paſtor commendauit, noſtro prius illis verbis amore explorato, *Amas me? paſce oues meas*, cum alieno labore ſeruare, & educare velimus, vt noſtris rebus conſulentes, noſtræ tantùm voluptati, vel vtilitati obſequamur? Opulentiſſimos omnium, quibus Deus ipſe diteſcat, theſauros noſtra manu ipſe depoſuit, populoſque ſuo ſanguine redemptos nobis dedit cuſtodiendos, & de eorum ſingulis nobis 3. Reg. 20. 39. illud pronunciauit. *Cuſtodi virum iſtum, qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima eius*: eos ne deſides nos deſeremus, & pactionem initam perfidè abſcindentes, tàm pretioſum depoſitum contemnemus, aliorum curæ illud commendantes, maioremque fidem ab alijs nobis ſeruandam poſtulantes, quàm nos ipſi Deo ſeruamus? Quàm meritiſſimè igitur Diuus Damaſus Pontifex ſcripſit, D. Damas epiſ.4. to.1. Conc. *ſi ipſe pro ouibus tantam curam habuit, ipſe docuit, ipſe curauit, ipſe ſanauit, ipſe proprijs humeris reportauit, atque in tantum dilexit, vt etiam animam ſuam, multas ſuſtinens iniurias, multa opprobria, multaſque paſſiones, pro nobis traderet; quid nos miſeri, & deſides dicturi ſumus, qui etiam pro ouibus nobis commiſſis, curam impendere negligimus, & alijs eas educandas tradimus?*

D Bernard epiſ.175. ad Epiſcop. Temperare ſe Diuus Bernardus non poteſt, quin ſummoperè de Antiſtitis Engoliſmenſis tepore admiraretur, quo ad ſui gregis cuſtodiam incumbebat; nam eius cultum omittens, tàm ardenter honorificæ cuiuſdam legationis munus affectauit, vt cum eâ tandem excluderetur, eò futoris & dementiæ actus eſt, vt ferè à ſummi Pontificis ſententiâ diſſideret.

D.P.Dam. l.1. epiſt.3. Meritò igitur Diuus Damianus ait, nullatenus eum Præſulem ſufferendum, qui vt alteri Eccleſiæ ſeruiat, ſuam relinquit; quid tùm ille pronunciaſſet, cum vel ex voluptate, vel vtilitate, vel ſimili aliâ de ratione reliquiſſet?

§. II.

VT autem clariùs innoteſcat, quàm ſibimetipſis iniurioſi ij Epiſcopi ſint, quos à ſuæ ſedis manſione vides alienos, illud ſingulariter expendas velim, quòd, præterquàm quòd palmari ſatis crimine ſe polluunt, rationemque arctiſſimam ſunt de ijs omnibus Deo reddituri, quæ in ſui populi detrimentum ex abſentiâ ſuâ deriuantur, ſe ipſos eius celſitudine dignitatis expoliant, quâ inter alios maximâ Deus ipſos redimiuit; Quis enim eo titulo illuſtrior, quo nos ipſe Matth.5.54 Chriſtus ornauit? *Vos eſtis lux mundi.* Solem igitur indefeſſo ſemper motu ad vniuerſi commodum laborantem imitatus Epiſcopus nunquam ſuo à populo recedat, nec vicariam alterius operam adhibens, ſuo ipſe de fonte lucem impertiat; quod ſi ad vim comparationis ſeruandam, non Soli, ſed ſyderibus è numero Antiſtites conferantur, vt potè qui ſuarum fulgore virtutum, ſcelerum tenebras noctemque vitiorum expellunt, iuxtà ea, quæ Diuus Gregorius affirmauit, D. Gregor. l.2 epiſt.7. *Quid ſunt Epiſcopi niſi aſtra Cæli? quorum vita ſimul & lingua inter peccata, erroreſque hominum, quaſi inter noctis tenebras lucent*; cum Riccardo è Sancto Victore pronunciemus, non in mobilibus aſtris, at in fixis ſtellis nobis eos à Diuo Ioanne fuiſſe repræſentatos, *Stellis Epiſcopi rectè comparantur, non Aſtris*, eò quòd Apoc. 3. 1. & ibi Riccard. Aſtrorum inſtar non vario ſe conducere motu debeant, ſed in ſuæ Eccleſiæ orbe ſtabili gradu permanere.

Terræ ſal vocantur Epiſcopi: ſed quinam fiat, vt ſal ſint, quo populi omnes condiantur, ac vitiorum putredo abſorbeatur, ſi eum à ſe abſentiâ ſuâ repellunt?

Inſignis & ille titulus eſt, quo decorantur Antiſtites, vt ſint ſui Eccleſiaſtici Cæli intelligentiæ; qui autem hoc fieri poſsit, vt eius motus attemperatè componant, niſi ei gubernando præſentes adſtiterint? Philoſophicam hìc ego arenam ingredi recuſo, alijs inquirendum omittens, an primi mobilis intelligentia

forma

A forma quædam Cæli, eiuſque ſubſtantialis ſit, hoc enim à veritate longè diſcedere compertum mihi ſatis eſt; illud certus cum Conimbricenſibus Magiſtris affirmauerim, tàm præſentem ſuo cæleſti orbi eam eſſe, tàmque arctò vinculo illi coniunctam, vt ſi ab eo ſepararetur, prodigij loco ſit, quin tota vniuerſi moles ſuſdeque reuoluta peſſum eat. *Intelligentia illa ità ſuæ ſphæræ alligata eſt, vt diuelli ab eâ, citra miraculum non poſſit, dum rerum ortus, & occaſus in inferiori mundo perſeuerat.* Ad huius ſimilitudinem ſuæ Eccleſiæ tàm arctè alligatur Antiſtes, vt ex eius abſentiâ, certa illius pernicies, ſexcentaque incommoda in eam euoluantur oportet. Conimb.l.2 c.5.q.5.ar.4

Præclariſſimum etiam ſponſi titulum Epiſcopus abſens deperdit; cùm enim ſpiritale connubium cum Eccleſia ſua ſponſa ſolemni ritu contraxerit, & ſpiritalis coniugij vinculum longè ſit ea arctius, quod infert carnale connubium; an eius ſponſus audiat, qui ab ea diſceſſerit, cum adulter potius á viris ſapientibus æſtimetur, qui nulla graui de causâ ab vxore ſuâ diſcedat. c inter cap. quanto c. licet de Transl. Prælat.

B Quàpropter cùm è moleſtia, qua populi ſui vitio vexabatur Petrus Anagnienſis Antiſtes, & in Orientis oras vnà cum Boemundo Duce profectus eſſet, vt ibi inter preces, & lachrymas placidè degens ſanctam vitam tranquillâ morte perageret, ei ſemel ſe ſpectandum exhibuit Diuus Magnus Anagnienſis vrbis Patronus peregrini ſpeciem præferens: Quiſnam ipſe eſſet, & quâ de regione veniret percontatus eum Petrus fuit; Tunc ille, ex Italiâ hùc ego acceſſi; meaque coniuge derelictâ ſancta hæc loca eo animo petij, vt à quocumq; opere auocatus diuinis tantùm cogitandis adhæream; Te iam conſulo, an hæc ego perficiens, meæ ſaluti proſpiciens ſim æternæ beatitati donandus? Tum Petrus, quàm longè aberras? hac enim ſi inceſſeris viâ, ſalutem, quam quæris amittis, eò quòd Diuinæ legi repugnans connubij vinculum abſcideris, *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet*. Hæc loquentem Diuus Magnus interpellauit, quid ergo tuæ ſaluti pernicioſus, tuæque ſponſæ iniurius tuam Eccleſiã deſeruiſti, quæ me exorante, tibi fuit olim deſponſata? exple igitur quàm citiſſimè vota, C tuam vrbem quantocius reuertaris; euanuit ad hæc Magnus, & cæleſti monito Petrus inſtructus ad ſuum populum celerrimè remeauit. Baron.ann. 1099. Matth 19.6

Principis etiam titulum Epiſcopus abſens amittit, cùm ſacri Principis munus ſit ibi aſsidere, vbi eum ſtatuit Deus, claui inſtar firmiſsimè ei adhærentis, cui eſt adſcriptus: quâ de causâ de Sacerdote Eliachim Dei ore alloquens Iſaias, vbi nos in vulgatâ habemus, *figam illum paxillum*, Septuaginta legunt, *Conſtituam eum Principem*; ipſi enim inniti ſacra ornamenta debent, hoc eſt Lithurgorum mores, & pietas popùlorum, iuxtà ea quæ inferius ſcribuntur: *Et ſuſpendent ſuper eum omnem gloriam domus patris eius, vaſorum diuerſa genera &c.* Iſai. 22.

Ezechielis ore hoc ipſum Deus ſignificauit præcipiens, vt in terræ ſanctæ diuiſione, poſt Babylonicam captiuitatem ſupremo Pontifici locus ſuo muneri opportunus deſignaretur: *Principi quoque hinc, & inde in ſeparationem Sanctuarij, & in poſſeſſionem Ciuitatis, contrà faciem ſeparationis Sanctuarij, & contra faciem ſeparationis Vrbis*, hoc eſt inter ſæculares, & Clericos, vt facile vtrorumque vtilitati paratiſsimus eſſe poſſit; centri igitur inſtar ille ſit, ad quod lineæ omnes per D orbem deductæ ad ipſum referantur: ſi igitur ſuâ ſe ille á ſede dimoueat, Principis munus & nomen non meretur; hinc ad Epiſcopos hæc dirigens D. Hieronymus ſic fatur. *Quod propriè ad Epiſcopos referri poteſt. Princeps verò, qui verè Princeps eſt, meretur Ducis nomen accipere, hinc indè accipit poſſeſſionem Sanctuarij, ex omnibus videlicet, qui ei voluntate ſubiecti ſunt, & vrbis habitator eſt, multorumq; ſalutem, ſuam mercedem facit.* Ezech.45.7 D. Hier. ad c.45. Ezec.

Verùm quid de Paſtoris titulo dicemus, quo meritò caret, qui à grege ſuo diſcedit. Paſtoritium miniſterium eâ ratione recti regiminis imaginem eſſe docuit Clemens Alexandrinus, qua bellum venatione deſcribitur; eò tamen in ſacro regimine compertum magis hoc eſt, quàm in prophano, quò magis gregi ſemper adſtare cogitur Paſtor, eumque tùm à luporum feritate, latronumque inſidijs tueri, tùm pinguia ei comparare paſcua, licet per incommoda, & diſcrimina mille via fuerit aperienda; Quapropter cum Dauid, & Moyſem ad ſui populi Clem. Alex l. 1. ad fin.

regi-

regimen habendum ab æternitatis vſque interuallo Diuina ſapientia elegerit,paſtoritiam priùs illis artem dedit exercendam, vt ad ſceptrum gerendum Tyrocinium quoddam haberet principatus, & in agris rudimenta poneret conſecuturæ fœlicitatis. A

Dum igitur ſuo diſcedit Antiſtes à grege, cum hæc omnia omittere cogatur, paſtoritiâ dignitate ſe ſpoliet oportet; Paſtorem ſe ignorat, ſeque ipſum in nihilum quodammodo redigit: quàpropter, vt gregi ſuo enutriendo euigilent, 1.Petr.5.3. Diuinus Paſtor præcipit, *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei*, ſeque ipſos, vt formam, & exemplar illis exhibeant, *ſed forma facti gregis ex animo*: Verbis hiſce Hugo Card ibid. perpendendis immoratus ingenioſiſſimus Hugo hæc eruit, *Notandum, quòd dicit forma, non vtique ſubſtantialis, ſed accidentalis, & talis ſeparata à ſubiecto nihil eſt*, Iob.18.15. & Iobi ſententiâ confirmat, *Habitent in tabernaculo eius ſocij eius, qui non eſt*; fruſtra igitur Paſtoris titulum iactat, qui ſuâ ſponte diſcedit à grege; cùm enim velut accidentalis forma ipſe ſit, ſi à ſubiecto ſeparetur, ſuum eſſe deperdens in nihilum reducitur; iuxta hæc Caietanus etiam ſcripſit; quod Paſtor, *nec nomen* B Caiet. 2. q. 185. *Paſtoris mereatur, ſi non perſonaliter attendat ſuo gregi*; Paſtoris potius ſimulachrum inane eum appellaueris, *O Paſtor, & idolum derelinquens gregem*, ex Hebræo Ezech. 11.7 codice legitur, *Væ Paſtori idolo, qui gregem deſerit*, Vatablus vertit, *O Paſtorem nihili deſerentem oues*, ac ſi commentitius quidam, & perſonatus Paſtor ſit, cui idcircò formidando illo *Væ* æternorum cruciatuum pęna ab Ezechiele denunciatur: Cùm enim verum à mendaci Paſtore diſtinxerit Chriſtus, *verus enim* Io.Io. 34. *proprias oues vocat nominatim, & educit eas, & cum proprias oues emiſerit, ante eas vadit, & oues illum ſequuntur*, quî verus dicendus erit, qui ab ouium cuſtodia ſponte diſceſſerit? Quapropter meritò Chryſoſtomus docet. *Nunquam oues deſeramus: lupo generoſè reſiſtamus*.

Quid plura? præclariſſimum ipſum nomen Epiſcopi ipſe deperdit, vt enim D Chryſ. Ibid. aliàs docuimus *Epiſcopus* græca vox eſt, quæ latio ſermoni reddita ſignificat *ſuperintendens*; quin, ſi Græci idiomatis vis expendatur, idem ſonat ac *vehementiſſima & maximâ mentis acie iatendens*, quæ omnia non perſonalem tantùm corporis C præſentiam indicant, ſed animi enixam quandam intentionem, qua Chriſtianæ D. Auguſt. de Ciuit. l. 1 c.9. Religioni cuſtodiendæ excubitorum inſtar euigilant; *ad hoc enim ſpeculatores, id eſt populorum præpoſiti, conſtituti ſunt in Eccleſijs, vt non parcant obiurgando peccata*, ait Auguſtinus: in vitia & Dæmonum inſidias parati ſſimi ſemper eſſe debent, ad eas tùm aperiendas, tùm repellendas; ſic ex Iſaià habemus: *ſuper muros tuos* Iſai.6.26. *Ieruſalem conſtitui cuſtodes, totâ die, & tota nocte non tacebunt*, ſic ex Ezechiele, Ezech. 3 17 *fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael*, quæ verba Diuus Clemens Ponti- D.Clemens l. 2. Conſt. Apoſt. fex ait, *Vos Epiſcopos ſpeculatores populi eſſe oportet, quòd vos quoque ſpeculatores habeatis Chriſtum*. Quî ergo peruigilis excubitoris partes ille expleuerit, qui ſedem ſuam non occupat, & ſpeculæ ſtationem derelinquit? quî ſocordiam ſuam excuſauerit, cúm excubitorem ſibi imminere Deum ſciuerit, qui ad animi cogitationes, ne dum ad manuum opera lumine conniuenti euigilat? ad Dei tribunal quânam ratione purgare ſe poterit, ſi ex eius abſentiâ factum fuerit, vt vitiorum irruptionibus populus aliquis, vel vna tantum anima expugnata fuerit, & euerſa? an non fulmen illud in ſe vibrandum audiens toto corpore con- D Ezech.33 6 tremiſcat, *ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonauerit buccinâ, & populus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate ſuà captus eſt; ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram*: in D. Clem. d.c. 6. quâ explicandâ methaporâ laborans Diuus Clemens ait, *quòd gladium iudicium eſt, tuba verò ſacrum Euangelium, ſpeculator autem Epiſcopus, qui præeſt iudicio, & Eccleſiæ*, ſed de hoc luculentiùs infrà.

Epiſcopus ergo, qui non ſuâ, ſed alienâ operâ ſuam moderatur Eccleſiam, iure merito dicendus eſt ſibimet ipſi iniurioſus, dum ſe ipſum Epiſcopatus titulis, & honore deſpolians vacuo tantùm nomine gaudens, ſuam honorificam ſedem alteri impertitur.

Ex

A Ex incommodis ab Epiſcopi abſentià allatis, ad reſidentiam eum obſtringi. Cap. XLIII.

CAELVM nobis intueri non datur, quin in Lunâ, & Sole, ibi à Deo collocatis, hic *vt præeſſet diei*, illa verò *vt præeſſet nocti*, lucidiſſimo veluti ſtylo Geneſ.1.18 Pſal.18. deſcriptam reſidentiæ noſtræ legem perlegamus: ſicuti enim præfulgidà eorum Syderum luce tanquam voce, Diuinitatis maieſtas, & beneficentia nobis innoteſcit, ſic etiam explicantur incommoda, quæ ex Antiſtitis abſentià in ſubditas ei gentes eriuantur.

B Hinc Sol Dei lege ad orbem, tanquam Diœceſim inuiſendam, obſtrictus, nunquam alterum mundi polum deſerit, quin ad eius bonum Lunam, & ſydera ſui tanquam laboris Vicarios adſcribat; ex hàc tamen eximià diligentiâ obtinere ipſe non poteſt, quin tenebrarum irruptione non denigretur, ſibique mundi ſedem violentà quadam tyrannide non vſurpet; hinc nos docemur, quòd licet ad noſtræ Diœceſis cuſtodiam, pijs eruditiſque Vicarijs vtamur, adhuc tamen ad eam corrumpendam vitia irrumpent, ad eius exſcindendam pietatem aſſurgent Dœmones, ad eius lucem extinguendam nox iniquitatis erumpet; cum èconträ è breui Solis præſentià non fugetur, at aurea vniuerſo dies eluceſcat; confirmat hæc Magnus Conſtantinopolitanus Antiſtes Athanaſius, *ſi quiſque Paſtor in Diœceſi, quæ ſibi obtigit, vel biduum moretur, experiri liceat permulta peccata, & damna non eſſe futura in populo; ſanè augentur oues, & in tuto ſunt, cum præſunt veri Paſtores.* Atan. Patr. Conſt. ep. 1 ad Epiſcop. Cretenſ in Bibliot. eatr tom.

Immanis profectò admirationis omnibus eſt, quòd cùm Luna omnium alio- C rum ſyderum minima ſit, alia tamen omnia beneficentià præcellat, quà inferiorem ſibi orbem implet ac beat; ſcias hic velim, excellentiam hanc non è ſyderis maiori potentià, vel plenioris luminis affluentià, ſed è viciniori aſpectu haberi, quo ſublunaria hæc præſentiora ſibi conſtituit. Vtilior populis Epiſcopus erit, qui minori licet virtute diues, præſens populo ſemper erit, quàm ille, qui lucidior quidem & potentior ab eo longè diſcedat.

Cum inſanam turris ſubſtructionem ad Cæli vſque faſtigium attollendam Gigantum temeritas conficiebat, operæ pretium Deo non erat, vt potè qui ſuá immenſitate cuncta peruadit, perſonaliter illùc accedere, ad arrogans illud opus inſpectandum, & nihilominus humani ſermonis imbecillitati ſe Diuinus ſcriptor attemperans ait, quòd *deſcendit, vt videret Ciuitatem, & Turrim, quam ædificabant filij Adam*, Geneſ.11.5. vt Præſules omnes edoceret, (ſic Oleaſter) quòd ſicuti, ſi oculati ad opera Lithurgorum fuerint, proſperè fæliciterque Diuina res ſe habebit, ſic peſſum ruet pietas, nullusque pietati locus aderit, ſi Antiſtes abfuerit. Oleaſtr. ibi. in moral. *Docet locus iſte operarios eſſe videndos; nam vt plurimum mercenarij ad locum ſeruiunt. Hoc etiam apud Eccleſiaſticos uideas, ut ſi Prælatus diuinis officijs interſit, omnes compareant; ſin* D *minus, chorus uacuus eſt, & Eccleſia deſerta*: ſic ille.

Anima ſui populi Antiſtes eſt, vt de Principe Maximus Tyrius & Aegeſypus pronunciarunt: Hinc Deum orans Moyſes, vt ad ſui populi regimen aptum virum præficeret, ait *Prouideat Dominus Deus ſpirituum (Dominus Deus Prælatorum) omnis carnis hominem, qui ſit ſuper multitudinem hanc.* Num.27.16 Quapropter ſicuti ea ratione, quà corpus animatur à ſpiritu, viribus etiam, motu, colore, opere, pulchritudine ditatur, ſic ex aduerſo, ſi ſpiritus abſcedat à corpore, omnia pariter corporis bona euaneſcent, vt ſuo de more Chryſoſtomus eloquenter deſcribit. De Præſule hoc idem dixeris: eà enim menſurà, qua ſui populi corpus implet, & beat ſi fuerit præſens, euertit, & perdit ſi ab eo diſceſſerit. D. Chryſ. hom. 12. in Geneſ. Hinc Diuus Hieronymus aſſerit, facillimè virtutum, & pietatis culmen attingi ab eà vrbe poſſe, quæ pium ſortita Epiſcopum fuerit; huius enim exemplo, & ſermone, mirum quantùm ad pie-

D.Hieron. l. 2. in ad Galat.4.27. pietatem adoleſcit. *Cùm autem ille receſſerit, paulatim emarceſcere,& ſubtracto cibo tenuari, pallere, langueſcere, & interitum ſequi omnium, quæ prius euigebant*: è pul- A cherrimâ ſpecie videns, vt migret in deforme cadauer? Quàpropter nullo fas eſt honeſtatis colore illis lenocinari, qui vel vt peregrinationem obeant, vel vt cæleſtibus tantùm meditandis adhæreant, à ſua Diœceſi abeunt. Probabile nonnullis eſt, quòd cum ab Adæ latere ſe Eua ſeiunxit, in cæleſtium rerum meditatione abſorptus ille immoraretur: exitus ipſe docuit, quàm vtilius Adæ fuiſſet, ſi cæleſti ea contemplatione dilatâ, ſuæ vxoris cuſtodiæ euigilaſſet; ab ipſo enim abſens, non tantùm ſtygium ſerpentem offendit, ſed blando eius ſermone decepta, tùm coniugi ſuo, tùm toti poſteritati miſerandum parauit excidium: ſi ergo pernicioſa adeò eſt ſponſæ bonitati ſponſi breuis abſentia, quid non de ea Diœceſi timendum, quæ, cum maiori ex parte vitiorum obſcœnitate ſordeſcat, ſuum Præſulem, ſuum ſponſum præſentem non habeat? Teſtetur hoc Moyſes, ad Principium aulam non ambitionis vi, vel auaritiæ amore, vel deliciarum voluptate, ſed Dei mandato raptus acceſſerat, vt maxima cæleſtium rerum ne- B gotia agitaret; quid inde factum? vix quadraginta dierum ſpatio Synogogam ſponſam reliquit, vt eam adulterio, & fornicatione pollutam inueneri; hæc ad abſentes Epiſcopos Chryſoſtomus accommodans ait, *Moyſes Synagogam habebat Vxorem, reliquit eam, & fornicata eſt*. Quod itidem exemplum Oleaſter adhibuit, vt Epiſcopos certiores faceret de malorum magnitudine, quæ è Præſulum abſentia in populos effluunt, præſertim ſi non breuis ea dierum aliquot interuallo definita fuerit, ſed menſes, & annos enumeret; audiatur eius ſermo.

D. Chryſ. hom. de regreſſu ex Aſia: Oleaſtr. in Exod. 32. *Solet in republica magna incommoda, & turbationes facere Ducis longa abſentia, etiam ſi Vicarium in populo relinquat. Quod conſiderent Epiſcopi noſtri, quàm ſit diſpendioſum à ſuis ſedibus elongari, aut à ſuis ouibus diù abeſſe; ſi enim tanta, ac talis turbatio ſequuta eſt in populo ex Ducis abſentia ad quadraginta dies; quænam erit ſi ad annum, aut duos abeſſe contingat?* Cuius rationis vi Parochos aliquos increpabat Hugo Cardinalis, qui ad ſe ſcientijs expoliendos in Academia Pariſienſi C

HugoCard Exod 32.n.4 longè à ſuis ouibus ſe detinebant.

§. I.

NVllum hoſti ad arcem inuadendam tempus accomodatius eſt, quàm cùm ciuibus omnibus altâ ſocordiâ ſoporatis, ab eâ ſuus Princeps abfuerit: nulla enim validior defenſio, nullum ei fortius propugnaculum, ſecu-

1 Reg.36.1 riorque munitio, quàm Principis ſui præſentia. Teſtetur hoc Sileleg, quæ quo quò ſecurior ab Amalecitarum irruptione fuit Dauid præſente, eò infœliciùs paſſa fuit excidium eodem abſente. Egregiè hic indicatur, ait Lyranus, quàm facilè ad quoſcumque populos, & animos occupandos via Dęmoni pateat, niſi huius inſidias, & fraudes oſtendat, & repellat Epiſcopus. Iam do eius verba, *ſigni-*

Lyran.ibid. *ficatur, quòd in abſentiâ boni Prælati à ſuâ Diæceſi, Dæmones incendunt populum ſuum, igne concupiſcentia carnalis, & ducunt eum captiuum multiplicibus peccatis irretitum*. Abſente Paſtore audaciſſimè vitia cuncta graſſantur, vorantur à lupis D oues, ſcelera pullulant, adoleſcit iniquitas, morum licentia firmatur, pietas euertitur, deletur Religio, deſtitutus denique grex, peſtilenti ſtygiaque afflatus lue miſerrimè contabeſcit; Vt enim Philo Hebræus philoſophatur, idem propè

Phil Hebr. l.de Profug dixeris incommodum eſſe vrbibus, munitione carere ac Pręſule. *Periculum eſt ſicuti Ciuitati carere manibus, ſic animæ deſtitui à cuſtodibus.*

Quis nam ab omni diſcrimine eam nauim credat alienam, quæ nauarcho deſtituta, cuius ſapientia flectatur ad curſum, per fluctuantes pelagi vias peregrinis mercibus opulenta feratur? Inter zephirorum blandientes vias ridens vnda criſpetur, adhùc tamen, & ſcopuli latent, quibus frangatur, & Pyratarum quibus inuadatur, vagantur inſidiæ, & ſyrtes, quibus impingatur, offendet: quid tum de illâ putandum, cùm vel Aquilonum impetu, vel Eurorum violentiâ quatietur? Quàm enimuerò peregrinæ, quàm pretioſæ animarum gemmæ ſunt,

quibus

quibus vrbis nauis abundat, ſed quę illic á naufragio ſecuritas erit, ſi ſuus ei A Nauarchus eſt Epiſcopus, qui clauum præſens moderetur, defuerit? ipſamet nauicula, quâ Chriſti imperio vehebantur Apoſtoli, præ Chriſti abſentia, quâ ad preces ſuo patri porrigendas ſe ab eorum conſortio ſeiunxerat, naufragium ferè paſſa miſſerrimè fluctuauit nauicula: quaproter nil mirum, ſi proteræ ſui magiſterio ſpoliati in altum mare conſcendere recuſarint, *Ne eo abſente naufragia ſuſtinerent*, ſic D. Hieronymus. D Hieron. ibid.

Quòd ſi obijceres, præſente etiam Chriſto, nauim diuturno fluctu percuſſam, ferè vſque ad excidium laboraſſe: *Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus*, in promptu reſponſio eſt, quam ſacræ literæ ſubminiſtrant, *Ipſe vero dormiebat*; quædam enim iuxtâ Ioannis Cluniacenſes ſententiam ſpecies abſentiæ ſomnus eſt, *Dormiebat, ideſt, quaſi abſens erat*; ſi namque in ſuæ nauis habendo regimine dormitauerit Præſul, an non inter abſentes recenſeri meritò poſſit? in ſomno æquè ac abſentiâ vitiorum licentia, malorum B lues, turbo nequitiæ ſuæ Diœceſis nauim validiſſimo verbere fatigabit: ſiue abſit, ſiue dormiat Antiſtes, campum lupis aperit, per quem ſpatientur ad greges deuorandos; earum enim ferarum mos eſt, vt cum vel abſentes viderint Paſtores, vel canes dormientes, oues aggrediantur, rapiant, lacerent, & cruentent: audi Ambroſium, *Lupi beſtiæ ſunt, quæ ſomnum canum, abſentiam, ac deſidiam Paſtorum explorant*: Auguſtinus Ambroſio conſonat, *furantur lupi inſidiantes; rapiunt leones frementes, cum oues non hærent paſtori*, quâ de re ſupremus Paſtor Ezechielis ore conqueritur his vocibus, *Diſperſæ ſunt oues meæ, eò quòd non eſſet Paſtor, & factæ ſunt in deuorationem omnium beſtiarum agri*.

Matth 8.24 — Ioan. Cluniac. — D. Ambr. — D. Auguſt. l. de Paſtor. c. 8. — Ezech. 34.2

Deus immortalis? cùm Deo à nobis de populis noſtræ fidei cuſtodięque commiſſis exactiſſimam reddendam rationem non ignoremus, adeò ne impotes noſtri erimus, vt ab eis abeſſe velimus, noſtræque affectioni ſeruientes tantum in eos perniciem eriuari? an non illud æterni iudicis ore in nos intonabit, quod tùm C Marta, tum Magdalena ad eum conuerſa pronunciauit, *ſi fuiſſes hìc, frater meus non fuiſſet mortuus*, ſi in tuâ Diœceſi, ad cuius temperandum clauum te euocaui, ſemper mihi præſens adfuiſſes, populus frater meus adoptiuus non fuiſſet mortuus, inter adulteria, & odia, inter fornicationes, & vſuras, ad æternum interitum non properaſſet. Ioann. 18.25 & 53.

Eleganti hæc omnia metaphorâ nobis Deus expreſſit, auem afferens, quæ è nido diſcedens, pullos ſuos miluorum rapacitate lacerandos relinquit, *ſicuti auis tranſmigrans de nido ſuo; ſic vir, qui derelinquit locum ſuum*; Accipitres, & miluos ſtygios excitat abſens Antiſtes, vt ſuum nidum inuadant, & quos Deo pepererit filios voraci dente conficiant: ad hanc ſententiam ea verba Lyranus excepit, & inde Ianſenius, *Accommodatur hæc parabola contra prælatos, & paſtores, qui derelicto grege ſibi commiſſo, commigrant aliò, oues luporum rapacitati relinquentes*. Illud etiam expendas velim, quòd ſicut auis extra nidum immorans, & peruagans venatorum inſidijs facilè implicatur, ſic pariter Epiſcopus, ſi ſuæ ab Eccleſiæ nido abſceſſerit, Dœmonum fraudibus facilè irretitur.

Prouerb. 27. 8. — Lyran. & Ianſe. ibid.

D

§ II.

FRuſtrà autem nos ipſos palpamus, noſtroque genio indulgemus, ſi dixerimus, optimum nos aptiſſimumque Vicarium noſtræ Diœceſi ſubminiſtraſſe, cuius operâ nobis abſentibus dirigatur: cum enim Vicarij munus ad tribunal præſertim cauſaſque forenſes referatur, difficilè admodum Epiſcopi zelum, & vigilantiam induet, & tenui prouentu allectus tantam Apoſtolici operis molem excutiet, & tot incommoda, quibus vexantur Antiſtites, effugiet: profectò, ſi aliquis è tot fuerit, qui ſtudium omne in populorum ſalute comparandâ collocet, habes de quo ipſi gratuleris; ex eo enim quòd verum non mercenarium ſe Paſtorem exhibeat, in ſuæ fidei pietatiſque mercedem, ad Epiſcopalem eum Deus ſedem attollet, vt iuxtà ſuæ fidei pignus datum tantum munus exerceat: ſed

verò quis huiuſmodi Phœnicem ſortietur? præterquàm quòd arduum opus erit, vt eâ æſtimatione, eoque pretio populis habeatur, quo flectere eos, & coërcere pro opportunitate poſſit; diuino ſermone populos ipſe non nutriet, largas opes in pauperum ſubſidium ei ſubminiſtrare non datur, nec eâ libertatis vi pollet, qua præmijs excitare virtutem, caſtigare vitium queat: Quiſnam eò felicitatis accedet, vt tàm egregium, expertumque Vicarium ſortiatur, qualem ſe Aaron exhibebat à Moyſe ſuo Præſule ſubſtitutus? ſapientiſſimus ille erat, & integerrimus Diuinęque ſapientiæ calculo approbatus: quid tamen? è Moyſis abſentià tumultu populus efferbuit, corrumpendum ſe vitijs dedit, pietate calcatâ iniquitatem excolebat, Religione contemptâ Idola adorabat, nec ad tam flagitioſa & immania hæc ſcelerum portenta obtinere potuit Aaron, vt vel ſeditio tepeſceret, vel compeſceretur vitiorum lues, vel aliquâ ſaltem ex parte, populus ille ceruicoſus, & refractarius, quem toties Moyſes refrœnauit, ad meliorem frugem Exod.32.8. reſipiſceret. Sicut ergo Aaron ad vitulum effingendum, aurea ornamenta excepit à fœminis, *ſic*, ait Hugo, *Vicarius pecuniam extorquet à populo ſibi commiſſo: & de ſalute animarum parum curat*. A B

HugoCard ibidem.

Peregregium etiam Vicarium Eliaſib ſacerdotem Neemias diſceſſurus elegit, quem Reipublicæ gubernandæ ſuo loco præficeret; improſperè tamen omnia ceciderunt: ſacrilegâ enim audaciâ ſacra ſimul & prophana commiſcens non Deo ſeruiebat, at ſibi; quàpropter vrbem Neemias repetens ait, *Veni in Ieruſalem, & intellexi malum, quod fecerat, Eliaſib Tobiæ, vt faceret ei theſaurum in veſtibulis Domus Dei: & malum mihi viſum eſt valdè*; quæ ad noſtram rem Lyranus accommodans nobis adhæret affirmans, è Præſulis abſentiâ frequentiſſimè in populis ſexcenta incommoda egerminare, eo quidem pacto, quo, ſi è Nauarchi præſentiâ ſecuritas nauis habetur, ex eiuſdem abſentiâ, naufragium ſecurus expecta.

2.Exod.13.9. Lyran. ibid.

Quid plura? ipſemet Apoſtolus Diuino ſpiritu opulentiſſimè imbutus, Aſiæ Eccleſijs præſtantiſſimos dedit adminiſtros; adhuc tamen plurima emerſura incommoda poſt ſuam abſentiam ipſe præcognouit, diſſenſiones ſuccendendas, ſchiſmata eruptura, eoſque in lupos vertendos, quibus vti Paſtoribus hominum gregem commendabat, *Ego ſcio, quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi, & ex vobis ipſis exurgent viri loquentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe*. C

Tandem ſi fieret, quod perquàm raro fiet, vt abſente Paſtore fęliciter omnia cedant, nullum diſcrimen ſubeant greges, vt luporum rabie lacerentur, nullatenus vel populi, vel cleri diſciplinâ tepeſceret; adhuc tamen palmare detrimentum eſt, nec aſpernanda pernicies ea, quæ è bono non acquiſito deriuatur, quodue acquirendum facilè fuerat, ſi Epiſcopi præſentiâ tanquam ſuæ Eccleſiæ ſpiritu populorum membra caluiſſent: Quàpropter ſicut animâ recedente, ad omnia inualidum corpus elanguet, ſic ex Antiſtitis abſentià, cadaueris in morem totus populus ad omnia inutilis exareſcit. Diuum ergo Auguſtinum in eâ pronunciandâ ſententiâ imitatus, *ſicut vita corporis anima, ſic vita animæ Deus, quomodò ſi anima deſerit, moritur corpus; ſic anima moritur ſi deſerat Deus*; proportionem aliquam ſeruans non abs re dicerem, ſi recedat Epiſcopus, in aliquo ſaltem membro Diœceſim ſuam emori. D

Multò pariter difficilius erit, vt abſens Antiſtes ad gratiæ vitam eos reuocet, quos eâ peccati venenum ſpoliauit; hæc enim prodigia tâm admiranda ſunt, vt ipſimet Chriſto Domino fuerint penitus inuſitata; nec enim abſens vnquam legiturè morte ad vitam quemquam reuocaſſe, vel ad hoc idem præſtandum, alienam operam adhibuiſſe; poterat hæc quidem ipſe patrare, ſed ad nos inſtruendos, præſentiam ſuam ſemper in his peragndis exegit. Præter ea, quæ nobis in Eliſæo adumbrauit, qui, vt viduæ, cuius hoſpes fuerat, filium mortuum excepit, ſuum famulum Iezi tranſmiſit prodigioſam ſuam virgam ei tradens, quâ rediuiuum puerum è faucibus mortis eriperet; ad enixos tamen Iezi conatus, *non ſurrexit puer*.

4.Reg.43.1.

An non Prophetarũ virgas eo pretio Deus habuit, vt vel cùm non ſine aliquo crimi-

A crimine agerentur, ad eorum famam ſeruandam, fęcundas eas prodigijs effecerit? Moyſes certè, & Aaron his fidem dabunt, quibus, vt ſignificatum fuit, *loquimini ad petram, & vobis dabit aquam*, non ſine aliquo fidei defectu, vt Lyranus arbitratur, bis ſilicem virgà percuſſit Moyſes, ad cuius ictum in affluentes aquarum pluuias ſuam ille duritiem emolliuit: ne igitur Moyſis virgam apud populum contemnere videretur Deus, licet offenſus, & indignatus ad aquarum miraculum beneficus accurrit. Difficultatis nexum vides; accipe iam ſolutionem. Virgam Moyſis non alteri adhibendam dedit, vt Elyſeus, qui eò quòd eam ſuo Vicario dedit, *non ſurrexit puer*: facultas enim mirabilia agendi, quàm Epiſcopali baculo dedit Deus, ſeruabitur vtique, ſi Epiſcopi manu, non verò Vicarij tractetur, Paſtori data eſt, non mercenario. Vt ij, quos ad mortem ſpiritalem crimen adduxit, ad vitam Diuinæ dilectionis reuocentur, Epiſcopus ipſe electus à Deo fuit, tanquam ſuæ vicarius poteſtatis, adeòque ſtatim ac Eliſæus acceſſit, eius precibus, induſtria, opere *calefacta eſt caro pueri, & oſcitauit* Num. 20.8.

B *puer ſepties, & aperuit oculos ſuos*; vt intelligatur, longè eos decipi Antiſtites, qui ſuo à populo abſentes miracula hæc patrari poſſe arbitrantur manu vicariorum: egregiè Hugo Cardinalis: *Mirum eſt de quibuſdam, qui remoti mortuos ſuos volunt ſuſcitare; cùm etiam Dominus neminem ſuſcitaſſe legatur, niſi præſens. Vnde non ſufficit Heliſæo miſiſſe Giezi ad puerum ſuſcitandum; imò & ipſe ſtatim ſubſequutus eſt, & præſens puerum ſuſcitauit.* HugoCard 4.Reg.4.

Huiuſmodi Præſules, qui vt laborem ſibi diminuentes Alcides quærunt, vt eorum humeris raptum ſibi pondus imponant, præterquàm quòd frequenter non Herculem, at Therſitem nanciſcuntur, ſicut Oza ſacerdotem imitantur, qui ne Diuinæ Arcæ pondus ſuis humeris ſuccollaret, ferendam bouibus dedit, ſic etiam vereri ſummoperè debent, ne Ozam pariter ſupplicij grauitate imitentur; adhoc certè admonendum Liranus hiſtoriam illam explicauit hoc ſtilo. *Per hoc ſignificatur, quòd principes, & prælati proprios humeros habent ſubmittere ad portandum onus ſui officij, ne percutiantur à Domino ſicut Oza, qui ad deportationem*

C *Arcæ boum humeros applicuit: cui ſimiles ſunt, qui regendas Eccleſias ſuas alijs tradunt, etiam ignorantibus; & ipſi in alijs occupantur.*

Cum Diuus Carolus Eminentiſſimum aliquem Cardinalem adhortatus benignè fuiſſet, vt ſuæ Diœceſi adeſſet, reſpondente hoc, quod cum perexigua Diœceſis eſſet, facilè vicarij regimen admittebat; ſubdidit Diuus Carolus, vnam tantùm animam gubernandam, nedum earum millenas Epiſcopi laborem poſtulare, habes hæc à Domino Baſilica Petri Antiſtite Nouarienſi. Inſvit.S.Caroli l.7.c.3

Iuſtæ recenſentur rationes, quibus ſuà Diœceſi abeſſe poteſt Epiſcopus, & de curà, quà tenetur abſens ſuo gregi conſulere. Cap. XLIV.

D

SVAVE iugum Dei eſt, nec aſpera, & acerba Dei lex nobis indicit: vt ſuæ Diœceſi adſint Antiſtites, obſtringuntur quidem, ſed eorum vincula ferrea non ſunt. Affirmatiuum præceptum, non negatiuum quod *ſemper, & ad ſemper* obſtringit ſolui quidem non poteſt; ſed explicari poteſt. Quapropter vetuſtis Canonum ſtatutis adhærens Synodus Tridentina non abſentem eum explicauit, qui breui aliquo tempore à ſuâ Diœceſi recedit; decreuit inſuper, quód iuſtà aliquâ de ratione, trimeſtri ſpatio, extra Diœceſim immorari valeat, dummodo è ſuâ abſentiâ graue aliquod incommodum non immineat, & celebriores eo tempore feſtiuitates agantur, vel dies ij ſint ſacræ pœnitentiæ conſecrati. Conc Trid. ſeſſ.23 c.1. de refor.

Quia autem hac loquendi formâ lex non ſoluitur, ſed rationum æquitas explicatur, quarum vi à ſuâ Diœceſi recedit Antiſtes, quarumque arbitrium Epi-

ſcopis ipſis à Concilio relinquitur, qui eâ abuti vellet grauiter delinqueret, vt Leſſius docet: ad ſalubrius Cælum valetudinis causâ perquirendum, ad res familiares componendas, ad conſanguineos diù abſentes inuiſendos, & ad id genus huiuſmodi, iuſtè ſuâ Diœceſi recedere poteſt Epiſcopus: ſolatij tamen, & recreationis gratiâ ab eâ abeſſe, videtur non probandum, cùm nihil afferri poſſit, quo lex illa condonetur, quâ ſe Præſules cum Deo obſtrinxerunt, ad ſuas omnes vires ad populorum vtilitatem perſonaliter impendendas: quàpropter, nullâ vnquam de ratione è Diui Auguſtini, ſententiâ cui firmiſſimè adhæſi, recedam, qui ad Clerum ſuumque populum ſcribens, obteſtatus omnibus eſt, nunquam ſe, niſi neceſſitate compellente, ab eo diſceſſurum: *Illud enim nouerit dilectio veſtra, nunquam me abſentem fuiſſe licentioſâ libertate, ſed neceſſariâ ſeruitute, quæ ſæpe ſanctos fratres, & collegas meos etiam labores maximos, & tranſmarinos compulit ſuſtinere; à quibus me ſemper non indeuotio mentis, ſed minus idonea valetudo corporis excuſauit.* A

Leſſ. de Iuſtit. l. c 34 dub. 19. nu. 155.

D. Auguſt. epiſt. 138

Rationes autem, quibus in Synodo Tridentinâ permittitur, vt quis à ſuâ reſidentiâ abſit, ad quatuor referuntur; hæ autem ſunt charitas Chriſtiana, vehemens aliqua neceſſitas, debitâ obedientia, & certa vel Eccleſiæ, vel Reipublicæ vtilitas: à ſummo Pontifice ſunt hæ approbandæ, vel ſi longior mora non fuerit à Metropolitano, & hoc deficiente, à totius Eccleſiæ antiquiſſimo; patet autem, quòd vel æqua, vel maior vtilitas eſſe debet, quę ex abſentiâ oriatur, quàm ea quę à perſonali reſidentiâ oriretur; ſi hoc enim euenerit, cum innocenti, imo ſalutari Epicheiâ explicare licet, in huiuſmodi temporis, & loci circumſtantijs præceptum reſidentiæ ſuam vim non habere; ſi verò ex naturâ rei grauior eſſet pernicies quàm vtilitas, iniqua vtique, & reprobanda eſſet explicatio. B

d. ſeſſ. 23. c. 1

Perquàm meritò igitur Cardinalis Bellarminus Theanenſem Antiſtitem nepotem ſuum adhortatus ait, *Non ſolum attentiſſimè lege, quæ Spiritus Sanctus per Concilium docuit, ſed cogita & recogita ſingula verba, cauſas ibi redditas, pœnas appoſitas, & niſi penitus excæcatum cor habeas, intelliges reſidentiam omninò eſſe neceſſariam,* C

Bellar exor ad Nepot. conſ. 2.

Charitas Chriſtiana tunc è magiſtrorum ſententiâ locum habet, cum vel aliqua vicina Eccleſia eſſet adiuuanda, ne prauis doctrinis infecta in Catholicâ fide deſiceret, vel cum inter Principes, & Magnates grauis aliqua controuerſia eſſet componenda.

Tolet ſum. l. 5. c. 4 nu 3 Genuen. prax. c. 31 n 3

Iam quoad grauem neceſſitatem, ea tunc emergit, cùm niſi Cælum immutet, graui ſit periculo valetudinis laborat, quę eo modo intelligas velim, quò inferiùs explicabitur.

Tolet & Genuen. vbi ſupra.

Debita autem obedientia tunc verſatur, cum è Pontificis pręcepto ad Eccleſiæ vniuerſalis vtilitatem aduocatur, dummodo tamen opere eo, quodcumque illud fuerit, abſoluto, ſuam Epiſcopus, nullâ affectatâ morâ, repetat ſedem; licet enim ſummus Pontifex iuſtâ abſque de ratione nullum à reſidentiæ vinculo queat abſoluere, poteſtatem tamen habet, quâ ius diuinum iuxtà rectæ rationis aut charitatis leges interpretetur. Sapientibus & tùm pietate, tùm eruditione præſtantibus viris indiget non raró Pontifex, vt eorum operà ad legationes fungendas, aliaque publica exercenda miniſteria vtatur; quàproter fit, vt ad vniuerſale bonum ſemper particulari præhabendum, ſi quem huiuſmodi dotibus exornatum agnouerit, eum à Diœceſi remoueat; ab hac ſanè, ingenti cum ſui nominis gloriâ & populorum vtilitate, hac de causâ receſſerunt Chryſoſtomi, Flauiani, Gregorij Nyſſeni, Ambroſij, Auguſtini, & è recentioribus Beatus Nicolaus Albergatus, Diuuſque Franciſcus Saleſius. Quin iuxtà Ciuilium legum rationes in hoc euentu abſentes præſentium loco æſtimandi. *Abſentia eius, qui Republicæ cauſa abeſt, neque ei, neque alijs debet eſſe damnoſa.* D

Azor inſt. mor p. 1. l. 7 c 4

l. abſentia de Reg. Iur.

Adhùc tamen ſi hæc euenerint, vt ſecurior conſcientià ſeruetur, modeſtè ſimul, & obſequenter ab imponendo munere ſe Antiſtes excuſans, reſidentiæ onus, quo premitur, explicare poteſt, alioſque ſimul præferre viros, qui glorioſiùs, & vtilius deſtinatam ſibi Præfecturam excipiant. Cum Pio Quarto, & Quinto ſupremis Eccleſiæ Romanæ Hyerarchis, hoc modo ſe Diuus Carolus

geſſit;

geſſit; quòd ſi adhùc in eà mente permanſerit Pontifex, vt eius operà vti velit, A modeſtiſſimè ei pareat, cuius aurhoritas in omnes dominatur: in hoc nihilominus caſu ſecurius ſibi duxit Cardinalis Bellarminus, ſi Capuanæ Eccleſiæ infulas Paulo Quinto Supremo Pontifici reddidiſſet, licet à reſidentiæ nexu vellet eum Pontifex Maximus abſoluere. Hinc patet, quàm dubià, lubricàque vià illi procedant, qui ſpontè legationes, & quod deterius eſt, temporaneas Præfecturas affectant, & quantis angoribus conſcientia noſtra vexabitur, cùm breui morituri, ab omni prorſus fuco mendacioque alienas res humanas inſpiciemus. De ei. vit. c. 18

Hic verò ad mei nominis iuſtam defenſionem breui euager neceſſe eſt; cum enim tot tantiſque legibus Epiſcopos obſtrinxerim ad reſidentiam habendam; meam ego Diœceſim deſeruerim ad Neapolitanam legationem exercendam. Diuinâ ſanè ſapientiâ tunc temporis ſe Romæ mundique negotia ità habuerunt, vt optimè omnibus innotuerit, me tùm merito, tùm voto ab eo munere prorſus alienum, proprio, vt aiunt, motu, à Maximo Pontifice Innocentio X. ad illud B accerſitum.

Candidè quidem fateor, non eâ me fortitudine, quâ fas erat, eâ opportunitate excuſsſſe, eamque tùm corporis, tùm animi imbecillitatem explicaſſe, ne tám excelſi, ſapientiſque Pontificis ſententiæ aduerſarer; quod ſi hac in re aliquâ ego me labe pollui, Illuſtriſſimos Collegas meos enixè deprecor, vt veniam mihi à Dei pietate exorent; ſanè nunquam ad Eccleſiæ meæ abdicandam Præfecturam animum adduxi, tùm è paterno, vehementique amore, quo eam proſequor, tùm vt mei populi votis indulgerem, cuius ardentiſſimis precibus vrgebar ne eum hac de causâ deſererem, cùm præſertim breui me abfuturum, vt poſtea euenit, ſibi etiam ſuaderet. Præterquam quod è ſermone, quem olim cum Cardinale Bellarmino habui, compertum mihi fuit, non ſemel de ſuâ abdicatâ Eccleſiâ eum pœnituiſſe, eò quod poſt obedientiam in labore ſublato ſupremo Pontifici præſtitam, diu adhuc ſuæ ſponſæ inſeruire voluiſſet.

Certa demùm ſuæ Eccleſiæ vtilitas in eo verſatur, vt vel Romæ, vel alibi ſuæ Tolet. & Genuen. C Eccleſiæ vtilitas defendenda ſit, vel ad Concilia acceſſuri ſint, vbi non ea tantùm quæ ad propriæ Diœceſeos, at etiam quæ ad vniuerſæ Chriſtianæ Religionis commodum ſpectant, pertractantur; paſtoralis hic ardor concipitur, vt poſtea ad aliorum ſalutem effundatur, hic dogmata firmantur, hic roboratur fides, hic mores expurgantur, hic denique tota Chriſtiana Reſpublica illuſtratur ſimul & coronatur. Ad Reipublicæ etiam commodum hæc ſe effundit vtilitas, quâ vel ſuam Ciuitatem, vel Regnum totum afficiat; dummodo tamen alienâ virtute non poſſit hæc illis vtilitas comparari. Statuit igitur Cardinalis Bellarminus, Bellar. in admo. ad Nep. contr. 1. quòd cum è lege, quâ gregem cuſtodire, & educare tenetur Antiſtes, exactamq; ouium ſuarum rationem Deo reddere, ſuâ ab Eccleſiâ recedere nullatenus poſſit, quàm plurimi hac ætate maximè periclitentur Epiſcopi, ne è tantâ, quam ſibi arrogant, à Diœceſi abeundi licentiâ, æterno interitu puniantur.

§. I.

D QVid ergo ſine Paſtore grex, quid populus temporancis his rebus obcœcatus, ſuo Duce, ſuìſque luce deſtitutus operetur? vt enim Conſtantinopolitanus Patriarcha Athanaſius aſſerit (toto Cœlo aberrant, qui nominis vniformitate decepti, Alexandrinum Patriarcham Athanaſium hunc eſſe arbitrantur) *perindè eſſe videtur gregem abeſſe à Paſtore, vt cęcum duce carere*; Athan. ep. ad Epiſcop. recen. to. Bibliot. an ſtygiorum procorum fraudibus, & lenocinijs, quibus aſſiduè fortiter oppugnatur, Sponſa Eccleſia, tanquam altera Penelopes intacta ſeruabitur? an eius pudorem ſuamque ſimul famam tueri poterit abſens Antiſtes? arduum planè opus, quod conſequi ipſe nunquam poterit, niſi, licet optimi Vicarij operâ adiutus, curâ, legibus induſtriâ ſe præſentem Diœceſi reddiderit, & circinum imitatus, qui per circumferentiæ orbem pede vno diuagatus, in medio cum altero immoratur, ibi animo ſtudioque adhæreat, vbi cum corpore verſari non poteſt:

ad

Digitized by Google

ad quam rem de diſceſſione, quam coactus à ſuâ Conſtantinopolitanâ Sede,
D. Chryſoſ. Diuus Chryſoſtomus habuit, eique accommodans progreſſionem, quâ ad Sinai A
hom. de ſuo montem Moyſes acceſſit, ait, *Moyſi accidit, quod in ſæculari coniugio ſolet euenire.*
greſſu. *Etenim vir quando impudicam vxorem habere ſe nouit, nec proſpicere de domo ei permittit; quòd & ſi peregrinari aliquando coactus fuerit, cogitat citò reuerti, quaſi quodam ſuſpicionis aculeo ſtimulatus.* Quis igitur Epiſcopus de ſuæ ſponſæ pudicitiâ ſeruandâ fidem habeat, dum eam paucorum pietate ſuffultam, multorum improbitate videt obſideri?

Egregium de hoc exemplum Paulus Epiſcoporum Idea nobis reliquit, dum Paſtores damnans, qui corpore quidem præſentes, ſed animo frequentèr abſentes, gregem deſidioſè cuſtodiunt, animo & dilectione Corynthiæ Eccleſiæ
1. Cor. 5.3 aderat, dum corpore ab eâ recederet: *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu*; nec enim Philippenſi populo, quem tunc laboribus excolebat, ſudoribus irrigabat, & alios etiam populos cogitatione & animo peruolabat, iuxta ea ipſius verba, *Inſtantia mea quotidiana, ſollicitudo omnium Eccleſiarum*; quapropter B
2. Corint. 2. 18 meliore ſui parte ſe ipſum Corynthijs præſentem meritò prædicabat: *Quia per*
D. Tho. in Corint. 5 *ſpiritum cognoſcebat ea, quæ apud ipſos agebantur, ac ſi præſens eſſet.* Sic Diuus Thomas.

Pauli veſtigijs optimè adhæſit Epiſcoporum lumen Ambroſius, qui ſemel à ſuâ
D. Abroſ. ſer. ad Aduent. Eccleſiâ abire coactus, vt alterius neceſſitati proſpiceret, ad ſuos inde reuerſus, ſeque pro concione illis habitâ apud eos excuſans, aſſeruit ſe maximè anxium,
D. Gregor. Naz. ep. 34 & ſollicitum in abſentiâ ſuâ fuiſſe, *Ne quis me abſente per negligentiam caderet, ne quis Diaboli inſidijs laberetur*; Sic etiam Diuus Gregorius Nyſſenus, qui plures recedere à ſuâ Diœceſi coactus, tantâ capiebatur triſtitiâ, vt ad ſui ſolatium Præſulis alterius ſermone indigeret, qui Soli eum comparauit, qui perpetuo, quo circum voluitur, motu, beneficentiſſimum ſe exhibet vniuerſo.

D. Auguſt. epiſt. 138. Egregia pariter ad rem hanc ea ſunt, quæ Diuus Auguſtinus neceſſitate quadam coactus ad ſuam relinquendam Diœceſim, ad eius populum, & Clerum exarauit; eum enim ad pietatis ſtudium hortatur, ad virtutum amorem, ad vitiorum fugam, ad rerum cæleſtium deſideriâ, ad terreſtrium contemptum, & quia calamitatum ingruentium causâ amorem pauperum, quem in eis accenderat, refrigeſcere in eis audiebat, ad eum inducendum vehementèr eos excitat, vt eo ardore illis ſubueniendis incumbant, quo ipſi calamitatibus vexabantur, hæc demùm ſtatuit: *Talia mihi de vobis nuncientur, quibus nouerim, non propter meam præſentiam; ſed propter Dei præceptum, qui nunquam eſt abſens, vos ſolere facere, quod multis annis me præſente, & aliquando etiam me abſente feciſtis.*

Omitto libens Diuum Athanaſium, & Diuum Cyprianum, alioſque permultos heroas, qui licet à ſuâ Diœceſi abſentes, eius regimini eàdem planè cum vigilantiâ abſentes ſtudebant, quà præſentes aſſediſſent; cùm è contrà non deeſſent eàdem ætate, qui corpore quidem præſentes, animo tamen prorſus longinqui, à ſui populi cuſtodiâ cultuque alieni, toti eſſent, vt vel ſuis rebus conſulerent, vel inter ſolatia ſe detinerent, & ſibi accommodatum miniſterium negligentes, ſæcularibus rebus intenti, dum adeſſent, abeſſent. Ex his quendam indignatus ſemel Diuus Auguſtinus, eumque vt mercenarium Paſtorem increpans ait, D
D. Auguſt. tract. 40. in Ioan. *Mercenarie lupum venientem vidiſti, & fugiſti*; quid fugi? ſic ille reſpondere poterat, vides, vt meo loco inſidens meo gregi præſens euigilem; ità quidem, ſed ignobiliori tui parte ades, dum nobiliori iam propè diſceſſeris; è tuâ huiuſmodi præſentiâ non adeſſe, ſed abeſſe dicendus es, *fugiſti, quia tacuiſti: corpore ſtetiſti, ſpiritu fugiſti.*

An

Digitized by Google

A An vel bello, vel peſtilentiâ, vel perſecutione graſſante, recedendùm à Diœceſi Epiſcopo ſit. Cap. XLV.

TOT calamitatum irruentium procellis noſtra hęc miſeranda vita vexatur, tot vndique vel terrarum inſidijs vel inferorum verſutijs obſidetur, tantâ ſæuientium morborum lue corripitur, tot viciſſitudinum fluctibus agitatur, vt fęliciſſimus ille dicendus ſit, qui eius curſum pio ſimul, & illuſtri fine poſſit ab-
B ſoluere. Adeò tamen ſui natura amans eſt, vt ad ſe conſeruandam vires omnes impendat, & totis nixibus adlaboret. Hinc exundantis fluminis inſtar Africæ campos Vandalis alijſque barbaris occupantibus, inter famæ illuſtris Epiſcopos non leuis contentio emerſit, quâ inquirebatur, an huiuſmodi opportunitate ſe dante, ſaluti ſuæ conſulere fugâ fas ſit.

Eâ mente pollebant aliqui; vt prodigalitatem quandam æſtimarent, ſi Præſulis vita, cui tot populorum ſalus innititur, tàm aperto diſcrimini obijceretur: alij ex aduerſo aſſerebant crudelitatis quoddam genus eſſe, ſi tot inter pericula ſuus Paſtor gregi deficeret: ſuæ ſuffragari ſententiæ ſupremum cæleſtemque paſtorem illi æſtimabant, ea verba afferentes: *Cum autèm perſequentur vos in ciuitate iſtâ, fugite in aliam.* Matth.10.23 Si ergó cùm aliqua pro Chriſti nomine fundendi ſanguinis ſpes è fugâ non peractâ præfulget, fuga ipſa mandatur, quantò magis hoſtiles incurſiones nullius palmæ feraces erunt fugiendæ? ſuam hi opinionem fulciebant, eò quod, vt veri Paſtores ij tantùm Ioannis ore à Chriſto Domino
C commendarentur, qui ad ſui gregis ſalutem defendendam, diſcrimina cuncta deuorarent; cùm è contrà vt mercenarij Paſtores ij arguerentur, qui ad luporum venientium aſpectum, eum deſerentes ſe turpi fugæ committunt. Ioann.10.11 & 12. *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis; mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues & fugit.* Spectatiſſimi ſemper Athanaſij exemplũ primi illi præferebant, hic etenim animo licet ſtrenuiſſimo obarmatus, Arianorum tamen rabiem ſæpius fugâ declinauit, cui pariter ſocius Diuus Cyprianus fuit, qui à Decij perſecutione immaniſſimâ ſe ſubtraxit, ſuam Diœceſim relinquens: Apoſtoli exemplo alij vtebantur, qui ad impoſiti gregis ſalutem ſeruandam, non ſemel, at millies vitam fundere exoptabat. 2.Cor.12.15 *Ego autem libentiſſimè impendar, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris.*

Inter hæc piarum contentionum certamina vt ſuæ ſatis conſcientiæ vtrique facerent, ad Diuum Auguſtinum ſacrum veluti ad oraculum confugerunt, & Carthaginenſem Antiſtitem Quoduultdeus exorarunt, vt ab eo ſententiam ſuam exprimeret, quâ difficultatum vtrimque nexus ſoluerentur. D. Auguſt. ep. 180. Quia tamen Laconico potius, quàm Aſiatico ſtylo ſuam reſponſionem Diuus Auguſtinus
D exarauerat, vt ſuâ è breuitate obſcurus aliquibus fuerit, ad Honoratum Tabanenſem Antiſtitem rurſus acceſſerunt, vt luculentiorem ab eodem explicationem extorquerent. Paruit Auguſtinus, eamque tunc temporis epiſtolam ſcripſit, quæ ſingularem eius in re litterariâ præſtantiam, & perſpicaciſſimæ mentis acumen oſtendit; in eâ enim præter alia, duo ea ex Euangeliorum codice poſita loca, quæ mutuò ſibi repugnare videntur, tàm mirabili nexu inter ſe concordat, vt enodata penitùs difficultas omnibus euaneſcat.

Duo igitur euenire poſſe ſatis ſibi diſſonantia Auguſtinus obſeruat: primum eſt, cùm in ipſammet Epiſcopi perſonam perſecutio efferueſcit; ſecundum verò cum non tantùm in eum, ſed in ſubditos omnes ea pari furore graſſatur: iam de primo agentes (non hîc eas perſecutiones intelligas velim, quæ domeſticæ ſunt, ſed quæ exterâ vi commouentur, cum de illis iam ſuperiùs egerimus) licitam eſſe

fugam

fugam habemus, dummodo miniſtros euiſmodi relinquamus, qui noſtras vices explere vtiliter, & idoneè poſſint; quin non tantùm eadem fuga probatur, ſed A iubetur, vt imminens periculum declinantes ad maiora ſubeunda pro ſubditorum vtilitate nos ipſos ſeruemus incolumes; do eius verba: *fugiant omnino de Ciuitate in Ciuitatem, quando eorum quiſquam ſpecialiter à perſecutoribus quæritur, vt ab alijs, qui non ità requiruntur non deſeratur Eccleſia; ſed præbeant cibaria conſeruis ſuis, quos aliter viuere non poſſe nouerunt*: quod Chriſti Domini exemplo roborat, qui Herodis furore vexatus, dum adhùc infans nullum præſentiâ ſuâ afferre valebat commodum, paſſus eſt, vt in Aegyptias oras transferretur.

1.Cor.11 Pauli itidem exemplum addit, qui ad inimicorum vim effugiendam, mortem ipſi intentantium, per feneſtram ſportæ miniſterio elapſus abſceſſit; cuius veſtigijs adhæſit Alexandrinus Patriarcha Athanaſius, cum Conſtantij Cæſaris inſidijs appetitus, ingenti vitæ diſcrimine laborabat, cum cæteroquin religioſiſſimos & maximè idoneos miniſtros illi prius populo reliquiſſet.

Sic etiam Carthaginenſem ſuam Sedem Diuus Cyprianus omiſit, vt è plurimis B epiſtolis conſtat, quas eo temporis interuallo ad Clerum ſcripſit, è quibus hæc accipe. *Oportet nos tamen paci communi conſulere, & interdum quamuis cum tædio animi noſtri, deeſſe vobis, ne præſentia noſtri inuidiam, & violentiam gentilium prouocet, & ſimus auctores rumpendæ pacis, qui magis quieti omnium conſulere debemus.*

D.Cyprian ep.36

Quia tamen celerrimo famæ volatu Romam vſque eius fuga peruenerat, ad Carthaginenſis Eccleſiæ ſubſidium Clerus Romanus (ſuprema eo tempore Diui Petri Sedes vacabat, eò quòd pro Chriſti fide glorioſè occubuerit D. Cornelius) ad eam ſcripſit, eique ſalutaria documenta, quibus ſuo abſente Paſtore, ſuam pietatem foueret, copioſè ſubminiſtrauit: ad hæc Diuus Cyprianus, vt fugam ſuam, quam aliqui damnauerant, honeſtaret, plures Epiſtolas ad Clerum Romanum tranſmiſit, quibus ſuam vigilantiam oſtendebat, quâ vel abſens ſuo popnlo gubernando præerat: *Nam ſicut Domini mandata inſtruunt, orto ſtatim tribulationis impetu primo, cum me clamore violento populus flagitaſſet, non tàm* C *meam ſalutem quàm quietem fratrum publicam cogitans, interim ſeceſſi, ne per inuerecundam præſentiam noſtram ſeditio, quæ cæperat, plus prouocaretur: Abſens tamen corpore, nec ſpiritu, nec actu, nec monitis meis defui, quominus ſecundum Domini præcepta fratribus noſtris, in quibus poſſem, mea mediocritate conſulerem*: quod idem egregiè à Diuo Athanaſio peractum non ignoramus. Huic opinioni Diuus etiam Aquinas cum totâ Theologorum coronâ ſuffragatur.

apud Cypr. ep.3

D.Cyprian ep. 15.

De Secundo iam agentes perpendamus oportet, an perſecutio omnes etiam ſacros viros, vel totum ſimul populum inuadat, cuiuſmodi eſſet, ſi vel belli, vel peſtilentiæ turbo irrueret; hic enim ſtatuit, nullatenus ad ſuam incolumitatem ſeruandam gregem eſſe relinquendum. *Cum autem omnium; id eſt Epiſcoporum, & Clericorum eſt commune periculum, ij, qui alijs indigent*, non deſerantur ab his quibus indigent, niſi vnà cum Præſule totus ille populus abire voluerit, aut pariter viuant, aut pariter ſufferant, quod eos pater familias volet perpeti, & qui ſecus fecerit, mercenarius ille eſt à Diuo Ioanne deſcriptus. Nec viles vocandæ ſunt huiuſmodi perſecutiones; ſi enim eò quòd eas euitare noluerit, D moriatur, & ad ſpiritualia adiumenta ſubminiſtranda interritâ præſentia populo adhæreat, pereat, adhuc martirij coronâ Dei beneuolentiâ donatur ea etiam illuſtriori, quàm pro Chriſtianæ fidei confeſſione ſibi compararet, *Nam qui clades hoſtiles ideo non fugit cum poſſit effugere, ne deſerat miniſterium Chriſti, ſine quo non poſſunt homines vel fieri, vel viuere Chriſtiani: maiorem charitatis inuenit fructum, quàm qui non propter fratres, ſed propter ſe ipſum fugiens, atque comprehenſus non negat Chriſtum, ſuſcipiatque martyrium.*

D.Tho.2.2 q 185. art.5

D Auguſt. d.ep.180

D. Auguſt. vbi ſupra

D·Thom.2 2.185.art.5 Hanc Diui Auguſtini ſententiam de more Diuus Aquinas amplexatus ratione eam ſuffulcit; cum enim ad ſuum præcipuè finem quælibet lex dirigatur, cum ad ſalutem ſubditorum excolendam in ijs omnibus, quæ perſonalem eius præſentiam requirunt, teneatur Antiſtes, vel ad vitæ periculum fugiendum, deſerere eam non poteſt, ſed potius eam, pro ſuis ouibus offerre, & obiectare tenetur.

Si verò ſubditorum ſaluti poſſit ſufficienter in abſentiâ paſtoris per alium prouideri, tunc A *licet paſtori, vel propter aliquod commodum Eccleſiæ, vel perſonæ periculum, corporaliter gregem deſerere.* Sic Aquinas. Expendit hoc loco Caietanus, è maiori, vel minori Eccleſiæ bono, præſentiam vel abſentiam Epiſcopi eſſe deſumendam, hoc eſt, an magis vel minus expediat, vt tot inter neceſſitates ei adſit Antiſtes, vel potiùs libertatem, & vitam ſeruet incolumem. Conſonat his pariter Suarij opinio docentis, quòd ſi vel perſecutionis, vel belli, ſeu peſtilentiæ tempore Epiſcopi præſentiam populi ſalus expoſcat, adeſſe illi ipſe tenetur, & cuicumque ſe periculo obijcere; ſi verò, eius præſentiâ non egeat, cum aliornm Myſtarum miniſterio conſuli neceſſitatibus poſſit, capeſſere vtique fugam poteſt; Quin, cum ad ſacramenta ad ſalutẽ neceſſaria adminiſtranda non teneatur Antiſtes, nec enim cauſæ vniuerſalis inſtar ex ſe operatur, ſed ſatis eſt, vt aliorum, puta Parochorum, operà vtatur, tanquam causà magis proximà, & cum alia minus ſaluti neceſſaria explere etiam poſſit idonei Vicarij inſtrumento, fit, vt ſicuti commen- B datiſſimus erit, ſi peſtilentiæ tempore ſuo non recedat à grege, ſic etiam cogendus ad hoc idem non ſit, cum propriæ ſaluti poſſit ſuâ fugâ conſulere, licet Parochi, vel Vicarij lex ſeueriori, & arctiori vinculo eos obſtringat.

Caiet. d. q. 185. a. 5

Suarez l. 4. in 3. D.Th. diſp. 44. ſect. 3. n. 9.

§. I.

HVC vſque igitur iuſtitiæ lex ſe porrigit: his tamen limitibus adeò anguſtis Paſtoralis charitas non definitur; maiora quærit ſpatia, quibus vires ſuas efferat, & temporaneæ mortis metum exuperans, ſuæ indulgeat pro aliorum ſalute dilectioni.

Illicitam in Præſule fugam eſſe tunc docuit Abulenſis, cùm vel populorum ex ea offenſio oriretur, vel fidei detrimentum, vel populorum periculum, vel eo- C rum deficientia, qui Diuinum verbum, & ſacramenta ſuppeditarent; commendandam verò, licitamque eandem fore, cùm nullo ex his incommodis emanante, populorum bono eius incolumitas perquam neceſſaria eſt, & ad hunc finem ipſe eandem ſeruans, eorum pietatem confirmat, nouiſque ſubminiſtratis viribus ad præſens certamen obarmat. Licitam demùm ſed non commendandam eam fore, cùm ex animi imbecillitate, & vel mortis, vel alterius aduerſitatis metu à diſcrimine præſenti recedens, debitæ torporem charitatis oſtendit. Iam verò charitatis eſt, vt ea non ſibi licita putet, quæ commendanda non ſunt, ne Dei liberalitatem in ſe videat diminutam; eâ cum largitate ſe Deo Diuiniſque miniſterijs charitas impendit, quâ Deus ipſe ad bonum ipſius charitatis ſe præbet: ſagittarius, qui laxatam & infirmam cordam arcus agnouerit, ni ſuprà deſignatum ſcopum collimauerit, facilè admodum eſt, vt inferiùs ſagitta conuerſa, optato ab ictu declinet.

Abulen. in Matth. 10.

Sui populi Anteſignanus Epiſcopus eſt; eam ergo laudem ſibi ipſe promeretur D ſi ſoli ſibi proſpiciens, ſuas acies inter pericula deſeruerit, quâ Dux ille donaretur, qui dum acies aperto marte decertant, prælium deſerens quieti ſe daturus abſcederet.

Suæ Eccleſiæ Nauarchus Antiſtes eſt; ſi ergó nefas ipſi eſt, vt tranquillo blandoque mari ſuæ regimen nauis omittat, quantò fœdius erit, ab eiuſdem adminiſtratione ſecedere, cùm fluctibus decumanis quatitur, tempeſtatiſque furori eâ relictâ, portum inquirere, vnde fluctuantis nauiculæ diſcrimen agnoſcat? Egregiè hæc idem Nicolaus Pontifex adnotauit ad Homifridum Morinenſem Antiſtitem ſcribens, vt in ſacris Canonibus habetur. *Quòd ſi pernicioſum eſt, proretam in tranquillitate nauim deſerere, quantò magis in fluctibus?*

c. ſuſcitatis 67. 7 q. 1.

Subditorum Parens ipſe eſt, ſuæque ſponſus Eccleſiæ: ſi ergo naturalis hoc amor efficit, vt inter pericula irretitos filios non deſerat pater, nec coniugem ſponſus; ſed ad cuncta paratus, gladiorum minas occurrat, ipſamque mortem vltrò amplexetur, vt eorum vitam ſeruet incolumem, iuxtà ea Auguſtini: *Omnia ſæua, & immania facilia, & prope nulla facit amor*; an non validior erit ſpiritalis

D. Auguſt. ſerm. 9. de verb. Dom.

amor, vt faciliùs pericula cuncta repellat, & ſuperet? tàm enixus amor coniugem inter, & ſponſum exardere debet, quàm arctus ille nexus eſt, quo ſibi A inuicem obſtringuntur. Commendatiſſimus hâc in re omnibus fuit Illuſtriſſimus è Græcia Antiſtes Chryſoſtomus; vt liber in exilium abiret, iuſſus hic fuit, ſed ne aliquid operaretur licet neceſſitate compulſus, quo eorum poteſtati populum ſuum traderet, quorum nequitiâ, & doctrinâ vitiari poſſet, inuictam conſtantiam amplexatus, miſeranda licet, & luctuoſa ſibi ipſi portenderet, ab eo recedere recuſauit: ſed eius verba excipe: *etiam ſi fluctus inſurgant, etiam*
D. Chryſ. hom de expulſ. ipſius. *ſi Principum furor inuadat: omnia mihi araneæ ſunt, & araneis fragiliora: nemo enim nos à nobis poterit diuellere: quos enim Chriſtus coniunxit, homo non ſeparabit.*

Non imparem alium dedit Italia, qui Valentiniani Cæſaris interrito vultu mandata recipiens, vt ſe in exilium amandandum accepit, damnanti Cæſari reſpondit, quòd ſicut olim à ſuo parente ſuis humeris impoſitam Epiſcopus Præfecturam validè detrectauit, ſic iam nullatenus a ſibi commiſſo populo vel poſſe,
D. Amb. l. 7 ep. 30. vel velle recedere: cùm autẽ Cæſareo rurſus vrgeretur imperio, ad Duces, & Tribunos eius conuerſus, malle ſe ait Epiſcopales, quas induebat infulas, ſui murice B ſanguinis colorare, quàm ſuo gregi ſuâ abſentiâ deficere. In eius tantùm perſonam collimare, & ſæuire perſecutio videbatur, ſed re verâ in ipſammet Religionem conſpirabat, cùm Iuſtinæ Cæſariſſæ fraudibus filij ſui Cæſaris authoritate roboratis ageretur, vt Arrianam hæreſim profitentibus Templum in Mediolanenſi vrbe aperiretur; ſuam potius vir fortiſſimus deuouere vitam voluit, quàm cum tantâ Diuinitatis iniuriâ, & nominis Chriſtiani dedecore occaſionem eam pati, quâ Chriſtianus populus poſſet Arrianis ſordibus inquinari. Veri Patris, veri ſponſi eſt, cum ſponſâ, cum filijs mori, non ſibi, ſed illis indulgere, non tempori inſeruire, ſed Deo.

Paſtor demùm ſui gregis ipſe eſt; an igitur ab eo abire patietur, cùm non vtilis ei tantùm, ſed neceſſaria eius præſentia videatur? ſibi tantùm pius ipſe erit, cum eâ calamitatum vi grex ſuus obruetur, vt feris ipſis ſui pietatem inſereret: apagè hoc à nobis, ait ſuperiùs laudatus Nicolaus Pontifex. *Quod præcipuè nos,* C
De ſciſcitatio. *qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus; immò qui, & horum Paſtores ſumus Deo auctore, cum eis in periculis pro viribus perſiſtere pro certo conueniet.* Quânam ratione ſui gregis rationem is referet, qui fugâ turpiſſima ſe ab eius cuſtodia ſubduxerit? quòd ſi Chriſtus Dominus diſcrimen deſignans, quo à Paſtore mercenarius differt, ait, illius eſſe, vt pro ouibus ſuis mortem appetat, huius verò, vt his relictis ſuæ tantùm vitæ proſpiciat, an Paſtoris ille nomen, & munus præferre videbitur, qui mercenarius eſt? *Hæc enim inter Paſtorem, & mercenarium*
D. Chryſo. hom 59. in Ioan. *eſt differentia: Alter propriæ, contemptis ouibus, alter ſuâ cõtemptâ, ouium ſemper ſaluti inuigilat.* Sic Chryſoſtomus.

Haud facilè eſt, vt proſperè cunctis fæliciterque cedentibus, Paſtor verus à mercenario diſtinguatur: labes ſuas non rarò tam verſutè, & callidè mercenarius velat, & ornat, vt vel virtutes videantur, vel ſaltem vitio eis verti non poſſint; ad labores, & pericula tanquam ad lydium lapidem experimentum veri D amoris habetur, & an aurum obrizum ſit agnoſcitur; perſonam hæc à vultu remouent, eiuſque veritatem probant; *Vtrum Paſtor ſit vel mercenarius, quiſ-*
D. Cyrill. 17. in Ioan. c. 5. *piam cognoſci veraciter non poteſt, ſi occaſio neceſſitatis deeſt: tranquillitatis enim tempore plerunque ad gregis cuſtodiam, ſicut verus paſtor, ſic etiam mercenarius ſtat ſed lupus veniens indicat quo, quiſque animo ſuper gregis cuſtodia ſtabat.* Sic Diuus Cyrillus. Quandònam validiori rabie in oues humanas ſtygij lupi ferociunt, quandonam liberiori licentia per vrbes flagitia graſſantur, quàm bellorum, & peſtilentiæ tempore? an igitur ſui magis corporis, quàm tot animarum periculo commouebitur Paſtor, pluriſque ducat paruulam temporaneæ mortis moram, quam periculum, quo æternùm populi ſui ingemiſcant.

Paſtorum Princeps, cum ſemel angorum vi quantum iactus eſt lapidis abeſſe
Luc. 22. 40 cogeretur à ſuis, *& ipſe auulſus eſt ab ipſis quantum iactus eſt lapidis*, orationis gladio eos obarmauit, vt ab omni periculo præſtaret immunes, *Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem*: quo ipſe ſignificauit, quàm indecorum Epiſcopis

ſit,

Digitized by Google

ſit, calamitatum tempore non breui tantùm, ſed longo interuallo à ſuo grege re- Salm.10.10.
A cedere: *ſignificauit parua illa diſtantia, quia Prælatus non debet ſeparari à grege* tr.12.
maximè tempore tribulationis.

§. II.

NEC ſatis ſibi Epiſcopus fecerit, ſi peritum, idoneumque Vicarium inter huiuſmodj pericula populo ſuo reliquerit: quis enim certiorem eum fa- Io.10. 13.
cit, quòd dum ſuæ incolumitati verus Paſtor incumbit, alienæ proſpicere mercenarius velit? an conſtantior, & generoſior iſte fuerit? an quam ſemel oſtendit fortitudinem &, fidem ſemper inconcuſſam ſeruauerit? profectò ea, quæ ad mercenarij fugam deſignandam deſcripſit Chriſtus Dominus, in huiuſmodi adminiſtris optimè coaleſcunt. *mercenarius autem fugit quia mercenarius eſt*, vides
B illic mercenarij animum; finem rurſus adnota quo ad ſtipendium fertur, *& non pertinet ad eum de ouibus*. Paſtor ipſe haud eſt, cui ſuas Deus commiſerit oues; temporanea non perpetua eius eſt Præfectura; alienum gregem paternâ ipſe dilectione proſequi non tenetur: rationes ſimul has Diuus Gregorius innectens ait, *ſola enim cauſa eſt, vt mercenarius fugiat, quia mercenarius eſt. Ac ſi apertè diceretur, ſtare in periculo ouium non poteſt, qui in eo quod ouibus præeſt, non oues diligit, ſed lucrum terrenum quærit*; fortuitò igitur accidet, vt mercenarius, vt Vicarius detur, qui dum Paſtor ad ſuam vitam ſeruandam ſuo ſe à grege ſubduxit, eum inter mortis diſcrimina velit cuſtodire; an igitur tam infirmâ tam imbecilli, ambiguaque ratione, pondus illud, quod *de iure diuino* nobis impoſitum eſt, fulcietur; an plenè noſtræ conſcientiæ ſatis factum putemus è re, quæ *per accidens* conſequetur?

Præterquam quòd quis ſecuritatem nobis afferr, quòd ad Epiſcopi fugam
C Lithurgi alij vel non offendantur, vel exemplum inde capeſsant ſuæ vitæ ſeruandæ, eius imitati veſtigia, quem ad ſuorum morum exemplar Deus illis exhibuit; Sapienter hæc expendit in eâ, quam ſæpius memorauimus ad Honoratum epiſtolâ, *Sed quandò commune eſt periculum, magiſq; timendum eſt, ne quiſquam id facere credatur, non conſulendi voluntate, ſed timore moriendi; magiſque fugiendi obſit exemplo, quàm viuendi profit officio, nulli ratione faciendum eſt.*

Cùm ad ritus Hebræos exſcindendos, & Naminum mendaciſſimum cultum diſſeminandum, ſui exercitus Ducem ſatellitio ingenti ſtipatum ſceleſtiſſimus Antiochus miſit, vt per ſummos immaneſque cruciatus ad ſuas leges abolendas Iudæos adduceret, clariſſimum quendam tum ſanguine, tum moribus ſenem Eleazarum nomine validarum rationum vi agreſſus fuit, vt ad fœdam mortem euitandam, vetito ſaltem veſci cibo ſimularet; erubuit ad hęc ille, ſuumque animum ad excelſiora facienda erigens reſpondit. *Præmitti ſe velle in infernum.* 2. Matth 6.
Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, *fingere, vt multi adoleſcentium arbitran-* 24.
tes Eleazarum nonaginta annorum tranſyſſe ad vitam alienigenarum, & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, &
D *per hoc maculam atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.* Exacutam iam ille ſecurim inſpectabat, vulnuſque manu Carnificis infligendum iugulo ferè ſentiebat, ne tamen alios exemplo ſuo ad ſcelus alliceret, ſuique nominis illuſtrem famam tam obſcuro opere denigraret, collum gladio ſuſcepit, ictumque excepit impauidus: & Præſul quem mortis præſentia non terret, & quem Diuini auxilij virtus inter lęthalia pericula ſeruare poſſet incolumem, non dubitabit alienam fortitudinem ſuo timore corrumpere, turpique ſuo exemplo alios allicere, vt ſibi commendatam populorum prouinciam indecorâ diſceſſione relinquat?

Ex aduerſo autem, quàm ſpecioſa ſeges ea eſt, quę pręſentis Epiſcopi manu colligitur? vel tacens eorum ipſe increpat metum, & greſſus refrænat, qui ſe fugæ committerent; vt ſuammet inter pericula vitam objici à Præſule viderint, rubore ſuffuſi ſuam quoque facili generoſitate contemnent: Ad eius ſermonem, qui metuunt obiurgantur, qui tepeſcunt accenduntur, qui elaborant roborantur, &

Digitized by Google

prouentuum neceſſitate ad varia munera varij aduocantur: ſi defatigentur, ſi moriantur, ſi ægrotent, alios eorum loco ſubſtituit, ſibique multo promptiores A miniſtros habet, quàm ſi Vicarij mandatis vrgerentur; Paræcias inuiſit, ad patientiam, ad pietatem, ad ſacramentorum vſum, ad æternæ ſalutis amorem ægros ſimul, & incolumes adhortatur; aſſlictos ſolatur, egenos erigit, ne bello, & peſtilentia, fame crudeliori crucientur, beneficia omnibus impertitur, impertitaſque ab omnibus laudes excipit hilatiſſimus.

Quot ſtupra, quot furta, quot ſcelera, quot flagitia, ſuâ ipſius ſolâ præſentiâ arcentur, & coercentur, quantùm ſolatij ex eius aſpectu timidi, & imbelles excipiunt, quantam Sacræ Virgines ſecuritatem, quibus parentis loco Præſul eſt? tanta ne igitur, tamque varia preſtate ipſe poterit, ſi abſens fuerit, operaque alienâ vtatur? commendatus ne nobis ille erit, qui muneri ſuo deficiens eâ temporis opportunitate à grege ſuo recedit, quâ, neceſſitate compellente, maioribus laborat incommodis? an pretioſiorem ſuam vitam faciet, quàm tot ſpiritalia adiumenta, quibus Dominicum gregem exornet, & beet? an potius, ex B Apoſtolo illud vſurpet, *ſed nihil horum vereor, nec facio animam meam (id eſt vitam meam) pretioſiorem quàm me: dummodo conſummem curſum meum, & miniſterium verbi, quod accepi à Domino Ieſu*, vt illi Auguſtinus conſonet eadem Pauli verba explicans. *Et tamen pretioſiorem faciebat, cui tantùm meritum conquirebat.*

Act 20. 24.

D. Aug. 57. a Leuit.

Si verò fuerit aliquis, qui ad eius fugam celerius prouocandam, vt eius conſcientiæ tranquilliṫati cumulatè proſpiciat, aſſerat, non iuſtitiæ opus eſſe, at virtutis, vt tot periculis obſeſſus, adhoc cum ſuo grege permaneat. reſponſionem illam promptus emittet, quâ Diuus Carolus vtebatur, quòd ſcilicet, cum in excellentiſſimo virtutum ſtatu verſetur Epiſcopus, magis ad illa facienda cogitur, quæ celſiora ſunt, & fortiores vires, & viros efflagitant.

Giuſſan. in vit. S. Carol. l. 4. c. 24.

Præterquàm quòd, cùm ad populorum ſcelera caſtiganda plerumque his calamitatibus Diuinus furor vtatur, Epiſcopi eſt ad priuatas, & publicas preces, ad ſolemnes ſupplicationes, ad ieiunia voluntariaque ſupplicia gentium animos C excitare, ſeque ipſum ad Dei furorem tranquillandum Deo hoſtiam deuouere.

Cùm tumultuantem Hebræum populum imbre flammarum demiſſo compeſcuit Deus, virgâ vtique ſuâ extinguere eas poterat Moyſes, Aaroni tamen mandauit, vt thimiama præferens illuc accederet, coſq; medius ignis ingrederetur, vt oſtenderet Epiſcopi eſſe, ad populi ſui ſalutem pericula omnia deuotare, diuinamque indignationem precibus ſuis extinguere.

Num. 18. 46.

Quid de Româ, de Florentiâ, de Mediolano eſſet, ſi illi Diuus Gregorius, huic Diuus Antoninus alteri Diuus Carolus defuiſſent, qui ſemet ipſos obliti, ſuoque tantùm de grege ſolliciti, precum armis, & machinarum lachrymis Cæli ſæuientis iuſtitiam emolluiſſent, Dei amorem piiſſimis eruptionibus expugnaſſent?

Sur. in vit. Antoni. 2. Maij.

Ad Dominicum Carthaginenſem Antiſtitem ſcribens Diuus Gregorius, eum adhortatur, ne peſtilentiâ immaniſſimè debacchante ab eâ vrbe recederet, ſed vt ſermone ſimul, & exemplo ad preces, ad pietatem, ad ſcelerum fugam, ad ſacras lachrymas populum excitaret. *Nam inter flagella poſitos flagellis digna committere, contra ferientem eſt ſpecialiter ſuperbire, & ſauientis acrius iracundiam irritare: atque eſt primum genus dementia nolle quemquam à malis ſuis iuſtè quieſcere, & Deum iniuſtè à ſuâ velle vltione ceſſare.* D

D. Gregor. l. 8. ep. 41.

His fœliciter artibus ex ingenti peſtilentiâ Dauid euaſit, precibus enim, & itriguis fletibus obtinuit, vt peſtilentiæ virus euaneſceret, vt Rabbinorum ſententiâ docet Lyranus, ad percuſſoris Angeli aſpectum terrore tanto percuſſus, vt ſuæ totius vitæ interuallo per membra omnia refrigeſcens, ad corporis fouendum calorem, vt in Regum hiſtoriâ habetur, plures veſtes exigeret.

Ly. in pſal. 6. 3. Reg. 1. 1.

Quin Ethnicis ipſis ſuperſtitionum caligine obſcuratis hoc innotuit, nullum ſcilicet ad diuinam indignationem extinguendam præſentius eſſe remedium, quàm precibus enixis Dei opem implorare; Vt ad Phœbi oraculum populus ſupplex

A ſupplex accederet apud Virgilium Anchiſes admonuit, vt propitium ſibi ſupplicationibus & precibus Deum faceret, Populum Romanum Tullius Hoſtilius excitauit luctuoſâ peſtilentiâ laborantem. Orator ipſe Romanus eiuſdem calamitatis originem, Diuo Auguſtino narrante, perſcrutatus, oraculorum reſponſione habuit, Deorum indignatione luem iterum in eam Vrbem immiſſam, eò quod Deorum templa ciuium aliquorum licentia prophanauerit. Si veró his ſubmouendis non ſtuduerit Antiſtes cuiuſnam operâ peragantur? præterea quis ignoret, quàm pergrata Diuinis auribus ea precatio ſit, quâ ad idem obtinendum ſuo ſimul cum grege Epiſcopus ipſe conſpirat? Aeneid. l. 3. Titus Liuius l. 3. D. Auguſt. l. 3. de Ciuitat. Dei c. 7.

Hinc, cùm peſtilentiæ tempore Brixienſis Antiſtes ad ſe ſeruandum incolumem ab Eccleſiâ ſuâ receſſerit, eò quod è ſuis aulicis aliqui purulento eo morbo perierint, eius torporem, quo ſibi commiſſos populos tam graui neceſſitate laborantes deſerebat, validiſſimis epiſtolis Diuus Carolus animaduertit, mandauitque inſuper, & nullâ productâ morâ ſuam vrbem repeteret, quod ille protinus fuit exequutus. O commendandum, ò admirandum ſanè Paſtorem. Giuſſan. in vit. l. 4. c. 13

B Egregium, & planè heroicum Pompei Magni facinus hìc mihi memorandum occurrit; cum enim Romam fame immaniſſimâ laborantem naues aliquot frumento onuſtas ducere deberet, cùm à Nauarcho accepiſſet non opportunum nauigationis tempus fore ex ingenti fluctuum mole, quo iratum mare deſpumabat, illud omnibus audiendum magnanimè reſpondit, *Vt nauigemus vrget neceſſitas, vt viuamus non vrget*. O Regalem ſanè animum, o pluſquam Regales voces non alio quàm è famæ pennis euulſo calamo deſcribendas! O inuictam conſtantiam periculis ipſis, ipſique morti inſultantem! O maximum erga Patriam amorem: Ethnicum ne virum imitari neſciret, qui Epiſcopus eſt Paſtor, Pater, Sponſus, Deique ipſius Interpres, cum præſertim de animarum ſalute, de ſui gregis, ſuorum filiorum, ſuæ ſponſæ vtilitate agatur? Pompeius!

C Vrget ſanè neceſſitas, vt laborantibus populis ſuccurramus, adque opem ijs ferendam vires omnes exeramus, ſed non vrget neceſſitas vt viuamus: quinam glorioſior finis poteſt nobis haberi? quæ vnquam licet pulcherrima vita morti huic eſt comparanda? quæ maior fœlicitas, quàm de ſe ipſo, de mundo, de inferis triumphum ferre, laureiſque redimitum cæleſtem beatitatem ſortiri, vt tot aliorum Præſulum numero aſſociemur, qui vitam ſuam in ſuæ Diœceſeos vtilitatem ſtrenuiſſimè profuderunt; de his audi Rupertum Abbatem loquentem, *Aſperſa ſunt ouilia ſanguine Paſtorum; maduerunt campi, cruenta ſunt paſcua, ditatum eſt Cælum animabus, quas Patres pro ouibus poſuerunt*. Rup. Abbas in c. 10. in Ioan.

Aegrotanti Antiſtiti Diuus Auguſtinus pijſſimè adſtabat, eique ſuggerens, quòd, vt ſuæ Eccleſiæ curam ſuam impenderet, adhuc longiorem vitam producere poſſet, illud è morituri Præſulis ore Diuus Auguſtinus excepit, quod eius cordi ſemper adhæſit, *Si nunquam, bene: ſi aliquando, cur non modo?* Hæc illis reſponſio danda à nobis eſt, qui vel belli, vel peſtilentiæ tempore ad nos ijs periculis ſubducendos adhortantur, ſi nunquam moriendum nobis eſt, benè ſe habet, abeamus; at ſi vel ſerius, vel ocius fato cedendum eſt, quod opportunius, quod glorioſius obeundæ mortis tempus præſtari nobis hoc poteſt? Poſſidor. in D. Aug.

D Ea Chriſti verba, quibus Diuum Petrum Epiſcopum abrenunciauit, peracutè inueſtigans Diuus Auguſtinus, ait protinus veluti penſionem ea alia ſuperaddi, *Amen Amen dico tibi, cum eſſes iunior*, &c. *cùm autem ſenueris, extendens manus tuas, & alius te cinget, &c.* Vides, qui Paſtoris miniſterium verſas, quem finem tàm ſancta dignitas ſortiatur. *Ad hoc ergo pertinet paſce oues meas, vt ponas animam tuam pro ouibus meis*. Inter cruces, inter compedes, inter aculeos ſedem ſuam noſtra olim dignitas habuit; è mortis contemptu lucem ſuam noſtra ſolia exceperunt; cum occultis quidem, at ſapientiſſimis de rationibus Vrbes, vel bello, vel peſte affligtare ſtatuit Deus, è Cælo curioſus inſpectat, an impauidi, ad ea diſcrimina Epiſcopi ſint, erectoque animo turbinem illum malorum excipiant. Quod ſi, Plinio referente, eoſdem ipſos honores, quibus olim fuit Hercules exceptus, Hippocrati Græcia ſtatuit, eò quòd peſtilentia laboranti ſuo labore ingenioque ſubuenerit, ac ſi egregium & heroicum æque ſit opus ſe Ioan. 21. 17 Ioan 21. 18 D Aug. tr. 47. in Ioan. Plin. l. 7. c. 37.

mortis

mortis obiectare periculis, ác clauâ terras monſtris expurgare: quibus non excipiendus erit honoribus, quibus triumphis in cælesti Capitolio decorandus, qui A in pericula peſtilentiæ glorioſè decertans, ſuis pro ouibus vitam ſuam immolauerit? quod idem prorſus eſt ác pro Chriſti fide eam deuouere, iuxta illa Auguſtini, *Miniſter eſt Chriſti vſque ad illum opus magnæ charitatis, quod eſt animam ſuam pro fratribus ponere, &c.?* Geminâ aureolâ redimitus, magiſtetij ſpecioſiſſimam ſui pompam ad Cæli aſpectum exhibebit. Quapropter Sacerdotes aliquos ſacroſque alios adminiſtros & pijſſimos viros commendans Diuus Dyoniſius Alexandrinus Antiſtes, eò quòd cum peſtilentiâ laborantibus opem ſuam ferrent, glorioſè occubuerint, ſpectatiſſimos omnibus eos concelebrat, totique poſteritati commendandos, eam ſublatæ mortis ſpeciem affirmans, *propter incredibilem pietatem & robuſtam fidem, nihil a martyrys ſplendore abeſſe.*

D.Aug. tr. 51. in Ioan.

Euſeb. l. 7. cap. 27.

Quàm indecorum Epiſcopo ſit, vt ad Aulam excolendam à ſuâ Diœceſi recedat. B
Cap. XLVI.

NON pauci retroactis temporibus ex Epiſcopis erant, recenti hac ætate ex ijs non deeſt aliquis, qui hac potiſſimùm de causâ à ſuâ reſidentiâ abeſt, vt nempe Aulam Principum excolens, vel ſuæ maiori vtilitati proſpiciat, vel ſuæ ambitioni iudulgens illuſtriores præfecturas, & prophanos magiſtratus comparare ſibi poſſit, ſacris muneribus neglectis, eò illis dignioribus, quò Cælum terræ magis antecellit. Nec aberrauerim, ſi dixerim, ſeruili quodam genio ad illas ipſos adduci, cùm dulcius quid exiſtiment, Magnatum beneuolentiam abiectiſſimis moribus emendicare, quàm cæleſtia munera in ſuos populos C eriuare, glorioſiùs credant famulatum quàm dominium exercere, alijſque ſe ſubijcere, quàm ſubditis ſuis imperare. Hinc meritò, ait Diuus Auguſtinus cœco noſtrùm amore tale ſuſtolli ædificium, cuius faſtigium vſque ad Dei contemptum effertur. Profectò quæ vnquam oratio eam iniuriam dignè aſſequi valeat, quâ huiuſmodi homines Paſtorum Principem afficiunt, tàm abiectâ de causâ eius gregem deſerentes? quàm immane hoc ingrati animi crimen eſt, vt tàm vili pretio celſiſſimam omnium, quæ de Cælo depluant, dignitatem rependas? Diuinam Epiſcopis Præfecturam Deus impertiuit, in ſuæ opulentiæ partem eos aduocauit, eòque celſitudinis euexit, vt ſi cæleſtes ſpiritus inuidiæ ſenſu poſſent afflari, ipſis vtique inuiderent: populorum animas ſuo precioſo ſanguine redemptas eis comendauit, laureas, & diademata in cæleſti beatitate illis perfruenda deſignauit: è tot ſantiſque muneribus amoris tantùm mercedem à nobis efflagitat, quo non diuitias, Cratem Philoſophum imitati, proijciamus in mare, non inedijs nos abſumendos, & ſupplicijs voluntarijs cruciandos ſpontè nos demus, vel laborioſis peregrinationibus exudemus, vel mirabilia operemur, ſed tantùm, vt ad noſtri cuſtodiam gregis amantèr, ac ſollicitè euigilemus; ſed D audi Chryſoſtomum, *Non dixit Chriſtus, abijce pecunias, ieiunium exerce, macerare laboribus, mortuos excita, dæmones abige; nihil vel horum, vel aliorum miraculorum, recteque factorum in medium adduxit; ſed omnibus illis prætermiſſis, dixit illi, ſi diligis me, paſce oues meas.*

D.Chryſo. orat. de B. Philogep. l. 3. in fin.

Ioan. 21.

Ex aduerſo proprius amor nos cogit, vt ſpirituales diuitias exuamus, & de Angelicis dapibus ieiunemus, vt moleſtijs, & angoribus crucìemur, vt è Paſtore in mercenarium, è ſponſo in adulterum, ex Epiſcopo in Aulicum, è Dei adminiſtro in perituri Principis famulum nos immutemus, vt æternis caduca, veritati vanitatem, cælo terram præferamus, vt demùm ſpiritum carni aſſociemus, & conſcientiæ tranquillitatem ſimul Euripi fluctibus conformemus. Illud ergo huiuſmodi viris adſcribendum meritò dixerim, quod ad Deſiderium Monachum qui aſceterij ſolitudine derelictâ, aulas ſpecioſis rationibus excolebat, & ſe au-

licis

A licis immiſcebat, ſcripſit olim Diuus Petrus Damianus, cùm Eugubinâ hac Eccleſiâ abdicatâ, inclytum Auellanæ monaſterium ingreſſus eſt; do eius verba. *Ego itaque Epiſcopatu dimiſſo, me quidem velut arenis expoſitum gaudeo: ſed te mundi turbinibus adhùc atteri, ac inter hiantes pelagi fluctuare voragines, non ſine fraternâ compaſſione ſuſpiro. Errat, pater, errat, qui confidit ſe ſimul monachum eſſe, & Curię deſeruire.* Sed longè magis aberrat, qui Deo ſimul & mundo putat inſeruire, & aulici ſimul & Epiſcopi munus exercere. D.Pet.Damianus. Sur. to.1. 6.Febr.

Tàm alieno animo fuit ab his Diuus Amandus Traiectenſis Antiſtes, vt diù Gallicum Delphinum Dagoberti filium ſacro fonte baptiſmatis abluere recuſaret, ne Aulam Regiam frequentare cogeretur, illud afferens, quo Epheſinum Antiſtitem Palaus admonuit, *Nemo militans Deo implicat ſe ſæcularibus negotijs, vt ei placeat, qui ſe probauit.* Quamuis poſteà efficaciſſimis plurium dynaſtarum precibus à ſuâ voluntate receſſerit, eò quod Catholicæ Religionis commodo ſatis proſpiceretur, ſi regali beneuolentiâ ſuffultus Chriſtianæ pietati diſſeminandæ vires ſuas impenderet; quod inde facinus Diuina poſtmodum authoritas confirmauit, vt enim Regium Infantem ſuâ manu pijſſimus Præſul excepit, & Cathecumenorum oleo eum perunxit, nullo ex adminiſtris reſpondente *Amen*, ille qui *linguas infantium facit diſertas* pueri os reſerauit, eique ſonorè pronunciandum dedit *Amen*. 2.Tim.2.4 B Sap. 10.21.

Seuerè pariter Epiſcopis Sardicenſe Concilium vetuit, ne Cæſaream aulam quis petere vllatenùs auderet, niſi aliquâ impellente opportunitate illuc á Cæſare aduocaretur. Quin imò hoc idem Iuſtinianus ipſe Cæſar prohibuit, ad ſacram forſan authoritatem roborandam, non ad ſuam, quam in Epiſcopos non habebat, exercendam. Anglos aliquos Antiſtites, qui aulam frequentabant, Alexander etiam Tertius animaduertit; quos vt excuſaret, ad ſupremum eundem Pontificem, aureo Petri Bleſſenſis calamo Cantuarienſis Epiſcopus ſcripſit ei ſignificans, quantæ vtilitatis eſſet orthodoxæ religioni, ſanctiſque eius legibus & templo, vt Regium fauorem in aulâ viri illi poſſiderent: præterquàm quòd ſolemnioribus ânni feſtiuitatibus ad ſuas illi Eccleſias accedentes, opibus illis, quas ad egenorum ſubſidium ex aulâ referebant, pauperum calamitates recreabant, & pijſſimis operibus eorum abſentiam compenſabant; ſi hæc & huiuſmodi alia exceperis, recedere prorſus ab aulâ Epiſcopi debent. Baron.ann. 147. Baron.ann. 547. Baron. ann. 1176. Petr. Bleſſ. ep.84. C

Baſilium Epiſcopum prophana tribunalia frequentantem, vt ad reſidentiam remearet Diuus Gregorius Magnus admonuit, illud pronuncians, quòd ſcilicet, *hoc ipſum vilem reddit, & reuerentiam Sacerdotalem annihilat.* D.Gregor. l.6. ep.111

Opportunè ad hanc rem Lyranus animaduertit, duos illos Cherubim, qui ex vtroque Propitiatorij latere adſtabant, ſacros Principes plurimis de rationibus deſignare; eò quod enim ſapientiſſimi eſſent eorum ſcientia exprimitur, qui alijs debent alijs prælucere; duo itidem erant, vt charitas quâ Deum ſimul, & proximos proſequi tenentur, oſtendatur; aurei demum malleatoris opera elaborati, eò quod ad perſecutionum recipiendos ictus paratiſſimum animum ſint habituri, tùm demùm, *quia Prælati ſemper debent intendere ſuarum Eccleſiarum regimini, & non ſtare in curijs Regum, vel Principum, niſi in caſu neceſſitatis, & ad hoc vocati.* Exod.37. 7.& ibi Lyran. in moral. D

§. I.

SI vero auaritiæ ſtudio Præſules aulam frequentent, erubeſcant oportet; cum enim Deus ad animarum lucra pretioſiſſima eos aduocauerit, tam opulentos, immaneſque theſauros ipſi deperdunt, vt abiecta hæc è mundi ſordibus collecta lucra miſerandi piſcatores exquirant. Ad horum retundendam inſaniam his Diuus Cyprianus vocibus inualeſcit. *Epiſcopi plurimi (quos, & hortamento eſſe oportet cæteris, & exemplo) diuinâ procuratione contempta audent procuratores rerum ſęcularium fieri, derelictâ cathedrâ, plebe deſertâ, per alienas prouincias aberrantes, negotiationis quæſtuoſæ nundinas aucupari; eſurientibus in Eccleſiâ fratribus non ſubuenire;* D.Cypr.de lapſis.

uenire; habere argentum largiter; velle fundos inſidioſis fraudibus rapere, vſuris multiplicantibus fœnus augere: quid non perpeti tales pro peccatis huiuſmodi merentur? A
Huic ſanè vitio eloquentiſſimus martyr cruentam Decij perſecutionem tribuit, quàm ad Chriſtianorum Athletarum robur indicandum Diuina Sapientia permiſit, & ſimul, vt ex aulis ad Diœceſes reuocaret Antiſtites, & è prophanis rebus quibus adhærebant, ad ſacra Religionis animarumque negotia.

Sup. p.1. c.40. Rurſus, ſi ad illuſtriores ſibi præfecturas aucupandas obliquâ aulicarum artium viâ eos trahit ambitio, ex his, quæ in priori parte ſcripſimus abundè intelligere poſſunt, quantum diuini furoris in eos impendat, & quanto ſalutis diſcrimine teneantur; hæc etiam, quibus eos Diuus Damianus exagitat, audiant.
D. Pet. Da. contra Clericos aulicos. *Cum de modernis Epiſcopis mihi perplura diſpliceant, illud intolerabilius arbitror, quia nonnulli dum honores Eccleſiaſticos æthneis vaporibus æſtuantiùs ambiunt, in clientelam potentium tanquam ſeruos ſe delicioſos obſcœnè ſubſternunt. Eccleſiaſtica quippe deſerunt, dum Eccleſias concupiſcunt.*

Adhuc tamen iniquior & deterior eſſet conditio, ſi ad ſæcularia miniſteria, ad prophanos Magiſtratus expiſcandos anhelarent, eaſque miſerandâ prodigalitate vires ad hoc obtinendum decoquerent, quibus eos ad cæleſtia tantùm peragenda negotia diuinus amor inſtruxit. B

Quàm verò leui excuſatione hi fulciuntur, qui aſſerunt nihil hinc detrimenti in ſuas Diœceſes effluere, eo quòd tùm religioſiſſimis adminiſtris, tùm optimis legibus eam inſtruant & obarment. hoc enim modo ſe gerentes, nec proprio muneri ſatis faciunt, nec, vt ſuperiùs diximus, ſuæ voluntati indulgent, in tot enim ſacras ſimul & prophanas res humanus animus diſtractus facere non poteſt, vt vtrumque exequatur; quàpropter ciuilium legum vi prohibebatur, ne duobus magiſtratibus vna eademque perſona fungeretur; licet conformes inuicem eſſent, & eandem circa rem verſantes. Iuſtiniani rationem de hoc excipe.
L. fin. C. de Aſſeſ. *Neque enim facilè credendum eſt, etiam duabus neceſſarijs rebus vnum ſufficere. Nam cum vni iudicio adfuerit alteri, abſtrahi neceſſe eſt; ſicque nulli eorum idoneum in totum inueniri.* C

Bellarm. de ſummi Pontif. off. Ad Clementem Octauum Cardinalis Bellarminus ſemper omnibus commendatiſſimus ſcribens, iure merito conquerebatur, quod cùm olim à ſæcularibus ſubſellijs ad ſacras Præfecturas capeſſendas eligerentur Antiſtites, vt in Chryſoſtomo, Ambroſio, Nectario, Thomaque Cantuarienſi patet, nunc temporis ex aduerſo è ſacris Principatibus ad prophanos magiſtratus traduci affectent.

Quòd ſi ſuperſtitioſos Ethnicoſque ſacerdotes Pacatus peracuto ſtylo vexauit, eò quod ſacras manus diuiniſque honoribus addictas humano ſanguine polluerent, adeòque eos vocauit, *hominibus Antiſtites; re verà ſatellites, atque adeo carnifices*, & inter maxima ſui ſæculi ſcelera hoc ipſum collocabat: quid ipſe de ſupremis Euangelij Sacerdotibus, de Apoſtolorum Succeſſoribus, de Chriſti diſcipulis diceret, qui Numini æterno ſacroſanctam ſui filij hoſtiam Deo litaturi, manus cæleſtis agni manſuetudini candorique deuotas indigno miniſterio fœdant, prophanis rebus implicant, & humano frequenter ſanguine aſpergunt. D

Mutuâ nimis diſſonantiâ ſibi inuicem repugnant ſacra prophanaque negotia: quonam pacto prophanis cauſis aſſuetæ aures ad ſpiritalia excipienda referentur? quînam auro plumbum inſeratur, & quæ tractandis adamantibus obcalluit manus, ad ſilices & lapides quânam ratione ſe conuertet? Quid magis naturæ repugnans, quàm quòd noctem Sol moderetur, die ſuæ obſcuritati relicta? Horrendum ferè dixerim eſſe, quòd Epiſcopus ſubſellij ſacri oblitus tribunalia prophana conſcendat, ijſque ſe rebus irretiat, quas ipſi prophani viri à ſuâ mente repellere exoptant? quæ vnquam Societas inter Templi munera, & aulæ officia, inter diuinas preces, & aulicorum artes, inter Dei obſequia, & Principum aſſentationes intercedat?

Laudibus meritò omnium excipiebatur Ptolemaidis Sanctiſſimus Antiſtes Syneſius, quem cum validiſſimè ad prophani magiſtratus faſces capeſſendos populi

puli aduocarent, & ferè violenter impellerent, eorum vim repellens ſapienter
A reſpondit, *Reipublicæ adminiſtrandæ vim cum Sacerdotio coniungere, perinde eſt,* Sineſ.ep.57
atque ea nere, quæ nendo connecti nequeant. Priſca tempora eoſdem Sacerdotes, ac
Iudices tulerunt. Nam Aegyptij & Hebræi longo tempore Sacerdotum imperio vſi ſunt:
Deus ambo vitæ genera ſeparauit: vnumque horum ſacrum, alterum ad regimen, at-
que imperium conſtitutum eſt. Alios ad infimarum fæces conuertit, alios ſibi ſociauit,
quid tu igitur iterum reuocas? quid tu coniungere vis, quæ ſunt à Deo ſeparata. Di-
uinæ ſapientiæ iniurioſus ille eſt, qui tàm eleganter concinnèque inſtructum or- Luc.13.19.
dinem inuertens, infulas & Thiaram in ſecurim & faſces immutat.

Admirandas Chriſti ore prolatas parabolas Diuus Chryſologus expendit,
quarum alterâ Catholicam Religionem Cælorum Regni nomine adumbratam
grano ſinapis comparat, *quod acceptum homo ſeminauit in hortum ſuum*: altera ve- Luc.13.21.
rò *fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria.* Viden (ſic Sanctus
Magiſter) vt iuxtà virorum diſparitatem miniſteria etiam diuidantur. *Vir in agro* D. Petr.
B *ſinapis granum ferit: domi mulier fermentum procurat.* Diuina ſacris à viris tra- Chryſol.
ctentur; à Principibus & prophanis adminiſtris humana; his caduca, æterna il- ſerm.49.
lis pateant; aras, ſubſellia, ſuggeſtus illi impleant; his tribunalia, ſolia, cathe-
dræ occupentur.

Si à ſæcularibus rebus nos Deus auocauit, ad ſuam ſponſam noſtræ fidei com-
mendandam, quânam ratione eam deſerentes ſæcularibus iterum rebus nos im-
miſceamus; ſi ex Aegypto nos auertere Deo placuit, & cæleſtis promiſſionis
terram nobis aperire, an non inſania dementiaque erit, vt nectar pretioſiſſimum
ſacrarum rerum faſtidientes, Aegypti cepas & allia iterum auidi affectemus?
Criminoſos eos Senedrin Senatores imitari hoc ipſum eſt, qui Dei cultu negle-
cto, religioneque contemptâ, iniquitatem in pietatis Solio collocarunt, humi-
litatis ſolium ambitioni calcandum dedere, ipſamque innocentiam damnantes Io.11.48.
ſuæ ambitioni ſeruierunt, *Si dimittimus eum ſic, venient Romani, & tollent locum*
noſtrum & gentem.

C Omnium tamen vel cum Democrito irridendi, vel cum Heraclito deflendi
ſunt ij, qui ſeruili quadam voluntate allecti, ex Epiſcopali Cathedrâ ad Princi-
pum aulas tranſmigrant, vt ibi non cæleſte, ſed terrenum Numen Idoli inſtar
obſequantur: Ex his autem ij potiſſimum non audiendi, qui pio quodam titulo
ineptam ſuam mentem honeſtare contendunt, qua inter aulicas artes ſimplici-
tatem Chriſtianam ſe confidunt inſinuaturos, inter opes paupertatem, aſperi-
tatem inter delicias, ipſamque ambitionem in humilitatem commutaturos.
Quàm ſanè iſti falluntur! hoc enim nec aſſequi potuit virorum maximus, quem
mulier Hebræa pepererit, non ex Aethnicis virtute præſtantiſſimus Seneca, non
è Chriſtianis Boetius, qui omnes non aulæ mores immutarunt, ſed ex hoc ipſo
titulo vitam in aulâ perdiderunt; quàm enim benè experientiæ magiſterio id
docemur, quod de aulâ Bernardus pronunciauit. *Plures in ea defeciſſe bonos,* D.Bern.l.4
quàm malos profeciſſe probauimus. Satis experientiâ conſtat, Præſules in aulis, ne de conſid.
D aliorum dicterijs conuicijſque vexentur, non tantùm aliorum animos à vitæ pra-
uitate conuertere, ſed potiùs alienâ eos prauitate vitiari; quod ſi, vix Annæ
palatium ingreſſus Diuus Petrus, & ſe aulicis immiſcens tàm fœdè à ſui magiſtri
fide deſciuit, vt iuxtà Drogonis mentem, Petrus in palatio ſe commutauerit in Drog. de
Latronem, dum Latro in Cruce ſe commutauit in Petrum, quàm facilè ad aulæ Domin.
afflatum aulicâ lue inficientur etiam Præſules, ſacrâque maieſtate depoſitâ, eo- paſſ. Saram.
rum induent artes, licentiamque morum ebibent, illud Regij Vatis adimplen- Pſ.105.35.
tes *Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum.*

Simplicitatis neſcia aula, quod ore præfert & profert vultu, animo reijcit, quod
verbis promittit, opere denegat; blanda quidem & obſequentiſſima loquendo, ſed
virulenta & pernencioſiſſima cogitando, exteriori quidem ſpecie candida, ſed ani-
mo callida & fraudolenta; quis eius lubricitatem exprimat, dum muſtelæ in-
ſtar, dum tenere illam credis, elabitur? garrulos ſermones, frequentes obtre- Galen. de
ctationes, peracutos ſales, proteruas aſſentationes, familiares fraudes, affecta- dignoſc. a-
tas eius vrbanitates quis enumeret? adeò vt verſutum, fraudolentum, iniquum nim. morb.
cap.2.

eum conſtanter Galenus pronunciaret, qui aulam excoleret.

Quàpropter, cùm ſemel ad Cæſareã Bizantij aulam Cyprius Antiſtes Sanctus A Epiphanius acceſſiſſet, aulicis moribus & operibus in tàm amplo nobilique rerum theatro perpenſis, quàm citiſſimè ſuam repetere Diœceſim decreuit, illud Epiſcopis nonnullis eum ad nauim comitantibus, vt è Sozomeno habetur, pro-

Sozom. l. 7. cap. 15. nuncians, ſacris omnibus viris ſemper memorandum, *Ego vobis relinquo Vrbem, palatium, ſcenam, hypocriſim; ipſe autem decedo, feſtino enim, & quidem admodum feſtino.*

Quàm igitur à Sacerdotali morum excellentiâ aulici aberrant Epiſcopi, quàm longè ab excelſo eis impertito miniſterio, quàm longè à Hyerarchicâ maieſtate diſcedunt! decus ſimul & animam lachrimandâ prodigalitate dilapidant, præſtantiſſimamque omnium dignitatum deprimunt & obſcurant illi, qui pro eo, quòd Dominico Gregi debitâ cuſtodiâ euigilent eâque, quâ par eſt, ſacrorum vbertate paſcant, ab eo abſcedentes in aulâ immorantur, vt ibi diuino famulatu contempto, terreno tantùm Principi obſequantur. Quid ergo, Domini mei B

D. Ambr. l. 1. off. c. 20. nobis faciendum, audiamus Ambroſium. *Miniſterium altaribus Chriſti, non obſequium hominibus deferendum recepimus.* Quod ſi Berzellai Dauidis beneuolentiâ non ad aulam, ſed ad menſam tantùm regiam aduocatus, eam magnanimè

2. Reg. 19. 35. reſpuens ad omnia ea obſurduit, quæ tùm ambitio, tùm regia potentia eiuſ auribus ingerebat reliquæ breuitatem vitæ contemplatus, *Octogenarius ſum hodie, non indigeo hac viciſſitudine.* Quantó magis huiuſmodi Principum lenocinia reijcienda ab Epiſcopo ſunt, quem in ſui conſortium imperij Deus adſciuit, ſuæque diuinæ dignitatis, cui Regia omnia Cæſareaque diademata ſubijciuntur, participem numen effecit?

Coronidem his imponat aureus Diui Chryſoſtomi ſermo, qui Epiſcopalis

D. Chryſo. ſup. Matth. muneris præſtantiam Epiſcopis commemorans, eorum ſummum errorem deſcribit, qui ſe aulicis & aulis immiſcent. *Dic mihi, Epiſcope, ad quid electus es? vt abſens à Diœceſi in curia Regia reſideas, Vicario tuo, ac viſitatori gubernationem committas, & tu delicijs affluas pompâ & ornatu maieſtoſo vtaris: pauperes pereant, tu verò & famuli tui ſplendidè viuatis.* C

Quàm fœdum in Epiſcopo ſit, vt bellicis rebus ſe implicet, & arma pertractet. Cap. XLVII.

VERVM, ſi tàm Epiſcoporum nomini, muneri, maieſtati indecorum eſt, vt ſe vel in aulâ detineant, vel prophanos magiſtratus exerceant, quantò inhoneſtius, & turpius foret, ſi bellicos inter tumultus & furias bellorum ſe ſponte inſinuarint? an martialia opera eos deceant, quos politica dedecent? ſi cum tantâ ſui nominis obſcuritate ſedem in tribunal, & lituum in ſceptrum immutarent, quam, rogo, obſcurum & turpe eſſet, ſi ſedes in equum D migraret, in lanceam lituus, in loricam capſula, in caſſidem thiara? an fieri vnquam poterit, vt adminiſtrandæ vitæ auroratæ manus, mortis ſint adminiſtræ, & bellicoſâ ferociâ mitiſſimi agni diſcipuli inſoleſcant, & Chriſtianæ militiæ Duces, iniquiſſimo Marti inſeruiant? *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem,*

Ephes. 6. 12 *& ſanguinem; ſed aduerſus Principes, & poteſtates, aduerſus mundi Rectores tenebrarum harum contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus.* Duces quidem ſumus, nomenque militiæ nos etiam dedimus, ſed vt in ſtygias acies, in noſtrûm noſtrique populi hoſtes arma ſtringamus. Induendum quidem nobis eſt bellum, ſed in Dæmonum cohortes, æternum nobis interitum intentantes; iuſtitiæ clypeum, & fidei loricam induentes aperto eos marte inſectemur. Diuini ſermonis gladium vibrantes ad eorum ictus retundendos, ad eorum inſidias repellendas fau-

ſto

ſto certamine in eas irruamus: ne de nobis triumphent, de ipſis nos triumphe- d.c.6.13.& 14.
A mus: ad huiuſmodi exercitamenta audi, vt ſonora eloquentiæ tuba Diuus Baſi- D. Baſil. in
lius nos inflammet! *Miles es? collabora Euangelio, milita bonam militiam contra* 15. Deut
ſpiritus nequitiæ, aduerſus vitioſas carnis affectiones; indue te omnem armaturam ibi iux. 70.
Dei, vt probes te ei, ſisque gratioſus Duci tuo, qui huic te militiæ adlegit. Attende tibi.

Qui temporanea hæc arma ſtringit Antiſtes, & (quod deteſtandum nimis eſſet) in ipſos Chriſti fideles, ignauiam ſuam ſatis oſtendit, quâ ſpiritalibus hoſtibus vltrò concedit: Chriſti vexilla ſuæ fidei commiſſa per ſummum dedecus omittens, trophæa Dœmoni ſuggerit in ſe, ſuoſque populos erigenda.

Locum hic habeat ſuum obiurgatio illa, quâ Cæleſtinus Tertius Belluacenſem Antiſtitem auimaduertit, cum pro Philippo ſuo Rege, in Anglicùm Regem arma pertractans, in hoſtium poteſtatem venit, acerbaque inurbanitate ab eis habitus; cum enim de ſuâ captiuitate Summum Pontificem certiorem feciſſet, deque eo conquereretur, quòd pro eius libertate Vaticanam poteſtatem non Baron.ann.
B exereret, ſic ei Cæleſtinus reſpondit. *Cæleſtinus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.* 1366.
Dilecto fratri Philippo Belluacenſi Epiſcopo ſalutem & ab exorbitatione reditum maturare. Siniſtrè licet tibi aduenerit, nec mirum. Cunctorum enim meretur odium, qui omnium ſe in communem approbat inimicum. Præſulem namque pacificum exuens, militem bellicoſum induiſti, clypeum pro infula, gladium pro ſtola, loricam pro alba, galeam pro mitra, lanceam pro baculo paſtorali ordinem rerum & ſeriem peruertens temerarius baiulaſti, &c. Validiſſimè tamen ad Anglum Regem ſcripſit, vt eum libertati reſtitueret; quia tamen in Epiſtolis Pontificijs Epiſcopus ipſe ſuus frater & cariſſimus Eccleſiæ filius à Pontifice vocabatur, opportunè Epiſcopi loricam ad Pontificem Rex miſit, illam Geneſeos interrogationem vſurpans, *Vide an tunica filij tui ſit, an non?* Cui ſubridens Pontifex ait, *Non filius meus eſt vel Eccleſiæ. Ad Regis autem voluntatem redimatur, quia potius Martis, quam Chriſti miles iudicatur.* Gen. 373.

C Si Dauid ad Dei cor elaboratus, quique ad Dei gloriam amplificandam, Idolorumque fœditatem auerruncandam tám fœliciter decertauit, ab ædificando Templo, diuino ſuffragio fuit reiectus, *multum ſanguinem effudiſti, & bella bellaſti: non poteris ædificare domum nomini meo;* cum tamen victimarum tantùm ſanguis eſſet effundendus; an patietur Deus, vt ſacroſanctam diuini Agni hoſtiam in Euangelico templo Epiſcopus ille offerat, qui Deo reprobante, è Chriſti milite ſe martis Anteſignanum elegit? quânam ratione pacificas & placabiles hoſtias manus illæ litauerint, quas humanus ſanguis aſperſit, non aris aſſuetas, at armis? 1.Paral.22. 8.

Quis vnquam Petro iuſtiùs arma tractauit? quis Malcho magis percutiendus, quem Iudæ proditio habuit ſocium, & acerbiſſima Chriſti captiuitas damnabat? in quem validiora erant vulnera intorquenda, quàm in eum ſicarium, qui alios fortè præcedens vitæ authori mortem inferre moliebatur? quinam Apoſtolici gladij acie vulnerandus iuſtiùs erat, quám ille ſicophanta nefarius, qui perdere innocentiam intentabat? *Quis latro deteſtabilior, quàm perſecutor, qui venerat, vt Chriſtum neci daret.* Sic Ambroſius: adhuc tamen ad vulnerandum irruente D.Ambr. off.c.4.
D Petro, hæret Dominus & diſcipuli manum præpedit, amorem caſtigat his verbis, *Mitte gladium tuum in vaginam*, ac ſi diceret, tractanda militibus arma, non tibi, quem non Ducem, at Paſtorem elegi: non tibi armorum fulmina ſpargenda, ſed lumina ſapientiæ; non viuentes necandi, ſed ad vitam mortui reuocandi. Ad Epiſcopos omnes inſtruendos hoc à Chriſto peractum docuit Innocentius Tertius, *Et forma omnium Sacerdotum (quorum prior erat) etiam pro ſe ipſo capi arma carnalia prohibuit.* C. cum à Iudæis 2. 23.q.8.

§. I. A

OMnium primi, qui ex Epiſcopis bellicis ſe agmninibus immiſcerent, duo germani fuerunt Salonius Ebredunenſis Antiſtes, & Sagittarius Vapingenſis, alijs etiam famoſi criminibus, quorum in pœnam Epiſcopalibus infulis exuti à Lugdunenſi conuentu fuere, quamuis Ioannis Tertij Supremi Pontificis eorum mendacijs decepti mandato ſuam ſedem recuperarent; Cardinalis Baronius hæc à Gregorio Turonenſi narrans hæc addit. *Hac tunc primùm ſunt monſtra capta videri, vt loricati Epiſcopi militarent.* Plures poſtmodum ex his, Stephano Tertio Imperante, in Gallia ſcatuerunt, quæ diuturno etiam tempore tàm fœdâ ienâque lue laborauit; Sabellicus certè Turpinum Rhemenſem Epiſcopum narrat Caroli Magni bellis ſocium adhæſiſſe; Ad tàm enormem corruptelam abolendam lege hac ſanctiſſimâ ſtatuiâ Sacri Canones ſe obarmarunt, B *Epiſcopus, vel Præsbyter, vel Diaconus exercitui vacans, & vtraque obtinere volens, Romanum ſcilicet Magiſtratum, & ſacerdotalem adminiſtrationem, deponatur. Quæ ſunt enim Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo.*

Baron. ann. 570. Baron. ann. 888. Sabell. l. 8 Ennead. 8. Can. Apoſt. 82. Matth. 22. 21.

Ad eam etiam euellendam Moguntini Concilij Patres ſonorè illud enunciarunt, *Nos autem, qui reliquimus ſæculum, id modis omnibus obſeruare volumus, vt arma ſpiritualia habeamus, ſæcularia dimittamus*; Et multò grauius Meldenſis Synodi, & Toletanæ Quartæ Patres, cuius fragmenta in Decreto à Gratiano inſeruntur.

Conc. Mogunt. ſub l. Carol. Magno c. 17 C. quicũq; 4 & ſeq. 23 q. 8. c. reprehenſibile.

Ad eam pariter delendam, Carolo Regi Nicolaus Papa reſpondens indignatus pronunciat, Epiſcopos ſacris rebus tantùm intentos, bella & arma militibus & Ducibus relicturos:

In eam Ioannes etiam Octauus validè aſſurrexit, ideóque apud Angebergam Cæſariſſam Ioannem Epiſcopum commendauit, eò quod ſe bellicis rebus immiſcere recuſauerit, *Nimirum certè veretur, & iure formidat contra profeſſionem* C *ſui ordinis ſæcularem militiam exercere: terram defendere, de prælijs tractare, de armis terrenæ poteſtatis eſt*, hæc Pontifex

C. quicumque 4. 23. q. 8. c Reg. 4 12. Baron. ann. 1010.

Validiùs etiam in eandem pugnauit Synodus Triburienſis, quæ decreuit, quòd ſi inter arma Lithurgus aliquis occumberet, nulla pro eo ſupplicatio, nulla hoſtia Deo iudici litaretur.

Verùm, quod deterius eſt, Deus ipſe eam maximè deteſtatur; quàpropter Ophni, & Phinees exempla reſtaurans permiſit, vt Arnolphus Aceſanus Antiſtes, Aecius Barcinonenſis, & Otho Gironenſis cruentâ pugnâ faucij deficerent; de his vſurpari illud poſſet, quod de Ioſepho, & Azaria ſuiſque commilitonibus è ſacro codice habetur, quòd ſcilicet ad Machabæorum gloriam, & triumphos imirandos dùm bellum fortiter vrgent, duobus millibus cæſis, vix ipſi cum reliquis ignominioſæ fugæ ſubſidio euaſere. *Exiſtimantes fortiter ſe facturos, ipſi autem non erant de ſemine virorum illorum, per quos ſalus facta eſt in Iſrael.* D

1. Machab. 5. 60. & inf.

Quin ſæculares ipſi etiam viri in eandem màximè indignantur; dum enim pietati tantùm, & ſacræ religioni militantes nos exoptant, continere ſe non poſſunt quin iuſtè iraſcantur, dum præcinctos nos armis inſpectant, & inter ſæculares, & militares acies eos adſcriptos circumcurſare, quos cæleſtium ſpirituum exercitus veneratur; quam ad rem lepidiſſimum illud eſt, quod de Maximo inter Gallos Proceres Dinaſtâ Domino Chabaneo narratur; hic enim cum inſpiceret à Ludouico Vndecimo inſtruendis & adſcribendis militibus Baluum Eurufiorum Antiſtitem præfectum fuiſſe, petijt à Rege facultatem, vt Eurufiorum Clerum, & Diœceſim inuiſeret & inſtrueret; cui cum reſpondiſſet Rex, ineptiſſimum ſe ad id miniſterium peragendum fore, parcas mihi velim, ſubdidit, Rex, *Nam cum Epiſcopus noſtram meſſem ſuam fecerit, vt nos ipſius noſtram eſſe ducamus.*

Aegid Conoratus de di 25 meſ- ſuran Theater vlt hom. vol 21. l. 3.

Ad hæc addo; Principes eos, in quos viri ſacri obarmantur, iuſtè in ſacrum nomen, & Hycrarchicam dignitatem iraſci; eò enim acerbior ea iniuria eſt, quò minús expectata emergit, & intolerandum quid videtur, quòd è pacis ſolio belli

furor

furor erumpat; hoc ſanè præferoci nimis animo Tridentinus Dux Alachim
A oſtendit, qui rebellibus armis ſuum Principem inſectatus, Lyturgos, & ſacra de more contemnens, vt ſe victorem inſpexit, & in prælio potentiſſimum omnium Ticinenſem Diaconum Zenonem cecidiſſe, tumulento quodam furore percitus, Baron.ann. 691.
efferatum votum illud emiſit, quod è Paulo Diacono Cardinalis Bellarminus memorat. *Tale itaque nunc facio votum, quòd ſi mihi Deus iterum victoriam dederit, vnum puteum de teſticulis impleam Clericorum.*

§. II.

VIX ſe Chriſti fidelium cætui ſe Diuus Martinus adſcripſit, vt è militum numero ſuum nomen aboleuit: nec enim vnquam fieri poſſe oſtendit, vt ſimul martialis & Chriſtiana militia aſſociarentur, Chriſti inſignia in mundi ve-
B xilla pugnant, & militiæ legibus Euangelica præcepta repugnant. Quapropter cum virtutem militum remunerari Cæſar vellet, ad munus aſſumendum aduocatus Martinus Imperatori reſpondit. *Hactenus militaui tibi; patere, vt nunc militem Deo: donatiuum tuum militaturus accipiat: Chriſti ego miles ſum; pugnare mihi non licet.* Seuer. in vit. s. Mart. c. 3.
An igitur ſacris authoratus Antiſtes, Deoque pronubo cum Eccleſiâ ſuâ deſponſatus ad eius animas Chriſti cruentâ morte redemptas gubernandas, eâ relictâ, militare cingulum induat, vt ſe bellicas inter cædes inficiat? arma noſtra preces & lachrimæ ſint: his in Erebum pugnandum, & dulci quadam aggreſſione cælum oppugnandum: his fortiſſimi Chriſti milites ſeruandi nobis ſunt, eiuſque hoſtium furor extinguendus. Harum vi victor Moyſes fuit: validiora vulnera in hoſtiles acies Moyſis lachrymæ infligebant, quàm fortiſſima Ioſue Ducis arma. Inermes aliquos Epiſcopos ex hoc titulo Galliarum Reges bellum petentes ſecum adducebant, vt ſcilicet eorum prudentiâ pietateque adducti, incertam belli aleam faciliùs & fœliciùs euitarent. Baron. ann. 481.
C Verum in Synodo Vormatienſi Carolum Magnum concordi ſuffragio ſubiecti populi orauere, vt ab aliorum regimine in poſterum ſuos amoueret Antiſtites; qui licet abſentes, precibus, ſupplicationibus, votis, lachrymis eius poterant amplificare victorias; ſuffragatus eorum voluntati fuit pijſſimus Cæſar ſemper Magnus. Baron. ann. 700.

Horum potentiâ armorum obteſtatus Diuus Ambroſius fuit, ferociam ſe velle refringere, quâ Gothorum operâ Cæſar minabatur, vt Templum Arrianis impetraret: Ambroſij voces expende. *Volens nunquam ius deſeram; coactus repugnare non noui: potero dolere; potero flere; potero gemere: aduerſus arma, milites Gothos quoque lachrimæ meæ mea arma ſunt. Talia enim ſunt munimenta Sacerdotis, aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere.* Sanè victoriam his armis conſecutus ille fuit, quam ferreis nunquam armis retuliſſet. D. Ambr. orat. contra Auxen. c. conuenior 21. 23 q. 8.
Diuus etiam Gregorius apertè ſignificauit, quòd ſi ſuam vim in Longobardos exercere voluiſſet, eorum poten-
D tiam funditùs euertiſſet, ſed Dei timore prohibente, ne alicuius ſanguine Pontificis manus pollueret, Principes ſæculares excitauit, vt ad Catholicam Religionem propugnandam aſſurgerent, vt è plurimis eius epiſtolis patet. D. Gregor. l. 7. ep. 1. c. ſi in morte 20. 23. q. 8.

Pijſſimi etiam Antiſtitis ſpecimen Gulielmus Moguntinus Antiſtes exhibuit; cum à Romanorum Rege allectus & exoratus, vt ſecum ad caſtra pergeret, ſuiſque ſimul agminibus communis iura ditionis tueretur, ſapientiſſimum illud pronunciauit. *Epiſcopus concionari debet, non belligerare.* D. Gregor. l. 4. ep. 31. l. 7. ep. 2. 3. & 20. l. 11. ep. 43. l. 12. epiſt. 21. & 12.

Cùm olim in Galliâ ſimul inuicem Abbas quidam & prænobilis quidam Dynaſta de ſuæ ditionis finibus diſceptarent, ſuiſque fautoribus vtraque pars ſatis validè muniretur, narrat Diuus Petrus Damianus, quòd inualeſcente in dies animorum ferociâ, ad arma tandem deuenere, quorum vi contentio dirimeretur. Præmunitas igitur acies ſuas in aciem protinus eduxit Dynaſta pugnam tubarum voce efflagitans; dum igitur alterius agmina ad capeſſendam pugnam expectarentur, terreſtribus armis contemptis, cæleſtia ſolùm pijſſimus Abbas induit: ſibi propitias & amicas acies ab egreſſu prohibuit, illiſque exar- D. Petrus Damia. l. 3. epiſt. ad Firmanum Epiſcop.

matis

Digitized by Google

matis, ſolus ipſe cum Monacis ſuis non caſſide, ſed cucullo munitis, fidei lòricam geſtantes, Crucisque vexillum præferentes, ad hoſtis aſpectum acceſſere: adhæc rei nouitate perculſus Dux bellicoſus, eâ animi religione correptus fuit, vt ex equis vnà cum eo deſilientes omnes, deiectis armis ſupplices ab eo veniam poſtularint; *Sic ſic nimirum titulos victoriæ triumphalis obtinuit; qui non frementibus equis, non in micantibus gladijs ſpem poſuit, ſed in diuinæ tantùm potentiæ virtute præſumpſit*; hæc Damianus. Verum quidem eſt, religioſam nimis fuiſſe Præſulis huius pietatem, ac ſi temporalia etiam arma, ad ſua iura ſeruanda vibrare nequeat Christiana Religio: vtroque gladio illa obarmatur, & amicorum potentiâ honeſtiſſimè vti poteſt, ad impiorum temeritatem & faſtum retundendum; tum rationes, tum exempla ad hoc confirmandum Cardinalis Baronius aggerit, cui concors Theologorum ſententia ſuffragatur, & ſatis patet ex epiſtolâ, quam Gregorius Nonus ad Conſtantinopolitanum Patriarcham Germanum exarauit. A

Baron. ann. 598. Quin quandocumque neceſſitas poſtulauerit, ad ſuam vrbem defendendam, non tantúm fas Epiſcopo eſt, vt eam ſeruaturus ſe obarmet, ſed tenetur ſe Ducem præbere ſuis Lithùrgis obarmatis, vt Diui Gregorij exemplo Purpuratus Baronius probat: Quâ in re Gulielmum Aretinum Antiſtitem Fulgoſius commendatum habet; cum enim Florentini exercitus vi ſubditos ſuos profligatos accepiſſet, ad nonnullorum conſilium, quo eum adhortabantur, vt ſuæ ſaluti fugâ arreptâ conſuleret, ſuas acies in extremum diſcrimen adductas ſciens reſpondit, malle ſe cum illis mori, quàm eiſdem ſupereſſe; quâ de causâ pugnæ iterum ſe committens glorioſè cum illis occubuit; cùm autem hîc de Chriſtiano bello agatur, humanis quidem laudibus, non tamen cæleſtibus videtur exornandus. B

Fulgos l. 3. c. 2.

Theat. vit. hum. vol. 2. lib. 3.

Sollicitum & vigilem Epiſcopum fore. Cap. XLVIII. C

MIſerrimus orbis vniuerſus terrarum eſſet, ſi hanc tantùm vtilitatem è Sole in ſe deriuari perciperet, vt ſcilicet ſibi præſens eſſet; maximum ex eo in totius orbis fælicitatem illud eſt, quòd magnus ille ſyderum princeps, & clariſſimus mundi oculus ad omnium animantium procreationem, ad plantarum omnium fœcunditatem, ad auri metallorumque compoſitionem, ad ipſas intra pelagi viſcera condendas gemmas, è philoſophorum ſententiâ elaborat. Inutilis pari modo, & ferè otioſa Principis præſentia eſſet, ſi de hoc tantùm contenta ad cætera torpeſceret, ſuamque Diœceſim vel nullâ ſapientiæ luce illuſtraret, vel nullo operum calore foueret; nulla profectò in eâ adoleſceret filiorum fœcunditas, nulla bonorum operum copia, tanquam fructuum, è pietatis arbore, egerminaret, charitatis aurum, virtutum gemmæ in ſubditorum animis non coruſcarent. Illud vtilitatis ex Epiſcoporum præſentiâ in ſuam Diœceſim deriuetur, vt nempe vitia eradicet, virtutes excolat, pietatem amplificet; religionem proferat, ſtygiorum hoſtium inſidias detegat, vim ſternat, & populorum ſaluti totus incumbat; do Bernardum. *Paſtorum eſt vigilare propter tria neceſſaria, videlicet ad diſciplinam, ad cuſtodiam, ad preces: ad diſciplinam propter morum correctionem, ne grex commiſſus propriâ modeſtiâ deficiat; ad cuſtodiam propter diabolicam ſuggeſtionem, ne hoſtili ſeducatur callidītate; ad preces propter tentationum inſtantiam, ne vincatur à puſillanimitate. In diſciplinâ rigor iuſtitiæ, in cuſtodiâ ſpiritus conſilij, in prece affectus compaſſionis.* D

D. Bern. in lib. ſent.

Primus omnium Diuus Paulinus fuit, qui prophano ex vſu ad ſacram religionem campanas adduceret, in prææltis turribus ad hæc ædificatis eas ſtatuens: Epiſcoporum etiam pietati adſcribendum eſt, quod ad Templi primarij fores vel marmorei, vel ænei leones collocarentur, cuiuſmodi nunc etiam temporis ad Teruiſienſis, Aſſiſiatis, & Firmani templi fores inuiſuntur: affabrè his exprimun-

muntur, quæ ſcribimus: Campanis enim mens excitatur, & Epiſcoporum con-
A cionandi munus ſonitu ſuo deſcribitur; Leonibus verò vigilantia & labor; cum
enim oculis reſeratis obdormiat, vigilantiæ in eo exemplar Sapientes Aegyptij,
Horo Apolline teſte, collocarunt. *Vigilantem & ſedulum hominem & cuſtodem* Orus Apol.
cum Aegyptij volunt oſtendere, Leonis caput pingunt; quoniam Leo vigilans oculos clau- de notis
dit; eoſdem cum dormit apertos habet: quod quidem cuſtodiæ, atque excubiarum ſi- Hierog.
gnum eſt. Vnde & non abſque ſignificatione templorum clauſtris leones, qui ſint cu-
ſtodum loco appinxerunt. Dedi eius verba.

Vigilantiam huiuſmodi in electo Antiſtite Apoſtolus exigit; vbi enim in no-
ſtra vulgata habetur, *ſobrium*, Diuus Hieronymus legit *vigilantem*; vox enim 1.Tim. 3.
Græca φάλιον vtrumque ſonat, ac ſi duo hæc in Epiſcopo maxima munera vnâ D.Hyeron.
eâdemque voce Apoſtolus explicaret. l. 1. in Iou.

Epiſcopalis teſſera ſacerdotij vigilantia hæc eſt, quam ideò *Apoſtolicum cha-* D Chryſt.
racterem Diuus Chryſoſtomus appellauit. Cæleſtium theſaurorum partem in ho.15. in 1.
B hac Deus nobis impertiuit; quâ de causâ ea enumerans Apoſtolus munera, quæ Corin. 11.
ſingulis diuina beneuolentia fuit elargita, de Epiſcopis loquens ait, *Qui præeſt* Rom.12. 8.
in ſolicitudine; ac ſi inter omnia, quibus coruſcat thiara, & ſibi cæleſte diadema
elaborat, primam hæc ſedem ſortiatur, & ſolis inſtar, dotes alias, veluti ſydera,
ſibi videat famulari.

Hoc ſanè ſatis Chriſtiana Religio diuinitùs illuſtrata ſignificat, cum magni
Mediolanenſis Anriſtitis Caroli Borromei feſtiuitatem recolens, non opum ad
pauperum ſubſidium largitatem, non ſuppliciorum aſperitatem, quibus ſe af-
flictabat, non precum admirandam frequentiam, non virtutum omnium iubar
in eo maximè commendauit, ſed ex vnâ ſollicitudine clariores eius triumphos
celebrat & attollit. *Vt ſicut illum paſtoralis ſollicitudo glorioſum reddidit,* Orat. in fe-
ita, &c. ſto S. Caro-
li.

Nil igitur mirùm, ſi excubitorum nomine diuino ſermone ornentur Antiſti-
tes, *Circumſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum*; quo etiam titulo eos Oſeæ 5.
C Auguſta Deipara exornauit, cùm Diuam Brigittam pro ſuo quodam Antiſtite Ezech. 33.7
impensè precantem fuit alloquuta. Epiſcopi tanquam excubitoris eſt, ſtygij Eccl. 37.
hoſtis inſidias ſuis populis indicare, clàmore omnes excutere ad virij alicuius Reuel. S. Bri
irruptionem repellendam, ad ſcelerum licentiam eneruandam; ſedes, quam git. l. 3. c. 3
Epiſcopus premit, non ſuperbiæ ſeruiat, ſed vigilantiæ, non imperium præfert ar
famulatum, non delicias affert, at pugnas, non ad otium, ſed ad negotium pa-
tet, non quieti datur, at labori; certè ipſum Epiſcopi nomen ſollicitudinem
excubitoris ſignificat, iuxta Ambroſii mentem. *Nam quid aliud interpretatur*
Epiſcopus, niſi ſuper inſpector? maximè cùm in Eccleſiâ ſolio editiore reſideat, & ita D. Ambr. l.
cunctos reſpiciat, vt & cunctorum oculi in ipſum reſpiciant. de dignit.
Sacerd. c. 6.

Excubitoris huius eſt, ſuis in caſtris ſingulos Chriſti milites coercere, ne
Dœmonum fraudibus irretiti, eorum captiuitate vexentur; eius eſt, eos omnes
ad ſui Principis obedientiam reuocare, qui ab eo vitiorum amore decepti re-
bellauerint, eo quidem modo, quo ad vigilum Præfectum Romæ ſpectabat ad
ſuum Dominum transfugas ſeruos adducere. *Fugitiuos conquirere, eoſque Domi-* l. fin. ff de
nis reddere, iuxtà ea, quæ Verus & Antoninus Cæſares ſtatuerunt, & in Pan- offic. Præfec.
D dectis recitat Vlpianus, Vigil.

Vnicuique Epiſcoporum oraculum illud è Cælo Ezechielis ore delatum inſo-
nat, *Et tu fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael*, in hanc enim ſententiam
verba hæc exceperunt tùm Græci, tùm Latini Patres, quibus omnibus Apoſtoli Ezech 37 7
ipſi apud Diuum Clemenrem præiuerunt. *Vos Epiſcopos ſpeculatores populi eſſe,* S.Clem l.2.
oportet; quod vos quoque ſpeculatorem habeatis Chriſtum; & vos igitur eſtote boni Carol. Apo
ſpeculatores populi Dei; ait enim Dominus vnicuique noſtrùm per Ezechielem, Fili ho- c. 6.
minis Speculatorem dedi te domui Iſrael. Quicumque perſuaſum ſibi animo ha-
bet, ex Empyrei ſolio ſe Paſtorum Principi inſpectandum præberi, & vigili
ſemper oculo diligentiam fidemque ſuam, quæcumque ea fuerit, expendi, quâ
tàm excelſum miniſterium exerceat, greſſus ſuos omnes, voces, vota, nutus
ipſos adamuſſim explorari, an non, Deus immortalis, perquàm diligens ipſe

erit,

erit, & torpore quocumque excuſſo, oculatiſſimus ad omnia ſua miniſteria ex- A
plenda properabit? ſi cruciatibus indefecturis conniuentia, ſilentium, dormita-
tio quæcumque leuiſſima mulctatur, an non ad eos euitandos euigilemus opor-
tet, & ad vitiorum aggreſſiones proſternendas ſonoro nobis ore clamandum eſt?
In hoc enim Epiſcopi opus verſatur, quod ſi neglexerit, ſe ſui interitus reum fa-
cit; ad hanc ſanè mentem memorata Ezechielis verba, Diuus Proſper interpre-
D. Proſp. l. 1. de vita contẽp c. 20 tatur. *Speculatorem dedi te, hoc eſt dicere, ſi ei peccata ſua non annunciaueris; ſi
eum non argueris, vt ab impietate ſuâ conuertatur, & viuat, & te quia non incre-
paſti, & ipſum qui, te tacente, peccauit, flammis perennibus perdam.* Attonitus
Senec. de conſol. ad Polib. c. 32. hîc tantus Magiſter hæret, tùm vires omnes eloquentiæ excutiens in hæc admi-
rada formidandaque erumpit. *Quis tàm ſaxeus, tàm ferreus erit, quem ſententia
iſta non percellat?*

Pius P. ep. 1 D. Hilar. in Pſal. 138. D. Greg. in 1. Reg. D. Bernard. ſer. de dedic Eccl. Apoc. 1. 1. D. Bern. ſer 76. ſuper Cant.
Quàpropter accommodatiſſimè Diuus Pius Primus, poſtmodum Sanctus Hi-
larius, demùm Diuus Gregorius oculos Eccleſiæ Epiſcopos appellauit; & iuxtâ
hæc illud Diui Bernardi accipiendum eſt, quod in pijs ſæcularibus Religio mili- B
tat, in pijs Religioſis peregrinatur, *vigilat in bonis Paſtoribus*. Hinc etiam ratio
patet, quâ ſtellas Deus Epiſcopos appellarit; ſtellas autem quis neſciat oculos
Cæli eſſe? oculorum enim & ſtellarum inſtar, mortalibus cæteris quieti ſom-
noque ſe dantibus, euigilaturi ſunt, & lumine inconniuenti eorum bona cuſto-
dituri. *Dormientibus ſubditis, ibi peruigilant, tanquam rationem pro animabus eorum
reddituri.*

Cæleſtes quoſdam Argos eos vndique oculatos dixerim, vt tùm præterita re-
S. Antioch. ho. 122. Iſi. Peluſ. lib. 1. edit. 151. cogitent, tùm præſentia moderentur, tùm futura præcognoſcant. quàm bellè
Diuus Antiochus. *Debet Paſtor eſſe totus mens, & oculus, vt nè vna quidem con-
creditarum ſibi pecudum reiçula fiat, & indigna, quæ recipiatur à Domino.* Quid
autem aliud hoc eſt, quàm vt à Præſule fieri exigas, quod humanæ poteſtatis
exilit fines? quid aliud hoc eſt, quàm vt ſe certiorem ipſe faciat de tantâ rerum
mole, quam ſuis impoſitam humeris vix Gigantes & Centimanus Briareus præ- C
Themiſt. orat. 3. ferrent; perbellè hæc pariter Themiſtius expreſſit, *Cui multorum ſimul capeſſen-
da cura eſt, huic pauca admodum aures duæ fuerint, aut oculi duo, vnumque corpus
& vnus animus.*

Ezech. 1. 18 & 10. 12. Sed præ omnibus luculentiſſimè hoc ipſum Diuinus ſpiritus in memorando
Ezechielis currn deſcripſit; Quatuor Cherubim animantium diuerſorum ſpe-
ciem induti ei ſuccollabant; oculis vndique aſperſi hi erant, oculiſque etiam
totæ quâcumque ex parte diſtinguebantur; quid aliud his indicatur, quàm ocu-
latiſſima vigilantia, quâ Eccleſiæ currum gubernantes, ad cuſtodiendos tùm ſe
ipſos tùm ſubditos præferre vbique Epiſcopi debent, ad eorum voluntates, & in-
genia inueſtiganda, adeò vt nihil arcanum lateat, quod ipſorum vigilantiæ non
D. Greg. 3. paſt. adoмо. 5. pateat, vt opportunè ſatis omnibus faciant? iam audi Gregorium, *Debent Pa-
ſtores eſſe ſimul animalia illa plena oculis intus & extra: intus, vt omnia propria
delicta coram æterno iudice agnoſcant & emendent: foris autem, vt quæ in alijs cor-
D. Hyeron in Ezech. 18 rigenda ſunt deprehendant.* Quòd ſi, Diuo Hieronymo referente, fabulatur Græ- D
ciâ, è non cuſtoditâ iuuenca in Pauonem, Iunonis ſupplicio Argum fuiſſe im-
mutatum, quis prohibeat ne aſſeramus, è grege Domini non cuſtodito, Epiſ-
copum, omnia ornamenta Epiſcopi deperdentem, pauonis inſtar inutilem eſſe,
exteriori quidem ſpecie oculatum & illuſtrem, ſed re vera mente caligantem &
præmio quocumque ſpoliandum?

Spirantia æterni Numinis ſimulachra Epiſcopi ſunt; quapropter, ſi ad diuini-
tatem exprimendam ſceptrum Aegyptij deſcribebant, cuius faſtigio vigilans
ſemper oculus inſideret, ſic pariter Præſulis lituo oculus ſtatuatur oportet, qui
ſollicitâ vigilantiâ omnibus pateat.

D. Cyril. Alex. cõtrà Iul. Apoſt. Quin, iuxtâ mentem Diui Cyrilli Alexandrini, nil aliud eo vigili oculo deſi-
gnabant Aegyptij, quàm Præfectorum & Præſulum vigilantiam. Sanè hoc idem
ſceptrum illud eſſe videtur, Hieremyæ indicatum, quod noſtra vulgata appel-
Hier. 1. 31 Seuer. in Cien. lat *Virgam vigilantem*, & ſeptuaginta Interpretes, *baculum nuceum*, eò quòd vt
Seuerus explicat, ſomno aduerſantur nuces, & vigiles viros efficiant; Theo-
dore-

Digitized by Google

doretus verò, *baculum Amigdalinum*; amigdalus enim ſollicitudinis & vigilantiæ
A idoneum ſymbolum eſt, tùm quia ab eorum oculis innatâ quadam facultate ſomnum arcet, quorum ceruicali ſubijcitur, tùm etiam quià reliquarum omnium arborum prima ex hyemis ſomno ſe excitans in flores erumpit, ac ſi diligentiæ tropheum affectet, & aliorum fructuum natiuitatem præueniens, veris primogenita ambiat apparere. Proh quantùm ſummos inter & priuatos viros diſcrimen intercedit! priuati enim viri eſt, vt oculos ad aliena crimina claudant, nè vel illis offendantur, vel incitentur; ſummi autem viri ex aduerſo eſt, oculiſſimum ad ea eſſe, vt ea corrigat & compeſcat; ſibi ille viuit, hic alijs: ſeruare ſuam incolumitatem illius eſt, huius alienam; & autem modo, quo ſtruthiocamelus oculorum vi oua fouens, pullos demùm ab ijs educit, adeo vt abortum paterentur ſi ab aſpectu vacarent, ſic prope ex Hugonis Purpurati ſententiâ, ſollicitudinis oculo in ſuum gregem intentus Epiſcopus, fouere eum debet, vt pijſſima ex eorum animis opera, cæleſtes veluti fætus, educat.

B

§ I.

VErùm quid eo titulo nobis dicendum, quòd ſicuti populi noſtræ fidei commiſſi gregem conſtituunt, ſic nos ad eorum cuſtodiam veluti canes deſignamur? Porrò quàm alacres ad latrandum, quam ad omnia luſtranda vigiles, paſtorij canes ſunt. Canes profectò ſacris in paginis nos quoque vocamur; hoc enim ipſum à nobis Paſtorum Princeps efflagitat: quamobrem *Canes muti non valentes latrare*, Præſules eos appellauit Iſaias, qui ſocordes & deſides ad ſui gregis cuſtodiâ dormitabant. Contumelioſiſſimum quid in Diuum Auguſtinum effudiſſe ſibi ſuadebat Petilianus Donatiſta nefarius, cum eum *Canis* titulo appellauit: Huiuſmodi verò nomenclaturâ non tantùm Paſtor clariſſimus nõ erubeſcit, at gloriatur, & piâ quâdam ſuperbiâ grandeſcit, *Cum ſitis vnus Grex de vno*
C *Paſtore ſecurus, non nimis curo, quàm mihi vel congregali veſtro, vel certè cani veſtro conuiciatur quilibet inimicus; dummodò me magis pro veſtrâ, quàm pro meâ defenſione latrare compellat*. Quin inter encomia, quibus Neronem philoſophum & confeſſorem eximium commendatiſſimum poſteris habuit, *Canem* eum dicere non dubitauit, eò quod licet ſacerdotali nullo charactere præſtaret, vigilantis Epiſcopi vices impleret. *Ades dum Canis, non impudentia, ſed oris libertate, non ingluuie, ſed quia in diem viuis; non latrare, ſed boni cuſtodia vigilijſque pro animarum ſalute ſuſceptis: atque etiam quia virtutis quidem familiares, ac domeſticos mulces, alienis autem oblatras*, quibus verbis induſtrij vigilijſque Hyerarchæ exemplar obijcitur.

Iſai.56. 10.

D. Auguſt. con...

D.Gregor. Naz or.23. ſub.init.

Sed illud inſtar omnium ſit, quòd ſcilicet noſtræ fidei Diuinus Paſtor ſuum gregem nobis commiſerit, & ad eum incolumem ſeruandum, nutriendum, ducendum nos Paſtores elegerit: quid ex oratoria penu alias congerere eloquentiæ rationes? hoc vnum ſatis nobis ſit, ad horrorem nobis incutiendum, ad noſtram vigilantiam excitandam.

Quàm anxij, quàm vigiles ad ſuos greges ſeruandos Paſtores ſint, quàm la-
D borioſi, quàm induſtrij, quàm indeſeſſi, quis ignoret? fœlices illi Turris Aeden Paſtores id teſtentur, qui ſacro Euangelij ſcriptore referente, *Et erant Paſtores in regione Aeden vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum*: in ſuæ vigilantiæ præmium cæleſtem fortè legationem meruerunt; hinc certè opportunitatem clariſſimus ſcriptor excepit, quâ Collegas ſuos Antiſtites alloquens diceret. *Si verè Paſtores ſumus, & proprijs gregibus inuigilamus, ad nos vtique ſpectat Angelorum vox, quæ magnum annunciat gaudium*.

Luc.28.

D.Gregor. Niſſ.orat.in natiu.Dom.

Patriarcha Iacob hoc ipſum teſtatur, qui eodem in loco duodecim annorum interuallo Labani greges tam fidâ cuſtodiâ perduxit, & pauit, vt iure meritò ille pronunciaret. *Oues tuæ, & capræ ſteriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi; nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne reddebam: quidquid furto peribat à me exigebas: die, noctuque æſtu vrebar, & gelu; fugiebatque ſomnus ab oculis*

Geneſ. 31. 38.

meis &c. Si ergò, qui capreas, & oues ferro tandem mactandas tàm vigili oculo, tàm induſtrio labore cuſtodit, quâ vigilantiâ præſtet oportet, qui Domini gregem, beatitati deſtinatum, cuſtodiendum habet? ſi noctu diuque quietis inimicus eugilat, frigoris inclementiam conſtantiâ tam inuictâ retundit, ſi vel ſolis æſtus, vel nimium gelu, vel pluuiarum hyemes, vel ferociam ventorum animo impauidus perfert, an quieti ſe dederit, & ſolatia quibus recreetur quæſierit paſtor animarum, cum præſertim ſtygiorum luporum confertas acies ſemper circum vagari non ignoret, quorum aggreſſionibus ſuus grex obruatur, quorum ſæuitie deuoretur? an quieſcet cum de ſingulis ouibus reddenda ei ratio Deo Iudici ſit? comparationem hanc eximiè Diui Chryſoſtomi eloquentiâ illuſtratam accipe. *Si enim Patriarcha Iacob pecudibus præpoſitus, & oues irrationales paſcens, & homini rationem redditurus, & noctes ducebat inſomnes, & æſtum, & gelu, & omnem aeris intemperiem, vt nulla earum pecudum periret: multò magis nos, non irrationalibus, ſed ſpiritualibus ouibus præpoſitos, & non homini, ſed Deo præſidentia huius rationem reddituros, ad nihil torpere, & tergiuerſari oportet, quæ gregem iuuare poſſunt; ſed quantò melius grex iſte grege illo, & brutis quidem homines, hominibus verò Deus, tantò maius, & nos, vehementiuſque ſtudium, & promptitudinem exhibere oportet*; hoc idem eodem fere ſtylo deſcriptum ad Anaſtaſium Antiſtitem ſcribens Diuus Gregorius egregiè ſuo de more deſcripſit. Adde, quòd ſi ex ouibus aliqua Iacob perijſſet, leue detrimentum inferebatur, aliaque ſubſtantiâ facilè reparandum: verum ſi ex Epiſcopi ſocordiâ ouis vna Chriſtiana perierit, quonam pacto eam Epiſcopus reparauerit, cum tanti pretij ſit, vt ad eius aſpectum omnes ipſæ Erythræi gemmmæ ſordeſcant: rurſus accipe Chryſoſtomum hæc eodem aureo ſtylo verſantem. *Et illic quidem ſi iniuria quædam acciderit, nullum damnum: hic autem ſi vel vna ouis rationalis perierit, graue damnum, ineffabilis pœna.*

D. Chryſ. hom. 3. ad pop. Antioc.

B

D. Grg. l. 7. epiſt. 8

D. Chryſ. hom. 57. in Geneſ.

A

Optimus enim verò Paſtor ille fuit, qui nos omnes ſuomet exemplo adhortatus pronunciauit. *Vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte, & die non ceſſauit cum lachrimis, monens vnumquemque veſtrum &c.* Quinam ex Epiſcopis tantam meritorum operumque opulentiam toto ſuæ vitæ interuallo congeſſit, quantâ ſe triennio illo Paulus ditauit? Quid profectò ad noſtram excuſandam ſocordiam decretoriâ vniuerſi iudicij die ad Pauli aſpectum nos homunculi proferemus, eiuſque zelo ardentiſſimo tepor torporque noſter conferetur? *Quid de nobis fiet, qui vix commiſſo nobis gregi ſpiritualia paſcua prouidemus? vnde cum grandi tremore conſiderare debemus, ne ad nos etiam illa terribilis ſententia dirigatur, quam ſeruus ille audire meruit, qui talentum duplicare noluit. Inutilem ſeruum proijcite in tenebras exteriores.* Quid iam de illis erit, qui ne ſacra quidem paſcua gregi ſuo offerre ſtuduerit? C

Act. 21. 3

D. Cæſar. in Matth. 25. 20.

Matth. 25. 30.

§ II. D

CVM animarum pretio, quamnam proportionem vel aurea Heſperidum poma, vel Colchici velleris aurei excellentia, vel aureæ montium fodinæ? his tamen cuſtodiendis addictus ab antiquis Draco erat, vt potè vigilantiſſimus & perfecta vigilantiſſimi ſolis imago. *Nam ferunt hunc ſerpentem acie acutiſſima & peruigili naturam huius ſyderis imitari, atque ideo ædium adytorum, oraculorum, theſaurorum cuſtodiam draconibus aſſignari.* Sic de eo Macrobius.

Macrob. l. 1. Saturn. c. 20

Sacrum inter ignem, & prophanum quænam comparatio intexi poteſt? hunc tamen religioſiſſimè, ne vnquam extingueretur, Veſtales virgines cuſtodiebant: quid iam de eâ animâ dicendum, quæ Dei imaginem præfert Diuiniquè amoris æternum æſtuantis igne ſuccenditur? de ea, quam Diuinus Paſtor, nouem Angelorum choris derelictis, repertutus inter inuia huiuſmundi perquiſiuit? de ea, quæ non tantùm ſublunaribus his gemmis, ſed ipſis ſtellarum ſyderumque fulgoribus ſplendidior, & precioſior Deo eſt? de ea, pro qua redimendâ, mercator ille ſupremus, qui rerum pretia benè callet, precioſiſſimum ſuis è venis ſanguinem

Luc. 15. 4.

guinem

guinem ſoluere non dubitauit; an non igitur damnanda ipſi erit noſtra ſocordia
A in depoſito tàm pretioſo ſeruando? an impunes nos abituros cogitemus; ſi in eius cuſtodia inertiâ victus noſter animus elangueſcet? *Nam ſi Dominus noſter ſanguinem ſuum proprium effundere pro illa non declinauit, quâ venia dignus fuerit qui ſic honoratam à Domino deſpicere voluerit animam, & non omnia, quæ poteſt, in curanda ouicula adimpleuerit?* Hæc è Chryſoſtomo. D. Chryſ. hom. 57. in Geneſ.

Suam ſatis excellentiam anima ipſa commendat, & mutâ quadam eloquentiâ vigilantiam eam deprædicat, quâ cuſtodienda illa nobis eſt: ſed comparationem audi; quâ eius præſtantiam magis Diuus Bernardus illuſtrat. Si mihi inquit, phiala vitrea commendaretur quâ pretioſiſſimæ aliquæ è Chriſti ſanguine guttæ ſeruarentur, quàm diligenter, quàm anxiè, quàm ſollicitè ei ſeruandæ ſtuderem, quàm vigil & cautus in eâ ſeruandâ eſſem, ne fortuitò me concidente ea præ ſuâ fragilitate frangeretur? quàm oculatus à quocumque offendendi vel labendi periculo me remouerem, quàm axius ne ex illis aliqua extra phialam funderetur? quanto igitur cautior, quantò induſtrior & oculatior in ijs ſeruandis
B Præſul futurus eſt, pro quarum ſingulis Sapientiſſimus Mercator Deus, non exiguas admodum ſtillas, ſed pluuio imbre deriuatum cunctis ex artubus totum ſanguinem fudit exanguis? Me miſerum, ſi meâ negligentiâ ex eis aliqua non cuſtodita perierit!

Iam Bernardi lacteum ſermonem bibe. *Si ſtillantem de Cruce Domini ſanguinem collegiſſem, eſſetque repoſitus penes me in vaſe vitreo, quod portare ſæpius oporteret; quid animi habiturus eſſem in diſcrimine tanto? At certe pretioſiſſimum animarum theſaurum ſeruandum accepi, pro quo Chriſtus, mercator non inſipiens, ideſt, ipſa ſapientia patris, totum ſuum ſanguinem dedit. Quid ergo infœlix quo me vertam, ſi tantum depoſitum, quod ſibi Chriſtus proprio ſanguine pretioſius iudicauit, contigerit negligentius cuſtodire;* Non vigiles Dracones, non Veſtales Virgines ad has cuſtodiendas Deus elegit, ſed Epiſcopos, hoc eſt eos, qui candorem Angelicum ſpecie humanâ præferrent; de his enim dictum eſt, *Angelo* D.Bern.ſer 3.de Aduc. Apoc. 3.
C *Eccleſiæ Sardis ſcribe, eſto vigilans.*

Quis ad hæc non contremiſcat & exhorreſcat! pretium recogites tàm ingens & immenſum ardorem, quo nobis Deus eas commiſit, exactam rationem, quam Deo ſumus de ipſis reddituri, diſcrimen, quo earum aliquâ noſtrâ ignauiâ pereat: ad hæc ſimul cùm Bernardo in iſta erumpens. *Quid ergo infœlix, quò me vertam, ſi tantum depoſitum, quod ſibi Chriſtus proprio ſanguine pretioſius iudicauit, contigerit negligentius cuſtodire?*

§. III.

QVIS nam placidæ quieti ſe dederit, poſtquam non vnius tantùm animæ, ſed populorum & nationum ſponſorem te præſtiteris, non pro temporaneis & caducis, at ęternis & indefecturis bonis, non homini facilè decipiendo, ſed Deo veritatis authori & vindici? vt ſponſioni huiuſmodi diligentia noſtra reſpondeat, quàm accurata, quàm enixa debet eſſe: Diuinum de hoc ſpiritum
D admonentem audi: *fili mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam; illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs ſermonibus.* Si hæc allegoricè excipiantur (ad mentem Diui Gregorij), Thomæ, & Bedæ) Epiſcopos hic Deus alloquitur, qui curam animarum excipientes, ſe pro illis ſponſores dederunt ad eas educandas, & ad Cælum educendas, & ſolemniter hoc idem non conſecranti ſolum Epiſcopo, ſed ipſi Deo profeſſi ſunt. *Spondere namque pro amico eſt alienam animam in periculo ſuæ conuerſationis accipere.* Verùm ſi Deus Epiſcopos vt amicos ſuos diligit & honorat, eiſque ſui cordis arcana aperiens ſuam familiaritatem oſtendit iuxtà illa, *Non dicam vos ſeruos, ſed amicos;* quid nam eſt, vt hic extranei vocentur? *Defixiſti apud extraneum manum tuam;* Bernardi explicationem afferens Diuus Thomas difficultatis nexus enodat, *Deus eſt amicus in ſponſione, & extraneus in exigendâ ratione,* quó magis ſe tibi blandum Prou. 6. 1. D. Greg. 3 Paſtor. c. 5. D. Tho. in c. 21. epiſ. ad Hebr. lec. 3 Beda in pro c. 22. 26 Io. 15. 15 Bern.

& amicum Deus exhibet tam inclytum, tàm venerandum Sacerdotij tibi honorem impertiens & depoſitum tibi tam pretioſum committens, eò rigidior & ſeuerior in exquirendâ eius ratione erit, nec te vt amicum, & filium, ſed vt extraneum aget. Proh Deus! ad tam formidandi clamoris tonitru, quis ſocordiæ veterno excuſſo non aſſurget? quis à tâm ingenti æternoque diſcrimine nos ſubducet. Vigilantiæ ſolum hoc erit, ait Diuinus ſpiritus, *Fac ergò quod dico, Fili mi & temetipſum libera, quia incidiſti in manum proximi tui*. An, dignitatem exuentes & infulas abdicantes hæc nos præſtabimus? nequaquam: ſed diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum; ne dederis ſomnum oculis tuis, ne dormitent palpebræ tuæ, ſupplicium illud, quo te ſocordia tua damnaret, omni ſtudio cautus euita; ignauiam omnem ſocordiam exue & excute: adhortationibus, precibus, minis, ſupplicijs amicum tuum excita eos ſcilicet, pro quibus tuam fidem ſpopondiſti; ne vnquam quieſcas, ne otieris, ne torpeas, & vel ſolatiorum lenocinio, vel ineptorum operum laqueis capiaris, adeo vt totus cuſtodiæ gregis adhæreas, & alienæ opus vtilitatis perficias; Haud ſatis eſt, vt tibi euigiles, alijs etiam proſpicias oportet, alios excites; do Gregorij ſententiam, *Quià quiſquis ad viuendum alijs in exemplum proponitur, non ſolum ipſe, vt vigilet, ſed vt amicum ſuſcitet admonetur. Benè autem dicitur, ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ, ſomnum quippe oculis dare, eſt intentione ceſſante curam omnino negligere ſubditorum: palpebræ verò dormitant, cum cogitationes veſtræ ea, quæ in ſubditis agenda cognoſcunt, pigredine deprimente diſſimulant, &c.* Hinc Diuus Carolus ægerrimè patiebatur, quòd Epiſcopus Legationibus adminiſtrandis aſſuetus ad ſuam Diœceſim redux diceret, otioſum ſe illic permanere; alteri autem è perdocti Theologi ſententiâ pronuncianti, ad vires corporis aptè valideque confirmandas, ſeptem ſaltem ſomni horas abſumendas, commendandum hoc reſponſum dedit, De Epiſcopo aliter philoſophandum, aliter ſtatuendum: ſuum hoc effatum Ariſtotelico ſermone confirmare ipſe poterat; in Aeconomicâ enim magnus ille Magiſter aſſerit ad domum optimè adminiſtrandam, Patrem familias primum omnium fore, qui vigil aſſurgat, quique poſtremus quietem capturus accumbat; hinc *è minori ad maius* philoſophari nobis licet, ſi hæc de Patre familias temporaneo probantur ad opes fluxas, & caducas congerendas, quantò validiùs à ſacro Patrefamilias requirenda ad cæleſtes theſauros comparandos! Idem ſanè Diuus Carolus ad Valentiæ Antiſtitem ſcribens ait, delicati viri ne dum Antiſtitis eſſe, vel ſuæ incolumitatis ſtudio, vel metu mortis à ſui ſacri regiminis laboribus ſe remouere, & in eis ſuſcipiendis elangueſcere: hæc ſanè non tàm alijs vir pijſſimus ſuggerebat, quàm ſuomet exemplo fortius confirmabat, tantâ ſollicitudine ſuæ Diœceſis vtilitati elaborans, vt penè recentis huius ætatis prodigiũ videatur: Diuum hîc Chryſoſtomum præterire libet, quem eò vſque ſollicitudo ſuæ Diœceſis rapiebat, vt ipſimet vitæ neceſſaria obliuiſceretur; Ambroſios, Auguſtinos, alioſque ſexcentos, facilè recenſendos ſua quiſque mente recogitet, paternæ huius ſollicitudinis imagines præſtantiſſimè elaboratas & nobis omnibus imitandas: ab illis tamen noſtros oculos auertamus, de quibus indignatus Bernardus ait, *O vtinam tam vigiles reperirentur ad curam, quàm alacres currunt ad Cathedram*.

Verùm quia non pauci extremam ætatem, quâ laborant, quaſi clypeum validiſſimis hiſce telis obijciunt ad pernicioſam quietem qua delectantur excuſandam; Diuum illis Antonium præteramus, qui extremâ iam ætate confectus ad Conſtantinopolitanam ſedem euectus, ac ſi Aquilę inſtar recentibus pennis indutus iterum adoleuiſſet, Briarei more centimanus videbatur, & vbique labores ſuos effundens tantæ Præfecturæ munus implebat; haud tamen de ſe ipſo contentus peracerbè ſe ipſum obiurgabat, ac ſi vigilantior prophano ſuo regimini ſtuderet Cæſar delicijs ſcatens, quàm ſacro Magiſtratui Antiſtes Chriſti laborantis Vicarius.

Profectò, ſi Arriano referente, gloriæ ſuæ vertebat Alexander, quod ad Macedonum quietem vel comparandam, vel confirmandam ipſe vigil dieſque no-

Ctéſque

d. c. 3. 3.

D. Gregor. loco cit.

Guiſſan. l. 8. c. 10.

Ariſt. in Econ. l. 1. c. 6.

Baron ann. 407.

D. Bernar. ſer. 77. ſuper cant.

Surius ex Nicephor. 12 Febr.

Arian. l. 7. de exped.

A

B

C

D

ctaeſque tranſigeret; ſi, Xenophonte teſte, Cyrum ſapienter Cambyſes admo-
A nuit, ne vnquam populorum negotija adeo præpediri pateretur, vt quæ poſterâ die facienda eſſent, nocturno ſemper tempore præuidere non poſſet; ſi de Conſtantino Libanius fidem facit, *quod attentam operibus habebat, & manum & mentem, vt neque iubare exorto, neque nocte aduentante, poſſet quis dicere illum ceſſauiſſe, aut ab vtroque, aut omnino ab altero*, ſi Hadriano Cæſari, vt Sextus Aurelius narrat, cùm ſuorum laborum pietate correptus eum ad quietem aliquam aſſumendam adhortaretur, Turbo Præfectus reſpondiſſe fertur, Cæſarei ſerui eſſe vt ſtans, & laborans moriatur: Quidnam, Immortalis Deus dicendum, & faciendum Epiſcopo eſt, Dei cauſam agenti, Dei gregem cuſtodienti, vel à Deo de ſuis laboribus coronando, vel æternùm de ſua ignauia damnando? Quonam metu ſe debet excutere, quâ diligentiâ ſe iterùm excitare, qui ſocordiam in re tàm excelsâ, tàm æſtimandâ per ſummam iniuriam fouerit; ſanè Varrò Conſul poſt acceptam ad Cannas ab Hannibale cladem, nunquam in poſterum prande-
B re ſedens elegit, vt nunquam interruptâ diligentiâ præteritam deſidiam compenſaret, eaſque labes abſtergeret, quas ſuo nomini, ſuaque negligentia inuſſiſſe videbatur; Hæc expendens Diuus Damianus ait, *Quòd ſi faciunt hoc Ethnici, vt fama ſua nomen extendant; quid agendum eſt Chriſtianis, vt in cæleſti gloria ſibi ſedes acquirant?*

Xenophon. l. 8.

Cyrop. Liban. in Baſilic.

Sextus Aurel.

D. Petrus Damian. l. 3 epiſ. 8.

Si pariter Perſarum Reges, iuxtà Plutarchi fidem, cubicularium penes ſe habebant, qui matutino eius tempore excitans eos admoneret de ijs expediendis & gubernandis, quæ Regali fidei commendauit Horoſmades, longè honeſtius eſt, vt conſcientiæ vocibus excitetur Antiſtes, & ad eam capeſſendam vigilantiam vrgeatur, & prouocetur, quam Deus ſuas illi oues commendans efflagitat; hanc certè vigilantiam non tantùm vel quietis, vel ſolatiorum amore excutere illi fas eſt, ſed, quis credat, ne quidem ipſius Dei familiari conſortio allici adeo debet, vt à labore auertatur, cùm ad Marthæ munus exercendum non Magdalenæ ipſa Diuinâ ſapientiâ deſtinetur: non de precibus, diuiniſque meditationi-
C bus reddenda Deo ab ipſis ratio eſt, ſed de diligentia & ſtudio, quo populorum pietatem coluerunt; quapropter nobis ea tribuit Diuus Bernardus verba, quæ ad Magdalenam excuſandam Chriſtus Dominus vſurpauit. *Quibus enim conuenientius videtur aptandum, quòd Dominus ait, Marta Marta ſollicita es, quàm Prælatis ſi tamen dignè in ſollicitudine præſunt? Aut quis turbatur erga plurima, niſi cui & Mariæ vacantis, & Lazari pænitentis, ſed & ipſorum quibus onera ſua partitur, vniuerſa incumbit ſollicitudo.*

Plutar. l. ad Princ. ibid.

D. Bernar. ſer. 3. de Aſſumpt. Luc. 10.

Finem hìc melliſluus Bernardus imponat, qui legem aliàs recogitans, quâ ad eximiam vigilantiam obſtringuntur Antiſtites: adnotat, quòd diuerſimodè ſacris à literis animæ appellantur; nunc enim ciuitatum, nunc ſponſarum, nunc ouium, nomenclaturâ donantur; è quibus hæc ille. *Attendite vobis & pretioſo depoſito, quod vobis creditum eſt. Ciuitas eſt, vigilate ad cuſtodiam, concordiamque: Sponſa eſt, ſtudete ornatui: oues ſunt intendite paſtui.* Huius vrbis ſecuritas in eo verſa-
D tur, vt ab ea improborum irruptiones, ſtygij veteratoris fraudes, hæreticorum venena, vitiorum contagia repellantur. Sponſa eſt? ornanda igitur virtutibus & diſcolori harum pompa, mundo quaſi muliebri, quo eius venuſtas augetur, Deique amor validiùs accenditur, illuſtranda. Ouis eſt? paſcenda igitur, & potiſſimùm diuino ſermone, vt fuſiùs infrà docebitur.

D. Bernar. ſer. 7. ſuper Cant.

De Diœceſi ab Epiſcopo inuiſendâ. Cap. IL.

DVO ſunt cardines, quibus Epiſcopalis ſacerdotij moles innititur, vt nempè ſuæ Diœceſi adſit Epiſcopus, eamque frequens inuiſat: vigilantia vtriq; præſtando debetur, animæ inſtar, quâ ſacri regiminis corpus animatur. Verum quidem eſt, quòd primariam licet vrbem Antiſtes inhabitet; ſubiectam ſibi regionem

gionem cogitationum paſſibus aſſiduo permeare debet; ſuoque tantùm palatio dum corpore adeſt Diœceſim totam vigilantiæ vehiculo ductus debet inuiſere; A
Pontificem Eugenium de hac re à Diuo Bernardo admonitum audi: *Exi in mun-*
D. Bern. l. 3 de conſid. *dum quibuſdam tuæ paſſibus intentæ ſollicitudinis, & ſollicitæ intentionis &c.*

Eodem pariter modo Seraphim, quos Iſaias inſpexit, volabant ſimul, & ſta-
Iſai. 6. 1. bant, *Seraphim ſtabant ſuper illud, duabus tamen alis volabant*; vt iuxtà Hugonis mentem exprimerent Epiſcopos, excubiarum inſtar in ſuam Diœceſim inuigila-
HugoCard ibidem. turos. *Seraphim ſtant, ideſt Prælati ſuper Eccleſiam, ſicut excubiæ.* Hoc pacto Horologium, quod ſapienter vrbium regimen, & Ciuitatum magiſterium dicitur nullo motu recedens, Solis curſum, & temporis fugam per immenſa Cæli interualla ſequitur & metitur; habes hæc à Caſſiodoro, qui de Horologio loquens,
Caſſiod. l. 1. epiſt. 45. ait *Radius itaque immobilis & paruus, peragens quod tam miranda magnitudo ſolis diſcurrit, & fugam ſolis æquiparat, quod motum ſemper ignorat.*

Perſonalis tamen præſentia, quâ ſe omnium viſorem repreſentet Antiſtes, incredibile dictu eſt, quàm ſit ad omnia vtilis, & omnibus ſalutaris: Lumen ſimul, B
& beneficum defluiū illis præſens Antiſtes impertiet, qui caligine perpetuâ obuoluti luctuoſâ nocte damnantur. Minimum quidem errantium omnium aſtrorum Luna eſt, alijs tamen præſtat tùm copiâ, tum magnitudine effectuum, non quidem eò quòd validiori virtute, vel luce ſplendidiori roboretur, ſed quia terræ præ alijs proxima faciliori motu ſublunaria quæque corpora flectit, & agit. Quantò igitur ſuæ Diœceſi proximior erit Antiſtes, quò frequentius præſentem ſe per Pagos, & Caſtella præbebit, eò efficacior in opere populorum animos ad pietatis ſtudium alliciet, & trahet.

Eccleſiaſtici Cęli myſticum Solem in Epiſcopo dari ſuperiùs frequenter oſtendimus. *Vos eſtis lux mundi*, celerrimo ſimul, & perpetuo motu Solis eſt, Cæli latiſſima interualla percurrere, eiuſque Diœceſim ſibi à Diuino imperio adſcriptam inuiſere, adeò vt vnius anni menſurâ à ſuâ Zodiaci viâ nunquam deflectens, ſydera omnia eorumque domus perluſtret, & vberrimo munere lucis illuſtret.
Eccleſ. 5. 1. *Oritur ſol & occidit, & ad locum ſuum reuertitur: ibique renaſcens, girat per meri-* C
diem; quâ de causâ auream catenam apud Platonem eum Homerus appellauit, cuius nexibus circumuolutus orbis ſeruatur: *Nihil aliud Homerus quàm Solem di-*
Plato in Theutero. *cit, & oſtendit eſſe auream Catenam, quia dum Sol mundo ſuo curſu ambit, ac luſtrat, omnia ſalua ſunt, & conſeruantur; tum quæ apud Deos ſunt, tum quæ apud homines: ſi verò ſtet, & quieſcat tanquam vinctus, res omnes interirent.* Religioſi & optimi Antiſtitis eſt, vt ſuæ Dįceſis Eclipticam ſuâ deambulatione percurrens eam foueat, illuſtret, omniq; procul à malo tueatur incolumem; Hinc apud veteres Soli, quem vocabant *Theon* ideſt *currentem* conſcrebatur Antiſtes: quod ſi prophanus & Ethnicus Princeps Traianus, inter cætera, quibus Plinius eum
Plin in. Panegyr. ornauit encomia, egregiè has vices impleuit, iuxta ea *Poſtremò velociſſimi ſyderis more omnia inuiſere, omnia audire, & vndequàque inuocatum, ſtatim velut Numen*
Senec. ad Polyb. de conſol. c. 26 *adeſſe, & aſſiſtere*, quod idem de ſuo Polybio teſtatur Seneca: quantò magis præſtandum hoc ab Epiſcopo eſt, qui benefici, & viuifici ſyderis inſtar Dįceſim ſuam fouere tam præſens debet, vt ab ea abſens pernicioſiſſimus æque ipſi foret, ac ſi Sol à terris abeſſet. Huiuſmodi vigilantiâ illuſtrem ſe pariter deſignauit Philippus Secundus Rex Hiſpaniarum, cùm Solem pro ſymbolo deſcribens Epi- D
graphen addidit *No canſado, y por todo; indefeſſus, & vbique.* Syderum igitur
Ferruſ. de impreſ. Principem ſupremum imitemur, qui non Principum tantùm aulas, ſed Mapalia Paſtorum inuiſit, non Vrbes tantum, aut campos ſeu viridiaria, ſed abruptos etiam montes, ſolitudines nuſquā non perluſtrat, nec ſui luminis imbre ſublimes tantùm cupreſſus, ſed miricas humillimas irrigat, colit, fouet, ditat, terras ſimul implet & mare; adeò vt, ſi alicubi ſæuiſſimâ ſcelerum hyeme virtutum flores exaruerint, pietatis fructus ſterileſcant, noſtræ præſentiæ virtute robur aridis, fœcunditatem ſterilibus præbeamus.

Legati Dei ſumus; *Pro Chriſto legatione fungimur.* Populos igitur omnes, ad
2. Cor. 5. 20 quos mittimur, informare tenemur. Magiſtri & Dei interpretes vocamur: omnibus ergo diuina lex, diuina voluntas explicanda.

Epiſ-

Epiſcopi ſumus; *ideſt viſitantes*, vt è Græco idiomate habetur; vbi enim è 2.Petr.2.12
A noſtra vulgata in quâdam è Diui Petri Epiſtolis habetur *dies viſitationis*, Græ-
cè ſcribitur *dies Epiſcopalis functionis*. Diœceſim igitur inuiſentes potiſſimum
noſtrum munus exerceamus; ſi enim hoc careamus, Epiſcopi nobis nomen exu-
endum eſt; iuxtà quam ſententiam illud oraculum aliqui interpretantur, quo
venturum Meſſiam æternus genitor alloquens ait, *Dabo tibi ambulatores, id eſt* Zach. 3.7
Epiſcopos.

Paſtores ſumus; grex ergo noſter, noſtris ſemper oculis præhabendus. *Pecora* Eccl. 7. 21.
tibi ſunt, attende illis. E Græco Ianſenius vertit, *Inſpice & viſita*.

Apoſtolorum ſucceſſores ſumus, quorum præſentiâ totus illuſtratus orbis,
quorum laboribus & curſu vniuerſi ſibi imperium Chriſtiana fides ſubiugauit, Pſal. 18. 5.
In omnem terram exiuit ſonus eorum & in fines orbis terræ verba eorum.

Diſcipuli ſumus & Chriſti Vicarij, quem Diuus Petrus Epiſcopum appella-
uit, *Epiſcopum & Paſtorem animarum noſtrarum*; hic autem Diuo Mattheo refe- 1 Pet.2 25. Marc. 6. 6.
B rente, *Circuibat Caſtella in circuitu docens*, quæ verba perpendens Theophilus Matth.4.23
Antiochenus, perutile monitum ex ijs haurit, non Epiſcopis tantùm, ſed con-
cionatoribus: *Non ſolum in Ciuitatibus prædicabat Dominus, ſed etiam in Caſtellis;* Theop.Antioch. in Catena aurea.
vt diſcamus parua non ſpernere, neque magnas ſemper quærere Ciuitates; ſed ver-
bum Dei in vicis abiectis, & vilibus ſeminare.

Angeli pariter ſumus; hac enim nomenclaturâ ſeptem Aſiæ minoris Epiſcopi
donati fuere, *Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum*, huius autem nominis vi non ad
vigilantiam tantùm excitemur, ſed ad celeritatem, quâ vbique noſtri populi
commodis conſulamus. *Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi* Hebr. 1. 14.
propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.

Titulis hiſce legem populi ſortiuntur, qua nos iure quodam obſtringunt, ad
eos inuiſendos ſimul & inſtruendos.

C

§ I.

EX ijs etiam verbis, *qui deſcendunt mare in nauibus, facientes operationem in* Pſal. 10:
aquis multis, vaticinium ad hoc idem confirmandum, eruit Diuus Bernar- D.Ber ibid
dus: hos enim eſſe Præſules ipſe docet, qui nullo frœno coerciti præpetum ſa-
gittarum inſtar per ſuam Diœceſim peruolare tenentur, ſubmotiſque periculis
ad æternæ portum ſalutis omnes adducere.

Aptiſſimum etiam ſymbolum illud eſt, quod in Pathmos Inſulâ Ioanni ſpe-
ctandum ſe dedit. Quatuor ipſe vidit animantia currum admirandum tra-
hentia: Eccleſia curru iſto deſcribitur, & illis animantibus ſacri Præſu-
les, quorum regimine ad Cæleſte Capitolium adducitur: quâ de cauſâ aderant,
in circuitu ſedis & in medio throni, quid tamen eſt, quòd in circuitu ſimul eſſent &
in medio? difficultatem hanc Diuus Primatius Mathematica diſciplina ſuffultus
D facilè diſſoluit: *Omnes*, inquit, *lineæ quæ in centro ſunt, in circumferentiâ etiam* Apoc. 4. 6.
inueniuntur; ex hac enim ſe deriuantes in centrum abeunt, cum hoc tamen diſ-
crimine, quod in circumferentiâ ſibi inuicem diſtant, cum ſimul in centro col- D.Primas.
ligantur: eodem planè modo Præſulum diligentia in illis animantibus deſigna-
tur. *In hac figurâ totalis Prælatorum diligentia prænotatur, In medio enim throni*
permanere ità debent, hoc eſt in ſui regiminis ſede, vt etiam opportunè *in cir-*
cuitu ſint, Diœceſim perluſtrantes, inſtruentes.

Dei fortè præceptum expetimus? ex ijs verbis abundè nobis ſubminiſtratur.
Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, vt ſuperiùs expendimus. Sed alia in ſa-
cro codice non deſunt ad idem aptiſſima: ea præſertim expendas velim, quibus Prou.6.1.
nos vt animarum Paſtores alloquens Deus, ſic ait, *Diligenter agnoſce vultum peco-*
ris tui, tuoſque greges conſidera, vel vt ex Hebræo vertitur, *Agnoſcendo agnoſcas* Prou.27.23
facies pecoris tui, & pone cor tuum ad greges. Cognitio hæc, qui nam haberi poteſt,
ni populi perſonaliter inuiſantur? ſermonem hic de Epiſcopis haberi clariſſimè
docent, tùm Diuus Beda, tùm Hugo Cardinalis, Carthuſianus, & alij. *Paſtoris*

dili-

dicitur Eccleſiæ, diligenter adhibere curam eis, quibus te præeſſe contigerit: agnoſce A
animos, actuſque ſingulorum, & ſi quid in eis vitij ſordidantis inueneris, citiùs ca-
ſtigare memento, Vt autem diligentiam hanc quiſquis indueret, tùm vitæ & di-
gnitatis breuitate, tum mercedis immortalitate ad eam nos Deus extimulauit,
Non enim habebis iugiter poteſtatem, ſed corona tribuetur in generatione & genera-
tionem, ideſt in ſæculum, vt vox Hebræa *Gholam* ſignificat.

Ioann.10.3. Idem prorſus nobis Chriſtus ipſe Dominus ijs vocibus inſinuauit *Bonus Paſtor*
proprias oues vocat nominatim, ac ſi doceret ad probatum gregis tegimen haud
quaquam ſufficere rudem aliquam leuemque cognitionem habere alieno ſermo-
ne deſcriptam: ſed inſuper poſtulari, vt tàm exactè de ſingulis paſcendis, & ſer-
uandis cogitet, ac ſi in ſingulis omnes & ſingulæ in omnibus conuenirent. ido-
Geneſ.2.19 Ferus ibid. neè hic grauis author adnotat, quòd vt in omnia animantia dominium Proto-
parenti Deus impertiuit, ad eius aſpectum omnia adduxit, vt accommodatum
cuicumque nomen adſcriberet: optimè his edoceri Epiſcopos ait; vt enim op-
portuna cuique media & remedia poſſit adhibere, ſingulatim debet populum B
totum agnoſcere; ſi enim ad vnum nomen imponendum inſpectanda Adæ oculis
animantia cuncta dedit, eorumq; indolem obſeruandam. *Quantò igitur magis ipſe*
Deus vellet, vt Paſtor oues ſuas cognoſcat & videat, & proprijs nominibus vocet?

Validiori dicendi formâ hoc idem nobis gentium Magiſter expoſuit, cùm vl-
timò è Græcia abiturus, eos Epiſcopos, quos Miletum aduocarat, alloquens
D.Iren.l.3. c.4. Act.20.8. ait, *Attendite vobis & vniuerſo gregi:* ſatis ei non fuit, ſi eos ad cuſtodiam gre-
gis obſtringeret, ſed illud inſuper datâ operâ addidit vniuerſo, vt nimirum no-
bis innoteſceret, ad ſingulas noſtri gregis oues noſtram vigilantiam referen-
dam; quod etiam, vt validius ſuaderet, earum pretium deſignauit, *In quo vos*
D. Vigil. l. 2. con. Eutych. *Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo;*
vt enim optimè ait Diuus Vigilius Epiſcopus, *Porro pretium tantum ſanguinis fi-*
lij vehementer ſollicitat, & flagitat Paſtorum cuſtodiam & curam: monetque fore,
vt Princeps ipſe paſtorum peculium diligentiſſimè tueatur & ſeruet.

Hinc maximi Pontifices & ſacri Conuentus cælitus illuſtrati vires omnes im- C
pendunt, vt Epiſcopos excitent ad Diœceſim in ſingulos annos perſonaliter in-
uiſendam, vt opportunas & accommodatas leges ſtatuant, quibus populorum
c. Regenda 4. Io. 4. 1.&c. mores componantur: videas velim, quæ Diuus Leo Quartus hac de re ad Bri-
tannos Epiſcopos ſcripſerit: quod poſtea idem Concilium Tarraconenſe, Are-
latenſe & quartum Toletanum confirmarunt. In hoc autem, cùm ſupplices plu-
c. decreui-mus. & c. Epiſcoporum 21. 10. q.1 Côc Arela. c.17. res libelli perlegerentur, quibus de Epiſcopis nonnullis populi conquereban-
tur, eò quòd ab eis non inuiſerentur, & ad certam pecuniæ vim ſoluendam ob-
ſtringerentur, quâ ſe à ſumptibus ijs redimerent, quos in viſitatione eiuſque
hoſpitio peregiſſent, peracerbè hoc pijſſimi Patres audiuerunt, & totam auari-
tiem ſtomachari, hæc protulerunt, *Quæ duplex infamia negligentiæ, & auaritiæ,*
c.relata 21. 10. q. 1. *Sancta Synodo magno fuit horrori. Statuerunt itaque, ne quis vltra exerceat id cu-*
piditatis ingenium, vt ſolertiores ſint Epiſcopi de ſuis gregibus viſitandis: quia vero
alicubi hic in Italiâ peſſimus hic mos inualeſcit, humillimè venerandos meos
Collegas exoro, vt ſeriò maturèque tanti Concilij verba perpendant, eaque po-
ſtea operentur, quæ ſibi morituris magis probabuntur.

Extrema demùm hac ætate Synodus Tridentina huiuſmodi legem non tan- D
Conc.Trid. ſeſſ 24. c 9. de reform. tùm inſtaurauit, ſed eius neceſſitatem & robur agnoſcens tribus integris ſeſſio-
nibus eam arctiùs roborauit, facultatem Epiſcopis impertiens, vt tanquam Ec-
cleſiæ delegati Eccleſias inniſant illi normæ adhærentes, quæ ibi deſcribitur, ſa-
eræque Congregationis ſuffragio deſignatur.

Si demùm tùm in veteri, tùm in recenti lege exempla perquiramus, primus
omnium prodeat integerrimus Ioſeph, qui vt Aegyptiæ moderationis molem
ſuſcepit, & Regiam beneuolentiam adeptus fœminæ illuſtriſſimæ ſe deſponſauit,
nuptiarum lenocinia, ſponſæ amores, aulæque delicias omittens inuiſendo Re-
Geneſ. 41. 46. Philo l.6. de Ioſeph. gno operam dedit. *Egreſſus eſt itaque Ioſeph ad terram Aegypti,* hinc Platonico
Philoni commendatiſſimus fuit, hæc de ipſo pronuncianti. *At Regius Vicarius*
aſſumptâ Aegypti procuratione, obibat eius regionis præfecturas, & oppida; omnibus
nouum

A *nouum magiſtratum officioſè, & hilariter excipientibus: quos tùm beneficijs, tum comitate ſibi deuinciebat, elucente in ipſo vultu hominis eximiâ quadam gratiâ.* Si ergo Ioſeph inter deliciarum flores, & fortunæ blandientis illecebras in adminiſtrando regimine tàm ſedulò, & diligenter ſtudet, an otio langueſcere, & ſquallere deſidiâ Epiſcopus valeat, Paſtor populorum, Chriſtique Vicarius: hoc ſanè exemplo tanquam acutiſſimo calcari ad moto, *Præſules* ad laborem viſitationis obeundum excitauit Olaeſter, *Debent Gubernatores viſitare, & videre ſuis oculis, quæ ſibi commiſſa ſunt.* Oleaſt. in d c. 41. 46.

Spectatiſſimus etiam hac in re fuit Samuel, qui nulli labori parcens viarumque incommoda, & aſperitatem aſpernatus, potiora Paleſtinæ ſibi ſubiecta loca ſingulis annis perluſtrabat, *Et ibat per ſingulos annos circumiens Bethel, & Galbala, & indicabat Iſraelem in ſupradictis locis,* ſic ille ante Euangelij legem, euangelicos Præſules ſuo exemplo informabat. 1. Reg. 7. 18

Illuſtriùs tamen hoc idem ſupremi Chriſtiani Gregis Paſtores hoc nobis inſi- Epiphan.
B nuarunt: de Apoſtolorum enim Principe Diuus Epiphanius memorat, quòd apud Lorin. licet ſupremam ſuam ſedem Romanâ in Vrbe collocaret, Linū tamen, & Cletum ſuos ibi Vicarios Epiſcopos deſignauit, vt ad alios inuiſendos etiam populos expeditior poſſet accedere. Sed quid de Diuo Paulo dicendum? Quæ namurbs, quæ regio tam diſſita, tam ſepoſita Inſula eius præſentiâ non geſtijt, eius oculis illuſtrata non fuit? audi Chryſoſtomum: *Diuina illa anima vniuerſum orbem circumplexa eſt*: his tamen haud quaquam acquieſcens ſuos iterum populos, ſuorum laborum fructus inſpecturus peruagabatur, ad eorum fidem probandam, ad pietatem fouendam, ad Dei amorem magis accendendum; an non igitur eum meritó auem Chryſoſtomus appellauit, charitatis alis indefeſſo volatu omnia perluſtrantem. *Volantis præ charitatis affectu, omnes aſſiduè circumibat, nuſquam manens, nuſquam ſtans*; hinc Pauli ea ad Barnabam. *Reuertentes viſitemus fratres, in quibus prædicauimus verbum Dei, quomodo ſe habeant.* Et ad Act. 15. 36: D. Chryſ. in Proem. ep. ad Rom. D. Chryſ. loco cit.
C Theſſalonicenſes ſcribens ardentiſſima illa exarauit. *Nos autem fratres deſolati, & vobis ad tempus horæ, aſpectu non corde abundantius feſtinauimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio*: conqueritur tamen Dæmonis fraude ab eorum viſitatione præpeditum, *ſed impediuit nos Sathanas.* Act. 13. 36: 1. Theſſalon

Hinc exploratum omnibus ſatis erit, impedimenta omnia, quibus ab inuiſendis populis retrahemur, rationes, quibus noſter acceſſus prohibebitur, difficultates omnes vel ex itinerum moleſtiâ, vel è corporis imbecillitate, vel temporum iniuriâ aſſurgentes, Sathanæ odio, & inuidenti àexoriri: cùm enim ille ſatis certior ſit de ingenti vtilitate, quâ è Præſulis præſentiâ grex totus afficitur, de diuina gloriâ, quæ clarior ex eâdem effulgeſcit, vires omnes, ſtudium omne conuertit, ad eam nobis negligentiam afferendam, qua quieti noſtræ conſulentes viarum laborem, viriumque laſſitudinem fugiamus; cum igitur hoc potiſſimum Paſtoralis vigilantiæ munus ſit, & à nobis ſingulari quodam ardore Paſtorum Princeps exoptet ad ſui gregis commodum, ad ſuæ gloriæ incrementum,
D meritò noſtrum ab eo animum Dęmon auocare contendit. Illud demum nobis adhæreat, quod è Diuo Cyrillo Alexandrino Patriarchâ deprompti. *Inquirere quomodo Seruatoris greges regantur, atque manuducantur, omnium vbique Epiſcoporum vna eſt cura*; ſed de his caput proximum inſtituemus. Niceph. l. 14. c. 17.

De eodem agitur, excuſationes aliquæ profligantur, & quæ in Diœceſi inuiſendà præſtanda ſunt, breui indicantur. A

Cap. L.

COMMODA, quibus Epiſcopalis viſitatio affluit, optimè ſtygius hoſtis agnoſcit, clades nouit, quibus ipſe proſternitur, victorias numerat, quibus Cælum ornatur; nil igitur mirum ſi tantopere ipſe conetur eas B vel auertere, vel euertere, ſuoque de more ſe in Angelum lucis immutans, ea Præſulum animis inſinuat, quæ in tanti momenti re eorum conſcientiam tranquillare aliquatenus poſſunt.

Primùm igitur eis obijcit, longè vtiliorem eſſe in vrbibus præſertim magnis Epiſcoporum manſionem facere: cùm enim, iuxtà ea pijſſimi Maſſilienſis Epiſcopi Saluiani. *Hoc enim proprium eſt magnarum vrbium: vt luſtris plena ſint, ac lupanaribus fœteant, & quantum præcellunt cæteris magnitudine, tantum præſtent impuritate*. Spatioſæ vrbes magnitudine ſua laborant, magis vtique ibi tenetur adeſſe Antiſtes, quàm per pagos, aut caſtella percurrere.

Salu. l. 8. de Prouid.

Huius argumenti fallacia quem fugiet? licet enim ex eo optimè doceamur, in vrbibus plerumque maioribus noſtram nobis eſſe faciendam manſionem, adhuc tamen alia minora loca omittenda eſſe non probat: an non pretioſo Chriſti ſanguine redemptæ omnium animæ ſunt? an non demùm de omnibus arctiſſima C nobis eſt Deo Iudici ratio referenda? profectò quem latet vberiorem eſſe fructuum meſſem, quæ breui è viſitatione refertur, quàm de diuturnâ vrbium manſione?

Diuino Spiritui per quàm optimè Ciuitatum, & populorum ingenium vitiorum copia innoteſcebat; adhuc tamen tot oraculis, & Concilijs ſuperiùs allatis Diœceſes inuiſendas mandauit. Quòd ſi ſtygius lupus, & leo, vt noſtro gregi inſidietur diu noctuque *circuit quærens quem deuoret*, quonam pacto quieſcere nobis in centro liceat, cricumferentiam omittendo, per quam excurrentes noſtri gregis incolumitati euigilemus? Paſtorum Principis veſtigia adhuc patent, cùm è cæleſtis regiæ ſolio ad nos in libertatem vindicandos in terras elapſus, tot itinera, totque vias deuorauit, vt nos è ſtygij monſtri faucibus eriperet iam deuorandos. *Et quia diù circumierat, vt diriperet, & deuoraret inimicus; nunc neceſſariè circuit, vt te vindicet, & eripiat Chriſtus*. Hæc Chryſologus.

1. Pet. 5. 8.

P. Chryſol. ſer. 170.

Egregiè & peracutè obſeruat Origenes, cùm Regis parabolam expendens, cui D ad rationem reddendam ſeruos ſuos aduocanti, *oblatus eſt vnus, qui debebat ei decem millia talenta: Vero vtique ſimiles parabolæ ſunt componendæ*, ſic ipſe; quinam ergo fieri potuit, vt tam ingens & exaggeratum debitum cum ſuo Domino contraxerit ſeruus? ne tamen mireris, ſic ille ſuam difficultatem enodat: arguendus de hoc dominus eſt, eo quod diutiùs quàm par eſſet, rationem à ſeruis exigere diſtuliſſet; hinc diſcant Præſules, ex abſentia ſuâ ingentem & maximam amplificari rationum molem, quæ omninò decreſceret, ſi præſentes rationem à populis exigerent. Adde, ſi Diœceſim inuiſendam certò Vicarij ſciant alijque adminiſtri, optimè ſe cõponerent ſuumque munus exercerent, vtpotè qui ad reddendam rationem ſe aduocandos ſciant; è contrà verò, maxima in eis agendi licentia gignitur, ſi ſciuerint nunquam præſentem illis adfuturum Epiſcopum; non enim ſacris rebus, at ſuis conſulent, nec Euangelij lege, ſed vtilitate ſuâ tanquam Lesbiâ regulâ ſua opera metientur.

Matth. 18. 33. Orig. tr. 7. in Matth.

Egregium etiam aliud perpendas velim, ait Origenes, cùm enim ſeruos omnes

A nes aduocauerit ille Dominus, *voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis*: vnus tamen repetundarum fuit accuſatus: tantus enim metus & terror fuit, quo è Iudicis ſeueritate perculſi omnes fuere, vt ſuas ſtatim omnes optimè compoſuerint tùm debiti, tùm crediti rationes, adeò vt nulla rationes ſubducendi neceſſitas amplius eſſet: maxima enim hæc è viſitationibus eriuatur vtilitas; vix enim ad eam Antiſtes egredi-tur, vt ita ſe quiſque componit, vt ab eius diligentiâ ex amore probari penituspoſſit.

Ad ſecundum prætextum accedo, quo aliqui ſuæ quieti conſulere arbitrantur, ſi alios opportunè Viſitatores per Diœceſim miſerint, eorumq; operâ eius damna reſtaurauerint; nam *qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur*: honeſtari hoc amplius poſſet ex eo, quòd antiquitùs Viſitatores aliqui, *Periodeutæ* vocati, per Diœceſim mitterentur, vt in quadam è ſuis legibus Cæſar memorat, *ſancimus neque Epiſcopum, nec Chorepiſcopum, nec Periodeutem, nec Presbyterum, &c.* [l. ſancimus C. de Epiſ. & Cler.]
Hos eoſdem Gregorius Toloſas *Ambulatores* appellauit, eo quod, vt in Laodi-
B cenâ Synodo habetur, ad mores probos reparandos, & fidei integritatem ſeruandam, pagos & caſtella circumirent. Verùm, proh quantum aberrant! nimis enim viſitationes illæ ſibi inuicem diſtant, quæ ab Epiſcopo perſonaliter fiunt, ac illæ, quæ ab ſuis Adminiſtris. Pleraque hi multiplici ratione diſſimulare coguntur, admiſſis muneribus pleraque tacent, & ſi arduum quid expugnandum eis occurrat, fracto animo cadunt. Adde, ex vnius Epiſcopi præſentiâ, eius authoritate, maieſtate, ſermone, eximiam in omnibus emergere venerationem & amorem, ad obedientiam facilè omnes componi, & ad morum licentiam temperandam facilè omnes adduci. [Greg. Tholoſ. ſyntag. iur. l. 15. Côc. Laod. can. 57.]

Ea Purpurati Pſaltis verba perpendens Diuus Ambroſius. *Tempus faciendi Domine, diſſipauerunt legem tuam*. Aduerte, ait, *Non iubendi, ſed faciendi, inquit, quia non Legatus, neque Nuncius, ſed Dominus ſaluaturus erat populum ſuum.* [Pſ. 118. 26. D. Ambr. ibid.]
Nimis enimuerò Diuina lex diſſipatur, licentioſa maximè audacia hominum
C eſt, quâ eius legem peſſundant, in vnius obſequium deberent ſtudium omne conuertere; vitiorum impudentia laxatis habenis vbique ſe porrigit; tempus igitur opportunum accedit, quo Præſules non iubeant, at faciant, non mittant, ſed accedant, non alienâ operâ, ſed ſuâ ad populorum ſalutem vtantur. Niſi Eliſeus ipſe perſonaliter adſit, nunquam Iezi efficit, vt traditæ poteſtatis baculo laborans, ad gratiæ vitam vitio extinctos adducat.

Quæ ſuum lac proprijs filijs denegat mater, eoſque alijs educandos nutricibus tradit, intemperantiæ argui poteſt, & ſuæ magis indulgere voluptati videtur, quàm eorum amori: Ille ergo Epiſcopus, qui laborem ſuum euitans, alios ad ſuos videndos filios deſignat, vt eos ſui ſermonis lacte reficiat, optimè oſtendit, non eam ſibi dilectionem erga nos eſſe, quâ Patris nomen mereatur; Religioſi quidem viri mitti vtique poſſunt, non ad euitandum laborem, ſed ad animorum viam præparandam: Confeſſarios alioſq; pios viros præmittebat Diuus Carolus, vt ſacris confeſſionibus habitis, faciliùs populorum animi ad Præſulis
D voces & leges auidè excipiendas allicerentur; nec pauci ſunt, qui Diuo Carolo hac in re adhæreant, Epiſcoporum authorem imitati, qui, Diuo Luca referente, *Miſit Dominus ſuos in omnem Ciuitatem & locum, quò erat ipſe venturus*: Verùm [Luc. 10. 1.]
ſi abſit Antiſtes, imbecillis & inutilis erit quicumque labor; ad ea præſtanda, quæ neceſſariò requiruntur, validior eſt Epiſcopi oculus, quàm ſermo alienus. Innumera propè ſunt, & ſatis ſibi diuerſa, quæ præſentiam Epiſcopi poſtulant, opportunè conſuli illis non poteſt, niſi ſuâ cum auctoritate, prudentiâ, beneuolentiâ eis Epiſcopus adlaboret.

An Deo fortè Corui, vel Angeli deerant, cùm ad Sareptanam viduam eum tranſmiſit, vt ei dapes miniſtraret, quibus ipſa ſibi carebat? Sciſcitatur hæc Tertullianus. *Defecerunt Corui, qui illum liberaliùs paſcerent? An difficile Angele fuerat, aliquem aliundè de conuiuio Regis Miniſtrum, cum inſtructiſſimo ferculo raptum, ad Eliam transferre, ſicut Danieli, in lacum Leonum eſurienti, prandium metentium exhibitum eſt.* Diuinæ ſapientiæ vi id factum, reſpondet Chryſoſtomus: ad hoc enim, vt oculatus eius Prouinciæ calamitatem inſpiceret, ad quam [Tertul. l. ad verſ. Pſychic. 4. 8.]

aquæ ab eo interdictæ penuriâ eam adduxerat, eiuſque miſericordiâ commotus pro ea Deum deprecaretur, illuc eum Deus tranſmiſit; validiſſima enim ea ſunt, A quæ noſtris oculis obiectantur, cùm è contrà imbecillia ſint, quæ diſtant à nobis.

Verùm ſi vel præ viſium imbecillitate, vel iuxtà aliâ de ratione Diœceſim
D. Chryſo. inuiſere ſingulis annis non poteſt Antiſtes; in Quartò Toletano Concilio, quod
Conc. Tol. ſacris Canonibus immiſcetur, ſtatutum fuit, vt alterum ſui Vicarium delegaret;
4 c. 35. c. E- neceſſitas enim legem non patitur; adhuc tamen vt ſatis prudentiæ, & vigilantiæ
piſc. 10. q 1. fiat, duo hic aduertenda ſunt, quod nempè corde, ſi non corpore illùc eat Epiſcopus, opportuna monita viſitatoribus impertiens, enixeque eis eius operis magnitudinem commendans; certior de omnibus fieri contendat; precibuſque eos proſequatur, eos tanquam radios è ſuæ poteſtatis Sole emittens ad Diœceſeos ſuæ populos illuſtrandos, qui Cymmerias gentes imitati, ſui Præſulis aſpecto Sole raró delectantur. Hoc planè modo ſe Apoſtoli geſſerunt, cum toti terrarum vniuerſo præſentiâ ſuâ non poſſent adeſſe; quapropter de eis loquens ait B
D. Bern. l. 1 de conſid. Diuus Bernardus, quod ipſi: *Qui iuſſi ſunt ire in Orbem vniuerſum, non orbem circumierunt præſentiâ corporis, ſed mentis prouidentiâ.*

Aduertendum aliud illud eſt, idoneos nempè viros ad hoc eligendos, religioſos, integros, eiuſque pietatis & fidei, vt tantum onus rectè ijs poſſit imponi, eamque ſibi venerationem & beneuolentiam concilient, qua omnia licet ardua valeant expedire. Eugenium Pontificem de hoc à Diuo Bernardo admo-
D. Bern. l. 4 de conſid. cap. 4. nitum audi. *Eligat igitur eos, qui miſſi, poſt aurum non habeant; ſed Chriſtum ſequantur; qui quæſtum legationem non æſtiment, nec requirant datum, ſed fructum: qui marſupia non exhauriant, ſed corda reficiant, & crimina corrigant: famæ prouideant ſuæ, non inuideant alienæ; qui redeant fatigati quidem, ſed non ſuffarcinati.* Hinc vnicuique Antiſtiti ſtudendum eſſet, vel è Canonicis vel è Sacerdotalibus aliquem habere, qui ſuo ſe animo, ſuo zelo conformans, tantum onus cum omnimodæ ſpe vtilitatis exciperet: Gentium Magiſtrum Paulum in hoc imitetur, qui, cùm ſemel Corinthum adire non poſſet, Timotheum Epheſinum Præ- C ſulem eò mittens, ſuam ei voluntatem minutim aperuit, quam diligenter & fi-
1. Cor. 4. 17. deliter exequeretur. *Ideo miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus chariſſimus, & fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias meas, quæ ſunt in Chriſto Ieſu, ſicut vbique in omni Eccleſiâ doceo.* Sic ipſe.

Nihil ſanè validius ad hoc præſtandum obijcere ipſe poſſem, quàm Ioſaphati Regis exemplum, qui licet ſæcularis Princeps probatiſſimos viros elegit, qui Regnum circumirent; quapropter commendatus a Deo fuit, & ante Euangelium
2. Paralip. 17. 11. Euangelicis Epiſcopis Magiſtrum ſe dedit. *Igitur tertio anno regni ſui miſit de Principibus ſuis; vt docerent in Ciuitatibus Iuda, & cum eis Leuitas, & Sacerdotes, docebantque populum in Iuda, habentes librum legis Domini, & circumibant cunctas Vrbes Iuda atque erudiebant populum.*

Receptiſſimum hìc morem *Miſſionum* vides, quo vel Societatis Ieſu Patres, vel alios pij Epiſcopi adhibent ad concionibus populos erudiendos, & Euchariſticum Epulum omnibus participandum: hi ſanè Periodeutæ ſunt, quibus cum ingenti gentium vtilitate vtantur Epiſcopi. D

§. I.

TErtius prætextus in eo verſatur, quòd immanis plerumque labor in huiuſmodi viſitationibus obeundis aſſumitur, præſertim ſi abrupta, & ardua montium ſint ſuperanda, quæ cum incommoda, & abiecta hoſpitia præſtent, facilè fit, vt ex ijs ægritudo, & virium infirmitas contrahatur; viarum moleſtias, & diſcrimina præterire hìc licet, quibus vel in traijciendis fluminibus, vel in montium faſtigijs ſuperandis, vel in pedeſtri itinere frequenter faciendo obſidemur.

Hæc

Hæc & talia nobis immoderata corporis indulgentia inſinuat, & adulatorum A palpantium voluptas exaggerat. Quis tamen adeo cæcutiat, vt Dæmonis fraudes in his latere non videat? huic ea reſpondeas velim, quæ Capharenis ciuibus cum à diſceſſione adhortantibus Chriſtus Dominus reſpondit, *Quia, & alijs Ciuitatibus oportet me euangelizare Regnum Dei, quia ideo miſſus ſum*. Ad hoc tam excelſis inſulis Apoſtolica me Sedes ornauit, ad hoc me ſui vicarium Chriſtus elegit, ad hoc ſuam hanc Diœceſim meæ Chriſtus fidei commendauit; vt meâ nempe præſentiâ eam dirigam, inſtruam, reparem; apage igitur, vt quieſcam, vt iaceam. Luc. 4. 43.

Quinam mercator ad abiectiſſimas terræ ſordes comparandas, itinera, labores, pericula, aeris, ſoliſque inclementiam euitauit? *Impiger extremos currit mercator ad Indos*, ſic vates. Quis vnquam aulicos ad Domini ſui beneuolentiam aucupandam, conceptamque aliquam ſpem enutriendam, aſperiora incommoda non ſuſtulit, iniquo ſemper animo æſtuans, & vigilijs oculos vexans? B Quis vnquam Paſtor ad viarum incommoda aeriſque aſperitates fugiendas, gregem ſuum à paſcuorum vbertate conuertit? Cum igitur mercatores nos Deus conſtituerit, & ſuos in aulicos, ſuique gregis Paſtores elegerit; erubeſcendum nobis admodum erit, ſi prudentiores, & fortiores nobis fuerint filij ſæculi, & ad eorum fortem electumque animum, imbecilles nos exibebimus & delicatos. *Studeamus igitur cor noſtrum terrenorum paſtorum imitatione ſuccendere, qui hiemales noctes imbribus, geluque conſtricti ducunt ſæpe peruigiles, ne vel vna ouis, & non fortè vtilis pereat*: Hæc á Gregorio: nullam exceptionem noſtra pariter lex, adeòque noſtri corporis ſarcina vileſcit, vt nefas omnino eſſet, ſi eius incolumitati animarum ſalus poſtponatur. D. Gregor. l. 2. ep. 33. Incitat. 10.

Proh Deus! Epiſcopi illi, qui ne quidem lecticæ miniſterio vecti Diœceſim dignantur inuiſere, quid ad Iudicis Dei iudicandique orbis aſpectum reſponderint. Diuum Gregorium Nazianzenum intuentes, qui licet toti orbi admirandus præ ſuâ pietatis & ſapientiæ famâ effloreſceret, per pagos & caſtellà pedes circumibat pauperes erudiens & prima fidei elementa vel pueros ipſos edocens? C quid Diuo Antonino Florentino Archiepiſcopo reſponderint, quid Diuo Carolo Mediolanenſi, quid Diuo Franciſco Gebennenſi, qui omnes regionum aſperitates impauidi deuorabant, nec pedeſtri frequenter itinere, ſed per ſolum reptantes, inuia & inacceſſa loca perquirebant; quin etiam hæreticorum & latronum inſidias occurrere non dubitabant, & apertum vitæ ſubire diſcrimen ad ſuos populos inuiſendos? quid ij dixerint, cum eis ſeſe obiecerit, vt ſexcentos omittam, Toletanus Archiepiſcopus Ximenius, qui non neceſſitate adactus, ſed humilitatis, & pietatis vi, baculum manu præferens totam ſibi Diœceſim pedes peragrabat? ipſi demùm Paſtorum Principi quid ipſi reſponderint, cùm ab eo inter imminentis mortis angores inuiſi & ad rationem reddendam accerſiti, illud è Chriſti ore audient, quod Hieremyas pronunciauit, *Vos diſperſiſtis gregem meum & eiecistis eos, & non viſitaſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos*. iNiceſ. Caliſt. l. 11. c. 17. Hiere 23. 2.

Sanè quinam dulcior labor, quodnam ſuauius incommodum, quinam vitæ fœlicior exitus, quam in animarum ſalute comparandâ? Cum Nouarienſi Antiſti Bouio parentalia Diuus Carolus ageret & audiret, è multis laboribus quos D in ſuâ Diœceſi inuiſendâ exantlauerat. Antiſtitem illum confectum fuiſſe, reſpondiſſe fertur; Hæc Epiſcopo digna mors eſt; inter labores & incommoda pro ſuis populis ſuſcepta obeundum illi eſt, Aſtenſi etiam Antiſtiti Panicarolæ dixit, licet eò vſque ſuam Eccleſiam aliquis diligat, vt pro eâ mori deſideret, plurima tamen adhuc illi ſuperſunt & magna, quibus ſuum amorem præferat & accendat. Giuſſan. in vit. s. Caro-l. 8. c. 10.

Huius amoris vi Diuus Seuerus æſtuans tantâ erga ſuum populum vigilantiâ præſtabat, vt in alijs perficiendis corpore præpeditus, animo tamen eum aſſiduè perluſtraret; illi tunc proximus aderat, cùm longiùs abeſſe videretur. *Aderat ſiquidem congregatis fratribus abſens, aberat verò præſens. Nimirum à ſemetipſo etiam longè poſitus: hic viuentibus filijs commiſſæ paſtoralis curæ reddebat debitum, illic defuncto fratri piæ humanitatis impendebat officium.* Sic de eo Damianus. D. P. Dam. ſer. 5. de S Seuero.

Verùm

Verùm ſi adhuc laboris magnitudine deterremur, fractum animum confirmet & roboret beneficij recogitatio, quo Deus ſui populi hæreditatem nobis gubernandam impertiens exornauit, premium, & coronam, quâ æternùm præcingemur reuoluentes, neceſſitate noſtræ Diœceſos accendamur; ſi enim noſtræ præſentiæ cultu, eoque defluuio, quod è noſtris oculis in eam deriuabitur, caruerit, vigore omni deperdito, infęliciter exareſcens vrticis, & vepribus obruetur. Sed accipe Bernardum, *Agnoſce hæreditatem tuam in Cruce Chriſti: ſi labor terret, merces inuitet. Exi in agrum Domini, & conſidera: vides regiones ſi non ſunt magis ſiccæ, quàm albæ ad meſſem, quàm multa, quas putaueras fruges, diligenter inſpecta, vepres potius apparebunt.* A

D. Bern. l. de conſid. 1

Ni tamen hæc adeò valida argumenta ſuffecerint, ludibria ſaltem, & probra nos excitent, quibus ij Paſtores à Deo increpantur, qui ab inuiſendo grege labore deterriti auertuntur; ſuppliciorum minæ nos erigant, quæ tám immanes exaggeratæ inſonant, vt æneum licet pectus effringere poſſint: quis ſanè ad hæc Diuini ſpiritus verba, quibus Zachariam alloquutus eſt, non perhorreſcat? *Sume tibi vaſa paſtoris ſtulti; quia ecce ego ſuſcitabo* Paſtorem in terrà, *qui derelicta non viſitabit, diſperſum non quæret, contritum non ſanabit, & quod ſtat non enutriet: carnes tantùm pinguium comedet, & vngulas eorum diuidet. O Paſtor, & Idolum relinquens gregem? gladium ſuper humerum eius, & ſuper oculum dexterum eius &c.* B

Zacch. 11. 15.

Si ſtultos eos Diuinitas pronunciat, quis iam eos aſſeret ſapientes? ſi Cæli ſuffragio idola, & ſimulachra paſtorum ſunt, quis eos veros Epiſcopos eſſe contendet? Si Diuinæ calculo iuſtitiæ damnantur, quis tam audax erit, vt eos abſoluat?

§. II.

VLtimum explicandum prætextum aggredior; ſimulata hic quâdam charitate innititur ergà Parochos, eoſque omnes, qui nos excipere & hoſpitio donare tenentur: quantum enim impendium eſt, quo iſti vexantur, vt Epiſcopum inuiſentem, honeſtumque ſuum comitatum ducentem hoſpitentur? adde non paucos eſſe, quorum ſacerdotia adeò exilia, & leuia ſunt, vt prouentus omnes in vno excipiendo Præſule abſumantur. Ex hoc argumento fateor ſatis probari, quòd rariores inſtituendæ ſint viſitationes ad ea loca, quæ vel è minori populorum frequentiâ, vel è Cæli inclementia ſolique ſterilitate, non tenui paupertate laborant; omittendæ quidem omninò non ſunt, ſed ità regionum & perſonarum conditioni attemperandæ, vt moleſtæ & oneroſæ ijs non euadant, quibus ſumus excipiendi. Non me fugit, tùm naturali, tùm ſcriptâ ratione ad neceſſarios nobis ſumptus faciendos eos obſtringi, qui inuiſuntur; In Lateranenſi etiam Synodo Archiepiſcopis inuiſentibus quadraginta vel quinquaginta equi fuerunt deſignati, viginti aut triginta Epiſcopis, & quo ſterilior regio eſſet, eò etiam eorum numerus magis decreſceret; illud tamen etiam non ignoro, non mercenarios Epiſcopos eſſe at Paſtores, non moleſtiæ at ſolatio futuros, non perniciem at auxilium ab eis afferendum, non pompam ab ijs oſtendendam, ſed pietatem, non faſtu ſed humilitate illuſtrandos. Commendatiſſimus igitur omnibus ille erit, qui neceſſarios tantùm viros ſecum adduxerit, nec opipara tantùm multoque ſumptu elaborata euitabit iuxtà ea, quæ Synodus eadem Pelagio Primo adhærens decreuit, ſed in epiſtolis, quas veluti Prodromos præmittet, præcipiet vt frugalis ſacroque digna viro ſit menſa; vt ſumptus potius in ijs adimplendis verſentur, quæ in honorem Dei ſtatuentur, quàm in huiuſmodi laſciuientibus comeſturis: caueat vnuſquiſque, ne illud in ſe conuertat, quod de nonnullis ſuæ ætatis Epiſcopis Hugo Cardinalis aſſeruit, locuſtas nempe eos eſſe, qui huc illucque volitantes aliena omnia deuorant, extcroque cibo pingueſcunt. C D

Luc. 10. 7. 1. Cor. 9. 7. C. cum Apoſt. 6. de cenſib.

d. c. cum Apoſt. in fin. C. ſi 10. q. 3.

Hugo in 2. ad Cor. 11.

Huiuſmodi ea fuit querela, quæ in Cabillonenſi Synodo ingentem aliquorum Epiſco-

A Epiſcoporum auiditatem carpendi materiem dedit, qui non populi, ſed ſua commoda inuiſentes quærerent, nec ei ſolatium, ſed moleſtiam afferrent; legem igitur ſtatuerunt inter ſacros Canones relatam; & referre eam placet ad poſterorum vtilitatem, ne iterùm tam iniurioſus, & pernicioſus mos inualeſcat. *Cauendum eſt, ne cum Epiſcopi Parochias ſuas peragrant, quandam damnoſam erga ſubditos, ſeu erga ſocios tyrannidem exerceant; nec (quod abſit) cum charitate, ſed cum quàdam iudiciaria inuectione ſtipendia ab eis exigant. Obſeruandum etiam modis omnibus; vt ſi quando eis peragrandæ parochiæ, in inquirendis rebus conſideratione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum potiùs, quàm in deprædandis, & ſpoliandis hominibus, & ſcandalizandis fratribus operam dent. Et ſi quando eis ad peragendum miniſterium ſuum à fratribus, aut ſubditis aliquid accipiendum eſt; hoc ſummopere obſeruare debent, ne quem ſcandalizent, aut grauent. Tanta ergo in hac re diſcretio tenenda eſt, vt & verbi Dei prędicator, vbi proprij ſumptus deſunt à fratribus accipiat, & item fratres illius potentia non grauentur:* B *exemplo Apoſtoli Pauli, qui ne quem grauaret, ſuis manibus victum quærebat.* c. Cauendũ 1.10.q.3.

Quia tamen non omnes legum amore ad obedientiam rapiuntur; ſuppliciorum metu eorum auaritia refrænanda eſt; cùm enim non deeſſent Antiſtites, qui vel munera extorquentes, & comparantes, populos quos inuiſebant onerabant; vel ab eis ipſa excipientes, qui ſponte largiebantur, diſſimulare aliquomodo ea cogebantur, quæ Diuino cultui erant pernicioſa; Innocentius Quartus Epiſcopis eorumque familiaribus ſub anathematis pœnâ vetuit, ne munera vlla ab eis, quos inuiſebant, exciperent; Gregorius item Decimus in Oecumenica Lugdunenſi Synodo, cùm huiuſmodi legem nullatenus ſeruari animaduerteret, grauioribus etiã pœnis inflictis, eam ſua decretali Epiſtola confirmauit, illud addens quòd ſi vel Epiſcopus vel Archiepiſcopus, vel è ſuis domeſticis aliquis munus aliquid acceperit, & menſis interuallo duplo maius non reſtituerit, *ex tunc* Templo, & ſacris interdiceretur; Hoc ipſum Bonifacius poſteà Octauus roborauit, illo ſolùm excepto, quo prohibebatur, ne alimentis, & hoſpitio pecunia traderetur: experientiâ enim conſtat, maioris eſſe frequenter diſpendij, victum ijs ſubminiſtrare, quàm pecuniam, quam ipſe idcirco permiſit, vt ab ijs, qui ſponte illam offerrent, reciperet. Omnia hæc demùm Synodus Tridentina confirmauit, qua pariter Præſules admonentur, vt moderatum tùm famulorum, tùm equorum numerum adducant, frugalique menſâ contenti ſint, & quàm primum prout rerum neceſſitas poſtulauerit, ſe expediant. Deſcriptionem hìc libens omitto, quam in quadam ſua extrauaganti Benedictus Duodecimus aſſignauit, quando quidem ea iam vſu obſoleuit. C.1. de cẽſ. in 6. C.2. eodem tit. C. falcis 3. de cenſ. in 6. C Cõc. Trid. ſeſſ. 24. c. 3. de reform.

Sanè nihil ad vtilitatem impediendam, quam populi ex huiuſmodi viſitatione colligerent, validiùs dari poteſt, quàm ſi vel opinione, vel ſuſpicione laborent, quòd non ad Dei cauſam, ſed ad ſui commoda augenda accedat Antiſtes, nec ad populis opem ferendam, ſed ſuas ad opes congerendas: Cum è contrà ſi moderatè, piè amanterque ſe gerat Antiſtes, tantum opus illuſtrat, leges ſuas D maiori quodam robore obuallat, & piâ neceſſitate populos ad eas ſeruandas obſtringit. Extrau: te de cenſib.

Ad hoc præſtandum enixè incumbebat Apoſtolus, præſertim cùm Corinthios auaritiæ ſtudioſos inuiſeret, quibus ſemel obteſtatus fuit, ſuas omnes diuitias omnia ſua commoda in ſola eorum pietate, & ſalute verſari, abſque eo quòd ne leuiſſimo quidem ſumptu ſe onerarent. *Quæ eſt ergo merces mea? vt Euangelium prædicans, ne ſumptu ponam Euangelium.* Aliàs etiam, cùm eos abſque vllo diſpendio inuiſiſſet, & ſalutaribus monitis informaſſet, eis ſignificauit, alienâ beneuolentiâ victum ſibi comparaſſe. *Et cum eſſem apud vos & egerem, nulli oneroſus fui, nam quod mihi deerat, ſuppleuerunt fratres, qui venerunt à Macedoniâ, & in omnibus ſine onere me vobis ſeruaui, & ſeruabo*: Demùm cùm tertiò acceſſurus ad eos eſſet, nulli ſe oneroſum, & moleſtum fore affirmauit, duas rationes afferens, quàrum vi quicumque Epiſcopus eſſet inſtruendus. *Non enim quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos: non enim debent filij parentibus theſaurizare, ſed parentes filijs.* Quàm abiectum demiſſumque animum ille præberet Antiſtes, qui popu- 1. Cor. 9. 12. 2. Cor. 11. 9 2. Cor. 12.

lorum

lorum ſaluti in eorum viſitatione quæcumque alia præhaberet, qui ſacra ad pro-
phana, cæleſtia ad terrena bona dirigeret, qui caducis hiſce totus incumbens è A
Paſtore in mercenarium ſe immutaret,

§ III.

DE ijs nunc agendum nobis ſupereſt, quæ in viſitatione ipſâ peragenda
nobis ſunt; ſed tùm ne moroſus videar, tùm quia ſatis ſuperque de ijs
egerunt alij, illud tantum indicaſſe ſit ſatis, hoc in opere Hyerarchica tria mu-
nera ab Epiſcopo exerceri, quibus primùm purget, tùm illuminet, demùm
perficiat. Nam præter ſacri Chryſmatis ſacramentum impertitum, duo præſer-
tim ſtudioſè ab eo perquirenda ſunt, iuxtà Secundi Concilij Bracharenſis leges:
primum quidem in eo ſiſtit, vt Lythurgorum mores per quàm diligenter exa-
minet, modum quo ſacramenta adminiſtrent, &. ſacroſanctam hoſtiam Deo li- B
tent, an in templo nitorem ſeruent, & aras eleganter & honeſtè excolant; an
muneris ſanctitati mores ſuos conforment; an eorum aliquis effræni improbita-
te luxurietur; an vel habitu, vel contubernio immoderate ſe gerant, an ludis
ſtudeant, an Chriſtianæ vitæ præceptis rudes & pueros imbuant, an confeſſio-
nibus peculiaribus excipiendis vacent, an in componendis contentionibus ope-
ram ſuam immiſceant, an ad opem egenis ferendam faciles ſint. Hinc ad in-
ſtruendos populos procedant, ad vitiorum ipſis fugam, virtutum amorem, pie-
tatis ſtudium, morum modeſtiam inſinuandam. Ad hæc omnia dirigendam vi-
ſitationem Tridentina Synodus docet his verbis. *Viſitationum autem omnium iſta-
rum præcipuus ſit ſcopus, ſanam Orthodoxam doctrinam, expulſis hæreſibus induce-
re: bonos mores tueri, prauos corrigere; populum cohortationibus ad religionem, pa-
cem, innocentiamque accendere: cætera pro vt locus, tempus, & occaſio feret, ex vi-
ſitantium prudentiâ ad fidelium fructum conſtituere.* Examinent, an miſſarum
obligationes, piorumque legatorum impleantur, an ſacri prouentus ritè expen- C
dantur; an Noſocomiorum, Sodalitiorum, & montis Pietatis redditus benè ſe
habeant; an ſuperſtitio aliqua per vulgus ſerpat, an qui vſuris, impudicitijs,
pauperum oppreſſionibus, virginum inſidijs vacant, odijs æſtuant, contentio-
nibus rixantur, in populo ſint (Moniales hic omitto, de illis enim vberiùs infra)
atque vbi refrenanda, excindenda, emollienda inuenerit, ſuo munere abſolu-
tè & opportunè, Chriſtum imitatus fungatur, *Qui pertranſyt benefaciendo, &
ſanando omnes oppreſſos à Diabolo.* Eugenio Tertio ſignificauit hæc omnia mel-
liſluâ dicendi formâ Diuus Bernardus. *Supereſt, vt generaliter ſuper vniuerſum
Eccleſiæ ſtatum intendat cogitatio tua; ſi plebes Clericis, ſi Clerici Sacerdotibus, ſi Sa-
cerdotes Deo in e i qua oportet humilitate ſubiecti ſint: Si in Monaſterys & religioſis
locis ſeruetur ordo, vigilet diſciplina; ſi ſuper praua opera, & dogmata cenſura Ec-
cleſiaſtica vigeat; ſi flores fructus parturiant, obedientia fidelium populorum; ſi de-
mùm veſtra ipſorum Apoſtolica mandata, & inſtituta, ea, qua dignum eſt, ſollici- D
tudine obſeruentur: ne quid in agro Domini tui, aut neglectu incultum, aut fraude
ſurreptum inueniatur.*

1. Concil. Braccar. in c. 1. eſt. ſex in c. placuit 12. 10. q. 1.

Conc. Tri. ſeſſ. 24. c. 3. de refor.

Act. 10. 18.

D. Bern. l. 3 de conſid. c. 5.

Perpendendum poſtremò eſt, quòd irritus & protſus inutilis tantus Epiſcopi
labor eſſet, niſi eorum, quæ tàm accuratè & laborioſè deliberauit, Sacerdotali
quadam fortitudine in conſeruationem & obedientiam omnimodè compararet:
quid aliud hoc eſſet, quàm cum ingenti labore fętum educere, eductum verò
morti eum dare, adeò vt pheretrum cunabula ipſa moliãtur. Non ad ſoluendas,
at ad illaquecandas animas viſitationes & ſynodi componerentur, & potiſſimum
Epiſcopi miniſterium in commentitiam quandam & inanem operis ſpeciem de-
ſciſceret; Eccleſiaſtica diſciplina, Cæleſtis & Pontificia authoritas eneruis om-
ninò corrueret.

Digitized by Google

A
De Synodis. Cap: LI

POtiſſimus, qui è Diœceſum viſitatione,fęcundâ tanquam ex arbore fructus egerminat, eſt ſynodorum inſtitutio, tum earum,quæ ad Diœceſim,tùm ad quæ Prouinciam inſtituendam diriguntur: cúm enim in Diœceſi inuiſendâ accuratè neceſſitates omnes, vitiorum corruptelas, aliaque id genus obſeruauerit, præter eas ſingulares leges, quibus opportuno velut adhibito remedio, ſuo ſatis muneri facere æſtimauerit,accuratiùs ea expendens, & Cathedralis Templi Canonicis ſignificans, ſententiâ horum habitâ, receptoque ſuffragio, validiſſimas leges in Diœceſanâ Synodo ſtatuit,quas inde ipſemet Archiepiſcopus Suffraganeis Epiſcopis in Prouinciali Cõcilio approbantibus,ſuâ authoritate cõfirmat; hinc eſt,vt leges plurimæ viſitationis quibus vtpotè priuatim, decretis, non tam facilè ſe populi accommodaſſent, vt in eo ſacro conuentu approbantur, ſum-
B mâq;commendatione ab ijs Epiſcopis excipiuntur, firmiſſimæ euadunt,& ineluctabili quodamrobore fulciũtur. Eximium autem ex ijs iubar in ſacram diſciplinam emanat, & in noſtram dignitatem magna quædam authoritas & honeſtas.

Quanti autem ponderis huiuſmodi ſint, tum è Diuino illapſu, tum ex vtilitate, qua tum in præſens, tum in futurum ſacra diſciplina affluenter afficitur, collegas velim. Ea eſt ipſarum inſtitutio, cum è diuino ſpiritu,iuxtà eas diuini Vatis voces,habita videatur. *Deus ſtetit in Synodo Deorum*, opportunè ſatis è Chal- Pſ. 81. 1.
dæo legitur; *Deus cuius maieſtas commoratur in Congregatione iuſtorum, qui potentes ſunt in lege*. Hoc eſt, Synodalia decreta ſanciendi poteſtatem habent, quæ vt ſacræ leges ad diuinam authoritatem referuntur. Ad has igitur Synodos ſuam ipſe operam Deus impendit, eiſque vt ſupremus Magiſter & Hyerarcha adeſſe videtur. Ex Hebræa origine verba illa *Deus ſtetit, Niſtab* idem omnino ſonat ac *ſtat*: hae autem voce doctiſſimi Hebræorum Magiſtri aſſerunt, ſignifi-
C cari accuratam quandam & operoſam Numinis moderantis præſentiam. In Epiſcoporũ medio adſtat Deus Solis inſtarinter ſydera, eoq;prorſus modo ſe habet, quo inter Conſiliarios Princeps, inter Senatores Rex, & in medio Paradiſi Vitæ Arbor aſſurgebat: neceſſitates ipſe indicat, remedia ipſa depromit, ſuffragia connectit, diſcordeſque non raro inuicem ſententias ipſe amicat & aſſociat, adeò vt de Synodis iis vſurpari illud non poſſit, quod de nonnullis aliis Diuus Gre- D. Gregor.
gorius Nazianzenus pronunciauit, quòd ſcilicet eſſent *Concilia gruum, anſerumque temerè pugnantium*: Dei eſt, vt affectiones attemperet, ſtygij veteratoris in- Nazianz. carm. 10.
ſidias aperiat, & ſuorum beneficiorum imbres munificentiſſimè diffundat; quã obrem illud è Diuo Leone habemus,ſcilicet Sacerdotibus alijs & Epiſcopis adſtantibus vberiori quodam diuinæ beneuolentię elapſu ſuum perfundi animum ſentiebat, *Quando ſimul adſunt & vno lumine micant tot ſpecioſiſſima tabernacula* D. Leo ſer. 8. de ſua aſſump.
Dei, tot membra excellentiſſima corporis Chriſti.

Si verò præſens vtilitas inſpiciatur, maxima ea procul dubio eſt; quid enim aliud Synodi ſunt, quàm ſapientiæ Academia, & Diuini Spiritus Gymnaſium, vbi Deo Magiſtro edocetur Chriſtiana Religio, quæ amplexanda ei ſint,quæ fu-
D gienda? rebus maximis Clerus informatur,difficultates enodantur, quæ vel in ſacrorum vſu pullulant, vel in rerum ſacrarum adminiſtratione, vel in ijs, quæ ad mores componendos referuntur; poſſunt omnes ex ijs, iuxtà Laodicenæ Synodi Patrum ſententiam, *Docere, vel diſcere ea, quæ ad directionem Eccleſiæ, uel* Cõc. Laod. c. 4.
reliquarum pertinent rerum. Conuentibus huiuſmodi, Senecæ illud accommodandum videtur. *Mutuò iſta fiunt, & homines dum docent, diſcunt.* Senec. ep. 7.

Iuſtiſſimum in his tribunal aperitur, cuius ſuffragio contentiones omnes componantur, quæ vel finium ratione, vel funebrium, vel anteceſſorum, non ſine populorum & Vrbium offenſione ferueſcentes, ſacros viros perturbant, fraternam dilectionẽ diſcerpunt & ſacras functiones obſcurant. Hinc Antiocheni Con- Conc. Antioc. can. 20
cilij Patres Iulio Primò imperante pronunciarunt, coaleſcere Synodos, *ob cauſas & utilitates Eccleſiaſticas, & pro componendis controuerſiis*.

His addit Diuus Baſilius, in illis ad pijſſimorum Sacerdotum aſpectum tepe- D. Baſil. ep. ad Chilon.

ſcentem aliorum pietatem accendi, morum præteritam licentiam deteſtari, & animum ad virtutum ſtudium traducentes conſilia meliora capeſſere. Aliorum A modeſtia, prudentia, charitas, obedientia, religio, ſanctitas aculei quidam ſunt, quibus ad earum amorem extimulantur: eorum exemplis vapulant ad medelam, feriuntur ad ſalutem, coguntur ad lauream; fulgura dixeris & tonitrua, ad quorum aſpectum & auditum, veterno excuſſo, ad ſanctiora animum ornamenta conuertunt. Validiora hæc fuerint, ſi ſacræ conciones addantur, quibus vel ſuâ vel alienâ virtute, ad Synodum religioſè peragendam adhortari quemcumque ſolet Antiſtes; his enim tùm mens ad diuina cognoſcenda erigitur, tùm ad eadem amplectenda voluntas inflammatur.

§. I.

QVæ demùm pro futuro tempore collectis è Synodis bona deriuantur, pretioſiſſima ſunt, nullâque ratione ſupputanda; quàm magna ea ſunt, quæ B ad Chriſtianam ſapientiam vel expurgandam, vel roborandam referuntur, adeò vt de Prouinciali, vel Diœceſanâ Synodo accommodare illa poſſimus, quæ de Eucumenico Concilio tum Diuus Damaſus & Romani Patres dixerunt, Tgod.l.2, hiſt.c.22. eſſe ſcilicet *Antidothum aduerſus venena mortifera*. hic norma deſcribitur, qua ſacramenta ritè miniſtrentur, qua ſtatis horis diuinæ laudes recitentur, qua nitidè & explicitè templa & aræ ſeruentur. De ſacris reliquijs hic agitur, de indulgentijs, de ieiunijs, de ſacris ſupplicationibus, nè ſcilicet iuxtà Concilij Cóc. Laod. & Chalced. Chalcedonenſis & Laodiceni ſermonem, vlli permittatur, vt *Multa de rebus Eccleſiaſticis, quæ correctione indigent, negligantur*; hic locum ſuum habent feſtorum dierum obſeruatio, ſolemnium ſupplicationum pompa, ſacrorum ordinum, decimarum, piorum legatorum diſpoſitio, & ea, quæ ad vſuras, ad fornicationes, ad ſortilegia, ad quancumque ſcelerum vitiorumque licentiam, quâ vel ſacri, vel prophani viri ſordeſcerent. Quin ad hunc ſcopum ſynodos om- C nes dirigendas docuit Lateranenſe Concilium, cuius verba ea ſunt, *In quibus* c. ſicuti olim de accuſ. *de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in Clero diligentem habeant cum Dei timore tractatum*; quod eidem legi conſonat, quam Aluernenſis Synodus ſanciuit. *In primis placuit, quòd quoties ſecundum ſtatuta Patrum ſancta* Conc. Alu. c.1. *Synodus congregatur, nullus Epiſcoporū aliquam prius cauſam ſuggerere audeat, quàm ea, quæ ad emendationem vitæ, ad ſeueritatem regulæ, ad animæ remedia pertinent, firmentur*. Sanè, vt in ſacrâ diſciplinâ ad primæuam pietatem reuocandâ ſyno- Conc. Aquiſgr. di omnes accuratiſſimè elaborent, Primi Concilij Aquiſgranenſis Patres, Ludouico Pio Cæſare imperante, pronunciarunt, ac ſi quodcumque aliud opus præ iſto leuiſſimum & inane ſit, vel cùm Cleri ſanctitate facilè populi ſanctitas adoleſcat.

Quid igitur mirum, ſi Diuino Spiritui ſacri conuentus ſint tribuendi, dum ex eis tot cõmoda & vtilitates in Religionem ſuam ſponſam egerminant. Diuinus ille Spiritus collationes huiuſmodi Apoſtolorum animis inſinuauit, tantumque venerationis & obſeruantiæ erga eas humanis cordibus impreſſit, vt eximius quidam Scriptor aſſerat, ſe in peruetuſtis monumentis legiſſe, Maximos Princi- D pes ad Epiſcoporum conuentus accedentes, non tantum ad eorum pedes ſuppli- Leo de Caſtro in Iſai. c.49. ci obſequio ſe prouolutos, ſuaque gemmata, formidandaque diademata eorum ſacris Infulis ſubieciſſe, ſed humillimè toto corpore ſolo proſtratos poſt oſcula eorum pedibus impreſſa non illinc ſe erigere, quoad vſque ſuis è ſedibus ſurgentes Epiſcopi ſuis eos manibus extuliſſent, & Regiâ ſede collocaſſent. Vide, quæ hac de re in priori parte adnotauimus.

O tempora enim vero fęliciſſima? o auream ætatem, qua Magiſtros ſuos & Patres tam demiſſo obſequio coronati filij excolebant; qua Cæſares non Epiſcopis imperabant, ſed parebant, non leges ferebant, ſed excipiebant, & Sacerdotij maieſtatem non obſcurabant, ſed illuſtrabant. Nec mirandum pariter mihi eſt, ſi toti Orthodoxæ Religioni commendatiſſimus Scriptor Diuus Hieronymus

A nymus, ad cuius alloquium velut ad Oraculum Delphicum, & Sybillæ cortinam ipſimet excellentiſſimi viri Auguſtini, & Damaſi ad ſacræ ſcripturæ difficultates eluendas, & dirimendas quæſtiones confluebanr, tantâ reuerenriâ Synodos etiam Diœceſanas habuiſſe, vt earum legum, quæ illic ſancirentur, particeps eſſe ſtuderet, vt ijs validiſſimis veluti, & peracutis armis ad vitia iugulanda, & fallacia dogmata confodienda vteretur, vt ex ijs, quæ ad Theophilum Alexandrinum Præſulem ſcripſit, elucidè patet. *Obſecro, vt ſi qua Synodica habes, ad me dirigas, quo poſſim tanti Pontificis authoritate firmatus, liberius ac confidentiùs pro Chriſto ora reſerare.* D.Hier.ep. 71. ad fin.

Vt tamen nobis clarius innoteſcat, quàm formidandum Satanæ, quam Angelis amabile conciliorum nomen ſit, ſatis illud fuerit, quod è Nicephoro, & Leontio habemus, ipſa nempè ſummo ſemper odio fuiſſe inſectatos hæreticos; quandòquidem optimo ſemper peſſimum aduerſetur: ſibi maximè pernicioſa ea Satanas agnſcens, totis viribus ea impedire contendit, eorumque robur perditotum virùm verſutia infringere. Niceph. Leontius. B Hinc ipſo dictante, atramento ex Erebi fæcibus compoſito, ſceleſtiſſimus Licinius illud exarauit quod, Euſebius refert, *Nè Antiſtites vllos conuentus, aut concilia, aut deliberationes de vtilibus rebus inſtituant.* Euſeb.l.1. c.44. Ipſius pariter operâ factum eſt, vt Herodes Senedrin aboleret, hoc eſt Conuentum, & Synodum, cuius legibus & prudentia ſacra omnia Dei cultum ſpectantia gubernabantur. Hac tamen in re Herodes, licet ipſe id ignoraret, Diuinæ vltionis fuit adminiſter; cum enim ex eo Concilio in Chriſti Domini caput ſacrilega, & deteſtanda ſemper ſententia emanaſſet, iure quidem merito extinguendum erat & funditus exſcindendum.

Perquàm igitur meritò memoranda ſemper Nycena Synodus, aliaque poſtea Concilia ſtatnere, vt tùm in Prouincijs, tùm in priuatis quibuſcumque Diœceſibus huiuſmodi Synodi freqnenter agerentur, quod religioſiſſimè Sanctiſſimi Antiſtites retrò actis temporibus obſeruarunt. Dist.18.per totam c. ſicut olim 25 de accuſ. Conc.Trid ſeſſ.24. c.2. de refor. Vt reliqua prætermittam, Ridolphus C vnus hic prodeat in hac meâ Eugubinâ Eccleſiâ Sanctiſſimus olim anteceſſor; hic enim, ne querelarum de tam frequenti Synodorum actione materies vlla Presbyteris eſſet, quodcumque munus, & quod Cathedraticum dicitur à ſe reijciebat illud pronuncians. *Abſit vt Synodum vendam*: vt Diuus Damianus ad Alexandrum Secundum ſcribens de eo teſtatur. D.Pet.Da. l.1.ep.19.

De Clerici diſciplinà ſeruandà, & ſi fuerit opus ad ſeueriorem formam reuocandà. Cap. L I I.

D QVOD potiſſimùm in Synodis in Clerci diſciplinâ ſeruandâ ſtudere, & eniti accuratiſſimâ ſolertia Epiſcopus debeat, nulla me admiratio tenet; cùm enim ad eius mores ſæcularium virorum, tanquam ad idæam mores componantur, ſi probi fuerint, toti ſunt Chriſtiano populo ſalutares, ſi verò praui ingentem paritèr in eum prauitatem deuoluunt. Sydera Eccleſiaſtici Cæli Myſtæ ſunt, ad quorum fulgentiſſimum iubar, qui ſæculi teterrimâ caligine obuoluuntur, excuſsâ vitiorum nocte, diem pietatis accipiunt. Diuini Templi Pyropi ſunt; quorum lumine eſt illuſtrandum; Chriſti ſigniferi ſunt, eiuſque nomini authorati, ad ſtygias vitiorum acies fugandas, & delendas; quamobrem retroactâ fœliciori ætate, ne primis quidem ſacrorum ordinum elementis ille donabatur, qui ſingulare virtutum omnium ſpecimen non dediſſet. Aulici ſunt, & purpurati Cæleſtis Principis: ad huius igitur aſpectum, & decore, & venuſtate conſpicui prodituri ſunt, quâ ſuæ aulæ Ephebos Babiloniæ Rex ornari & floreſcere cupiebat.

Quòd exquiſitis elaboratiſque marmoribus Corynthio vel Dorico opere compoſitis, & illuſtribus cælaturis picturiſque magiſterio expreſſis Templa præful-

geant, quòd auro eluceſcant parietes, & aureis peripetaſmatis veſtiantur, quòd argenti aurique ſplendore altaria ſuperbiant Religionis quidem opus eſt, Diuinæque ſatis maieſtati accommodatum; Maximum tamen & omnium illuſtriſſimum Chriſtianæ Religionis ornamentum in Lithurgorum pietate eorumque ſanctitate verſatur, *Clerici vita Eccleſia debet ornari*, ſic Hieronymus. Huius ornamenti venuſtate cùm Salomonis Templum caruerit, licet ad eius molem conſtruendam & comparanda ornamenta, immanem, & ſupra quàm dici poſſet ingentem auri argentique vim abſumpſerit Salomon, reiecit illud Deus, oculoque irato eſt auerſatus. A

D. Hieron. epiſt. ad Ocean. de vit. Cleric.

Obſcura quidē & ſquallida primæua Oratoria erant, quibus inter ſubterraneas Romę ſpecus & ſepulchrales Cathacūbas primi illi Chriſtianę fidei ſectatores ad Dei obſequium vtebantur; in illis tamen è Sacerdotum ſanctitate pergratū Deo aperiebatur theatrum; & admiranda quædam ſurgebat ſcæna virtutum: iucundiores tunc Deo erant lignei calices, quos aurei Sacerdotes Deo dicabant, quàm nunc temporis ſint aurei gemmeique calices, quos tractant lignei Sacerdotes. B

Deridendos ſe omnibus præſtare & circumforaneis vulgi ſermonibus, non ſine ſcommatis & conuitijs, vitioſos carpi Sacerdotes, malum eſſe quis inficietur? tolerandum tamen aliquatenus hoc eſſet, niſi etiam è prauo exemplo ſæculares vitiarentur, & populos ad ea facienda effrænis properaret, quæ licere ſibi Clerici putant: hinc autem eſt, iuxtà Diui Damiani ſententiam, vt noua ſemper ſobole vitia pullulent, & è Sanctuario in vulgus tota criminum lues euoluatur. *Pudor & honeſtas perijt; & dum Eccleſiaſtici vigoris ſenſim diſciplina collabitur, inundans vitiorum & prauitatum omnium in dies peſtis augetur*. Quis deuios per tenebroſum iter adduxerit, ſi Sanctuarij fax obſcuretur; ſi prima flammarum ſemina è Templo progerminant, quanta per totam Rempublicam ſcelerum incendia exundabunt?

D. Pet. Dā. ep. 39.

Adde, quód hinc deriuatur ille contemptus, quo ſacra omnia miſerandâ abiectione vileſcunt, ac ſi non virorum ea vitia ſint, ſed religionis, & paucorum tenebris aliorum candor poſſit obſcurari. *Eſt hæc quædam vis malis moribus, vt innocentiam multitudinis deuenuſtent ſcelera paucorum*. Sic Apollinaris Sidonius. E Clerici, è Sacerdotis licentia toti Sacerdotali ordini labes inuritur: ſacra contemnuntur, Templa auerſantur, ſacramenta viléſcunt, cùm ſacrilegis manibus pertractantur; ſanctuarium illudunt; cùm nulla vident ſanctitate ſplendeſcere, hinc Diuus Hieronymus *Propter vitia ſacerdotum Dei ſanctuarium deſtructum eſt*. C

Siden. l. 9. in Conc.

Quin, Diui Gregorii ætate, corruptam aeris inclementiam, graſſantem luem, aliaque mala, quibus tunc temporis mundana Reſpublica vexabatur, ſacerdotum vitijs Rex Danus tribuebat.

D. Greg. l. 7 ep. 21.

Nec illud eſt omittendum, quòd ſicut in tantâ fructuum varietate aliqui ſunt, qui medium omne declinantes, vel ingrati vel grati palato ſunt, ſic prope ſacri viri ab omni medio alieni ſemper in extrema deflectunt; vel toto animo auertuntur à Deo, vel ad Deum toto ſtudio conuertuntur; mediocritate quacumque neglecta, vel optimi vel peſſimi ſunt, vel innocentiâ candidi, vel nigredine vitiorum obſcuri: leuiter hæc nobis Deus indicauit in duabus illis ficuum fiſcinis, quas in atrio Templi videndas obtulit Hyeremiæ, illarum enim vna *ficus bonas bonas valde* geſtabat, alia verò *malas malas valdè*. D

Hier. 24. 2.

Ad Cæleſtis Regiæ fores Iouem Homeri muſa finxit duas vrnas ſeruare, quarum vna melle ſcatebat, felle altera, & tum ex vna, tum ex alia identidem mortalibus impertire. Citra omnem fabulam ſit, Eccleſiam, quæ Cęleſtis Regiæ limen quoddam eſt, duas vrnas habere, quarum vna in Lithurgorum ſanctitate dulciſſimo liquore affluit, alia vero in eorumdem improbitate maximè amareſcit. Hic illud è Plutarcho accommodare placet, quod de Athenienſibus ait, *Eos aut eſſe optimos, aut peſſimos*; & ex eodem aliud, quod ſcilicet *ficus Attica præſtantiſſimum mel, ſic & exitiale venenum progignit*. De piorum Clericorum operibus quàm ſuauiter delectatur Deus, eas tamen reijcit & faſtidit, quibus impro-

Plut. in vit. Dionif.

bi

A bi polluuntur. Hi ſanè dum inter diuini amoris incendia è ſacramentis effluentia infęliciter frigeſcunt, & quodam quaſi gelu concreſcunt, an non oſtendunt, ſe ſcelere tanquam veneno enutriri; de his certè illud ego aſſeruerim, quod de religioſis viris expertus docuit Auguſtinus, *Sicut non inueni meliores ÿs, qui in monaſterio profecerunt; ſic non deteriores ÿs, qui in monaſterio defecerunt.* quid enim illis deterius, quibus medicamenta ipſa morbumpariunt & amplificant? D. Auguſt. ep.137 to.2.
Si igitur Antiſtes in Cleri regimine negligenter ſe geſſerit, ſi ad eorum vitia dormitans, vel ea permiſerit, vel diſſimulauerit, an non tùm Cæli, tùm terræ ſententiâ eorum velut author erit arguendus? Lithurgorum errata ad ipſum referuntur, eiuſque candorem maculæ Clericorum impurant.

Per quam igitur cautè procedere debent in eos ſacris ordinibus donandos, qui nonvirtutis amore, ſed facultatum affectione, non ſtudio pietatis, at opum auaritiâ, ſe ſacris immiſcere exoptant; ſanctitatem hi præſeferre deberent, vt ſuperiùs explicauimus, quâ ſacrum characterem approbarent ipſis impreſſum tùm voce, tùm manu, & vnctione Epiſcopi Diuinitatis Vicarij. Satius vtique eſſet perpaucos habere probatos & pios, quàm in magnâ eorum turbâ vitia potius enutrire, quibus ſacer ordo vileſcit, & dignitatis candor ſordeſcit; accommodatiſſimè enim Diuus Hieronymus pronunciauit. *Presbyteros turba contemptibiles facit.* Verùm quia altè admodum vitiorum fibræ adhæreſcunt, eòque ſe licentiæ protulerunt, vt non authoritatem tantùm ſed Diui Caroli Sanctitatem ad ea euellenda, vel etiam coercenda poſtularent, ne ſaltem, oro, eorum vitia diſſimulent, & conniuenti lumine prætereant, ne in eorum conſortium ipſi etiam aduocentur, & in partem etiam tùm ignominiæ tum ſupplicij attrahantur. Aquileienſem Patriarcham de hoc animaduertens Diuus Leo Pontifex audiendus hic eſt. *Inferiorum ordinum culpa ad nullos magis referendæ ſunt, quàm ad deſides, negligenteſque Rectores; qui multam ſæpè nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem diſſimulant adhibere medecinam.* Seueriùs etiam Diuus Gregorius Pontifex inter ea monita locutus eſt, quæ gemmarum inſtar ad inſtruendos Præſules ſuo fudit è calamo: poſtquam enim oſtendiſſet, nihil in totâ Chriſtianâ Religione perniciofius dari, quàm vitioſam Clericorum licentiam addit; *Epiſcopus itaque, qui talium crimina non corrigit, magis dicendus eſt canis impudicus, quam Epiſcopus,* aliàs etiam idem Pontifex Anthimo præcepit, vt Paſchaſium Epiſcopum excitaret ad accuratiorem diligentiam adhibendam in refrænandis Cleri ſui criminibus ne ex alienâ iniquitate Diuinam indignationem in ſe moliretur, & Sedis Apoſtolicæ fulmina prouocaret. Eodem quoque verborum pondere duabus Epiſtolis Diuus Damianus certiorem fecit Epiſcopum de lege, quâ tenebatur vitia omnia è ſuo Clero eradicandi vel amputandi; nec aliâ de causâ docuit, Dei mandato è flagitioſo Idolorum cultu, quo ſe populus polluit, eius Principes patibulo fuiſſe ſuſpenſos, niſi quia *culpa ſubditorum in Præpoſitorum redundat opprobrium, & quod ab ouibus erratur, negligentiæ paſtoris adſcribitur.* Apud Cæli tribunal è ſubditorum vitijs Principum ignauia damnatur; & ex eorum criminibus impunitis, ſupplicia in iuſtos deuoluuntur.

B D.Leo ep. 86.

D.Hieron. ep.35.

C D.Leo.ep.3 & 84 vel 86.c.1.83. diſt.

D.Greg.l.9 ep.66.

D.Pet.Da. l.4. ep.14. & 15.

D Præterquam quòd non rarò fit, vt ſuâmet negligentia, permittente Deo, puniatur Epiſcopus: ipſius è manu ad eum caſtigandum arma deſumit, & ſicut è ferro rubigo paritur quâ eroditur, ſic ex ignauia, quâ in Clericorum vitijs refrænandis conniuet Antiſtes, oritur plerumque ingrati animi vitium, quo eum vexant; cum enim vitioſæ licentiæ diù aſſueuerint, ſi fortè conſcientiæ latratibus cruciatus ad eam capeſſendam tandem acceſſerit, eum peracerbè aggrediuntur, inurbanè agunt, & calumniarum arma torquentes maximum eius bonum, hoc eſt bonam famam cruentare contendunt; Adeò verum eſt, *quòd per quæ peccamus, per hæc & torquemur.*

Expertus hoc ſuffragio ſuo confirmat Trecenſis Antiſtes: quàpropter, cum eum ſuis Epiſtolis Pontifici Innocentio commendaret Diuus Bernardus, temperare ſe non potuit, quin tùm eius, tùm aliorum Præſulum damnaret ignauiam his verbis. *Inſolentia Clericorum, cuius mater eſt negligentia Epiſcoporum, vbique terrarum turbat, & moleſtat Eccleſiam, dant Epiſcopi ſanctum canibus, & margaritam porcis,* D.Bernard. ep.15.

cis, & illi conuerſi conculcant eos: meritò quales fouent tales ſuſtinent &c. Nullius autem alterius criminis reum ipſum fatetur, quàm eo quòd nimiâ Cleri licentiæ indulgentia præſtitâ, refrenare poſtmodum eorum inſolentiam voluerit; demùm ſic ſtatuit. *Supplicat puer veſter pro eo, cuius in hac diſcordia (ſi non fallor) tota culpa eſt, quod culpas redargueris Clericorum.* A

Quis ergò miſerandam noſtræ huius ætatis corruptelam non vberrimo gemitu proſequatur, cùm eo obſcuritatis ſacra deuenerint, eoque contemptu Inſularum maieſtas habeatur, vt ſingulari ea, quæ tunc vigebat Cleri obedientia ergà ſuum Epiſcopum excuſſâ, non tantum terrorẽ vllum infernis ſpiritibus non afferat, ſed admirationem, & obſequium, quod ab hominibus obtinuerat, iam deperdiderit? Eadem ipſa via, quâ ſibi Presbyteri ingentem comparare ſamam arbitrabantur, Epiſcoporum obedientiam exuentes, pernicioſi ſibi ipſis fuere, & potius ignominiam pepererunt; cùm enim à capite ſuo vel disiuncta ſint, vel in ipſum membra recalcitrent, in exanime cadauer conuertuntur, & inutilis tanquam truncus exareſcunt. Epiſcopi igitur eſt ad bonam frugem eos reuocare & inſulatâ virtute licentiam eorum compeſcens, ad Eccleſiaſticam diſciplinam tam fœdè denigrantem illuſtrandam, recenti morum ſanctitate eos adducere. B

D.Greg.l.3 ep.5. & l.7. ep.67. Hinc indignationem aliquam in Bonifacium Rheginum Antiſtitem Diuus Gregorius exhibuit, & in Ianuarium Calaritanum Præſulem, eò quod enerues & ignaui eſſent ſuo in officio Lithurgis continendis: quâ de causâ poſteà fiebat, vt eorum contumacia & proteruia magis in dies inſoleſceret; eos demùm non leuiter obiurgat, ignominioſum quid eſſe affirmans, quòd admonendus de hoc Epiſcopus ſit, quod idem Diuus Auguſtinus Adeodato & Maurentio Epiſcopis Africanis pronunciauit: quia verò ſignificatum ei fuerat, à Siſinnio Regienſi Presbytero Idolum quoddam domi ſeruari, grauemque de eodem ſuſpicionem vagari, quod nefando vitio pollueretur, ad Sabinum Epiſcopi Subdiaconum magnus Pontifex ſcribens ei mandauit, vt perquàm accuratè cauſam de hoc inſtitueret, & ſi fortè indicium aliquod reperiſſet, nulla mora adhibitâ carceri eum daret, arctâque cuſtodia eum detinens, certiorem de omnibus Pontificem faceret, cuius ſupplicijs pro qualitate criminis eſſet mulctandus. De tàm accuratâ diligentiâ rationem in epiſtolæ exordio reddens hæc ait, *Cùm plerumque, quod in laicis culpa non eſt, hoc crimen in ſacro ſit ordine conſtitutis, quanta in eis diſtinctione, puniendum ſit piaculare flagitium, qui zelo rectitudinis vtitur, non ignorat.* C

Greg. l.7. ep.14.

Quin Dei ſanctuarium tàm religioſâ cenſurâ ſanctiſſimi Præſules examinarunt, vt quæ nunc temporis tenuiſſimæ videntur labes, omninò ipſi reijcerent. De ſe ipſo Diuus Ambroſius narrat, in Clericorum cœtum quendam inſerere noluiſſe, eò quòd in geſtu faciendo ab honeſtate debita declinaret, alium verò ab Eccleſiaſticis functionibus repuliſſe, eò quòd arrogantiam quandam ſuo greſſu præſeferret. *Meminiſtis filij, quemdam amicum, cùm ſedulis videretur commendare officijs, hoc ſolum tamen in Clerum, à me non receptum, quòd geſtus eius plurimum dedeceret. Alterum quoque cum in Clero reperiſſem, iuſſiſſe me, nè vnquam præiret mihi, quia velut quodam inſolentis exceſſus verbere oculos feriret meos.* D

D. Ambr. l.1. offic. c.14.

D.Pet.Da. l.3. ep.8. Legati Apoſtolici munus exercens Diuus Damianus a Bizuntino Archiepiſcopo hoſpitio fuit exceptus: huius magnificentiam in templis erigendis, commendauit: cius pariter ſplendidè laudauit cogitationem, quâ ſe morti ſemper proximum recogitans, non tantùm ſepulchrum ſibi iam erexerat, ſed ac ſi in ſingulos dies illud eſſet ingreſſurus, paratiſſimum ipſum haberet; temperare tamen ſe non potuit, quin eius deſidiam ignauiamque damnaret, quâ permittebat, vt ſedentes in Odæo diuinas laudes Presbyteri recitarent.

Diuus Tharaſius Conſtantinopolitanus Antiſtes, non tantùm vetuit, ne Equeſtri curſui Presbyteri adeſſent, ſed inſuper præcepit, vt eâ ipſa horâ domi ſe detinerent ad diuinas preces perſoluendas, & ſacram lectionem habendam.

Tàm accuratus in Lithurgorum moribus librandis fuit Diuus Athanaſius, vt lydij loco lapidis omnibus eſſe poſſit ad ſuum munus exercendum.

Diuus Antoninus Florentinus Antiſtes, cùm de Presbytero accepiſſet, quod à

ludo

ludo mille aureos lucratus fuiſſet, eos illi eripuit, & in pauperum ſubſidium A erogauit. Quis autem non obſtupeſcat ad enixam, & propè inexplicabilem ſolertiam, quâ Diuus Carolus in Cleri moribus expendendis inextinctâ ſemper vigilantiâ elaborabat? eius Synodos, Concilia, epiſtolas conſule, quas poſteritati reliquit? Sur. in vit. S.Atha. 2. Maij. Idem in vit. s. Antonin. 2 Maij.

Vtinam iuxtà Canonum leges, & ſanctorum Præſulum exempla Cleri mores ab Epiſcopis componerentur; quàm ſanè ſpecioſa, quàm venuſta Dei Domus eſſet totique vniuerſo ſpectabilis! quàm facilè ad pietatem totus orbis reſipiſceret, recentiq; ſanctitatis iuuentâ pulcherrimus efflореſceret! ad eius mores, tanquàm ad concionem ſermone ipſo validiorem conſilia omnes meliora capeſſerent, vt enim Diuus Ambroſius eleganter ſcripſit. *Decet enim actuum operumque noſtrorum teſtem eſſe publicam exiſtimationem, & atteſtationem, ne derogetur muneri; vt qui videt miniſtrum altaris congruis ornatum virtutibus, auctorem prædicet, & Dominum ueneretur, qui tales ſeruulos habeat: Laus enim Domini, ubi munda poſ-* B *ſeſſio, & innocens familiæ diſciplina.* D.Amb. l.1 de off. c. 50.

§. I.

Cleri continentiæ ſummoperè ab Epiſcopo euigilandum.

VErùm, ſi quâcumque in re componēdâ initi debet Antiſtes, id ſummoperè totoque ſtudio præſtandum ei erit, vbi de continentiâ eius agitur, & de corporis integritate ſeruanda; in viris Deo initiatis fœda quæcumque macula eſt, ſed ea quæ obſcœnitatem ſonat, omninò fœdiſſima, vt quæ non eorum tantùm C perſonam polluit, ſed ipſius ſacri characteris innocentiam; religionis candorem, Sanctuarij decus incœſtat, Chriſtianam pietatem inficit, ſacra miniſteria eneruat, homines offendit, cæleſtes ſpiritus contriſtat, exhilarat Dæmones, quibus nihil iucundius, nihil glorioſius eſt, quam eos obſcœnitatibus inuolui, qui potiſſimo quodam religionis nexu Diuinitati iunguntur: opportunè ſatis allocutus videtur Petrus Bleſſenſis, quòd ſcilicet ſicuti ſponſas Eunuchis cuſtodiendas terreſtres Principes committunt, ſic ſponſam ſuam Chriſtus ſeruandam tradidit ijs Eunuchis, quos non vel naturæ vel artis iniuria mutilauit, ſed qui virtutis & pietatis ſtudio *ſe ipſos caſtrauerunt propter regnum Cælorum.* P. Bleſſen. ſerm. 42. Matth. 19. 12.

Hinc plurimi Epiſcopi pietate illuſtriſſimi, cuncta ſanctiſſimis legibus á Clericis amouerunt, quæ aliquatenus pudicitiæ candorem obſcurare in ipſis poſſent. Hinc pateat, quàm meritò ad Nicolaum Secundum Pontificem ſcribens ſuum exacuit ſtylum Diuus Petrus Damianus, eiuſque ſæculi corruptelam damnat, quâ ſacrorum virorum impudicitiâ late graſſabatur, nullâque lege ſtatutâ eorum licentia coercebatur, eâ quidām de ratione, ne ſæculares viri offenderentur, & D eorum fama penes vulgum vileſceret; hoc ſiquidem pacto ex eorum flagitioſâ obſcœnitate potiùs offendebantur omnes, eòque acerbior erat offenſio, quò nulla pœnâ indictâ, ex Epiſcoporum ipſiuſque Pontificis negligentiâ impunita eorum flagitia magis adoleſcebant. *Ergo præ pudore neſcio quomodo ſuprimatur in Synodo, quod publicè vociferatur in mundo; vt non modo peccantes, vt dignum eſt, notentur infamià; ſed & hi quoque qui vltores eſſe debuerant, videantur in culpa.* D.Pet.Da. l.1. ep. 5.

Ex innumeris, & validiſſimis rationibus, quibus ad excitandos in hac re Antiſtitum animos vtitur, horrorem mihi illa videtur incutere, quam è Hieremiæ verbis & miſerandi Heli exemplo colligit; ex ipſo enim ſatis conſtat, quòd ſicuti commendatiſſimus ille Deo eſt, qui Phinees Zelum imitatus ab obſcœnis voluptatum illecebris Dei filios, hoc eſt ſacros homines conatur auertere; ſic etiam ille ab eodem non abſque indignatione reprobatur, qui eas oculo conniuenti diſſi-

diſſimulat. *Meritòque debet ſuperni Iudicis ſubire uindictam, qui neglexit in ſubditos exercere diſciplinam.* Statuit demùm, quòd in tanti reatus pœnam, & ad populorum exemplum, ab eo ſacrorum ordinum gradu deturbandi eſſent, quem tàm fœdâ vitiorum colluuie deturpant. *Deponantur ij, qui Eccleſiaſticæ caſtitatis non uerentur fœdare munditiam, & deiecti terreant, quos male ſtantes ad turpis luxuriæ contumeliam prouocabant*; quod Canonum placito ſatis confirmatur. A

Dist. 50. per tot.

D. Pet. Da. l. 4. ep. 3.

Cunibertum Taurinenſem Antiſtitem, ſpectatiſſimum cæteroquin Præſulem, & magnarum virtutum famâ percelebrem eodem ſcribendi ardore Damianus idem obiurgat ex ignauiâ, quam in ſuorum Myſtarum intemperantiâ arguendâ, animo eneruatus exercebat; do eius verba. *Quid eſt ò Pater, quòd tibi ſoli vigilas; & his, pro quibus priorem exigendus es rationem, tam inerti ſecuritate dormitas?* Tum Thiatiræ Epiſcopo eum conferens, quem de eodem crimine Ioannis ore Deus increpuit, ei obteſtatur, non admodum de eius continentiâ delectaturum Deum, niſi alienæ etiam proſpexiſſet; licet enim in alijs ſufficiat, quòd caſtitas infœcunda ſit, & vt ità dicam ſolitaria, in Hyerarchis fœcunda requiritur, vt in alios etiam eius exemplo quâdam ferè ſui ſobole propagetur. *In alijs certè quibuſcumque perſonis non exigitur fœcunditas caſtitatis: in Epiſcopo autem inutilis eſſe caſtis iure deuenitur, quæ ſe ſic exhibet ſterilem, vt aliam non pariat caſtitatem.* B

Apoc 2. 20.

Sur. 14 Nouemb.

Seuerus adeò hac in re Diuus Laurentius erat Dublinenſis Antiſtes, vt ſi aliquis ſacrorum ordinum vinculo caſtitati connexus, ab eâ turpitudine aliquâ implicatus deficeret, nec ſuâ nec alienâ operâ volebat eos abſoluere, ſed Romam ad ſummum Pontificem eos mittens, tàm prolixi acerbique itineris moleſtiâ piè eos cogebat ad conſtantem ſententiam induendam, ne in poſterum ſimili maculâ fœdarentur. Quid? ſuorum Canonicorum libidinem iniquiſſimè ferens Diuus Damianus Cantuarienſis Antiſtes, Cœnobitas aliquos eorum dignitatibus exornans, ſuis eos è ſedibus deturbauit.

Sur. 19. Maij.

Hinc omnes Pontifices, omniaque Concilia, & potiſſimè Nycænum ad excitandam in Hyerarchis hac in re vigilantiam concordi ſuffragio conſpirarunt, & vt opportunitatem omnem Clericorum obſcœnitati adimerent, mulierum cõtubernium eis denegarunt. Quin Diuus Baſilius Presbytero cuidam ſeptuagenario nomine Gregorio vetuit, ne fœminam ad ſui famulatum ſecum haberet; ipſi verò de hoc conquerenti ſanctus Antiſtes reſpondit. *Nec primi nec ſoli, ò Gregori, ſtatuimus, ne mulieres cum Clericis cohabitarent*; quia autem longioris ſuæ ætatis imbecillitatem ille repræſentans, nullum ex ea dari ſuſpicioni libidinis locum pronunciabat, rurſus Diuus ei Baſilius inſinuauit, ex eius exemplo peccandi licentiam multos arrepturos, & ex hac ratione ſe cogi ad eius contuberniũ amouendum. Quàm verò Diui Baſilij pietas & prudentia in hoc faciendo eluceſceret, experientiâ mihi ſatis compertum eſt: ſenem etenim ipſe etiam offendi, qui pari ætate confectus, nec tenui pietate ornatus, & quotidiè rei diuinæ peragendæ aſſuetus, famulam fœminam domi ſuę habens, abſque eo quod ne leuis quidem vel ſuſpicio vel offenſio de eius prauâ conſuetudine haberetur, nocte quâdam è coitus violentiâ, inopinatâ morte æternùm miſerandus interijt. C

D Baſil. ep. ad Greg.

D. Hieron. ep. ad ocea. de vit. Cle.

Primum hoc & maximum in Epiſcopis ſit, ait Diuus Hieronymus, quòd quæcumque familiaritas, quodcumque commercium fœminas inter & Clericos turpe eſt: familiaritas Dei in templo fęminarum familiaritatem in domibus non patitur. *Præcipuè illud reor attentiùs prouidendum: prima tentamenta ſunt Clericorum mulierum frequentes acceſſus. Quid tibi re uera cum fęminis, qui ad altare cum Domino fabularis?* Dedi verba Hieronymi: quin eò vſque proceſſit, vt virginum etiam conſanguinearum ſocietatem excluderet. *Prohibe Virgines tecum morari, etiam ſi de genere tuo ſint.* Ammonis ſuffragio Thamaris ſororis venuſtate correpti hæc comprobantur; nullum enim, vt tantus Magiſter docet, validius & potentius telum ad hominum fortitudinem conſternendam è ſtygio armamentario Dœmon intorquet, quàm fęminæ pulchritudinem; tenaciſſimus is viſcus eſt, quo fraudulentus venator ad animos quaſi volucres capiendos vtitur, & quo ſi ſemel aſperſi & irretiti fuerint, nunquam ſe libertati priſtinæ reſtituere poſſunt. D

2. Reg. 5.

A poſſunt. Licet autem nullum ex hoc in pudicitiam incommodum criuaretur,
quantum illud eſt, quo ſuſpicioni, dicterijs, & calumnijs locus datur, nam, vt D. Auguſt. ep.236.
idem ſubdit, *Alienam vicini cupiunt diſcutere vitam?*

Alteri Epiſcopo ſignificauit Diuus Auguſtinus, quòd cùm Sanctiſſimæ Domi-
ni noſtri Natiuitatis peruigilio Presbyter quidam per totam ferè diem cum Ta-
bernariâ ſuſpicioſę famæ fuiſſet, licet eum eâ nullâ ſe obſcœnitate pollueret,
poſtquam Dei iudicio de occultis eum damnandum reliquiſſet, de ijs eum mul-
ctauit quæ conſeſſus vltrò fuerat. *Quæ negauit Deo dimiſi, iudicans quæ occultare
permiſſus non eſt; Remouendum ab officio Presbyterij arbitratus ſum; timens ei dein-
ceps Eccleſiam Dei committere.*

Ciuilium legum vi licet ſponſo in eum agere, qui vel verbis ſponſam ſuam
malè affeciſſet, quod ratione allata confirmat Vlpianus. *Etenim ſpectat ad con-* Litem apud
tumeliam eius iniuria quæcumque ſponſæ eius fiat. Eccleſiæ ſuæ ſponſus Epiſcopus 15. §. ſi quis virg. in fin.
eſt, cuius connubij, vt ſemper memor ſit, digito ſemper annulum præferre te-
B netur; ſuo igitur probro vertendæ illæ contumeliæ ſunt, quibus ſacri viri ſui mu-
neris ſanctitatem obliti, eius nitorem integritatemque commaculant. Sacrorum
Annalium Scriptores nullâ de Paulo Samoſatheno Antiſtite admiratione tenen-
tur, quód in obſcœnis impudiciſque Lithurgis coercendis nullam prorſus dili-
gentiam adhiberet; quandoquidem pice tàm fędâ ipſe idem âſperſus & detur-
patus, quos incitabat exemplo, ſermone coercere non poterat; ſanè eodem fla-
gitio ſe infici ille indicaret, qui ſuo ſub Principatu libidines licentioſè graſſari
pateretur. Perniciosiſſima in ſanctitatis adminiſtris eſt ipſa impudicitiæ ſuſpicio;
quia tamen hac de re pro rei grauitate Diui Cypriani eloquentia deſudauit, vi- D. Cypr. de ſingul. Cleric.
deas ea rogo, lector, quæ tantus Magiſter exarauit.

Illud addo, quòd ſi in leuiſſimas Lithurgorum labeculas noſtram ſolúm ſeue-
ritatem obarmemus, & ad Dynaſtarum potentiumque flagitia dormitemus, illud
Seneca de nobis pronunciaret, quod nempe *Sacrilegia minuta puniuntur; magna* Senec. ep. 87.
in trophæis feruntur.

C Suas tamen haud perfectè vices expleuit Epiſcopus, ſi tantum Lythurgorum
vitia refrænauerit, cum virtutum etiam ſtudium in ijs teneatur accendere: haud
ſatis, quòd offenſione alijs haud noceant, niſi etiam eos iuuent exemplo eorum,
maximè opus eſt, vt virtutibus abſolutiſſimis excellant; quis autem validiùs ad
virtutes excitet, quàm qui virtutum omnium luce præfulget. Veliternenſis Ec-
cleſiæ Canonicos eò vſque deperditæ conſcientiæ inuenit Diuus Damianus, vt D. Pet. Da. l. 3. ep. 10.
ferè ad eorum emendationem ſpem omnem exueret; ſed diuina beneuolentia
fauente, ad eam morum integritatem candoremque eos adſciuit, vt ipſiſmet re-
ligioſis viris ſpecimen probitatis poſſent exhibere; Hæc ille ad Archiepiſcopum
familiarem ſuum ſcribens enarrat.

Diuus Thomas Villanouanus tam induſtri benignàque ſolertiâ duorum Li- In vit. B. Tom Villanou. c. 10. & 11.
thurgorum & Canonici alterius animum excoluit, vt eos permutatâ vtiliter vo-
luntate, ad ſanctitatis amorem reuocarit.

Ad piiſſimos probatoſque mores vnius correctionis vi Diuus Carolus Cleri- Giuſſan. in vit. S. Car. l. 8. c. 15.
cum conuertit ſcelerum exercitio ſatis fœdum, & ſicuti toti populo prauita-
te ſua perniciosiſſimus erat, ſic poſtea ſanctitate morum maxime ijs ſalutaris
D euaſit.

§ II.

Canonicorum Collegio ab Epiſcopo euigilandum.

Potiſſima maximaque vtilitas è Synodis & Concilijs colligenda ad Canoni- Các. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 2.
cos referatur oportet, in quos, vtpote qui Eccleſiæ Senatum conſtituunt,

totius Cleri populique lumina conuertuntur; prærerquàm quòd, cùm ex ipsâ nominis vi iuxtà Canones ipſi viuere teneantur, de eorum præcipuè moribus A componendis ſtudendum Epiſcopo eſt, ne à ſuo miniſterio gradúq; diſcordent; maxima ſanè hac ætate de hac re neceſſitas vrget, cùm iam priſtinæ diſciplinæ vigor elanguerit, ſtatutæ preces tam prepeti celeritate in Odæo perſoluantur, vt non recitari, ſed deuorari videantur, & quæ olim non ſine vberi effuſoque gemitu agebantur, nunc inter confabulationes & dicteria recitentur, diuinæ illæ cantiones, quibus Angelicis vocibus cælum conſonabat, nullâ cum reuerentia præcipites effundantur; ex quo fit, vt plerique non ad cultum & obſequium ad Odæum accedant, ſed ad ſtipendium illi addictum non amittendum.

Hæc igitur aliaq; incommoda, quæ è muneris & loci dignitate infamiæ notam aſſumunt, Epiſcopi eſt, vt ſtudioſè remoueat, Canonicoſque ad eam pietatem induendam alliciat, quæ omnia benignitate magis & amore, quàm ſeueritate & violentiâ obtinentur. Vt Canonicos ſuos in officio contineret, & ad diligentem in precibus recitandis pietatem eos ſuauiter cogeret, vnà cum ipſis Odæo B adeſſe ſuaſque preces exoluere conſueuit D. Antoninus.

Sur. in vita S. Anton. 2. 2. Maij. Giuſtin. in l. 2. c. 9.

Egregius hac pariter in re fuit Diuus Carolus, qui primùm eos inuiſens non tantùm ad ſanctiorem viam calcandam eos adduxit, ſed poſtea ad communem ſecum degendam vitam eos blandè attrahere ſtuduit, vt Eugenio Tertio imperante poſitum erat in more; licet autem pleriſque repugnantibus mentem ille ſuam aſſequi non potuerit, haud tamen ea illi præconia deneganda ſunt, quas in auſis ingentibus vnuſquiſque meretur. Hic autem illud prætetire non poſſum, quòd Epiſcopi aliqui ſanctâ, vt credere licet, cogitatione ducti faciunt; Canonicorum enim animos diſcordes fouent, tum vt eorum arbitri euadant, & certiores fiant, nunquam ſimul in eum conſpiraturos, tùm vt facilius de omnibus inſtruantur, quæ corrigenda & caſtiganda videntur; ſic etiam inter Conſiliarios diſcordias fouendas Principem ſuum Bodinus docuit, vt præ timore, quo aliorum vigilantiâ detegantur fraudes, fideliter vnuſquiſque procedat. quod idem C in Cenſorino Catone approbat & commendat Plutarchus: ille enim famulos & familiares ſuos ità ſeruabat, vt diſcordes ſimul ſemper eſſent, & alteri ſemper ſuſpicionem vnuſquiſque ſuggereret, quod ea ipſi detegeret, quæ vel eius vel ſuæ Reipublicæ perniciem fraudolenter moliretur. His etiam artibus duorum Spartæ Regum animos diſcordes Lycurgus fouebat, ſtatuitque, vt mittendi ad exteros Principes Legati è duabus æmulis factionibus ſemper eligerentur, ne ſi concordes fuerint, facilè in Reipublicæ detrimentum conſpirarent.

Bodin. l. 4. de repub. c. 5. Plutarc. in vit. Catonis.

Apage inhoneſtas has artes, è quibus deteriora exoriri poſſunt incõmoda; hinc iure ab Ariſtotele & Diuo Thoma vapulat Lycurgus, cuius legationes idcircò frequentiſſimè improſperè ceſſerunt: in exploratoribus à Moyſe miſſis ad Chananeorũ regionem agnoſcendam hoc idem patefactũ eſt: ex eorum enim diſcordiâ, ſeditiones illæ pullolauerunt, & tumultus efferbuerunt, quos ſacri codices narrant: veritati ſanè ſatis conſonat effatum illud Dionis Chryſoſtomi, quod ſcilicet, niſi inducendâ naui remiſque agendis concordi ſimul animo nautæ conentur, naufragium patientur, & præceps omninò currus ille ruet, quem diſiunctâ vi reluctantes equi traxerint: frequentiſſimè enim fit, vt priuatis ſimultatibus, & æmulationibus mutuis ſuccenſi iniuſte ſibi adminiſtri repugnent, vt, in Ageſilao & Lyſandro, & inter Achi, & Achitophel experientia comprobauit. D

Ariſt. 2 politic. c. 7. D. Thom. de Regim. Princ. l. 4. c. 6. Num. 13. per tot. Di. Chryſoſt. orat. 38.

Licet autem Epiſcopo eiuſque ſacro regimini aliquatenus vtilis eſſe valeat Canonicorum diſcordia; cur tamen perniciosis hiſce artibus Chriſtianæ ſimplicitati aduerſantibus vtatur populorum Paſtor, Euangelij interpres, Apoſtolorum ſucceſſor, Deique adminiſter? ſuorum potius Canonicorum concordiam fouere tenetur Antiſtes; Dei enim erit, vt nihil vnquam mali è tanto bono in eum eriuetur; ex aduerſo autem pro comperto illud Canonici & Lithurgi omnes habeant, potiſſimùm ad eos ſpectare, vt voluntate & animo ſuo ſemper concordes obſequantur Antiſtiti, & in eius cogitationes conſpirantes eius authoritatem fulciant, obſeruantiam augeant, & ſi quæ ſunt maledicta & oblocutiones

in

in eum retundant; illud recogitent, quòd niſi cytharæ fides Cythatedi manu A flecti, vltroque agi patiantur, non dulci conſentu reſonat, ſed inſano ſtrepitu diſſonat: fortiſſimus Chriſti pugil, & Apoſtolorum ſucceſſor Ignatius hæc ſignificauit cùm diceret. *Veſtrum Collegium dignum Deo eſt cooptatum, conſentiatque Epiſcopo, vt cordæ ipſæ citharæ ita colligatæ concordi ſint charitate, cuius eſt dux & cuſtos Ieſus Chriſtus.* D. Ignat. ep. ad Trull.

In Ildemenſi Concilio, quod quandam etiam viuendi normam præſcripſit Epiſcopis, & ſingularem præſertim eis indixit erga Hyerarcham venerationem, & beneuolentiam, habetur, quòd ſi quis per ſummum dedecus repugnare his voluerit, ſe Satanæ dominio quodammodo ſubijcit, & Canonici nomen, quod Canonem ſonat & legem, iniuſtè vſurpat, cum ab Epiſcopo leges, & Canones traditos ſeruare contemnat. Hinc verò ſequitur, quòd ſi Canonici nomen exuerint, Canonicorum prouentus indignè recipiant, eoſque reſtituere teneantur. Conc. Ildemen. in reg. Canon. c. 5.

B

§. III.

Paræciarum Præpoſitis ab Epiſcopo euigilandum.

AEQVE etiam, & fortè magis, tùm Vrbis tùm Diœceſis Curionibus euigilet oportet Antiſtes: ad aſſiduam eos reſidentiam obſtringat, vt ſextæ Conſtantienſi Synodo, extremæ Lateranenſi, & Tridentinæ obtemperet, ad paſcua ſuo gregi tùm opere, tùm exemplo ſubminiſtranda, ad populum pro cuiuſque neceſſitate de Chriſtianæ fidei legibus inſtruendum, ad ſacramenta C piè diligenterque impertienda, de ſcelerum fuga, virtutis ſtudio, religionis amore, Conc. 6. Conſt. c. 8. Conc. Later. vlt. ſeſſ. 11. Conc. Trid. ſeſſ. 5. c. 7. de reform.

Verùm quia in ſuis Paræcijs Epiſcoporum ipſi vices tenent, eam ipſi proportione quadam Epiſcoporum imaginem præferant, quam nos toto opere Epiſcopis ipſis deſcripſimus, ad quos ſuos iſtos Coadiutores perficere ſpectat, vt illæ quas ipſi præ longinquitate paſcere, & cuſtodire Dominicas oues non poſſunt, horum operâ cuſtodiantur, & ſeruentur. Qua in re ſuæ Vrbis, & Diœceſis Parochos egregiè Theodolphus Aurelianenſis Antiſtes informauit, epiſtolam ad eos ſcribens, quam, vt infulis Aurelianenſibus redimitus ipſe fuit, ad eos ſcripſit. eius exemplar habes apud purpuratum Baronium eam recitantem. Baron. ann. 535.

Quia verò hic de Chriſtianâ Catecheſi tradendâ forte incidit ſermo, incredibile dictu eſt, quàm ſtudioſe in hac re ſe gerere debeat Antiſtes, vt à primis vitæ crepundijs pueri puellæque Chriſtianis legibus imbuantur, earumque ſcientiâ, & amore capti, Chriſtianam facilius pietatem induant, & indiſſolubili nexu amplectantur: ſi namque ea benè perceperint, quæ credenda, quæ ſperanda, quæ amanda, quæ fugienda, quæ demùm nobis in æternâ beatitate obtinenda, non D admodum difficile opus erit, vt his veluti fundamentis innixa pietas Chriſtiana in perfectam, & ſublimem molem attollatur.

Ad hoc igitur pium inſtitutum validè confirmandum, ea ſemper mihi mens fuit, vt Epiſcopi non tantùm in Ciuitatibus, & frequentioribus Oppidis adminiſtros; & operarios eligant, quorum ſtudio, & labore pro loci, & temporis opportunitate diligenter illi dent operam; ſed inſuper, vt ipſimet Paræcias alternatim inuiſentes, non illi tantùm perſonaliter adſtent, at etiam, ſuâmet voce, ſuo labore, ſuo ſtudio, & opere ad illud incumbant, interrogent, doceant, explicent, & concurrentes turbas impertitis etiam præmijs alliciant, & trahant. Celeberrimum hac in re Nazianzenum Gregorium imitentur, qui, narrante Nicephoro, rudes populos per Pagos, & Caſtellâ Chriſtianâ Catecheſi docebat; quin ipſummet Apoſtolum imitentur, qui de ſe non ſine piâ quadam ſuperbiâ Nicef. l. 11. c. 17.

1 Cor. 3. 2. Amb. Theophil. Anſelm. & Th. ibi. Ioan. Gerſon.

perbiâ iactabat. *Tanquam paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi*; hæc enim verba ad hanc ſententiam Sancti Magiſtri, Ambroſius, Anſelmus, Theophilactus, Thomas explicant, vt Magnus Galliarum Cancellarius Gerſon, qui non tam è concionibus è ſuggeſtu populo habitis, quàm à tradito pueris Catechiſmo, ingentem Chriſtianæ Religioni illatam ſuâ operâ vtilitatem aſſerebat; Quin ipſum Chriſtum Epiſcoporum ideam imitentur, qui in pueris inſtituendis accuratiſſimè, & amantiſſimè inſtruendis adeò oblectabatur, vt illud frequenter ore præferret. *Sinite paruulos venire ad me*. A

Marc. 10. 14.

De lege, & modo ſeruando, vt prauæ conſuetudines aboleantur, neque aliæ vel inter ſæculares recenter irrepant. B

Cap. LIII.

ILLVD etiam in Synodis, & viſitationibus maximè perquirendum eſt, vt ſcilicet prauarum conſuetudinum, quibus non tantùm Clerici, at prophani ipſi viri inficiuntur, licentia refrænetur; certè in his abolendis ignauus eſſe non poteſt Epiſcopus, quin ſuam ipſam ignauiam tanquam prauam conſuetudinem damnet. E duodecim enim morum corruptelis, quibus duodecim tanquam veriagis non commentitius Actæon, at Chriſtianæ Religionis corpus laceratur, eam etiam Diuus Auguſtinus recenſet, *Epiſcopus negligens*. Nulla ſanè negligentia excuſari eâ inutilius poteſt, quæ ſacri miniſterij vim eneruat & decus obſcurat; hoc autem maximè in eo verſatur, quòd tùm mala germina eradicentur, & infauſtæ arbores, quæ virulentam vmbram protendentes frugiferas & ſalutares plantas inficiunt & corrumpunt, penitus excindantur, tùm plantæ vtiles excolantur, & in infernas vires virtutum arces & pietatis propugnacula attollantur; Omnibus enim illud Hieremiæ Deus pronunciauit. *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper regna, vt euellas & deſtruas, diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* C

D. Aug. de ... abuſ.

Hiere. 1. 10

Dum in Chriſtianos populos profligandos & delendos tam vigiles Dæmonum acies excurrunt & graſſantur, indecorum nimis & fœdum in Epiſcopo foret, ſi in populorum ſalute eius fidei ſtudioque commiſſo comparanda deſes & ignauus dormitaret: luctuoſas cædes, quas in Chriſtiani nominis excidium intulit, otioſè ſpectare ipſi non licet, & ſicuti Philiſtæis occupatas olim Vrbes, Hebræorum dominio recuperauit Samuel, ſic, iuxtà Beati Dyoniſii Carthuſiani mentem, religioſi fortiſque Antiſtitis eſt, vt animarum prædam è prauis moribus factam, è Satanæ poteſtate ſtrenuus & inuictus eripiat. D

Ribaldin. vit. S. Aug.

Quin adeò egregiam in hoc nauauit operam Diuus Auguſtinus, vt non eas tantùm euulſerit, quæ iam inualuerant, ſed etiam, vt Carthaginenſes infulas induit, ad Aurelium eius Vrbis Primatem ſcribens eum admonuerit, ad omnes vites explicandas, vt errores aliqui abolerentur, quibus iam tota ea regio vitiabatur: Pari etiam ratione ad Theophilum Alexandrinum Patriarcham Diuus Hieronymus ſcripſit, vt ſuis epiſtolis Occidentales Epiſcopos admoneret, *Vt mala germina acuta ſuccidere falce non ceſſent.* Quòd ſi admodum in hac re pij omnes Epiſcopi deſudarunt, vtique omnium maximè recenti hac noſtra ætate Diuus Carolus enitus, innumeras prope vitioſas conſuetudines eradicans, quibus Ambroſiana Eccleſia affluenter exundabat: ex horrido ſquallidoque nemore, in peramœnum pulcherrimumque viridarium is eam immutauit, ſuæ diligentiæ exemplum tori poſteritati relinquens.

D. Hieron. ep. 71.

Verùm quià lubrica ſatis iſta res eſt, & in eâ frequenter vitioſa ſunt ipſa remedia;

Digitized by Google

A media; ex ingenti difficultate, quam in hominum regimine experimur, qui vt Diui Nazianzeni magiſtri ſententiæ adhærentes diximus, Ezechielis eo curru deſcripti, hominis, Aquilæ, Leonis, & Bouis indolem ſimul amplectuntur; ſolerter ſimul, & ſapienter tractanda nobis ea eſt, conſuetudines eas diſtinguendo, quæ iam inoleuerint, ab eis, quæ proximè, & recenter irrepunt. Ad has enim exſcindendas opus eſt, vt promptiſſimè ſollicitudo Paſtoralis accurrat, ibique ijs ſepulchrum aperiat, vbi ſibi iam facere cunabula; ad angularem Chriſti lapidem ſerpentes huiuſmodi in ſua infantia allidantur, *Beatus qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram*, ne ſi adoleuerint, virulenta proceritate in populos ſæuiant; ne ad pernicioſam porrigendam fęcunditatem praui germinis ſemen effundatur, ſtatim ac emergit, euellatur, & pereat. Scintilla incendium paritura obruatur. Si contemnantur errores, temporis auxilio grandeſcunt, & vaporum inſtar, qui ſolari virtute in ſublime rapti per Cælum horrendo mugitu infrementes vniuerſum totum infeſtant, & quatiunt, ſi negligantur, nullo amplius B remedio coercendi, licentiam augent, vireſque omnes eludunt. Quis illud è medicâ diſciplinâ effatum ignoret? *Principijs obſta, ſero medicina paratur.* Pſ. 136.

Exigua quidem rerum omnium exordia ſunt, ſed paulatim vomicæ inſtar ſerpunt, & augentur; quæ Pigmæorum inſtar enaſcuntur, Gigantum more grandeſcunt. Lutheri tam effrons impudentia, è ſcripto tantùm effluxit, quo indulgetias Romanâ à ſede impertitas inſano furore percitus miſerando ſtylo quatiebat; qoiâ vero celeri impetu eâ flamma reſtincta non fuit, ſed leuibus tantùm reſponſionibus ventilata, in hydram Lernæâ fœdiorem monſtrum illud ſe commutauit, cuius capita per totum ferè Septentrionalem orbem ſuum virus effuderunt.

De Religionis nonnullis ordinibus, qui olim ſpectatiſſimâ ſanctitate eſſloreſcentes, religioſâ labente diſciplinâ infęliciter clanguere, ſermonem habens Diuus Antoninus Florentinus Antiſtes noſtræ huic ſententiæ conſonat his verbis, *Præfatæ Religiones, quæ cum magno feruore, & vita ſanctimonia initium habuerunt, minima negligentes traditionum paternarum, in proceſſu temporis paulatim defluxerunt, & exinanitæ ſunt vſque ad fundamentum in eis, vota ſcilicet ſubſtantialia*; quia enim in prauis moribus initio euertendis deſides eorum Præſules fuere, qui leues videbantur, grauiſſimi poſtmodum erupere; eorum prauitas, aliorum probitatem extinxit; tenues & vix ſub oculi aciem cadentes punctiones ingentia vulnera reſerarunt, & primæ labeculæ totam inde religioſam veſtem occupantes, eam turpiſſimè commacularunt; aliquos inde Monachos egregiè Diuus Anſelmus admonuit, ne leues in ſe errores diſſimulanter reciperent; ex ijs enim tacitè illabentibus totus religioſus ordo tranſuerſum agetur. D. Anton. 2. par. hiſt. tit. 15. §. 2.

C

Quid tamen eſt, vt religioſis è Clauſtris ad hæc confirmanda venemur exempla, cum è noſtra vtique domo nobis ea abundè ſuppetantur! Quònam ea Chriſtiana probitas abijt, cuius ſplendoribus cæli inſtar Chriſtiana religio coruſcabat, ſæculi contemptus, morum ſanctitas, vitæ aſperitas, diuinæ legis exacta D obſeruatio, in humano commercio ſimplicitas, illibata fœminarum pudicitia, Chriſtiana charitas quo? quònam morum ille candor abſceſſit, quo Tertullianus ab Idolorum cultoribus Chriſtianæ fidei ſectatores ſecernebat? opibus primùm irretire ſe chriſtiani cęperunt, & pecuniarum amore feruęſcere: quia vero leue admodum hoc Præſulibus videbatur, nec in eo extinguendo vllam operam dederunt, è diuitijs ad delicias, è delicijs ad luxum, è luxu ad libidines, ad diſcordias aliaque ſexcenta incommoda, quibus tota nunc Religio miſerandâ lue vitiatur; neglecta in ſuis crepundijs auaritia, eam Apocalypſeos fęminam repræſentauit, quæ in aureo calice vitia omnia fędiſſimè propinauit. *Et quia potus placere non poteſt, auri amor illicit ad bibendum*: ſic Ambroſius. D. Amb. in pſal. 2.

A

§ I.

DIuerſo veruntamen modo cùm illis conſuetudinibus nos agamus oportet, quæ iam vſu inualuerunt, totumque hominum animum occuparunt: primum igitur euitandus ſcopulus eſt, quo miſerè nonnulli illiduntur: hoc autem in eo verſatur, quód prauas eas conſuetudines putant, quæ in re cæteroquin indifferenti, alieni ab eo vſu ſunt, qui ſuis in patrijs, vel in alijs vrbibus adoleſcit; ſi corrigere ea quis velit, quæ nec Religionis candori, nec morum integritati aduerſantia, ideo ab aliquibus damnantur, quia laudabiliùs alibi exercentur, ingentem malorum ſegetem pariet, nullâ prorſus vilitate relatâ: è Diuo Auguſtino hoc habes, qui cùm olim à Ianuario Epiſcopo de non abſimili re rogaretur, cùm prius oſtenderit, nec fidei ſanctitatem, nec vniuerſæ Eccleſiæ morem vſu illo turbari: *Non enim quicquam eorum contra fidem, aut contra mores hinc vel inde meliores*, ſtatim ſubdit ipſe. *His enim cauſis, id eſt, aut propter fidem, aut propter mores, vel emendari oportet, quod perperam fiebat, aut inſtitui, quod non fiebat: ipſa quippè mutatio conſuetudinis, etiam quæ adiuuat vtilitate, nouitate perturbat: quapropter quæ vtilis non eſt, perturbatione infructuoſa conſequenter noxia eſt*. quæ omnia exemplo ſuo confirmat, dum Diui Ambroſij familiaritate vteretur: cùm enim nullum Mediolani die Saturni habere ieiunium Romano de more Diua Monica ſua mater experiretur, anxius per quàm erat, & incertus animi hærebat, an regionis conſuetudini adhærere deberet, an potius Romæ Religionis magiſtræ vſum proſequi; vt igitur hac de re Magnum Mediolanenſem Antiſtitem conſuleret, ſuum filium excitauit: interroganti Auguſtino reſpondit Ambroſius, ad vtrumque ſe indifferenter compoſitum animum habere, & quod optimum viſum ei fuiſſet, opere præſtiturum: hinc addidit; *Cum Romam venio, ieiuno Sabbato; ſic etiam tu ad quam fortè Eccleſiam veneris, eius morem ſerua, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi*: ad hanc ſententiam matri ſuæ enunciatam, adeò eam acquieuiſſe Diuus Auguſtinus narrat, vt illam pro cæleſti oraculo haberet; hinc eas contentiones increpat, quibus è ſpecioſâ aliquâ ratione Præſules aliqui populos vexât & turbant, in eorum conſuetudinibus immutandis. Nouitates igitur omnes euitet Epiſcopus, & ea tantùm coercere contendat, quæ citrà conſcientiæ ſuæ reatum pati nullatenus valet.

D. Aug. ep. 118. tom. 2.

B

C

Sicut autem prauæ conſuetudines fortiter, ſic etiam prudenter ſunt eradicandæ: falcem, quam ad eas reſecandas arripit & vibrat pietatis zelus, prudentiæ virtus attemperet, vt cæleſtem agricolam imitemur, qui lolio vireſcenti ad tempus parcens, opportunè meſſem expectans illud eripuit.

Opinio quædam non leuiter Chriſtianæ Religioni difformis Alexandriæ inualuerat; de Theophilo eius Vrbis Patriarcha conquerebantur aliqui, quod in tam prauo germine euellendo dormitare videretur: optimè tamen ipſe indicauit non ſe ſomniculoſum fuiſſe, ſed prudentem, & curſorum inſtar, vt celeriori curſu præſtaret, moram illam impendiſſe; opportunitatem etenim nactus, fortiter tantum opus inuaſit, & fœliciter expediuit: ipſi igitur gratulatus Diuus Hieronymus ait. *Dolebamus te nimium eſſe patientem; ſed vt video, exaltaſti manum diù & ſuſpendiſti plagam, vt fortiùs ferires*. D

D. Hier. ep. 70.

Quoſcumque ſimul errores paſtoralis ſollicitudo deteſtatur, ſed non omnes ſimul prudentia aggreditur, vtpote quæ ineluctabiles eorum vires agnoſcit, & ad exuendos veteres mores aſperè & acerbè gentes adduci: eos igitur ſingulatim petit, & ab eo incipiens, cuius facilior victoria eſt, ad omnium paulatim palmas capeſſendas accedit; hoc ſanè modo Auguſtus Romæ conſuetudines correxit, teſte Dione. *Non omnia ſtatim vti decretum erat executus eſt, veritus ne parum ſuccederet, ſi ſimul homines transferre, & inuertere vellet: ſed quædam ex tempore, quædam reiecit in tempus*. Authoritatis vis & Præſulis voluntas ad populi diſciplinam coercendam ſatis non eſt, niſi prudentiæ arbitrio ipſa operis executio proferatur. Poſteros omnes & Principes egregiè hoc Plutarchus edocuit

his

his verbis. *Ergo ciuium mores, potentia, ac fide inſtructus formare, ſenſim eos ad* Plutarc. in
A *meliora ſubducens.* præcep.

In Lernæâ Hidrâ funditus exſcindendâ irrito labore deſudabat Hercules; ad Reip. ge-
vnum enim caput eius reciſum ſeptem alia pullulabant, & prodigioſè fœcunda rend.
ex ipsâ cæde vires, ex ipſis vlneribus arma ſibi aſſumebat; ſapientia virtuti coniuncta victoriam dedit. Vitioſa conſuetudo in Hydrâ deſignatur; vt igitur eam exſcindas, nec ſolâ virtute vtaris, nec omnia ſimul eius capita inuadas; dexteritate, induſtria, & temporis opportunitate flectendum regimen eſt; vt enim Cic. ad At-
Romanus Orator ſapienter aſſeruit, *Temporibus parere omnes politici præci-* tic. l. 22.
piunt. ep. 50.

Nauarchum Antiſtitem eſſe, cuius manu Eccleſiæ nauicula per æſtuantes ſæculi fluctus adducatur, quis neſciat? an non igitur imperitus ille nauticæ magiſter eſſet, qui in obluctantium ventorum robur vela explicaret, & vt celeriùs portum appellat, naufragio ſe inconſultus objiceret? vela potius nunc expli-
B cans, nunc contrahens, nunc iſtuc, nunc illuc conuertens, tempori cedat, & longiori quidem viâ, ſed tutiori finem ſuum aſſequatur. Pium ſimul & ſapientem Thomam Morum de hoc audi. *Neque enim cauti & ſagacis viri eſt cum periculo* Tho. Mor.
velis, remiſque portum petere, quem commoda velificatione aſſequi poteſt. Nec rur- in Vtopia
ſum prouidi eſt Naucleri commoto procellis & tempeſtatibus mari, naufragium potius li. 1. ſub.
excipere & ſubire, quàm obliquis curſibus periculum deprecari. fin. 2. Cor. 1.

Præ cæteris orbis Vrbibus Corinthum diligebat Apoſtolus, vt ex epiſtolâ conſtat ad eius ciues ſcriptâ; ſummopere ad eos redire exoptabat, vt in diuinæ fidei legibus ſuarum concionum ardore validiùs ore inflammaret, & inde Macedoniam peteret; ad aliud tamen tempus hoc ipſe opus diſtulit, & viam aliam Macedoniam verſus capeſſens, à Corinthi Vrbe diuertit non aliâ de cauſa, niſi vt ipſe iuratus affirmat, ne in eos ſuppliciorum acerbitate ſæuire cogeretur, d. c. 1. n. 23.
Teſtem inuoco Deum, quia parcens vobis non veni Corinthum. ex eo enim quia, vt D. Chriſol.
C docet Chryſologus, ad emendationem difficiles & imperitos eos agnoſceret, hom. 3. in 2.
noluit eos inuiſere, ne excommunicationis arma inutili conatu vibraret; *Timeo* Corin.
ne forte venero, non quales volo inueniam vos, & ego inueniar à vobis, qualem non 2. Cori. 12.
vultis: Sic de ſe Paulus. Ingens erat tunc temporis intemperantia, qua rixas 20.
inter & libidines Corynthij æſtuabant; eos igitur ad ſuas monitiones, ait Diuus D. Tho. in
Thomas, *ipſe ſciebat eos incorreptibiles.* O ſanè egregiam Nauarchi dexterita- 2. Cor. c. 1.
tem; vides, vt obliquâ velificatione & ſapienter productâ mora expectet vt tem- lect. 5
peſtas elangueat, & tranquillitati fluctu reddito, faciliùs & ſecuriùs portus exquirat ingreſſum?

Quàm benè hinc Præſules edocentur, vt nempè ſicut eorum poteſtatis eſt vitioſas conſuetudines euertere, ſic etiam ſapientiæ ſit, adhortationibus primùm & precibus, inde minis vti, & ſi irrita hæc omnia fuerint, ad validiora alia adhibenda, opportunum tempus arripere.

Apoſtoli veſtigijs adhærere quàm benè Auguſtinus nouit; cùm enim Monia-
D les aliquas ſuæ Diœceſeos priſtinæ ſeueritatis diſciplinæ reddere meditaretur, & è muliebris impotentiæ impetu, quo ſuam Abbatiſſam inuaſerant, eiuſque regimen conſtantiſſimè recuſabant, inutiliter ceſſura omnia perpenderet, epiſtolam ad eas interim ſcribere decreuit, non illi imparem, quam Paulus ad Corinthios ſcripſit; quia tamen proximo capite de his inſtituendos ſermo eſt, id tantum nunc indicaſſe ſufficiat.

§. II.

VErùm ſi placida leuiaque remedia inutiliora fuerint, ad validiora porrigenda accedere Antiſtes debet, nec ferro ignique parcere, vt vulnera obducat, æternumque excidium auertat; Diuini furoris fulmina Aſtræa manu torqueat, ſuperbamque Babelicæ turris molem euertat, ad humilitatem venera- Sup. c. 28.
tionemque Deo comparandam; ſed de his ſuperiùs, ni fallor, ſatis. & 33.

Ante-

Antequam tamen hæc, quæ verſamus, abſoluantur, diluere & explicare aliqua A
placet magni momenti, ne difficultatis nexibus Præſules irretiantur.

Inter Beati Thomæ Villanouani geſta narratur, quòd cùm compertum ſatis ipſi eſſet in Valentiæ Vrbe plurimos eſſe; qui concubinarum obſcœnitate polluerentur, increpare acerrimè in concionibus vitium adeò fędum cępit; tum inutilem verborum correctionem agnoſcens, minatus inſuper eſt edictum ſibi euulgandum, quo diras aliaque ſupplicia in eos infligeret, & reos omnes ſibi perquàm notos aſperrimè mulctaturum; perſpectâ demùm plurium contumaciâ, imprimendum ſtatuit edictum, excommunicationum fulminibus obarmatum; cùm verò ei ſignificarent aliqui, quòd cùm eius vitij fęditate Dynaſtæ proceresq; plurimis pernicioſum, quàm paucis ſalutare, piè ſimul, ſapienterque reſpondit, quòd ſi emendationis indicia animaduertiſſet, excommunicationum illarum aſperitatem emolliuiſſet, earumque pœnas retardaſſet: hinc factum, vt è ſordibus illis non pauci emergentes, vitioſam conſuetudinem omninò reſcinderent. His ea confirmantur, quæ huc vſque nos expendimus. B

Sed animaduerſione ſingulari libranda hæc alia ſunt; cùm enim Diuo eidem Præſuli ab eius adminiſtro ſignificaretur, perdoctum quendam Theologiæ magiſtrum non leuiter offenſum ex edicto impreſſo quidem, ſed non vulgato, & diſertè pronunciaſſe, læthali peccato ſe Antiſtitem onerare, è tot obſcœnitatum diſſimulatâ permiſſione, reſpondiſſe fertur, piè quidem hæc ab eo Theologo proferri, *ſed non ſecundum ſcientiam*; tùm Gratiani decretum iuſſit afferri, & ex eo Canonem excepit è Diui Auguſtini operibus hauſtum, vbi tam illuſtris Doctor alienus ab eo videtur eſſe, quòd in populum aliquem inueteratâ aliquâ prauâ conſuetudine inquinatum, excommunicationes & interdicta euaginentur, ſed potius precibus & concionibus laborandum; verba eius hic placet afferre. *Non poteſt eſſe ſalubris multis correptio; niſi cum ille corripitur, qui non habet ſocium multitudinem; cum verò idem morbus plurimos occupauerit, nihil aliud bonis reſtat, quàm dolor & gemitus, vt per illud ſignum, quod Ezechieli ſancto reuelatur, illæſi euadere ab illorum vaſtatione mereantur. Re verâ ſi contagio peccandi multitudinem inuaſerit, diuinæ diſciplinæ ſeuera miſericordia neceſſaria eſt: nam conſilia ſeparationis & inania ſunt, & pernicioſa, atque ſacrilega, quia impia, & plus perturbant infirmos bonos, quàm corrigant animoſos malos. Turba autem iniquiorum, cum facultas eſt in populis promendi ſermonem, generali obiurgatione ferienda eſt; maximè ſi occaſionem, atque opportunitatem præbuerit aliquod flagellum deſuper Domini, quo eos appareat pro ſuis meritis vapulare.* Ex his ſanctus Antiſtes ſtatuit, ſatius fore, ſi Proregis etiam auxilio implorato, ſuauiter blandèque ſe gerens eos aduocaſſet, & priuatâ admonitione correxiſſet, quàm ſacra iacula torquere paucis vtilia & plurimis pernicioſa: ſanè Diuus Auguſtinus prudentiâ æquè ac eruditione clariſſimus, ebrietàtis vitium è Carthaginenſium Ciuium animis euellere nunquam potuit, & ludi conſuetudinem è ſuâ Antiochenâ Diœceſi remouere nullatenus valuit Diuus Chryſoſtomus; qui tamen ab interdictis & ſacris diris infligendis prorſus abſtinuerunt: intelligebant enim ſapientiſſimi viri, imprudentis eſſe, ſi ad vulnus curandum vulnera acerbiora aperirent, illiſque odio eſſent quorum ſaluti proſpiciunt: demum ſubdit, fęliciſſimum ſe fore, ſi tantorum virorum veſtigijs adhæſiſſet. D

D. Aug l 3 c. 2 contr. ep. Parm. & c. non poteſt. 32. 23. q. 4.

C

Hæc autem verba ſicuti mihi ſuadeo eâ mente à pijſſimo Antiſtite fuiſſe pronunciata, vt ad poſtremum omnium medicamentum excommunicationes & interdicta ſeruaret, vt faciendum nos ſuprà docuimus, ſic etiam, ſi vt ſonant, intelligantur, Eccleſiaſticæ diſciplinæ virtutem eneruant, cumque tum clauium, tum gladij vſum, quo Chriſtus Dominus eam obarmauit eidem eripiens, temerariam Vicleffi inſaniam foueret, qui per ſummam impudentiam poteſtate alios coercendi ſacros Præſules ſpoliauit, & quàm plurimos tùm ſupremos Pontifices, tùm minores Antiſtites damnaret, quorum ſapientiâ non plures tantùm rei, ſed frequentiſſimæ vrbes interdictę & dirarum fulmine fuere perculſæ; ſi verò Diuus Auguſtinus in ebrios eas infligere recuſauit, quis neſcit ebrietatem à ſua naturâ peccatum læthale non eſſe, præſertim vbi eius conſuetudo inualuerit, vt nunc in Ger-

Germania inualeſcit, præterquàm quòd eã hic à Beato Thoma indicari epiſtolam A arbitror, quam Diuus Auguſtinus tunc temporis non Epiſcopus, at Presbyter ad Carthaginenſem Primatem ſcripſit, ebrietatis vitium damnans, quod in Carthaginenſi Vrbe, non in conſuetudinem tantùm, ſed in naturam ceſſerat; ad hoc igitur eradicandum optimè ipſe docebat excommunicationum vim imbecillem & inualidam fore, imo eas vt ſuperſtitioſas & quaſi iniuſtas ab illis gentibus contemnendas. Cæterùm in aliâ epiſtola, quam ex eodem Auguſtino ſuperius indicaui, ſatis clarè innoteſcit, quàm arctè ad morum corruptelas abolendas & ad pernicioſa dogmata ſuffocanda obſtringamur. ſic pariter de ludo philoſophari decet: hic enim ex ſe indifferens eſt; præterquam quòd Diuus Ioannes Chryſoſtomus nullâ excommunicationum infligendarum authoritate præſtabat cum Antiochiæ non Epiſcopus eſſet, at ſolum Presbyter & Concionator: cum verò Conſtantinopolitanis Inſulis exornaretur, totaſque vires ſuas exereret ad feſtiuos ludos remouendos, quos ad Templi aſpectum, cum ingenti ſacrorum B perturbatione circà Eudoxiæ Cæſariſſæ ſtatuam populus geſtiens clamoſiſſimè celebrabat, vt vi Apoſtolicâ populi peruicaciam edomaret, interdicta ſtrenuiſſimè euulgauit, licet eorum pondere adeò Cæſariſſæ odium in ſe exaſperari animaduerteret, vt quæ olim in exilium eum ablegarat, tunc ferocior ei mortem minaretur.

D. Auguſt. ep. 64.

Quicumque ne populi odium ſubeat, & tumultus moleſtiaſque euitet, prauas conſuetudines aggredi timet, & in eas interdicta vibrari recuſat, Diuum Cæleſtinum Pontificem audiat, nos admonentem, ne populorum inſanæ voluntati obſequimur, nam, *docendus eſt populus, non ſequendus.* Baron. ann. 429.

Immeritò quidem de aere tellus quereretur, quòd eius inclementiâ & ſæuitiâ interdum male habeatur, cùm materiem emiſſis vaporibus ei ipſa ſuppeditet, quibus eius elementi ſerenitatem perturbans in grandinem & fulmina immutatis immaniter poſteà verberatur. Interdicta & diræ tonitrua quidem & fulmina ſunt, quibus improbi feriuntur: hæc autem iis tantùm vaporibus componuntur, C quos flagitiorum & ſcelerum ſordes effundunt.

Quod ſi dixeris, ex interdictorum vulnere non ſalutem, at damna in populos deriuari, non Antiſtitis pietati, ſed populi nequitiæ tribuendum hoc eſt, cuius improbitate fit, vt ipſa mei medicina ſit venenoſa; cæterùm ſuæ dignitatis vi Antiſtes premitur, vt Dei honor eluceſcat; eoque pretio omnibus habeatur, quo maximè decet; eadem aquâ, qua defatigatus ceruus reficitur, è ſuâ improbitate ſerpens enecatur: Solis eodem calore molleſcit & flectitur cera, ſimulque obduratur & rigeſcit lutum.

Cùm Theodoro Athenienſi ſignificaretur, non paucos eſſe, qui eius doctrinâ deteriores euaderent, ſapienter reſpondiſſe refert Plutarchus. *Id aliorum vitio accidere, qui doctrinam ipſius ſiniſtra exciperent, cum ipſe dextrà porrigeret.* Accommodatiſſimum hoc noſtris rebus eſt. Rorem non ideò cælum retinet, quia venenum ex eo componit araneus; ſatis ei eſt, vt mel ex eo apes, conchæ mar- D garitas efficiant; non ideò mel ipſum minoris pretij eſt, quia ægrotantium palato deſipit; non ideò inutile facis lumen effulget, quia in eo papilio obcœcatur, & licet ad ignem, quem Solari ex orbe Prometheus abſtulit, barbæ decus amiſerit Satyrus, quis eius pretium & decus inficietur? ad animæ ſalutem interdictum infligitur, non ad mortem. Cum ab ingreſſu Templi ſacrorumque communione Theodoſium Cæſarem, vnà cum Cæſareo exercitu Diuus Ambroſius prohibuiſſet, commendatiſſimus omnibus fuit, & bellicoſo Cæſari totique populo fuit admodum ſalutaris; quoad vſque vniuerſum orbem Sol illuſtrauerit, Sole ipſo illuſtrius Diui Ambroſij nomen per totum orbem effulgebit.

Plutar. l. de tranquil.

Tantùm hic mihi ſupereſt, vt ea, quæ è Diuo Auguſtino, Diuus Thomas afferebat, diluam, & explicem: Parmeniani Donatiſtæ nefarij proteruiam Diuus Auguſtinus eo loco retundit, & quendam Apoſtoli ſermonem perperam & malignè ab eo ſycophantiâ explicatum ſolidè pièque declarans, ait inutiles & pernicioſas futuras excommunicationes in eos, qui ebrietati dediti maximam Africæ partem occupabant; facillimè etenim in ſeditiones & tumultus improbi

illi exarſiſſent, & eorumdem violentia vexari non leuiter probi fuiſſent, quod maximè à Parmeniano exoptabatur; dilucidè ex eiuſdem Auguſtini exemplari hoc habetur, eiuſque mentem vnanimi ſuffragio ſic Canonum & Theologiæ Magiſtri interpretantur. Quandocumque igitur diſcrimina hæc non aſſurgant, ex eodem Auguſtino admonemur, quòd *non dormiat ſeueritas diſciplinæ*: addit inſuper, quòd ſi Antiſtes tranquillitatem Eccleſiæ ſeruans ab interdicti virtute exerendâ ſe abſtinet, alieno ſe peccato excuſare non valet, ſed ſuamet ignauiâ damnatur. *Non alieno modo peccat, ſed ſuo: ipſa quippe in tanta re negligentia, graue malum eſt*: totum inde ſermonem his abſoluit. *Et quis adhibendus ſit modus temporaque ſeruanda, ne pax Eccleſiæ violetur, in qua maximè tritico parcendum eſt; ne ſimul cum zizanijs eradicetur, quod in præſentia eſt neceſſarium, differimus.* A

Turrecr. in c. tolerandi 23.q.2.& in d.c. non poteſt alter de cenſur. diſt. 10.l.3.c.6.

Cùm bonâ igitur Villanouani Antiſtitis venia ad concubinarum amatores, nullatenus ea Auguſtini ſententia referenda videtur, & præſertim in Vrbibus Catholicæ Religionis candori ſtudentibus; tùm quia nullum è dirarum inflictione diſcrimen ſubeſt, tùm quia licet in ea Vrbe vel Diœceſi plures hoc vitio laborent, nunquam in ipſum poſſent euolui, cùm fieri plerumque non poſſit, vt potior ciuitatis pars hoc ſcelere impuretur. hinc potius fiet, vt commendatum probis omnibus erit, ſi tàm deformis conſuetudo ab eorum oculis euaneſcat. B

Quapropter, cùm Tridentina Synodus huiuſmodi obſcœnitatum turpitudinem luculenter explicaſſet, Epiſcopis præcipit, vt poſtquam ter eos admonuerint, in libidinoſos huiuſmodi viros interdicta vibrent, aliaſque pęnas euulgent: hinc in Synodis Epiſcopi omnes tanto operi euigilant, & eorum plurimi edicta etiam in eos enunciant, quibus adhærere Diuus Thomas volebat, & re ipſa Diuus Carolus Borromeus adhæſit, cuius edictum aptiſſimè hic mihi videtur inſerendum, vt omnibus tanti Præſulis virtus & pietas innoteſcat; tres enim dies ibi deſignat ad ternas admonitiones faciendas, poſt quas in fornicarias illas fœminas & viros Vrbis & Diœceſis Mediolanenſis excommunicationis horrendum fulmen intorquet. C

Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 8. de reform.

Act. Eccl. Mediol. p. 2.

EDICTVM CONTRA CONCVBINARIOS.

Carolus Borromeus miſeratione Diuina S. R. E. Tit. S. *Praxedis Presbyter Cardinalis Archiepiſcopus Mediolanenſis.*

P*Aſtoralis noſtri officij, ac vigilantiæ ratio poſtulat, vt qui noſtræ curæ traditi ſunt, eos, ſi qui ſunt, qui à recta & Chriſtianâ viuendi via aberrantes, in vitiorum ſordibus viuunt, ab ea improbitate ad meliorem vitam, ab iniquitate ad iuſtitiam, à peccatorum caligine ad lucem filiorum Dei reuocemus: itaque cum ad nos delatum ſit, nonnullos huius & Ciuitatis & Diœceſis homines ſuæ ſalutis oblitos, ſtatuto ab Eccleſia tempore non confiteri, neque ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumere; alios concubinatu, aut adulterio viuere; alios etiam à connubij conſuetudine receſſiſſe, ac ſæpe eos ſui officij monitos, ſalutaribuſque cohortationibus ad reſipiſcendum excitatos, in carnis operibus, non ſine grauiſſimâ aliorum offenſione & maximâ ſalutis ſuæ pernicie longius progredi. Hos præterea pro noſtra paſtoralis muneris dignitate, vt quantum in nobis, eſt oues aberrantes ad ouile compellamus, & in viam virtutis, vnde digreſſæ ſunt, reuocemus, omnes Mediolanenſis huius & Ciuitatis & Diœceſis, tam fœminas, quam mares, qui proximo ſuperiori Reſurrectionis Domini Paſcha confeſſi non ſunt, aut ſacroſanctæ Euchariſtiæ Sacramentum non ſumpſerunt, quique matrimonio coniuncti Sanctiſſimo hoc neglecto Sacramento, connubij conſuetudinem abſque Sanctæ Matris Eccleſiæ iudicio atque authoritate dimiſerunt, hos omnes, tum concubinarios etiam ac adulteros, ſiue laici, ſiue Clerici, cuiuſuis etiam dignitatis ſint, vehementer in Domino requirimus, ac ſemel, iterum, ac tertio, trinaque hac admonitione præmiſsâ monemus, dantes duos pro primo, duos pro* D

A *ſecundo, duos item alios dies pro tertio, & peremptorio termino, vt ipſi ad ſex continuos dies, de ſuis peccatis confiteantur, confeſſique Euchariſtiam ſumant, certamque huiuſce rei fidem nobis faciant, ac qui matrimonio iuncti ſunt, à cuius conſuetudine, vt dictum eſt, ſe abduxerint, ad eam planè redeant; adulterique concubinarij, adulteræ & concubinæ, ſe ab ea peccati labe, mutuoque illa inter ſe praua conſuetudine, ac domicilij etiam vſu omninò remoueant. Hacque omnia in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, ac mandamus, cum pœna etiam excommunicationis latæ ſententiæ & aureorum centum, ac maioris minoriſque ſummæ, quam arbitrio noſtro pro delinquentium conditione reſeruamus, eamque omnem mulctam domui Sanctæ Mariæ, quæ dicitur del Soccorſo adiudicamus, publicà item pœnitentià, quam vt nobis expedire videbitur, iniungemus; alijs præterea pœnis ſacro Concilio Tridentino & Canonum iure conſtitutis. Quas nulla citatione, nullaque declaratione facta eos omnes & ſingulos quos diximus, ſtatim ſubijſſe declaramus, cuiuſuis generis ordinis, gradus, & dignitatis illi ſint, qui huic ſalutari noſtro edicto non paruerint.*

B *Idemque tibi N. proponimus, & dicimus. Confecto autem illo ſex dierum ſpatio contumaces omnes, ac ſingulos monemus, & citamus, vt primo iuridico die ſtatim ſequenti afferant cauſam, eamque interim probent, ſi quam probabilem habent, vel ſe habere perſuadent, quamobrem eos vel ipſorum aliquem condemnare, publicare, declarare, publicaque pœnitentia afficere, executioniſque denique mandatum nos relaxare non debeamus, vel Vicarius noſter Criminalis id efficere non debeat, & alij quibus nos hoc munus delegabimus.*

Volumus prætereà his noſtris litteris eorum vnumquemque ita teneri, ac ſi illi perſonaliter moniti, & citati eſſent, etiamſi hæ litteræ in cuiuslibet ipſorum domicilio lectæ, & relaxatæ ſint ab aliquo præſertim curiæ noſtræ Archiepiſcopalis publico nuncio, cui iurato eâ de re fidem omninò habebimus: Datum ex noſtris Archiepiſcopalibus ædibus, die 21. Auguſti 1566.

C De Seminariis, & Collegiis, deque Clero litteris imbuendo. Cap. LIV.

E Fundationum magnitudine molis erigendæ immanitas comprehenditur; è baſis proceritate, imponendi Coloſſi amplitudo colligitur, ex effuſo ſemine futuræ meſſis probitas, vel prauitas agnoſcitur: ſic propemodum, quæ
futura ſit adoleſcentia, indicat pueritia: egregiè enim Ariſtoteles ait, è rectâ Ariſtot. 2.
& bonâ pueritiæ inſtitutione, totam hominis vitam, totiuſque domus fęlicitatem Ethic c. 1.
ipſamque beatitatis æternitatem pendere. Mollis adeò ætas illa eſt, vt vel Angeli, vel Dæmonis effigiem facilè recipiat, receptamque ſemel diutius ſeruet;
D ſuffragante igitur Senecâ, *Educatio maximam diligentiam, plurimumque profutu-* Senec. l. 2.
ram deſiderat: facile eſt enim, teneros adhuc animos componere; difficulter recidun- de ira c. 28.
tur vitia, quæ nobiſcum creuerunt. Coccineo rubore perfuſas lanas, quis primæuo
candori vnquam reſtituat? Dei certè docemur oraculo, quòd adoleſcens iuxta D. Hier. ep.
viam ſuam, etiam cum ſenuerit non recedit ab ea, à quo ſuam fortè ſententiam 7. ad Letan.
Plato collegit. Educationis vim clariſſimè comprehenderis, cum è Diuus Am- Prou. 22. 6.
broſio, & e Diuo Alexandrino Clemente, duo ſatis conſideranda perpenderis. Plat. l. 4. de
Prauo aliquo horoſcopante ſydere naſcatur, proteruiam, & contumaciam ſan- Repub.
guine ipſo perfuſam gerat, ſi probe educetur, affectiones ſuas exuet, ferociam
indolis, & proteruiam voluntatis amittet. *Tantùm valet inſtitutio, vt vincat*
naturam, ſic Diuus Ambroſius; ad maiora etiam Diuus Clemens Alexandri- D. Amb. l.
nus procedit; nec enim tantùm prauitatem exuet, ſed ipſammet prauitatem in 2. de Abel
probitatem immutabit, & ſyluestris arboris inſtar ex amaro acerboque germine c. 1.
perdulces ſuaueſque fructus educet. *Educatio, & bona eruditio bonas efficit naturas*: E Platone aliud audiamus: Benigniſſimo Syderis aſpectu fruatur exo-

riens puer, illuſtri ſanguine, longoque auorum ſtemmate effulgeat, plenum
Amalthea cornu in eius ſinum effundat, præſtantiſſimo illuſtretur ingenio: quid A
rum è ſi à ſuæ vitæ crepundijs venenum lacti immiſcuerit vitium, eadem ipſa in-
genij, nobilitatis, opulentiæ ornamenta in ſui nominis deturpamenta conuer-
tentur, & nefandâ ſcelerum colluuione ſordeſcet. Do verba ipſa Platonis.
Plato in Eutyph. *Animas benè natas, & bono dotatas ingenio, malam vero nactas inſtitutionem, ex-
tremè improbas fieri cenſeo, magnaque flagitia & inſignem improbitatem è mala, non
vero è iuuenili natura, quam educatio deprauauerit oriri.*

Cle. Alex. l. 1. Pedag. cap. 5. Prouer. 22. D. Thom. Quæ de adoleſcentia Clemens Alexandrinus aſſeruit, de pueritia ipſa acco-
modatius fortè vſurpanda mihi videntur, quòd ſcilicet nutrix ea ſit, è cuius vbe-
ribus nutrimentum poſterior ætas ebibat atque grandeſcat. *Eſt nobis vber ætatis
ipſa iuuentus:* quamobrem in eâ Magiſter Aquinas fuit ſententia, vt virtutis ſtudio
tàm celeri greſſu ſtudere puer debeat, vt eodem ipſo temporis momento quo pri-
mùm rationis ei lumen innoteſcit, ſuum vltimum finem Deum complecti volun-
tate teneatur,

Plato in Eutyph. E Platone illud etiam habemus, quòd ſicuti in plantarum cuſtodia perſpica- B
ciam totam colonus impendit, ſic in pueris, tum pietate, tum litteris imbuen-
dis potiſſima noſtra diligentia eſt adhibenda, iuxtà legem genitoribus ab Apo-
Epheſ. 3. 4. ſtolo imperititam. *Educate illos in diſciplina & correctione Domini*: eadem igitur
menſura, qua eorum neceſſitatibus euigilare pro cuiuſque facultate tenentur, ad
ipſos etiam probè educandos inſtruendoſque obſtringuntur.

Quàm excellenter ſuas hac in re partes expleuit Rex Ezechiel, qui adhuc
morti proximus, Manaſſem filium Regnique hæredem ad pietatem excitare non
deſtitit: cùm verò ei ſignificaſſet Iſaias, irrita fore omnia ſua documenta, & à ſuo
interitu in quæcumque ſcelera filium temerè irrupturum, adeò vt effractis hone-
ſtatis repagulis, in ipſum Deum flagitioſus irrueret, eius Prophetas cruentâ
morte perimeret, elatâ voce præcepit moriturus Rex, vt Manaſſes tolleretur è
medio, potius eligens Regni ſucceſſore deſtitui, quàm regnantem in filio im-
Eccl. 16. probitatem aſpicere, cæleſti eâ ſententia fortè edoctus. *Vtile eſt mori ſine filijs,* C
quàm relinquere filios improbos.

Verùm proh miſeranda ætas! adeò enim nunc temporis in filiorum educatio-
D Chryſoſ. hom. 9. in ad Tim. c. 2 ne caligant, & dormitant parentes, vt licet toti ſint in optimo prædictorum cam-
porumque cultu, filiorum cultum nihili faciant, nulloque ſemine vel pietatis vel
eruditionis eorum mentes imbuant, adulteram poſteà meſſem colligendam;
pauperiem quidem ab eis excutere volunt, non ſcelera, vt oſtendant iuxtà Na-
D. Gregor. Naz. zianzeni mentem, *quia corporum ſunt parentes non animarum*: ad facultates alia-
que bona fortunæ amplificanda ingenioſiſſimi euigilant, vt opulentos filios mo-
rituri relinquant, cum tamen ad veras virtutum diuitias in eis congerendas ne
quidem cogitationem intendant; ingens adeo, nec tolerandum hoc Crati Phi-
Crates. loſopho viſum fuit, vt continere ſe non potuerit, quin pronunciaret, *Si licuiſſet,*
Plutarc. de Educ. liberis. *in ſummam Vrbis partem aſcenderem & vociferarem, quorſum ruitis homines, pro
comparandà pecunia veſtrum ſtudium facitis, & filiorum, quibus relinquenda eſt
nullam ſuſcipitis curam.* Plutarchus verò qui hæc refert, addit, genitores hu-
iuſmodi pares ijs eſſe, quibus maiori pretio ſunt calcei, quàm pedes; illis etiam
Hier. ep. 7. ad Letam. eos Diuus Hieronymus confert, qui pretioſiſſimis ex oriente margaritis vitra D
præponunt. O ſi cuique parentum eâ ſeueritate filiorum deliramenta exoluenda
Theat. vit. hum. 3916. eſſent, quà Seleucus olim exoluit, ſtudioſiores vtique in eorum educatione
elaborarent.

D. Chryſoſ. vitup. vit. monaſt. Huiuſmodi parentes ſceleſtiores ijs eſſe Diuus Chryſoſtomus arbitratus eſt,
qui filiorum ſanguine paternas manus inficiunt; ſi namque horum ſæuitie ani-
ma è corpore ſeiungitur, corpus illi ſimul cum animâ ad infernas pœnas enu-
triunt; ſanè Ethnicis ipſis hos eſſe deteriores Diuinus idem Spiritus docet.
1. Tim. 5. 8. *Si quis ſuorum & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infi-
deli deterior.*

Quin ex humanâ in ferinam naturam deſciſcentes, ipſiſmet ſæuiſſimis vrſis
deteriores ſe oſtendunt; hi enim, cum rudes & impolitos embriones ſuo fœtu
enitan-

Digitized by Google

enitantur, linguâ ſuâ veluti ſcalpro adeo in ipſis expoliendis, lambendiſque A deſudant, vt ſingulari eos tandem membrorum concinnatione & diſtinctione perficiant; cùm ex aduerſo in filiorum deformitate abolenda nullam patres curam impendant, nec ad eorum mores inſtituendos ſalutaribus monitis linguæ munus exerceant; in hos igitur Diuus Ambroſius aſſurgens ait, *Vrſa igitur partus ſuos ad ſui effingit ſimilitudinem, tu filios tuos inſtituere ſimiles tui non potes?* hinc ratio mihi innoteſcit, cur duo illi filij qui Elyſeum deridebant, vrſorum potius, quàm aliorum animantium ferociâ lacerarentur, vt nempè in eorum ſupplicio parentum deſidia damnaretur, qui Vrſis ipſis negligentiores probis eos informare moribus recuſarent. (D. Ambr. l. 6. excom. c. 4. — 2. Reg. 2.)

Addo è Sanctorum Hieronymi Gregorijque ſententiâ, lamijs ipſis, quæ omnium ferarum, quas Lybica Spelæa nutriant, ferociſſimæ ſunt, ferociores huiuſmodi genitores eſſe: ſi namque ad hominum deuoranda corda innatâ illæ credulitate feruntur, pijſſimæ tamen erga filios ſunt, vberibuſque porrectis lac B illis fœminarum more ſubminiſtrant; quid de iſtis dicendum, qui in educandis filijs, eiſque lac pietatis inſtillandum ignauiſſimi ſunt, & paternum nomen & munus obliti ſtruthionibus ſe conferunt qui Lamijs ipſis crudelitate præcellunt? cum enim ad viarum limites oua ſua effundant, ea non fouentes, ſoli obijciunt, vt emiſſo calore illis obſeruiens, pullos tandem educat ad vitam. Quàm benè Hieremyæ ore hos Deus obiurgat. *Sed & lamiæ nudauerunt mammam, lactauerunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto.* (D. Hieron. in cap. 4. 7. Iren. — D. Gregor. l. 19. moral. c. 15. & l. 33. c. 38. — Iob 39. 13. Thren 4. 3.)

§. I.

DEſtitutos igitur pueros fouere, ſuæque charitatis ardore eos calefacere, Epiſcopi eſt, vt pietate & eruditione conſpicui ad populorum lucem enaſcantur: nec acquieſcant, in primis tantùm Chriſtianæ fidei rudimentis eis im-C pertiendis, vt ſuperiùs, docuimus, ſed etiam ad pleniorem eorum inſtitutionem in Seminariis & Collegijs vel erigendis, vel excolendis induſtrij ſint & ſtudioſi: lex illa, quam in eorum cultu Patres ipſi corporei contemnunt, in Epiſcopis, qui Patres ſpirituales ſunt vim ſuam habeat adeò vt de ipſis etiam Clemens Alexandrinus illud pronunciet, *Verbum eſt omnia infanti, & pater & mater & pedagogus & alter.* (Clem. Ale. l. 1. Pedag. c. 5.)

Maximi enimuerò momenti hoc eſt, vt conſtanti nationes omnes populique ſuffragio aſſerant, Vrbium Prouinciarumque fęlicitatem in probatâ filiorum inſtitutione verſari. totius Reipublicæ baſim hanc Pithagoras appellauit. *Totius Reipublicæ fundamentum.* Ciues ſuos à plurimis ſtatuendis legibus auertebat Plato, cùm earum numero non indigerent, probi improbique abuterentur; eos potius adhortabatur ad pueros probatis moribus imbuendos; quam Platonis ſententiam Ariſtoteles diſcipulus approbauit. Spectatiſſimos decem è primarijs ſenibus eligebant Græci quos, *Sophroniſtas* Iamblicus vocat, quorum eſſet cenſoriâ virgulâ adoleſcentum & puerorum mores arguere. E Senatorio ordine D virum clariſſimum Lacædemones ſtatuebant, ad quem puerorum mores informare, & cum adhuc tractabiles ſunt, eorum propenſionem ad ſtudium virtutis accendere ſpectaret, quem ideo *Prædonomum* appellabant: ſed omium oculatiſſimi Perſæ, Xenophonte teſte, duodecim è nobilitatis flore prudentia ætateque venerandos deſignabant, quorum monitis & quotidiano labore in morum integritate rectâque politia ſeruanda inſtituerentur adoleſcentes. (Plato l. 4. Reip. — Ariſtot l. 2. Ethic. c. 3. — Iamblic. — Xenoph. de Repub. ced. Idem Xenoph. in Cyropedia.)

Quid hic de Traiano Cæſare? vt à quacumque ſui Imperij prouincia quinque millia adoleſcentum eligerentur mandauit, qui Romam miſſi publicis impenſis alerentur, vt tùm ſapientiâ tùm probitate inbuerentur. Verùm in Chriſtianâ Religione non è Delphica tripode, non in Sybillæ cortinâ, non ex Ethnicorum diſciplina, ſed è Diuini Spiritus magiſterio Seminaria reperta fuere, vt ad eam ætatem Herculis biuio claram puer accedens, & ab eâ via deflectens, quæ ſpecie tenus efloreſcens ad interitum ducit, eam potius amplexetur, quæ an- (Vopiſc. in Prodr.)

guſto

Digitized by Google

guſto quidem præruptoque calle aſperâ, ad gloriæ tamen faſtigium, ad culmen beatitatis adducit, & vt adoleſcentes illi, qui ſacris parentum electione A deuouentur, optimâ magiſtrorum diſciplinâ educati pietate ſimul cum ſapientiâ ornentur, diuinis rebus ſtudeant, ſæculique illecebras aſpernari aſſueſcant: ad noſtram ſanè mentem retrò elapſis temporibus loquutus fuiſſe Vopiſcus videtur, *Nemo vnquam peruenit ad virtutum ſummum iam maturus, niſi qui puer ſeminario virtutum generoſiore concretus inclytum deſignauit.* Quot nam ex ijs ſunt qui paupertatis anguſtijs coarctati, humi reperent, & ignoti iacerent, qui Seminarij cultu ſuo nomine orbem illuſtrant, Cælum attingunt; quia igitur cùm Cleante ad ſibi victum comparandum in haurienda aquâ totam noctem non liceat abſumere, vt poſteá in Chryſippi Academiâ diem totam impendant, Epiſcoporum liberalitate eorum neceſſitati proſpicitur. Inter obſcuri ſanguinis ſordes quot adamantes obuoluerentur, niſi Paſtorum benignitate è cæno illo detracti ad ornandum Chriſtianæ ſponſæ caput liberaliter attollerentur.

Cleantes.

Quot nam in patriâ domuncula, plebeis abiectiſque moribus ſe inquinarent, B qui in pia Seminarij aula ad vrbanitatem omnem, & probitatem expoliti aptiſſimi ſunt, ad ipſam nobilitatem nobilirandam? quot viuida elataque ingenia cultu deſtituta vepribus & ſentibus obſeſſa penè deficerent, quæ ſeminarij ſinu recepta ad magna quæque adoleſcunt, & leui labore adiuta in venuſtiſſimos flores in vberrimos fructus erumpunt, ſacris rebus, & populorum neceſſitatibus ſalutares: de his Dauidicum illud enunciari poteſt. *Plantati in domo Domini in atrijs Domini Dei noſtri florebunt*: vt enim Theodoretus explicat. *Agricolam habent Deum, viridarium autem Diuinum Templum.*

Sarſinenſem Præſulem Diuus Damianus commendat, eò quòd ſibi gratificaturus inopem adoleſcentem exceperit ad eum tùm litteris, tùm ſacris inſtruendum. *Planta in horto Eccleſiæ tuæ ſurculum, quem ab omnis humani adiutorij radice præciſum ſub vmbra miſericordiæ tuæ abſconditum mori vtique modo non permiſiſti, ne quem tuæ pietatis humor ad tempus ſeruat, æſtus poſtmodum veniens nimiæ paupertatis vrat.* ſic ille. C

D.Pet.Da. 4.ep.23.

Si Ciuicæ Coronæ munere ille donabatur, qui ciuem ab interitu ſeruaſſet, quantò nam æquiùs Chriſtianæ Reipublicæ coronâ illuſtrandus ille eſt, qui Seminarij operâ vrbes integras ab ignorantiæ fato, & nequitiæ ſepulchro educit, & vindicat? vt enim, teſte Aeliano, nullam aliam ſubactis populis Mytilenæ Reſpublica pœnam irrogabat, quàm ne pueri litterarum ſtudio vacarent: his namque artibus, vt in ſpelęa, & ſolitudines Oppida, & Vrbes frequentiores migrarent; ſic ſacri vel prophani Principes, Oratore Romano ſuffragante, vtiliores, & amantiores populis exibere ſe non poſſunt, quàm ſi ad populorum ingenia acuenda & expolienda, Gymnaſia aperiant, & Academias tanquam litterarum Aſyla omnibus patefaciant. *Nullum munus Reipublicæ afferre maius, meliuſue poſſunt, quàm ſi docere, ac erudire iuuentutem curent; his præſertim moribus, atque temporibus, quibus ita prolapſa eſt, vt omnium opibus refrenanda, atque coercenda ſit.* Socrates verò ijs, qui eum de Reipublicæ regimine reiecto increpabant, vt potè qui ad eam moderandam eſſet aptiſſimus, reſpondit, accomodatius & vtilius fore, ſi plures præceptis ſuis inſtitueret, quos ſibi præficere Reſpublica poſſet. D

Elian. l.7. var.c.5.

l.2. de Diuinat.

Querelas vtique ſuas coerceat Iſaias, quòd puerorum inſtitutores, & litterarum magiſtri in vrbibus deſiderentur. *Vbi eſt literatus? vbi legis verba ponderans? vbi doctor paruulorum*: vel vt ex Hebræa origine habetur, *vbi eſt numerator Turrium*; iam enim vndique ſeminaria patent, quibus tanquam turribus, & propugnaculis inſcitia nequitiaque ab vrbium ingreſſu repellitur. Præſules ſuos iam deſignauit Deus, vt ad has Turres implendas, & muniendas pueros aduocarent, alumnos adducant: *ſapientia miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & mœnia ciuitatis, ſi quis eſt paruulus veniat ad me.*

Iſa. 33.18.

Prou.9.3.

Quid igitur mirum, ſi Seminariorum erectione ſtatutâ, & multiplici prærogatiua ijs inſignitis, Tridentinæ Synodi Patres è Conuentus loco dulci quadam voluptate delibuti exierint, & præ lætitia ſuaui quodam lacrymarum imbre

Conc. Tri. ſeſſ.23.c.18.

perfu-

perfuſi? inter eas lachrymas Chriſtianæ Religionis riſus erumpebat, eò quod
A vrbes ſuas validiſſimo quodam præſidio obarmaſſet,& plus ornamenti ex eâ lege ſibi comparaſſet, quàm vel è Babilonijs paludamentis vel è purpuratis Romanorum prætextis.

Epiſcopi igitur eſt, Seminarium ſibi vel erigere, vel ſeruare, & paternâ illud cuſtodiâ, beneuolentiaque fouere; Præfectos idoneos, optimoſque magiſtros illi præficiat,accommodatis legibus illud tueatur, quater, vel quinquies in ſingulos annos illud inuiſat, vt de regiminis formâ, de legum obſeruatione, de diſciplinæ rigore certiorem ſe faciat; Præceptorum, & diſcipulorum ardorem ſubmoueat, & adminiſtrorum authoritatem ſimul compeſcat: frequentes conuentus inſtituat, quibus de alumnorum operibus, moribus, virtutibus, progeſſu admoneri ſtudeat,inhoneſtos libros,& prophanas exercitationes ab eis amoueat, & præ cæteris contendat, vt Cathechiſmi, Synodi Tridentinæ, ſacræ Scripturæ Sanctorumque Patrum lectioni aſſueſcant, illud ſibi animo ſuadentes,
B quòd Tutelares eorum Angeli in ſuâ cuſtodiâ conquieſcât,eo prorſus modo, quo Diuus Gregorius Thaumaturgus de ſe ipſo ſuiſque condiſcipulis pronunciabat, ſuos ſcilicet Tutelares Angelos ſatis in eo requieſcere, quòd Origenis inſtitutioni, & magiſterio eos tradidiſſent, *Curam huic tradens Diuinus Angelus, hic fortaſſe conquieſcit; quia tradidit nos homini, qui omnem, quæ adhiberi poterat, prouidentiam curamque eſſet expleturus.* D. Gregor. Taumat. orat. de laudibus. Orig.

Hæc nos ſi præſtiterimus, præterquàm quód noſtri Sacerdotij explebimus vices, & ingentem nobis comparabimus mercedem diuinâ nobis munificentiâ impertiendam, ea etiam inſignis vtilitas emanabit, quòd plures noſtro vbere pueros lactauerimus, qui grandiori ætate ſucceſſores Epiſcopos adiuuare poſſunt, & tùm ſcientiâ tùm pietate ornati ſacram diſciplinam ſtrenuè ſeruabunt, & laborioſè porrigent, qui demùm vel Canonicis ſupplendis, vel populis moderandis,vel Monialibus inſtruendis ſufficienter & vtiliter inſeruient, ad ſacri nominis
C decus, ad Lythurgici ordinis maieſtatem, ad ſalutem denique populorum.

§. II.

De Litteris Clero inſtruendo.

IN Seminarijs tantùm & Collegijs ſiſtere Præſulis vigilantia non debet: alia etiam eorum alumnis comparanda ſunt litterarum exercitamenta, quibus ex illis egreſſi ſua ingenia exacuant, & aptiores ad alia maiora miniſteria gerenda ſe reddant; non vtique ſatis eſt,ſi Lithurgorum voluntatem ad virtutum amorem excitemus, vt ſuperiùs diximus, niſi etiam eorumdem intellectus ſcientiarum lumine illuſtretur, vt ad Domini vineam excolendam idonei poſſint eſſe adminiſtri; ad hoc enim maximè inferiora Sacerdotia referuntur, ſcilicet, vt ſupremo Antiſtiti ſuam operam in Eccleſiæ regimine præſtent, eo prorſus modo, In Pontific.
D quo ſeptuaginta ſenes à Moyſe deſcripti, & ſeptuaginta duo diſcipuli Apoſtolorum coadiutores præſtiterunt.

Scientiarum amorem in ſacris viris fouere nihil aliud eſt, quàm otium vitiorum omnium anteſignanum eliminare, Vrbem ampliſſimè exornare, ſacra omnia fulgore admirando illuſtrare,& nouam Deo ſobolem educare,cuiùs miniſterio templa, ara,ſacra,& diuina officia perfruantur.

Quàpropter præter ea quæ, tùm è ſacrâ Scripturâ, tùm è morali Theologiâ Primarij Templi Theologus ſolet è ſui muneris lege edocere,collationes aliquas earum litterarum inſtituere identidem domi debet Antiſtes iiſque perſonaliter adeſſe, vt earum exercitamenta maiori ardore ſubmoueat; has itidem à Vicarijs foraneis habendas,& eorum ſententias ad ſe mittendas curet, vt libratis à ſe vtrimque rationibus ſuum de eis arbitrium illis aperiat: maximæ hinc duæ vtilitates effluunt; tùm enim ipſimet Parochi & Curiones neceſſitate quâdam coguntur

coguntur

Digitized by Google

gunrur ad librorum lectionem habendam,eiſque ſcientias hauriendas, tùm quià ad populi conſcientias certiùs & melius inſtruendas & dirigendas eorum doctrinâ proſpicitur. Hæc ſanè, ſi neceſſaria ſemper fuere, maximè neceſſaria nunc temporis ſunt, cùm licet tot editis voluminibus lucidiſſimè materies hæc illuſtretur,& admirandâ voluptate illi perfruantur, qui ei addiſcendæ dant operam; perpauci tamen ſunt, qui ſeriò maturèque illi vacant, & è contra innumeri, qui nullo doctrinæ auxilio ſuffulti illam temerè inuadunt, & per ſummam audaciam periculoſa & grauiſſima pertractanda ſibi confidunt. hoc vtique quis non videat abſque ingenti populorum diſcrimine & pernicie exerceri non poſſe, eum ad animæ morbos curandos imperiti indoctiq; medici ſtatuantur, qui nec febrium vim, nec medicaminum robur agnoſcentes ineptiſſimi ſunt ad ſalutem vel ſeruandam, vel afferendam? ſanè iuxtà Doctoris Angelici mentem, qui ea, quæ ad ſuæ vitæ rationem ſpectant, ignorat, læthali culpa ſe commaculat; quod multò validiùs hac in re locum habet, quæ in animarum ſalute verſatur. A

D.Tho. 1. 2 q.76.ar.70.

Quod ſi Caroli Magni lege, vt in Cabillonenſi Conuentu habetur, decretum fuit, vt ſcientiarum omnium, & præſertim Theologicæ facultatis gymnaſia vbique ſui regni Epiſcopi aperirent, omnibuſque alijs ſuo ipſe exemplo præiuit, Pariſienſem, & Ticinenſem Academiam erigens, viriſque clariſſimis eas exornans; quanam erubeſcentiâ nos obruemur, ſi noſtra ignauia ſæcularis Principis diligentiâ damnaretur? B

Baron;ann. 813.

Quià tamen de ſcientiâ in ſacerdotibus, & Confeſſarijs requiſitâ abundè ſuperiùs egimus, agglomerare hic alia non placet: Vnum omittere nefas ſit, quòd ſcilicet ad litterarum amorem fouendum & excitandum perutile erit, ſi ſcientijs viri præſtantes amentur, & peculiari remuneratione pro cuiuſque dignitate habeantur: egregiè namque Symmachus ait. *Scimus bonas artes honore nutriri; atque hoc ſpecimen eſſe florentis Reipublicæ, vt diſciplinarum profeſſoribus præmia opulenta pendantur.* Admiratione illud excipiendum videtur, quòd ex annuis Indiarum litteris excepi, Sinenſium ſcilicet Regem pro cuiuſque ſcientia, & eruditione, præfecturas magiſtratus, & munera ſapientibus viris impertiri; hinc autem fiebat, nullibi magis bonarum artium cultum efflorеſcere, & ſcientiarum famam altiùs adhærere; adeò vt in tot Athænas, vrbes Regi illi ſubiectæ fęlici conuerſione immigrarent. C

Simmac l. 1 ep.73.

Ann. 1599.

De Monialium Cuſtodia.
Cap. LV.

NIL habet Chriſtiana Religio, quo magis ad pompam venuſtatemque debellato è Styge ſuperbiat, quodque glorioſius in Caluarij montis Capitolio tanquam ſuæ ſanctitatis tropheum explicet, & admirandum ſpectaculum Deo repræſentet, quàm ſacrarum Virginum inſtitutio; incorporeas etenim hæ mentes æmulatæ Angelicos mores induunt, & ſexus imbecillitate membrorumq; illecebris ſuperatis,in infernas acies acerrimum bellum animo ſtrenuiſſimo indicunt, victricique manu certamine aſſurgentes, ſæculi lenocinia voluptateſque laureato pede conculcant, rationi corpus, carnem menti ſubigentes; de his Diuus Damianus ſermonem habens ait. *Iſtæ ſexum, & ſæculum auſu validiore vincentes, ſpectabilem victoriam ab hoſtis antiqui feritate reportant. Glorioſa res, vbi tenera membra longiori martyrio conſtringuntur, & illius enervant fortitudinem, qui ſimilitudinem Altiſſimi concupiuit: Ad huius ſpectaculum pugna citò conuertitur ille miſericors intuitus, & tali potiſſimum victoriâ delectatur.* Eo illuſtrior, & ſpecioſior hæc victoria eſt, quò Cælo glorioſior, & Erebo ignominioſior, eo quòd (vt ea omittam, quæ Maſſilienſi in vrbe ad virginitatis laudem, & exemplum Diua Martha peregit) Corinthi ſuas primùm cunas habuerit. Eò in vrbe fœdiſſimis obſcœnitatibus infami, Apoſtoli ore excitæ virgines, ſuam corporis integritatem deuouerunt, & vbi turpiſſimæ Veneris nomini libido ſeruiebat, D

D. Per Da. ſerm 70. de dedic. Eccl.

ſub

ſub Auguſtæ virginis patrocinio ad Cæli gloriam Pudicitia militauit.

A Pretioſiſſimus omnium fidei Chriſtianæ theſaurus in ſacris hiſce virginibus Epiſcoporum amori, & ſolertiæ commendatur. Cæli eas dixerim gemmas, & candidiſſimas margaritas, quibus torquis in morem Cæleſtis Principis pectus redimitur: Quàmobrem Diuus Ignatius Apoſtolorum diſcipulus, & Anthiochenus Antiſtes, dum decem militium, quos Leopardos ipſe vocat, cuſtodiâ detentus, Romam Martirij ad lauream conſequendam adduceretur, tantâ dilectione ſacrarum Virginum nomen ſuo corde ſeruabat, vt ad Hieronem Diaconum, quem Vicarij loco Antiochiæ reliquerat, ſcriberet. *Virgines ſerua, vt pretioſa Chriſti monilia.* D.Ignat. ep.13.

Ad tàm ſpecioſi theſauri cuſtodiam fideliter habendam leuiſſima ſunt vel murorum repagula, vel ferrei cancelli, niſi Draconis Heſperidum inſtar totus oculeus ad eas Antiſtes euigilet, & Scythicum Griphem imitatus tam pretioſas gemmas cuſtodiat. Cherubim eum dixeris, qui flammeum gladium vibrans ab

B hoc terreſtri Paradiſo exteros arcet, & repellit.

Epiſcopalia cætera munera ad gregis plerumque fœlicitatem referuntur; ad Dei gloriam, cui ſacræ Virgines deſponſantur, vigilantia iſta collimat: cætera ſi neglexeris, cadis, ſi hoc, ruis. Quapropter Diuus Ioannes aureus, cùm prolixè difficultates omnes centuriaret, quibus Epiſcopalis cura obſidetur, dilucidè aſſerit, maximam, & acutiſſimam omnium in eâ vigilantiâ verſari, quod Deo ſunt Virgines ſacræ ſeruandæ: *ſed quod ad virginum curam ſpectat, tantò certè maior inibi timor ineſt, quantò virginitatis donum pretioſius, quantò virginalis grex cæteris regalior*; ad eas enim ſuperandas mirum dictu eſt, quot artibus Satanæ nequitia, & exterorum audacia obarmetur. Quod ſi vna tantùm filia innupta tantum ſollicitudinis ſuo genitori ingerit, quám moleſtus Epiſcopi animo fuerit tantus virginum numerus, quem longè à ſuis oculis habet, & de quo tam arctam rationem reddere Deo tenetur. *At ſi Epiſcopi partes ſpectes multa certè ſunt, quæ illi virginis cuſtodiam difficilem, ſeu potius omni arte ſuperiorem efficiunt*, ſic idem aureus Magiſter. D. Chryſo. l.3.de ſacer.

C Profectò ità ſe res habet; ipſa enim Epiſcoporum diligentia frequenter ſæculi artibus perturbatur, eorum zelus imprudentiæ notâ ſignatur, & vigilantia pertinaciæ loco habetur; quidquid inſtauratur, vitij pugnâ deſtruitur, in religionem prophanitas aſſurgit, in cæli leges terræ audacia rapitur, eaque faciendi poteſtas nobis ſæcularium conatu coarctatur, quæ ſalutaria, & vtilia arbitramur, adeo vt ad rixas, & pugnas euitandas interdum paciſci ignominiosè cogamur. Quatuor præcipuè contentionum harum capita ſunt, quæ hic breuiter expendemus. Sanè tot nominibus illuſtris, & venerandus Diuus Carolus ad Tridentinæ Synodi leges Apoſtolica diplomata, & prouinciales ſuas leges in Monialium diſciplina coërcenda ſeruandas, tot tantaſque omnibus contradicentibus in ſe procellas irritauit, vt non ipſæ tantùm Moniales, earumque conſanguinei, ſed ipſemet vrbis Senatus à Decurionibus legatos Romam miſerit, ad eas prohibendas, quas ipſi nouitates vocabant, ſed re verâ ſalutaria erant earum morbis medicamenta. Hinc factum, vt ad indignationem euitandam, ſedandoſque vrbis æſtus ſe tantus Antiſtes temperaret, & tempori inſeruiret, Giuſſan. in vita S. Caroli l.2.c.7.

D ipſamque Pontificiam poteſtatem ad ſuam, quæ infirma videbatur, confirmandam aduocaret.

§. I.

A Primo iam ordiamur, è quo velut è fonte cætera alia emanant; quis ignoret, quod voluntario ſe carceri comittere, ſui vel ductum vel arbitriũ alienę voluntati ſubijcere, illecebras & ornamenta, quæ tam ardenter fœminæ depereunt, aſpernari, commoda quibus adeò ſtudent, vt paupertatis aſperitate crucientur, omittere, nuptijs & thalami voluptatibus, ad quas potiſſimum fœmina educatur nuncium remittere, vt earum loco ſuppliciorum aculeis corporis

mollitiem ferant,ab omninm commercio ſæculique ſolatijs abſceſſione voluntariâ remoueri, ardua omnium maximè ſunt, maximè aſpera, quibus humanus A animus exercere ſuam fortitudinem poſſit; non humanum at diuinum opus hoc
Ioan. 6,44.
eſt, non naturæ, ſed gratiæ. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum*; Præuenientis gratiæ eſt, puellam dulci quadam ſuauique virtute
D. Aug. ſer. 2. de Verb. Domini.
ad Religioſum cętum attrahere. Nec tamen dicendum eſt, à Deo aliquem vocari, niſi etiam eiuſdem Dei arbitrio finis verus deſignetur, & vtilia media conferantur. Non cuicumque vento danda fides eſt, & vt portum appellant, non cuiuslibet auræ virtuti ſe cautus prorera cõmittit; ſic propè non ſemper Deo noſtri animi motus tribuendi, non ſemper è Cælo ros fluit; lucem ipſam, tenebratum Princeps interdum induit, vt humanos oculos rapiat; pietas videtur, quæ moleſtia potius eſt, & quæ atræ bili vitiatæque capitis habitudini tribuenda eſſent, Dei voluntatem oſtentant, & Diuino ſpiritu ad pompam exornantur: Ioannis igitur ſententiæ hæreamus oportet, *Nolite omni ſpiritui credere: ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint*. Ad hoc autem peragendum inutilis prorſus eſt humana prudentia, prophanis tantùm rebus adhæreſcens; cęleſti potius ſapientiâ B vtamur, ad cuius lucem veluti ad lydij lapidis tactum certiores reddamur, an ſolidum & aureum, an inane & plumbeum Virginis cogitatum ſit, quo Diuino ſe mancipare obſequio, & ſæculi pompam aſpernari decreuit. Sicut igitur è Deo eſt, vt ad religionis clauſtra voceris, ſic etiam ex ipſo eſt, vt cogitationum vim roburque diſcernas. Diuinæ igitur ſapientiæ auxilium imploret Antiſtes oportet, vt ab inani ſolidum, commentitium à vero diſtinguat, & longa temporis morâ mentem, & conſtantiam exactè perpendat eius virginis, quæ Deo deuouere ſe poſtulat; aliorum quoque operam adhibeat, qui hac in re experti, eius finem, rationes, expendant; accommodatè in hanc rem cadunt duo
Ariſtot. 2. Ethic. 4.
ea, quæ ad moralis virtutis acquiſitionem neceſſaria Ariſtoteles cenſuit, hoc eſt vt primò quænam ſit ea virtus cognoſcatur, tùm iuxtà finem ad quem ipſa refertur, operemur.

D. Ambr. de virg. l. 3.
Illis Diuus Ambroſius reſpondens, qui conquerebantur, quod tenera nimis C ætate & immatura ſacræ virgines ſe Deo deuouerent, egregiè ait. *Non ego abnuo ſacerdotalis eſſe cautionis debere, vt non temere, puella veletur*: ne autem decipiatur quid ipſi faciendum? *ſpectet plane, ſpectet ætatem ſacerdos, ſed fidei, vel pudoris: ſpectet, & maturitatem verecundiæ; examinet grauitatis canitiem, morum ſenectam pudicitiæ annos animos caſtitatis: tamen deinde ſi matris tuta cuſtodia, comitum ſedula ſedulitas; ſi hæc praſtò ſunt, non deeſt virgini longęua canities; ſi hæ deſunt, differatur puella moribus quam annis: non ergo ætas reijcitur florentior, ſed animus examinatur.*

Act. Eccl. Medial. p. 1 tit. inſtr. monial.
Diuus verò Carolus, vt non tantùm earum mores, & propoſiti firmitatem penitùs intelligeret, ſed vt certior fieret, à Deo earum vocationem effluere, in Prouinciali Synodo ſtatuit, ne vlla vel ab Epiſcopo examinaretur, vel reciperetur à Monialibus, niſi per anni ſpatium tùm illi, tùm iſtis mentem ſuam aperuiſſet, Deo ſe in eo Cænobio, quod elegiſſet, deuouendi: eo autem anno ſtatuit, vt in ſingulos menſes eiuſdem Cęnobij Confeſſario ſuas noxas aperiret; poſtquàm verò plurium Monialium ſuffragio recepta fuiſſet, ornamentis omnibus reiectis vulgari veſte vteretur nec aliorum ſex menſium interuallo ſa- D cras poſſet veſtes induere, niſi Epiſcopi arbitrio vel citiùs, vel ſetiùs approbaretur,

Catech. Exemp. c. 7 ſc. 61.
Sed ingenioſior ea fuit diligentia, qua Edburgam Regiam puellam Angliæ Rex Odoardus eius genitor examinauit; cum enim adhuc illa infans eſſet, ad eius aſpectum proferri ex vnâ parte voluit Euangelij codicem, & non ſacratum calicem aliaque altarium ornamenta, ex aliâ torques, gemmas, annulos, totumque mundum ad muliebrem cultum accomodatum, tùm Pater Rex elige, inquit, ó filia quæ ex illis tuum fortius animum alliciunt; ad hæc puella muliebris mundi pompam oculo magnanimo, ſordium inſtar, deſpicata, altarium ornamenta peramanter excepta amplexa fuit. Plauſere his, qui aderant, & auſpicium futuri connubij, quòd cum Chriſto ſponſo initura poſtmodum erat ex

ijs

ijs deſumpſerunt, factis auſpicia reſponderunt; pietatis enim exercitationibus
A ſacriſque operibus conſtantiſſimâ ſemper mente adhærens, Patris animum ſuæ pietatis virtute coëgit, vt eius voluntati indulgens facultatem ei præſtaret, quòd ſacrum clauſtrum ingreſſa ſe virginitati dicaret, vbi poſteà vitam cum morte ſanctiſſimè commutauit.

Quia tamen ſacra Synodus tantum præcepit, vt Virginis voluntatem diligenter Antiſtes exploret. *An coacta, an ſeducta ſit, an ſciat quid agat, & ſi voluntas eius pia ac libera cognita fuerit, &c. liberè ei profiteri liceat.* Iam vſus increbuit, quòd leuis quæcumque diligentia, qua puellæ optimè ad reſponſionem instructæ voluntas requiratur; præterquàm quòd vel erubeſcentiæ vi, vel genitorum indignatione, vel ne leues & inſtabiles habeantur, plerumque à veritate animi diſcordes mentiuntur; mihi certè contigit, vt quandam examinarem egregij animi fœminam, vt è reſponſionibus traditis elucebat; non multo ab inde tempore ſignificatum mihi fuit, ſuæ matris hortatu, vnici filij amplitudinem, quam
B deperibat anhelantis, coactam fuiſſe, adeò vt eius vota ſolemni profeſſione ſuſcipere diù recuſauerim. Verùm Dei mortalium conſilia eludentis operâ factum eſt, vt ad mortis tribunal ea non mater at nouerca raperetur, eoque ſimul tempore adeò in Dei amore & obſequio Virginis animus efferbuit, vt Religioſam aſperitatem regijs ipſis delicijs præhabuiſſet; quo adhuc animo virtutis in via nunc temporis adoleſcit. Aliàs enim in primaria Italiæ Vrbe interrogationibus meis puella nobilis egregijs reſponſis conſonabat; at diſcordem à verbis animum ſatis ego neſcio quibus artibus exploraui; quapropter eam meo ſermone adeò circumduxi, vt dilucidè mihi animum ſuum aperiret, quo indicauit, ſe reluctanter ad dicandam Deo virginitatem cogi; quin ad hoc præſtandum turpi ſe quodam vinculo præpediri. Sanè è ſenioribus Monialibus quædam mihi aſſeruerat, Diuini Spiritus afflatu non virginem, ſed eius genitorem tactum fuiſſe.

Qui tamen exundantem hunc errorem coerceat, nullus eſt, eòque corruptela
C iſta deuenit, vt qui eam abolere contenderet, non mores tantum, ſed arbitria immutare velle videretur; conſuetudinem hanc, quæ iam in legem tranſijt, perturbare, tumultus, & ſeditiones in Vrbibus excitaret, quæ publico detrimento difficultatem quamcumque tribuit, qua puellæ è religioſâ vitâ arripiendâ retardantur: Hinc fit, vt cum exquiſitâ ſolertiâ, prudentiaque induſtri cogantur Epiſcopi procedere, vt ſimul ſuo ſatis muneri faciant, & contentiones, rixaſque euitent, quibus malum iſtud non reparatur, at potiùs augetur.

Quæcumque tamen ea ſint, inualida & imbecilla ſunt; cum enim elapſis retrò temporibus potiſſima ad hoc difficultas, è Parentibus eriuaretur, qui filiarum pietatem à Dei obſequio remouebant, quæ idcirco Antiſtitum patrocinium implorabant, vt diuino famulatui mancipare ſe poſſent, & ad Ambroſios, Tertullianos ſpectabat elucubratis ſcriptionibus certiores facere populos, quòd è ſacrarum Virginum numero nullum diminutionis detrimentum genus huma-
D num pateretur, & ipſa Oecumenica Concilia excommunicationum vibratis fulminibus genitorum huiuſmodi duritiem quatiebant, nunc temporis re penitùs immutatâ, communi tanquam lege receptum ſit, vt è multis filiabus, quæ domi habentur, ferè omnes perpetuo carceri Patrum ſententia addicantur, ne ſi nupſerint, maſculorum patrimonium aliò deuoluant: hinc à primis vſque vitæ crepundijs religioſæ vitæ ſermo ijs inſtituitur, & frequentiſſimè, imò ſemper ad earum aures vox ea *Monialis* illabitur, quod autem deterius eſt, cum religioſas eas velint, religioſis nequaquam moribus informant, & ſæpius, ne eorum mentem exacerbent, extortamque promiſſionem ſeruent, ea ſufferunt, quæ ſufferenda ne quidem in ijs eſſent, quæ ſæculo addicuntur; vel eas conſanguineis ſuis educandas in Monaſterio tradunt, quæ tùm tot artibus, tot lenocinijs, tot illecebris eas demulcent & rapiunt, tàm validè opum tenuitatem deſcribunt, quâ è coniugio penitus prohibentur, amplificant, vt vix ætatem illam ineuntes, quam Synodus Tridentina deſignat, religioſam veſtem efflagitent, cum tamen reſponderi illis opportunè poſſit, *neſcitis quid petatis*; cum enim non

Conc.Trid. ſeſſ.25.c.17 de Regul.

Matth. 20. 22.

Diuino Spiritui eas vocanti, ſed potius è ſuæ domus vtilitate parenti ſuo ipſæ inſeruiant, fortuitò operantes, nec ſibi pietatis finem adſcribentes, irreligioſæ, A & proprio amori ſeruientes, prauis cupiditatibus æſtuantes, nullâ orandi conſuetudine præditæ, nec à Deo vocatæ, cuius eſt, eas validiſſimis quibuſdam auxilijs roborare, fieri nullatenus poteſt, vt fructum è vitâ religioſâ percipiendum potiantur.

Hinc poſteà fit, vt tum ſibi, tum alijs moleſtiſſimæ ſint; ad obedientiæ cæteris ſuauiſſimę nomen perhorreſcunt; truculentam Megeræ ſpeciem paupertas illis exhibet, ſolitudo illis catena videtur, nec geſtientes Crucem ſuam ferunt, ſed repugnantes trahunt; quià verò infęlix hoc lolium Inferni Agricolæ manu in Aſceterijs diſſeminatum, frequenter longè maius frumento eſt, quod Cæleſtis Pater familias effudit, ex eorum incompoſitâ voluntate Monaſterij regimen pendet, cùm interim Monialium nil aliud illæ præferant, quam veſtem. Quanta hinc moleſtiarum ſeges in Antiſtitem aſſurgat, quis poſſet exprimere?

Contentiones & rixas, quas Moniales duæ regio ſanguine ortæ, Diuo Gre- B gorio Magno imperante, non in ſuis tantùm Cœnobijs, at in finitimis Prouin-
Baron. ann. 593. cijs excitarunt, Cardinalis Baronius referens, adeo vt opus fuerit ad tanti mali vim reprimendam Epiſcoporum Conuentum in Pictauienſi Vrbe colligere, addit, his recenter vti artibus Dęmonem ad Chriſtianam religionem lacerandam & fatigandos Epiſcopos, quibus grauiores plerumque ſunt pręnobiles huiuſmodi Irreligioſæ Moniales, quam tota ferè Diœceſis; illud etiam monet, incommoda hæc ex eo fonte emanare, quòd plerumque Parentum violentiâ reluctantes filiæ religioſæ vitæ tradantur, cuius anguſtias cum æquè ferre non poſſint, in huiuſmodi tumultus erumpunt ſibi & alijs permoleſtæ. Verum quidem eſt non illas deeſſe, quæ virtutem à neceſſitate trahentes arreptæ vitæ ſe ſe
D. Bernar. ep. 114. accommodant, & vnà cum veſtibus religioſos induunt mores, quibus accommodari illud Diui Bernardi poteſt. *laudo factam de neceſſitate virtutem; ſed plus illam, quam eligit libertas.* C

§. II.

QVod ſecundo loco explicandum datur incommodum, pioſque Epiſcopos non mediocriter vexat, illud eſt, quòd cùm in ſuis filiabus Monaſterio donandis valdè faciles, & largi genitores ſint, parci admodum, & auari ſunt in iiſdem dotandis: ex quo oritur, vt eorum numero magis in dies inualeſcente, cum è Monaſterij bonis illarum plurimis neceſſarius victus comparari non poſſit, fieri nullatenus poteſt, vt communis viuendi modus in Monaſteria adducatur, & in ipſis inualeſcat; licet enim ſingulari quadam ſolertia Epiſcopi laborent in
Conc. Trid. ſeſſ. 25 c. 3. de regul. c. vnic. §. ſanè de ſtatu regul. n. 6. Bonifacij Octaui decretali, & Tridentinæ Synodi legibus executioni mandandis circà Monialium deſignatum numerum, mediocres tamen dotes, mala temporalium bonorum adminiſtratio, iacturæ, incommoda, cenſuum decoctiones, extraordinarij ſumptus, ſtabilium diminutio, aliaque huiuſmodi ſexcenta efficiunt, vt cùm neceſſaria omnibus ſuppeditari non poſſint, communem viuendi modum reijciant, & paupertatis odium propriâ neceſſitate colorent. D

Hinc autem fit, vt neceſſaria ſibi comparandi ſpecie paupertatis votum vel effringant vel relaxent; hoc enim in eo verſatur, vt ſæcularibus diuitijs conſtan-
D. Th. 2. 2. q. 186. ar. 3 ter reiectis, vni Deo adhæreamus iuxtà mentem Aquinatis, qui inſuper docet in hac voluntaria paupertatis adhæſione religioſam vitam primo inniti, eamque religioſæ perfectionis radium Diuus Bonauentura appellet, adeò vt, nutante hoc
D. Bona. in apol. paup. relig. fundamento, tota religioſi propoſiti moles ruat oportet, & radice vitiata, in flores, & fructus nunquam arbor erumpet.

Sed illæ præſertim, quæ Diuini Spiritus afflatu deſtituuntur, & in religioſâ vitâ tepeſcunt, ſub neceſſitatis ſpecie ſuperflua etiam ſibi congerunt, & ſeruant, & ſpecioſo quem præferunt titulo, ſuis neceſſitatibus ægritudinis tempore ſuccurrendi, ſpirituali morbo inuaduntur, leuiſſimis nonnullis rebus tàm amantet, &

anxiè

Digitized by Google

anxiè adhærentes, quàm alij Principatibus & Purpuris adhæreſcunt, amorem, A quo magna ſæculi bona proſequerentur, ad minima hæc & ridenda transferentes, cùm hac in re, iuxtà Diui Gregorij ſententiam, *Affectum potius debemus penſare, quam cenſum*; licet autem non illis eorum dominium, ſed vſus tantùm ſatis coarctatus permittatur, & multimodę leges, decreta, viſitationes hac de re inſtituantur, oleum operamque perdimus; plerumque enim ingentem linearum veſtium vim, aliaque ſuperflua tenaciſſimè ſibi ſeruant; vt pecunia depoſiti loco ſeruetur mandat quidem Antiſtes, ſed inutiliter: hic etiam laborem ſuum impendit, quandoquidem cor ſimul & pecunia in ea arca ſeruatur, adeò vt Abbatiſſa, ad earum querelas & moleſtias effugiendas cuſtos potius eius ſit non domina, eamque illis, ſi poſtuletur, ſtatim enumeret. Nec deſunt ex ijs, qui Epicheiam ſibi ingenioſè componentes, pecuniam abſque ea facultate retinent, quam ſatis ſciunt illis fuiſſe concedendam. Solemni voto & Tridentina Synodo hæc omnia repugnant, adeòque meritò Diuus Bernardus ſic eas alloquitur. *Quid refert ſi forte, quod abſit, non quidem diuitias ſed ea ipſa quæ paupertatis ſunt, toto* B *affectu deſideres; aut etiam ardentiùs quàm diuitias cupiunt homines ſæculares? quid diſtat quæcumque ſubſtantia deſideretur, dum pariter ſit corruptus affectus, niſi quod tolerabilius illud videri poteſt, quæ pluris eſſe videntur, plurimum deſiderare?* Verme hoc, quo radix vitiatur, tota planta deſtruitur, error iſte palmaris plurimos alios ſecum trahit, charitas diſſoluitur, ſęcularium familiaritas fouetur, munuſcula tùm dantur, tùm recipiuntur, in cœnatione magnum illud incommodum viſitur, quod ab Apoſtolo damnatur. *Alius quidem eſurit, & alius ebrius eſt*, aliaque huiuſmodi, quæ non tatùm ſpiritali progreſſioni pernicioſa ſunt, ſed abiectis fluxiſque rebus animum occupantia, diuina remouent, & paulatim ad ſæcularium mores ita eas adducunt, vt cum religioſos annos plures numerent, virtutes numerare non poſſint; ſuam igitur calamitatem ijs verbis proſequi poſſunt, quibus olim Diuus Bernardus vtebatur. *Miſerabiliores ſumus omnibus hominibus nos monachi, ſi pro tam exiguis, tanta patimur detrimenta.*

D. Gregor. hom. 5. in Euang.

Côc. Trid. ſeſſ. 25. c. 2. de regul. D. Ber. ſer. de trib. ord. Eccl.

1. Cor. 11. 21.

D. Bern. ad mon. S. Petri.

C His non paucæ quantocyus morituræ crimen aliud addunt, quòd ſcilicet ex teſtamento non pudet alias vel conſanguineas, vel familiares hæredes eorum inſtituere, quæ ab ipſis poſſidentur, è quibus etiam cubiculum eſt, cuius vſus licet ad alios referri poſſit, dominium tamen penes monaſterium eſt: quam ad rem egregium illud eſt de quo, Calaritano Epiſcopo deprecante, Diuus Gregorius aliorum opinioni adhærens ſententiam dedit.

D. Gregor. l. 7. ep 7. in diſtin. 2. c. quia ingredientib. 19. q. 3.

Quis religioſas fœminas has eſſe dixerit? Monialium potius laruæ ſunt appellandæ; exteriorem quidem religionem ſpirant, ſed animo eam reijciunt, illudque adagium ſuis moribus confirmant *Monachus, qui habet obolum, non valet obolum*: comas abſcindentes ſæculo quidem nuncium remiſerunt, ſed illis ſuccreſcentibus, ſæculi etiam pompam & luxum ſibi reſtituunt.

Hinc autem oritur, quod tertio loco damnandum nobis eſt, vt ſcilicet liberali nimis licentia vtantur in ſermonibus effundendis; de rebus ſanè tantùm neceſſarijs inſtituendi hi eſſent, vel ad ſæculares conſolandos, vel ad eorum pietatem breui & validâ vi fouendam iuxtà Diuæ Thereſiæ morem: nunc verò quis credat? in tantam eorum corruptelam deuenimus, vt non tantum inutiles, ſteD riles ij ſint, ſed quod deterius eſt, ſibi pernicioſi, & alijs periculoſi.

Neceſſitatis colore qua premuntur, vt ſibi de neceſſarijs plurimis proſpiciant, ad huiuſmodi collocutiones adeò frequentes ipſę accedunt, ad affinitates & familiaritates fouendas, & ſæcularium animos ſuæ loquacitatis illecebris obſtringendos, illi enim qui *de mundo ſunt, ideo de mundo loquuntur*: inter huiuſmodi garrulitates, & ſermocinationes eam ipſæ pietatem infęliciter decoquunt, quam longo precum labore compararunt: quin plerumque fit, vt ad humanum commercium, Dei conſortium deſeratur, ex quo oritur, vt ab officii religione declinantes primus ardor virtutis videatur extinctus, & tabeſcente pietate, non tantum ſanctitatis culmen non attingant, ſed potius ad præteritam naturam delabantur, nomen tantum & veſtem religioſæ fœminæ præferentes. Quòd ſi Seneca in moralium virtutum acquiſitione ſtudioſiſſimus & morũ præceptor egregius,

gius, detrimentum abundè confeſſus eſt, quod ex alienâ ſocietate deriuatur. *Ego fateor imbecillitatem meam, nunquam mores, quos extuli refero*: Quid [de fœmina dicendum ſui corporis habitudine, varia ſemper, & ad ſtygios conatus agnoſcendos ſimul, & repellendos inexperta, & infirma? ſanè Dęmones venatorum inſtar, vt Diui Antiochi ſententia vtar, vt alligatam volucrem eam inter confabulationes habent, & vincula, quibus obſtringitur, licet eo tempore ſua voluptate obcœcata non videat, ea tamen ſatis experitur, cum ad Deum orando peruolare contendens, ad inferiora hæc ſuæ pondere affectionis trahitur, eaſque patitur mente diſtractiones quas in peractâ confabulatione concepit; illud ipſæ experiuntur, quod olim à Chananæorum commercio Hebræi ſortiti fuerunt: *Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & ſeruierunt ſculptilibus eorum*; prophanos ipſæ mores imbibunt, & ſæculi cogitationes, & illecebras noua tanquam idola adorant: *& factum eſt illis in ſcandalum*; quàm enim facilè, & liberaliter ex his offenſiones egerminant, quæ eò vſque ſe porrigunt, vt ſi contentione aliquâ, & rixâ familiæ duæ decertent, ex vtrâque prosapia moniales, ſe conſanguineorum contentioni immiſcentes in eodem monaſterio certamen vtrinque inſtituant, & è pacis concordięque gymnaſio, in diſcordiæ paleſtram & campum pugnarum monaſterium immutent. Tota his religio in ſolâ veſte præfulget.

Senec. — D. Anthio. hom. 101. — Pſ. 105. 35. — A — B

Meritò igitur in Aquiſgranenſi Synodo Diui Cæſarij Epiſcopi ſententiâ magnâ cum laude fuit excepta, quâ ſcilicet, cum ad ſæcularium ſermonem Moniales aduocantur, triunphali Crucis ſigno ſuum pectus obarment, ac ſi cum ſtygijs hoſtibus pugnaturæ ab eo victoriæ ſigno auxilium, & robur efflagitent: *ſi quandò cum ſæcularibus ad colloquendum fueris euocata, priùs arma frontem trophæo Crucis, vexillo Chriſti comitari dignetur*.

Conc. Aquiſgr. c. 6.

Quia tamen in nullo pretio hoc eſt, exoptandum eſſet, vt quod olim cuidam moniali, fratre Henrico Dominicano deprecante, accidit, moniales omnes ad loquacitates iſtas propenſæ experirentur; inopinatò enim ſe deformi adeò curuaturâ gibboſam vidit, vt de ea poſtmodum erubeſcens ad locum ſermonibus deſignatum recuſaret accedere.

Caſtill. hiſt. ordin. Domin. p. 2. l. 2. c. 17. — C

Deterius autem eſſet, ſi paupertatis prætextu munera reciperentur, quibus licentia morum, & non admodum pudicæ beneuolentiæ [flamma foueretur, quæ cum Cæleſtis ſponſi amori repugnet, ſpirituale quoddam adulterium à D. Bernardo appellatur.

D. Bern. de modo bene viuen. c. 62.

Qui igitur loca ea, quibus Moniales ſermocinantur, definire adamuſſim velit, ea eſſe diceret, quibus ad monialium animos cruciandos ſupplicia componuntur quibuſque Epiſcoporum moleſtiæ ſeminantur.

§. III.

E Monialium numero, & monaſterij paupertate incommodum quartum enaſcitur, quod pariter non probæ Monialium voluntati, & partim etiam Antiſtiti moleſtijs obſeſſo tribuendū videtur. Moniales etenim ad ſui regiminis Prefecturas aliquas efferunt, quæ ad laxiorem diſciplinam compeſcendam cùm inualidæ ſint, ſimulachra potius ex illis dicenda videntur quæ, *oculos habent, & non videbunt, aures habent, & non audient*: ſic, cum olim ad nimiam cuiuſdam Abbatiſſæ ſeueritatem caſtigandam cogeretur Diuus Goffredus Ambianenſis Præſul, noſtrâ hac ætate è nimio labore, & imbecillitate, quâ regimen ſuum Abbatiſſæ exercent, mulctare cogantur Antiſtites. Epiſcopi autem Confeſſarios illis ſuppeditare non poſſunt, quorum ſcientiâ dirigantur; ſicut enim maximè æſtimandum auxilium illud eſt, quo ad monaſterij probitatem, tùm Confeſſarius, tùm Abbatiſſa Præſulem iuuant, ſic pariter perniciosiſſimum forè credas, ſi indoctum, & non virtutis ſtudioſum ſortiatur Confeſſarium, & elanguidam eneruemque Abbatiſſam; quò autem frequentiùs hoc experimur, eò lachrymabilius detrimentum eſt.

D — Pſ. 113. 15. — Surius 8. Nouemb.

Proh

Proh Deus! quid infelicius, quàm vt Abbatiſſa metuens, ne odio alijs ha-
A beatur, vel ſubditarum amorem deperdat, vel ad eas ſuæ voluntati magis ob-
ſtringendas, tum vt in recenti Abbatiſſa eligendâ ſibi faueant, cùm vt ab eis
iterum Monaſterij præfecturâ donetur, earum votis indulgeat, cupiditates ſe-
quatur, eiſque in omnibus quæ poſtulantur aſſentiatur, earumque errores ne-
gligens eas potius apud Epiſcopum tueatur & excuſet. Quòd ſi omnibus hiſce
Confeſſarius addatur indoctus, & ad ea quæ ad religioſam diſciplinam, ad ſacra
vota, ad legum obedientiam referuntur, imperitus & ineptus, vel qui ad Mo-
nialium amorem ſibi ſeruandum, earumque munera coaceruanda, earum cupi-
ditates palpet, omneſque animi propenſiones, ad quas illæ trahuntur, appro-
bet, quæ profectò clades imminet, & quod vnquam excidium in religioſam
diſciplinam non irruet? Quid plura? antidothum ipſum, quo è Synodi Triden-
tinæ placito Moniales ipſæ curantur, Confeſſarium, qui extrà odium identidem
ad eas audiendas mittatur, deſignando, in earum potius detrimentum & malum
B cedit; quandòquidem ex hac ſpe animum ad peccandum arripiunt, noxarum-
que monſtra fouent & celant, quòad vſque incognitus Confeſſarius accedat, cui
ea ſine rubore reuelent. Præterquam quod, non rarò fit, vt ex opinionum di-
uerſitate, & longè alio docendi vſu, vnius hebdomadæ interuallo extraordina-
rij Confeſſarij operâ id omne deſtruatur, quod integri ſpatio anni Confeſſarius
alter ſubſtruxerat.

Verùm, vt feliciter periculoſum hoc mare enauigare poſſit Antiſtes, ſcopu-
lum præ ceteris euitet oportet, in quem experientiâ doceor facilè tum ſeculares,
tum Religioſos Præſules impingere. Hoc autem eſt, ne cum vlla è Monialibus
familiaritatem degat, vel cum eâ frequenter ſermones immiſceat, & munera
vel ab eâ recipiat, vel ei impertiat; nec tantùm id præſtandum ab eâ eſt, vt eo-
rum pudicitiæ conſulatur, ſed quia hoc, quod leuiſſimum ſpecie videtur, ma-
ximi momenti re verâ eſt, ſecumque totius Diœceſis ſtatum poteſt euertere;
C cùm enim illę Moniales animaduertant, ſingulari quâdam beneuolentiâ ſe ab
Epiſcopo foueri, audaciam hinc aſſumunt, in cæteras inſoleſcunt, ipſummet
Abbatiſſarum Magiſtratum contemnunt, arcana frequenter ab illis habere ſe
iactant, & iactanter euulgant; in partes Monaſterium diſtrahunt, eiſque ſe vel
ſocias, vel duces præſtant, quæ laxiori diſciplinâ viuendi vtuntur, tùm vt ea-
rum patrocinium habeant, tùm vt expetitas facultates facilius obtineant: Con-
feſſarij & Abbatiſsa ad hæc elangueſcunt, nec Antiſtiti audent earum immorige-
ratos mores aperire, ne ipſis vllatenus quidquid illi ſuggeſſerit, innoteſcat; hinc
etiam fit, vt cæterę Moniales cùm ſæcularibus frequenter agere & verſari au-
deant, ac ſi de huiuſmodi familiaritate eas arguere Præſul non valeat, ne ſe
ipſum damnare videatur. Quòd ſi inter Moniales diſcordia aliqua ſuboriatur,
ad eam componendam vires ipſe non habet, eò quòd aliquarum diffidentiâ ipſe
laboret, tota demùm religioſi regiminis moles ruit, nec tantùm aliena ipſe cri-
mina non euellit, ſed ſua exaggerat, & maiorem in modum ſe illis obſtringit.

D Quin ſapientiſſimè Antiſtes ipſe à monaſterijs frequenter inuiſendis ſe alie-
num exhibeat, eaque tantùm ex opportunitate adeat, qua vel diuinum ſer-
monem Monialibus ſubminiſtret, vel aliquid aliud monaſterio ipſi proficuum
operetur: è Diuo Auguſtino hoc ego ipſe percepi, de quo Poſſidonius narrat, Poſſid in vit. c. 2.
fœminarum monaſteria non niſi vrgentibus neceſſitatibus viſitabat. Hac etenim ra-
tione ingentem ſibi apud Moniales venerationem comparabit, neque ipſis vile-
ſcet, vt illis euenit, qui familiarius, quàm par ſit, cum fœminis degunt.

Ad hæc penitus abſoluenda, dubitationem diluam oportet, olim mihi pro-
poſitam, an ſcilicet ex opportunitate, qua ſacrum velamen, vel ſacra veſtis ab
Epiſcopo Monialibus imponitur, liceat ab earum conſanguineis munus aliquod
excipere? licet autem in hac Eugubina Diœceſi nulla huius rei conſuetudo inua-
leſcat, dummodò tamen id vel honoris, vel letitiæ causâ fiat, non videtur mihi
reprobandum; tùm quia ferè vbique gentium huiuſmodi vſus inualuit, tum quia
ex ipſomet Diuo Auguſtino habetur, quòd gratias ſuâ epiſtola nobili cuidam
fœminæ reddiderit, de munere quodam ad eum tranſmiſſo, occaſione qua De-

Digitized by Google

D August. ep 179. in fin. to. 2. Baron. ann. 57. metrias virgo ſe Deo inter moniales duouerat; hoc autem munus Græco ipſe nomine vocat Aploporetum. *Velationis Aploporetum gratiſſimè accepimus*: è A quibus arguit Cardinalis Baronius ſolemni quodam ritu olim hæc celebrata fuiſſe, & nuptiarum ſacrarum nomine decorata. Eâ autem in Epiſtola illuſtri quodam præconio tàm egregiè ſacræ Virginis dignitatem exornauit, vt eam Conſularibus faſcibus, Romaniſque ſecuribus anteponens dixerit, *Quis verbis explicet? quis digno præconio proſequatur, quantum incomparabiliter glorioſius, atq; fructuoſius habet ex veſtro ſanguine fæminas virgines Chriſtus, quàm viros Conſulares mundus?*

Baron. ann. 875.

Ad quæ confirmanda, cùm Eugilberta Auguſta, coniuge extincto, ſe Deo inter ſacras virgines deuouiſſet, Ioannes Octauus Supremus Eccleſiæ Pontifex ad eam ſcribens, tùm de Auguſti morte ſecum condolet, tum de recenti conuerſione ipſi gratulatur, qua pro mortali caducoque coniuge interiturum ſemperque efflorentem ſponſum ſibi comparauerat Chriſtum Regum Regem, & Principem æternitatis. B

Vberiùs idem agitur, aliaque afferuntur ad rectam Monialium inſtitutionem. Cap. LVI.

EX incommodis huc vſque enumeratis, ingens profectò querelarum campus ei pateret, qui recentem hanc ætatem cum ſæculis illis floridiſſimis compararet, quibus in vnâ Thebaidos vrbe viginti millia Euagrius inuenit, quæ corpore tantùm humi degentes animo cælum incolebant, ſui ſponſi delicijs perfruentes ſacriſque eius amplexibus dulciſſimè adhærentes. Cadere tamen non idcircò debent animo Præſules: è difficultate operis erigendus ille eſt, qui Deum ſuum habet adiutorem, iuxtà illud Diui Bernardi ad Eugenium Pontificem ſcribentis, *Legi apud quendam ſapientem, non eſt vir fortis cui non creſcit animus in ipſa rerum difficultate*. Euigilandum & laborandum nobis eſt, cætera ſunt à Deo perficienda. Ea igitur ſignificabimus, quæ ad eradicanda, vel ſaltem labefactanda ea incommoda, quibus, quatuor velut è machinis, ſacrarum Virginum Cœnobia Dæmonis vi oppugnantur. C

D. Bern. episc.

Vt autem è primis ordiamur, quæ ad puellarum genitores, & coſanguineos referuntur, contendendum nobis eſt, vt frequenter tùm publico, tùm priuato ſermone illud omnibus aperiamus, palmare ſcilicet eſſe flagitium, puellas à Deo non vocatas religioſæ vitæ obſtringere, diras etiam & horrendum anathema identidem commemoremus, quo Tridentina Synodus eos percellit, qui vel, vt aiunt, *indirectè* ad id eas cogunt, vel ſcientes, quòd earum aliqua non ſpontè vel ſacram veſtem aſſumit, vel ſolemnia vota emittit, ſua tamen præſentiâ, authoritate, ſuffragio opus tantùm approbare videntur. Illud etiam repreſentent, D quód in eos indignatus Deus, qui neceſſitatem aliquatenus vel filiabus, vel ſororibus imponunt religioſam vitam coactè ſuſcipiendi, fulmina ſuæ vltionis in eos intorquet (ſatis ad hoc ni fallor eſſet, quæ de nobili illâ fœminâ ſuperius memoraui) nec rarò permittit, vt diuitiæ, ad quas congerendas, & ſeruandas violenta hæc Religioſæ vitæ ſuſceptio dirigitur, inopinatis quibuſdam euentibus decoquantur; & quas inter nuptiales ſolemnitates, & connubia incunda effundere recuſarunt, inter ſimultates, & rixas eas deperdant, vel morte immaturâ ijſdem ſpolientur, omnique virili prole extinctâ, ad quam confirmandam, & augendam fœminas filias tàm duro iugo coarctarunt, illud è Diuinis oraculis experiantur, *quod non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum*. An non funeſta hæc euenta frequentiſſimè in orbis theatro repreſen-

Conc. Trid. ſeſſ. 25. de regul. c. 18.

Prou. 21. 30.

præſentantur, & ſerò nimis á pleriſque deflentur? ſanè nobilis quidam vir extin-
A ctam excisamque ſuæ domus fęlicitatem, vt ipſe idem teſtatus mihi fuit, vni tan-
tùm tribuit ſorori ſuæ, quam, Deo non vocante, ad religioſam capeſſendam
vitam violenter obſtrinxerat: omitto, quòd, dum Iudæorum inſtar Cyræneum
Simonem puellam ad Crucem perferendam cogunt, æternum ſibimet ipſis inte-
territum, vt Iudæi, moliuntur.

Religioſis etiã fęminis, quæ tùm repetitis petitionibus, tùm blanditijs & ille-
cebtis ad religioſam vitam puellas impellunt, tanti iugi duritiem aſperitatem-
que eis abſcondentes, vt ſuæ vtilitati conſulant, ſuamque factionem augeant, &
ſenectutis tempore aliquas habeant, quarum auxilio ſuæ neceſſitati proſpiciant,
ſignificandum etiam eſt, ſiniſtrè illis cuncta contingere, quandoquidem earum
ratione ſexcentis potius moleſtijs cruciantur, animi tranquillitatem exuant, &
ſimultates cum alijs contrahunt; diuini furoris vis oſtendenda eis eſt, æternique
Iudicis acerbitas, quam in reddendâ ſuorum operum ratione experientur; ex-
B perta quidem ſatis illam fuit mea quædam Monialis integerrimis cæteroquin
moribus illuſtris; hæc enim è nimijs & importunis precibus, quibus neptem
ſuam ad ſæculi pompam exuendam, & religioſam veſtem induendam incitaue-
rat, grauiſſimo primùm morbo laborans, ad extremum inde vitæ adducta, Sty-
gios innumeros Spiritus ſpectauit, quorum vi vndique obſeſſa eò agebatur, vt de
diuinâ pietate deſperaret; ex hoc ipſa ſe diſcrimine ſubduxit, ſanctæ cuiuſdam
fœminæ, quam eximiè colebat, opem implorans, & optimè de præteritis
malis erudita, nulla in poſterum arte ad puellarum animos religioni cogendos
vſa fuit.

Epiſcopi etiam eſt, puellis illis, quæ religioſam vitam induere poſtulant,
leges & ſtatura frequenter legenda eis obijcere, difficultates, quibus religio-
ſum nomen ſcatet, explicare, votorum, quibus obſtringendæ erunt, rationes
explorare, quarum virtute ad id faciendum excitantur, tempus expendere, quo
C tantum opus recogitarunt, an ſpiritalis magiſtri ſuffragium, an corporis habitu-
do, an rectâ indoles ad hoc ipſum conſpirent. Quòd ſi comprehenderit, earum
voluntatem non eſſe omninò propenſam, vel aliquid ex ijs deeſſe, quod neceſſa-
riò ad id poſtulatur, ad Epiſcopi probitatem ſpectat earum animum ab inſtituto
religioſo amouere, nullâ habitâ ratione vel nobilitatis vel opulentiæ. Profi-
cuum valdè eſſet, ſi Synodali lege ſtatueretur, vt puellæ antequam Moniales
fiant, aliquorum menſium interuallo Confeſſarium illum adeant, qui Monia-
lium confeſſiones excipit, vt ab eo rùm inſtruantur, rùm etiam examinentur.

Iam verò quo ad alterum, quo religioſam paupertatem euertere Dæmon in-
tentat, ſi poſteaquam iuxtà Tridentinæ Synodi leges certus Monialium nume-
rus deſignatus fuerit, fieri non poterit, vt ad neceſſaria ſubminiſtranda Mona-
ſterij vires perueniant, maximè euigilandum erit, vt à proprietatis crimine ar-
ceantur, ad quam rem quatuor illis erunt tum ab Epiſcopo & Confeſſario, tùm
à Concionatoribus ſignificanda, ne morte æterna plectantur.

D Primum eſt, vt paratiſſimæ ſint ad communem viuendi modum aſſumendum,
ſi quando facultas ad hoc fuerit. Secundò vt quælibet pecuniæ ſuæ depoſitum
ita Abbatiſſæ committat, vt ad Cęnobij commodum eo poſſit vti ſi neceſſitas
poſtulauerit; nec enim audiendæ vllatenus illæ ſunt, quæ depoſitis huiuſmodi
tanquam leuiſſimâ & inani prorſus re vtuntur; & Abbatiſſam tantùm adhibent
ad numerandam ſibi pecuniam: ſanè cùm neceſſitate aliquâ vrgente ſuam illæ
pecuniam ſint impenſuræ, obſequenti & humili animo accedere ad eam tanquam
ad matrem debent, cuius charitate ſuæ indigentiæ proſpiciatur.

Tertiò caueant, ne de rebus ſibi Abbatiſſæ indulgentia impertitis aliquid ſine
eius facultate alteri communicent, niſi extremà ad id neceſſitate adigantur, quod
perratum eſt. Quartò demum pariter caueant (quo tamen malo ferè omnes la-
borant) ne pecunias congerant, ſuperflua ſeruent, delicata perquitant, & anxie-
tate nimia neceſſaria affectent, ſed temperato animo fluxis hiſce rebus adhęreant
iuxtà illud Apoſtoli, *Qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur*, quod iuxtà 1. Cor. 31.
Diui Auguſtini mentem, in eo verſatur, vt eo tantùm animo ſæcularibus mun- D. Aug. ep. ad Onif.

danis bonis vtamur, ac ſi mutuò nobis data fuerint, vel commodata. Quin proprietatis vitium illis Aluarus Pelagius inurit, qui claui cellam obſtruxerint, & A in eâ ſententia D. Vincentius Ferrerius eſt, quòd ſcilicet paupertatis merito Religioſi illi viri ſpoliantur, qui eam excutiunt, & hilari, erectoque animo eius incommoda non amplectuntur.

Aluar. de planctu eccl. D. Vincen. Fer. tract. vit. ſpir. c. 1

§ I.

AD tertium iam accedo, quòd ad immodicam ſermocinandi licentiam ſpectat; hac ſanè in re maximè peruigil Argum imitatus Antiſtes ſit, ſuamq; ſemper moderationem ſeruans opportunis legibus id aſſequi contendat.

Pet. Abail. Tàm religioſus hac in re Petrus Abailardus erat, vt inter Monialium leges eam etiam ſtatueret, vt in quolibet Aſceterio Monialis aliqua eſſet, quæ ſanguinem ſciret è venis detrahere, ne vllam corporis partem nudam Chirurgo oſtendere cogerentur; *Oportet aliquam phlebotomiæ peritam eſſe, ne virum propter hoc ad mulieres ingredi neceſſe ſit*; quod vtique honeſtati accommodatiſſimum eſſet: atque vtinam ex eis etiam eſſent, quæ medicâ facultate callerent; facilè etiam fit, vt paulatim medicis beneuolentiâ adhæreſcant, & ad gratum poſteà animum oſtendendum, familiaritatem cum ipſis habeant, non ſine ingenti moleſtiâ, & religione Epiſcoporum: Panormitanum ſanè Præſulem arguit, & damnat Diuus Gregorius Magnus, eò quod medicum quendam Athanaſium nomine licentiùs quàm par eſſet, cum Monialibus degere pateretur, eique præcepit, vt ab ingreſſu Monaſterij eum in poſterum amoueret. B

D. Gregor. l. 4. ep. 41.

Sed multò acerbius Vitalianum Sipontinum Præſulem, & Marianum Rauennatem Antiſtitem Sanctus idem Pontifex reprehendit è negligentia, quâ vterq; permiſit, vt monialis quædam transfuga è ſuo Aſcæterio abiret, cum eam retinere, & monaſterio tanquam carcere eam claudere debuiſſet. C

D. Gre. l. 7. ep. 9. ind. & l. 8. ep. 9.

In regulâ, quam monialibus Diuus Hieronymus præſcripſit, aſſerit monaſterium loco ſepulchri habendum, quo vnà cum Chriſti ſponſo tumulum ſuum ſortiantur moniales, quoad vſque ſpiritum exhalantes vnà cum Chriſto Domino rediuiuæ conſurgant; *ſed timendum plurimùm ne quis ingrediatur ad furandum theſaurum qui latet in tumulo*: hinc ad Antiſtitum diligentiam explicandam progreditur, quâ Antiſtes aditum omnem vitioſæ libertati præcludat. *Cuſtoditur ergò ſepulchrum hoc per Epiſcopum, & per Præpoſitum Presbyterum murorum munitionibus circumcingatur locus, quo vix præbeatur aditus: ſic tendant muri in altum, vt nec oculis liceat, quæ intus ſunt, agnoſcere: oſtia ſerantur fortiter clauibus*: Quorſum ergò aperiatur, & pateat ſermoni deſignatus locus? *feneſtellæ virgis ferreis ſint cribratæ, vt vix digito pateat aditus, per quas cum neceſſe eſt ſanctis ſermonibus cum Sanctis Viduis, & alijs, quas veſtium habitus, & facies tenues, ac pudicæ reddunt venerabiles, licet loqui*. Vtinam ad has Hieronymi voces quicumque alius è monialium ſermone arceatur! in Paradiſum ſanè cederet monaſterium.

D. Hier. in Reg. Monach.

Atque vtinam moniales ad ea verba Tertulliani ſe componerent, quibus mulieres illas inuadit, quæ libertatem amantes ſtruthioni ab eo comparantur, qui cùm validè ſtolidus ſit, ſi caput contexerit, putat nulla alia parte corporis aſpiciendum: caput fruſtrà velamine ſacro contegitur, ſi humanis oculis ſe vultus exhibet frequenter inſpectandum. Velum ipſe ſacrum perbelle appellat *Armaturam pudoris, velum verecundiæ, morum ſexus, qui facit, vt nec tuos emittas oculos nec admittas alienos*: Nullus, ò ſacra Virgo tàm effrons ſit, vt tuam frontem, tuum vultum contempletur. Arabum fœminarum exemplo hæc piſe confirmat, quæ licet Ethnicâ ſuperſtitione imbutæ, vnius tantùm oculi lucem vultus proſtituerent. *Arabæ quoque fœminæ Ethnicæ, quæ non caput, ſed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo liberato, contentæ ſint dimidiâ frui luce, quàm faciem proſtituere*. D

Tertull. l. de velam.

Verùm ſi hæc fieri nequeant, aliquę ſaltem deſignentur, quæ ad ſermones omnes

A omnes audiendos inſeruiant, iiſque ſemper adſint, donec cum alijs confabulentur, exceptis tamen conſanguineis, quos in primo gradu vocant. Hoc profectò, ni fallor, ſacra Cabillonenſis Synodus ſignificauit, cùm præcepit, vt ſæculares viros Moniales alloqui nullatenus poſſent, præterquàm ſi neceſſitas aliqua poſtularet, & loquenti teſtes adeſſent. Quin cùm ipſiſmet genitoribus hoc in vſu fuiſſe teſtatur Trithemius. *Ad feneſtram locutoriam nulla ſororum permittatur accedere ſola, nec ſine prouido, idoneoque teſtimonio cum aliquo homine; ſiue pater is, ſiue frater, ſiue mater, ſiue ſoror, ſiue qualibet occaſione à quolibet deſtinatus.*

Conc. Cabal.2. c.au. 56.

Trithem. ep.21.

Maximi igitur momenti erit, vt à locis colloquio deſtinatis illi omninò arceantur, qui famæ aliquâ ſuſpicione laborant; quapropter Diuus Carolus cum Pio Quarto Pontifici ſuo Patruo proximus Romæ adſtaret, Vicarium Mediolanum mittens, inter alia, quæ fidei eius commiſit, illud fuit, vt Monialium libertati, præſertim in commiſcendis cum ſæcularibus alloquijs enixè proſpiceretur, & ab iis Monaſterijs correctio inchoaret, quæ ſuæ tùm Sorores, tùm Amitæ incole-
B bant, ſed præ omnibus amoueantur ab illis tùm Clerici, tùm Religioſi, Diaconus enim is fuit, qui ne Betleemicum quidem Monaſterium obſeruauit; vt eum ab impudicâ cogitatione retraheret: ne valida quidem fuere Virginis Auguſtæ veſtigia, quibus adhuc ſedes illa ſplendeſcit; nec adorandum Chriſti Præſepe effrenatam eius libidinem valuit coercere, quin Deo initiatam Virginem vitiaret. *Proh nefas, non poſſunt vltra progredi: repertum eſt facinus quod nec Momus fingeret, nec ſcurra luderet.* Sic Diuus Hieronymus.

D.Hieron. ep.48. ad. Sabin.

Hinc innumera ſtatuta & leges, tum è Concilijs, tùm è Pontificibus effluxere, quibus Clericis & Religioſis quæcumque cum Monialibus conſuetudo prohibetur, adeò vt, cum eorum aliquis Monialem conſanguineam ſuam alloqui voluerit, præſcriptam ab Oecumenico Concilio Septimo legem habeat. *Porrò ſi contigerit, vt aliquam propinquam ſuam videre voluerit Monachus, in præſentia Abbatiſſæ huic confabuletur per modica & compendioſa verba, & breui ab ea diſce-*
C *dat:* quam etiam legem diſtinctius explicauit & roborauit ſacra Epiſcoporum Congregatio Paulo Quinto, alijſque ſupremis Pontificibus approbantibus. Quanti hoc idem olim haberetur, ab ipſa Conſtantini Cæſaris ætate ſatis conſtat è geſtis Diui Pachomij. Suâ etiam ætate teſtatur Diuus Auguſtinus, ne ſpectatiſſimis quidem & longo annorum ductu pijſſimis ſenibus aditum ad Moniales patuiſſe; inter enim diuerſi ſexus religioſos pernicioſiſſima familiaritas eſt, pietatis enim prætextu blandè ingeritur, & prauas affectiones velamine ſanctitatis obuelat. Quamobrem in Hiſpalenſi Synodo, cui Diuus Iſidorus eius Vrbis Epiſcopus præfuit, vetitum fuit, ne amicitiam vllam cum Monialibus Religioſi excolerent; in Romano etiam Conuentu Alexandro Tertio Pontifice imperante & præſidente, de Clericis & ſæcularibus hac lege conſultum fuit inter Canones ſacros immixtâ. *Monaſteria Sanctimonialium ſi quiſquam Clericus ſine manifeſtâ & rationabili cauſa frequentare præſumpſerit, per Epiſcopum arceatur, & ſi non deſtiterit, ab officio Eccleſiaſtico reddatur immunis, ſi laici, excommunicationi*
D *ſubdantur, & à cætu fidelium fiant penitus alieni.* Presbyterum ſuum Diuus Auguſtinus ſacerdotio ſpoliauit, eò quod ad Monialium alloquium ei vetitum audacter acceſſerit, quod ille tàm iniquo & peracerbo animo tulit, vt à Chriſtianâ fide deſciſcens turpiſſimâ fugâ ad Donatiſtarum partes acceſſerit. Veſtales Virgines tanto pretio Ethnica Roma habebat, vt Prætores, Conſules, Reges, ipſique ij, qui de populis ſubactis triumphum clariſſimè in Capitolio egerant, earum aliquam offendentes, illis de viâ decedebant, ac ſi humanitatem omnem exutæ diuinitatem ipſam referrent: an igitur ſacri viri fuerint, qui cum Virginibus Deo deſponſatis prophanos ſermones immiſceant, vt earum candorem obſcurent?

In 7.Syn c. 20. diffinimus 21. 13. q.2.

In vita S. Pacon.c. 28.

c Monaſt 8 de vit.&honeſt. Cleri.

D.Aug.ep. 169.

D Hieron. l.1. aduerſ. Iouin.

Cum Conſtantij exercitu deleto Perſarum Rex Vrbes & arces aliquas occupaſſet, cum in ijs dicatæ Deo Virgines adeſſent, illæſas ſeruauit, vltròque permiſit, vt inceptum pietatis ſtudium proſequerentur. cum verò inopinatâ aggreſſione anno ſexcenteſimo vigeſimo primo ſuprà milleſimum Manfredoniæ in Apuliâ Vrbem potiti Turcæ fuerint, & conuentione factâ eorum poteſtati ſe red-

Baron. ann. 359.

diderit arx, integerrimam fidem Barbari Monialibus ſeruarunt, quæ primùm egreſſæ obſequentiſſimè ab eis exceptæ fuerun,tviamque illis ne leui quidem moleſtiâ illatâ reſerarunt; Itâ ne igitur, quas Barbari obſeruant & ſeruant, Chriſtiani, & quod deterius eſt, ſacri viri prophanent & vitient? A

D.Gregor. Nazian. in præcep. ad virg. D.Ambr.l. 2. de virg.

Inſitam ſæuitiem exuti leones in virginitatis obſequium, vt è Gregorij Nazianzeni carmine, & Diui Ambroſij calamo habemus, virgineum Teclæ corpus tangere formidarunt, & qui ſacroſanctam hoſtiam Deo litant, nefandâ temeritate earum virginitatem impurent?

D.Hier. in reg.Monar. tom.9.

Quàm meritò igitur à Diuo Hieronymo prohibetur, ne frequentes à ſuis Monialibus cum ſæcularibus viris ſermones miſceantur, licet ſanctitate Diuum Baptiſtam æmulentur; facillimè enim paleis flamma adhæret, eiuſque vi abſumuntur. *Viri cuiuſcumque, etiam ſi eum ſanctitas exornet, etiamſi Baptiſtæ æquetur meritis, quærant fugere faciem, nec liceat ſecum dilectione feruenti adſtringi per diem: vterque palea, vterque ignis.* quæ etiam robuſtiori ratione confirmans ad impenſam vigilantiam habendam Epiſcopos accendit. *Dicam audacter: proh dolor! Dei templa, Spiritus Sancti vaſa, Deo dicata, niſi diligenti ſeruentur cuſtodia, poſtribula fiunt.* B

Sur. ine ius vit.21. Decemb.

Tranſitum per quandam Vrbem Diuus Martinus toto orbe ſpectatiſſimus faciens, & Monialem ibi immorari audiens, ſuæ ſanctitatis famâ clariſſimam,eam inuiſere & agnoſcere impensè peroptabat; deprecata tamen eum validiſſimè ſancta fœmina eſt, ne ad eam accederet, cum conſtantiſſimè deliberaſſet nullum vnquam hominem vel ſpectare vel alloqui. Sanctiſſimum illum Præſulem á ſe Virgo illa reiecit, quem totus terrarum orbis cupiebat inſpicere; verba illa excipere recuſauit, quæ ſanctiſſimo & propè cæleſti è fonte depluebant; nec ſuæ, nec tanti Præſulis ſanctitati confidit: quàm ergò audacter ſimul & inſanè cum quocumque indiſcriminatim Moniales verſantur, & colloquia frequenter intexunt?

in c.præced.

Quià verò non raró huiuſmodi amicitias monaſterij paupertas fouet, quâ Moniales coguntur ad operam ſuam ſacris viris in re alienâ impendere, idcircò C Carthaginenſis Concilij lege admonentur Antiſtites, vt neceſſaria illis ad victum quæcumque ſuppeditent. *Ad reatum Epiſcopi pertinet, vel presbyteri, qui Parochiæ præeſt; ſi ſubſtentandæ vitæ præſentis cauſa,adoleſcentiores viduæ,vel ſanctimoniales Clericorum familiaritatibus ſubijciantur.*

Cõc.Cart. 4.c.12.c. ad reatum 33.81 diſt.

D.Aug.l.1. de morib. Eccl.tom.1

Verum quidem eſt,ſuæ ætatis morem à Diuo Auguſtino non leuiter commendari, qua è ſuarum manuum laboribus Apoſtolum imitatæ ſibi victum, & neceſſaria Moniales comparabant; quod idem nunc etiam temporis faciendum ab ijs eſſet, nec tamen idcircò exterorum amicitias colere ipſæ deberent, & multò minus ſacrorum virorum beneuolentiam aucupari.

Ad quartum iam incommodum explicandum accedo, quod in eo verſatur, quòd Confeſſarijs aptis deſtituatur Antiſtes,quorum prudentię, & pietati Chriſti ſponſas ſuaſque filias committat; vt enim in ſecundo Hiſpalenſi Concilio, quod Gratianus recitat, ſcribitur. *Tunc enim ſalubria Chriſto dicatis virginibus præbemus, quandò eis Patres ſpirituales eligimus, quorum non ſolùm gubernaculis tueri, ſed etiam doctrinis ædificari poſſint:* hac quidem in re multos ego Antiſtites commiſeror, qui hâc penuriâ laborant, & illud Virgilianæ Didonis vſurpare licet. D

Conc. Hiſpal... c.21. c. in decima 24.18. q 2.

Virgil.1. Eneid.

Non ignara mali, miſeris ſuccurrere diſco.

Cùm enim ad mearum monialium inſtitutionem quatuordecim Confeſſarij pro totidem monaſterijs exigantur, difficile dictu eſt, quám crucier, & angar animo in illis inueniendis, & approbandis. Quòd ſi Philoſophiam, id eſt virtutum amorem profiteri arduum adeò, & excelſum opus eſt, vt ad paucos referatur; qua propter Nazianzenus ait, *philoſophari, vt maximum, ita difficillimum eſt, nec id aggredi multorum eſt:* quantò difficilius erit, vt quis cæleſtem philoſophiam edoceat, & mulierum cętum ad virtutum culmen adducat? qui fieri poteſt, vt imbecillis & rudis fęmina vitium à virtute ſecernat, eamque ei perſonam detrahat, quàm frequentiſſimè induit, vt hominum mentes decipiat, niſi

D.Gregor. Nazian.

ſapien-

ſapienti ſimul, & pio magiſtro ducatur? quî fieri poterit, vt virtutem ipſam
A cæteroquin incognitam, & humanis ab oculis longè alienam, aſſequatur & at-
tingat, niſi experto, & ſolerti Rectore gubernetur? quàm eim verè illud Se- Senec. l. 2.
necæ pronunciauit? *virtus difficilis, rectorem, ducemque deſiderat: Etiam ſine ma-* nat.qq.c.30
giſtro vitia diſcuntur.

Verùm quos habemus lapides ad molem conſtruendam, aptemus oportet;
architecti eſt eos, quicumque ſint, expolire, & ad perfectam amuſſim confor-
mare. Vt Monialibus Confeſſarius præficeretur, optabat Diuus Hieronymus, D.Hier. in
quem ſanctitas prædicet, quem talem reddat & ætas, & vita, de quo etiam apud reg.monarch.10.7.
improbos, ſiniſtra opinio haberi non poſſit. Qui huiuſmodi non habuerit, ſuo ſibi la-
bore tales adſtruat, inſtructionibus, monitis, exemplis, librorum lectione, do-
ctorum virorum collatione, alijſque in aptam & idoneam formam eos adduxe- Conc. 4.
rit: hoc ſanè indicaſſe videtur ea Quarti Carthaginenſis Concilij lex: *Qui reli-* Carth.c.97
gioſis fœminis præponendus eſt, ab Epiſcopo loci comprobetur. c. qui religioſis 11.18 q.2.

B Quiddam hic ſignificare cogor, quo non ſemel moleſtiſſimè fui cruciatus. Si
Confeſſarios ex imprudentiâ nimiùm familiariter cum Moniali aliquâ & præſer-
tim iuniori verſaretur, & cæteroquin aptiſſimus omnium eſſet, & ei par nullus
vel difficulter admodum reperiretur, qui eius loco ſuffici & præfici poſſet, an
reijciendus hac de cauſa ab Epiſcopo ſit? quis hoc negauerit, ait Diuus Hiero-
nymus, præſertim ſi de ſuo errore commonefactus ab eo non reſipuerit do eius
verba. *Si Sacerdos erga aliquam ſororum ineptâ familiaritate videatur adſtringi,* D.Hier. in
nec emendari velit, remoueatur, etiam ſi vtiliſſimus, etiamſi neceſſarius loco ſit. Nul- reg.monarch
la enim præualet vtilitas, ex qua formidatur animarum periculum. Delicatiſſimè
tamen & leuiter, ne vel ad exteros, vel ad Moniales ipſas rei fama perueniat,
& aliqua opportunitas detur, quâ tùm Confeſſarij, tùm Monialis bonum nomen
denigretur. Mihi ſanè quoties id euenit, curæ in primis fuit, vt occultiſſimè
res tota procederet, & ſpontè, nullo tamen immixto mendacio, abeundi faculta-
tem Confeſſarius ipſe tanquam è re natâ poſtularet.
C

§ II.

QVatuor hiſce capitibus pertractatis, adhuc alia ab Antiſtite peragenda ſu-
perſunt, quibus ſuum miniſterium expleat, & pulcherrimas haſce pupil-
las oculatus cuſtodiat: eius igitur erit, frequenter eas inuiſere, de laxitate ali-
quâ eas admonere, & quod potiſſimum eſt, totis viribus eniti, ne prauus aliquis c. Viſitandi
mos, vel corruptela aliqua, qua religioſa lex & ſacra vota obſcurentur, inualeſ- 28.&ſeq.18
cat; ſi namque quâcumque aliâ in re obſtandum malorum principijs eſt, & ſer- q.2.
pentum capita elidenda, cùm adhuc teneteſcunt & vagiunt, maximè hoc idem in
hac cauſâ poſtulatur vbi difficillimum eſt fœminas, quæ tenaciſſimæ ſunt, á ſe- Cant 2.15.
mel ſuſceptiâ erroris labe remouere.

Sicut autem rigore & duritie non tantum Moniales non iuuantur, ſed potiùs
obdureſcunt & exaſperantur, ſic etiam perniciola ipſamet lenitas & benignitas
erit, ſi fuerit immoderata: vt enim Diuus Ambroſius docet. *Nihil molliculum,*
D *nihil fractum ad laudem peruenit: Regnum Cælorum cogitur, & cogentes diripiunt* D. Ambr.
illud. Religioſam Monialium diſciplinam corrumpit, qui nimirùm illis indulget: epiſt 82. ad
Ità cum illis agendum nobis eſt, vt ſimul noſtrum amore & timore corripiantur: Vercellen. Eccl. 9.
ad nonnullas ſuas Moniales, de quibus inferius agetur, ſcribens Diuus Auguſti- D. Aug ep.
nus, de earum Abbatiſſâ monuit ea, quæ nos de Antiſtite ipſo monemur. *Quam-* 109.tom.2.
uis vtrumque ſit neceſſarium, tamen plus à vobis amari appetat. Expertus ego di-
dici potiſſimam ad earum voluntatem flectendam vim haberi in ſacris alloquijs
& frequentibus concionibus, quibus Dei verbum in earum mentibus inſtillatur:
validior etiam hec vis erit, ſi non Concionatorum tantùm opera adhoc Epiſco-
copus vtetur, ſed ſuammet ipſe ad hoc manum & vocem impenderit; in eo
enim, quòd inſpiciunt Epiſcopum tantum ad earum bonum & commodum la-
boris ſuſcipere, & paterni virtute amoris quamcumque moleſtiam ſuperate, fa-
cilè

Digitized by Google

ciliè eorum arbitrio indulgent, & leges, & præcepta licet duriuſcula non rigori ſed amori tribuentes, ſuos illis aſportandis faſilè humeros ſupponunt; Verùm ſi contumacem, & refractarium animum in noſtris legibus excipiendis præbuerint, experientiâ eâdem mihi conſtat, ad eam contumaciam perfringendam, validiſſimam rationem eſſe, ſi ſe indignatum Præſul oſtendat, & alijs Monialibus (nec enim in omnes ſimul rentandum aliquid eſſe ſapienter docemur) ſuam præſentiam liberaliter elargietus, ab ijs inuiſendis abſtineat; ipſam enim odij ſpeciem in bonum, & amorem conuertere Charitas poteſt, & pari modo ſe matrem exhiber inter blandimenta, ac inter ſupplicia. Quàm bellè ad hæc Diuus Bernardus. *Bona mater, charitas in Paſtore, cum arguit mitis eſt, cum blanditur ſimplex eſt: piè ſolet ſæuire, ſine dolo mulcere, patienter iraſci, humiliter indignari.* A

D. Bern. ep. 2.

His ſanè artibus cum ingenti ſuarum Monialium vtilitate Diuus Auguſtinus ſe vſum enarrat: cùm enim in quodam è ſuis Aſceterio tumultus ingentes exarſiſſent, & periculoſis diſſenſionibus ex Abbatiſſæ cuiuſdam electione monialium animi ſcinderentur, ad ipſum repetitis Epiſtolis ſcripſerunt, vt eas inuiſere dignatus, Abbatiſſam aliam magis acceptam præficeret; tam obſequioſas preces Diuus Antiſtes reiecit, illud aſſerens, quo ſimul vrebantur, & eurabantur, ne ſcilicet ſuis ipſe oculis ſeditionem illam inſpectans, cogeretur ad ſeueritatem in illas exercendam, quibus paternam tantùm lenitatem exhibere ſtatuerat; nec tantùm validiſſimam epiſtolam adeas ſcripſit, vt priſtinæ quieti illas redderet, ſed alia inſuper addidit ad religioſam diſciplinam perfectè confirmandam, præcipiens inſuper, vt ſemel in ſingulas hebdomadas ea epiſtola publicè recitaretur, vt in eâ tanquam in nitidiſſimo ſpeculo ſuos vnaquæque mores; ſuam mentem poſſet agnoſcere, & ad exactæ virtutis normam componere. Diuum ergo Auguſtinum ſemel imitatus, ſimili epiſtola Monialium animos non leuiter laborantes Deo adiuuante tam vtiliter, & fęliciter ad meliorem frugem excitaui, vt faciilimum illis fuerit quædam amplecti, quæ permoleſta & aſpera prius iiſdem videbantur. B C

D. Aug. ep. 109. tom. 2.

Verùm ſi animi duritiem ad tam pias paternæ charitatis artes adhue aliquæ fouere ſtatuerint, nullius ſibi culpæ conſcius illud vſurpare poterit, quod olim Diuus Ambroſius ad Monialem ſuam ſcripſit. *Et certè non habes quod de noſtrà negligentià conqueraris: quodcumque enim ad officium Paſtoris pertinet, & tibi, & omnibus non negatum eſt: dilectio ſpiritualis adhibita, commonitio ſancta non deſyt &c*

D. Amb ad vig. lapſas.

In Eleemoſinis erogandis munificum Epiſcopum fore. Cap. LVII.

D

OCVLORVM quidem lumine cœcutiebat Homerus, & re verâ è tota Græciâ vnus fuit, qui ſuperſtitionum tenebris obſeſſus ſuæ perſpicaciam intelligentiæ quàm longe porrigeret; hic igitur humanam vitam agnoſcens, tùm aduerſis, tùm proſperis rebus immixtam, & diſcolori quodam opere intertextam, non hæc vel fortuito euentui, vel aſtrorum virtuti tribuebat, ſed ſupremæ omnium menti, quam Iouis nomine obuelabant, ideòque ad huius fores duas vrnas appoſitas fuiſſe commentus eſt, quarum vna fęlicitate exundans, aduerſitate altera, nunc miſeros, nunc fęlices homines efficiebat, in quos depluebant. In huiuſmodi figmentum indignatus Themiſtius Homerum peracerbè caſtigans ait. *Neque enim vllum eſt in Cælo malorum penu, ſed potius cæleſtium bonorum fontes, qui aſſiduè ſuppeditantur.*

Themi. or. 18.

Cæli profectò inſtar Epiſcopi domus ſit oportet, è quâ ad populorum vtilitatem beneficia tantum eruuentur. Quòcumque terrarum Cæli beneficia ſe porrigunt,

A gunt, aſtrorum benignitas permeat, & lucis virtus irradiat; nec vlla tam ſepoſita ſpecus eſt, quam non Cæli riſus impleat, & commoda ſtellarum irriguo ſemper imbre fęcundent. Hoc planè modo munifica omnibus ſit Antiſtitis domus, nulluſque ferè ſit, quem amantiſſima Epiſcopi manus effugiat; de ſacris idem Principibus dicatur, quod de prophani: egregiè Symmachus ait, *Vt in hac vitâ poſitis, ac locatis, communis eſt cæli Spiritus, lux diei; ita clementiam maximi Principis ſentiant vota, & facta cunctorum*. Simmach. l.9.ep.1.

Præterquàm quòd ex ipſo Paſtoris titulo, quem in ſe ipſo Maximus Dei Filius conſecrauit, non vigil tantum ſuique gregis cuſtodiendi ſollicitus eſſe debet, ſed opulenta etiam paſcua cuicumque hominum generi accommodata ſubminiſtrare beneficâ charitate tenetur.

Quid ſanè aliud triplex mandatum, quo Petrum & omnes Epiſcopos in Petro ad ſuum gregem paſcendum Chriſtus obſtrinxit, ſignificat, *Paſce oues meas, paſce oues, paſce agnos*, niſi quòd triplici paſcuo gregem ſuum enutrire & ſaginare tenetur Antiſtes, iuxtà illud Diui Bernardi, *paſce verbo, paſce exemplo, paſce* D Bern. ep.201.
B *Sanctarum fructu orationum*. Paſcua alia addenda his ſunt, quæ in opibus ad egenorum ſubſidium erogandis conſiſtunt; poſtponenda quidem cæteris alijs iſta videantur, vtpote caduca & corpori tantum vtilia, ſed cæteris illa præhabuit diuina luce illuſtratus Gregorius. *Primum nobis eſt, exteriora noſtra miſericorditer ouibus eius impendere*. De his igitur paſcuis facturi ſermonem ab eleemoſynâ primùm ordiamur. D.Gregor. hom. 14. in Euang.

Haud quidem me fugit, ad animæ vtilitatem & commodum Epiſcopis potiſſimùm laborandum; haud tamen deſerendi ſunt ab eo pauperes, quorum cùm pater ſit, eos filiorum loco fouere & cuſtodire tenetur.

Animarum quidem Paſtor ipſe eſt, ſed quæ adhuc corpori coniunguntur; vt enim ſolutæ ab eius vinculo fuerint, ab Epiſcopi etiam poteſtate abſoluuntur; vtrique igitur ſubueniendum eſt, vt corpus ſimul & anima eius experiatur charitatem. Sanè vt Prætorij Præfecturam Caſſiodorus attigit, ad Ioannem ſupre-
C mum Pontificē hoc idem ſignificauit his verbis. *Paſcitis quidem ſpiritualiter commiſſum vobis gregem: tamen nec iſta poteſtis negligere; quæ corporis videntur ſubſtantiam continere: nā ſicut homo conſtat ex dualitate, ita boni patris eſt vtraque refouere*. Caſſiodor. l.11. ep.2.

Potiſſima egenorum ſpes in Epiſcopi charitate ſtatuitur, ex eius manibus vita pauperum pendet, ex eius largitate laborantium familiarum egeſtas recreatur, ex eius redditibus ſibi beatitatem reddendam pauperes ſperant.

Satis quidem in ſuperiori huius operis parte docuimus, è ſacris redditibus iuxtà primigeniæ Religionis morem, poſt ad victum neceſſaria ſibi ſubminiſtrata, pauperum egeſtati ſubueniſſe Antiſtites, aliaque poſtmodum ad ſuæ Eccleſiæ vtilitatem impendiſſe. Id deſignaſſe videtur Iſaias in eo ſermone. *Vade ad Sobnam Præpoſitum Templi* loco harum vocum, *Præpoſitum Templi*. Septuaginta apud Diuum Hieronymum legunt. *Quæſtorem, & diſpenſatorem theſaurorum domus Dei*; docuimus inſuper, quatuor in partes ſacros redditus diſtinguendos, quorum prima Epiſcopi ipſi inſeruiat, Clero ſecunda, Vrbis & Diœceſeos pauperibus tertia, ſacriſque Templis vel ornandis vel conſtruendis quarta, dummodò etiam è ſuâ parte aliquid peregrinis Antiſtes impertiat. Ad Lucaniæ, Iſai.22. 15. Baron. ann. 404.
D Siciliæ, & Calabriæ Antiſtites hoc idem ſcripſit Diuus Gelaſius Pontifex, & ad Neapolitanum Antiſtitem Paſchaſium, & ad Auguſtinum ipſo imperante in Angliam profectum Diuus Gregorius Magnus. D.Gregor. l.9. ep.29. & l. 12. ep. 31.

Ex hoc ritu iam ferè penitus exoleto, cenſuit Cardinalis Baronius tot Orthodoxæ Religionis ærumnas & incommoda eriuari: in ſacro enim codice habetur *Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus*, quod idem etiam Regius Pſaltes ſuâmet experientiâ comprobauit: *Cognoui, quia faciet Dominus iudicium inopis, & vindictam pauperum*; Sacram opulentiam ſæcularium diuitijs excreuiſſe inſuper docui, quorum pietas in pauperum ſubſidium eas deſignauit, qui tamen Diui Bernardi ore de Epiſcopis meritò conqueruntur, quorum luxu ſuperbiâque in delicias inaneſq; apparatus pauperum patrimonium temerè dilapidatur. Pſal. 13. Pſal. 139. Baron. ann. 585. in fin. ſup. p. 2. c. 31.

Illud

c. 2. 82. diſt.

Illud addo, quod in Aurelianenſi Synodo, anno vigeſimo ſupra quingenteſimū exactâ, & inter ſacros Canones relatâ, Epiſcopo impoſitum onus fuit pauperes A
& ægros pro ſua facultate ſubueniendi. *Epiſcopus pauperibus, vel infirmis, qui debilitate faciente non poſſunt ſuis manibus laborare, victum & veſtitum (in quantum ſibi poſſibile fuerit) largiatur.*

Conc. Gāgren. c. vlt.

D. Amb. l. 2 offic. c. 21. c. plura 18. 86. diſt.

Quin Gangrenſis Concilij Patres ad noſtras hâc in re vires exuperandas nos ſummoperè excitarunt his verbis. *Bona opera, quæ ſupra vires in fratres pauperes exercentur, ſecundum Eccleſiaſticas traditiones beatificamus*, quibus Diuus Gregorius, vt è Canonibus ſacris habetur, conſonat, *Neceſſitatibus aliorum quantum poſſumus iuuemus, & plus interdum quàm poſſumus.*

Concil. Aquiſgr. Conc. Tri. ſeſſ. 25. de reform. c. 8. Conc. Rhe. & Turon. apud Baro. ann. 813. D. Pet. Da. l. 4. ep. 1.

Sanè in Concilio tùm Manſionenſi, tùm Aquiſgranenſi, & demum in Tridentino hoſpitalitas Epiſcopali dignitati contecta fuit: in Rhemenſi autem & Turonenſi decretum fuit, vt conuiuas ſimul pauperes habeat & peregrinos Epiſcopos. *Meritò namque decet* (vt ad Albertum Antiſtitem egregiè Diuus Damianus ſcripſit) *vt exteri noſtris pauperes præferantur, dummodo tamen non deſerantur omninò peregrini.* Concordi demùm ſuffragio tùm plurium Conciliorum, tùm Canonum, tùm illuſtrium ſanctitate & doctrinâ virorum, ſatis liquet, ea quæ ad B
honeſtum Epiſcopi ſtatum ſuperſunt, in pauperum opem ab Epiſcopo ſacriſque viris aliaque pia opera eroganda.

Giuſſan. in vita l. 7. c. 1 in fin.

Splendido nimis apparatu cùm Diuus Carolus à Senenſi Antiſtite fuiſſet exceptus, tam moleſtè eum habuit, vt licet ingenti imbre cælum ſcateret, eodem ipſo veſpertino tempore illinc abire voluerit, licet enixè ab Antiſtite Senenſi rogaretur, vt aeris incommoda euitans, immorari ibi dignaretur; ipſi autem roganti reſpondit Sanctiſſimus Carolus, longiori ſe morâ nolle perniciem tam ingentem inferre pauperibus, quorum ſubſidio opes illæ eſſent vtilius, & honeſtius impendendæ: quàm benè perpendit hæc Magnus ſimul, & magnanimus Gregorius Pontifex, qui largitatem, quâ pauperum egeſtatem ſuis bonis erigebat, commendari audiens reſpondit. *Minimè mea: nam bona ſunt Ieſu Chriſti.* C

D. Gregor.

Prou. 16. D. Amb. or. de exceſſ. Satyr.

Quin in Epiſcopis non miſericordiæ, ſed iuſtitiæ liberalitas iſta tribuenda videtur iuxtà ea ſacri Codicis verba. *Initium viæ bonæ facere iuſtitiam*; quo etiam eam nomine Diuus Ambroſius Satyri ſui fratris geſta ſcribens eam appellauit, cui etiam Diuus Baſilius ſuffragari videtur, dum furti loco ea habet, quæ ſibi ſacri viri tenaciter ſeruant, vel relictis pauperibus in ſuperflua inutiliaque dilapidant. *At tu non ne ſpoliator es, quæ diſpenſanda ſuſcepiſti propria reputando? eſt panis famelici, quem tu tenes, nudi tunica, quam in conclaui conſeruas, diſcalceati calceus, qui penes te marceſcit, indigentis argentum, quod poſſides inhumatum: quò circà tot iniuriaris, quot dare valeres*: quod idem Diuus Auguſtinus edocuit, & Archiepiſcopo Senonenſi Diuus Bernardus validiſſimè ſignificauit.

D. Baſil in Luc. 12. 18.

D. Aug. ſer. de temp. D. Bernar. ep 42.

Quocumque tandem id modo fuerit, & vel iuſtitiæ, vel miſericordiæ tribuatur, ſanè iuſtitiæ inſeparabili quodam nexu liberalitas eſt annexa, iuxtà illud Romani Oratoris acroama, qui de iuſtitia ſermonem habens ſubdit. *Et huic coniuncta eſt beneficentia.* D

Cic. de off. tit. de iuſtit. iuit.

§. I.

Math 25. 42. D. Chriſoſ. hom. 5. in Matth.

QVin ſatis illud ſit, miſericordiæ hoc opus iucundiſſimum Deo eſſe, adeò vt in ipsâ pauperis perſona ſe ipſe idem agnoſcat. *Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare.* Quæ verba, vt Diuus Chryſoſtomus oſtendit, illud expendit digniſſimum, quod omnium animis indelebili nota inſculpatur, hæc ſcilicet verba eodem fere tempore Chriſti ab ore fuiſſe prolata, quo in panem corpus ſuum conuertit. *Qui enim dixit, hoc eſt corpus meum, & ſimul cum verbo confecit, idem dixit, eſurientem me vidiſtis, & non cibaſtis, & in quantum non feciſtis vni illorum minimorum, nec mihi feciſtis*: è quibus ipſe arguit, gratius Deo opus eſſe pauperibus ſubuenire, qui templa quædam animata Dei

ſunt

ſunt, quàm templa hæc lapidea exornare, & pretioſiſſimo cultu aras ipſas
A induere.

Vlteriùs etiam Diuus Ambroſius progreditur; ſi namque opportunitas detur, ſic ille docet, vel pauperes alendi, vel captiuos redimendi, vel iuſta mortuis perſoluendi, ſi aliunde facultas non detur, ſacri calices vendendi & prophanandi ſunt; Quod ipſe idem exercuit, faceturque, odio idcircò ſe à multis affectum. *Melius eſt enim pro miſericordia cauſas præſtare, vel inuidiam perpeti; quàm prætendere inclementiam: vt nos aliquando in inuidiam incidimus, qui confregimus vaſa myſtica, vt captiuos redimeremus.* Hoc idem Diuus Auguſtinus exercuit, & ex tam illuſtrium duorũ Antiſtitum exemplo ſe Iuſtinus Cęſar excitauit ad legem de hac re condendam, licet ſuæ Cæſareæ poteſtatis limites hoc faciens egrederetur.

D.Ambr. l.2.off.c.28. c.aurum 70 12. q 2.
D.Ambr. d.l.off c.21 c. pulchra 28.26. diſt.
l. ſancimus 27.G.de ſacroſ.Eccl.

Illud etiam addo, magis hanc ergà pauperes pietatem, quàm vetera ſacrificia à Deo non tantùm diligi, ſed pluris etiam æſtimari; quod licet admirandum videatur, ſuffragante tamen Nazianzeno apertè pronuncio. *Nullus omnino cultus Deo perinde gratus eſt, vt miſericordia.* Sic ille.

Prou.16.6. Oſeę 6.6. Matth.12.13. D.Gregor. Naz.or.16.

B Hinc habetur, quòd ſi ad Antiſtitem diuinus cultus potiſſimum ſpectat, cumque pro viribus ſuis amplificare tenetur, tantundem etiam in pauperes beneficentiam oſtendat oportet: Aquinatis Magiſtri ſententiam de hac re accipe, verba illa ex Apoſtolo explicantis, Qui Epiſcopatum deſiderat: *Epiſcopalis operatio, per quam vtilitati proximorum intenditur, principale & finale eſt illius ſtatus.*

1.Timo. 3. D. Th. 2.2. q. 185.ar.1.

Hinc etiam oleo, quod miſericordiæ ſymbolum eſt, Reges & Epiſcopos inungi Deus ſtatuit, quod idem deſignaſſe videtur Deus in Sanctuarij ianuis ex oleæ ligno contextis, & aureis cardinibus innixis.

Eandem etiam ergà pauperes largitatem Dalmatica ea ſignificat, qua inter ſacra ſolemnia Epiſcopus ad ornamentum ſe induit, nec aliud indicat, quòd ante altare ſacroſanctam hoſtiam Deo litaturus ſe induat & exuat Antiſtes, niſi quod ſacros ſicuti reditus ab Eccleſia Antiſtes accipit, ſic eidem Eccleſiæ eiuſque maximè pauperibus reddat oportet, eos non imitantes, qui ad altare ſe veſtientes, ſe domi expoliant, in ſuos conſanguineos collectas opes deuoluentes.

Aemar. Henr.q. de Cęrem ſacr myſ.

C

Hac certè de cauſa Diuinus Spiritus, cuius arbitrio ſacra Reſpublica componitur, cælibes ſacros viros inſtituit, vt nempè filijs deſtituti, pro filijs pauperes alant; eiſque, vt ſuperiùs diximus, victui neceſſaria ſubminiſtrent. Libani cedrorum inſtar Epiſcopos eſſe dixeris, quorum ramis volucres incumbant, nidoſque ſuos intexant, hoc eſt pauperes fulciantur, & nutriantur.

Sup par. 2. c.45. Pſ.113. 18. Matth.6. 30.

Quapropter licet viris eleemoſinæ deditis Diuinus Magiſter præceperit, vt ad meriti iacturam euitandam ſecreto eleemoſynas erogent, hoc tamen, vt poſt Diuum Gregorium Gerſon etiam egregiè adnotauit, tribuere ſibi non licet Epiſcopis, qui ad populis exemplum pietatis ſuæ præſtandum, non licitè ſolùm publicè impertiri eas poſſunt, ſed ad ſuæ dignitatis decus, ſuumque munus explendum tenentur id facere; ad ipſos enim conuerſos Chriſtus Dominus pronunciauit. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in Cælis eſt*: dummodo tamen piâ mente ad Deum dirigantur, & inani gloriolâ irretiri ſe non permittant, quâ ſe Bonifacius Rhegienſis Antiſtes infęliciter implicauit, quem iure merito è largitate in pauperes luculenter commendat Diuus Gregorius, & ſimul etiam impensè damnat ex huiuſmodi gloriæ aucupio, quam perbreui perituram acquirens indefecturam cæli mercedem amittebat.

Gerſon.p.2 opuſc.de reper.&modeſt.Prę̄l.
Matth.5.16
D
D.Gregor. l.2.epiſt.4. indi.;15.

Ad hoc validè Epiſcopos teneri Chriſtus idem Dominus lucidè indicauit, cùm ad gentes in ſolitudine nutriendas à Philippo petijt, vnde nam panis eſſet habendus. Apoſtolorum enim manu voluit, vt illis victui neceſſaria ſuppeditarentur, vt oſtenderet, Apoſtolorum eſſe eiuſque Succeſſorum, pauperum egeſtati conſulere; hoc ſanè tam egregiè Apoſtoli omnes percepere, vt Paulum & Barnabam ad Ethnicos diuino verbo erudiendos & illuſtrandos mittentes, eis præceperint, ne pauperum ſuſceptam gubernationem omitterent, quod Paulus idem enarrans, ſe fideliter executum pronunciauit: *Tantùm vt pauperum memores eſſemus, quod etiam ſollicitus fui hoc ipſum facere.* Præcepto ſanè huic tàm ſollicitè & re-

Ioa. 6.5. & infra.
Galat.2.10

1.Corin. c. vlt. 1. ligioſè ſatis Apoſtoli fecerunt, vt licet ad fidem Catholicam diſſeminandam
1.Act. Ap. c. 16. elaborantes, tantoque in opere perficiendo diſtracti, opes tamen quas collectas A
Tertull. in apol.c. 39 vocabant, & Tertullianus appellat *Depoſita pietatis*, egenorum paupertati ſub-
leuandæ deſtinatas, congerebant, congeſtaſque pauperibus erogabant. Hæc au-
tem non tantùm pietati ſubmouendæ nõ perniciosa,ſed ſalutaria erant,tum quia
in tam benefica charitate cognoſcenda, Catholicæ Religionis amori ſe arctiùs
Chriſtiani obſtringebant,eiuſq; magiſtros impenſius diligebant, tum etiam quia
Ethnici optimum hac exemplum inſpectantes, ad noſtram fidem amplexandam
promptiorem animum exhibebant;hac ſanè ratione ingentem eorum numerum,
Baron ann. 348. qui Donati erroribus adhærebant Conſtantius Cæſar ad Orthodoxã Religionem
reuocauit, cò quòd perpenderent, omnimodam ibi eſſe ſanctitatem, vbi tam li-
beralis beneficentia enitebat. Merito igitur Diuus Gregorius Epiſcopos admo-
D.Greg. 2. Paſt.c.7. nuit, vt ſi è ſacris, quibus populos inſtruunt, ſermonibus, optatum percipere
fructum voluerint, eorum animos opibus erogatis diſponant oportet, ne illis
præſertim pauperes obſurdeſcant. *Quorum nimirum prædicatio plerumque deſpi-
citur; quia dum delinquentium facta corripiunt; ſed tamen eis neceſſaria vita præ-* B
1. Pet. 5.2. *ſentis non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur, &c.* quod ipſemet Paſtorum
Princeps edocuiſſe videtur ijs verbis,*Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei.*

De Aſclepiodoro Patritio Gallici Imperij primario adminiſtro pergratè D.Gre-
D.Greg. l.12. Ind.7. ep.17.c.1. de donat. gorius accepit,ad pauperum defenſionem propenſum maxime eſſe,ijſque adiuuan-
dis ſuam operam alacriter dare; ad eum igitur ſcribens, & de tantâ pietate ipſi
gratulatus,aureum illud acroama exarauit, ſacros inter Canones poſteritati man-
datum. *Hanc ſibi quodammodo nobilitas legem impenit, vt debere ſe quod ſponte
tribuit exiſtimet: & niſi in beneficijs ſuis creuerit, nihil præſtitiſſe ſe reputet:* quantò
igitur arctiùs hanc ſibi legem præſcribere tenetur Antiſtes tùm è dignitatis præ-
ſtantia, tùm è paterno amore alijſque ſuprà memoratis nominibus? quantò ala-
criùs in opere tàm excelſo ſuam collocaturus eſt operam?

Maximum hoc præ alijs opus eſt, quo pietatem ſuam exerere poteſt Antiſtes:
gemma eſt, cuius radijs Epiſcopalis ipſa thiara ſplendeſcit, ipſamque dignitatem C
exornat, & coronat. Quid aliud eſt, ad pauperum ærumnas ſubleuandas opes
impendere, quàm triumphus quidam, quo ſe animi excelſi ſuprà calcatas opes
deuictaſque diuitias glorioſiſſimè ad æternitatem vſque ſe extollunt? Quàpropter
D. Bernar. ep.100. Diuus Bernardus ad Epiſcopum ſcribens ait: *Hoc planè decet Epiſcopum, hoc ſa-
cerdotium veſtrum commendat, ornat coronam, nobilitat dignitatem, ſi quem mini-
ſterium prohibet eſſe pauperem, adminiſtratio probet pauperum amatorem:* adeò vt,
ſi dignitates affectare liceret, non alio animo exoptandæ, amplexandæque eſ-
ſent, quàm ad beneficentiæ materiem habendam, viamque ſubueniendi alijs
conterendam; nihil ſanè aliud excelſius, nihil fœlicius in Alexandri Magni fœli-
Demoſt. orat. citate potentiaque Demoſthenis eloquentia æſtimauit quàm alijs opitulari; *Nihil
in fortunâ tuâ maius habes, quam vt poſſis, nihil melius, quàm vt ſeruare, & benefa-
cere velis.* ſic ipſe.

1.Reg 12.5 Tunc ſe Regali diademate digniſſimum Saul comprobauit, cum rure rediens,
populique Gabaan mæſtitiem inſpectans, rationem inueſtigans ait. *Quid habes
populus, quid ploras;* vt autem eam accepit, meſtitiæ nubes deleuit, ærum-
naſque beneficijs profligauit: tùm maximè infularum diademate dignum ſe D
Præſul oſtendit, cùm populorum incommoda, egeſtatem, calamitates exquirit
& erigit. Quàm venuſtè hæc ad Epiſcopos inſtruendos explicans Diuus Gre-
D Greg.in 1. Reg. 11. gorius,ait. *Bonus igitur Doctor manè de agro venit, quia oriente ſibi ſplendore veri
luminis, ſubditorum cauſas inquirit.*

Vt aliorum neceſſitates Antiſtes agnoſcit, ad eas expellendas excitatur, ex
auribus ad cor magiſterio charitatis facilè calamitas progreditur, & è cordè ad
manum, & è ſua manu ad pauperis manum cum pecunia tranſit, vt ſimul cum
Traiano commendari Antiſtes de eo poſſit, quod ſplendido præconio de tanto
Cæſare pronunciauit Orator florentiſſimus. *Tam velox Cæſar potentia tua eſt,tamq;
Plin. in panegir. in omnia pariter intenta bonitas, & accincta, vt triſtius aliquid ſæculo tuo paſſis,ad re-
medium ſalutemque ſufficiat, vt ſcias.*

§.II.

A

§. II.

EX aduerſo autem, tunc ſe ſacris infulis maximè indignum præſtat Epiſcopus, cùm ad pauperum neceſſitates repellendas lento vanoque greſſu procedit; eam certè ſatis dehonorat, & à ſe excutere videtur dignitatis ſanctitatem, quæ cum beneficentiâ ergà pauperes inſeparabili quodam nexu coniungitur. Quàpropter, cùm idoneorum Antiſtitum normam Timotheo, Titoque Paulus deſignaret, vtrumque admonuit, vt de Antiſtite eligendo potiſſimùm perquireretur, an in opibus impertiendis facili largàue manu, vel arctâ & tenui vteretur, adeoque, ni eum inueniſſent, *hoſpitalem non cupidum* omninò reijcerent, & adulterinum veluti fœtum reprobarent. Hæc Landulphus expendens, magnum quid ex hoc arguit, quód ſcilicet ni liberales viri ad tantum ſacerdotium efferantur, timendùm valdè ſit, quòd non volente ſed permittente Deo cupidi auarique in Antiſtites eligantur, facilique rerum terrenarum cupiditate ad ſacra ipſa cum auaritiæ fœditate gubernanda adducantur.

1. Tim. 3. 23. Tit. 1. 7. Landulf. de vita Chriſti. p. 2. c. 15. in fin.

B

Hinc, cùm Diuus Gregorius ſolerter, & anxiè de ſuo more peregrinos Romam accedentes examinaret de opibus in eorum ſubſidium ab Epiſcopis erogatis, vt audiuit Marianum quendam Epiſcopum, ſua paupertate oſtentata, nihi eis penitus impertiſſe, non leuiter perturbatus ait. *Miror ſi is, qui veſtes habet, argentum habet, cellaria habet, quod pauperibus debeat dare non habet.* Itaque ad Secundinum ſcribens, vt ſacra lectione ſaluti ſuæ proſpiceret, vt precum ſtudio opum etiam vires ſociaret, & Epiſcopi titulum piâ beneficentiâ comprobaret. *Dic ergo ei, vt cum loco mutet & mentem: non ſibi credat ſolam lectionem, & orationem ſufficere, vt remotus ſtudeat ſedere, & de manu minimè fructiferare: ſed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus concurrat, alienam inopiam ſuam credat: quia ſi hac non habet, vacuum Epiſcopi nomen tenet.* Loquentem tantum Pontificem audiſti.

C

Quin ne nomine quidem Epiſcopi decorandum, eum eſſe, Sanctiſſimus idem docuit Pontifex, ea perpendens, è quibus cæleſtis Magiſter voluit, vt à vero Paſtore mercenarius diſtingueretur. Paſtoris enim eſt, vt opes ſuas ad ouium primò vtilitatem impendat, & ſi neceſſitas poſtulauerit, vitam ipſam effundat; è quibus philoſophatus *ad hominem* cùm longè vita viliores quæcumque diuitiæ ſint, ait. *Qui non dat pro ouibus ſubſtantiam ſuam, quomodo pro his daturus eſt animam ſuam?* An maiora dederit, qui minora deneget? qui diuitias tenaciter ſeruat, an vitam largus effundat? qui Chriſti ouibus ipſaſmet Chriſti diuitias ſubtrahit, quî nàm ſanguinem ſuum vltrò conceſſerit? huiuſmodi, ſi dentur, Præſules, tanto Pontifice docente, *meritò nomen Paſtoris deperdunt.*

D. Gregor. hom. 14. in Euang.

Alia longè maiora Diuus Chryſoſtomus addens ait, quòd ſicut pretioſiſſimum quid, & maximè ſplendidum miſericors homo eſt, ſic ex aduerſo, ſi virtute hac deſtituatur, ipſummet humanitatis cenſum videtur exuere, & ſpeciem belluinam induere. *Magnum enim homo & pretioſum, vir miſericors; itaque niſi hoc habeat, deſijt eſſe homo.* An non indignum ſe præbet capitis honore, qui, vt egeſtatis lue tabeſcant membra, permittit? Sanctum Malachiam Antiſtitem pro ſuâ dicendi vi Diuus Bernardus commendans, grauiter conqueritur, eò quòd ab eius veſtigijs longè ſuæ ætatis Antiſtites diſtare conſpiceret; ille enim ne quidem de ſuis erogatis opibus contentus, è diuitum penu ad pauperum ſolatium opes alias hauriebat, cùm iam ad diuitum luxum fouendum, & beneuolentiam aucupandam è pauperum marſupijs diuitiæ extorqueantur.

D

D. Chriſoſ. hom. 33. ad pop.

D. Bern. in vita S. Malachiæ.

Ex Aſylo, quod in vrbibus Leuiticæ Tribus ad transfugas excipiendos aperiebatur, Epiſcopos inſtrui ſacroſque viros, ad pauperes ſacris prouentibus ſubueniendos, Stephanus Cantuarienſis Epiſcopus docet. Quapropter, vt ex Archiepiſcopi ſententiâ idem omninò erat Iudex ac Arca, cum æquè ad vtrumque neceſſitate impellente confugiamus, aptius dicendum mihi videtur, pari quoque menſurâ habendam Eccleſiam & Epiſcopi domum, cum eâdem facilitate pauperum egeſtatem vtraque erigere teneatur.

Apud Titelman in allegor. ad Num. c. 33. 3.

Lac ſuis in vberibus ſibi ſeruare, eaque ad filiorum alimentum obſtruere, vel ad alia inutilia euoluere, vberrimas lachrymas ab oculis Hieremyæ Vatis extor- A ſit, cùm proferret, *ſed & lamiæ nudauerunt mammam, lactauerunt catulos ſuos; filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto*. Lamia, Philoſtrato referente, ſæuiſſimum animal eſt, ſed eò vſque cum catulis ſuis lene ac humanum, vt illis ad omnem ſaturitatem lac ſubminiſtret; ex aduerſo quis crudelem ſtruthionem inficietur; qui ſuamet oua fouere recuſans, Solis ardore coquenda ea obijcit, pulloſque ſuos veluti adulterinos repellit. An non *quaſi ſtruthio* Epiſcopus ille fuerit, qui eum pauperum pater è ſuo munere ſit, ſacrorum cenſuum alimenta eis denegans, lamiâ ipsâ ſe crudeliorem præſtat. Quid Epiſcopalis nominis ſanctitati pernicioſius, quid Orthodoxæ Religionis candori magis infeſtum, dum non Ethnicorum tantum & Hæreticorum probris & obtrectationibus, ſed noſtris ipſis populis nos obiectant turpiſſimè lacerandos.

Tren: 4. 3. Philoſt. l. 4. de vita Apollonij.

Quam ad rem accommodata ea mihi videntur, quæ ad Mainardum Vrbinatem Præſulem ſcribens Diuus Petrus Damianus refert; cum enim Saxonum exer- B citu deleto, eorumque Rege capto, Carolus Magnus inter victoriæ gaudia conuiuam ſecum Regem captiuum ità excepiſſet, vt excelsâ ſibi mensâ ſe collocans, captiuum Regem in minori aliâ mensâ apponeret, & aliquot pauperes humi aſſidentes haberet, Saxonum Rex Proceri cuidam præcepit, vt Carolo ſignificaret, quòd ſi pauperes Chriſti ſpeciem gerentes tam abiecto, vilique loco ab eo habebantur, quânam confidentiâ auderet, vt nos met ipſos ei ſubijciamus. Erubuit ad hæc Carolus & ingenti ad hæc horrore perculſus, habuit quæ ab Ethnico, tanquam ab Apoſtolo, in ſui documentum hauriret.

D. Pet. Da. l. . . . epiſt.

Verùm, ſi prophanum & triumphantem Principem, quique ſingulari ſuæ pietatis ſpecimine pauperes ſecum conuiuas haberet, tam acriter Princeps ille increpauit, eo ſolùm titulo, quod humi aſſidentes ſuæ paupertati, non Chriſti quem præferebant ſanctitati ſe accommodarent; quid nam, rogo vos, de Epiſcopo eo dixiſſet, qui ſacros ſibi cenſus retinens, pauperes ab eis repellat? quod ſi ad Saxonis verba tanto pudore ſuffuſus Carolus fuit, quanto nam rubore, in ex- C tremæ vitæ articulo illi obtegentur, quos de tàm palmari duritie Dœmonis furor caſtigauerit? ſi bellici Ducis fama denigrata aliquatenus eo titulo eſt, an non Epiſcopi fama ſordeſcet ad pauperum ærumnas immiſericordis & duri?

Verùm ſileat fama ſic ad Theobaldum Epiſcopum Diuus Bernardus ſcribit, pauperum fames ipſa loquetur, quorum lachrymis & queſtubus Cælum & Diuinum Tribunal vltionem poſcentibus perſonabit.

D. Ber. ep. 42. ad Archiep. Simonem.

Senedrin Senatores, licet omnium flagitioſiſſimi, ſtatuerunt, quòd triginta argentei, quos reſtituit Iudas, eò quòd è pretio Chriſti ſanguinis eſſent, non in ærario ſeruarentur, ſed ad peregrinorum ſubſidium adſcriberentur. An non his nequiores illi eſſent Antiſtites, qui è ſacris opibus, quæ pretium Chriſti ſanguinis ſunt, & à Diuo Bernardo *Patrimonium Chriſti* vocabatur, quod ideò *non licet mittere in Corbonam*, vel vt ſuũ ærarium, vel ſuos conſanguineos pauperibus omiſſis locupletarent? Quin ijs ipſis comparandus hic Antiſtes eſt, qui Chriſtum Dominum, proh ſcelus! affigentes, eius veſtes ſibi mutuò diuiſerunt. E Beati Laurentij Iuſtiniani calamo hæc habes, ſic ex eiuſdem Seruatoris ore alloquentis. *Scito Crucifixores meos hoc in loco Paſtores, animarumque Rectores, & Eccleſiæ* D *ſignificare miniſtros, ſua non mea quærentes: iſti theſauros meos, quos in Cruce confixus acquiſiui, membris meis pauperibus irrogandos, conſumunt, & deuorant: tanquam patrimonio proprio meis abutuntur diuitijs, inter ſe veſtimenta mea diuidentes, &c.*

Matth 27. 6. D Bern. l. 4 de conſid. ep. vlt. D. Lauren. Iuſt. de triump Chriſt agon. c. 17.

Sicut igitur ex eodem Nilo, è quo chryſtallinas vndas Dei populus, & ſanguineas fœdiſſimaſque gens Aegyptia hauriebat, ſic propè ex eodem ſacrorum prouentuum flumine, quo populi commoda, geniumque ſibi ſubiectarum beneficia probati Antiſtites colligunt, auari cupidique Paſtores ne dicam, an mercenarij, ſanguinem potius exprimunt; ſibi etenim ipſis, vel conſanguineis ſuis ſanguinem pauperum retinent, quibus illum debent, vt Chriſti ſanguinis pretium.

Ne

Ne igitur mirere, ſi ad tantæ impietatis vltionem fulmina ſua Cælum intor- In addi. ad Baron. ann. 1234.
A queat? Miſerrimus hæc Antiſtes Voltirus nomine euulget, qui cum quinquen-
nij ſpatio ingentem frumenti vim, ad maius inde pretium poſtea colligendum, pauperum egeſtatem oblitus, coaceruaſſet, horrea reſerantibus adminiſtris, tam immanis horrendaque ſerpentum ex illis copia exundare viſa eſt, vt exterriti omnes fugæ ſe dederint: cùm autem alij præſtantiores animo viri illùc mitterentur, tam abominandum ex eis cruciantem fœtorem percepere, tamque horrendas minas Antiſtitis nomen ferientis exceperunt, vt primos imitati fugam & ipſi arripere coacti fuerint, donec ne fœdiſſimâ graueolentiâ vitiaretur aer, congeſtum omne frumentum flammis abſumendum dederint, & vna cum eo inſanientis Epiſcopi ſpes ignis geſtiens deuorauerit.

Longè etiam acerbiùs ſupplicium fuit, quo Moguntinus Antiſtes Otho mulctatus fuit; hic enim, cùm pauperes auerſaretur, eoſque vt alienarum opum Munſter. l. 3. Coſmog.
conſumptores mures appellans reijceret, exundanti murium colluuie aggreſſus
B illicò fuit, quorum vim euitare nullatenus in ſuo palatio valens, cum Pharaonis ranarum inſtar vndique enaſcerentur, & ebullirent, cubile, menſas, ſedes, atria, occupantes, ad Turrim confugit, quam in medio Rheno ſtatuerat, penitus à continenti diuulſam, militibus munitam, firmiſſimiſque firmatam obſtructamque repagulis; quæ tamen omnia diuina indignatio ſuperauit, muribus etiam illuc vndique irrumpentibus, adeò vt miſerrimo horrendoque interitu eorum morſu laceratus obierit, anno Chriſtiani imperij quarto decimo ſupra nongenteſimum.

Ne igitur Domini mei Collegę, noſtrum nomen, dignitatem noſtram Dei beneuolentiâ nobis commiſſam obſcuremus. Epiſcopi vocamur & ſumus: ne igitur ad pauperum egeſtatem torpeamus & caligemus. Patres ſumus; noſtros ergò filios diligamus: Paſtores ſumus: ergò greges noſtræ beneficentiæ pabulo nutriamus; quantum in nobis crimen eſſet, ſi theſauris congerendis, & ad inutilia opibus expendendis noſtris dediti, pauperes deſereremus, quibus non rarò
C neceſſaria victui deſunt, & præ rubore non alibi conquirenda videntur; deforme & monſtruoſum eſſet, vt alijs deficeret quo nos abundamus. *Grandis culpa, ſi ſciente te fidelis egeat; ſi ſcias eum ſine ſumptu eſſe, fame laborare, ærumnam perpeti: qui præſertim egere erubeſcat*; ſic Diuus Gregorius inter ſacros Canones relatus. Hanc autem rationem, quâ cæteris pauperibus præferendi ſunt ij, quibus à ſui gradus conditione mendicare non licet, ſatis probauit, teſte Cardinali Baronio, Atticus Conſtantinopolitanus Antiſtes, cuius veſtigia proſequi omnes deberent. D. Ambro. l. 1. de offic. c. 30. c. non ſatis 14. 86. diſt. Baron. ann. 425.

Quòd ſi tenues fuerint ſacri prouentus, & pauperum numerus ingens, non ideò deſerendi nobis eſſent; ſi plura impertire non licet, dare pauca liceat, & beneficij tenuitas animi charitate compenſetur; hæc enim apud Deum in pretio eſt, Deumque ipſum nobis obſtringit; elegantiſſimè enim Arelatenſis Antiſtes Cæſarius pronunciauit, *Non copia largitatis paſcitur Dominus, ſed beneuolentia largientis*. Diui certè Ambroſij ſententia eſt, Theologorum ſuffragio roborata, ſatius eſſe pauca pluribus, quàm plura paucis impertiri, vt charitatis dona plures
D percipiant, & in multos data munera effundantur. Nullus à nobis indonatus omninò abeat, cum prophanis ipſis viris hoc faciendum Diuus Gregorius ſignificet: *Ne omnino nihil eis præbeant, quibus conferre aliquid paruum debent*. In ſolemnioribus etiam feſtis largiorem noſtram pietatem pauperes experiantur, eâ planè menſurâ, quâ liberaliorem ſe Deus eo tempore nobis impertit. E Diui Auguſtini mente hoc habes ſic alloquentis. *Natalis Chriſti imminet, paſcendos compauperes noſtros habemus, & cum eis communicanda eſt humanitas*. D. Cæſ. ho. de quadrag. tom. 5. D. Ambr. l. 2. off. c. 21. D. Th. 2. 2. q. 32. art. 10. D. Greg. 3. paſtor c. 2. D. Auguſt. hom. 25. to. 10. 474. c.

Addere his illud mihi liceat, quo acutiſſimo veluti ſtimulo liberalitatem in pauperes aſſequi deberemus, quòd ſcilicet, Turcæ ipſi, dum ſuperſtitioſis ieiunijs vacant, opiparas & ſplendidas menſas pauperibus exhibent, quibus optima quæque ſubminiſtrant, eò quòd ad Dei conſpectum afferri credant, & doceant. Guil. Poſtel. in rel. eor. quæ vidit apud Turcas.

Ad hæc confirmanda, exempla afferuntur, Cap. LVIII.

A

COmpertum ſatis Epiſcopis omnibus arbitror, quàm arctè ad ſubſidium pauperibus præſtandum non vt Chriſtiani tantùm,ſed vt Paſtores obſtringantur, animoque illis adhærere debeat, in populorum charitate excellentiam ſuæ virtutis inniti; quia tamen maximi momenti hoc eſt, alia ad id confirmanda tùm præſenti, tùm proximè inſtituendo capite proponamus. Nunc autem velut in chriſtallino ſpeculo exempla nobis inſpicienda obijciam, quibus viri ſanctiſſimi benificentiæ viam nobis calcandam aperuere: egregiè enim, vt aſſolet Seneca ait: *Longum iter per præcepta, breue, & efficax per exempla.*

Senec ep 6

Gabriel. Sâctuar.77.

Cælum eſſe ſanctos viros Diuus Chryſoſtomus arbitrabatur, eò mundano hoc Cælo illuſtriores, quó ſyderibus, quibus hoc ſcintillat, virtutes, quibus illi efflorefcunt, antecellunt: hoc tantùm ſibi diſcrepant, quòd cum ad Cæli conſpectum oculos erigo, lætitiâ totus affluo,cùm verò Sancti viri ſub aſpectum cadunt, lachrymas cohibere non poſſum, cùm recogitem longiſſimè me ab eorum virtute recedere. Sic ille: hæc autem quæ præ piæ humilitatis vbertate de ſe ille exaggerabat, veritate compellente,fateri ego vtique teneor, ſi præſertim de amore &beneuolentiâ,quâ noſtrum gregem proſequi tenemur,ſermo agatur, cùm tenuis & frigida ſatis ea in me ſit, nec comparari ne leuiter poſſit illi, quâ tot Antiſtites ſanctiſſimè exarſerunt; ſanè nullus vnquam fuit, qui vel mediocrem gradum ſanctitatis attigerit, quem liberalitas in pauperes non exornaret. B

l.1. de Ep. ſcop. audien.

Hinc Iuſtinianus Cæſar virtutem hanc in quolibet Præſule ſtatuendam agnoſcens de omnibus indiſcriminatim ait, *Quorum verus cultus eſt adiuuare pauperes, & poſitos in neceſſitate.* C

D.Gregor. Naz. orat. de laud. Baſil.

Prolixiſſimus tamen & moroſus videar, ſi vel omnes, vel pleroſque enumerare hic vellem. Diuum omitto Baſilium, qui ſibi tám auarus,pauperibus tàm largus erat, & tàm amans paupertatis cultor, vt Modeſto Valentis Cæſaris Præfecto minitanti ſe eum facultatibus omnibus ſpoliaturum, inuictè reſponderit, nullâ ſe ſpoliari re poſſe, qui ſibi nihil haberet, niſi fortè laceras eas veſtes, quibus neceſſitati conſulens tegebatur tenueſque libellos aliquos ei ſurripere vellet, quibus tantùm ſuæ diuitiæ nitebantur.

D.Gregor. Naz carm. de vita ſua. D. Gregor. Naz.or.19.

Diuus verò Nazianzenus hæc referens Baſilium ſuum tùm in cæteris, tùm in hac virtute adamuſſim expreſſit:ſuis enim cunctis opibus largiſſimè in pauperum ſinum deuolutis, ſe ipſum vocare germanè potuit *volucrem in ſublime volantem*, ſuamque ſanctiſſimam parentem Nonnam egregiè fuit imitatus, de quâ ipſe idem refert, *Ducebatur immodico amore largiendi; cui ne Atlanticum quidem pelagus, aut ſi quid aliud maximum eſt,ad exhauriendum ſufficere potuiſſet.* Adeò autem eius erga pauperes amor ſe porrigebat, vt non ſuas tantum opes, at ſuammet vitam ſuoſque ipſos filios in eorum auxilium venales habuiſſet, vt eorum pretium in egenorũ opem poſſet erogare:feliciſſimam enim verò dominam, quę ingenioſè & piè ſuas opes negotiari ſciebat! matris etiam & fratris exemplum imitata etiam Gorgonia ſoror, eodem Gregorio narrante, *Nihil terra præter corpus reliquit, omnia cum alterius vitæ ſpe commutauit: has vnas liberis ſuis opes reliquit, nempe ſui imitationem, & eiuſdem laudis ſtudium.* D

D Gregor. Naz.or.10.

Nolanum Præſulem Paulinum prætereo vbique terrarum, & gentium pauperum amore commendatiſſimum: vt enim de eo loquens Diuus Auguſtinus ait, *fuit ex opulento diuite, voluntate pauperrimus, & copioſiſſimè ſanctus*: & ad maiora progreſſus, ad redimendum è barbarorum poteſtate captiuum quendam, ſe ipſum captiuum dedit fecitque venalem.

Ipſum etiam Auguſtinum præterire licet, qui moriturus è teſtamenti moleſtiâ fuit immunis, ſuis omnibus bonis in pauperum commodum iam de-

Digitized by Google

uolutis. Auguſtini Magiſtrum Ambroſium hìc quoque prætercam, qui eò vſque [Poſſidon. in eius vita.]
A eximiæ charitatis ardore ſuccenſus deuenit, vt reluctante licet Clero ſacra ipſa vaſa, ſacros calices ad Chriſtianos captiuos redimendos vendiderit, & ſanctiſſimâ largitate diffuderit.

Quid de Diuo Chryſoſtomo dicendum? vnum illud dixiſſe ſufficiat, quòd ad detractorum aculeos retundendos, & effringendam audaciam maleuolorum, qui eum tanquam ſacrorum bonorum decoctorem in eleemoſinis faciendis obiurgagant, modeſtè ſimul, & intrepidè pronunciauit: verba eius accipe. *Hæc Eccleſia vnius diuitis non valdè locupletis fructus colligit: at cogita tecum quot viduis, quot pauperibus quotidiè ſuccurrit: iam enim numerus eorum in catalogo adſcriptus ad tria millia aſcendit.* Quem profectò tanta pauperum turba non terruiſſet? illud etiam adde, *ſed prætcrea multis, qui carceres habitant, auxiliatur; multis in hoſpitali laborantibus, multis leproſis, multis aduenis, multis qui quotidiè ad petendum accedunt, & omnibus, qui altari aſſiſtunt, cibaria & indumenta præbet.* Quìnam autem fieri [D.Chriſot. ho.67. in Matth.]
B poterat, vt tam exigui reditus tam multiplici opere diuiderentur? profectò multiplicanda hæc eo modo eſſent, quo panes olim ad gentium alimentum Chriſti Seruatoris prodigioſâ charitate ſuccreuerunt: *Et tamen Eccleſiæ opes non ſunt imminutæ*: tanta ſacrorum cenſuum profuſio perniciofa nullatenus ſacræ ſubſtantiæ fuit, ſiquidem pauperum amatori maiora danda Deus ipſe ſuppeditat. [c. Pulcharum 86. diſt.]

Rhotomagenſis etiam Præſul Diuus Ansbertus hoc idem prodigiosè expertus fuit; nec enim ſuos tantúm pauperes veſtibus, & cibis abundè fouebat, ſed in exteros etiam alios ſuæ largitatis famâ ad eum aduentes, ſuam pietatem eriuabat; hoſpitio peregrinos omnes excipiens ſplendidè eos habebat, & nunc vel ad menſam ſocios eos habere, vel ad menſam eis inſeruire promptiſſimè dignabatur. [Sur. 9. Feb.]

An nõn prodigij loco videtur eſſe, quòd Niuernenſis Antiſtes Guglielmus [Ber. chron. Rom Pont. an. 1217.]
C duo pauperum millia in ſingulos dies, hoc eſt Chriſti exercitum enutriret.

Indefinito vndique mari me immitterem, ſi Diui Gregorij Magni largiſſimam pietatem hìc ego explicandam aggrederer. In Bibliothecæ Vaticanæ pluteis adhuc ingens pauperum numerus ſeruatur, quorum egeſtati non è Romanâ tantùm vrbe eiuſque Diœceſi, ſed ex omnibus ferè ſibi ſubiectis vrbibus ſubueniebat; in immenſum propè excedunt ſacræ opes, quas ille quotidiè, & ſolemnioribus præſertim diebus impertiebat; dapem eam quis neſciat, quam ante menſam ad omnes Romanę vrbis ægrotos pauperes mittebat; pauperes turſus eos quis neſciat, quos vel conuiuas ſecum habebat, vel quibus inſeruiebat; e quibus ſemel cæleſtem ſpiritum habuit, & alias ipſummet ſeruatorem Chriſtum, qui ſe illi præbens inſpiciendum, ait *Cæteris diebus me in membris meis, heſterno autem die me in memetipſo ſuſcepiſti.* Profectò tanquam ærarij Pontificij decoctorem Sabinianus Pontifex eius ſucceſſor eum omnibus repreſentauit, ſed breui ſuæ temeritatis pęnas luit. [Vide eius homil. in Euang. Baron. ann. 603.]

Sanctiſſima Pontificis huius charitas proximo inde ſæculo in Diui Ioannis Alexandrini Antiſtitis animum videtur immigraſſe, cuius liberalitas tanta [Ex Sur. 23. Ianuar.]
D fuit, vt Eleemoſinarij cognomento celebretur. Vrbis ſuæ pauperes omnes, quos ſuos Dominos appellabat, enumerari ipſe curauit, & cum ad ſeptem millia, & quingenta capita peruenirent, in ſingulos dies eis neceſſaria ſuppeditabat, largaſque alijs etiam opes ſecreto munere corrogabat: calamitoſiſſimum inde ſæculum nactus fuit, nominique Chriſtiano lachrymandum, quo Coſroæ Regis Perſarum armis Paleſtinâ ſubactâ, & Hyeroſolimæ vrbe occupata, miſerrima vbique egeſtas graſſabatur: quàpropter eius charitatis opus fuit, Chriſtianis innumeris ex omni gradu, ſexuque delectis, Clericis, Mónacis, Monialibus, Epiſcopis, Proceribus opitulari, captiuoſque multos redimere; ad extremam redactus ſemel egeſtatem mille auri libras mutuò accepit, quas ſtatim ad indigentiam populorum erigendam impendit, eòque deuenit, vt veſtem dono ipſi datam venalem haberet; finis nunquam dicendi daretur, ſi ſingula omnia tanti Præſulis explicare mens eſſet; ſatis illud fuerit, eas eleemoſinas ad octoginta

Google

glnta octo auri libratum millia perueniſſe, vt è ſuomet teſtamento quod referre placet ſatis patet. *Ioannes humilis quidem ſeruus ſeruorum Dei, propter autem* A *mihi impoſitam Pontificatus dignitatem, gratia Chriſti liber. Ago tibi gratias Domine Deus meus, quod me dignum cenſueris, qui tibi tua offerrem, & quod ex mundi bonis nihil aliud ſit mihi reliquum, niſi tertia pars nummi, quam ipſam iubeo quoque dari pauperibus, qui ſunt mihi fratres in Chriſto. Quandò enim Dei permiſſione creatus fui Epiſcopus Alexandriæ, inueni in meo Epiſcopatu circiter octo millia librarum auri; ex oblatione autem piorum, collegi denis millibus plures his pecunias, quas cum cognouiſſem eſſe Chriſti, Chriſto etiam dare volui, cui nunc quoque trado animam meam.*

D.Gregor. l.6. ep.9. In ſuę Syracuſanę Vrbis & Diœceſis pauperes largiſſimum ſe Ioannes Antiſtes præbebat, & ad Diuum etiam Gregorium Pontificem vim pecuniæ ingentem identidem mittebat, vt Romanis egenis impertiretur.

Sur. 2. Iulii. In peregrinos & pauperes beneficus adeò erat Diuus Cæſarius Bambergenſis Præſul, vt ex ingenti ſacrorum prouentuum copiâ, id tantùm ſibi ſeruaret, quod B rudibus & vulgaribus cibis ſibi victum ſubminiſtraret, adeò vt ſemel religioni duxerit ſucciũ ſibi exhibitum edere, & pręceperit, vt ad ęgrorum deferretur pronuncians ſuæ corporis habitudini ſeruandæ aptiorem panem ſolum fore; ex eius itaque domo pauperes, viduæ, peregrini, orphani tanquam è ſuæ beatitatis emporio continuo quodam fluctu egrediebantur.

Nulli pariter cedit Diuus Exuperantius Toloſas Epiſcopus, qui totam auri argentique, qua præſtabat molem, in pauperum beneficium eriuans, eò vſque deuenit, vt ſacroſanctam Domini hoſtiam in viminea quâdam ciſtula deferret, quocumque aureo & gemmeo calice pretioſiori; gaudebat ni fallor, Chriſtus Dominus iterum in pij Præſulis manu paupertatem pati, vt laborantes egeſtate filios adiuuaret. Quàm meritò igitur Diuus eum Hieronymus hoc ſtylo commendauit. *Hic vidua Sareptenſis imitator eſuriens paſcit alias, & ore pallente ieiunijs, fame torquetur aliena; omnemque ſubſtantiam Chriſti viſceribus erogauit: nihil illo ditius, qui corpus Domini in caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro, qui auaritiam eiecit è templo.* C

D.Hieron. ep ad Ruſt. Monac.

Baron. ann. 508. In egenorum commodum non tantùm Epiſcopalis menſæ theſaurum Diuus Cæſarius Arelatenſis Antiſtes glorioſè diffudit, ſed è Gothorum captiuitate ad quàmplurimos redimendos ſacra omnia vaſa diuendidit; cùm autem tanquam proditor ab Italiæ Rege Theodorico poſtulatus ad aulam accederet, ſuæ tantùm maieſtate præſentiæ Regis animum non tantùm à ſupplicio inferendo dimouit, ſed ad ſui venerationem attraxit, vt præter alia honorificè illi geſta argenteum ſexaginta librarum poliubrium cum trecentis aureis ei ad hoſtium dono mittens eum rogauerit, vt præ ſuâ beneuolentiâ ſibi illud ſeruare dignaretur; ad hæc Diuus Antiſtes, qui argenteâ tantùm fuſcinula & cocleari pro menſæ Epiſcopalis dignitate vtebatur, publicè illud vendi iuſſit, eiuſque pretio captiuos quàmplures redemit, egregiè id commendante & admirante cum reliquis Proceribus Rege. D

Londinenſis Præſulis Gulielmi pietatem quis neſciat; eam eximiè Diuus Bernardus celebrat, eique ſummopere gratulatur, quòd ipſomet ſui Epiſcopatus initio totum patrimonium pauperibus erogaſſet, pauperibus poſteà annumerandus; ſed accipe verba Bernardi. *Extincta eſt auaritia cui non ſuaue redoleat? charitas regnat, cui dulce non ſapiat? tali teſtimonio oportebat tuam philoſophiam clareſcere, & hoc fine tua præclara ſtudia compleri. Non fuit magnum, quod magiſter Gilbertus fieret Epiſcopus, ſed Epiſcopum Londinenſem pauperem viuere, id planè magnificum: non enim tanto nomini aliquid augere potuit ſublimitas dignitatis, auxit autem plurimum humilitas paupertatis.*

D Bern. ep. ad Guliel.

D.Pet. Da. ep.8. l.1. Cum ſæuiſſimâ egeſtate Hieroſolymæ Vrbs laboraret, *in Cyrillum tanquam in Epiſcopum neceſſitate ciborum turba reſpiciebat*, ſic de eò Damianus; cunctis igitur iam conſumptis, ad eorum penuriam eleuandam, vaſa omnia ſacra, ſacras omnes & pretioſas veſtes vendit, vt Tripartita etiam narrat hiſtoria.

§. I.

A

§. I.

TAM beneficus in pauperes Carnotenſis Epiſcopi amor fuit, vt elegantiſſimum illud de eo Petrus Bleſſenſis ſcriberet, *Munificentia à tenerâ primitauit infantiâ; miſericordia cum ipſo coaluit.* Petr. Bleſſ. ep.20.

Commendatiſſimus etiam nobis præ omnibus ſit Fernandus Talauera Primus Granatenſis Antiſtes, qui ſuo conuiuio quadraginta viros excipiebat, alioſque ferè centum quinquaginta ad ſecundam, & tertiam menſam ex ijs habebat, qui mendicitatis onere preſſi miſerrimam vitam agebant; quòd ſi per viam incedenti ſtips à mendicis fortè rogaretur, nec ſecum eſſet, qui eleemoſinis impertiendis præfectus pauperem eum ſolaretur, quodcumque præ manibus occurreret roganti dabat, & pileum fortè ipſum, quoad vſque redimeretur. Noſocomia priuataſque ædes inuiſebat, neceſſaria cuique corrogans. Domeſticam ſupellectilem bis graſſante fame vendidit, & inter alia duas mulas, quibus lecticâ vehendus vtebatur, ex quo poſtea pedes incedere cogebatur; cum autem argenteum ſui ſacelli cultum eàdem de cauſa vendidiſſet, Marchio quidam eum redimens ad Archiepiſcopum denuò eum miſit, qui denuò venalem eum habuit; rurſus autem ab eodem Marchione redemptus eique miſſus, rurſus venditus ab Epiſcopo fuit, qui etiam pronunciauit, quod ſi centies ad eum remitteretur, totidem iterum venderetur, è rubore quo premebatur, quod penuriæ tempore argentum domi ſuæ otioſum torpeſceret; cum autem charitatis ingenio ad alios inueniendos theſauros, quibus pauperum neceſſitatibus conſulens ſuum animum locupletaret, feſtis diebus, quis credat, ad templi fores adſtabat, arculam manu gerens, quâ pro pauperum ſubſidio ſtipem tranſeuntibus poſtulabat. Plat. Florit. par. 2. c. 38.

B

C

Singulari admiratione dignum illud eſt, quod ad eundem agendi finem conſpirantes ſancti viri, diſpari tamen, imò contrariâ viâ procederent. Piiſſimus hîc Præſul, quò ardentiùs deſtitutos pauperes diligebat, eò ab illis vehementiùs animum auertebat, qui otio dediti, & capti deſidia per vrbem ineptiſſimè vagantes, ab eâ eius imperio, licet cęcurirent, expellebantur, dum oblatam eis laboris operam recuſarent; quam eandem in rem tùm D. Ambroſius, tùm D. Damaſcenus conſpirarunt. D. Amb. l. 2 off. c. 16. Damaſc l. 2 Paralell. c. 16. ad fin.

E contrà verò Valentinus Epiſcopus Diuus Thomas Villanouenſis, nullâ conditionis, & perſonæ ratione habitâ, indiſcriminatim iuſſerat, vt cuicumque qui domum Epiſcopalem mendicus accederet, diſignata panis, & vini portio, pulmentum è carne, vel è piſce aliquod, & denarius donaretur; illis autem, qui aliquos ex illis, vt flagitioſos, & perditæ famæ arguebant, reſpondebat, ad politicos hoc magiſtratus referendum, ſibique tantùm alienæ neceſſitati conſulendum: nolebat inſuper, vt repelleretur, qui ad nouam ciborum portionem habendam fraudolenter ex alia ianua, diuerſaque via iterum rediret, pronuncians, Angelum fortè eſſe, qui deceptoris loco habitus illuc rediret. Honeſtis familijs egeſtate laborantibus benignâ ſatis manu proſpiciebat, ſuique Epiſcopatus exordio duodecim millia aureorum in huiuſmodi pietatis opera expendebat: cùm verò ſacri prouentus ad triginta aureorum millia peruenisſent, viginti quatuor millia ex eis in ſingulos annos in pauperum auxilium erogabat, atque, vt liberalior eſſe poſſet, ſuâmet manu laceras ſibi veſtes reficiebat; illud enim perſuaſum ſibi animo habebat, ſacros omnes viros, qui Eccleſiaſticis facultatibus gaudent, arctiſſimam de eis rationem Deo reddituros, illudque etiam ſemel aliquibus pronunciauit, quòd ſi ſuæ mortis articulo penes ſe aureum inueniſſent, à ſacro tumulo eum excluderent, eò quod religioſus eſſet Epiſcopus. Mich. Solone in vit.

D

De Alexandro Quinto Maximo Pontifice fertur, tam beneficum, & largum ad pauperum fuiſſe ſubſidium, vt vix ſibi illud ſeruaret, quod ſui gradus maieſtati ſufficeret; quâ de causâ dicere interdum aſſueuerat, diuitem ſe fuiſſe Epi- Ciaccon. in Alex. V.

ſcopum, Cardinalem pauperem, mendicum Pontificem: re vera ditiſſimus ipſe fuit, dum Tagi munificentiam imitatus, aureas opum vndas non ſuo fonte A ſeruabat, ſed ad omnium commoda vberrimo curſu deriuabat. Iuxtà enim Am-
D. Ambr, ep. 82. broſij ſententiam, *ille diues, qui pauperi, non ſibi diues eſt*.

Quale verò & quàm illuſtre ſpectaculum Deo Cæloque toti exhibuit Diuus
Sur. in vita S. Germ. 24 Maij. Germanus Pariſienſis Antiſtes, & Galliarum Rex, dum piâ quadam contentione inter ſe decertabant de primatu, quem in pauperum amore & beneficentiâ quilibet affectabat.

Sur 4. Nouemb. Plurima hic locus eſſet afferendi in Dublinenſis Præſulis liberalitate commendanda; ſingulis enim diebus triginta, vel quadraginta egenis coram ſe alimenta miniſtrari iubebat, & ferè octingentos, vrgente penuriâ, ſemel educabat: quia verò inopiæ vi filiolos ſuos ad ſui palatij fores nocturno tempore deferebant, patris ipſe loco, eos excipiens ſuis ſumptibus nutriebat.

Sur 10 Nouemb Diuum etiam Bernardum Ildeſemenſem Antiſtitem afferre hic ego poſſem,
Sur 4. Decembr. qui centum pauperes in dies ſingulos nutriebat; Colonienſem Epiſcopum Di- B uum Annonem, qui viginti quatuor pauperes quotidianè alebat, pedeſque eis
in eius vit. abluebat; Diuum Antoninum Florentinum Epiſcopum quò ſibi tenaciorem, eò in pauperes largiorem; ne tamen faſtidio ſim, omitto libens reliquos, & recentiſſimum ſæculum inuiſenti ſe mihi inſpectandum exhibet Diuus Carolus Romanæ Purpuræ Sydus ornatiſſimum. Quàm ſanè in pauperum amore prodigioſus
Giuſſan. in vita l. 6. c. 28. hic fuit? Præter ingentes opes, quas ipſe in excipiendis pauperibus effundebat, cum ingenti munificentia cenſus ſuos in publicos pauperes, in egenas familias, in nobiles viros inopes, in ſacrarum ædium cultum erogabat, vt paupertate non tenui nō rarò ipſe laboraret, pronuncians, quòd ſicut in immenſum ſe charitas porrigit, ſic pariter in immenſum ſe debent fructus porrigere charitatis. Die vnâ, quis credat, quadraginta aureorum millia, quæ ex Orienſi Principatu venditio collegerat, impertijt, aliàs etiam pijs locis legatum adſcripſit, quod viginti aureorum millia attingens Lucretia Roborea fratria ſua ei dono dederat; ſu- C prà ſexaginta pauperum millia, peſtilentia Mediolani graſſante, ſibi alenda ampla charitate ſuſceperat; ad quæ præſtanda domeſtica omnia diuendidit, nec ipſum ſibi cubile, quò quieſceret, ſeruans: charitatem hanc admirandam ne quidem moriens terminaturus pauperes ſuos inſcripſit hæredes, Mediolani Noſocomium locupletans.

Fuligat. in vita c. 23. Caroli veſtigia Cardinalis alter, Robertus ſcilicet Bellarminus imitatus exiguo eo tempore, quo Capuanas infulas induit, amantiſſimus adeò pauperum fuit, vt pauperes omnes ad ſe fugientes exciperet, eoſque, qui vel præ neceſſitate, vel præ rubore ad eum accedere non valebant, beneficijs ipſe occurreret; qui ære alieno obſtricti carcere detinebantur largè ſubueniebat, Monaſteria, piaque alia loca adiuuabat; vt verò Capuanis ſe infulis exuit, penſionis, quâ fruebatur titulo, Capuam non tenues eleemoſynas mittere non deſtitit, ſuæque domi pauperes omnes libens & hilaris excipiebat, nullo prorſus reiecto; hinc pijſſimo illi viro tam viuida æſtuabat cupiditas cæleſtis patriæ poſſidendæ: teſtari ſatis hoc ego idem valeo: eadem namque die, quâ obijt, Angelus Cæſius tunc temporis Referendarius, & Ariminenſis poſteà Antiſtes, & ſimul ego ad eius cubiculum acceſſimus, & lecto proximi, quo in Quirinali Societatis Ieſu D Tyrocinio decumbebat, interrogati ab eo fuimus, quantum nam adhuc è ſuâ vitâ ſupereſſet; reſpondentibus autem nobis, quod iuxtà medicorum ſententiam, ad ſequentem vſque diem obitus differretur, in pijſſimas & ſanctas querelas erupit, ac ſi longè adhuc nimis à diuini fruitione aſpectus detineretur.

Ingruentium exemplorum copia obrutus coronidem huic ſermoni imponere ſtatueram, ſed religioni duxi eximios duos Antiſtites præterire, qui ætate ſimul & amore coniuncti commendandi meritò omnibus ſunt. Sydonius Apollinaris Aluernenſis Epiſcopus primum ex his obtinet locum, ſanguine nobiliſſimus & Auiti Cæſaris gener, Patritiatus dignitate, & excellentiâ, quâ Poeſim & Oratoriam Romæ profeſſus, ſtatuam in Traiano foro ſibi erigendam à Senatu meruerat, ſed longè illuſtrior virtutibus illis, quibus in Epiſcopali munere exercendo,

do, ſpectandum ſe omnibus dedit. Beneficentiſſimam viri huius in pauperes largitatem luculenter Mamertus Claudianus deſcribit; ſæuiſſimam enim penuriam nactus, cuius vi exules plurimi ſe dabant, & neceſſitatis iniuriâ mori cogebantur, vnà cum Eudiuo ſuo fratre quatuor pauperum millia non generosè tantùm, ſed hilariter, & voluptuosè nutriebat, quâ in re generoſum adeò ſe præſtitit, vt argentum omne ad eorum ſumptus impenderit. Apud eundem Sidon. l.4.ep.2.

A

Lugdunenſi iam Epiſcopo Parienti ſuus locus pateat, qui anguſtum nimis ſuæ charitati theatrum vrbem Diœceſemque Lugdunenſem habens anxiùs poriſſimùm erat de ijs omnibus ex totâ Galliâ agnoſcendis, qui omnibus deſtituti, ſubſidium ab eo perciperent, eò illis gratius, quò magis inopinatum; de tàm inſigni charitate ei memoratus Sydonius gratulatus ex epiſtolâ ad eum ſcriptâ hęc habet. *Præuenis manibus illum, qui non valuerit ad te pedibus peruenire: tranſit in alienas prouincias vigilantia tua, & in hoc cura tuæ latitudo diffunditur, vt longè poſitorum conſoletur anguſtias, & hinc fuerit, vt ſæpe terſeris eorum lachrymas quorum oculos non vidiſti &c.* Addit inde, quòd in vaſtitate Gothorum Hunorumque feroeia Galliarum campis illatâ, magnus hic Epiſcopus frumenta vndique colligens, conſternatas, afflictaſque Gallias optatiſſimo munere recreauerit. Sidon. Apolinar l. 6. ep. vlt.

B

Ad Epiſcoporum liberalitatem in pauperes excitandam rationes aliæ afferuntur. Cap. LIX.

VTILITAS, voluptas, gloria tria illa ſunt, quibus potentiſſimâ quâdam vi homines capiuntur: vnoquoque horum ſatis humani cordis amor rapitur: quid ſimul facient, & quanam tirannide illud obruent, ſi iunctis copijs ad eius victoriam ferantur? Quià verò ſolida bona nobis danda mundus non habet, & inania tantùm, & euanida vel voluptatis, vel gloriæ, vel vtilitatis phantaſmata nobis amplectenda exhibet, hinc eſt, vt inter voluptatis æſtus, gloriæ lenocinia, & vtilitatis illecebras, cor humanum ferueat, & fluctuet, & ſuſdeque actum in tranſuerſum ruat, præcipitemque ſe vitijs inuoluat, calamitatibus obtuat, ſuæque ſibi infęlicitatis author ſit & origo. Diuinum audi interpretem hæc indicantem: *Omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ, quæ non eſt ex parte, ſed ex mundo eſt.* 1.Ioa.2 16.

C

Humanæ huic propenſioni Deus indulgens, illamque ſimul conſecrans, opus eleemoſinæ nobis exhibet faciendum, in quo tria illa bona ſimulque inueniamus, ſimulque voluptati, vtilitati, & noſtræ gloriæ velificemus. Eleemoſinam, ſæculi charitati componens Diuus Clemens Alexandrinus hæc nobis ſignificat his verbis. *Quantò eſt glorioſius multis benefacere, quàm magnificè habitare? & quantò prudentius in homines quàm in lapides, aurum impendere? & quantò vtilius ornatos habere amicos, quàm ornamenta inania.*

D

Profectò, ſi de gloria ſermo habeatur; nulla infulatis, & ſactis viris glorioſior virtus eſt in pauperes largitate: quàpropter diuino conſilio factum crediderim, vt quos ad populorum ſalutem, & ſuæ Religionis ornamentum tanto ſacerdotio Deus deſignaucrat, Martinos, Nicolaos, Baſilios, Paulinos, Ioannes, alioſque, tantâ virtute illuſtrauetit, & ab ipſis incunabulis pauperum amore ſuccenderit: vt quandò priuatâ conditione gaudentes tam propenſi ad eorum auxilium fuerint, multò propenſiores ad eorundem bonum aſſurgerent, eùm ſacris infulis radiarent. Diuo ſanè Gregorio Angelus ſignificauit, quòd ipſe idem pauperis è naufragio delapſi ſpeciem præferens, ſe illi ſpectandum in ſuo monaſterio dederit, eumq; rogauerit, vt ſuis calamitatibus opitularetur; quibus ille commotus duodecim aureos ei impertijt, & argenteam patinam à ſuâ parente Sur. in vita l.2.c.25.

Syluiâ ei dono datam, è quo munere tàm alacriter impertito ad Vaticani culmen Imperij eum Deus elegit. A

D. Chriſoſt. in Geneſ.

Eorum inſania damnatâ, qui ad ingentem ſibi famam comparandam Gigantum temeritatem imitati ſubſtructiones immanes, ingentiaque ædificia moliuntur, viam eis Diuus Chryſoſtomus aperit, qua ſolidum, nec periturum honorem ſibi concilient; hæc autem via eleemoſina eſt; *ſi enim ſinguli dicturi ſunt, hunc miſericordem, hunc benignum, hunc manſuetum, hunc ſuauem, hunc tam largum diſpenſatorem: Diſperſit, dedit pauperibus; ſed audi quod ſequitur; Iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi, ſcilicet vno die diuitias diſperſit, & iuſtitia eius manet in ſæculum, & memoriam eius fecit immortalem*: ſic ille. Probi ergò nominis fama, quam Epiſcopis impensſè neceſſariam eſſe diximus, abundè ab eo colligi poteſt, è ſuis opibus in pauperum ſolatium erogatis. Nihil adeò populorum amorem Epiſcopo deuincit, nihil excelſiorem eius virtutem colorat, quàm largitas in egenos.

D. Zeno ſer. 10. in Exod.
Sen. de beata vita. c. 23
Iſaia 32. 8.

Ad hanc veluti ad lydium lapidem animaduerti ſatis poteſt, an fucata ſit eius virtus, an ſolida; quæ namque ea virtus Epiſcopi dici poſſit, quæ populorum neceſſitate neglectâ ſuæ tantùm vtilitati inſeruit, ſuæ auaritiæ indulget? inſita nobis animo liberalitas eſt, & è fonte baptiſmatis illam etiam haurimus; ideò enim ſacrâ nos ablui vndâ docet Veronenſis Antiſtes Diuus Zeno, *vt cæleſtes effecti terram non deſiderent*: hinc autem vera gloria velut è corpore vmbra enaſcitur. *Victoriam, & honorem accipiet, qui dat munera*. Eò illuſtrior noſtra virtus effulget, quò difficiliora diſcrimina exuperat; illuſtriſſimus ergò ſit oportet, qui opum auiditatem nobis adeò facilem & iucundam euincens, ad aliorum bonum eas euoluit: optimè enim Seneca; *errat ſi quis exiſtimat facilem rem eſſe donare*. B

Hæc fortè Iſaias Vates indicauit eo ſermone, *Princeps ea, quæ ſunt digna Principe cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit*: Vatablus vertit, *liberalis liberalia conſultat, per quæ liberalia facta clarus ſurgit*. Principem ſeu ſacrum, ſeu prophanum mirifico quodam ſplendore beneficentia coronat. Mortalitatem ferè exuit, & diuinitatis quid- C

D. Gregor. Niſſ. l. de beatitud.
D. Gregor. Naz. orat. de paup.

dam refert vir liberalis; hinc ea Gregorij Nyſſeni verba, *Inſignitum propria nota deitatis*, quæ fortè hauſit ex ijs quæ ſuus peramicus Nazianzenus Gregorius pronunciauit. *Nihil tam diuinum homo habet, quàm de alijs benè mereri. Fac calamitoſo ſis Deus, Dei miſericordiam imitando*.

De Templo quod in beneficentiæ honorem Marcus Pius Cæſar erexit, nulla me admiratio ſubit; nullo enim alio de fonte ſuperſtitioſus idolorum cultus effluxit, quàm ex ineptâ Græcorum leuitate, qui diuinitatis nomen, & cultum facile ijs tribuebant, qui ſingulari aliquo beneficio mundi vniuerſitatem exornaſſent; præ cæteris tamen beneficentia Diuini quiddam præfert, oſtenditque Sanctuarij loco liberalis viri animum habendum; hinc ea Sydonij Apollinaris verba magnifica; *Ego illum præcpuè puto ſuo vinere bono, qui viuit alieno: quique fidelium calamitates, indigentiumque miſeratus, fecit in terris opera Cælorum*.

Sidon. Apoll. l. 6. ep 12.

Tanquam callidus virtutis ſimulator Diuus Carolus à pluribus habebatur; D cùm verò tantâ largitate ſuas opes in egenos deuolutas ab eo inſpexerunt, ſanctitatis vbique cultu fuit exceptus; Cælo adeſſe videtur, qui terrena calcat: quapropter eadem voce ex Hebræo ſermone ſancti & benefici appellantur; quin ipſemet Diuus Carolus pronunciabat, in hoſpitalitate potiſſimùm Epiſcopi dignitatem verſari, ſeque ſpecioſiſſimo diademate eum ſpoliare, qui huiuſmodi virtutem à ſe reijcit & contemnit.

D. Hieron. ep. ad Nepotian. c. gloria 1. 2. q. 2.
D. Bern. ep. 290.

Epiſcopi gloria non in eo innititur, vt magnâ cum veſtium, famulorum, obſequentium pompâ incedat, et vel pretioſa peripetaſmata, vel argentea vaſa dinumeret, ſed in amore pauperum, eiſque impertito ſubſidio: *Gloria Epiſcopi eſt pauperum inopiæ prouidere: ignominia Sacerdotis eſt proprijs ſtudere diuitijs*: ſic ad Nepotianum Hieronymus; illuſtrem eleemoſyna reddit Antiſtitem, imò nobilitat dignitatem authore Diuo Bernardo. Miniſterium hoc, quo Chriſtiana Religio tanquam gemmato monili exornatur, eleemoſyna ipſa illuſtrat, & ornat.

Vt

Vt è ſubactis deletiſque hoſtibus gloriam ſuo nomini parerent antiqui Duces,
A quoſnam labores exantlabant, quæ incommoda, quæ certamina, quæ mortis aperta diſcrimina deuorabant? facilius, breuius, iucundius, illuſtrius iter habes, Epiſcope, ad tibi veram gloriam comparandam: ipſimet Xenophonti, licet ſuperſtitionis tenebris inuoluto hoc innotuit, teſte Stobæo, *multò præclarius, ac laudabilius eſſe beneficiorum, quam trophæorum multitudinem poſt ſe relinquere*. In Diuo Cæſareo Arelatenſi Antiſtite compertum ſatis hoc fuit; hic enim Rauennam à Theodorico Rege, tanquam reus accerſitus, è largitate, quâ pauperum afflictas fortunas erexit, non in eâ tantùm Vrbe, Regis aulæque totius Regiæ venerationem ſibi vindicauit, ſed in Vaticano ipſo ſui maieſtatem nominis amplificauit; ibi namque totius Senatus & Cleri, ipſiuſque Pontificis ingenti admiratione plauſuque exceptus, mirum quantum ſui famam nominis quocumque terrarum extulit. Quæ porrò gloria, quodnam vnquam trophæum comparari illi poſſit ornamento, quo Terrici Lingonienſis Antiſtitis nomen ex epigraphe illius tumulo adſcripta coronatur? ea autem hæc erat.

Stob. ſer. 46

Baron. ann. 508.

B *Eſca inopum, Tutor Viduarum, cura minorum,*
Omnibus officijs, omnia Paſtor eras.

Non hæc ego ità dicta velim, vt ad auram popularem, inanemque gloriolam aucupandam, diuitiarum ſuarum pretio vtatur Epiſcopus: hoc enim ſi ipſe præſtaret, in plumbum aurum, in vitra adamantes ipſos inuerteret: ad populorum vtilitatem referenda inſtituendaque ab eo diuitiarum effuſio eſt; vt enim D. Gregorius fidem facit, *Sancti viri non iam de opinione ſuâ, ſed de proximorum gaudent vtilitate*. Mirum enim quantum, vt in ſuperiori huius operis parte deſcriptum ſatis eſt, ad populorum ſalutem & pietatem, ad Dei quem repræſentamus gloriam amplificandam noſtri nominis probata fama conducit; hanc autem è noſtrarum opum in pauperes largitate ſingulariter aſſequi poſſumus, Deuſque ipſe nobis impertit; vbi namque in noſtrâ vulgatâ illud regij Vatis habemus. *Scitote quoniam mirificauit Deus ſanctum ſuum*; Ex Hebræo legitur, *Miſericordem*
C *ſuum*.

D. Gregor. l. 22. moral. c. 9.

Pſal. 4.

§. I.

EAdem quoquè menſurâ, quâ Epiſcopo ex eleemoſinis gloria paritur, iucunditas etiam hauritur; ipſi etiam fidem de hoc abundè faciant, qui ſuperſtitionum tenebris inuoluti, aliquam virtutis ſpeciem prænoſcebant: ſanè Plutarcho teſte, *ipſi Epicuræi dicunt ſuauius eſſe afficere quam affici beneficio*; quod planè idem ac illud eſt, quod Seruatore Chriſto pronunciatum olim refert Apoſtolus, *Beatius eſt magis dare, quàm accipere*, E beneficentiæ iucunditate tàm arctè Simonis Athenienſis animus rapiebatur, vt eodem Plutarcho referente, vineas, agroſque ſuos cuicumque reſeraret, cuiuſcumque neceſſitatibus ex eorum fructibus proſpecturus: totius vrbis pauperes ſecreta ſuorum cenſuum effuſione
D recreabat, ſuiſque ſeruis præceperat, vt ſiquem malè compoſitum, & laceris indutum veſtibus offendiſſent, obſoletis illis eum exuerent, & recenter compoſitis exornarent.

Plut. l. contra decret. Epicuri. Act. 20. 35.

Eò autem maior Epiſcoporum hac in re iucunditas eſt, quò ad eorum nomen, tanquam ad Parentis ſinum pauperes ſuos filiorum loco ſpectant accurrere, eiſq; vitam non raro ſeruant, & frequentiſſimè ſimul cum vitâ, fęminis, & virginibus chariorem vitâ pudicitiam.

Hinc etiam iucunditas ea emanat, quæ ſuæ ab amore prolis enaſcitur; maximè enim verum illud eſt, quod Iulius Firmicus ait, quòd nempè illi, qui benefici in alios ſunt, *munerantur honoribus, & amoribus*. Quin miſericordiam inter, & iuſtitiam comparationem Diuus Ambroſius inſtituens, licet fateatur hanc illâ eſſe excellentiorem, ex publico bono, ad quod ipſa refertur, aſſerit tamen hâc illam eſſe omnibus gratiorem: optimè ſanè dictum: nam neceſſaria quidem virtus iuſtitia eſt, ſed è ſui vultus aſperitate & horrore, longè benefi-

Firmic: de Err. Proph. D. Amb. l. de off c.

ce ntiæ cedit, voluptatem vndique afflanti, & gratijs ipſis circumcinctæ.

Nulla quidem aliâ re, Aquinate referente, hominum amor adeò conciliatur, quàm liberalitate; nil quærere, parum accipere, largè donare, quæ tria breui hoc ipſo Diſthico definiuit. A

D.Tho. 2.2 q.27. ar.2. ad 3.

Si quis in hoc mundo vult multis gratus haberi,
Det, capiat, quærat, plurima, pauca, nihil.

Quænam ergo Epiſcopi voluptas, quæ iucunditas, cùm populi totius beneuolentia in eius nomen, in eius vultum collimauerit? quale gaudium, tot ſolia ſui amoris habere, quot corda? immensâ ſanè geſtiere lætitiâ Conſtans, & Conſtantinus Cæſares, cum è beneficentia, quâ Senatum totum ſibi obſtrinxerunt, Symmachi Senatoris epiſtolam receperunt, hoc ſtylo exaratam. *Meritò vos Senatus, ac Populus ore celebrat, deuotione veneratur, amore complectitur; Mihi credite, arcana omnium pectora poſſidetis: illa bonarum neceſſitudinis loca, quibus liberorum, quibus parentum immoratur affectio*: quæ animi exultatio ea fuit. quâ Patiens Lugdunenſis Antiſtes delibutus fuit, cum è Sydonij litteris comprehendit, amore, & gratijs populorum ſuam liberalitatem à Deo affluentiſſimè compenſari? *Per omnem fertur Aquitaniam gloria tua, amaris, laudaris, deſideraris, excoleris omnium pectoribus, omnium votis*. B

Simmach. l.10. ep.22.
Sidon. l.6. ep.2.

Vlteriùs tamen liberalis Epiſcopi voluptas ſe porrigit: ſi enim è populorum beneuolentiâ, cui gratificatur, tam iucunda dulciſque ipſi liberalitas eſt, quantò iucundior, & dulcior è Dei amore fuerit, cui beneficentia ſua tàm grato dulciq; ore probatur? An non Deus in paupere viuere, & latere fatetur? Quale ergò mihi gaudium meritò inerit, dum cùm puluis, & cinis ſim, eò me dignitatis efferam, vt Deum ipſum nutrire, Deum poſſim induere.

Matth. 25. 40.

Pretium, quo pauperes Deus habet, Diuus Chryſoſtomus expendens, & amorem, quo ipſis arctiſſimo, vt ita dicam, glutine conectitur, in hæc erumpit. *Proh quanta paupertatis eſt dignitas? Dei perſonam induit, in paupertate abſconditur Deus, pauper manum extendit, & accipit Deus*: cum pauperis manu, Dei manus protenditur, ſtipemque excipit elargitam. C

D. Chriſoſ.

Quantâ animi dulcedine perfundebatur Martha, cum Chriſto Domino menſam & dapes inſtrueret? Nos certè, niſi fide laboremus, eidem Chriſto in pauperibus ſuis dapes paramus, veſtes componimus: vix ſui ipſius capax ille animus eſt, qui domi ſuæ Regium Principem exceperit, ſuæque dignitati & excellentiæ tribuit, cum vel hoſpitio, vel conuiuio detinere: longè maior noſtra fœlicitas eſt; audi Diuum Valerianum. *Hoc vnum eſt, in quo poſſit homo gloriari, iuſtè in hac vita, nempè defectio pauperum, & quod Chriſtum veſtire quotidie poſſit, & portiuncula panis ſaturare.* Hanc Cæli ſapientiam, quàm optimè Diuus Ludouicus Gallorum Princeps addidicit: hic etenim non tantùm Noſocomij pauperibus ſuiſmet manibus inſeruiebat, ſed genibus identidem flexis, multoque lachrymarum dulciſſimarum imbre perfuſus, de tam ingenti beneficio, quo Deus illum obſequio pauperibus præſtito coronabat, pluſquam de Gallico diademate tot titulis tot viribus maximo ſuperbiebat; an non ſanctè ſuperbire poſſit homo, cum ab eius ope pendeat quodammodò Deus, & in pauperis petitione ſe viro ſubijciat, in pauperis manu ſuam manum porrigat, in pauperi datâ ſtipe, ſtipem recipiat, ſeque illi debitorem inſcribat? quàm igitur meritò D. Gregorius ait. *Hoc quod iacenti in terra porrigitis, ſedenti in Cælo datis*, & Diuus Chryſologus. *Manus pauperis gazophilacium eſt Chriſti: quia quicquid pauper accipit, Chriſtus accipit*: D

D. Valerian. hom. 7. de miſericord. to.5. bibli.
D. Gregor. hom.4. in Euang.
D. Chriſolog ſer. 8. de eleem.

Hinc alia iucunditas maior emergit, quæ ex eo habetur, quòd opum in egenorum auxilium elargitarum, ſe nobis debitorem Deus ipſe conſtituit, nobiſque ingentes fructus in gloria cæleſti perſoluet. Terram à nobis expoſcit, vt Cælum largiatur, leuiſſima recipit, vt omnia donet. An non dulciſſimam nobis voluptatem inſinuat, quòd indigentibus erogata pecunia, pennas induens validiſſimas Cælum omne perrumpit, & non aquilas tantùm, ſed Seraphim ipſos exuperans, in ſinu ipſo Dei quieſcens, regiam nobis domum ad æternam ibi gloriæ mercedem recipiendam, elaborat. Quàm benè Chryſoſtomus. *Huic*

A *portæ Cæli aperiuntur & veluti Regina intrante, nullus ianitorum, nullus cuſtodum, qui portis aſſiſtunt, audet dicere, quis es tu? vel vnde? ſed omnes eam è regione ſuſcipiunt: Regina namque eſt, verè Regina, ſimiles faciens homines Deo.* D.Chriſo. hom. 32. in adHebr.

Compertum ſatis hoc fuit Epiſcopo Troilo non erogandis, ſed congerendis opibus intento; cum enim ſemel ab eius dexterâ ad egenorum opem triginta auri libras Diuus Ioannes Alexandrinus Patriarcha ab eo accepiſſet, cum eam pecuniarum vim non ſpontè & charitatis impulſu, ſed humanâ potius ratione ductus tanto Præſuli conceſſiſſet, tam graui mœſtitiâ affectus ex eius iacturâ fuit, vt morbo captus ægrotaret. Comprehensâ eius morbi origine inuiſit eum Sanctus Antiſtes, eique ad ſolatium dixit, ſe datam olim pecuniam redditurum, ſi prœmium illud quod ſibi ex beneficentia in cæleſti ſede parauerat, cedere voluiſſet; annuit promptiſſimè auarus Antiſtes, & in oblatâ ſchedulâ ſcripſit, *Deus mercedem triginta librarum da Domino meo Ioanni Patriarchæ*; auro recepto ſtatim conualuit, ſed ſopore poſtea captus hæc ſuis oculis obiecta inſpectauit. D.Leonz in in vita S. Ioa.Eleem.

B Auream in Cælo conſtructam domum inſpexit, & diuino quodam opere fulgentiſſimam, in cuius epyſtilio è chriſtallino lapide confecto vncialibus characteribus hæc epigraphe inſcribebatur, *Manſio æterna Troili Epiſcopi*; vt hæc inſpexit, ſibi ipſi de tanti proximâ fruitione theſauri gratulatus, inſanâ quadam voluptate æſtuabat; hæc autem nebulæ inſtar ad Solis aſpectum celerrimè euanuit; vir namque apparuit, qui ſubirato aſpectu duroque ſermone adſtantibus quibuſdam præcepit, vt inſcriptio illa ſuperliminari domus inſculpta deleretur; paruere illicò: tum rurſus ille; eius loco hanc recentem Dei voce prolatam apponite. *Manſio æterna Archiepiſcopi Alexandriæ empta libris triginta.* Ad hæc ingenti terrore concuſſus Epiſcopus expergefactus reſcindere initum contractum ſtatuit, & ad habendam è ſancto viro peractam ceſſionem trigita auri libras reddendas obtulit, ſed irritò; hoc ſolùm igitur illi ſupererat, vt domum aliam ſibi alijs elargitis opibus compararet.

Plinij ingenium frequentiſſimè ſum admiratus, quo Dei naturam per omnes Plin. l.2. c.7 1.
C philoſophorum ſectas inueſtigans, nullibique inuenta, tandem hoc tanto dignum ſcriptore acroama pronunciauit, *Deus eſt mortali iuuare mortalem, & hæc ad æternam gloriam via*; è ſuperſtionis nocte hoc ei lumen emerſit, quòd ſcilicet nulla diuinitatis ſpecioſior & ſplendidior nota eſt, quàm egenis opitulari, pauperes muneribus recreare. Quid tamen eſt, vt hoc è terrena philoſophia addiſcamus, cum ſatis hæc Cæleſtis ſapientia nos edoceat? ex hac igitur ſpe, quam meritò Philo vocat *gaudium ante gaudium*, quam magnâ voluptate noſter animus perfundetur? Philo.

Ad Apoſtolorum animos, in labores, ærumnas, certamina, & cruciatus, obarmandos, hoc vnum illis obijcitur, *Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in Cælis.* Vnius ſpei robore, ad cædes, ad vulnera, ad flammas & ſęuiſſima omnia perferenda excitantur Chriſtiani pugiles: quam illi ſperabant immortalis beatitatis mercedem, tot cruciatum pretio coemendam, nos exigui argenti pretio pari fęlicitate poſſidemus. Matth.5.12

Ducibus & militibus ſuis bellicas exuuias, Vrbium, Prouinciarumque Principatus munifica largitione imperciebat Alexander, ſpem ſibi ſeruans, quâ futuris victorijs maiora alia conquirenda confidebat: an nos æternæ gloriæ ſpe D ſuccenſi, vilia hæc & euanida bona elargiri recuſemus?

Cum iam Tyrannico furori & Carnificum ferociæ immolanda Diua Sophia eſſet vna cum tribus virgineis filiabus, tota animo geſtiens ait, *Eſt omnium negotiorum hoc longe præſtantiſſimum pauco ſanguine emere Regnum Cælorum.* Ad vulnera velut ad nuptias hilaris Diua Agatha properabat, ſuo ſanguine ſibi Cælum emptura; Quid plura, ait Diuus Auguſtinus, ipſimet Ethnici ad inanem gloriolam, euanidamque auram captandam, per calcatas opes ſibi viam ad paupertatem conſtruxere, ipſamque vitam, ſuoſque filios mactarunt. Quàm igitur ingens futura noſtra voluptas eſt, cùm veram, ſolidam, indefecturam Dei gloriam, exiguo opum elargitarum ſemine, colligere nobis è pauperum manibus valeamus? Sur. in vita S.Auguſt. D. Aug. de ciuit.l.5. c.18.

§. II.

A

§. II.

MAiorem etiam in molem voluptas iſta ſe porrigit, cùm ad tremendum maximè acerbumque mortis articulum accedemus; ingens profectò noſtra lætitia erit, cùm diuitias noſtras extrà omnem fortunæ iactum collocatas in Dei manu ſpectabimus, ab aliorum auiditate & furto ſecuras, tantùmque ad diademata nobis efformanda repoſitas: illud de nobis ipſis vſurpabimus, quod de ſuis genitoribus Diuus Nazianzenus pronunciabat, quòd ſcilicet tam liberali opum effuſione, plura tineis, plura furibus, plura Principibus eripuerant; tunc nobis innoteſcet, non alijs, at nobis ipſis ea bona dediſſe, noſtroſque omnes theſauros in ijs ſtatui, quæ ad egenorum ſolatium erogauimus. *Homo dando pauperi, das tibi: quia quod pauperi non dederis, habebit alter, tu ſolum quod pauperi dederis, hoc habebis.* Hæc Chryſologus?

D.Gregor. Naz.or.10.

D.Chriſol. ſerm.41. ad nn.

B

Inter antiquæ Romæ rudera, marmorea Vrna condebatur, has voces habens ambiguo ſermone conſcriptas, *Expendi, donaui, ſeruaui; habui, habeo, perdidi.* Ad ænigma hoc explicandum Aedipus aduocandus non erat: præſtò enim perdocti viri fuerunt, qui ſcribentis mentē attigere; ea autem alicuius fuit, qui moriens ea tantùm à ſe bona poſſideri cognouit, quæ pauperibus impertiſſet, *referendo igitur ſingula ſingulis,* hoc pacto verba illa legenda dixerunt, quod expendi habui, quod ſeruaui perdidi, quod donaui habeo. Conſonant hæc illis, quibus Rabirius Vates morientem Marcum Antonium deſcribens, ſic eum alloquentem exprimit. *Hoc habeo quodcumque dedi.* E tot theſauris, quos veluti aureos riuulos ſuæ manus canalium inſtar habuerunt, è tot gemmis quibus æraria ſcintillabant, è tot ſericis aulæis, quibus tam ampla domus ſuperbiebat, è tot Principatibus, ditionibus, quibus dimidiam ferè vniuerſi partem occupauerat, illud tantum ſuum appellabat, ſuum vocabat quod erogauerat, *Hoc habeo quodcumque dedi.* Verba hæc Seneca oſtendens ſapientiſſimè, ait. *O quantum habere potuit ſi voluiſſet? Hæ ſunt diuitiæ certæ in quacumque ſortis humanæ leuitate, vno loco permanſuræ, quæ quò maiores fuerint, hòc minorem habebunt inuidiam*: hinc ſacro potius quàm prophano ſtylo ſubdit. *Quæris quomodo tua illa facias? donando. Conſule ergo rebus tuis, & certam tibi earum atque inexpugnabilem poſſeſſionem para.* Viam hic habes, quâ poſſis innocenter auaritiem exercere, & laudabiliter accruare diuitias: Quantum ille erubeſceret, ſi vel ad cupiditatis ſuæ famem explendam, vel ad ſuorum affinium animum ſaturandum diuitias collegiſſet? è contrà verò quantâ delectatione perfunderetur ſuas opes agnoſcens pauperum manibus in Cælum aſportatas & in Dei theſauris ad noſtræ beatitatis incrementum recenſitas; in ſe ipſo experietur, quod olim de ſe ipſo Diuus Hieronymus ait, & Diuus etiam Auguſtinus confirmauit. *Nunquam legiſſe me memini, mala morte defunctum, qui libenter charitatis opera exhibuit.*

C

Senec.l.6. de benef. c.3.

D.Hieron. ad Nepot. D.Aug.ſer. 44. ad Fratres de hæred.

Licet autem in eo extremi temporis articulo validiſſimas omnes vires exerat ſuas Stygius hoſtis, ad terroribus noſtrum animum quatiendum eique ſua flagitia repræſentanda, pauperum tamen amator Deum defenſorem ſortietur, iuxtà ea, quæ è cæleſti oraculo habentur, *Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius*, vel iuxtà Diui Hieronymi lectionem, *Dominus confortabit eum in lecto infirmitatis*: quin è Paraphraſte Chaldęo etiam habetur. *Deum apparitурum ſuper lectum infirmitatis eius*; quo ſanè nihil iucundius, nihil glorioſius valet animo cogitari.

D

Pſal.40.4.

In ipsâ quidem decretoriâ mundi totius die, vt ait Diuus Hieronymus, *Adducetur cum ſuis ſtultus Plato diſcipulis, Ariſtotelis argumenta non proderunt*; inter ingentia hæc horrendaq; diſcrimina miſericordes & benefici viri lætabuntur, eorumq; cauſam apud Dei Iudicis tribunal erogatæ pauperibus opes agent, & victoriam feliciter impetrabunt; longiſſimè enim à ſuſpicione mendacij eſt qui ait, *Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, in die malâ liberabit eum Dominus.*

D.Hieron. ep. ad Heliod.

Pſ. 40.1.

O quan-

O quantum, ò quale ſpectaculum erit, Diuo Ephren teſtante, diuinum inſpe-
A ctare iudicem, poſt euerſos, profligatoſque ſuæ vocis fulmine improbos viros, blando vultu, amiciſque oculis ad miſericordes viros conuerti, eoſque dulciter amplexari! *Tenebit illum Chriſtus coram Angelis & Sanctis, ſtatuenſque in medio prædicabit illum, & oſtendet, ac dicet: hic homo eſurientem me pauit, recreauit & cooperuit; propterea ego dico ipſi. Euge ſerue bone, & fidelis, intra in gaudium Domini, & in vitam æternam.* Quid tum de mundi Principibus? quid de terrarum ſapientibus? ad hanc dulciſſimam, infinitamque iucunditatem hauriendam, an non ſatis expediret, non tenues tantùm opes, ſed omnes, ſi in noſtrâ poteſtate eſſent, vniuerſi diuitias, ipſaſque Cæli ſtellas erogare?

D Ephrem. ſer. de pauper.

§ III.

B HINC etiam inæſtimabilis ea vtilitas emergit, quæ in eo ſita eſt, vt pauperum amatores de beatitatis æternitate certiores agat, hoc eſt ad eum finem eos adducat, qui vtilitatibus & voluptatibus quibuſcumque eſt præhabendus. Non ideò tamen alia etiam commoda deſunt, quibus piorum hominum beneficentiam Deus in præſenti vitâ remuneratur. Nec enim ſatis Deo eſt, vt in futuro ſæculo immenſam propè reddat illis mercedem, ſed alia etiam præſenter fruenda eis parat, iuxtà ea, quæ Salomonis ore promiſit. *Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis, & viciſſitudinem ſuam reddet ei.* (Prou 19. 17.) Quàm fœlix mercatura hæc eſt, ad cuius ſecuritatem Deus ipſe vadem ſe præſtat, & quandam nobis Cæli terræque poſſeſſionem tradit: *Beatus homo qui habet Deum debitorem, & pignus pro paupere, & hypothecam & ſponſorem*, ſic Chryſoſtomus. (D.Chriſoſ.) Vides, quàm imbecillis humana ſit cogitatio, & quàm infirma fides Chriſtiana? totis viribus in ſæcularium fluxarumque rerum mercaturâ, tot periculis, tot laboribus obſitâ adhæremus, cum fœlicius & ſecurius mercimonium cum Deo initum haberi
C poſſit à nobis: in huiuſmodi amorem meritò iratus inuehitur Chryſologus. (D.Chriſol. ſer.25.) *Vſura mundi centum ad vnum, Deus vnum accipit ad centum: & tamen homines cum Deo nolunt habere contractum.*

Quià autem Eccleſiaſticum regimen, vt ſuperiùs docuimus, moleſtiarum, & ſollicitudinum labyrintus quædam eſt, quâ miſerè irretimur, quis non agnoſcat, quàm validè in huiuſmodi aculeos eleemoſina noſtram roboret imbecillitatem, noſtram mentem illuſtret, & greſſus noſtros in viâ aſſequendâ erudiat; oculatiſſimum præ reliquis Vatem habes hæc promittentem. (Iſai. 98.10.) *Cùm effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies, & requiem tibi dabit Dominus ſemper, & implebit ſplendoribus animam tuam.* (D. Auguſt. ep. 100.)

Quàm facilè ad Dei aures eorum preces perueniunt, qui pauperum preces miſericordi aure recipiunt! quàm paratum Dei habet auxilium, qui pauperibus
D opitulatur! hac certè ratione ductus Anthemium ſubdiaconum monuit D. Gregorius Pontifex, (DGreg. l.1 ep.57.) vt illuſtri fęminæ grauiter laboranti ſubſidium aliquod pro ſuâ facultate præſtaret. Quin Diuus Cæſarius (D.Cæſar. hom.9.) expendit, quòd ex ingenti propenſione, quâ Deus ad noſtrorum veniam nobis criminum largiendam afficitur, facilem hanc eleemoſinæ viam aperuit, adeò vt ipſa non in dando, ſed potius in recipiendo beneficio poſita eſſe videatur. Vnus mihi inſtar omnium ſit Cornelius (Act.10.) Centurio Romanus, qui licet ethnicus, eò quod eleemoſinis ſuæ preces adiungerentur, facilè impetrauit, vt pronum ſuis precibus annueret Numen, & ad eius ſolatium è cęleſti ſede, ęthereus ſpiritus aduolaret, & ad eius animum de Chriſti lege inſtruendum ipſemet Apoſtolorum Princeps à Deo mitteretur. Proh Deus! quot in vno beneficio beneficia glomerantur! *orationes tuæ, & eleemoſinæ tuæ aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.* Quę verba perlegens D. Chryſoſtomus (D.Chriſoſ. hom.61. de eleem. to.6.) ait, eleemoſinæ ingenio validiſſimas nobis pennas aptari, quibus deſtitutis noctuarum inſtar ad ſuprema peruolare non liceret. *Quia orationis ala eſt eleemoſina; quo vſque anima tua alam hanc non addis, in cælum non volat.* Quot

eâ ætate Centuriones abundabant! nulli tamen horum vel cæleſtis ſpiritus ſe dedit inſpectandum, vel pro veræ fidei magiſtro Apoſtolorum Princeps Chriſtiq; A
Vicarius fuit, Deo mandante, præſcriptus: ab vnâ eleemoſinâ tot beneficia collegit,

D. Chriſoſ. hom. 2. in ad Hebr. Hanc beneficentiæ virtutem tám, vt ita loquar, deperit Deus, vt nihil quod ab ipſo poſtulet, reijcere poſſit: *Eleemoſina ſui operatores intra thronum Dei conſtituit. Amat illam Deus, pro quibuſcumque gratiam poſtulauerit, ſtatim impetrabit.* Dedi Chryſoſtomum. Pulcherrimæ ſanè virginis imaginem præferens ſe

Leonius in eius vit. Suriusibid. 23. Iun. Baron ann. Diuo Ioanni Alexandrino Patriarchæ inſpectandam dedit, quæ diuinitatis ſolio proxima, ab eius ſinu quæcumque poſtulaſſet exciperet: hinc tanto amore illi Ioannes adhæſit, vt illi ferè ſe deſponſans, pauperes in poſterùm loco filiorum habens, ſua omnia ad eorum commodum largiretur.

Quis autem crederet, quòd tàm Deo proxima eleemoſina cælique incola, ſedes ſimul infernas occuparet? cæli regiam aperit, Erebi carcerem obſtuit; Amazonis inſtar armata hìc aſſidet, ſupplex & humilis illic effulget; pios viros ad B
cælum vocat, ab inferis arcet, vbique triumphatrix: accipe iam Auguſtinum.

D. Auguſt. hom. 39. tom. 10. *In horreis noſtris habemus abundanter, quæ flammas noſtras oblatione vnius panis extinguant: ante fores gehennæ ſtat miſericordia, & neminem patitur immitti.*

Ad temporaneas iam vtilitates accedamus; cum tutelari noſtro Angelo ſe eleemoſina fœderat, vt nos ab imminentibus vndique periculis præſtet immunes: ad morborum omnium venena vincenda, alexipharmacis omnibus, & bal-

D Cirill. in Catena. ſamo ipſo potentior ipſa eſt: audi Diuum Cyrillum. *Non paruum eleemoſina cataplaſma, cum valeat omnibus apponi vulneribus.* Cùm pauperibus opem adminiſtraturus Diuus Philippus Nerius hiantem delapſus fuerit in foueam, è quâ ſine magno corporis detrimento euadere nefas erat, cæleſtem hanc virginem videre mihi videor ſimul cum Angelo è foueâ illum educentem. In pericula omnia

D Chriſoſ. ſerm. clypei loco ſe obijcit, vt ea retundat, & arceat. *Nihil nobis nocebit in terrà, ſi nobis in Cælo miſericordia ſit patrona:* in Zenone Cæſare probatum hoc habes; C
cum enim pia quædam mulier ardentiſſimis ſemel precibus vberrimo cum fletu effuſis ad virginem Deiparam acceſſiſſet, ab eâ rogatura, vt virgineum ſuæ filiæ florem, quem Princeps ille luxurie inſaniens vecordi potentiâ ipſi rapuerat, cælitùs vlciſceretur, precanti fœminæ reſpondit Auguſta Virgo, iam pœnas de tanto flagitio à Cæſare illo fuiſſe luendas, niſi Dei voluntatem ab intentâ vltione amouiſſent tot erogatæ indigentibus opes. O inuictam eleemoſinæ vim! diuinum furorem extinguit, Auguſtæque Virginis virginitatis amantiſſimæ dexteram obſtringit. Mutuò ſibi certabant in cæli theatro feminæ preces, & Zenonis eleemoſinæ; ſed victoria penes Cæſarem liberalem ſtetit. Quàm verè igitur doce-

Eccl. 3. 33. mur, *quòd ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſina reſiſtit peccatis!*

Diœceſim domumque noſtram ipſa cuſtodit, eaſque omnes moleſtias, quibus noſtrum regimen vexaretur, auertit. Expertus id ſatis fuit Diuus Ludouicus Galliarum Rex, qui cum ſimel ſub armigeri ſpecie ingentem auri vim egenis D
tradidiſſet, Religioſo cuidam viro id curioſè inſpectanti ait, in egenis illis ſuas

In eius vit. acies bellicas eſſe, quibus Regni ſecuritas ſtabat, & populorum fœlicitas efflorebat. Hinc Carolusmagnus, Luſitaniæ Regina Diua Elizabeth, & Diuus Amadeus Sabaudiæ Dux, cum ſæuioribus procellis iactarentur, & bellorum turbine quaterentur, ad pauperes confugiebant, quorum precibus maximarum rerum

In vita D. Brunonis. D. Aug ep. 138. tom. 2. euentus, totamque belli aleam commendabant. An non ex opibus Diuo Brunoni impertitis Rugerius Calabriæ Dux conſpirationem euaſit, quâ in eius vitam proceres quidam in Capuanâ obſidione aſſurgebant?

Hæc aliaque cæleſtia ſubſidia congruè, & neceſſariò Epiſcopi exigunt, vt ſui regiminis curſum fœliciter ad portum adducant. In morbis verò noſtris nullum validius & ſalutàrius alexipharmacum adhibere ad eos profligandos licet, quàm eleemoſinam, quæ ſuam vim, & potentiam ex ijs manibus haurit, quæ vitæ ſimul, &

D. Hieron ep. morti dominantur: hinc ea verba Hieronymi, *ſi quod in medicis expendiſti, in pauperes effudiſſes, iam pridem ſanata eſſes.*

Fidem

Fidem de hoc Trecenſis Antiſtes Aitho faciat, qui læthalis febris vi extre-
A mum vitæ articulum attingens, ſua vt omnia bona pauperibus impertirentur præcepit. Vix hoc fuit exequutioni mandatum, vt morbi veneno extincto ſtatim conualuerit: rem totam commendauit ad eum ſcribens Diuus Bernardus, eo præſertim titulo, quòd cum alij ſuas opes poſt mortem pauperibus elargiendas eo teſtamento relinquant, viuens ipſe prudentiſſimè, pijſſimèque reliquerit. D. Bernar. ep 23.

Nec mirandum, ſi valetudinem alijs reddat, quæ vitam ipſam Tabitæ iam extinctæ reddiderit. Act. 9.40.

§. IV.

PERGE: alia enim adhuc prodigia in eleemoſinæ potentiâ perpendenda latent; An non prodigij loco eſt, quòd opum effuſione pauperibus factâ,
B non minuantur opes, at augeſcant? Benefici viri domum puteo Diuus Clemens Alexandrinus confert, è quo quò maior aquarum copia hauritur, eò vberior fluit, vt in vberibus etiam experimur, quo maiorem lactis copiam præſtant, eò pleniorem excipiunt. Hinc Diuus Ambroſius cenſet eorum auaritiam omninò damnari, qui eleemoſynæ aduerſantur; ijs enim artibus, quibus ſuas ſibi ſeruare diuitias credunt, eas perdunt; & ex aduerſo, *tibi proficit quidquid inopi contuleris: tibi creſcit, quidquid in pauperes erogaueris*.

Cle. Alex. l.3. Pedag. c.7.
D. Ambr. l. de Nabot. c.6. ibid. c.12.

Non abſque prodigio fieri, ait Plinius, quod in Salentino agro fons Mandulij, *neque exhauſtis aquis minuitur, neque infuſis augetur*: eâdem ſemper aquarum menſurâ conſiſtit, & licet exuberans in eum Nilus efflueret, nullum aquarum oſtenderet incrementum. Prodigio quodam maiori eleemoſyna diuitias minuens auget, & amittens acquirit: do Chryſologum. *Vendendo comparat, recondit erogando, dum amittit, acquirit*: & ad Maximum Pontificem Stephanum
C ſcribens Ennodius, ait: *Nulla ſunt potiora, quàm quæ vobis eueniunt de largitate compendia*.

Plin. l 3. c.103.
D. Chriſol. ſerm.25.
Ennod. l.4. ep.8.
In vita S. Ioan Eleemoſ.

Profectò Zaccharias Alexandrini Patriarchæ Ioannis diſcipulus, tantique Magiſtri in faciendis eleemoſinis pijſſimus imitator, commendandâ ſimplicitate non ſemel Deum alloquens in iſta erupit: *habes tu quidem, mi bone Ieſu, multa donanda, ſed plura etiam pauperibus eroganda mihi ſunt, tibi donanti nunquam ego non cedam*. Quàm moroſus hic ego videar, ſi exempla omnia ad hanc rem accommodata velim recenſere; vbique enim ſatis patet feraciſſimam eleemoſynam eſſe, ſoloque illo fęcundiorem, quod pinguibus ſuis aquis Nilus enutrit: quàm benè Auguſtinus! *fęcundus eſt ager pauperum, & citò reddit donantibus fructum*; hanc ſi fœcunditatem homines expenderent, ad lucra ex opibus ſuis habenda, eleemoſynæ cuncti ſtuderent; do Chryſoſtomum. *Ars omnium artium quæſtuoſiſſima miſericordia eſt*.

D Aug. ſer. 25. de verb. Dom. to. 10
D Chriſoſ. ho. 26. a 25 33. ad popul.

In Epiſcopis tamen, vtpote qui maiori quâdam lege ad faciendas eleemoſy-
D nas obſtringuntur, frequentiſſimum hoc prodigium fuit, vt in ſacris monumentis licet agnoſcere, & in ijs potiſſimum Diui Germani Antiſiodorenſis Antiſtitis: quis etiam illud Diui Ambroſij ignoret? *ſcio plerosque Sacerdotes, quò plus obtulerunt, plus abundaſſe*.

Sur. 31. Iulij.
D. Amb. l. 2. de offic: c.16.

Verùm quid de Tiberio Chriſtiano Cæſare pronunciandum? Regij ærarij decoctorem Proceres & Aulici omnes eum appellabant & damnabant, nimiâque facilitate Imperij opibus effuſis pauperum fouere deſidiam; & quamuis querulas eorum voces compeſceret dicens, *Nihil deerit Fiſco noſtro; tantùm pauperes accipiant. Per pauperes congregemus in Cælum, vt Dominus nobis dignetur dare in hoc ſæculo*: adhuc tamen ineptæ eius probitati id ipſi tribuebant, ab eo carpendo non deſiſtentes; contigit, vt inſculptam in cubiculi pauimento Crucem Cæſar obſeruans, ne prætereuntium pedibus calcaretur, vt ea illinc amoueretur præcepit, & digniori loco ſtatueretur; Opulentiſſimus, quis credat, & inexhauſtus theſaurus ibi latens emerſit. Admirabundi ad hæc aulici fœlicitatem agnouerunt, quâ cum Deo per pauperum manus mercaturam ſuam Cæſar liberalis

Greg. 1. l. 5. c.9
Baron. ann. 582.

exercuit: Hinc cùm ad liberaliorem rerum vſum Cæſar erigeretur, rurſus aulici timuere, ne inexhauſtus ille theſaurus tandem deficeret; at rurſus alibi Narſetis A maximos thaſauros regalibus theſauris pares inuenit. Argue iam, ſi liceat, Tiberij largitatem.

Baron. ann. 45 Hiſt. Eccl. Theſauros ex hoc fonte Tiberium educentem dedi, dabo iam Leonem Cæſarem Cęſareum diadema educentem; cùm enim priuatè adhuc conditionis vir cœcum, quem fortè offenderat, commiſeratus, manus ei præſtans, ad fontem eum adduceret, quem ad ſitim recreandam ipſe petebat, Cęlitum Regina ſe illi videndam exhibuit, eique præcepit, vt cœci oculos appoſito luto illiniret; paruit ille, & reddita protinus fronti lux eſt; è tàm illuſtri pietatis opere Cæſareum diadema Virgo Deipara capiti Leonis impoſuit. Viden, quàm Deo grata erga pauperes miſericordia ſit, & quàm prona diuinitas ad ea remuneranda, quæ licet beneficia

D. Aug. ep. 105. c. 2. noſtra videantur, eius tamen dona ſunt? egregiè nanque Auguſtinus. *Cùm Deus coronat merita noſtra, nihil aliud coronat, niſi dona ſua.*

B

De pià per conciones inſtitutione ab Epiſcopis tradendà. Cap. LX.

PASCE VERBO. Secundum hoc paſcuum eſt, quo gregem ſuum enutrire Paſtor optimus debet. Quià ad hunc finem collimare ipſe potiſ-

Luc 19. ſimum tenetur, cùm ad ſuum Sacerdotium maximè referatur. Hoc primum nobis Chriſtianæ diſciplinæ Magiſter ſignificauit, cùm de talentis eorumque ha-

D. Greg. l. 2 ep. 39. in dict. 10. bendo mercimonio parabolam inſtruxit: & hoc Carthaginenſi Præſuli Dominico Diuus Gregorius Pontifex indicauit, Epiſcopalis dignitatis ei onus amplificans, cui vt ſatis abundè faciat, debet vt, *de Prædicationis ſemper miniſterio cogitet: intentiſſimo timore conſiderans, quòd receſſurus ad percipiendum Regnum Dominus, & talenta ſeruis diſtribuens, dicat, Negociamini dum venio: quod profectò negocium tunc verè nos agimus, ſi viuendo, & loquendo proximorum animas lucramur, ſi infirmos quoſque, cæleſtis Regni gaudia prædicando, in ſuperno amore roboramus; ſi proteruos ac tumidos, gehennæ ſupplicia terribiliter inſonando, flectimus, &c.* C

Magiſtri ſui exemplum imitatus etiam Paulus Apoſtolus, cùm proximus ei triumpho eſſet, quem in cæleſti Capitolio cruenta mors ei conſtruebat, Timo-

2. Tim. 4. 1. theum Epheſinum Antiſtitem admonuit, vt populi animos concionibus repetitis accenderet, & cichni inſtar ſuaues has voces moriturus emiſit, ot potius leonis inſtar hæc dicens rugijt, dum minas & obteſtationes ſuperaddit. *Teſtificor coram Deo & Ieſu Chriſto, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos, per aduentum ipſius, & Regnum eius.* Quis nam ſonorum magis & validum duxit exordium? ex eo quæ D ipſe colligat audi? *Prædica verbum, inſta opportunè, importunè, argue, obſecra, increpa in omni patientiâ & doctrinâ.* Nec ad Timotheum tantùm inſtruendum

D. Auguſt. contra Creſcen. l. 1. c. 9 tom. 7. 2. Tim. 4. 1. & deinceps. hæc ab Apoſtolo pronunciari quis exiſtimet, ait Diuus Auguſtinus; omnes enim Antiſtites in vno Timotheo ipſe informat; illud etiam obteſtatus, quòd in vniuerſi decretoriâ die, ſeuera de hoc ratio reddenda nobis Deo erit. Aliâ quidem epiſtolâ eundem Timotheum ad ſacrarum paginarum lectionem habendam, & populos concionibus inſtruendos excitauerat Paulus, ſed de ijs non contentus & languorem prænoſcens, quo deuoluendis poſteà ſæculis, Epiſcopi hac in re pręſtandâ torpuiſſent, validiori rurſus epiſtolâ eundem excitat, noſque omnes extimulat.

Cum terrę ſalem Epiſcopos Magiſter cęleſtis appellat, eos quodãmodò obſtringit, vt non tantùm ad ſuos mores condiendos, ſed ad populorum etiam animos

D. Gregor. hom. 19. Act. 6. 2. à vitiorum putredine ſeruandos, elaborent; habes hæc à Diuo Gregorio ſic docente. *Debemus penſare, quod à Domino Sanctis Apoſtolis dicitur, & per Apoſtolos*

los nobis. Vos eſtis Sal terræ; Si igitur Sal ſumus, condire mentes fidelium de-
A *bemus.*

Quamobrem, qui primi Chriſtianæ Religionis Epiſcopi fuerunt, & ex ipſo Chriſti fonte diuinæ fluenta ſapientiæ hauſerunt, vt concionibus diſſeminandis eſſent aptiores, miniſterium aliud omiſerunt, quo viduis & pauperibus victui neceſſaria ſuppeditabant. *Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis*: licet ad hæc charitatis opera præſtanda impensè obſtringantur Antiſtites. Hoc ſuffulti exemplo, Quartæ Carthaginenſis Synodi Patres ſtatuerunt, vt Archipresbyteri, vel Archidiaconi operâ ad viduarum pupillorumq; curam gerendam vterentur Antiſtites, vt omne ſtudium in concionibus & precibus habendis apponerent.

Cóc. 4. Carthag. c. 20.

c. Epiſcop. nullam 6. & c. ſeq. 88. diſt.

Hinc Diuus Clemens *receptacula Verbi Dei, & præcones eius*, appellat Epiſcopos, & apud Theodoretum Valens & Valentinianus Cæſares *Verbi ſalutaris Præſides*. Zonaras verò Apoſtolorum Canones explicans ait, concionari eſſe
B *inexcuſabile debitum Epiſcoporum*: quod apprimè conſonat ijs, quæ ſimilem in modum Sancti Cyprianus & Ambroſius hac de re pronunciarunt.

D Clem. l. 2 conſt. Apoſtol. c. 25.

Theod. hiſt. Eccl. l. 4. c. 7.

Zonar. in can. 57. Apoſt.

D. Cipr. in proemio exhort. ad mart.

D. Ambr. l. 1. off. c. 1.

Quos imitati, Patres venerandi, qui Lateranenſi Concilio ſub Innocentio Tertio, & Moguntino, & recentiſſimè Tridentino præfuerunt, vnanimes ſtatuerunt, potiſſimam Epiſcopi opem in populis per conciones erudiendis impendendam; quæ ſatis illis accommodantur, quibus Moyſem Ietro Socer informauit, quæque Deus ipſe confirmauit. *Eſto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent; &c.*

Conc. Lat. ſub Inno. 3. c 10 c. inter cæt. de off. ord.

Conc. Mogunt. c. 25.

Conc. Tri. ſeſſ. 5. c. 2. de rofor & ſeſſ. 24 c. 4. de refor

Non tantùm ad Iſaiam directa ea verba fuere, *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam*, ſed ad Chriſtianos Epiſcopos, qui Diuini Spiritus aureæ tubæ ſunt, quibus ad bellum vitijs inferendum excitamur. *Præconis quippè officium ſuſcipit, quiſquis ad Sacerdotium accedit, vt ante aduentum Iudicis, qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur: Sacerdos ergò, ſi prædicationis eſt neſcius, quam clamoris vocem daturus eſt præco mutus?* ſic Gregorius.

Exod. 18. 16.

Iſai. 58. 1.

D. Greg 2. paſt. c. 4.

C Hoc ipſum, vt lucidius ſignificaret Deus, præcepit olim, vt Sanctuarium ingreſſurus Maximus Sacerdos, veſtem indueret, cuius in limbo ſonoræ campanulæ alligarentur, quarum ſonitus omnium aures attingeret. nec alia de cauſa ignearum linguarum ſpeciem præferens Diuinus Spiritus Apoſtolorum capita occupauit, niſi *quia quos repleuerit de ſe, protinus loquentes facit.*

Exod. 28.

Act. 2.

Totus vox Epiſcopus ſit; quòd ſi apud Terentium Demeæ Cyrus ait:

Tu quantus quantus, nihil niſi ſapientia es.

Terent. in Adelph. act 3. ſcœ. 4.

Quis de Epiſcopo inficietur, totum oculum eum fore ad populorum commodo euigilandum, totum vocem, ad eoſdem de verâ fęlicitate inſtruendos.

Ex his alijſque ſubijciendis patet, concionandi onus Epiſcopali Sacerdotio impoſitum eſſe *de Iure Diuino*; quod ni fallor, ſatis enciclicà epiſtolà, quæ ſacros inter Canones habetur, ſignificatur, in qua Euariſtus Pontifex, poſtquam edocuit, connubium, quod Eccleſiam inter ſponſam & Epiſcopum initur, in
D Cælo ſimul confirmari, addit teneri Epiſcopum populos ſuos erudire, eiuſque doctrinam à populis amplexandam.

Euariſt ep. 2. c. ſicut 11 7. q. 1.

Beatus item Villanouanus Thomas docet, quòd ſicuti ad obſeruantiam & obedientiam ſuum erga Præſulem tenentur populi, ſic ad eos cuſtodiendos & docendos tenentur Antiſtites. Quid plura? An non ipsà conſecrandi Epiſcopos formulà habetur. *Vade & prædica Euangelium populo tibi commiſſo.*

D. Thom. à Villanou. Conc. dom. 4. poſt paſcha.

In Pontif.

Hinc in ſecundâ Hiſpalenſi Synodo ſtatutum fuit, vt vbi Epiſcopus adeſſet, concionari nullus auderet; quin recentis adhuc Eccleſiæ ætate, vni tantùm Epiſcopo concionari licebat; quàpropter, cùm Diuus Valerius, eò quod è Græcià veniens, latinum idioma, quo in Africâ tunc temporis vtebantur, vel neſciret, vel ineptè exprimeret, Diuum Auguſtinum in concionandi munere ſibi ſubrogauit, inuſitatum quid ferè & prodigioſum viſum omnibus fuit, Poſſidonio referente. *Eidem Presbytero poteſtatem dedit coram ſe in Eccleſiâ Euangelium prædicandi, ac frequentiſſimè tractandi, contrà vſum Africanarum Eccleſiarum.*

Conc. Hiſpalen. 2.

Poſſidon. in vita Aug. c. 5.

Et ſanè congruum maximè fuit, vt ad ſolos Epiſcopos concionandi opus tan-

tùm

tùm ſectaret, vt ſcilicet ſuperiorem Hyerarchiam aptius inferior hæc exprimeret, & ſimul imitaretur. Hinc Salonenſem Antiſtitem meritò Diuus Gregorius A damnauit, eò quòd reliquis ſtudens, concionandi munus omiſiſſet, & Neapolitanum Antiſtitem rurſus admonuit, eà ſibi diligentià populos ſacris concionibus excolendos, quâ vberes ex eis fructus, optatamque meſſem de eo exhiberet.

D.Greg.l.2. ep.14. D.Gregor. l.2.ep.7.

§.I.

Malach.2.7 & ibi D. Hieron. Tit.1.9.

EA Malachiæ verba clariſſimus ſcriptor Diuus Hieronymus expendens, *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius*. Et ea ſimul Apoſtoli, quibus Cretenſem Antiſtitem monuit, cum in Epiſcopum eligendum, qui *potens ſit exhortari in doctrinà ſanà*: hoc ex eis colligit, quòd ſcilicet, *fruſtrà iactat dignitatem, cuius opera non exercet*. De Epiſcopi maieſtate B erubeſcat potius, quàm ſuperbiat, qui Epiſcopi munus explere recuſat.

Hinc ad Antiſtitem Cantuarienſem Alcuinus ſcribens illud eleganter addit. *Memor eſto ſemper, quòd guttur tuum tuba Dei debet eſſe; & lingua tua omnibus præco ſalutis*. Hinc vt Dominicâ quauis die concionibus populum Epiſcopus ageret, vſitatum olim fuit, Diuo Iuſtino referente; quod Diuus Auguſtinus de Diuo Ambroſio confirmat, & de ſe ipſo Diuus Nazianzenus.

Aluin.ep.1 D. Iuſtin. apol.2. D.Aug. l.6 conf.c.3. D.Gregor. Naz. or. 9. Sur. in vita S.Guſtani 49.Maij. Caluin.l.4. inſtit. c.7. §.24 & ſeq. Bellar. to.1 contr.l.3. c.24.

E Sanctiſſimis hiſce legibus, impium quid & propè nefandum, hæreticorum more omnia per ſummam impudentiam deſtruentium, Caluinus collegit, quòd ſcilicet cum potiſſima Epiſcopi munera ſint, vt ſacramenta ſimul & ſacras Conciones populis àdminiſtrent, cum Summus Pontifex neutrum ex his præſtet, non Epiſcoporum tantùm Princeps, ſed ne quidem Epiſcopus dicendus ſit. Deliramenta hæc ineptiſſima, & ſtolido tantùm è cerebro effluentia, ſatis ſuperque diluit Cardinalis Bellarminus, qui optimè oſtendit Epiſcopi nomen quod, *ſpeculator* vel *ſuperintendens*, ſignificat, ne quidem ab eo intellectum; Epiſcopi C namque munus non in concionandi miniſterio, ſacramentiſque adminiſtrandis verſatur, ſed in ſacrâ quadam Præfecturâ, quâ in rebus ſacris atque Diuinis moderandis, & conſequenter in pœnis irrogandis, & legibus ſtatuendis, vti poteſt, adeòque cùm legitimè impeditur, poteſt alios ſibi in hiſce præſtandis ſubrogare, vt infrà dicetur.

Verum quidem eſt, quòd de Epiſcopis, non de ſupremo Epiſcopo ſermonem habentes, qui vnius tantùm Diœceſis regiminis præficiuntur, ſatius pro illis arbitramur, ſi Epiſcopatus ſacerdotium non haberent, quàm ſi illud habentes eius operibus non ſtuderent. Relata ſuperius ex Apoſtolo verba ad Timotheum ſcripta Theophilactus expendens, terrore non leui concuſſus, ait. *Quid ergò nobiſcum agetur, qui nunquam prædicamus?* ac ſi diceret, interroganti ac iudicanti Deo quid reſpondebimus, & ſi tàm vtile, validum, & ſalutare miniſterium neglexerimus, quid de nobis à Deo Iudice agetur? D

Theop. in 1.ad Tit.4.

Nec enim leue quid, & tenue videndum eſt, ſi validiſſimam ad populorum ſalutem, ad beatitatis exquiſitionem, ad Dei gloriam, & Chriſti voluntatem explendam noſtri muneris viam omiſerimus: quapropter, vt Diuus Gregorius ait. *Quo reatu aſtringantur, aſpiciant, qui dum peccantibus fratribus verbum prædicationis ſubtrahunt, morientibus animabus vitæ remedia abſcondunt?* Quid in promptu nobis erit, vt Dei interrogationem diluamus, Hieremyæ ore nos alloquentem. *Vbi eſt grex qui datus eſt tibi, pecus inclytum tuum?* quid dices cùm viſitauerit te? reſponſum ipſum horrendum quidem & formidandum ab Ezechiele habes; iam illud accipe; ſi Epiſcopus ad populorum vulnera curanda, eoſque à vitiorum lue vindicandos, *cecinerit bucciná & annunciauerit populo*, & populus ſuæ ſaluti non conſuluerit, præſtitaque remedia reiecerit, reus ipſe mortis erit; ſi verò ad Paſtoris conciones ad meliorem frugem reſpiciet, ſalutem ſibi pariet æternam. *Quod ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit bucciná, & populus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniqui-*

Greg. paſt. Hierem.13. 20. Ezech.33.3

quitate ſuà captus eſt: ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram. Niſi igitur A tubarum cæleſtium inſtar claſſicum in vitia dederimus, & niſi agricolas imitati, praua germina è Chriſtianâ Religione auellere ſtuduerimus, virtutumque plantas excolere, in noſtrum caput pœna tota irruet, in noſtram calamitatem Diuina vltio obarmabitur, & populorum ſanguis è manu noſtrâ requiretur. Quid hoc grauius, quid validius excogitari hoc vnquam poteſt?

Sui pœnam interitus Deus maximo Sinagogæ Sacerdoti comminatus fuit, niſi campanularum ſonitu ſuam præſentiam patefeciſſet: *audiatur ſonitus Aaron, quandò ingredietur, & egredietur ſanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur.* Exod. 28. 35. Ad hæc explicanda Aedipus non eſt aduocandus; mors enim ijs Epiſcopis adeſſe indicatur, qui ſuæ vocis ſonitu populos non informauerint; do mentem, & verba Gregorij. *Sacerdos nanque ingrediens vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non audiatur, quià iram contra ſe occulti Iudicis erigit, ſi ſine ſonitu prædicationis incedit.* D.Greg. 2. paſt. c. 4.

B Ipſemet Paulus Sanctitatis Idæa, & vas electionis, ſibi ipſi minas, & metum incutiens aiebat. *Væ enim mihi eſt, ſi non euangelizauero.* Aeternus interitus hoc *Væ* indicatur, & in eos infertur Epiſcopos, qui Epiſcopi munus negligentes, in populo inſtruendo obmuteſcent; hoc ſanè obteſtatus fuit omnibus Nicolaus Primus Pontifex ad Michaelem Orientis Cæſarem ſcribens tali ſtylo. *Diſpenſatio cæleſtis eſt nobis iniuncta; væ ſi non ſparſerimus, væ ſi tacuerimus: quòd cum vas electionis formidet, & clamet, væ mihi: quantò magis cuilibet exiguo formidandum erit?* 1. Cor. 9. 16. Nicol. 1. PP. to. 3. Conc.

Quibus etiam ea conſonant, quibus Symmachus Maximus Pontifex in Sextâ Romanâ Synodo Epiſcopos omnes excitauit ad tàm excelſum, & tàm illuſtre miniſterium explendum; *væ nobis qui miniſtery opus ſuſcepimus, ſi Domini veritatem, quam Apoſtoli prædicauerunt, prædicare neglexerimus. Quid in futuro Chriſti examine dicturi ſumus, qui populum docere iubemur?* Tullius, Demoſthenes accedant, Deoque Iudici quid reſponderint non habebunt. Simmac. in Synod. Ro.
C

Epiſcoporum à Concionibus ſacris abſtinentium tres excuſationes diluuntur.

Cap. LXI.

QVID tamen eſt, vt vel latinam, vel græcam hic ego eloquentiam aduocem, cum ſatis exiſtiment nonnulli Præſules tribus allatis rationibus ſe expurgare. Primùm itaque rerum copiam obtendunt, & curarum acies, quibus Epiſcopi obſidentur, & ſimul impediuntur à Concionibus habendis, quæ vacuam curis mentem, nulliſque diſtractam operibus manum exquirunt. D Hoc ſanè agnoſcentes, tùm Lateranenſis, tùm Tridentinæ Synodi Patres, noſtræ ætatis conditioni ſe accommodantes permiſerunt, vt ad concionibus inſtruendos populos aliorum operam Præſules ſubrogarent. c. inter extera 15. de off. ord. Conc Tri. ſeſſ. 4. c. 4. de reform.

Verùm in re tàm graui, ne, quæſo, ambiguo ſermone nos implicemus: in Synodo enim Lateranenſi ſupponitur, quòd non ſemper, at frequenter contingere poſſit, *quod Epiſcopi propter occupationes multiplices, vel inualetudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias, per ſe ipſos non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei, maximè per amplas Diæceſes & effuſas.* Tridentina verò Synodus non cuicumque impedimento acquieſcit, ſed Epiſcopos tantùm excuſat, *ſi legitimè impediti fuerint*: E quibus duo magni momenti conſequuntur; primum quòd rerum agendarum copia *ad tempus* quidem excuſare nos valeat, non ſemper, cum perpetua non ſit. Alterum quòd grauiſſima ea debeat eſſe res, quæ à tàm graui opere nos auertat, quo noſtrum miniſterium explentes, aliorum ſaluti, Deique honori proſpicimus, & quod, vt ibi pronunciatur à Tridentinâ Sydo, *munus Epiſcoporum præcipuum eſt.* Quàm magnis curis, quantis olim operi-

bus

Digitized by Google

bus diſtrahebantur Ambroſij, Auguſtini, Hilarij, Gregorij, alijque perquàm multi; recentiori verò ætate quantis ſollicitudinibus premebantur Beatus Thomas Villanouanus, Carolus Borromæus, & Franciſcus Saleſius Gebennenſis Epiſcopus, qui tamen, vt ex ſcriptis eorum monumentis conſtat, frequentiſſimi fuerunt in concionibus populo informando. A

Diuum Ioannem Chryſoſtomum Conſtantinopolitanum Præſulem videre mihi videor, in magnâ illâ Vrbe, maximâque ſuâ Diœceſi gubernandâ totum incumbentem, cum viris improbis, cum Hæreticis, cum Barbaris, cum aulicis, ipſâque cum Cæſariſsâ Eudoxiâ acriter confligentem; his tamen, quibus vndique conflictabatur, impediri ipſe non potuit, quin frequentiſſimus concionibus ad populi aures inſonaret. Vix ille Conſtantinopolitanas Infulas induit, vt Cæſarem, Dynaſtas, aulam totam de ſui muneris re obteſtatur, quâ obſtringebatur, ad prauos mores ſonorè increpandos, & vitia omnia concionibus flagellanda. Indignatur quidem Eudoxia, & in ſe Chryſoſtomi vocis fulmina immitti credit, auaritiam inſectantis: preces primò, tunc minas adhibet ad eius vocem compeſcendam: ſed fruſtrà: reſpondentem audi. *Cum ſim Epiſcopus & commiſſa mihi ſit cura animarum, apertum ſcio eſſe periculum non arguere iniquitatem.* Quin non tantùm á concionibus habendis non abſtinuit, eius indignationem metuens, cuius arbitrio tota aula ipſeq; Cæſar flectebatur; ſed validiori ſemper & vberiori eloquentiâ exundans, vitia, morum corruptelas tanto diuini ardoris robore agitabat, vt populi frequentiâ ſemper maiorem in morem confluente, è preſbiterio medium in templum ſuggeſtus eſſet efferendus. Quid ad hæc nos reſpondebimus? An tot tantiſque nos premimur, quibus Chryſoſtomus premebatur? an ijs nos adeò obruemur, vt otium dare non poſſint, quo vel ſemel, vel bis in ſingulos menſes, vel Moniales, vel Clerum, vel populum ſacrâ concione alloquamur? quàm vereor, ne ipſius Chryſoſtomi ſententiâ damnati perdamur, cùm hoc potiſſimùm titulo plures Epiſcopos præcipites æternùm ruere Chryſoſtomus arbitretur. B

D. Chriſoſ. hom. 44. in act. Apoſt. Sur. in eius vita.

Surius. vbi ſup.

Alterum, quo alij ab habendis concionibus animum auertunt, in vel ingenij, vel actionis defectu verſatur, quo facillimè abundent ij, qui ex Aſtreæ potius quàm Theologiæ ſedibus ad Epiſcopale ſolium aduocantur: Hanc tamen excuſationem fœliciter tùm Apoſtolus, tùm Lateranenſe Concilium diluit. C

D. Chriſoſ. hom. 2. in act Apoſt.

Apoſtolus inquam, qui dotes deſcribens, quæ in Epiſcopo exiguntur, ad eum tanto miniſterio dignum conficiendum, eam etiam apponit, *vt ſit Doctor, & magiſter*; & ad Epheſios ſcribens, deque Epiſcopis loquens, doctoris ſimul, & paſtoris munus inſeparabili quodam nexu coniungit. *Alios Paſtores, & Doctores*: Iam quærit Diuus Chyſoſtomus, *vt quid dicit Apoſtolus, oportet Epiſcopum eſſe Doctorem, niſi vt doceat?* cui ſuffragatur etiam Diuus Thomas docens, Epiſcopi potiſſimum munus in fidei rebus edocendis conſiſtere: rurſus Diuus Hieronymus ait Apoſtolum illis verbis, *Paſtores & Doctores*, ſatis oſtendere, non duo diſtincta munera eſſe, ſed ab infulis ſacris omninò remouendum, qui ſui gregi inſtruendo pares vires nequaquam ſortiatur. *Vel certè aliter, vt vnus atque idem Præſes Eccleſiæ ſit Paſtor, & doctor: Paſtor ouium, magiſter hominum*: quâ etiam formâ eadem verba à Diuo Auguſtino explicantur; his etiam Diuus Anſelmus adhærens ait. *Paſtores enim, & Doctores vnum regentium ordinem intelligimus, quia gregem Dei ipſe veraciter paſcit, qui docet: & ideò non dicitur diſtinctè alios verò Doctores, ſed dicitur coniunctè, alios autem Paſtores & doctores, vt intelligerent ſuum officium eſſe ſuam doctrinam.* Quæ rurſus ipſe allatâ ratione confirmat, infirmam ſcilicet eſſe vitæ probitatem, ſi docendi virtute vacuetur. *Nihil prodeſt conſcientia virtutum frui, niſi & creditum ſibi populum poſſit inſtruere, & eos qui contra dicunt redarguere. Innocens ergo abſque ſermone conuerſatio, quantùm exemplo prodeſt, tantùm ſilentio nocet: & latratu canum, & baculo Paſtoris, luporum rabies deterrenda eſt.* Canum igitur inſtar latrare docendo debemus, ne illud probrum Iſaiæ ore prolatum nobis adſcribatur. *Canes muti non valentes latrare.* D

1. Tim. 3.

D. Chriſoſ. hom. 25. in 1. Tim. 1. D. Thom. in ep. ad Ephe. 4. 11. D. Hier. in ad Epheſ. 4.

D. Aug. ep. 59. ad Pauli in ſolut. 4. quæſt. D. Anſel. in 1. Tim. 3.

D. Auguſt. contra liter. Petil. l. 3. c. 10. Iſai. 56. 10. c. inter cætera 14 de offic. iud. ord.

Lateranenſis etiam Synodus eandem rurſus excuſationem profligat; permittens

tens enim Epiſcopis, vt ſi curatum ingruentium pondere à concionum haben-
A darum munere diſtrahantur, ſubrogare alios ad eas habendas valeant, ſtatim
ſubdit: *Ne dicamus defectum ſcientiæ, quod in eis reprobandum eſt omninò, nec de cætero tolerandùm*. An non aperta adeò verba iſta ſunt, vt explicatione egeant? Sanè quis vnquam hebes & rudis adeò eſt, vt ſimplici planoque ſtylo, qualis Epiſcopum decet, ſermonem ſuum neſciat aperire, & Dei leges exprimere? Diuus Auguſtinus ingeniorum cæteroquin apex, obteſtatus omnibus eſt, ſe potius de factis rebus ſuum populum alloquentem, malle à Grammaticis de nimiâ dicendi humilitate, quàm de nimiâ ſublimitate reprehendi. D Aug. in pſ. 138.

Sanctorum homilias peruoluenti clarè patebit quonam ſtylo ſermonem ipſi ſuum debeant effingere: qua de re Nepotianum Diuus Hieronymus monuit, qua de cauſa voces illæ Ancyrani Concilij, quæ homilias ſonant Dyoniſius exiguus interpretatur, *allocutiones Epiſcoporum*, eædemque ipſæ ſunt quas Diuus Auguſtinus vocauit, *exhortationes Eccleſiæ morales, id eſt ad corrigendos* Conc. Ancyran. c. 1. & 2.
B *mores*. D Aug. ſer. de verb. Dom.

Quis vnquam è Iuriſperitis eſt, qui Canones apprimè non calleat; in his autem an non Theologiæ quædam ſumma continetur, præterquàm quòd è tam diuite librorum vndique ſcaturientium copiâ, mirum quantum concionandi diſciplina facilis omnibus euaſerit? licet igitur hac in facultate rudis ipſe ſit, nec vt Chryſoſtomi ſententia eſt, exercitatione vlla ſe excoluerit, adhuc tamen facili labore tùm ſe, tùm alios poſſet erudire. Chryſoſt. l. 5. de ſacerd. Sup. par. 1. c.

Præterquàm quòd, vt ſuperiùs dictum eſt, in ſua conſecratione concionandi munus ipſe ſubit, Deoque qui non *irridetur* ſanctâ ſponſione ſe obſtringit: auertere potius animum ab huiuſmodi ſacerdotio debebat, qui pauper & ieiunus ingenio, panem ſuo populo ſubminiſtrandum non habebat, ne Vatis illud verum fiat. *Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*. Eum potius imitaturus ipſe erat, qui apud Iſaiam ait, *In domo mea non eſt panis, nolite conſtituere* Thren. 4. 4. Iſai. 3. 7.
Principem. Qualis ſanè in Chriſtiana religione error inualeſceret, ſi cæleſti pa- D. Baſil. ibid.
C ne deſtitutus ad paſcendos populos præficeretur? audiendus Baſilius. *Abſit, vt Præſul Eccleſiæ in domo ſua, hoc eſt in arcano receſſu cordis ſui non habeat panem doctrinæ viuum, & viuificantem qui confirmare poſſit cor hominis*.

§. I.

AD Tertiam iam excuſationem profligandam accedamus, quæ ex eo petitur, quòd è religioſis familijs quàmplurimi hac ætate ſcateant, qui *ex profeſſo* concionandi munus exerceant, & in eo ſuum Deique nomen illuſtrent: eos igitur ſui loco ſubrogantes Epiſcopi ſuo muneri deeſſe non videntur.

Hæc excuſatio licet locum habeat in Diœceſi, cui adeſſe non poteſt Epiſcopus, & in eo tempore, quod iuxtà ſacros ritus Aduentus & Quadrageſimæ vo- Sur. 2. Maij
D catur, quibus ex aliarum rerum agendarum copia ſuæ mentis vires impendere non licet in concionibus tam frequenter habendis Epiſcopo; hæ enim vt verum fatear pluuiarum inſtar, nec perratò, nec quàm frequenter habendæ ſunt, iuxtà illud Diui Hieronymi. *Prædicatio ſi rara non ſufficit, ſi aſſidua vileſcit*. Cæterùm duobus titulis infirma excuſatio hæc eſt, & omninò reprobanda.

Primò etenim, quia Tridentina eadem Synodus, quæ, ſi legitima impedimenta fuerint, ſubrogare ſibi alios permittit Epiſcopo, ſtatuit etiam, vt illis non præpeditus perſonali ſermone ſuum munus adimpleat. *Omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & omnes alios Eccleſiarum Prælatos teneri per ſe ipſos, ſi legitimè impediti non fuerint*. Quin in eiuſdem Concilij conuentibus Epiſcopi, & præſertim Hiſpani non leuiter laborarunt, vt concionandi munere religioſi viri omninò abſtinerent, cum id ad ſolos Epiſcopos præcipuè referatur. Conc. Trid. ſeſſ. 5. c. 2. de refor.

Secundò, quià ſatis experientia habetur, quòd licet hac in re religioſis viris Epiſcopus, vtpotè tot alijs operibus implicatus, minor iudicetur, adhuc tamen

vtilior & magis populis ſubiectis gratus Epiſcopi ſermo eſt, eo prorſus modo, quo è leui ſimplicique parentis admonitione magis proficit filius, quàm ex A prolixo aptoque Pedagogi ſermone; ſanè cum Apoſtolo vſurpare illud Epiſcopus poteſt, *nam ſi decem millia pedagogorum habeatis in Chriſto; ſed non multos Patres*. Sic etiam longè puerulo ſalutarius eſt matris lac, quàm nutricis. Exterorum enim ſermones quàm frequenter ſubtiliſſimis diſputationibus immiſcentur, æquè populo ignotis, ac ſint Eccentrici, & Epicicli Aſtrologiæ; quâ in re, licet auræ populari ſtudentes, perdocti videri velint, ſuam tamen inſcitiam omnibus manifeſtant; cùm enim tunc optimus ſermo habeatur, cùm aptè, & accommodatè populorum capacitati inſtituitur; qui ſapientes eos dicant, qui tempus in lenocinijs, & phaleris ſermoni aptandis impendentes, ea negligunt, quæ ſtudenda ipſis maximè eſſent, vt Chriſtianos auditores ad ſalutis viam capeſſendam vitiorumque fugiendam ſemitam excitarent? ſanè quò doctiores indoctis, eò doctis indoctiores videntur, iuxtá illud Senecæ. *Odibilius nihil eſt ſubtilitate, vbi eſt ſola ſubtilitas*. Quod ille aptiſſimá acutâque comparatione B confirmans ait, *Quid eſt acutius ariſta? in quo vtilis eſt?* In grano fructum ha bes, in ariſtâ licet peracutâ nihil habes quod premas,

1 Corin. 4. 15.

Sen. ep. 88.

Quin validè in eos Diuus Hieronymus inuehitur, Nepotianum, omneſque in eo ſacros Oratores admonens, vt hanc concionandi formam auerſentur, eamq; non commendandam cenſeant, ſed damnent; quandòquidem, *nihil tam facilè, quàm vilem plebeculam, & indoctam concionem, linguæ volubilitate decipere; quæ quidquid non intelligit plus miratur*. Quin ſui furoris fulmina in eos Dei manu vibranda ſatis docet Apoſtolus ijs verbis ad Epheſinum Præſulem ſcriptis: *ſi quis aliter docet, nec acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, & eius, quæ ſecundum pietatem eſt doctrinæ, ſuperbus, & laguens circa quæſtiones, & pugnas verborum, huius graue eſt Iudicium*.

D. Hieron. ep. ad Nepotian.

1. Tim. 6. 3.

Prudentiſſimi tamen Concionatores ſint: adhuc tamen non eam ipſi vtilitatem ſuis concionibus afferre poſſunt, quàm Epiſcopi ſermo deriuabit. Cùm enim populi mores, idolum, affectiones, vitia, morbos, ipſe vnus præ omnibus C ſciat, vnus ipſe ad eorum neceſſitatem accommodatum poteſt inſtituere ſermonem, Apoſtolum imitatus, qui Corinthios docens, ait, non difficillimas ſe diſputationes inſtruxiſſe, ad Ariſtotelis Lycæum cum Platonis Academia componendum, ſed genitricis inſtar lac illis dediſſe, vt pote qui adhuc in Chriſti ſuſceptá fide tenereſcerent, *Lac vobis potum dedi*.

1. Cor. 3. 2.

Quàm pariter genitricis formam imitatus videtur Diuus Auguſtinus, his verbis! *Me putate matrem animarum veſtrarum eſſe, & itá vos velle componere, vt in vobis nec macula, nec ruga poſſit ante tribunal æterni Iudicis apparere &c.*

D. Aug. in ad Galat. 3. 19.

Præter quàm quòd iniurioſi nimis nobis eſſemus, ſi ſublimi adeò cæleſtique munere nos expoliantes, aliorum opera in eo præſtando vteremur, & quos noſtri ſacerdotij adminiſtros, & coadiutores accepimus, tam Apoſtolico & illuſtriſſimo præ alijs miniſterio decoraremus. In hoc certè noſtræ thiaræ præcipuum decus irradiare, Diuæ Brigittæ Deipara Virgo ſignificauit. An ne igitur di- D gnitatem noſtram dehonorare velimus, nos impares exhibentes in re tàm ſplendida, tàm ſalutari conficienda? cùm autem, *nihil volenti difficile*, tantùm hoc ſupereſt, vt ingenij talentum nobis à Deo impertitum exercere valeamus, & in alienam vtilitatem impertitam nobis facultatem impendere.

D. Brigitta l. 4. reuel. c. 126.

Con-

A

Concionum frequentiam non ommittendam ab Epiſcopo, licet inutilis videatur.
Cap. LXII

QVOAD vſque Pompeij arma tractauit ambitio, poſt hoſtium cædes, regnorumque ſubactorum trophæa, victoriâ Duce, Capitolium triumphaturus acceſſit: verùm vbi pro patriæ libertate ſeruandâ, Romanęque maieſtatis labantis, & labentis nomine fulciendo, pro Cæſareâ tyrannide delendâ bellum inijt, miſerrimâ fortunæ conuerſione è victore victus erubuit, victriceſque lauros in ferales cupreſsus immutatas inſpexit, alienos triumphos ſuis cladibus fouens, alienam gloriam ſuomet funere enutriens. Ad hæc quis exprimat, quantâ triſtitiâ obrueretur populorum omnium vniuerſitas, cum perpenderet non virtuti, ſed vitio fortunam bellicam militare, nec iuſtitiæ, ſed tyrannidi Cæli arma fauere. Pari ſanè modo grauiſſimo premuntur angore Epiſcopi, dum oculati inſpiciunt, quàm facilè ſcurrilibus, & indecoris ſermonibus, & loquendi licentiæ, qua Momi & Mimi cuncta deuaſtant, Chriſtianorum animi, & aures adhæreant, triumphi materiem vitio exhibentes: cum è contrà ſacras conciones nullo in pretio eſſe, & ſimul cum vocibus euaneſcere, nulli vtiles agnoſcant. Quamobrem mæſtitiâ non leui obſeſſus, ſuique faſtidio captus Spartam, quam operosè colebat omittit, ea Hyeremiæ verba vſurpans, *Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata, derelinquamus eam*; nec pauci ſunt illi, qui hac excuſatione à concionibus habendis animum amouent, operamque auertunt. Hierem. 51. 18.

C

De camporum feracitate exultant & diteſcunt Agricolæ, cum è contrà ex eorumdem ſterilitate in indignationem deſperationemq; vertuntur; hinc oritur, vt eorum malignitatem agnoſcentes, incultos eos omittentes, belluis tantùm peragrari patiantur. De Pauli concionibus eximiè proficientes Corinthios ciues vt Titus Epiſcopus vidit, eximio animi gaudio geſtijt, ipſeque Paulus continere ſe non valuit, quin gaudium ſuum eiſdem exprimens diceret. *Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos Deus in aduentu Titi: non ſolùm autem in aduentu eius, ſed in conſolatione qua conſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fletum, veſtram æmulationem pro me, vt magis gauderem, &c.* Nam Lyrano explicante *reficiuntur Prælati de profectu ſubditorum*. E contrà verò quàm dolet, quàm triſtatur, quàm angitur Præſul ille, qui proteruiores ſemper & vitio magis addictos populos ſuos experitur, nulloque planè fructu virtutum ſuarum ſemini reſpondentes. Inconſolabilis planè is eſt, eo ſanè modo, quo ſolatium omne ea mater excludit (ſic philoſophatur Diuus Bernardus) quæ poſt validiſſima medicamina ad ægri filij vitam ſeruandam adhibita, tandem eum ſpectat extinctum. Sui populi contumaciam ſemper duriorem Moyſes idem expertus, Deum ardenter orabat, vt tandem vitam eius abſcinderet tanto ſe onere expediturus. Præſuli de ſuis operibus nullum prope fructum colligenti ea Pſaltis Regij verba Diuus Auguſtinus accommodat: *Miſerere mei Domine, quoniam tribulor, contriſtatus eſt in ira oculus meus, anima mea, & venter meus.*

2. Cor. 7. 6. Liran. ibid.

D

D. Ber. ſer. 4 ſup. Can. Num. 10. 15. D Aug. ſup. illud Pſal. 101. quia defecerunt ſicutfumus.

Hinc tamen haud quaquam Epiſcopi mens auertenda eſt à ſui gregis cura; quin quò eum magis à ſacris paſcuis auerſum videt, eò operoſior incumbere illi tenetur, & quò magis paratos ille cibos recuſat excipere, eò exquiſitiores & dulciores illi paret, oportet.

Haud me latet, quòd licet omnes noſtri animi vires ſint intendendæ ād populos in via ſalutis concionum ſtimulis excitandos, tantum opus, vbi potiſſimùm de reuocandis ad Deum improbis viris, ad Dei virtutem ſit referendum; cùm

Dei ſit hominum voluntatem ad ſui nutum flectère, & quòcumque ei libet
inuertere. A

Baron.ann. 865.& to.3 concil. Ad Michaelis Tertij Orientis Cæſaris epiſtolam tantâ blaſphemiarum nequi-
tiâ & calumniarum proretuiâ ſcatentem, vt totâ Synodo approbante flammis
abſumenda fuerit data, reſponſionem Diuus Nicolaus Pontifex præbens, hu-
millimas preces Deo porrigebat, vt quæ ipſe calamo in paginâ exararet, ea ip-
ſe in Principis animo inſculperet; fruſtrà enim linguæ vomere humani pecto-
ris ſolum ſcinditur, ni cæleſti è fonte diuinæ ros benignitatis in illud aſper-
gatur.

Qualibet vel validiſſimâ & ad omne robur compoſitâ eloquentiâ præſtet ora-
tor, inanis quicumque labor erit & irritus clamor, ni Dei prius voce audien-
D.Greg.in hom. tium aures doceantur. Quàm bene Diuus Gregorius, *Niſi Spiritus Sanctus adſit
cordi audientis, otioſus eſt ſermo doctoris.* In partes ſeceſſerunt Corinthij ciues,
nonnullis Paulo, alijs Apollo adhærentibus; vt omnes ab errore, quo implica-
1.Cor.3.6. bantur, auerteret Paulus, ſcripſit. *Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem in-
crementum dedit.* Arborem ſerere, plantare, irrigare, excolere, agricolæ qui- B
dem opus eſt; nihil tamen vnquam ſperes collecturum, ni ſeminali virtuti beni-
gna Dei manus inſerat robur & vigorem infundat: *Itaque neque qui plantat eſt ali-
D.Proſp.l. 2. de voca. gent.c.6. & 8. quid, neque qui rigat; ſed incrementum dat Deus.* Diuinæ tantùm hoc virtuti tri-
buendum? Vox ſola nos ſumus Ioannis inſtar in deſerto clamantes: hinc fit, vt
ex omnibus, qui concioni ſacræ adſunt, plures ſint, qui nihil, & plures, qui ma-
gnoperè ex eâ proficiant; hi autem ij ſunt, quos ſingulari quodam afflatu Deus
inſtruit, ad morum ſtudiorumque commutationem faciendam. Hoc ipſum è
D.Aug.tra. 7. in ep.1. Ioan. Diui Auguſtini mente illuſtrius accipe. *Miniſteria forinſecùs adiutoria ſunt, &
admonitiones: Cathedram tamen in Cælo habet, qui corda docet: ſic ſunt hæc verba,
quæ forinſecùs dicimus, quomodo eſt Agricola ad arborem.*

Cum è duri ſilicis ſinu præcepit Deus, vt vberi aquarum curſu fluenta labe-
Exod.17.5 rentur, voluit quidem, vt virgam Moyſes manu præferret: *Virgam qua percuſſi-
ſti fluuium tolle in manu tua & vade:* ſibi tamen ipſi facultatem ſeruauit, qua mar- C
moris duritiem emolliret. *Et ego ſtabo ibi coram te ſuper petram Horeb:* Diuini
Spiritus virga quædam lingua noſtra eſt, audientium aures percutere quidem
illâ nos poſſumus, lachrymarum tamen fluenta è marmoreis eorum animis hau-
rire non poſſumus.

Niſi ferrum fornaci faber apponat, fruſtrà vento ſuos folles agitat adminiſter.
Act.16.14. Ingens mulierum numerus Paulum & Barnabam extra Philippenſem Vrbem
audiebat, vna tantùm Lydia, quam diuinitùs prædicabant, religionem ample-
xata fuit, eò quod cæleſtis faber, alijs omiſſis, eius tantùm cor ſuæ flamma cha-
ritatis emollitum, ad ſui arbitrium effinxerit. *Cuius Dominus aperuit cor intende-
re his, quæ dicebantur à Paulo:* Deus ipſe fuit, blandâ cuius virtute Lydiæ cor
reſeratum diuinam legem Pauli ore prolatam excepit.

Si Dei igitur eſt, pro ſuo arbitrio, vel iſti adhærere, vel illi, quorſum nos ab
explendo noſtri laboris munere deſiſtamus? Sol quidam Epiſcopus eſt, cuius D
luce ipſæ etiam ſordes ſunt illuſtrandæ; ſi autem Sol iſte ſe ſubduxerit, quiſnam
alter tanto muneri ſubrogetur?

Chriſtallinas vndas effundit fons, blandoque murmure ad extinguendum
ſuæ ſitis æſtum omnes inuitat, nec ideò ab vndarum liberali effuſione abſtinet,
quòd ad eas hauriendas nullus accedat. Pari quoque modo licet ex vberi con-
cionum exundantium magiſterio, vel nullus, vel pauci proficiant, non tamen
D.Chriſoſ. hom. de Lazaro & diuite in cap. 16. Luc. to.2. idcircò earum ſalutares imbres coerceat Antiſtes: habes hoc è Chryſoſtomo.
*Sicut enim aquarum vena, & ſi nullus veniat aquatum, manant tamen; & fontes,
quamuis hauriat nemo, ſcatebras emittunt: ità Epiſcopus & Concionator verbum Dei
prædicare debet, etiamſi pauci illum audiant & conuertantur.*

Quanto nam labore ad præduram voluntatem Iudæ flectendam Chriſtus ipſe
Dominus deſudauit? Ad Apoſtolici culmen muneris eum extulit, prodigiorum
patrandorum virtute exornauit, ſordidos eius pedes abluit, blandirijs primùm
eum excepit, mox admonitione obiurgauit, metum inde eidem incuſſit, demùm

in

Digitized by Google

in ipſomet proditionis ſcelere,amicum eum appellans,oſculatus eſt, vtque ei ſi-
A gnificaret paratiſſimum ſe fore ad eum ſuâ beneuolentiâ recipiendum, abſciſ-
ſam aurem coram ipſo Malcho reſtituit: an fortè ignorabat Deus,irrita hæc omnia fore, & ad tot tantaque amoris inditia contumaci effrontique animo reſtiturum?

§. I.

E Philoſopho in aulicum repentè Ariſtippus deſciuit, cathedram, virtutis palæſtram, in aulam conuertens, vitij plerumque magiſtram; eum de tam abſona metamorphoſi interrogantibus reſpondiſſe fertur. *Aegroti medicum ſpernunt,& medicus non curat de ægrotis.* Philoſophi pallium exuit, eò quòd inutili in hominum inſtitutione Philoſophia ſuum ſe laborem impendere animaduer- Orig.
B teret; meritò eum Origenes arguit, nec enim medici eſt ægros vel inſanientes deſerere; an non iuſtius arguendus Epiſcopus eſſet,qui populis curandis Dei lege addictus,hunc Pſeudophiloſophum ab ægroti curâ diſcedens imitaretur?

A diuina diſſeminanda lege ferè Hieremyas abſtinuit, eò quòd ad eius verba Iudæi obſurdeſcerent, ſuumque magis animum obdurarent; hinc amicâ quâdam querimoniâ Deum alloquens ait. *Seduxiſti me Domine & ſeductus ſum, fortior me fuiſti: factus ſum in deriſum tota die, omnes ſubſannant me. Quia iam olim loquor, vociferans iniquitatem, & vaſtitatem clamito,& factus eſt mihi ſermo Domini in opprobrium & in deriſum tota die, & dixi non recordabor eius,neque loquar vltrà in nomine eius, &c.* Adhuc tamen, Deo imperante, ſuum ille proſequutus miniſterium fuit, nec enim arguendus obſcuritatis Sol eſt, ſi ad eius lucem voluntaria ſe quis caligine obuoluens fortè excæcitat. Si igitur Chryſoſtomi philoſophia hæc eſt, vt damnetur Hyeremias,eò quòd Hebræorum duritiem animaduertens, ab effundendis concionibus operam ſuam reuocare animo ſtatuiſſet; an Ierem. 20.7
C non duriùs damnandi nos erimus, qui, eò quòd inutiliter noſtram pietatem in concionibus habendis impendamus, tam illuſtre, tam debitum miniſterium exuimus?

D Chriſoſt. ho. de Lazaro in 16. Luc. 10.?.

Ea ipſe recogitans, quæ ſummoperè indignatus Deus Angelo, hoc eſt Epheſino Antiſtiti, Paſtorum Princeps minatus fuit, totus horrore perueluor: Timotheus is erat Apoſtoli Pauli per quàm familiaris. Minas intonantis Dei accipe. *Habeo aduerſum te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquiſti,memor eſto itaque vnde excideris, & age pœnitentiam & prima opera fac; ſin autem venio tibi, & monebo candelabrum tuum de loco ſuo.* Longè etiam augetur horror, ex his, quæ memorata verba explicans affert Hugo Cardinalis; tam diras ſcilicet minas in eum Cæli furore intentas, eo quòd concionandi munus omiſiſſet, non quietis aucupandæ cauſa, vel ad laborem euitandum, vel ex animo in terrenis rebus conquirendis & coaceruandis nimis obtento, ſed eò quòd ſuæ pietatis ar- Apoc. 2.4. Hug. ibid.
D dori populorum pietas, ea quâ ipſe credebat ſperabatq; menſurâ,non reſponderet: niſi ergò ad omiſſum concionum opus rurſus animum reuocaret, tàm graue acerbumque ſupplicium minatus ipſi Deus eſt, eumque præcipitem è ſuæ dignitatis faſtigio ferè deturbauit.

Tanto ſanè faſtidio excuſationem hanc excipit, vel potius reijcit Deus, vt ad nos inſtruendos cum Ezechiele Hebræorum concionatore obteſtatus fuerit, ſe perficiendum informandumque ei dare populum omnium maximè vitioſum & improbum, ipſumque etiam obſtrinxit, vt enormia eius ſcelera libero apertoque ſermone aperiret, eiuſque ocquiſſimum animum flagellaret. *Mitto ego te ad filios Iſrael, ad gentes apoſtatrices, quæ receſſerunt à me, &c. Et filij dura facie, & indomabili corde ſunt, ad quos ego mitto te, & dices ad eos, &c.* Non tantùm oues, ſed & hædos noſtræ fidei amorique commiſit Deus; vtriſque igitur diuini ſermonis paſcua ſunt nobis ſubminiſtranda. Ezech. 2.3.

Quàm durè, inurbanè,& ferè impudentèr Angelorum, quos cuſtodiendis nobis Deus adſcripſit, admonitiones excipimus? ad eorum voces obſurdeſcimus;

ad

Digitized by Google

ad eorum lucem caligamus ; ad eorum tactum deperdito veluti ſenſu lapideſcimus : non tamen idcircò nos ipſi deſpicantur , cuſtodiam noſtram omittunt , A & à noſtrâ, labore licet inutili , curandâ ſalute diſcedunt , & quamuis non ſemper nobis ſuâmet præſentiâ adſint , ſemper tamen , vt Elucidarij author D. Anſelmus exiſtimatus docet, periclitantibus nobis preſtò ſunt ſemper, nobis cuſtodiendis , & ſeruandis , vt Diuus Baſilius docet , euigilant , adeò vt iuxtà Theologorum omnium mentem , ne quidem Antichriſtum perditiſſimum omnium , quos vlla ætas fuderit , nebulonem , Chriſtianique nominis peſſimum hoſtem Angelus ſit deſerturus, ſit quidem ille vitiorum omnium gurges,& quotquot vnquam ſcelera diaboli ſuggeſſerit iniquitas , in ſe vno colligat , ſit *Pæno perfidior, Scyta aſperior , Scythautauris inhoſpitalior , Parthis vanior , Thracibus bibacior , Sybarita faſtuſior, Mileſijs effæminatior, Arabe ditior , Arcade ſtolidior, Care vilior, Cretenſi mendacior* ; ſemper tamen amici comitis , & cuſtodis inſtar Angelus illi aderit , & nullum vnquam præſentiæ ſuæ ſubſidium inimicâ parſimoniâ denegabit . Hunc imitatus Epiſcopus populo ſemper euigilet, ſemper adſit, verbo, monitis , concionibus, & quò magis in Dei voces ille obſurdeſcit, eò B validiori ſonitu eius aures quatiat & perſtringat .

Gulielm. Gonſurr. Auctor Eluc. in fin. In 2 diſt. 1. reſp. p. 1 113. art. Suar. to. 2. 3 p. 5. & 3. Beca opuſ. 14. c 10. Eraſm. initio Chiliadum.

Effœminato , mendaci, ebrio, & laſciuienti populo Titus Cretæ Antiſtes præſidebat ; an idcircò ab eo admonendo, inſtruendoq; ipſe defecit ? quin ex Apoſtoli præcepto conciones auget , obiurgationes exaggerat , & validiore in dies reprehenſione flagellat . *Quam ob cauſam increpa illos durè* : quia datâ operâ eius inſulæ Epiſcopatum gubernandum ei dediſſe aſſeuerat, vt nepè deprauatos ibi , altèque adhærentes errores euelleret . *Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ deſunt corrigas* .

Tit. 1. 13

d. c 3. 5.

Excelluit hac in re Arelatenſis Epiſcopus Diuus Cæſarius , qui ſolemniori quâque die , *inter miſſarum ſolemnia*, populum inſtruere aſſueuerat ; cum autem ab Euangelij lectione animaduerteret , quàm plures è Templo diſcedere, Diuinum verbum aſpernantes , vt Templi ianuæ clauderentur mandauit , eoſque vel inuitos cogeret,ad diuini ſemen oraculi ſterili quamuis ſolo recipiendum . Sic C ille Apoſtoli legem implebat , quâ vt importunè etiam concionaremur mandat, iuxtà Diui Auguſtini ſententiam : *Verbum opportunum eſt leniter audienti, importunum inuito* .

Marc. V. in Conc. Lat.

Timot. 3 ad 42. & ibi Primas.

§. II.

Licet ad hoc præſtandum vna Dei voluntas futura ſatis eſſet , quâ veluti perfectiſſimâ viuendi normâ noſtra opera metiamur , aliæ tamen non deſunt rationes , quibus hoc idem validè ſuadetur . Harum priorem Ezechielis ore nobis ſignificauit Deus : *Dices ad eos , Hæc dicit Dominus Deus : ſi fortè vel ipſi audiant , & ſi fortè quieſcant, quoniam domus exaſperans eſt* ; An fortè nobis innoteſcit , quid Deus in obduratiſſimis animis ſit effecturus ? quod ſexcentæ concio- D nes haud impetrare valuerunt , vna tantum fortè extorquebit; qui præduri omnium ſunt,fortè tandem emolleſcent .

Ezech. 2. 4.

Ad pias animas ſeducendas , ad labefactandam noſtræ probitatis conſtantiam, quot vires , quot artes ſtygius hoſtis abſumit , licet centies reiectus , millies repulſus ? an igitur defatigetur Antiſtes , incœptumque deſerat opus , eò quòd eos ſortitus fuerit,qui diuinæ vim vocis auerſantur? an minus iſte Diuini verbi virtuti confidat , quàm ſtygijs artibus Dœmon innitatur ? Quàm frequenter è granulo , quod è volucris roſtro in lapidem delabatur, germen enaſcitur , quod lapidis effractâ duritie , in amirandam & frugiferam arborem explicetur ? Quod ſemini imbecilli concedis , hoc validiſſimo Diuinoque ſemini denegetur ? an non *ſemen eſt verbum Dei?* humano ſi in animo illabatur,eius fortè exuperatâ duritie, in floridam , & auream meſſem excreſcet ; ſed audi Apoſtolum . *Viuus eſt enim ſermo Dei ; & efficax , & penetrabilior omni gladio ancipiti ; & pertingens vſque ad diuiſionem animæ , ac ſpiritus , compagum quoque ac medullarum* .

Luc. 8 11.

Heb. 4. 12.

Diui

Diui Ambroſij frequentiſſimè concionibus adfuiſſe, non vtilitatis, ſed volupta- D. Aug. 5. confeſſ. c. 13
A tis causâ, de ſe ipſo fidem facit Diuus Auguſtinus; ſed facilè in vtilitatem vo-
luptas fauſtâ conuerſione deſciuit; paulatim enim diuina virtute ſe eius animo
inſtillante, hæreſis fæditates agnouit, & calcauit; Quapropter, Auguſtâ Dei-
parâ mandante, Diua Brigitta cuidam Epiſcopo ſibi per quàm familiari ſigni-
ficauit, non rarò Diuinâ beneuolentiâ tantam ardoris vim ſuo verbo impertiri,
vt gelidiſſima licet pectora accendat, gelido licet adminiſtro prolatum; do eius
verba. *Propterea noli turbari ad quos mittaris: Deus eſt enim mirabilis, qui ſternit* D. Brigit. reuel. l. 3. c.
aurum ſub pedibus, & lutum collocat inter radios ſolis. 15. in fin.

Nunquam infœcundum Dei verbum exiſtit; pij viri eo veluti aculeo ad vali-
diorem curſum incitantur, tanquam fręno improbi coërcentur, nec rarò quos D Hieron.
ſemel attigit, ineluctabiliter comprehendit, adeò *vt audientes verbum moleſtè*, in 2 Ezech.
ſuſcipiant fructuosè; quin ea in ſententia Diuus Chryſoſtomus eſt, nunquam
prorſus inutilem Diuini verbi effuſionem eſſe, & ſteriliſſimo licet è ſolo, aliquem
B ſemper tam diuini virtute ſermonis fructum efflorescere. *Quanquam id fieri nun-* DChriſoſt.
quam poteſt, nimirum vt ſermo in tam multas aures diſſeminatus, vacet omni fructu. ho. de La-
hæc ipſe. zaro inc. 16 liu. tra 2.

Verùm penitùs obſurdeſcant; eſto: quid tum? an idcircò obmuteſcat Anti-
ſtes? ſanè (alteram hic rationem habeo) vt diuinæ vis benignitatis innoteſcat,
vt cuique tam validâ piæ conuerſionis oblatâ opportunitate excuſatio de Dei Vide Bel-
voce non auditâ denegetur, omnibus & frequenter diuina vox inſonet, cuiuſ- lar. l. 2 de
que aures impleat, feriat, flagellet; hinc enim non arguere Deum de ſuo inte- gratia, & lib.
ritu fas homini erit, ſed ſe ipſum tantùm damnauerit, ſuamque tantæ vocis vir- arbitr. c 5.
tuti ſurditatem.

Diuinæ ſapientiæ perocculta ambages & pluſquam labirynthæa conſilia quis
vnquam teneat, quis aſſequatur? ſpinas æque ac ſpicas vult ipſe ſui pluuiâ ſa-
lutari ſermonis irrigari; has quidem, vt ex illis adultis & onuſtis Cæli horrea
impleantur, illas autem, vt ex earum faſcibus Stygiæ flammæ nutriantur. Hac
C ſemper via Deus inceſſit; ſapientiſſimè Auguſtinus: *Ab exordio propagationis* D. Aug. de
humana vſque in finem, quibuſdam ad præmium, quibuſdam ad iudicium præ- 50. quæſt.
dicatur.

Tertia his addatur ratio nobis omnibus maximè voluptuoſa, quam nobis
Antiſtes ſpectatiſſimus Auguſtinus, admirandâ quâ pollet ingenij perſpicaciâ D Aug 15.
ſubminiſtrat; cùm enim ipſe non paucos à ſuis concionibus nullam ferè perci- homil. 25.
pere vtilitatem animaduerteret, & adhuc ea vitia, in quæ validius inſurgebat,
inualeſcere, equidem mihi, ſic ait, ſuauius, & tranquillius eſſet, inter ſacra-
rum paſcua litterarum deliciari; magnum etenim pondus infert concionari, cor-
ripere, ſalutique alienæ proſpicere; ſed vt è ſacris litteris habetur, Rex ille,
qui ſuis adminiſtris talenta diſtribuit, eius excuſationem reprobauit, qui talen-
tum ei impertitum, exercere neſciuit, vel noluit, eumque caſtigans ait, in fœ-
nus illud ab eo dandum, ſeque reducem ſimul cum fructibus ſortem exacturum. Matth. 25.
D *Oportuit ergò te committere pecuniam meam nummularijs, & veniens ego recepiſſem* 14.
vtique quod meum eſt cum vſurâ. Viden igitur, ait Auguſtinus, *Erogator ſum,*
non exactor: niſi ego vel obſtinatos proteruoſque inſtruam, Euangelij terrore
concutior; cæleſtis enim pater familias diceret. *Erogatorem poſueram te, non*
exactorem: multò tamen magis formidandum ijs eſt, à quibus exigendi fructus
fuerint. *Si ergò ego erogans timeo, qui accepit ſecurus eſſe debet?* ad nos igitur
tantùm ſpectabit talentum nobis impertitum exercere: cæterùm Dei erit, fru-
ctus ſibi peroptatos ab eo colligere: nequaquam à nobis quęretur, an copioſam
improborum turbam ad meliorem viuendi normam reuocauerimus, ſed tantùm
an ad eos reuocandos noſtræ mentis vires impenderimus: in diuino verbo diſ-
ſeminando laborandum nobis eſt, vt poſteà in ſpicas egerminet & flaueſcat in
triticum Dei horrea impleturum, Dei eſt; ſic pariter Eugenium Pontificem
Diuus Bernardus admonuit Samaritani exemplum afferens, qui tabernario eum D Bern. de
commendauit, quem latrones vulnerauerant; curam quidem ei commiſit, non conſid. l. 4.
ei reddendam valetudinem præcepit: pari quoque modo Apoſtolus ſuo ſatis mu-

neri

Digitized by Google

ueri feciſſe arbitratus eſt, inſanis; quos expenderat laboribus; licet ſuaues ad
Luc. 10. 35. modum fructus collegerit. *Si dicis, Romani proterni & duriſſimi ſunt; attende, fac* A
1 Corin. 15 *quod tuum eſt: non dicitur tibi ſana illum, ſed curam illius habe, & Apoſtolus non*
10. *dixit, plus omnibus fructificaui, ſed plus omnibus laboraui.* Hæc Bernardus. Hinc Epiſcopo debita merces non recepto fructui, ſed impenſo labori reſpondebit; huius vi coronas & diademata ipſi ſibi in Cęlo molitur, quod enim vel dexter, vel ſiniſter euentus fuerit, ei non tribuendum. Docet hæc Apoſtolus, cuius hæc ſunt.
1. Cor. 3. 8. *Vnuſquiſque autem propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem.* Quin non raró gregis durities & nequitia paſtoris mercedem auget; quàm enim arduum, moleſtum, laborioſum & acerbum eſt, vt ſpinæ illinc emergant, vnde ſpicarum manipulos expectabas.

Quænam vnquam bellica expeditio ſanctior & illuſtrior eâ fuit, quâ bis ſanctiſſimus Galliarum Rex ad Chriſtianæ Religionis amplificationem in barbaras regiones fortiſſimè irrupit; quid tamen? in harum expeditionum primâ captiuus ille barbarorum poteſtati ceſſit, in altera verò graſſantis violentia peſtis ſimul B cum exercitu Regijque ſanguinis principibus miſerè confectus interijt: an ideò temerario impudentique animo Cæli quis conſilia damnet, diuinamque ſapientiam audaciſſimus arguat? Apagè verò! pijſſimi Regis voluntatem approbauit, labores coronauit, terrenumque deperditum regnum æternæ beatitatis imperio compenſauit. Sanctiſſimum Regem imitemur, & nos in Stygium hoſtem diuini verbi arma conuertentes, Deoque ipſi noſtrorum laborum, quicumque fuerint, exitus relinquamus.

Quamuis furentium procellarum impete, ventorumque ferociâ non ſemel naufragio proximus mercator fuerit, non tamen idcircó ſe iterum committere mari formidat ad merces iterum conquirendas; & nihilominus de bonorum iacturâ quam patitur, quis eum compenſat? de noſtrarum mercium pretio ſecuri nos ſumus, nec præmium nobis impertiendum è recepto collectoq; fructu depen-
D. Chriſoſ. hom. de Laz. det: labores noſtri ſeu recipiantur, ſeu reijciantur, iuxtà Chriſoſtomum, *Tu nihilo ſecius habes paratam mercedem.* C

D Bern. in vita s. Malach. Vt ſe Hibernicis Inſulis decoratum Diuus Malachias inſpexit, optimè animaduertit, Diuo Bernardo narrante, non ad homines ſe, ſed ad beſtias deſtinatum: Nomen enim tantum Chriſtiani referentes, belluinos, & efferatos mores induerant, irreligioſi, audaces, poterui, luxurioſi, ſacrorum omnium contemptores, Epiſcopalis dignitatis oſores: ad hæc non animum deiecit inuictus Antiſtes; per plateas enim, & vias obuias gentes habens de diuinâ lege eas inſtruebat, & dicteria ſcommataque in ſe vibrata contemnens, nuſquam in incepto labore deſtitit, quin paulatim eorum ceruicoſitas fuerit emollita, deterſa barbaries, deleta perfidia, adeò vt pietas vbique floreſceret, templa erigerentur, ſacra vigeſcerent, diuinumque vbique nomen reſonaret. Quamuis autem tam proſpero euentu hæc illi non arriſiſſent, ſua adhuc eum merces coronauiſſet: vt enim eleganter Diuus Hieronymus docuit. *Non tam conſiderat Dominus lucri magnitudinem, quàm ſtudij voluntatem.* D

De formà ad vtiles conciones habendas ſeruandà ab Epiſcopo. Cap. LXIII.

SI fortuitò ſe nauita ſinat abduci, nullumque ſibi portum, quem appellat, adſcribat, fruſtrà ventorum ei blanditur afflatus, fruſtrà remigum terga deſudant; Quàm igitur mortales ij deſipiunt, qui procelloſum ſæculi pelagus enauigantes, vitæ curſum nullâ gubernatione dirigunt, nec finem vllum ſibi proponunt, ad quem tanquam in ſcopum, ſuorum operum lineas colliment, adeò vt vitam ſuam fortuitò inſtituentes, errores plurimos patiantur oportet; Hinc ea

vitia enaſci docet Seneca, quibus viuentes vndiqne obſidemur: *Errant conſilia* A *noſtra, quia non habent quò dirigantur: ignoranti quem portum petat, nullus* Senec. ep. 71. *ſecurus eſt ventus. Neceſſe eſt multùm in vita noſtra caſus poſſit, quia viuimus caſu.*

Error hic priuatis in hominibus vituperandus meritò videtur, longè iuſtiùs in Epiſcopo damnandus, ſi potiſſimùm, vbi de re graui agatur, huiuſmodi vitio laboraret. Quàm meritò igitur arguendus ille Antiſtes eſſet, qui in habendis concionibus incerto veluti curſu agitur, vel nullum ſibi finem obiectans, vel media eligens ad finem attingendum inepta.

Non me latet, ex auditorum maximè culpâ, concionum inutilitatem enaſci; agentis virtutem infirmitas ſubiecti retundit: Diuini ſeminis qui capax fuerit illud ſolum, quod prauis affectionibus, & immoderatis cupiditatibus præpeditur, & obruitur? præterquàm quòd cùm plerumque ad Diuinum verbum audiendum accedant, vnius ingenij delectatione ducente, torpeſcit omninò volun- B tas, nec valet ad Diuina excitari.

Verùm tamen etiam eſt, non leuiter hac etiam in re concionatores ipſos errare. Nullus planè è Chriſtiano populo fuerit, qui neſciat ad hunc tantùm finem noſtras conciones inſtituendas, vt ſcilicet eradicatis vitijs, vbique in Dominico viridario ſanctæ pietatis germina efflореſcant, vt peccati ſubactâ tyrannide, Diuinus amor in omnium animos optatiſſimo imperio dominetur.

Spiritalis medicus Antiſtes eum igitur ſibi finem deſignet oportet, ad quem ſua dirigit pharmaca medicus ſæcularis; vulnera curet oportet, non delectet, ſecet non palpet ſæuiat non blandiatur: quid fœdius in medico eſſet, ſi verborum lenocinio, & ſermone ſuo Charites fundens & Veneres, febrium æſtus, morbique vim perdere non cogitaret? ſicut igitur ad morbi cædem euacuandam, ad ægro potiones licet amaras adminiſtrandas totus incumbit; ſic etiam Antiſtes toto animi conatu ſtudeat concionibus ſuis populorum morbos exſcindere, vitia fugare, prauos mores euellere, & voluntatem potiſſimùm ad virtutem amplexandam C expugnare; hæc enim oratoris victoria eſt, ait orandi Magiſter Quintilianus. *Hunc igitur incumbat orator, hoc opus eius, hic labor eſt, ſine quo cætera nuda, ieiuna,* Quinti l.6. *infirma, ingrata ſunt: adeò velut ſpiritus operis huius, atque animus eſt in affectibus.*

Ingenij acumina, verborum illecebræ, peregrinæ argutiæ, aures quidem titillant, non animum vulnerant, aures vellicant, non vitia confodiunt, curioſitatem fouent, non cupiditates extinguunt, plauſus non lachrimas excitant; De his igitur accommodatè illud dici videtur, quod de Platonis, & Ariſtotelis ſa- Tertull. pientia Tertullianus olim ait. *Nemo vnquam animæ mulſam aquam de eloquio Platonis infudit, aut micas de multiloquio Ariſtotelis infarſit.*

Quæ vnquam vel è Platonis mollitie, vel ex Ariſtotelis ſubtilitate emergat vtilitas? quæ verò fœditas, quale monſtrum eſſet, ſi theatrales argutias Præſul effunderet, & tempus diuino ſpargendo ſemini deſignatum, ad ſales, ad ve- D neres, ad iocos emittendos inuerteret? Cælum non ſpectat Aegiptus, eò quòd fœcunditatem ſuam è Nilo exundantem recipiat; hinc illa Nazianzeni, *Aegyptum* D. Nazian. orat. 24. *amnis locupletem reddit è terra pluens*; cæleſtia quoque contemplari neſcit ille populus, qui terreno tantùm è fonte, ſacri in ſe videt eriuati fluenta ſermonis.

In huiuſmodi ſacros oratores calamiſtris redimitos, & varia colorum ſpecie D. Chriſoſ. picturatos, quàm meritò aſſurgit Diuus Chryſoſtomus, qui ad auram popularem aucupandam, toti cincinnatuli, & floriduli ſuggeſtum in ſcœnam immutant, Diuinumque ſermonem inaniſſimâ perſonâ prophanant; profectò hi dum alijs placere contendunt, ſibi ipſis nocent, & dum voluptati gloriæque velificantur, ſui muneris ſanctitatem obſcurant. *Prædicatores multos video, ſed idoneos inuenire non poſſum: floſculos prædicant, vt laudem reportent: hi Eccleſiam Dei ſubuertunt.*

In Diuinâ re ſuam laudem ſuamque gloriam exquirere, furtum, rapina, ſacrilegium eſt, & ferè dixerim apoſtaſiæ initium: Paulus certè Samoſathenus An- Baron. ann. 272.

tiochenus Antiſtes ex huiuſmodi inanis gloriolæ aucupio præceps in hereſim
corruit, & qui Apoſtolorum Principis manu humili è ſede ad Epiſcopale ſolium A
fuerat euectus, in peſtilentiæ cathedrâ cum Sabellio aſſedit; in hoc tamen etiam
decipiuntur: quî enim fieri poteſt vt gloriam ſibi comparent arguriolis & cala-
miſtris, quibus potius tum maieſtatis virtus obſcuratur, tum mentis ſoliditas
Senec. ep. 115. eneruatur; certè vt ait Seneca. *Non poteſt alius eſſe ingenio, alius animo color.*

§ I.

MEmini, me adhuc adoleſcente, tres egregios Diuini verbi præcones Ro-
mæ ſimul effloruiſſe, Franciſcum Toletum è Societate Ieſu poſteà Car-
dinalem, Lupum è Capucinorum ordine, Panicarolam è Minorum Obſeruantium
religioſâ familia.

Toleti conciones doctrinam admirandam referebant, Lupi pietatem, Panica- B
rolæ dicendi elegantiam; hinc illud euulgatum. *Toletus docet, Lupus monet, Pa-
nicarola delectat.* Simul & tria haberi in oratore magnus Rhetor Auguſtinus
docet; commendatiſſima tamen hæc fuerint, ſi prudenter ſimul connectantur,
& mutuo veluti complexu inuicem iungerentur. Ad mores componendos ſpe-
Tit. in fin. ctat doctrina, in quâ mirandum in modum excellunt præſtantiſſimi duo Epiſco-
D Gregor. porum Magiſtri, Diuus Paulus, Magnuſque Gregorius; In Theologicis rebus
in paſtor. pertractandis noſtros limites egredimur, cum ad Cathedras potius, quàm ad ſug-
par 4. geſtus ſint referendæ: torquentur ipſis ingenia, ingeritur faſtidium, & pietas non
tantum non accenditur, ſed potius refrigeſcit. Hæc ego dixerim de ijs regioni-
bus vbi orthodoxa Religio viget; in ijs enim, in quibus hæreticorum verſutijs
& loquacitate oppugnatur, decet breui quamuis ſermone fidei dogmata diſcu-
tere, ſtatimque ad alia vtiliora deflectere. Aquilarum eſt, vt licet ad æthe-
ris excelſiora valido pennarum conatu peruolent, nunquam tamen prędam, quam
concupiſcerent, omittant, ſemperque eam ſuo obtutu proſequantur. Excelſa C
igitur quamuis concionatores aliquandò permeent, ſemper tamen animarum
vtilitati euigilent, ſuumque ſermonem inflectant.

Sublimi adeó dicendi forma Diuus Chryſoſtomus adhuc eloquentiæ Tyro
vtebatur, vt idiotæ vix eius mentem attingerent; quapropter fœminæ reprehen-
ſione vapulauit, quòd ſcilicet nullius vtilitatis & fructus ſuæ eſſent conciones:
hinc factum, Metaphraſte narrante, vt ſtylum alium candidiorem indueret, quo
populi totius ſuffragia tàm breui ſibi captaret, vt *os aureum* diceretur. Hunc
Metaphraſ in vita Chriſoſtomi. imitatus Diuus Vvolfgandus Ratiriſponenſis Antiſtes ſermonis luminibus & an-
guſtijs omiſſis, totus voluptati expugnandæ vacabat.

Quæ autem delectationem pariunt, ſunt ordinis concinnitas, rerum varietas,
operis textura ſibi vndecunque conſonantis, formularum elegantia, non vul-
Surius in vita c. 28. 31. Octob. garis aut affectata, ſed ea quam deſcribit Seneca, *qualis ſermo meus eſſet, ſi vnà
ſederemus, aut ambularemus, illaboratus & facilis, tales eſſe Epiſtolas meas volo* , D
Sen. ep. 75. *quæ nihil habeant acerſitum & fictum.* Ornatus quidem ſermo placet, ſed ità vt
ornamenta vtilitati ſeruiant; lenocinium aliquod verborumque florens amęni-
tas non abſit, ſed ſalis inſtar aſpergatur, quod ſi moderatum fuerit, dapes con-
dit, ſi veró immodicum, vitiat, earumque ſaporem euertit.

Breui cuncta complexus Diuus Paulus videtur, cum iuxtà explicationem Diui
Hieronymi, eos carpens, qui ſacra verba facientes non vtilitati populorum, ſed
2. Cor. 2. 17 voluptati ſtudebant, adulteros eos vocauit. *Non enim ſumus ſicut plurimi adul-
D Hieron. ibid. terantes verbum Dei*: quæ rurſus Diuus Anſelmus confirmat, rationem reddens,
D Anſelm ibid. qua hoc eos titulo compellarit Apoſtolus. *Adulter voluptatem quærit, non pro-
lem.* E Diuo Gregorio decerpit hæc Diuus Anſelmus, accipe eius verba, vtpotè
Magni magna, *Adulter in carnali coitu non prolem, ſed voluptatem quærit; & per-
D Gregor. 16 moral. c. 25. uerſus quiſque vanæ gloriæ ſeruiens rectè adulterare verbum Dei dicitur, quia per
ſacrum eloquium non Deo filios gignere, ſed ſuam ſcientiam deſiderat oſtendere.* La-
ſciuientes iam ſi libet flores ex Helicone & Parnaſſi accolis collige, vt adulterij
fœditate noteris.

Eccle-

Eccleſiæ ſponſus Antiſtes non voluptatem at prolem affectat, vt cum Paulo
A pronunciare valeat. *Per Euangelium ego vos genui.* Quàm ſanè erubeſcendum 1.Cor 4.15
ſacro illi oratori eſſet, in cuius commendationem ea non poſſet afferre Seneca,
quæ Fabianum commendans ait: *Mores ille non verba compoſuit, & animis ſcri-* Senec ep. 100.
pſit iſta non auribus.

Ad mores igitur populi componendos tanquam ad ſuum ſcopum ſermones ſuos dirigat oportet Antiſtes: vniuſcuiuſque capacitati ſe accommodet, vt totius gregis vtilitati proſpiciat: nec enim vni tantùm Epheſino Hierarchæ, ſed nobis etiam ait Apoſtolus, *Sollicitè cura te ipſum exhibere miniſtrum inconfuſibilem rectè tractantem verbum Dei*; è Græco codice habetur *Rectè ſecantem, diuidentem verbum Dei*: Suarum concionum opus ità in partes Antiſtes diuidat, vt ſua vnicuique poſſit impertiri, ſuam docti, ſuam rudes, ſuam plebs, ſuam nobilitas ſortiatur. His etiam ea è regio Cytharedo verba aptat Diuus Damianus *Montes excelſi ceruis petra refugium herinacijs*: ità diuini verbi paſcua ſuis ouibus Antiſtes aperiat, vt quæ montes excelſos attingere non poſſunt, plana & facilia habeant, quibus nutriantur.

2Tim 2.15 — Pſ 103 13. — D Pet. Da. ep.143.

B

Ab Tullij & Demoſthenis eloquentiâ tam longè diſtare debet Epiſcopi ſermo; quàm diuerſo è fonte ſacra eloquentia fluit ac prophana; ingentem filiorum copiam ſacra olim vna concio pariebat, nunc millenis concionibus vix vnus excipitur: tantæ huius difformitatis ratio eſt, quia tunc temporis non voluptas, non amœnitas, ſed vtilitas, ſed pietas quærebatur; ſuos igitur præceſſores imitentur Antiſtites, iique ſint, quos, dum inaugurantur, Epiſcopi conſecrantis voce deſcribit Chriſtiana Religio his verbis: *Sit ſermo eius, & prædicatio, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis.*

In Pontifi. cal. 1. Cor. 2 4.

Quòd ſi ſpectandum cuidam ſe præbens Seruator Dominus acerbè ſacrum Oratorem obiurgauit, eò quòd verborum calamiſtris, & venuſtatibus auditores detinens, eorum vtilitatem præpediret; quâ, inquit, de cauſâ, non paucis è ſacris Oratoribus, non merces, at pœna ſeruatur: quid de Antiſtite dicendum eſſet, horum veſtigijs adhærente? non ſuo tantum populo, ſed ſibi ipſi perniciosum & iniurium eum Antiſtitem fore docet Diuus Chryſoſtomus, qui popularis gloriolæ auidus, non pietati gentium, ſed delectationi ſtudet; Diuus etiam Athanaſius docet, ingentes fore eorum pœnas, qui rectam viuendi formam ſuis auditoribus ſermone ſuo non dederint.

Prat. ſpirit. p.2 l.4. c.10. — C — D Chryſo. de ſacerd. lib. 5. — Anaſt. to. 1 Bib. 10t.

Quod ipſum inſinuauit Diuus Auguſtinus his verbis. *In grandi periculo ſunt Epiſcopi, & alii Rectores Eccleſiarum ob multa: ſpecialiter autem, quia præcepit illis Dominus, quod liberè arguant vitia, dicens clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & nuncia populo meo ſcelera eorum.* Tubæ inſtar vox, ò ſacri Præſules, inſonet, non ad muſicam, ſed ad pugnam compoſita; non aures molli quodam concentu delectemus, ſed bellicâ quadam fortitudine, ad vitia debellanda, animos excitemus, non citharœdi delectemus, ſed tibicinæ terreamus. *Scitis quòd tuba non tam oblectationis eſſe ſoleat, quam terroris: non tam delectationem proferre, quàm inferre formidinem.*

D. Auguſt. l. 50. Homeliar. hom.7. — D. Auguſt. ſer. 106 de temp. — D

Tonitrua & fulmina ex ore noſtro erumpant ad eos percutiendos, quos tetræ vitiorum & ſcelerum nubes obſcurant, & lachrymarum imbres ex eis diuinus amor eliciat, iuxtà illud, *Et fulgura in pluuiam fecit*; noſtri ſermonis fulgure ſternantur impij, & pij in lachrymas diſſoluantur. *De ipſis autem nubibus quid operatur? fulgura in pluuiam facit, minas ad miſericordiam flexit, de terroribus irrigauit. Quando tibi minatur Deus per Prophetam & Apoſtolum, & times, nonne coruſcatio terruit te? ſed cum pœnitendo corrigeris, & agnoſcis hoc miſericordia fieri, in pluuiam vertitur fulguris terror.* Sic ſibimet ipſi interroganti Diuus Auguſtinus reſpondet.

Pſal. 134.7. D.Auguſt. ibi.

Improbos igitur cæleſti quodam terrore percutere noſtrum eſt, & Apoſtolicâ fortitudine vitiorum acies profligare, non ad eorum tantùm pœnam, ſed ad aliorum etiam beneficium, vt ſcilicet improborum vitia fugiant, proborum pietatem imitentur. Audi Apoſtolum. *Peccatores coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.*

Pro comperto ſatis mihi eſt, non admodum nos Magnatum, & Principum
Genio placituros; effrænes adoleſcentes, luxuriæ dediti, ambitioſi viri, alijſq; A
ſceleribus irretiti, ad huiuſmodi terrores,noſtras conciones euitabunt, vel illu-
dent, eòque moleſtiores, quò frequentiores eorum aures feriemus: hinc tamen
1. Tim. 5. 20. à noſtro munere diſcedendum nobis non eſt; nec enim ſuarum minarum fulmi-
na nobis Deus impertijt,vt otioſa in nobis illa quieſcant,ſed vt in ipſosPrincipes
Pſal. 149. 6 8 ea vibremus, & vitiorum Tyrannidem deſtruamus. *Et gladij ancipites in mani-
bus eorum, ad alligandos Reges in compedibus & nobiles eorum in manicis ferreis*:
D. Auguſt. ibid. explicantem hæc audi Auguſtinum. *Acceperunt ſermonem Dei in poteſtate, vt vbi
valerent dicere, non timerent poteſtatem*.

D.Chryſo. hom 3 in c. 3. act. Apo. Non latebat Chryſoſtomum, quòd è ſui robore & aſperitate ſermonis, tùm
Dynaſtæ quidam, tùm ipſa Cæſariſsa Eudoxia in iracundiam exarſerit; eorum
tamen æſtus tranquillare duobus argumentis contendit Sanctus Antiſtes. Pri-
mò enim docebat, ſe non in viros, ſed in vitia verbis ſuis iraſci, ſecundò vt amo-
ri ardentiſſimo, quo ſaluti audientium proſpiciebat, ea tribuerent, quæ ore B
euulgabat.

D.Ang. Pari etiam modo Diuus Auguſtinus ſuarum concionum acrimoniam excuſa-
bat; eò enim tantùm eam enaſci pronunciauit, quòd ſcilicet ad id præſtandum
arctiſſimâ diuini mandati lege teneretur.

D.Cæſar. hom.15. His quoque conſonant ea, quibus Arelatenſis Præſul Diuus Cæſarius ſuas
gentes alloquens ait. *Prædicatio aſpera ægrotis medicamenta prouidet, ſanis orna-
menta componit*: ex euentu enim Heli blandâ nimis & molli reprehenſione ſuos
filios caſtigantis immanis ſibi formido ingerebatur. His comparare mihi liceat
ea, quibus Seneca non Philoſophico, ſed ferè Chriſtiano animo ab eorum cen-
ſurâ ſe expurgabat, qui de eius in vitijs arguendis libertate conquerebantur; ad
noſtras igitur & ſimul publicas morum corruptelas caſtigandas, nos ſtoico ſu-
Senec. ep. 89 percilio adhortans ait. *Cupiditates tuas, publicaſque quantum potes vexa, & iſtis
dicentibus quòuſque eadem? ego debeo dicere, quòuſque eadem peccatis? remedia an-
te vultis, quàm vitia deſinere; ego verò eò magis dicam: & quia recuſatis, perſeue-
rabo: nunc incipit medicina proficere, vbi in corpore alienato dolorem tactus expreſ-
ſit. Dicam etiam inuitis profutura: aliquando aliqua ad vos non blanda vox veniet,
& quia uerum ſinguli audire non uultis, publicè audito.* C

§ II.

ALIA etiam adſcribenda hic videtur mihi ratio, quâ mihi alijſque fortè
ſatis accommodatâ ſterilitas noſtrarum concionum probatur; hæc autem
in eo verſatur, quòd oratoriæ Quintiliani doctrinæ aduerſantes, dum extorque-
re ab alijs contendimus,quæ in nobis ipſis reprobamus,nihil eorum ab auditori-
bus impetramus, quæ cæteroquin facillima nobis eſſent, ſi non concione tan-
tùm eos admoneremus, ſed ipſomet eos præiremus exemplo. Quorſum enim D
alios ad Dei vel timorem, vel amorem impellere, ſi ego neutro compellor,
neutroque tangor aculeo? quorſum alios ad æternæ beatitatis ſpem inflamma-
re, ad Beatæ Virginis cultum accendere, à vitij fugâ reuocare, ad virtutis ſtu-
dia concitare, niſi primus ego hæc omnia animo impreſſerim, & moribus po-
Quintil. 6. c. 2. de Orator. ſtea ipſis expreſſerim; Quintiliano magiſtro fidem hic habe. *Primum eſt igitur,
vt apud nos valeant ea, quæ valere apud Iudicem volumus, afficiamurque antequam
afficere conemur*. Quintiliano præiuit in hac re docendâ Romanus Orator, fo-
mitis exemplum afferens, qui nullum vnquam ignem concipiet, niſi ad eum
ipſe ignis acceſſerit; do eius verba. *Vt nulla materies tàm facilis ad exardeſcen-
dum eſt, quæ niſi admoto igne, ignem concipere poſſit; ſic nulla mens eſt ad compre-
hendendam vim orationis parata, quæ poſſit incendi, niſi inflammatus ipſe ad eam &
ardens acceſſerit*. In vehementes, immaneſque clamores pro libitu ſuo erum-
pat orator, inutiles prorſus erunt, ſi ex ore tantùm, non è corde emerſerint.
Inferno tantùm igni conceditur, vt cum corporeus ſit, in animas ipſas ſuam

vim

vim exerceat; niſi igitur Præſulis animus diuino ardore ferueſcat, quî poterit
A alios inflammare? è cordis plenitudine ſuas voces eructet; Verba tanquam ia-
cula ex animo velut officinâ deſumantur, velut arcu iaciantur: facem aliam quí
nam extincta fax accendat? ad Diuum Leandrum Antiſtitem Hiſpalenſem ſcri-
bens hæc Diuus Gregorius ſignificat. *Niſi enim prius in ſe faces ardeant, aliam* D Gregor. l.7.ep.125.
non ſuccendunt, ad ſupernum deſiderium inflammare auditores nequeunt verba, quę
frigido pectore proferuntur: nec enim res, quę in ſe ipſa non ardet, aliud accen-
dit. Nos priùs ipſos, & alios poſteà inſtruamus, noſtram priùs voluntatem ſe- D.Gregor. l. 8. moral. c.26.
riò conatu diſponamus, noſtrum priùs intellectum diuturnâ meditatione illu-
ſtremus, vt noſtrarum cogitationum affluentiam vtiliter in alios eriuare valea-
mus. Hæc ſi præſtiterimus, Dei erit, ſuæ beneuolentiæ vi noſtrum roborare ſer-
monem, & ad vulnerandos fęliciter animos, noſtrarum vocum ſpicula exacue- D. Bernar. ſer. 59. ſuper Cant.
re; Sapienter enim Diuus Bernardus. *Dabis voci tuę vocem virtutis, ſi quod ſua-*
des, prius tibi cognoſcis perſuaſiſſe.

B

De bono Exemplo, quo populis prælucere debent Epiſcopi. Cap. LXIV.

PASCE *exemplo*. Feraciſſimam regionem, quâ trans Iordanem ſubacti
Amorrhæi fruebantur, ardentiſſimè exoptans Gad Tribus, hac conditio-
ne ſuſceptâ à Moyſe impetrauit, vt nempè in alijs regionibus eidem flumini
conterminis conquirendis auxiliares vires reliquis Tribubus afferret; quæ cun-
cta fideliter ſimul & fortiter ſummâ cum laude confecit. Sacri Præſules appri-
C mè hic deſignantur, qui eâ lege à ſupremo rerum moderatore amœniſſima Ec-
cleſiæ Sacerdotia habuerunt, vt ſubditis populis bono exemplo præeuntes, au-
xilium illis afferrent ad ſtygias hoſtium acies debellandas, Cælique regnum
conquirendum. Paſtoralis ſacerdotij primarium munus in hoc ſitum eſt, vt ſuo
gregi dux ſit, eique in viâ moribus ſuis faciendâ præcedat, atque in hoc Paſtorem
à mercenario ſupremus Paſtor diſtinxit. *Et cum proprias oues emiſerit, ante eas* Io. 10.4.
vadit.

Hoc potiſſimum pabulo ſuum enutrire gregem tenetur Antiſtes: faciliùs enim
& validiùs exemplo ducimur, quàm verbo. *Boni ſollicitique Paſtores impinguare* D Bernar. ſer. 76 ſuper Cant.
pecus non ceſſant bonis lætiſque exemplis, ſic Bernardus. Exempla autem hæc non
aliena ſint, at propria, tùm è ſuis ſermonibus, tùm è moribus deſumenda; iniu-
rioſus enim ſibi ipſi, nec gregi proficuus Paſtor ille eſt, qui Sanctorum exem-
plis affluens, à Sanctorum moribus longè diſcederet. In ſuæ probitatis exem-
plo tyrocinium ſui regiminis habeatur, & fundamentum totius operis in hac
D luce firmiſſima veluti baſi collocetur. Cum poſt millena euoluta ſæcula tempus
tandem illud acceſſerit, quo ex indigeſto confuſoque rerum omnium non exi-
ſtentium ſinu, pulcherrima hæc vniuerſi ſpecies ad hominum ſedem erat emer-
ſura: terrenas architectonicas leges dedignatus diuinus conditor, tanto operi
exordium dedit in luce; *fiat lux*; è luce enim exempli, ſacri regiminis moles 1.Geneſ.3.
initium ſumat oportet: adeò ſicut de Cælo ait Chryſoſtomus quod, *Tacet Cæ-*
lum, ſed ipſius aſpectus vocem, tuba clariorem emittit per oculos: ſic etiam de luce D. Chryſo. hom. 9. ad pop. Anti. c.
iſta dicendum, quòd licet ore ſileamus, opere tamen eloquentiſſimi ſimus, vni-
uerſique authorem facundiſſimo quodam ſilentio commendemus, iuxtà illud.
Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent
Patrem veſtrum, qui in Cælis eſt.

Solis aſtrorumque lumen è Cælo ſi rapueris, quàm illicò tetrum, quàm fe-
rale, quàm horridum; ad eius obſcuram ſpeciem mœret orbis, ſqualket tellus, D. Amb. l. 4 de Noc. c.7.
totuſque creatarum rerum ordo confunditur; do fidem Ambroſij. *Ipſum Cælum*
ſine Sole non habet decorem ſuum; triſtes ſine Sole dies ducimus; noctes ſine luna non
placent:

Math. 5.15. *placent: ipſi enim ſunt quidam mundi oculi. Detrahe ſtellarum lumina, & quadam*
eſt in cælo ipſo cęcitatis deformitas. Quantus ergò tenebrarum horror, quæ caligi- A
D Gregor. ep.32.l.7. nis lues populos occupauerit, ſi boni exempli lux in Epiſcopo, quem *lux gregis,*
D.Gregorius appellat, funeſtâ nocte defecerit?

Sua eloquentia exemplo non deeſt; quin eloquentiâ ipsâ validior, totam Re-
thorum diſciplinam ſibi ſubijciens, humanos animos validiſſimâ quadam vi rapit
& vincit: quid non ille aſſequitur, qui morum integritate eloquentiſſimus, licet
Hugo Victor.to.2. ſer. 72. de S.Io. non validè oret, fęliciter perorat? Hac de causâ, Hugone Victorino docente,
tàm ſonoro populorum affluentium plauſu Baptiſta excipiebatur: tota enim eius
vita concio quædam erat, cuius robore ab obliquis vitiorum ſemitis abducti
D Leo ſer. de ieiun. homines ad rectam virtutum viam ſe addicebant: nam vt grauiſſimè ait D. Leo
D.Cypr. l. dupl. mart. Pontifex. *Validiora ſunt exempla, quàm verba, & plenius opere docetur, quàm voce.*
Et prior docuit Diuus Cyprianus. *Efficacius eſt vita, quàm lingua teſtimonium:*
habent & opera ſuam linguam, habent ſuam facundiam, tacente linguà.

Vt primùm Epiſcopalem Principatum ingrediuntur Epiſcopi, vſitatum ipſis B
eſt, vt vel impreſſis edictis, vel enciclicis Epiſtolis, vel concionibus habitis
clerum & populum ad virtutis amorem accendant, & addictis pœnis, vitium
terreant, & excludant; vtrumque ſanè honeſtiſſimè factum, verùm plerumque
inutiliter: ſupplicia enim peracerba aliquibus inſonant, alijs verò conciones,
& epiſtolæ è curioſitate videntur tantùm commendandæ. Exempli ſolius eſt, vt
voluptuosè ſimul, & vtiliter videatur, & ſexcentis concionibus validiùs populo-
Plutar de mulier. virtut. rum animos flectat. Habes hæc è Plutarcho. *Ea natura eſt exempli, vt coniunctam*
cum perſuaſione oblectationem habeat.

Quam Diuina Sapientia dictauit, nullo poteſt fœdari mendacio Diuina ſcri-
ptura; obſtare quidem veritati non ſemel videtur, ſed re verâ ſemper, & vbique
veritas latet & lucet. Quòd Samuel toto vitæ ſuæ temporè populum iudicaret,
1. Reg 7 15. ipſa pronunciat. *Indicabat quoque Samuel Iſraelem cunctis diebus vitæ ſuæ:* occidit
D Grego. ibid. hic littera, ſed ſpiritus viuificat: nec enim iudicando populo, legibus ſtatuen- C
dis ſemper intentus Samuel fuit, nec tamen vnquam à populi iudicio recedebat,
ait Diuus Gregorius; ſuæ enim ſplendor innocentiæ, ſuæ candor integritatis,
quacunque lege validior, populos ſubiectos inſtruebat, ſuiſque moribus eorum
mores temperabat. Hunc ergò imitentur Antiſtites, & ſi quandò ore ſilere co-
D.Iſid.Pelus.ep 202. guntur, opere ſemper eloquantur; Diuo enim Iſidoro docente, ſicut *ſermo*
actione deſtitutus, non vltrà aurem graſſatur, ſic etiam ad voluntates noſtras ſu-
bigendas, validiſſima vis exempli eſt, ſi concionibus etiam annectatur. *At qui*
ab actione animatus eſt, acris & efficax altè penetrat, animumque attingit. Exanime
quoddam corpus eſt, ſermo ſine opere.

Hyerarchas inſtruens Diuus Bernardus duo tantùm monet tanquam Apoſto-
Bern. epiſt. 202. lico muneri componendo neceſſaria, vt nimirum Dei voluntatem tùm concio-
nibus, monitis, legibus, tùm probiſſimis moribus explicent & euulgent: *In his duo-*
bus mandatis, verbi ſcilicet, & exempli, ſummam tui officij ad conſcientiæ ſecuri-
tatem pendere intellige: validiſſimum tamen illum eſſe ſermonem ait, qui ex ope- D
ribus erumpens, facilè audientium animos ducit & rapit.

Noſtra verba, vt ſalutaria ſint, integritate morum fulciantur; omnia fœliciter
conficiemus, ſi vocibus mores conſonuerint: ex aduerſo verborum vis eneruа-
uatur, & ad ludibrium potius & contemptum audiemur; Rurſùs Bernardum
D.Ber.ſer. ad Paſt. in ſynod congreg. audi Epiſcoporum Synodum alloquentem. *Non poteſt authoritatem habere ſermo,*
qui non iuuatur exemplo: dum iniquum ſit bona præcipere, & talia non feciſſe. Vber-
Caſſiod. l. 11. ep.3. rimam meſſem Diuini verbi ſemen afferet, ſi bono exemplo, benefico tanquam
imbre irrigetur.

A

§. I.

SI totâ ſimul è Græciâ & Latio confluxerit eloquentia, nunquam ea erit, quæ facundiæ exemplis valeat comparari. Hinc Antiſtites aliqui miranda quædam & illuſtria in conuertendis ad meliorem frugem populis patrauere prodigia; magis enim factis quàm dictis populi vincuntur & vinciuntur.

Spectatiſſimam omnium quotquot orbe fuerint Synodum, hoc eſt Nycænam contemplandam mihi obijcio, & argutulum quendam magiſtellum, audacemque ſophiſtam alloquentem mihi videor doctiſſimum illum conuentum ſuis dicendi verſutijs agitantem; ad huius ſternendam temeritatem Spiridion Themithenſis Antiſtes aſſurgit illiteratus quidem vir at integerrimus, qui perbreui ſermone, ſed validiſſimo eum vulnerat & iugulat, ſimulque ad orthodoxæ fidei B candorem confitendum Elbenophantem Epheſinum Hyerarcham trahit, doctiſſimum quidem Philoſophum, ſed Arrianâ pice ſordentem. Hinc Italiam rurſus ingredior, & Rauennatenſi ſolio Seuerum aſſidentem intueor, qui è lanarum texturâ ad tantum Sacerdotium euectus Chriſti Religionem amplificat, & recenti ſobole Cælum coronat: Quis rogo vos, tanto robore horum voces confirmabat? morum ſanè integritas ea erat, quæ populorum aures & corda eorum concionibus aperiebat, tantaque vi diuinas voces eorum animis inſerebat, vt pro ſuo arbitrio quocumque eos flecteret, & è prauitate ad probitatem faciliimè eorum mores inuerteret. Miſerum me! eadem verba, quæ in ore Baſilij fulminum inſtar flammea & acutiſſima erant, in me frigeſcunt, nulláque prorſus vi prædita ferè euaneſcunt. Siquidem ſanctitas ea in me deeſt, quâ Baſilius igneſcebat; fidem da Nazianzeno: *Oratio eius erat tonitruum, quia vita eius erat fulmen.*

Bar. an. 325

Pet. Dam. tom. 2. ſer. de S. Seuer. & Sur. in eius vita.

D. Gregor. Naz. orat. de S. Baſil.

C Concionum habendarum lex è dignitate quidem noſtrâ exoritur, ſed è noſtrâ ſanctitate ſuum pondus, ſuamque vim habet: quam ore pronunciamus doctrina ſcientia eſt, quam noſtris operibus exhibemus virtus eſt; quis autem neſciat, vnius virtutis eſſe, in alijs virtutes inſerere? egregiè, vt aſſolet D. Chryſologus iſta ſignificans ait: *Magiſterium ſtat de ſcientia, ſed magiſterij authoritas conſtat ex vita: docendo faciens obedientem perficit auditorem. Docere factis ſola eſt norma doctrinæ; doctrina in dictis ſcientia eſt, in factis virtus; ſcientia ergò illa diuina eſt, non humana, Euangeliſtâ probante, cum dicit, quæ cœpit Ieſus facere, & docere. Præceptor cum docenda facit, & auditu inſtruit, & informat exemplo.*

D. Petr. Chriſ. ſer. 167.

Hoc ipſum, ni fallor, Philoſophi oratorem deſcribentes indicarunt, *Vir bonus, dicendi peritus.* Probitas enim oratoris audientium aures ſimul, & animos diſponere debet; vt gregem Paſtor ducat, non tantùm voce vel ſibilo ei viam aperiat, ſed & exemplo; hinc ea Diui Gregorij in ſuo Paſtorali. *Rector operatione præcipuus;* D *vt vita viam ſubditis viuendo denunciet, & grex qui paſtoris vocem, moreſque ſequitur, per exempla melius, quàm per verba gradiatur.*

D. Greg. 2. Paſt. c. 3.

Hanc verborum, & operum, manus, & linguæ conſonantiam ipſimet Ethnici Philoſophi agnouerunt. Seneca, licet in tám ingenti auri mole coaceruandâ deficeret, totus eſt in ineâ commendandâ; eius aſſeclæ Stoici, ne boni nominis authoritatem deperderent, & huiuſmodi iacturâ ſuæ doctrinæ vires imminuerent, defectus quibus ſcatebant, ſaltem obuelabant, & extremâ quadam moderationis ſpecie colorabant. Hinc de illis ea pronunciauit Tertullianus, quæ aptius probatiſſimo Antiſtiti eſſent vſurpanda. *Philoſophus tunc auditur, cum videtur; etiamſi eloquium conquieſcat, habitus ſonat, ab occurſu ſuo confundit vitia.*

Sen. ep 52. & 57.

Tertull.

Quà propter egregiè Diuus Proſper docet, nullam ſatis vnquam excuſationem Epiſcopis fore de concionibus omiſſis; ſemper enim illis habenda concio in promptu eſt; ſi non ore, ſaltem opere, ſi non vocibus, ſaltem moribus: ſanè validior eſt tenuis quæcumque dictio, quæ tamen morum ſanctitate roboretur, quàm validiſſima quæque concio, cui pietatis forma deficeret.

D. Proſp. l. 1. de vit. contemp. c. 23.

Inge-

ingenioſiſſimè locutus videtur Ioannes Cluniacenſis; *manu ſeminatur, non ore*:
Io. Cl n. ſer. 16. to. 2 ad vberrimam meſſem decerpendam non ore agricola deſudat, at manu; illud etiam addit nunquam in ſacris paginis volucri comparatum Antiſtitē fuiſſe, *Nam paſcendum non eſt, ſicut auis facit, quæ tantùm paſcit pullos ore*: ore tantùm pullos ſuos auis enutrit; populos ſuos Præſul paſcat, non ore, ſed manu. A

§ II.

DVO fuerunt Antiſtites, quos ſapientiſſimis ſuis monitis erudiuit Apoſtolus; vtrique autem tanquam ſingulare noſtræ dignitatis ornamentum commendat operum, & verborum ſanctitatem.

Timotheo Epheſino Antiſtiti hæc ille ſignificauit tanquam Epiſcopatus ſanctitatis faſtigium. Tito verò Cretenſi Præſuli, poſtquàm ea omnia indicaſſet, quibus populos eſſet informaturus, addidit, *in omnibus ipſorum præbe exemplum bonorum operum*; explicans Diuus Anſelmus ait, *ideſt ità viue, vt ſis omnibus forma benè viuendi; & qui te viderint, legant in operibus tuis, velut in libro quod agere debeant. Nihil autem prodeſt, aliquem exercitatum eſſe in dicendo, niſi plus, doceat exemplo doctrinæ, quàm verbo*: quibus apertè ſignificauit, ſpectatiſſimam fore in Epiſcopo ſanctitatem, Chriſtianæque pietatis normam in eo exprimendam; quæ omnia Dominico Carthaginenſi Antiſtiti Diuus etiam Gregorius patefecit; Diuuſque Cyrillus item opportunè perpendit ſacris in paginis animarum moderatores, ſcopos vocari; ſic in Oſea habetur, vbi enim in noſtrâ vulgatâ legitur *ſpeculator Ephraim*, ſeptuaginta vertunt; *ſcopus Ephraim*, ſic etiam in Ezechiele pro ijs vocibus *ſpeculatorem dedi te domui Iſael*, ex iiſdem habetur, *ſcopum dedi te &c.* vt nempè oſtendatur eo in gradu ſanctitatis elucere debere Præſules, vt ad viuendi normam ſpectantibus populis idonei poſſint eſſe; hoc ipſum è ſpeculatoris nomine ſatis clarè colligitur: ſic in excelſiori virtutum faſtigio collocare ij ſe debent, qui populorum regimini præficiuntur? quapropter ad Siagrium Auguſtodunenſem Præſulem ſcribens Diuus Gregorius hæc ipſum admonuit. Circa *ſubditorum actus ſit cura vigilans, & veſtrum illis exemplum inſtructio, & vita magiſtra ſit*. Quod ipſum in ſuo genitore, & ſimul in Epiſcopali dignitate Præceſſore commendat enixè Diuus Gregorius Nazianzenus, quòd ſcilicet *velut ſpiritualem quandam ſtatuam ad optimi cuiuſque pulchritudinem expolitam ſe ad imitandum proponebat*.

Tit. 2. 7. Anſel. ibid. — B

D. Grego. l. 7. ep. 32. in dic. 1. Oſe. 9. 8. & ibid. D. Cyril. Ezech. 3. 17

D. Grego. hom. 11. in Ezech. — C

D. Nazian. orat. 19.

§. I.

EFficax adeò concio eſt ſpectatæ probitatis exemplum, vt pij viri à Diuo Chryſoſtomo corporeis his Cælis lucidiores, pulchrioreſque Cæli appellentur; ſi namque ſyderibus hi diſtinguuntur, virtutibus illi ſplendeſcunt; hoc tantùm ſibi diſpares, quòd ad eorum aſpectum totus gaudio lætitiàque perfundor, cùm lachrymis effluere hos cogar inſpectans, meæ virtutis infirmitatem & obſcuritatem agnoſcens. Verum quidem eſt, alia ex parte ſingularem quandam animis intuentium voluptatem è Præſulis piorumque conſpectu eriuari, iuxtà illud: *Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur*.

D. Chryſo. — D

Pſ. 118.

Totum hunc vniuerſi ordinem cæleſti à mente pendere, quam intelligentiam ipſe vocat, docet Plato; Chriſtiani etiam orbis intelligentia quædam Epiſcopus eſt, cuius arbitrio tota morum rerumque ciuilium ſeries temperatur: ad hoc certè ſuprà Templi pinnaculum ipſe collocatur, vt ſcilicet viuendi integritate abſolutum præferat omnibus morum exemplar. Peruetuſta Phari turris nauigantes olim omnes ſuo lumine edocebat ad ſyrtes, ſcopulos, pyratas euitandos, ſuâ quoque probitatis luce Phari inſtar Antiſtes eluceat, ne æterno populi ſubditi naufragio obuoluantur; Vrbs ipſe eſt ſuprà verticem montis aſſurgens omnium oculis peruia: ſuæ Diœceſis oculus ipſe eſt, ait Niſſæ magiſter Gregorius, & ſui

Matth 13. 14 15.

exeme

exempli pupilla inoffenſo gradu populos ad cælum adducit, fax ipſe eſt in Ec-
A cleſiæ candelabro appoſita, vt lucem cunctis impertiens ſcelerum noctem ex- Niſſen. in cant 5. 12
pellat; ad Cæſareæ populum & Clerum ſcribens Diuus Gregorius Nazianzenus Nazian. ep.
de Diuo Baſilio in Epiſcopum eligendo ait, *Eccleſiæ lychnus, ſine lucerna eſt Epi-* 22.
ſcopus. Hinc Doſitheo Diuus Iſidorus Peluſiota reſpondens, ait, Dei eſſe, Epi- D Iſid Pe.
ſcopum clariſſimæ facis inſtar in Eccleſiæ candelabro accendere, vt dogmatum, luſ. l. 1. ep.
& actionum ab omni caligine liberatum, ſplendorem Eccleſiæ fulgetræ inſtar 32.
afferat, quo nimirum plebs viuifici fulgoris radios ſpectans ad eos ſeſe dirigat,
patriſque luminum gloriam prædicet.

Verùm quid hic ego tot lucidos titulos coacceruem, cùm ſuprema ipſa Veritas ad eos commendandos dixerit, *Vos eſtis lux mundi*, ac ſi diceret, non ſibi, ſed populo, Solis inſtar, lucem impertitam habere? iam ſi lucis nomine doctrina deſignatur, quid vetat, vt aſſeramus lumen ſpeciem veluti lucis eſſe, quâ res obiecta videtur, *quia lux in lumine videtur*, è quo conſequitur in lumine virtu-
B tes exprimi, ſine quibus ipſa doctrinæ lux caligaret.

Hinc fortè mos ille in Britannia Inſula inualuit, quo, narrante Thoma Moro, ante Epiſcopum accenſa fax loco litui præferebatur; probitatis exemplum præire ſemper debet Epiſcopum.

Tanti hoc autem æſtimandum eſt, vt licet humilitatis amantiſſimus Chriſtus præciperet pia noſtra opera obuelanda, ne inani gloriæ ſpecie capiamur, *Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua &c.* Epiſcopis tamen mandauit, vt pia quæcumque opere coram omnium oculis exhiberent, Deoque glorioſa reddentur: *ſic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui eſt in Cœlis.* Nequaquam virtus inſolenti aliquâ pompâ oſtentetur, ait Theophilactus, ſed ità oculis intuentium proponatur, vt ſimul animos eorum alliciat; ſed audi Euthimium. *Vobis bona opera facientibus luceat ab eis lux veſtra, quæ nullo etiam publicante per ſe ipſam triumphare ſolet, à*
C *bonis operibus proſiliens*, adeò vt licet populorum vtilitas perquiratur, ſpectanda tamen vbique Dei gloria ſit, ad quam improborum conuerſio, & piorum virtus, tanquam ad centrum lineæ, referenda ſit.

Rupert. ibid
Theophil. ibid

Hinc fortè factum, vt apud Hieremyam ſuæ dexteræ annulum EpiſcopumDeus appellauerit, *Annulus in manu dexterà meà*: ſignum enim veluti quoddam eſt, quo facilè in populorum animis ea forma imprimitur, quam moribus ſuis gerit exſculptam, ſic docet Hugo Carenſis.

Ierem. 22. 24 Hugo Card. ibi.

Quin ex hac eadem ratione omnibus Epiſcopi proponendi ſunt, tanquam viuentia, ſimulachra virtutis, adeò vt in eorum vitâ lycæum quoddam, & quædam pietatis palæſtra aperiatur, ad cuius magiſterium ſe quiſque componat: audi Peluſiotam. *Siquidem, qui Epiſcopatum nacti ſunt, non ſecus atque vniuerſæ philoſophiæ ſimulachrum ſpectandos ſe præbere debent*; quod ſanè illud eſt, quod eximiè in clariſſimis fratribus Baſilio Ceſareæ, & Gregorio Niſſæ Epiſcopo Gregorius Nazianzenus commendat.

D.Chriſoſ. in 1. Tim. 4 12.
D. Iſid. Peluſ. l. 1 ep. 216.
D.Gregor. Naz ep. 37.

D

§ I.V.

HAEC ego ſcribens totus animo perhorreſco, eaque mihi accommodare cogor, quæ ſtudio humilitatis accenſus de ſe ipſo Diuus Gregorius pronunciauit. *O quàm dura mihi ſunt iſta, quæ loquor, quia memet ipſum loquendo ferio:* meus ipſe calamus conſcientiam vulnerat meam, meamque vitam damnat tàm ſacræ dignitati diſſonantem, iiſque virtutibus penitus deſtitutam, quibus vel tacens populorum animos alloqui & ſuperare deberem.

D.Grego. hom. 12 in Ezech.

Eodem humilitatis eximio ardore ſucenſus magnus idem Pontifex ad quatuor Chriſtiani orbis Patriarchas ſui Pontificatus initio ſcribens, è præcipuis Epiſcopi dotibus eam eſſe ait, qua ità pietatem vbique præferret, vt ſanctitate magis quàm voce ad omnium aures reſonaret.

D Greg l. 1 ep. 24

His ille ca Iſaiæ verba accommodat *Super montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Syon*. Vt enim alijs diuini verbi paſcua oſtendat & præparet, ſuprà

Iſai. 40. 7.

Digitized by Google

res omnes humanas tanquam in excelſo faſtigio ſuum debet animum collocare. A
Hæc etiam deſignari idem docet eo indumento, quod Rationale appellatum, duodecim Patriarcharum nomen expreſſum gerens Maximus antiquæ legis Sacerdos geſtabat; vt nempè ab eo addiſceret, ſanctorum ſibi eſſe veſtigia calcanda, vt ſuis populis prælucerct.

Hoc idem explicat de alio indumento, quod Superhumerale vocatur, ex auro, hyacynto, purpura, & byſſo compoſitum; his enim omnibus mirùm quantum oculus ſimul, & animus rapiuntur. Demùm hoc idem ſignificare ait eâ Dei lege mandantis, vt tùm ingrediens ſanctuarium, tùm ipſo Sacerdos egrediens, talaris veſtis limbum ſonoris campanulis circumcinctum deferret. *Vt vitæ viam cum linguæ ſonitu, ipſa quoque ſacerdotis opera clament.* Opera igitur Epiſcopi omnia, voces omnes, greſſus ipſi, & ferè dixerim nutus ſanctitatem ſonent.

1. Tim. 3. 2. Conſt. Ap. l. 2 c. 18. D. Iſid. Peluſ. l. 3 ep. 216.

Ad hanc itidem rem explicandam Diuus Paulus ſtatuit, vt viri qui reprehendendi nullâ ex parte eſſent, ſacris infulis donarentur: quod ipſum ſacris conſtitutionibus approbatum fuit, Diuuſque Peluſiota formidando verè ſermone, magis B
magiſque deſcribit.

Hac item de causâ, morum grauitas, & decor in Epiſcopis à Lateranenſi Synodo ſtudioſè requiritur; demùm, vt innumeram propè Canonum, & Conciliorum ſeriem ſilentio prætercam, Tridentina Synodus, operum integritatem maximè commendans Epiſcopis ait, quòd piè, & probè operari, eſt quoddam veluti perpetuum prædicandi genus.

Sed potiſſimùm ad hoc excitare nos ipſos debemus, quòd ipſimet Ethnici nullam verę pietatis ſpeciem agnoſcentes in ſæcularibus ipſis dignitatibus decus hoc requirebant; argumentum iam *à maioritate rationis* educentes, quid de ſacro dicimus Magiſtratu, ſi de prophano hoc illi pronunciarunt: quid de Apoſtolorum ſucceſſoribus dicendum, ſi de Principum operibus, hoc illi exigebant?

Plin. in Panegyr. ad Traian.

Quam eleganter ait Plinius, quod *Vita Principis cenſura eſt, eaque perpetua. ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur; nec tam imperio nobis opus eſt, quàm exemplo.* C
Subditorum eſt, ad Principis mores velut ad viuendi normam ſe componere, & faciliùs eis parere quàm legibus, & dictis. Viua quædam lex virtus eſt, longè fortior, & validior quàm ſcripta; quis credat, exemplo magis imperat quàm ſceptro, & dulcius eius moribus, quàm iuſſibus populi capiuntur: ab oratore alio hæc habes. *Exaſperat homines exaſperata correctio; blandiſſimè iubetur exemplo*, nec illud exaggeratè dictum à Theodorico crediderim: *facilius eſt errare naturam, quàm diſſimilem ſui Princeps poſſit formare Rempublicam.* Quâ de causâ ad moralis Philoſophiæ Principem Bennonem Rex Antiochus ſcripſit, quòd ſi philoſophicis præceptis ſuum animum excoluiſſet, in Macedonas omnes ea vtilitas effluxiſſet, vt potè qui facillimè è Principe tanquam è fonte exhibitæ pietatis fluenta populi deſumunt. Meritò igitur Diogenes Laertius docebat, Phonaſcum à Præſule imitandum; ille enim, vt cæteri ſuas partes ſeruent, altiorem cantum aſſumit.

Pacat. Panegyr ad Theodoſ. Caſſ l. 3. ep. 12. Laert. in Zenon. Laer. in vit. Diogen.

Iuſtin. hiſt. l. 3.

Hac etiam de cauſa in Licurgi ſeruandis legibus, licet aſperis, religioſi adeò D
Lacedæmones fuere; primus enim ipſe non tam condidit, quam ſeruauit, & magis exemplo, quàm poteſtate præcelluit. Laborioſiſſima & aſperrima fuere ea, quæ Cæſar inter bellorum incommoda pertulit, & tamen paratiſſimos ſemper & alacres habuit milites ſuos, eò quòd præuius vbique illis viam non imperio reſeraret, at exemplo; primus ille omnium gregarij militis inſtar laborem quemcumque ſubibat, mortemque ipſam occurrebat; ſic de illo Orator Romanus, è quo fortè Tacitus politicum illud eruit acroama. *Duces exemplo magis quàm imperio: ſi prompti, ſi conſpicui, ſi ante aciem agant, admiratione præſunt*; hoc ipſum de Ageſilao Plutarchus narrat, & multò veriùs de Gedeone Duce è paginis ſacris habetur, in Madianitas bellicam expeditionem conficiente; ſic enim ſuos hic excitabat milites. *Quod me videtis facere, hoc facite*: ſic Ionathas qui ſuo cum armigero Philiſtæorum acies fortiſſimè agreſſus, ſuos etiam inflammabat ad pugnam, ex his Diuus Gregorius colligit, tunc vtiliſſimas & validiſſimas Epiſcopi fore conciones, cum quæ docet ore, opere compleat, & primus

Cic. Tacit. de moribus Germ. Plut. Lacon apol. Iud. 7. 1. Reg. 84. D. Gregor. l. 5.

exe-

exequitur. *Quidnam eſt, quod apparere Ionathas Philiſtæis cum armigero dicitur,*
A *niſi quia doctor ipſe, prior debet hominum oſtendere, quod alios contendit edocere?* ſed nomen ipſum ſatis hoc nobis oſtendit: quid enim aliud *Antiſtes* ſonat, quàm *antè ſtans*. Quàm ſanè potens eius Epiſcopi lex eſt, qui non imperioſè iubet *facias*, ſed ait *faciamus*! ò quàm blandè Præſulis mandatum excipitur, cùm virtutis viam primus inire videtur: Vt enim ad Reginum Comitem Fernandus Diaconus ſcripſit. *Dux ſapiens illuc debet ire, quò cupit ducere ſubditos*; cui adhærens Diuus Hildebertus Toletanus Antiſtes, Principem admonuit, faciliùs illi fore, vt ſuorum morum exemplo, quàm iuſtitiæ gladio ſuum regnum moderaretur; illo enim mulcentur, & capiuntur populi, hoc terrentur, & exaſperantur. Fernánd. D. Idelb. ep. 55.

§. V.

B SAcro igitur lituo, quem præ manibus habemus, ſatis edocemur, non vt eo gregem noſtrum percutiamus, at vt ſanctis operibus noſtras manus exerceamus: Accipe Bernardum. *Quid eſt autem habere in manu virgam, niſi in opere diſciplinam, vt ſubiectos ſuos exemplo magis inſtruat, quàm verbo?* Hinc Diuus Areopagita Dyoniſius optabat, vt clariſſimæ chriſtalli inſtar effulgerent Epiſcopi, & diuina lux, quâ ipſi irradiant, in alios repercuſſa tranſiret. Vix legem aliquam ſtatuit, atque euulgat Antiſtes, vt ſtatim in eius vitam populorum oculus acie firmâ collimet; ſi namque pia ipſa fuerit, alacres eam excipiunt: è contrà negligunt & derident, ſi legis probitati morum improbitas aduerſetur. Si doctrinæ pietas adiungatur, quàm facilè tanquam hamo populi capiuntur. E ſanctitate morum, non è gradus celſitudine noſtra grandeſcit authoritas, & populorum venerationem non Infularum pompâ, ſed morum candore nobis fœliciter comparamus. D. Bern. l. ſent c. 5.

C Marcellus Secundus, qui dum Eugubinæ huius Eccleſiæ regimini præſidebat, ad Vaticani culmen Imperij fuerat euectus, cum à purpuratis Patribus rogaretur, vt aliqua concordi ſuffragio ab ipſis decreta calamo ſubſignaret, id facere recuſauit, eò forſan, quia Pontificiæ authoritati aduerſarentur, egregium illud reſpondit: Quas ego ſubſignare calamo leges recuſo, meis moribus abundè ſubſignabo. Nullum certè ſignum, nullum chyrographum, quo leges ſuas muniat & confirmet Antiſtes, validius eſt, quàm vitæ integritas & morum candor; dicendi ornamenta omnia, omnia hoc argumenta præcellit; Quàm ergo ſapienter Ambroſius. *Melius docemur facto; quàm voce: benè facere prima doctrina eſt; ceſſantibus enim verbis hoc ipſum docet hominum opus optimum, dum videtur, quod etſi aures non excitet, virtute tamen corda compungat.* D. Ambroſ ſer. 86.

Fœlici quadam neceſſitate nos dignitas noſtra deuincit, vt ſcilicet, non tantùm ſubiectos populos noſtra vel leui improbitate nō vitiemus, ſed noſtra inſuper eos pietate perficiamus. Vtinam Philadelphiæ Epiſcopum, de quo Diuus Igna-
D tius ſcripſit, imitari fas omnibus eſſet, cuius ſilentium erat aliorum ſermone præſtantius. *Tacens amplius poteſt à loquente.* Vtinam adhærere Diuo Thomæ Cantuarienſi poſſemus, de quo Petrus Bleſſenſis fidem facit, quòd *tota conuerſatio eius erat ſchola honeſtatis, morum ædificatio, & ſtructura ſalutis*. Ad huiuſmodi viuendi legem ſe Diuus Carolus componens, in tantum Hyerarcham excreuit. Ad hoc igitur præſtandum nos pariter excitamur à Diuo Iſidoro Hiſpalenſi Præſule audientes, quòd *Tàm vita, quàm doctrina clarere debet Eccleſiaſticus doctor: nam doctrina ſine vità arrogantem reddit, vita ſine doctrinà inutilem facit.* D. Ignat. ep. mihi 6. ad Philad. Bleſſ ep. 17 Guiſſ. in vit. S. Car. l. 2. c. 2. D. Iſid. l. 3. de ſum. bo. c. 35.

A

Fœdiſsimum in Epiſcopis eſſe vitioſæ vitæ exemplum. Cap. LXV.

TAM excelſa, tam ſolerti, & ferè dixerim prodigioſâ mentis perſpicaciâ Origenes præſtitit, vt plura ipſe volumina ſolus luci dederit, quàm plures valeant ætate integra lectitare. Vix tamen diuini beneficij immemor tanta hæc ingenij munera ſibi tribuens, cœco ſui amore inſaneſcit, vt ſtatim à Deo deſertus in miſerrima præceps corruerit, & à fidei candore deſciſcens perfidiæ maculis ſe inceſtarit; ad cæleſtis luminis diem caligans teterrimâ nocte occupatus ſtultè delirat & labitur; in peſtilentiæ cathedram è ſapientiæ paleſtrâ eius B domus inuertitur, & orbem obſcurat, quæ illuſtrabat; aptiſſimè igitur de eo Caſſiodorus, *Origenes vbi benè nemo melius, vbi malè nemo peius*.

Caſſiod.

Adumbratum his verbis vides Epiſcopum, ſi namque morum integritate præſtiterit, ſi gregis vtilitati ſalutique proſpexerit, ſi concionum ſanctitati vitæ ſanctitatem fœderauerit, Apoſtolici muneris apicem aſſequitur, & tanti ſacerdotij infulis cælum ipſum exornat, vtilis omnibus, omnibus admirandus; *Nemo melius*.

D. Bern. ep. 127.

Verùm ſi à dignitatis ſanctitate viuendi forma diſceſſerit, ſi ſanctus munere, prophanus opere fuerit, & virtutis quòd præfert nomen, vitij fœditate polluerit, pernicioſiſſimus omnibus eſt, & Chriſtianæ Religioni peracerbus. *Nemo peiùs*. Diuinum gregem non ſeruabit at deſtruet, non paſcet, at occidet, deque eo vſurpare illud poterit, quod de ſæculari quodam Principe Diuus Bernardus ſcripſit, *Principis error multos inuoluit, tantis obeſt quantis præeſt*. Quæ ſermone C ædificat euertit opere, quæ doctrinâ docet geſtis delet, moribus euellet quæ voce ſeminauit.

Apud Auguſtin. de duod. abuſ. grad. 1. to. 9

Ennod. in libell. adu. &c.

1 Reg 3. 23.

Cleantes.

Cic. l. 2. Tuſcul.

Qui duodecim ſæculi abuſus explicauit, Diuuſque Auguſtinus æſtimatur, tànquam primum, & potiſſimum illum recenſet, qui ex Epiſcoporum moribus incompoſitis, ſacroque à ſermone alienis emanat; maximè enim horum diſſonantia ſermonis ſpecies defædatur; eloquentior linguâ manus eſt. *Plus enim homines oculis, quàm auribus credunt*, ſic Seneca. Si geſtus ſuos ita diſſonos ederet orator, vt de tellure loquens cælum digito indicaret, profectò turpem ſolæciſmum patraret, vt ait Diogenes; an non igitur deformis ſolæciſmus erit, ſi de cæleſtibus rebus ſermonem habens, telluri totus oculo, & animo adhæreat? Quàm ridendus cum Heraclito ille eſſet, qui febri æſtuoſâ incaleſcens, alienam febrim extinguere curaret ſui oblitus, ſuamque contemnens: in huiuſmodi viros elegantiſſimè Hennodius Præſul Ticinenſis aſſurgit. *Magnum per diuina ridiculum! vos alienæ febri curam quæritis, vos fatiſcenti animæ curam adhibere cu-* D *pitis, & in lethali proximitate poſiti veſtri immemores, de alterius ſalute tractatis*. An non iſte Achitophel imitaretur, alijs quidem prudentiſſimum, ſibi prorſus inſipientem Reges ipſos ſuo concilio moderantem ſe tamen ipſum dirigere neſcientem? veteres hoc propè eſſet imitari Philoſophos, quos Cleantes lyræ meritò comparauit, quæ aliorum aures ſuaui concentu permulcens, ſibi tamen penitus obſurdeſcit; Accommodatiſſimè hos etiam carpit Romanus Orator hac dicendi formâ: *ſic Philoſophus, ſic Prælatus in ratione vitæ peccans, hoc turpior eſt, quòd in officio, cuius magiſter eſſe vult, labitur, artemque vitæ profeſſus, delinquit in vita*. Quæ de Philoſopho Tullius, dixeris de Epiſcopo.

D. Nazian. orat. in laudib. Baſil.

Monoculi à Diuo Nazianzeno ij vocantur Antiſtites, qui vel ſolâ probitate, vel ſolâ doctrinâ contenti populos erudiunt. Quàm ineptus, & demens, qui eorum mores informare contendit, qui eius deformes inſpiciunt, factis reprobat, quod ore contendit edocere, virtuti ſermone, vitiis actione ſtudet; Qui ſibi immorigeratus mores inſtruere alienos contendit, inutiler æquè laborat

rat

rat ac ille, qui virgam obliquam ſeruans, obliquam eius vmbram æquare conten- Laer. in vit. Salon.
A dit. Sic Laertius.

Illud addo, Philoſophicæ hoc illi ſæntentiæ aduerſari, quòd non poteſt obliquum menſura eſſe ſui vel aliorum: maximè ea nauis periclitatur, cuius regimini proreta præficitur, qui capitis vertigine, ſtomachique æſtu laborans, naufragium ſibi, & naui molitur: audi Senecam. *Quid me poteſt iuuare rector nauigij attonitus, & vomitans? non eſt loquendum; ſed gubernandum*: Si operibus (Senec. ep. 109.) verba deſtituantur, folia ad cibum ſine fructibus præbes; Quàm benè eâ fici arbore hi, ſi qui fuerint, deſignantur, quàm, eò quòd folijs tantùm exuberans, fructu ſterileſceret, iuſtiſſimâ ſuę Chriſtus ſententiæ percuſſione damnauit; Ipſemet Phocion turgidam, & pulchrè phaleratam concionem audiens cupreſſo (Plut. in vit. Phocion.) eam comparauit præcelſæ quidem, ſed infœcundæ. Quod ſi Saluſtium Lactantius Firmianus damnauit, quòd optimè locutus, peſſimè fuiſſet operatus; quantò (Lact. l. 2. inſtit. c. 13.) iuſtiùs damnandus ille Præſul eſſet, qui ad gregem ſuum ſaluberrimis paſcuis
B enutriendum electus, verborum tantùm folia comparans, vel nullos ei fructus afferret, vel, quod illacrimandum eſſet, fructus ei venenatos exhiberet. Hi (D. Grego. 21. moral. c. 8. 3. Reg. 3.) profectò, Diuo Gregorio docente, fęminam eam imitarentur, quæ dormiens puerum eum oppreſſit, quem lactabat euigilans.

An illius præcepta ſequatur populus, quem videt tâm longè ab innocentiâ vitæ diſtare, & cuius verba tam difformi ſpecie ſuis à moribus diſcrepant? quâ de cauſâ Thimotheum admonuit Apoſtolus, ne iuuenili, quâ florebat ætate, populorum venerationem, & amorem amitteret. *Nemo adoleſcentiam tuam contemnat*; ad quod euitandum viam ei reſerauit, quâ ſuos mores temperaret. *Sed forma eſto fidelium in ſermone, in conuerſatione, in dilectione, in fide, in caſtitate.* (1. Timot. 4. — D. Aug. l. 4 de do. r. Chriſti. c. 27. & ſeq. ſerm. 3.)

Deriſus meritò à Romanis Sylla fuit, eò quòd immanes ipſe theſauros dilapidans, frugales tenueſque ſumptus populo commendaret. Nil igitur mirum ſi (Plutar.) Epiſcopo cuidam, qui Fridericum inter ſecundum, & Othonem Quartum ſimul
C tates rixaſque fouebat, elegantiſſimè concionanti, reſpondiſſe fertur prænobilis quidam Romanus ex inclytâ Capotiorum Reuerendiſſime mi familia, Domine ſanè loqueris vt Deus, operaris vt Dæmon. Mihi quidem ea reſponſio nullatenus approbatur, quâ Pontifici tunc temporis Auenione immoranti reſpondiſſe fertur quidam Antiſtes, quem Pontifex hortabatur, vt ſuam Epiſcopalem ſedem adiret. Quid ni igitur veſtra Sanctitas, ſic ille reſpondit, Auenione relictâ Romanam Sedem repetat tantis lachrymis toto ab orbe expetitam? Audacter hoc dictum, *nam Prima ſedes à nemine iudicatur*; Pontificia opera veneranda nobis ſunt, non carpenda; illud tamen pronunciare non dubito, facilè eos Præſules à populis derideri, quorum mores à legibus, decretiſque diſcordant. Quàm facilè pleriſque illud Dęmon objiciet, quo Sceuæ Hebræi Pontificis filios Pauli nomine ab obſeſſis corporibus Dæmones excutientes caſtigauit, *Ieſum noui, & Paulum ſcio, vos autem qui eſtis?* eoſque protinus inuadens, (Act. 19. 13. & in fin.)
D tam crudeliter illos habuit, vt vix vitam ſibi fugâ ſeruauerint.

Ad Hermogenem Epiſcopum Diuus Iſidorus Peluſiota ſcribens ait, quòd ſi, (Iſid. Peluſ. l. 1. ep. 208.) qui ſacris infulis ornantur, è ſacris paginis habent, ſatis ſuæ conſcientiæ ſe facturos, ſi ſolâ concionandi arte populos erudierint, tranquillum omninò ſe fore; verùm ſi Diuinarum litterarum oraculo ij tantùm vocantur, & habentur Epiſcopi, qui non verbo tantùm ſed opere commiſſas ſibi gentes inſtituunt, quis inficietur, inanem in ijs tam excelſam eſſe dignitatem, & violentâ quâdam tyrannide ab eis poſſideri.

§. I.

VErùm vtinàm hic ſiſteret lues, nec ad alia inferenda incommoda ſe prauum Antiſtitis exemplum explicaret; alia longè fœdiora detrimenta ſuperſunt explicanda. Quantum autem illud eſt, quòd è vitioſis (Deus auertat) Epi-

ſcopi

ſcopi moribus populi non tantùm non paſcuntur, ſed necantur, non ſeruantur, at extinguuntur, non à lupis arcentur, ſed ab ijs deuorantur. A

Quod effato ſatis concordi Philoſophi pronunciant, naturalia ſcilicet agentia *agunt ſibi ſimile*: accommodatiſſimum hic eſt; Epiſcopus enim, qui morale quoddam agens eſt, niſi commendatiſſimus vitæ ratione fuerit, ſimilem ſibi populum effinget. *Qualis eſt Rector ciuitatis, tales & habitantes in ea*: quis enim neſciat quod ait Nazianzenus, *nimirum ipſius Antiſtitis factum pro lege ducitur*: ſui populi anima Antiſtes eſt, ſui corporis caput, quo vel ſalus vel ægritudo, vel mors, vel vita dependet: quia tamen vitij via frequentiùs premitur, quàm via virtutis, hinc fit, vt ad malos potius, quàm ad bonos imitandos proniores videamur; audiendus eſt Diuus Iſidorus Hiſpalenſis, *Nonnulli autem ſicut prompti ſunt ſequi Reges in malum, ſic pigri ſunt imitari illos in bonum*. Fœcundiſſima ſunt Antiſtitum vitia, vix dedere ſe luci, vt alia ſtatim plurima pepererint; nullus pernicioſior & periculoſior morbus, quàm qui è capite defluit. Centrum populi Præſul eſt, è quo lineæ omnes eriuantur: Vrbium lex, populorum norma, B totius politiæ menſura. Hinc *falsà primà regulà*

Omnia mendosè fieri, & diſtorta neceſſe eſt.

[Eccl. 10. 2. — Nazia. orat. de ſe ad Epiſc. in fin. oper. — D. Iſid. l. 3. ſent. c. 30. — Orat.]

Quæ ſatis allato Euſebij Archiepiſcopi exemplo ad Hermogenem Epiſcopum ſcribens Iſidorus Peluſiota confirmat. [D. Iſid. Peluſ. ep. 209 12.]

Nec aliâ de causâ præcepit olim Deus, vt ad expiandum ſupremi Sacerdotis crimen eadem Deo hoſtia litaretur, quam pro totius populi reatu offerebant, ac ſi ad Præſulis peccata, populi ſemper crimina conſequantur; hoc ea ſignificant, *ſi Sacerdos, qui vnctus eſt, peccauerit, delinquere faciens populum*. Contagioſâ quadam lue peccatum ſerpit, ſibique proximos inficit; tabificus quidam vapor eſt, qui quàm citiſſimè ſe diffundit, & magno vix conatu extinguitur. *Neque enim, vel indelebilem tincturam pannus, vel fœtidum, aut ſuauem odorem res admotæ ità facilè contrahunt, vel exitialis quidam vapor tam facilè in aerem diffunditur, ac per aerem animantia occupat (quod quidem peſtis eſt & appellatur)* C *quàm ſubditi Antiſtitis improbitate celerrimè impleri ſoleat, & quidem multò faciliùs.* Sic Nazianzenus. [Leuit. 4. 3. Abul. ibid. — Naz. or. 1. num. 22.]

Cùm fici arborem abſcindendam Pater familias iuſſit, non eius tantùm ſterilitatem inſpexit, ſed illud potiſſimùm adnotauit, *Vt quid etiam terram occupat?* E Græco legitur, *quorſum terram infrugiferam reddit?* His validiſſimè dictis deſignatur, Præſulem ea arbore expreſſum non ſibi tantum, ſed populo ſuo ſterileſcere; non tantùm pietatem non excolit, ſed euellit, & pernicioſo regimine vineam non fœcundat, at deſtruit; habes hæc à Diuo Gregorio ſic philoſophante: *In hoc ſæculo potens quilibet, ſi fructum non habet operationis bonæ, etiam impedimentum præſtat cæteris; quia quicumque ſub ipſo ſunt, exemplo prauitatis illius, quaſi vmbra peruerſitatis illius premuntur*: cui etiam aureo dicendi genere Diuus Chryſologus adhæſit. [Luc. 13. 7. — D. Gregor. hom 31. in Euang. — D. Petr. Chriſol.]

Quià veró Synagogæ Pontifices à recto pietatis tramite diſcedentes, non inutiles tantùm plantæ euaſerant, ſed etiam ſuis prauis moribus pernicioſæ, meritò D Oſeæ ore vapularunt. *Audite hoc Sacerdotes, & attendite domus Iſrael, & domus Regis auſcultate, quia vobis iudicium eſt, quoniam laqueus facti eſtis ſpeculationi, & rete expanſum ſuper Thabor*. Hoc eſt iuxtà Diui Cyrilli mentem, cum non tantùm ſpeculatores, ſed ſpecula ſitis populorum, ſcelerum maculas à vobis ipſi deſumunt. Quænam ſanè deformitas eſſet, ſi Præſules ad populos ſeruandos electi retia Dæmonis fierent, quibus ad æternum interitum capti adducerentur; quid deformius, vt Epiſcopatus ſolium in ſedem iniquitatis abſcederet? an non illi meritò feriendi & fodiendi verbis ijs eſſent, quæ ex Oſeæ memorato ſermone Diuus Hieronymus eruit, *ſpeculatores & Principes vos conſtitui, vt populum regeretis errantem, vos autem facti eſtis laqueus, & non tam ſpeculatores, quàm venatores appellandi*. [Oſe. 5. 1. — D. Cyrill. Iſa. 5. 14. — D. Hier. in Oſe. 5.]

Quàm profectò Chriſtiana Religio ingemiſceret, ad huiuſmodi Paſtores ne dixerim, an decoctores! quàm meritò Chriſti Vicarius exhorreſceret, ſi Gregorij Septimi recurreret ætas, qui Pontificiâ vix Sede donatus ad Lanfrancum [Baron. ann. 1037. to. 18]

Can-

A Cantuariæ Antiſtitem ſcribens, ſuum olim familiarem, vehementer de nonnullis Epiſcopis conqueſtus eſt, qui luxu deſidiaque fluentes, ſubiectos populos non ad ſalutem, ſed ad interitum adducebant?

§. II.

QVAM maximè ab omnibus abhorrere ij Epiſcopi debent, quæ ſpectantium oculis offenſioni poſſunt eſſe; cùm enim in excelſo Eccleſiæ candelabro ipſi collocentur, vt publicâ luce præfulgeant, ad ſui imitationem facillimè ſpectantes omnes abripient: hoc dignitas habet, vt vel ipſos errores, vel ipſa crimina exornet, illiſque quodammodò pretium faciat; Heliodoro Altini Antiſtiti Diuus Hieronymus hoc ipſum ſignificauit hoc ſtylo. *In te omnium oculi diriguntur; quicquid feceris, id ſibi omnes faciendum putant: tua conuerſatio, quaſi in ſpecula conſtituta, magiſtra eſt publicæ diſciplinæ.* D Hieron. ep 3.

B Nulla certè potentior, & ſecurior via crimini fuit, quàm cum è Dæmonis nequitia, iuxtà mentem Diui Athanaſij, & Nazianzeni Gregorij (Poetis hoc idem tribuit Seneca) Numina ipſa vitijs aſperſa fuere; quid aliud hoc fuit, quàm conſcientiæ aculeos retundere, ruborem à vultu peccantium excutere, Deorumque exemplo ſcelera ipſa imitanda proponere, vt quædam animi ornamenta; ſi ergò ij, quos inter homines Deos Cælum euulgauit, & diuina authoritate fulciuit, ſe flagitijs macularunt, an non eorum exemplo maculare ſe populi poſſent, & licita eis fieri proferrent, quæ illicita illi patrarunt? id ipſum hoc eſſet, quod olim de vitijs Ioui tributis ait Seneca. *Dare morbo vitiorum, exemplo diuinitatis, excuſatam licentiam.* Audire me non ita pridem memini, quòd cum in Vrbe meæ huic Eugubinæ proximâ, Parochum quendam de quodam crimine Antiſtes argueret, quo Antiſtes ipſe implicabatur, reſponderit ei audacter Parochus. *A boue maiori diſcit arare minor.* D Athan. orat. aduer. Idola. D. Nazian. orat. in ſancta lum. Senec. de breu. vit. c. 16. & de beata vit. c. 16.

C Siloe Turrim Epiſcopus refert, quæ ſi ceciderit quàm plurimos cædit. Si primarias Religionis Columnas Stygius Samſon quatiat, quàm ingens populorum cædes oriatur oportet? eo enim modo, quo iuxtà Doctoris Angelici ſententiam, è Luciferi exemplo ſuperbientis in Deum, cæleſtium ſpirituum innumeri eodem ſe vitio polluti eius nomini, & ſupplicio adhæſere, ſic Præſules ſacræ Hierarchyæ Principes quàm plures ſecum ad excidium rapiunt. Hinc Diuus Paulus, cùm animaduerteret, quòd Apoſtolorum Princeps Antiochiæ tunc immorans coram Iudæis recenter initiatis ab eorum vſu ciborum abſtineret, quos Iudæorum lex prohibebat, ne tumultuoſis cogitationibus æſtuarent, cum corripere non formidauit ea pronuncians, *Si tu cum Iudæus ſis gentiliter viuis & non iudaicè, quomodò gentes cogis iudaizare?* Nullibi ſacris in literis reperies aliquem à Diuo Petro coactum, vt ab eis cibis abſtineret, quin Iudæis abſentibus, eis ipſe vnà cum alijs vtebatur; quî ergò Paulus loquitur? *coegit autem non dicentis imperio, ſed conuerſationis exemplo.* ſic explicat Diuus Hieronymus. Apoc. 12. D. Th p p. q. 63. art. 3. Galat. 2. 14. D. Hieron. inter ep. D. Auguſt. ep. 11.

D Quanta ſanè Principatus humani calamitas: ad eas leges ſeruandas quæ vitio militent, populi properant; eas verò neſciunt, & animo prçduro excutiunt, quæ virtuti famulantur. Hæc igitur reſpiciens Diuus Paulus, inter reliquas conditiones, quas in Epiſcopo Apoſtolus exigit, illam etiam recenſet, *Non percuſſorem.* Non hic ſecures, & gladios intelligas velim: is igitur ſit Antiſtes, *qui non percutiat conſcientias aliorum*; quid enim acutius, quid læthalius populis, quàm vitioſum Hierarcharum exemplum? D. Tho. ad Galat. c. 2. D. Hier. l. aduerſ. Iouin.

Hinc illud Diuus Cæſarius Arelatenſis eruit ſanè cuilibet formidandum, vnum ſcilicet Epiſcopi crimen multiplex poſteà fieri in eorum erroribus, qui eum imitantur. D. Cæſar. hom. 3.

§. III. A

D. Amb. de ſacer. c. 1. Math. 6. 23.
D. Gregor. Nazian.
D. Bernar. in ad vit. S. Malach.

CVM igitur ſuæ Eccleſiæ pupilla Epiſcopus ſit, ſi ea obducatur, totum corpus caliget oportet: quàm benè vt Diuus Ambroſius docet, hic ea Seruatoris verba confirmantur, *ſi oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tenebroſum erit*; tum enim errores eò pernicioſiores ſunt, quo magis ex eorum dignitate quandam veluti ſpeciem ſanctitatis aſſumunt: meritò igitur Diuus Nazianzenus admonuit. *Vobis potiſſimum, qui Eccleſiæ gubernacula tenetis, prouidendum cenſeo, ne oculus plenus tenebris ſitis.* Vides, quàm pernicioſè ſacra hæc lucerna extinguatur! quàm deformiter non lucem, ſed noctem impertiat, non campos lumine fœcundet, ſed eclypſi potius obruat! audiat ergò quæ in eum Diuus Bernardus intorquet. *Pudeat ſucceſſores Apoſtolorum lucem non eſſe mundi, ſed modij, mundi autem tenebras: dicamus eis, Vos eſtis tenebræ mundi.* Illud illuſtriſſimi Præ- B ſules animo ſerio peruoluamus, ſpectatorum oculis nos vndiq; obſideri, & cenſorijs obtutibus examinari; ne igitur noſtris eos moribus vitiemus, ne noſtrâ eos prauitate corrumpamus; quàm fœdum eſſet, ſi nos ad ſtygias irruptiones retundendas, ad hoſtiles vitiorum acies triumphandas electi, Coriolanum imitati non Romanam fidem noſtrâ ſanctitate tueremur, ſed eam potius noſtris criminibus oppugnaremus; Quàm enim veritati dictum illud Gregorij conſonat, *Nemo in Eccleſia Dei magis nocet, quàm qui peruersè agens, nomen aut gradum ſanctitatis tenet.*

D. Greg. in paſt. p. p. c. 2.

Huiuſmodi Epiſcopos Eccleſia ſponſa non tantùm ſuos in ſponſos non amplexatur & diligit, ſed eos potius reijcit, ſuoque à ſinu diuellit. Quin Angeli ipſi populorum Cuſtodes, cùm eos prauo Epiſcoporum exemplo corruptos agnoſcunt, quos ſuâ cuſtodiâ informant, enixè à Deo poſtulant, vt eorum cendelabra extinguantur, & *Epiſcopatum eius excipiat alter*: accipe iam quæ in hac ſententiam Diuus Gregorius exarauit. *Scire etenim Prælati debent, quia ſi peruerſa vnquam* C. *perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt.*

Pſ. 108. 8.
D. Greg. 3. paſt. ad n. 5.

Origenem, vt in capitis exordio docui, affabrè hi imitantur; ſi enim ille quam priùs propugnauerat Orthodoxam Religionem, tùm calamo, tùm ſermone poſteà oppugnauit; vitioſus Præſul eandem opere inſectatur: ſi veris ille falſa permiſcuit, & lolium frumento cælauit; hic pariter diuinum doctrinæ ſemen prauo ſuorum morum lolio confundit. Audax in his dicendis audirem, ni Diuum Bernardum præeuntem haberem, qui Epiſcoporum conuentum alloquens, de omnibus ait perſuaſum ſibi animo eſſe, in orthodoxæ fidei candore ſeruando eſſe religioſiſſimos, verùm *multi ſunt Catholici dicendo, qui hæretici ſunt operando: quod hæretici faciunt per praua dogmata, hoc faciunt plures hodiè per mala exempla.* Hinc emarcidi, & putridi ſalis inſtar eorum dignitas & doctrina deridetur & calcatur, vt ſuo potiſſimùm tempore Caietanus teſtatur in aulâ Romanâ D vſitatum fuiſſe. Quanta hinc difficultas aſſurgit, vt æternam hi beatitatem aſſequantur! ad hoc omnibus ſignificandum, quendam è Cantipratenſis fide admonuit, qui cum diù maculoſis moribus populum infeciſſet, lethali morbo correptus ſpectandum Apoſtolorum Principem habuit; aſpero hic vultu librum, quem geſtabat ei legendum exhibuit, huiuſmodi notis exaratum, *Mortificabas animas, quæ non moriuntur, & vinificabas animas, quæ non viuunt*: horrore ad hæc perculſus æger, aliò pupillas inuertens reliqua legere recuſabat; ſed Apoſtoli iuſſu ad ea legenda coactus, hæc iterum margini adſcripta cognouit. *Quandò de inferno reduces animas, quas per tuum deſtitutas exemplum æternis ſupplicijs tradidiſti?* Quis hic horrorem quo riguit, exprimat? expergefactus enim contremiſcebat vndique, & pluuio ſudore fluebat; ſalute demum receptâ, ſolio, infulis, Principatuque reiecto, Ciſtercienſi familiæ ſe adſcribens, poſt religioſiſſimam aſperrimamque vitam traductam, fœliciter emigrauit ad ſuperos. Quid ad hæc tepeſcat, quis ſacro quodam ardore non ferueat vt gregi ſuo, ſit vtilis verbo, opere,

D. Bernar. ſer. 5. ad Patres in Syn. Congr.
Cantipr. in Sil. Apum l. 1. c. 20.

opere, manu, ſermone ſanctitatem effundat. His addat, quæ Diuus Ambroſius
A in eos iaculatur, qui cum deſignati à Deo ſint ad aliorum ſordes, abſtergendas, D.Amb.de digu. ſacer.
nequiori ipſi morbo ſordeſcunt; do eius ſtylum. *Ergò quia ità eſt, cur te velut te-* l.6.
trum ſpeculum vniuerſorum oculis demonſtras, ita vt non poſſint obſcuritate tua ſe comptius ornare.

Nec illud ex Aquinate magiſtro omiſerim, quòd nempè vitioſi Epiſcopi, vt D. Tho. in
ſal infatuatum non ſolùm eijciantur foras, ſed nullà populorum veneratione ha- 5.Matth.13
biti, *conculcentur ab hominibus*: ex hoc autem quot mala, quot tumultus, pullu- & ibi Ianſ.
lare quis neſciat? cum verò hominum nomine non ſemel in ſacris litteris Dœ-
mones ſignificentur, iuxtà illud Regij Vatis, *Non timebo quid faciat mihi homo,* Pſ.17.6.
ideſt diabolus; quid ſupereſt aliud, niſi vt, huiuſmodi Præſules *conculcentur ab hominibus, ideſt ſimul cum alijs calcentur; vel ſubtus alios in profundum inferni proijciantur.*

B Pro ſubiectis populis ab Epiſcopo Deum orandum Cap. LXVI.

AD extrema paſcua deuenimus, quibus gregem ſuum infulatus Paſtor enu-
trire & ſaginare tenetur; hæc autem in ſacris precibus exhibentur. *Paſce* D. Bernar.
ſanctarum fructu orationum: hæc autem, vt explicat Diuus Paulus, calamo in ſerm. 2. de reſurrect.
pennicillum inuerſo, Diuini Apellis inſtar, tres ducere videtur lineas, quibus
Epiſcopi pietatem adamuſſim effingat; *Omnis namque Pontifex ex hominibus con-* Hebr. 5.1.
ſtituitur in ijs, quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona, & ſacrificia pro peccatis. Prima
igitur linea eſt, quòd ipſe ex hominibus aſſumptus eſt, terreni vaporis inſtar
ſolis diuini beneuolentiâ ex infirmâ hominum conditione ad ſuprema transfer-
tur; *Ex numero hominum aſſumitur ad aliquid dignius, per quod poſſit alios iuuare.* Gloſ. inter ibi.
C Ea ſic verba explicat Gloſſa: humana cuncta ipſe trangreſſus ferè dixerim Deum
ipſum attigit; hinc Innocentius Tertius de eo pronunciauit, *quid eſt inter Deum* Innoc. III.
& hominem medius conſtitutus: citrà Deum, ſed vltra hominem: minor Deo, ſed ſerm. 2. in conſecr.
maior homine. Clemens verò Alexandrinus Epiſcopos appellauit *terreſtres* Pont.
Deos.

Altera pariter in eo eſt, quòd ſcilicet *pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt* Clem. Ale.
ad Deum, Interpres, Patronus, Legatus, populi Antiſtes ad Dei aulam eſt, & D.Gregor.
publicæ fœlicitatis adminiſtrator, adeoque cum Nazianzenus vocat *animarum* Naz. or. 1.
nymphagogum, & pronubum.

Tertiam demùm habes in eo, quod *offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* Ad
Dei enim iracundiam tranquillandam pacificator Præſul accurrit, eiuſque ma-
num à fulminibus vibrandis coercet. Proh Deus! quanta hæc dignitas eſt, &
quantum diuinæ beneuolentiæ prodigium! ſi de Deo, quod ſit lux mundi habe- Matth.5.
D tur, hoc ille compertit Epiſcopis, *Vos eſtis lux mundi.* Si hominum ſimul & 14.
Dei mediator appellatur Chriſtus à Paulo, ad hoc idem præſtandum deſignan- 1.Tim.2.5.
tur Antiſtites, qui Deum in ſua potentiâ ergâ homines exercenda imitati, Dei
miſericordiam ſupplicijs obarmatam exarment, diuinæque iuſtitiæ iracundos
æſtus extinguant.

Egregiè igitur de Epiſcopo loquens Diuus Petrus Chryſologus ait, quòd D. Petr.
Verſatur inter altaria ſemper; peccatorum cauſas, dolores populi ſuſcipit, fert, af- Chriſol.
fert, ingerit preces, accipit, refert, reſtituit impetrata; ex homine totus in Angelum ſer.26.
ſubſtitutus.

In Angelis illis repræſentari videntur Epiſcopi, quos per illuſtris ſcalæ gra- Geneſ 28.
dus aſcendentes & deſcendentes Iacob aſpexit; preces enim, vota, lachrymas 12.
populorum deſideria aſcendentes ad Deum ferunt, rurſuſque ad populos Dei Malach. 2.
leges, oracula, & decreta deportant. Angeli ſanè nomine ſupremum Sacerdo- 7.
tem, hoc eſt Epiſcopum diuinus ſpiritus decorauit, *Quia Angelus Domini exer-* D.Hieron.
cituum eſt: vbi de ſuo more ſolidè Diuus Hieronymus docet, non metaphoricâ, ibid.

ſed propriâ ſermonis vi Angelum vocari. *Angelus, ideſt Nuncius Sacerdos Dei veriſſimè dicitur: quia Dei, & hominum ſequeſter eſt, eiuſque ad populum annunciat voluntatem*. A Hinc diuina ſemel contemplatus Iſaias diuinaque voluptate perfuſus, ea animi luce reſpiciens, quibus noua Hieruſalem, hoc eſt Romana Religio ad ſui ornamentum præferebat, Dei perſonam, & vocem induens ait: *ſuper muros tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes, totâ die, & nocte non tacebunt*. (Iſai. 62.6.) Cuſtodes hi, tutelares Vrbium Angeli ſunt, Apoſtoli ſunt, eorumque ſucceſſores Epiſcopi, *diu noctuque*, hoc eſt inter proſpera populorum, & aduerſa, precibus Deum fatigant, vt a quauis hoſtium irruptione ſuam ciuitatem ſeruare dignetur: ſed accipe Hieronymi verba; (D. Hieron. ibi.) *vel Angelos intelligit, vel Apoſtolos, & omnes Principes Eccleſiæ, atque Doctores: qui totâ die ac nocte non tacebunt: ideſt nec in lætis, nec in triſtibus Deum deprecari deſinent, vt muri eius Domini vallentur auxilio*.

Hoc etiam ſenſu, qui benignior cæteris eſt, ea Oſeæ verba de Sacerdotibus, & Præfectis alloquentem Deum afferentis interpretantur Diuus Cyrillus, Ruffinus, alijque. (Oſea 4. 8. & ibi. Cyril & Ruffin.) *Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum ſubleuabunt animas eorum*, B eorum enim peccata precibus effuſiſque ſuſpirijs deglutire & abſorbere videntur, ſe ipſos Diuinæ iuſtitiæ offerentes, ad populi ſcelera excipienda. *Talis enim poteſt populum, qui in offenſam Dei incurrit, legemque Dei violauit, in gradum priſtinum reſtituere*.

Viden, vt eximiè hic arcana illa aperiantur, quibus ea veſtis obuelabatur, quâ, Deo præcipiente, ſupremus Synagogæ Sacerdos erat induendus ad ſuæ dignitatis ornamentum; tam ſanè illuſtris (Ioſepho Hebræo narrante) veſtis illa fuit, vt in admirationem Ethnicos ipſos adduxerit.

(Ioſeph. l. 11 antiq. c. 8.) Quin magnus ipſe Macedo, qui bellica inter diſcrimina, & ad ipſas mortis inſanientis fauces timorem à ſe omnem excuſſit, celeberrimam ſibi Hyeroſolimam ſubacturus, cùm Pontificijs indumentis ornatum Maximum Sacerdotem obuium haberet, ad eius aſpectum maieſtatemque tantâ fuit veneratione perculſus, vt ex equo deſiliens, ad eius genua ſe deuoluerit ſupplex, & è victore C victus ſuos illi ſubiecerit palmarum faſces, & laurearum aceruos. Sanè Diuina ipſa ſapientia eius veſtis excellentiam hoc ſtylo deſcripſit. (Sapien. 18. 24.) *In veſte enim poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant ſculpta*. Quadruplex, quo texebatur, color, quatuor elementa exprimebat: hyacynthus aerem, purpura quæ de mari trahitur, mare, coccus flammeam ſpeciē gerens, ignē; & byſſus è terrâ progerminans infimum hoc terræ elementum deſignabat; hinc Philo ait, (Phil. in vit. Moyſ.) quod *Pontifex totius orbis imago erat*, & Rabbinorum ſuffragio roborat hæc Rupertus Abbas. *Quatuor colores, toties in ſacrâ ſcripturâ compoſitos, Hebræi ad quatuor elementa referunt, ex quibus vniuerſa ſubſiſtunt*. (Rup. Abb. l. 4. in exod. c. 21.) Speciosiſſimum, & ſimul pretioſiſſimum eiuſdem veſtis ornamentum in duodecim gemmis auro obſtrictis elucebat, quæ ordine quaterno diſpoſitæ auorum vel nomina vel ſymbola ipſis inſculpta inter emicantium radiorum fulgura præferebant. Quam benè veſte hàc, quâ Sacerdos Aaronicus, Epiſcopi imago induendus erat, ſententia hæc noſtra docetur, fidem D faciente Ruperto. (Rupert. lo. cit.) *Iuſſum eſt, vt Pontifex non ſolum pro Iſrael, ſed etiam pro vniuerſo mundo roget: ſi quidem, & terra, & aqua, & igne & aere mundus iſte conſiſtit*. Epiſcopi eſt, non tantùm ſuæ Diœceſis populos, & nomina animo inſculpta gerere ad Diuinam illis beneuolentiam conciliandam; ſed totum ipſum Chriſtianum orbem præferat neceſſe eſt, & pro eius ſalute propitiam diuinitatem frequenter exoret. Hac de cauſa, qui Chriſtiano nomini recenter ſe adſcripſerant Iudæi, Photio teſtante, Diuum Iacobum Hieroſolymæ Proto-Epiſcopum vocabant *Obilam* hoc eſt *Præſidium, & Protectionem populi* omneſque ſimul Epiſcopos *Columnas* appellabat Eucherius, (Phot. cod. 221. Eucher. ho. 3. apud Theod.) eò *quod nutantis mundi ſtatum orationibus ſuſtinent*: quod etiam ijs Iob vocibus ſignificari docet, *ſub quo curuantur qui ſuſtinent orbem*. Epiſcopi enim ij ſunt, qui Athlantis inſtar nutanti orbi terga ſupponentes excidium illud ab eo precibus ſuis auertunt, quo cæteroquin in ſuorum pœnam flagitiorum præceps ageretur.

§. I.

A

§. I,

CLariſſimum de hoc nobis exemplar præſtitere germani Sanctiſſimi Moyſes,
& Aaron Hebræi populi duces. Horum ille, cum in Iudæorum interi- Exod. 32. 7. &c.
tum, eorumque nomen exſcindendum propenſum Numen agnoſceret, eò quòd
ſuæ Diuinitatis oblitus, fœdiſſimâ Idolorum ſuperſtitione ſe maculauerit, ad
Dei furorem emulcendum accedens, eò ſe precibus ſuis cum Deo explicauit,
vt vel populo dandam veniam, vel ſe è libro vitæ delendum Deo fiduciâ piâ
proponeret. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro quem* Ibid. 32. 32.
ſcripſiſti. Hæc contemplatus Diuus Thomas Villanouanus Epiſcopos alloquens,
nullum ait nunc Epiſcopum reperiri, qui pro populorum ſalute ad Deum pre-
cator accedat. *Vbi nunc eſt Epiſcopus, qui propter nimiam ad Deum familiaritatem* B. Tho de Villanoua ſerm. 1. in die Natal. Dom.
B *& ſecretorum eius conſcius ſit, & velut alter Moyſes, irato Domino murum ſe opponere
poſſit pro Domo Iſrael.*

Aaron verò ſuam nihili ducens ſalutem, in cælitùs immiſſos flammarum nim-
bos igneque exundantia vbique volumina impauidus ingreditur, & ſuarum Num. 16. 17.
precum ardore flamarum æſtus obruens, diuinum furorem extinxit, eoſque ſer-
uauit incolumes, quorum prius audaciâ, & proteruiâ fuerat impetitus. Tàm
clarum & illuſtre geſtum hoc fuit, vt ipſemet Diuinus Spiritus ad illud com-
mendandum, & poſteris relinquendum hæc ſcribenda ſugeſſerit: *Properans enim* Sap. 18. 21.
*homo ſine querela deprecari pro populis; proferens ſeruitutis ſuæ ſcutum, orationem, &
per incenſum deprecationem allegans, reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſitati, oſten-
dens quoniam tuus eſt famulus*. Quàm egregiè hic Aaron ſui muneris vices explens
Epiſcopos omnes inſtruxit, vt ad Vercellenſem Præſulem ſcribens ait Diuus
Ambroſius. *Verè vir mentis animique ſacerdotalis, quaſi Paſtor bonus ſe pio obiecit* D. Ambr. l. 10. ep. 5.
C *affectu*.

Clariſſimo huic Præceſſori ſuo proximus Samuel adhæſit; nec enim tantùm
cum populo Hebræo præeſſet, pro eius incolumitate Diuinam iracundiam fre-
quenter extinxit; ſed cùm pariter eius regimen faſtidientes, ſe Regis imperio
ſubiecerunt; cùm animaduerteret eâ de causâ iratum in populum Deum ſup-
plicia ingentia illaturum, ad populi preces ab eo petentis, *Ora pro ſeruis tuis ad* 1. Reg. 12. 19.
Dominum Deum tuum, vt non moriamur &c. alacer diuinis aris aduolutus eorum
vota expleuit. *Abſit autem à me hoc peccatum in Dominum, vt ceſſem orare pro vo-* B. Antioch. hom 73.
bis; an non meritò admirabilem virum Diuus eum Antiochus vocet, & eximijs D. Chriſoſ. homil 1. de Cruce & latro.
eum præconijs illuſtrent clariſſimi Oratores Diuus Chryſoſtomus & Gre-
gorius?

O ſanè amantiſſimi & abſoluti Paſtoris exemplar! O Chriſtianorum Præſulum
magiſtrum egregium! quàm profectò erubeſcendum nobis eſſet, ſi poſt Euange- D. Greg in 1 Reg. 12. 22. 8.
licam euulgatam legem ab eius veſtigijs abſcederemus! ſed accipe Gregorium.
D *Vir ſanctus ad ſanctitatis verticem ſublimatus non ſolùm diligebat amicos, ſed ipſos* D. Greg lo. cit.
*etiam amplectebatur inimicos: legis quidem veteris, mandato inſtructus, ſed nouæ
gratiæ fulgoribus illuſtratus; licentiam vetuſtatis, euangelicâ perfectione repre-
hendit.*

Piiſſimus quidem & omni virtutum genere excellentiſſimus Samuel fuit, eius
tamen potiſſimum ſanctitas excellere in eo mihi videtur, quòd cùm Hebræi po-
puli regimen abdicans, & ad reddendam rationem omnes aduocans, *loquimini
de me coram Domino, & coram Chriſto eius*, eorum proteruiam & iracundiam 1 Reg. 12. 3.
pateretur, adhuc tamen pro eius ſalute preces ardentiſſimas Deo irato præ-
ſtaret.

Si quis admiratione captus, quòd immiſſæ peſtis violentiam tàm celeri lege
Deus refrænaſſet, Vrbique Hieroſolymitanæ illachrymanti ſolatium ſalutis præ-
ſtitiſſet rationem à me ſciſcitaretur, vi cuius emollitus Deus Vrbi pepercerit.
Vidit Dominus, & miſertus eſt ſuper magnitudine mali, & imperauit Angelo qui percu- Paralip. 21. 15.
tiebat, ſufficit &c. In promptu ea mihi eſſet, qua vel Dauid, vel vt fidem Diuus

D. Hieron. ibi.

Hieronymus facit, Sadoch ſupremus Pontifex ſacris veſtibus inſignitus veniam irarum cæleſtium, finemque peſti propoſuit. *Aiunt Sadoch ſacerdotem, imitatum Aaron, & illius preces, & deuotionem Dominum vidiſſe, & miſertum fuiſſe.* A

Si ergò Pontificio vt ſatis muneri ſacerent ſynagogæ Sacerdotes tam feruidè fundendis Deo precibus ſtudebant, quantò validiùs pro ijs præſtandum idem ab Epiſcopo erit, quorum vt bono Chriſtus proſpiceret, ſuum ipſum pretioſiſſimum ſanguinem è venis eriuare non dubitauit?

Conc. Tri ſeſſ. 23. c. 1. de reform.

Diuina extinguere fulmina, Deique vltricem manum ab immittendis in ſubditos nobis populos ſupplicijs auertere noſtrum eſt. Fidem his faciat ſacroſancta Synodus Tridentina. *Cum præcepto diuino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique Dei prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium exemplo paſcere &c.* Hoc certè nobis Deus ipſe præcepit, cùm Ioelis ore nobis illud in ſingulos annos enunciat. *Inter veſtibulum & altare plorabunt Sacerdotes miniſtri Domini, & dicent, parce Domine, parce populo tuo, &c.* B

Joel 2. 17.

Rom. 1. 9. Epheſ. 1. 16. 1 Pliph. 1. 4 1. Theſſ. 1. 2. 2 Tim. 1. 3. Philem. 4.

Tam abſolutè præceptum hoc Apoſtolus expleuit, vt eius Epiſtolas euoluenti cor ferè colliqueſcat: ſiue enim ad Romanos, vel ad Philippenſes, vel ad Theſſalonicenſes, vel ad Titum, ad Philemonem ſcribat, fidem omnibus facit, ſe ſuis in precibus Deo eos commendatos habere; preſſere Pauli veſtigia quàmplures viri ſanctiſſimi, quorum ſeries recenſenda mihi facilè hic eſſet, ni alió auocarer: vnus præ omnibus ſit Diuus Carolus Borromeus; ſerociente per Mediolanenſem Vrbem ſæuiſſimâ lue, nudis hic pedibus & fune ad collum præcinctus ſuſpirijs æſtuans, lachrymis affluens ſe pro populi ſalute litauit hoſtiam Deo, cuius furorem ſanctâ quâdam violentiâ fęliciter exarmauit, Diuum Gregorium imitatus, qui pari lachrymarum precumque conatu graſſantis peſtilentiæ morbo Romanam Vrbem vindicauit.

§ II. C

EO tamen validiùs & calidius pro peccati lue profligandâ nobis orandum eſt, quò corpore pretioſior & nobilior anima eſt. Porrò quis vnquam itâ ſegnis Antiſtes erit, vt vitij Tyrannide ſubactum populum ſuum agnoſcens, & in quæcumque ſcelera effrænem noſtræ fidei nomen & candorem impurare, non ingemiſcat, & enixas ad Deum preces effundens, Dei amorem ei non impetret, quo excitatus ad meliora conſilia capeſſenda conſurgat. *Vt miſerante Deo ad priſtinam erigantur ſoſpitatem, qui in opprobrio Religionis, triumphante inimico, iacebant diuturnâ vitiorum ſorde ſqualentes.*

D Gre. 34. moral. c. 7.

Iniurioſa nimis noſtra hæc deſidia eſſet, validiſſimo enim ſubſidio populos noſtros fraudaremus, & Eliam imitati cælum ipſum nos obſtrueremus, ne in eos diuinæ beneficentiæ ſalutaria dona deplueret; vt enim ſapientiſſimè Diuus Nazianzenus docuit, Epiſcopus eſt *Medius inter Deum & homines conſtitutus, pro his videlicet dimicans, illis autem peculiarem populum concilians.* D

D Gregor. Naz. or. 1.

Hinc meritiſſimè de nonnullis Epiſcopis Deus conqueritur, eoſque de omiſſo precum auxilio populis perutili obiurgans in eoſdem peracerbus iraſcitur, *Non aſcendiſtis ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, vt ſtaretis in prælio in Die Domini.*

Ezech. 13. 5

Quid nam ſocordiâ & ignauiâ veſtrâ pernicioſius? cùm enim vobis fas eſſet diuinam iracundiam extinguere, & adamantini clypei inſtar veſtras preces fulminibus meis obijcere ad ea retundenda & á gentium excidio auertenda, tantum bonum vos neglexiſtis, vobiſque tantùm veſtræque quieti vacantes, nullum ſpecimen amoris veſtri præſtitiſtis: ſed audiamus Diuum Bernardum, nos de hac re arguentem. *Væ tibi Epiſcope, qui peccata populi comedis, ac ſi propria tibi minus ſufficere viderentur: dic mihi, quantum deſudas, vt gemitibus, orationibus, pænitentia, & prædicatione diluas peccata illorum, quorum bona comedis? Venies, miſer,*

D. Ber. ep.

ante

A *antè tribunal Chriſti, & audietur grauis querela populorum; accuſatio dura eorum, quorum vixere ſtipendiis, nec diluere peccata.*

De pudicitia & honeſtate, quâ ſacri Præſules lucere debent, ratione quadam vtitur, quâ clarius id quod agimus elucefcit. Si Apoſtolus ſæculares viros monet, vt ad ſacrarum precum ſtudium excitandum vel excolendum à connubij voluptate animum auertant, qui facilè ex illa quamuis licitâ contepeſcit & eneruatur, *Quid de Epiſcopo ſentiendum eſt; qui quotidie pro ſuis, populique peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas?* D. Hier. in T c. 1. 1. Cor. 17.

Sacroſanctam hoſtiam quotidie Deo Maximo litare, licet Epiſcopis præcipere nullus poſſit, res tamen adeò grauis & efficax videtur, vt nullâ aliâ viâ facilius diuina munera valeat impetrare, cùm dilectiſſimus Filius Patri amantiſſimo victimæ incruentæ loco offeratur. Quin commendandum ſatis eſſet, quòd ſaltem quotieſcumque ſolemnioribus diebus Pontificiam maieſtatem præferens rem diuinam peragit, maximam ſacrificij vim in ſui gregis ſpiritale bonum adſcribat. Mamienſem Antiſtitem Diuum Caſſium hac in re imitemur, qui moribus integerrimis & pijſſimis præſtans, tanto ſe dignum munere effingebat. In eius vit.

B

Ingenioſiſſima ea eſt noſtri nominis Ethimologia, quam Diuus Bernardus ad noſtræ dignitatis explicandam excellentiam affert, ait enim quod *Pontifex idem ſonat ac Pontem vtique ſe ipſum faciens inter Deum & proximum; offert Deo bonus mediator preces, & vota populorum, reportans illis à Deo benedictionem, & gratiam: ſupplicat maieſtati pro exceſſibus delinquentium; vindicat in peccantes iniuriam Dei.* D Bern ep. 42.

Tam ſtudioſè pio huic operi Diuus Anno Colonienſis Epiſcopus vacauit, vt ad extremum vitæ perductus inter ipſa mortis certamina, Deo, Deiparæ Apoſtolorum Principi, alijſque Cælitibus populum ſuum commendauerit. Sur. in vita Annon. l. 3. cap. 13. 4. Sept.

Illud hic ego nuſquam omiſerim nobis ſerio expendendum; quòd ſcilicet, cùm populorum oratores & interpretes apud Deum nos appellemur & ſimus, impenſè ſtudendum nobis eſt, vt conſcientiæ candore, morumque integritate ſimus Deo pergrati & facilius à Deo ea impetremus, quæ benefica populis & ſalutaria cenſemus; nec enim perrarò accidit vt, eò quòd Principi, apud quem moratur, ingratus orator ſit, pernicioſus publicis rebus amoueatur, eaque non obtineat facilè alteri obtinenda. Vt igitur Deo grati videamur, quo morum candore, quanam virtutum excellentiâ inſtituenda nobis vita eſt? quis noſtrum infimum eius ſanctitatis gradum premit, ad cuius culmen Magnus Gregorius tantâ virium contentione peruenit? adhuc tamen ille, cùm oraturus pro populo eſſet, inuſitato quodam horrore percullus toto corpore intremiſcebat; Gregorio ipſi ſic teſtanti fidem habeas, ſic ad quatuor Chriſtiani orbis Patriarchas, cum primò Vaticanæ Sedi daretur ſcribenti. *Nam quid Antiſtes ad Dominum, niſi pro delictis populi interceſſor eligitur? quâ igitur fiducia ad Deum pro peccatis alienis interceſſor venio, apud quem de proprijs ſecurus non ſum, &c. Imò formido illud, quia cum is, qui diſplicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, & valdè pertimeſco, ne commiſſa mihi plebs fidelium, reatus mei additamento depereat, cuius nunc vtique delicta Dominus æquanimiter tolerabat.* O ſanctitate æquè ac humilitate præſtantiſſimum Pontificem! Quæ de ſe ipſo tanto humilitatis ardore ſcribit, mihi ſanè tribuenda eſſe quis neſciat? ipſe, ipſe ſum, qui tot reatibus grauis populo meo vtilis eſſe non valeo, Diuinæque vltionis flammas potius excito quàm extinguam? Quamuis autem ſacris ego prouentibus non abundem & prauo penſionum onere fatiger, adhuc tamen maximè vereor, ne ego illis vapulem, quibus olim ſancto quodam ardore Diuus Bernardus Epiſcoporum animos & aures flagellauit. *Statuit vos populos mediatores inter ſe & Deum, vt vobis loquatur Deus, & vos ad illum: ideò dant vobis eleemoſynas, & primitias ſuas, vt veſtris precibus, & meritis propitietur eis Deus, & introducantur ad illum: ſed eum, quem vobis redditis offenſum, qualiter alijs reddetis placatum? non eſt munda coram Deo oratio veſtra.* D. Gre l. 1. ep 24. D. Ber. ſer. 2. ad Patr.

C D

Ad hanc rem Diuus Auguſtinus & Diuus Gregorius ad Mauritium Patritium ſcribens validè obteſtantur, quòd ſicuti populum ſibi commiſſum precibus habitis commendare tenentur, ſic etiam mutuo auxilio commendare eos & ipſe D Aug ſer. 39. in nouiſ. D Greg. l. 6 ep. 7.

velit,

velit, vt ſuo ſatis muneri facientes ſibi pariter, & populis ſint ſalutares. Hoc A
etiam ſtylo meum populum, & ipſe alloquor, humiliterque eos etiam deprecor,
qui hæc à me ſcripta fortè verſauerint.

Deſidem, & ignauum Antiſtitem verum non eſſe. Cap. LXVII.

ADMIRANDA ea omnibus ſunt, quibus Diuinarum rerum ſcriptor ſuas
paginas exarauit. Non rarò ea ipſe iucundiſſimè contemplabar, quæ Pa-
radiſi amœniſſimam ſedem eleganti ſcriptione colorans habet; delicias ibi af-
fluenter exuberantes enumerat, voluptatem ibi immorantem, & ipſius cæli B
quandam imaginem præferentem: quid tamen? in tam varia ingentique rerum
molitione non Architectum Deum repræſentat; ſed potius vt olitorem, & viri-
Gen. 2.8. darium flores, & arbores excolentem. *Plantauerat autem Dominus Deus Paradi-
ſum voluptatis à principio*: eas exinde Adæ committit, vt ſedulò in illis cuſtodi-
d.c.2.15. endis ſuum opus, ſuaſque vires exerceat. *Tulit ergò Dominus Deus hominem, &
poſuit eum in Paradiſo voluptatis, vt operaretur & cuſtodiret illum*. Quià tamen
hoc plantandi opus alienum ſatis à Deo eſt, illud hic ego contemplor, Chri-
ſtianæ ſcilicet Religionis florentiſſimum Paradiſum hoc ſtylo deſcribi, quem
ſuâ olim volunrate conditum, ſuoque poſteà ſanguine irrigatum vnicuique Epi-
ſcopo commiſit Deus, *vt operaretur, & cuſtodiret illum*. Quid porrò hoc opere
illuſtrius, hoc labore ſpecioſius tribui nobis à Deo poterat? illæ namque arbo-
res excolendæ, & cuſtodiendæ nobis ſunt, quæ poſteà in Cælum transferendæ,
Dei gloriam amplificabunt, Deoque ipſi æternâ ſocietate adhærebunt. Quàm C
immanis igitur reatus eſſet, & quanto nos flagitio implicaremus, ſi deſides, &
ignaui ab earum cultu abſcederemus, noſtroque otio vacaores tàm Deo carum
pretioſumque negotium omitteremus! quòd ſi quieſcente Adamo, ſerpens in
viridarium irrepſit, fœminamque ſermone fraudolento decepit, quàm pernicio-
ſa etiam eſſet Epiſcoporum quies, quàm improba, & venenata eorum
deſidia!

Ad Dracontium Epiſcopum vir ſemper admirandus Athanaſius ſcribens, ei
ſignificauit, quòd ex Epiſcopatus miniſterio non ſibi tantùm quietè, ſed alijs
D. Ath. ep. ad Dracôt. etiam laborioſè viuere teneretur: *Id ſcire oportet, & nequaquam ambigere te
priuſquam ordinabaris tibi vixiſſe, ordinatum autem illis viuere quibus ordinatus es.*
Quietem exuerunt Antiſtites, otiari non debent, in Chriſti viridario excolen-
do, in componendâ ſepe, in noxijs belluis enecandis, in prauis germinibus era-
dicandis, vires impendere, abſumere vigilias debent.

Hinc Diuus Paulus non olitorem tantùm, & Viridarij Præfectum dixit Epiſ- D
copum, ſed vt militem & ductorem eum obarmauit. Agnoſce hæc in ijs quæ
ad Epheſinum Hierarcham Timotheum ſcribens ait. *Hoc præceptum commendo*
1. Tim 1.18 *tibi Timothee, ſecundum præcedentes in te prophetias, vt milites in illis bonam mili-
tiam*. Expendit hæc Eſtius aptiſſimâ hic militari metaphorâ Apoſtolum vti,
quippè qui militia quædam aſſidua ſit humana vita, *Verùm etiam ad commoſtran-*
Eſtius in d. loc. *dum quale ſit opus Epiſcopale: nam ſicut in militià, ſic & in Epiſcopatu perpetua eſt
aduerſus hoſtes pugna, vigiliæ, labores, pericula &c.*

Mulierculæ mens fuit tàm excelſam dignitatem attingere, vt quieſcas, vt ſe-
Matth. 20. 21. deas: *Dic vt ſedeant hi duo filij mei*; non ad otium vocatur Epiſcopus, ſed ad la-
borem; habet in quo deſudet Antiſtes, non in quo ferietur: audi Apoſtoli ſen-
1 Tim. 3. 1. tentiam cælitùs elapſam, *ſi quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*; non
igitur ad delicias, non ad quietem, ad laborem, ad opus vocamur.
Hinc facilè habetur, alienam adeò ab hoc miniſterio ſocordiam, & ignauiam
eſſe, vt planè Epiſcopi nomen non mereatur, nec munus exerceat, qui hoc in

opere

opere torpeſcat, & dormitet; non mihi hoc tribuas velim, ſed Diuo Damiano
A hæc pronuncianti. *Qui ad Epiſcopatum anhelat ſine bono opere, inane vult nomen* D.Pet.Da.
induere ſine rei ipſius veritate. l.2 ep.2.

Mirandum in modum hæc veritas elucet ex his, quæ in Sacro Iudicum Co-
dice continentur; audi. *In diebus illis non erat Rex in Iſrael: ſed vnuſquiſque* Iud.21.24.
quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat. Nullus ità rudis, & Sacrarum littera-
rum imperitus eſt, qui neſciat, tunc temporis Hebræi populi habenas à ſu-
premo Sacerdote Heli Sanſonis ſucceſſore temperatas. Quorſum ergò ſacra
affirmat Hiſtoria, nullum eo tempore Hebræo populo præfuiſſe, ſibique ſingulos
pro ſuo arbitrio paruiſſe; negligentia hic, & ſocordia Heli damnatur, quâ tam
ignauè, tam lentè, tam eneruiter imperabat vt planè nullus imperare videretur,
Principis tantùm nomen vſurpans Princeps re verâ non erat, ſed Principis ſimu-
lachrum, & depicta quædam imperatoris imago.

Rex meritò non adfuiſſe ſcribitur, ait Rupertus. *Idem namque eſt, ac ſi dicat,* Ruper. l.4. de victor.
B *qui in diebus illis iudicabat Iſrael; & ſi ſecundùm nomen, perſonamque aliquis erat;* verbi c.10.
ſecundum rem, meritumque nullus erat. Hic illud animo occurrit, quod Iſaiæ ore
Sobnæ ſupremo tunc, ſi fides danda Rabbinis fuerit, Pontifici Deus indicauit.
Vade ad Sobnam præpoſitum Templi, & dices ad eum. Quid tu hic? aut quaſi quis Iſa. 22.12.
hic: vt enim ibi Lyranus expendit, tanta eius erat in ſuo munere exercendo de-
ſidia, tantaque ſocordia, vt non verus Præſul, ſed quædam Præſulis larua, &
vmbratilis ſpecies videretur, hinc ea, quæ conſequuntur, *quia excidiſti tibi hic*
ſepulchrum, quæ verba Diuus Hieronymus de Pontificis illius domo explicat,
quæ ideò ſepulchrum vocatur, quià non viuens Præſul ſed cadauer ad alienam
curam ineptum videretur. Ex his porrò erat Sardienſis Antiſtes, cuius mores
cùm longè à muneris ſanctitate diſtarent, ea Ioannis ab ore, Deo iubente,
audiuit. *Hæc dicit qui habet Septem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas. Scio opera tua,* Apoc. 3. 1.
quia nomen habes, quod viuas, & mortuus es. Viden quàm à Dei cogitationibus
hominum cogitationes abſcedant, & quàm facilè laudatorem Deum ſortiantur,
C quæ ſuffragio humano damnantur! maximo omnibus ille pretio habebatur An-
tiſtes, nomenque ipſius ſummis laudibus elatum per omnium ora peruolabat;
eius ignauia prudentiæ vertebatur, populique amorem ipſi conciliabat; hic enim
veritati exuriens commentitijs tantùm adhæret, vitiaque virtutes vocans, ea
probat quæ reprobanda eſſent, & reprobat quæ amplectenda. Ad Dei tamen
aſpectum veritatis pondere cuncta metientis eius ignauiæ titulo reus maximi
criminis ſtatuebatur, & ad Epiſcopalis miniſterij dignitatem prorſus ineptus.
Sanè ſi ſopor mortis germanus eſt, an non mortuus dicendus eſſet, qui in ſua pro-
uincia exercenda tam ingenti ſopore correptus, nec ſibi, nec alijs viuere vide-
batur, quòd ſi Plinius ait, *vita mortalium vigilia*, quis neget, vt aſſeramus quòd Plato l.7.
vita Paſtorum, vita Epiſcoporum vigilia. Quò magis igitur mortalium oculis de legib.
Sardienſis ille Præſul viuebat, eò cadaueris inſtar Cælo erat; de eo certè illud rectè Plin: ad Veſp.
pronunciaſſes, quod olim Sophocles de quodam helluone, *non arbitror hunc* Sophocles.
D *viuere, ſed cadauer iudico.*

Orbis vniuerſi moli fulciendæ impar omninò erat Claudius Cæſar, iiſque virtuti-
bus deſtitutus, quibus tanta dignitas erat exornanda: in orbis regimine tempe-
rando cadaueris loco erat inani onere ſoliùm implentis. Hinc Seneca, eò moriente
ait: *Deſijt videri viuere*: ni Sardienſis Antiſtes veternum excuſſiſſet, hoc ipſum Sen. in ludo
à Senecâ audiſſet. Claudij.

Vt ergò ad meliorem vitam reſipiſceret, laboremque illum indueret, quem
tanta dignitas exigebat, eum è ſomno excitans ait: *Eſto vigilans, & confirma*:
Sydus es Aſiæ, ergo ad alienam quietem euigiles: dormitent, altoque ſopore
ſtertant alij, vigilandum tibi eſt, & aperto ſemper lumine ſunt ſibi populi cuſto-
diendi: viden quàm inconniuenti ſemper oculo ſydera euigilent; *Concentum Cæli* Iob. 38.37.
quis dormire faciet? nec euigilant tantùm, ſed res omnes ſeruant fouent implent
confirmant. Si igitur vel ſopore correptus ignauiæ non euigiles, nec alios præ
animi imbecillitate confirmes, Epiſcopi nomen exue; nec enim Epiſcopus es,
ſed Epiſcopi tantúm perſonam induiſti.

§. I.

§. I. A

QVI ſanè viuus ille dicendus, qui vitam non præfert in operê? qui Paſtor vocandus, quem mores à grege non ſecernunt, qui dum arcendi lupi ſunt, tibiam mollis pulſat, & fiſtulis ludit; cum præcipites oues vel vorantur à flumine, vel montium præruptis obruuntur? An ille Paſtor appellandus, qui vni ſibi intentus rebuſque ſuis omnes ingenij vires impendens, gregis cuſtodiam iniurioſus omittit, & præſentibus adhæreſcens, futuræ fęlicitatis immemor, nec ſibi, nec alijs eius poſſeſſionem obiectat? Quàm meritò huiuſmodi viros Diuus Hieronymus ſui ſermonis aſperitate flagellat. *Omnes ſumus in minimis cauti, in*
D. Hier. de ho. perfect. *maximis negligentes: hoc ità ſit, quia vbi vera vita ſit ignoramus.*

Ipſi met Democrito tot tenebris inuoluto hoc ipſum innotuit; ſi quidem illud eſſe diſcrimen ait, Maximo Tyrio narrante, inter diligentes viros & deſides, B quod inter probos & improbos intercedit: vni cælo probi adhærent, vnum improbi
Maxim. Tir ſer. 31. Cælum deſpicantur. *Laboribus quippè incumbentis ſua induſtria ſperat pręmium ampliſſimum; ignauus autem deſperans, nullam habet bonorum futurorum ſpem, qua fulciatur.*

Mortuam eam viduam ſapientiſſimè pronunciauit Apoſtolus, quæ viduo quidem amictu obuelata amatorijs illecebris ſtudens, dum vultum cælat, aliorum
1. Tim. 5. 6. oculis auidius affectat inſpectari, *Vidua, quæ in delicijs eſt, mortua eſt*; quid de Epiſcopo illo dixeris, qui ſacerdotij ſui excellentiam oblitus, vitam quidem hominis degit, non Epiſcopi.

Mortuis etiam eos Romanus Orator adſcripſit, qui deſidem, & planè otioſam
Cic. l. 2 de nat. Deorū. vitam traducunt: *Mihi quidem illi eſſe non videntur, qui nihil agunt.* Hac eadem in ſententia de ijs Seneca fuit, qui ſuæ quietis ſtudioſi, ſuâ in domo tanquam in ſepulchro mortui latitant, nullo ſe commendabili opere exercentes.
Sen. ep. 60. *Qui latitant & torpent, ſic in domo ſunt ſua, quaſi in conditorio, horum licet in lumine nomen marmori inſcribas, mortem ſuam anteuerterunt*: an non ex mortuis enumerandi erunt ij Præſules, qui otij amore irretiti pernicioſiſſimi populis ſunt. C

Quin Tiatyræ (Myſiæ Vrbs, & Macedonum Colonia), Antiſtes, licet quamplurium virtutum ſplendore conſpicuus omnibus eſſet, quia tamen in quadam Nicolaitarum Secta prænobili fœmina tolerandâ dormitabat, ipſâmet Diuini
Apoc. 2. 10. Spiritus voce inſigniter vapulauit. *Sed habeo aduerſus te pauca, quia permittis mulierem Iezabel &c.*

Taurinenſem Antiſtitem Cunibertum verbis hiſce coarguit Diuus Petrus Damianus; quamuis enim prælibatâ morum caſtimoniâ efflореſceret, in Cleri ta-
D. Pet. Da. l. 4. ep. 3. men refrœnanda licentia dormitans è tanti doctoris ore hæc audijt. *Quid eſt Pater, quòd tibi ſoli vigilas, & his, pro quibus priorem exigendus eſſe rationem, tàm inerti ſecuritate dormitas? Quamuis temet ipſum præbeas vernantis pudicitiæ candore conſpicuum, permittis tamen, vt in Clero tuo tanquam cruenta illa Iezabel obtineat luxuria principatum; de qua nimirum Angelo Tyatiræ Eccleſiæ dicitur, habeo aduerſum te, quòd permittis mulierem Iezxabel &c.* D

Qui ergò ſe populorum Principis inani nomenclaturâ vendiret, qui eorum commodo non euigilat? Scœnici potius Epiſcopi inſtar nomen tantùm & veſtes Epiſcopi repræſentat. Quam ad rem, quæ Regi Achab Elias reſpondit accom-
Reg. 18. modatiſſima mihi videntur. *Non turbaui Iſrael, ſed tu, & domus patris tui*: ita ne Regię maieſtatis Diuinam maieſtatem repræſentantis negligens & contemptor Elias, vt populos in Regem ſuomet exemplo vitiare videatur? non ſic arguen-
D. Chriſoſ. hom. 3. ad pop. Antio. dus Elias, ait Diuus Chryſoſtomus. *Etenim tanquam in ſcena & non in veritate ſibi Regem cernere videbatur.* Rex quidem Achab non erat, ſed regiam dignitatem comico ſocco, vel potius tragico cothurno in Regiæ tabulato præferebat. Nil Regis, nil habet Epiſcopi qui ſubditorum vtilitati non deſudat.

Quàm bellè appoſitèque Philoſopho illi reſpondit Herodes, quæ, ac ſi veſtis & bar-

& barba ſatis eum indicarent, iratus in Herodem fuerat de ſuo nomine & diſci-
A plina eum percontantem. *Video barbam, video etiam pallium philoſophicum, Philoſophum autem omninò non video; pallium enim, & barba ſublonga philoſophum non efficiunt; ſed vita & mores.* Thiara, pallium, infulæ, lituus Epiſcopum quidem oſtendunt, non faciunt. Vrbes & pagos Chriſtus Dominus inuiſens ad populos Math. 9. 36
inſtruendos; *Miſertus eſt eis; quia erant vexati, & iacentes ſicut oues non habentes paſtorem.* Quàm plurimi quidem ſacerdotes, & diuinæ legis adminiſtri ad eos informandos aptiſſimi aderant, nullus tamen dicitur adfuiſſe. *Quia doctores eorum non fungebantur paſtoris officio, ouium curà neglectà.* Sic Caietanus. Caiet. in d. locum.

Epiſcopi nomen iam ſatis hoc ni fallor opere docuimus è Græco idiomate idem ſonare ac *ſuperintendens, & ſpeculator*: quale ergo conſortium inire ſimul poſſunt ſomnus, & vigilia otium, & labor, Epiſcopus, & non Epiſcopus? accommodatè Bernardus. *Enim proſpectus iſte procinctum parit, non otium, nec locus eſt otio, vbi ſedula viget ſollicitudo omnium Eccleſiarum.* D. Aug. l. 19 de ciuit. 19. D. Ber l. 1. de conſid. c. 6.

B Hinc Arſacium magni Chryſoſtomi in Conſtantinopolitanâ Sede ſucceſſorem non Epiſcopum, ſed inutilem ſtipitem præſua ignauia Nicephorus appellauit, ac ſi ramus inutilis fuerit, qui Principatum ſupra cæteras arbores vindicauit; aptiſſimè etiam inertem Epiſcopum Idolum Zaccharias vocauit: *O Paſtor, & idolum derelinquens gregem.* Similem ſimulachro illi dixeris, quod Dauidem repræſentans Micol effinxit; non Paſtor, ſed Paſtoris Idolum eſt; atque vtinam in eo, vt in Idolis non lateat Dœmon ad populos decipiendos. Sapienter Auguſtinus. *Quidam Patrum eleganter expreſſit dicens, ſciat ſe non eſſe Epiſcopum, qui præeſſe cupit, non prodeſſe.* Sacri huius Principatus in comparandâ ſubditorum ſalute in cuſtodiâ gregis habendâ verſatur; ſibi quiſque ea concinat, quæ Cæſar Iuſtinus in Circo pronunciauit. Iud. 9. 14. Ezech. 14. 9 1. Reg. 19. 13. D. Aug. q. 65. in fin.

Otia ſint plebis, nobis vigilantia ſolers.

Non ſuam ſed alienam ſedem occupat deſes Antiſtes; & ferè dixerim illis car-
C pendus videtur, quibus olim de Iuda ſermonem habens Diuus Petrus, deque ei ſucceſſore deligendo, mentem ſuam aperuit: *Oſtende quem elegeris ex his duobus vnum accipere locum miniſterij huius, & Apoſtolatus, de quo præuaricatus eſt Iudas, vt abiret in locum ſuum,* ac ſi non ſuum inter Apoſtolos locum ille impleuiſſet; do verba peracuta Caietani: *In locum ſuum, quia hactenus occupauerat alienum Apoſtolatus, & miniſterij locum.* Quàm longe ab Epiſcopi nomine, & munere quod gerebat, eius mores, eius opera diſcedebant! ex huiuſmodi ſocordiâ, & otio quàm facilè olim non pauci Antiſtites ex Antiſtitum albo delebantur, non quidem nomine at obſequio, & amore. Electum quis eum Epiſcopum aſſerat, quem ſuamet ignauia reprobabat? ſed accipe Origenem eum ne quidem electum affirmantem. *Multi ſunt vocati, pauci vero electi; eſt vocatus paſtor, ſed non electus qui præeſt gregi quidem, & lacte eius vtitur, & lana eius operitur; ſed infirmum non requirit, & claudum non colligit;* ad hæc verba, ſi benè librentur, quis non perhorreſcat? Act. 1. 25. Caiet ibi. Orig. 1 cap. Rom.

D Ingentes nunc temporis referendæ Deo ſunt grates à nobis, quòd Deo fauente ijs Epiſcopis Orthodoxa Religio exornetur, qui ſuum nomen, & munus abundè implentes, oculatiſſimi ſimul, & operoſiſſimi ſunt, eaque iam infęlicia Bernardi ſęcula penitus interierint, quibus Epiſcopi non tam ſcænica velut Idola efferebantur, ſed quod deterius eſt, Iudæ imitatores, Angeli ad ſpeciem, ad opus Dęmones videbantur; hinc pijſſimus ille Magiſter Epiſcopos quàm plures in Synodo coactos alloquens, eaque Chriſti verba perpendens. *Non ne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus Diabolus eſt,* ingenuè dicere non dubitauit, *fratres ſic facit Ieſus hodie; eligit ſibi multos Diabolos Epiſcopos.* Io. 70. D. Ber. ſer. ad paſt. in Synod. 3.

Quàm infœlicem vitam degant negligentes Epiſcopi. Cap. LXVIII. A

GEMINA quâdam facie inſpectandam mihi ſe dignitas Epiſcopalis præſtat; ex vnâ etenim mirum quantùm venuſta & elegans alienos allicit oculos, & intuentium amores accendit. Sacrorum cenſuum opulentia, populorum obſequium, imperandi facultas, Principum obſeruantia, aliaque id genus ſexcenta, tot lenocinia videntur, quibus ipſa humanum animum vellicat, & dulci quadam Dei voluptate perfundit; hoc autem potiſſimum ijs accommodatur, qui eâ tantùm vtj volunt ad ſuam pompam amplificandam, ad ſuas familiares res augendas, ad moleſtias euitandas, ſuæque tantùm quieti, & inertiæ indulgendum. ex aliâ verò parte aſpera, triſtis, rugoſa, ſqualida Epiſcopatus facies eſt, ex B innumeris quibus ſcatet laboribus, & ingentibus, quibus obiectatur periculis: à Diuo Gregorio hæc habes, qui ad Diuum Valerium, quem Epiſcopum inaugurauerat ſcribens, hæc affert, nihil eſſe in hac vitâ, & maximè in hoc tempore facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Epiſcopi officio, ſi perfunctoriè, & adulatoriè res agatur; ſed nihil apud Deum miſerius, & triſtius, & damnabilius: *Nihil eſſe in hac vitâ, & maximè hoc tempore difficilius, laborioſius, & periculoſius Epiſcopi officio: ſed apud Deum nihil beatius, ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator iubet.*

D Aug. ep. 148.

Ex his, quæ in ſuperiori capite attulimus, ſatis, ni fallor, patet, deſidem Epiſcopum á vero Epiſcopo longe diſcedere, & è ſuâ deſidiâ quis eum fore miſerrimum inficietur? Quacumque aliâ in re, negligentia vitioſa dicenda eſt, in hoc ſacro miniſterio ſacrilega prorſus eſt; excuſari hæc aliquatenus poſſet, & ſtupido potius animi vitio verti, niſi è palmari detrimento, quod ex ea deriuatur in populos, & ex onere, quo ſponte ſe ad eum obſtrinxit, plane inexcuſabilis foret; eademmet dignitas, quam ad eius excellentiam, & ad eius victorias de ſtygijs hoſtibus reportandas Diuina eis beneuolentia impertiuit, in ignominiam, & dedecus monſtruoſâ conuerſione migrabit. Ioannem Epiſcopum optimè de hoc erudiuit Diuus Gregorius his verbis: *Sacerdotij prærogatiuam, ſi rectà conſideratione penſemus, ſollicitis & benè gerentibus in honorem, negligentibus autem profectò erit in onus: ſicut igitur laborantes, & circà animarum ſalutem ſollicitos, hoc nomen ante Deum æternam ducit ad gloriam: ità deſides, & torpentes vrget ad pœnam.* C

D. Gre. L. 4. ep. 59.

Ex his in magnos ſe queſtus effudit Hieremyas, eorum infœlicitatem illachrymatus, qui à Deo deſignati, vt peramœnum Eccleſiæ campum laboribus ſuis excolerent, & ad cæleſtia implenda horrea fæcundarent, otio inertiſſimo emolliti, è ſpinis, & vepribus, quibus in ſuæ negligentiæ pœnam egerminantibus erat vndique occupandus, miſerrimè erant cruciandi, & immortali cum dedecore obruendi; apoſtrophen igitur perelegantem inſtituens, Chriſtum è D. Hieronymi ſententiâ alloquens ait: *Seminaſtis triticum, & ſpinas meſſuerunt: hæreditatem acceperunt, & non eis proderit.* Audi iam Hieronymum ipſum. *Quid autem eis proderit Epiſcopi, vel Presbyteri nomen, cum magis grauentur dignitatibus ſuis, & potentes potenter tormenta patientur?* Quæ autem calamitas maior dari queat eâ, quæ honores in ignominiam vertit, coronas in compedes, infulas in catenas? meritò igitur huiuſmodi Præſules à D. Nazianzeno vocantur: *Pietate miſeri, dignitatis ſplendore infœlices.* D

Hyere. 12. 13. & ibi D. Hieron.

D. Gregor. Naz. apol. 1

Eò tamen maior calamitas hæc eſt, quò calamitoſiſſimi illi fiunt ij populi, quibus ad æternam eis donandam fœlicitatem præficiuntur; ex eius etenim negligentiâ, maiori ſe licentiâ explicant vitia, ex eius ſilentio loquaciſſimâ impudentiâ Dæmon perſonat, ex eius ſomno ad ſcelera omnia expergefactæ gentes aſſurgunt. Vix dormit Noe, vt ſtatim Cham filius ſceleſtus euadat: vix ea dormit, quæ Isboſeth cuſtodiebat, vt illicò ſicarijs irrumpentibus cruentâ morte

Gen. 9. 21.

2. Reg. 45.

A morte conficiatur; vix Saulis excubiæ dormiunt, vt Dauidi locus detur eum, ſi voluerit, occidendi; vix in nauicula dormit Ieſus, vt fluctuans protinus mare naufragium Apoſtolis minitetur; dormientibus demum agricolis. *Inimicus homo ſuperſeminauit zizania in medio tritici*; Viden, quàm pernicioſus in cunctis ſomnus ſit? Quandò, Noè inſtar, dormiens deridetur Antiſtes, quàm facilè exterorum potentia inuaditur, & vitiorum tempeſtate quatitur nauis, quam per tranquilla pietatis ad æternitatis portum adducendam aſſumpſit! accommodatiſſime de eo dixeris velim, quod Seruatori Apoſtoli dixerunt, interprete Diuo Baſilio Seleucienſi. *Oſtende te vigilantem, & pelagus, te reuerebitur*: Hinc ſapienter Clemens Alexandrinus ait, perquam optimè fieri, ſi Principes, & Præſules, *de ſomni gymnaſio erudirentur*. Præſule dormiente, opportunum tempus Dœmon agnoſcit, quo Apoſtolicæ fidei effuſum ſemen pernicioſo lolio obruat, & virtutum ſegete eradicatâ, corruptelas omnes, omneſque errores adducat. Nos ſanè infœlices, quorum ſocordiâ fit, vt triumphum de nobis agat Dœmon

1\. Reg. 45. 1. Reg. 26. Matth. 8. 24. Matth. 13. 25. D Baſil. Seleuc or. 21. Clem. Alex. l. Pedag.

B qui è victorijs à nobis relatis inimicus homo illuſtri cognomento appellatur? *Inimicus homo hoc fecit, ideſt Diabolus, qui dicitur homo ab homine deuicto ſicut Scipiò Africanus ab Africa deuictâ*, ſic Hugo Cardinalis. Quàm meriò igitur D. Chryſoſtomus conqueritur, plurimos ætate ſuâ viros infulatos fuiſſe, qui turpi hac deſidiæ, ignauiæque notâ nigreſcerent: *Quà ex re tanta facultas Diabolo data eſt, vt iam illis in medio prolatis, multò minus laboret*.

Hug Card in Matt. 13. 25. D. Chriſoſ. hom. 48. in Matth.

Da mihi Præſulem ſuo operi, ſuoque Sacerdotio vigilantem! quantis ille præconijs vndique cumulatur, quo obſequio populorum redimitur! vt verò ſe ignauiæ dederit otioque torpuerit, abiectus illicò omnibus vileſcit, ſuumque nomen obſcurat. Do Beati Iuſtiniani verba. *Hinc efficiuntur contemptibiles, & inglorij, qui ſummâ veneratione debuerant à plebe honorari tanquam Diſcipuli Chriſti, Duces populi, mundi interceſſores, præcones veritatis*.

B. Laur. Iuſtin. de Regim Præl. c. 13.

C

§. I.

Hinc autem fit, vt huiuſmodi Præſulum ignauiam tantoperè auerſetur Deus, vt non tantùm, Diuo Mattheo teſtante, ſuam ab illis beneuolentiam auertat, ſed cuilibet alteri è populo eos poſthabeat; è Diuo Gregorio hoc habes: hic enim ſupplicium illud expendens, quo Heli ſupremus Pontifex mulctandus à Deo erat in ſuæ deſidiæ pœnam, quâ ſuorum filiorum licentiam diſſimulabat, ait, Samueli fuiſſe hoc à Deo patefactum, & cuicumque potius alteri patefaciendum, quàm ipſi Heli ex ingenti odio, quo eius negligentiam proſequebatur. *Deus, & diſcipulo, & Prophetæ alteri, & cunctis penitus eius clades reuelare, & loqui, quàm illi maluit: adeò illum auerſabatur, atque oderat*.

Matth. 25. 28. 1 Reg. 3. 20 D Chriſoſ. l. 3. aduer. vitup. vit. monaſ.

Dum igitur, vt tranquillè ſuam vitam degant, ſuoque otio vacent inertes Antiſtites, ea omittunt, quæ ad populi ſibi ſubiecti vtilitatem referuntur, eiuſque

D ſalutem ſibi à Deo commendatam ſuæ quieti poſtponunt, moleſtias illas quas euitant, magis offendunt, Deique amorem à ſe auertentes, minas illas experiuntur, quibus Sobnam ſocordem, & ignauum Præſulem, eiuſque ignauiæ imitatores Deus ipſe percuſſit. *Corona coronabit te tribulatione, quaſi pilam mittet te in terram latam, & ſpatioſam: ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui*.

Iſai. 22. 18.

Quàm profectò hoc ipſum expertus eſt Ricchardus Cantuarienſis Antiſtes, & Diui Thomæ ſucceſſor: cùm enim de ſuâ inregimine adminiſtrando ſocordiâ Petrus Bleſſenſis cum validiſſima epiſtolâ, & Cardinalis etiam Legatus Albertus reprehendiſſet, ad meliorem frugem non reſipiſcens, octo dierum interuallo inopinato interitu eas Dei minas ipſe probauit, quibus eius vitiatos mores prius reprobauerat.

Pet Bleſſen. ep. 5; Baro. ann. 1184. to. 12.

In vrbibus alijs iniquos tantùm, & ſceleſtos viros mulctari Xenophon aſſerit, cùm apud Lacedemones è Licurgi legibus negligentes ipſos, & deſides vſitatum eſſet non leui pœnâ animaduertere: ſi namque illi priuatis viris iniurioſi

Xenof. de Rep. & ll. Laced.

ſunt, totam iſti Rempublicam perturbant. Hoc autm ex Epiſcopi ſocordiâ eriuari quis non videat? ſi namque ipſe dormitauerit, quàm longè plura portenta monſtraque ex eius ſomno enaſcentur, quàm olim ex Ixionis cum nube connubio effluxiſſe fabulæ commentantur; ſi namque eo cuncta ordine diſpoſuit Deus, vt iuxtà Salomonis dicendi formam, *Cælum ſurſum, terra deorſum*; è Præſulis negligentia pulcherrimus hic ordo commiſcetur, vitium virtuti præponitur, ſcelera inſoleſcunt, pietas obſoleſcit, & cunctis in tranſuerſum actis in Babylonis monſtra Hieroſolymæ decor abſcedit. *Negligentia Prælatorum totam deordinationem, & confuſionem induxit, quòd in eis eſt terra ſurſum, & cælum deorſum; pedes ſuper caput: facies retro, & interiora extrà effuſa ſunt: Deus ibi conculcatur, & terra deificatur: Diabolus honorificè recipitur, Deus verò contumelioſè repellitur &c.* A

D. Bern. in expoſ. reg. S. Bened. p. 3. c. 7.

Quàpropter Diuæ Brigittæ Virgo Deipara patefecit, quòd cum eâdem ſimul die obierint, negligens Antiſtes eiuſque Canonicus, qui non ſemel eius negligentiam caſtigauerat, ad diuinum Tribunal, vtroque addicto, diuini Iudicis ſententiâ præceptum fuit, vt non Thiara, ſed fece caput Epiſcopi redimeretur; non chirothecis ſacris, ſed pice manus illinirentur, non ſandalijs, at ſordido luto tegerentur pedes, & carbaſinæ Præſularis loco meretricio panno indutus omnium probris exceptus, & Dœmonum famulatu ſtipatus, in ſtigiam præceps abyſſum detruderetur: è contrà verò pius ille Canonicus auream, quæ ibi pro Epiſcopo aſſurgebat, ſedem, Dei imperio occupauit. Quàm benè his ea confirmantur, quibus Philadelphiæ Antiſtitem Ioannes exterruit. *Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam.* Diuinæ namque ſapientiæ mos eſt, alium ei ſubrogare, qui ſuarum mole culparum deſignatâ indignum corona ſe præſtet; ſic Iudæ locum Diuus Matthias impleuit, iuxtà Diui Matthæi verba, *Et Epiſcopatum eius accipiat alter.* Illius coronam, qui cruciantem glaciem perferre nolens quadraginta ſocios eodem gelu cruciatos dereliquit, carceris cuſtos acquiſiuit. Sapritio Antiocheno Presbytero Nicephorus, Sauli Dauid, Tertulliano Cyprianus, Origeni Cyrillus, Ruffino Hieronymus, Pelagio Auguſtinus ſubrogatus fuit. Sic Diuo Franciſco vehementer ingemiſcenti de quorundam fratrum à religioſa vita defectione Chriſtus Seruator ſpopondit. Ego illis cadentibus alios erigam, atque ſubſtituam: ac ſi vnus ad vomitum redeat: *ego in eius locum alterum excitabo, qui illius coronam accipiat; iſque ſi non dum natus fuerit, efficiam vt naſcatur.* B C

Reuelat. S. Brigit. l. 3. c. 4.

Apoc. 3. 11. Pſ. 108. 8.

D. Bonau. in vita S. Franciſci.

Quin Carolus ipſe Magnus vicariam ipſe manum hac in re præſtitit Deo; cum enim è Pontificiâ facultate ad Epiſcopales infulas quendam extuliſſet, qui tantæ dignitatis fulgore corruptus, opiparo familiares ſuos conuiuio excipiens, poſtquam ſe immaniter ingurgitaſſet, ſopori poſtea ſe dedit, negligentiſſimum hinc futurum eum Antiſtitem auſpicatus, Epiſcopalem ei honorem eripiens, alium eius loco ſuffecit, qui eius ſocordiam ſuâ ſollicitudine compenſaret.

Auentin. l. 2. Theat. hum. vitæ vol. 6. l. 8.

Illa etiam hic adimplentur, quibus Præſulum torporem Deus ipſe Ezechielis ore percuſſit: *Væ Paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos &c. quod infirmum fuit non conſolidaſtis, quod ægrotum non ſanaſtis, quod confractum eſt non alligaſtis, & quod obiectum eſt non reduxiſtis, & quod perierat non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia: & diſperſæ ſunt oues meæ, eò quòd non eſſet Paſtor, & factæ ſunt in deuoratione omnium beſtiarum agri.* Negligentes hæc Epiſcopi operantur; accipe iam diuina ſupplicia: *Et ecce ego ſuper paſtores requiram gregem meum, de manu eorum* (vel vt habetur de Chaldæo) *ſuper gubernatores mittam furorem meum, & ceſſare faciam eos, vt vltrà non paſcant gregem, &c.* Quibus verbis non tantùm Synagogæ ſacerdotes, ſed Eccleſiæ Præſules admoneri Diuus Hieronymus docet; quæ rurſus idem Vates alibi referens, ait, æterno quidem interitu viros improbos obruendos: *Sanguinem autem de manu ſpeculatoris requiram.* D

Ezech. 34. 2. & infra.

D. Hiero. in illum locum.

§. II.

A

§. II.

AN, non ad Sanctuarij ſiclum cuncta noſtra ſunt expendenda opera & noſtra ipſa negligentia examinanda ? an non ſocordiæ noſtræ vitio tribuetur eorum excidium, quos ab interitus æterni diſcrimine, noſtro labore, cuſtodiâ noſtrâ ſeruandos nobis tradidit Deus? Quod etimen porrò eſt, non corpora occidere, quod palmare flagitium eſſet, ſed animas ipſas pretioſo Chriſti ſanguine redemptas perimere? Heu, inquit Gregorius, *ſuper ea mala, quæ propria habemus, alienas merces addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem quotidie tepidi, & tacentes videmus.* Ezech. 33. 6 D. Gregor. hom. 11. in Ezech.

In nos igitur, ſi torpore iſto laborauerimus, ea ſupplicia deuoluentur, quibus eos inuoluit Hieremyas, qui in Chriſti mortem conſpirarunt: *Duplici contritione contere eos.* Benè eſt, ait Diuus Iuſtinianus, tùm proprijs è criminibus, tùm ex Ierem. 17. 18.
B alienis iniuriâ ſuâ permiſſis, Præſules damnabuntur, *Duplici contritione atteritur Paſtor, duplicisque iudicii efficitur reus; ſui videlicet, et ouium perditione*: præſertim earum quæ ex ipſius conuincuntur perijſſe incuriâ. D. Lau. Iuſt. de regim. Prælat. c. 5.

Agminatim populi noſtri nos in decretoriâ vniuerſi die ſtipabunt, & in noſtram negligentiam vitia ſua referentes, nobis ea tribuẽt, quibus ipſiſe per ſummam libidinem polluerunt. In nos voces ſuas ipſi vibrabunt, & tanquam in ſpiritales Patres ea intorquebunt, quibus corporeos Parentes filij illi damnabunt, qui ex eorum negligentiâ miſerrimè vitijs obducti perierunt. *Perdidit nos aliena perfidia, parentes ſenſimus homicidas.* De Curione quodam hæc Cæſarius ſignificans refert, quod Dœmonum agmine vix extinctus arreptus, & ad inferni barathri fores adductus obuios eos omnes habens, qui eius iniuria perierunt, lanceis & lapidibus vndique confoſſus, altum inde in puteum eorundem conatu preceps fuit actus. D. Cyrill. Alexan. de lapſi. Pra. florit. l. 1. c. 28. exemp. 7.

C Præceſſores ipſi noſtri noſtram ignauiam obiurgabunt, labores, conciones, exempla præferentes, quibus ipſi ad virtutum ſtudium, ad Dei gloriam, ad populorum vtilitatem, ad vitiorum fugam, ad Dœmonum victoriam totâ virium contentione laborarunt: ita ne verò? trophæa Milciadis Themiſtoclem excitabant, & acri quodam ſtimulo Alexandri animum Achillis opera præpungebant: cum tamen tot illuſtriſſimorum Heroum exempla excutere à nobis torporem non valeant? Hine illam in nos acuet Iudex æternus ſententiam, quam olim perculſit, qui nuptiali veſte deſtitutus cum alijs ſimul aſſidere conuiuis non dubitauit; qui enim fiat, vt qui Epiſcopali zelo non efferuet, & debitâ diligentiâ non euigilat, delicijs fruatur æternis, & ad cæleſtis conuiuij voluptatem prægustandam aduocetur, qui conuiuarum piſſima exempla auerſatus, in vitioſâ veſte ſordeſcit? audiendum hic Hieroſolymitanum Cyrillum exhibeo: *Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? quo colore? quo ſcientia? ignorabas quali amictu ingrediendum eſſet ad conuiuium? ſit ita ſanè; ſed cum iam intra-* Matth. 22. 12.
D *ueras, vidiſti ſplendida diſcumbentium veſtimenta, nonne te oportuit vel ex his, quæ videbas diſcere?* D. Cyrill. Hieroſ. in Præfat. Cath.

Sedes Apoſtolica nos increpabit, eò quòd debitam de nobis opinionem fraudauerimus, tantæque pondus dignitatis nobis commiſſum vacuum & inane reddiderimus. D. Amb. de ſacerd. c. 6.

Diuus nos Ambroſius arguet, eò quòd infatuatum Sal euaſerimus, noſtræque Religionis lucem denigrauerimus; quàm grauia ſunt illa quæ in nos intorquet! Ecce ad quæ mala voluitur deificus ordo: *Ecce ad quæ probra ſunt prolapſi Sacerdotes, qui audire meruerunt à iudice mundi, Vos eſtis ſal terræ.* D. Ber. ſer. 1. in conuerſ. S. Pauli.

Ambroſio Diuus Bernardus adhærebit, noſque redarguet tanquam non Dei adminiſtros at inimicos, non famulos at proditores; hinc ad Iudicem conuerſus inquit, *Miſera eorum conuerſatio, plebis tuæ miſerabilis ſubuerſio eſt, copioſiſſimæ ſiquidem pietatis inueniuntur in ſuſcipienda (imo accipienda magis) animarum curâ; ſed hæc apud eos cura minor, & de animarum ſalute nouiſſima cogitatio eſt. At vero Saluatori animarum grauior nulla eſſe poterat perſecutio.*

Ipſe-

Ipſemet licet illachrymandus Origines, noſtram ignauiam, quam calamo ſuo tanto pondere excuſſit agitauitq;, voce etiã caſtigabit, eaſque rurſus reperet A voces, quibus olim nos deſidiæ veterno laborantes, excitare contendit. *Tu qui* (Orig. hom. in Ioſue.) *Eccleſia præſides, corporis Chriſti es oculus; vide ergo, vt omnia circumſpicias, omnia circumluſtres, etiam ventura præuideas. Paſtor es, vides oniculas Domini, ignaras periculi, ferri ad præcipitia, & per prærupta pendere, nec occurris? non reuocas? non ſaltem voce cohibes, & correptionis clamore deterres? ſic memor es Dominici Sacramenti, vt cum ille derelictis nonaginta nouem in cæleſtibus, propter vnam ouiculam, quæ errauerat, in terras deſcenderit, & inuentam vectauerit humeris ſuis ad Cælum, nos in nullo prorſus in curandis ouiculis magiſtri paſtoris ſequamur exemplum.*

Quid plura? ipſimet Dœmoni odio & deriſioni erimus, eò quod non Chriſto, cuius ſacramento obſtringebamur, noſtros labores impenderimus, at Diabolo, cuius principatus & populus noſtræ inſtrumento deſidiæ maiorem ſe explicauit (Cantipr. de Apib l. 1. c. 22. exam. 8.) in molem: ex ijs hæc confirmantur, quæ Cantipratenſis Thomas Cameracenſis B Suffraganeus refert Pariſijs contigiſſe anno Chriſtianæ ſalutis 1248. Cùm plures Epiſcopos alloqui Presbyter quidam in conuentu deberet, & argumentum, quo concionem agendam ſtatueret, anxiè inquireret, precibus ſe commendans, Dœmonem ſpectandum habuit, qui cum ſic alloquens ait. Quid eſt, cur tam anxiè cruciaris de ijs, quibus coram Epiſcopis hiſce ſermo tibi inſtituendus eſt? Hoc tantùm illis enuncies velim: *Principes infernalium tenebrarum Principes Eccleſiæ ſalutant; læti omnes nos gratias eiſdem referimus, quia cum ipſis, eorum nobis afferuntur ſubditi, et per eorum negligentiam ad nos deuoluitur totus pariter ferè mundus.* Hæc inde Dei imperio à ſe ipſi patefacta pronuncians addidit, quòd vt à ſe dicendis omnimodam ij Præſules fidem haberent, in vultu notam nigerrimam illi inurebat, quam nullo conatu ante concionem habitam deleuiſſet, ſed facilè poſt eam luſtrali tantùm aquâ aſperſa abſterſiſſet. Dicta factis reſponderunt, maximuſque terror, tùm è vultus macula, tùm magis è verbis omnes irrepſit, C

§. III.

IN tot accuſatores & hoſtes quanam nos arte noſtram cauſam tuebimur, nec (D Gre. 24. moral. c. 30) tantùm noſtra, ſed aliena quoque flagitia diminuemus? *Penſet ergò vnuſquiſque, qui ad ſatisfaciendum diſtricto Iudici de ſua fortaſſe anima vix ſufficit, quia tempore reddendæ rationis, quot regendis ſubditis præeſt, tot, vt ità dicam, animas ſolus habet: quæ nimirum cogitatio, ſi aſſiduè mentem noſtram occuparet, omnem ſuperbiæ tumorem ſine dubio premeret.* Sic Gregorius: ſi vix ad noſtra crimina excuſanda vires ſufficiant, quìnam fiet, vt aliena etiam aſperrimè à nobis exacta deleamus?

Hinc ratio elucet, quâ, vt ſuperius ſcripſimus, quàm pauciſſimos ex Epiſco- D (Sup. p. 2. c. 31.) pis eſſe Chryſoſtomus doceat, qui æternâ beatitate fruantur. E piâ quâdam ſacri ſpiritus effuſione hæc fateor à Chryſoſtomo pronunciata; ſed te verâ ingens & maximum diſcrimen Epiſcopis omnibus imminere quis neget?

Hæc ea ſententia eſt, quâ duabus epiſtolis ad Auximatem & ad Eugubinum (D. Pet. Da. l. 4. ep. 5. & 8.) Antiſtitem ſcriptis, eos Diuus Damianus exterruit, vt ſæcularibus rebus, quibus ſtudebant, poſtpoſitis ſoli Deo ſolique commiſſi gregis ſaluti vacarent.

Eâ etiam in ſententia eſt Diuus Hieronymus, quâ docet ab Epiſcopis vel in- (D. Pet. Da. l. 1. ep. 9) natâ vel voluntariâ negligentiâ torpentibus rationem etiam inquirendã, quâ ſe tam pernicioſo vitio laborare agnoſcentes Epiſcopali dignitate non ſe ſpoliauerint alterique ſedem non conceſſerint vtiliùs & ſanctiùs implendam? ad hunc ipſe ſenſum ea Chriſti Seruatoris verba refert. (Luc. 19. 23.) *Serue nequam, quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, vt ego veniens cum vſuris exegiſſem illam: ideſt depoſuiſſes ad altare, quod ferre non poteras. Dum enim tu ignauus negotiator denarium tenes, alterius locum, qui pecuniam duplicare poterat, occupaſti.*

His

His ni fallor, ea poſſunt accommodari, quibus indignatus Deus Sedeciam A Paleſtinæ Regem apud Ezechielem verberauit: *Hæc dicit Dominus Aufer cydarim, tolle coronam*; Coronam ideſt Thiaram miſer excute, quæ tuâ in fronte vileſcit, ſedem relinque alteri dignius occupandam: lituum alteri concede, quo diuinus grex negligentiâ tuâ perdendus cuſtodiâ alienâ ſeruetur. Ezech. 21. 26.

Cùm nocte quadam militares excubias inuiſens illuſtris Epaminondas laureatus Thebanorum ductor, ex ijs aliquam inueniret altè ſoparatam, pugione extracto eam illicò vulnere læthali confecit, illud pronuncians: *Qualem reperi, talem reliqui*. Euennius item, cui gregis ſui cuſtodiam Apollo commiſerat, cum in eo ſeruando dormitans ouem luporum ferociâ deuoratam perdidiſſet, in ſomni pœnam effoſſis populi ſæuitie oculis, æternùm viuens obdormiuit: ſpeculatorem ſimul, & Paſtorem agit Epiſcopus, non Apollinei gregis, at Dominici, non lapideæ vrbis, at ſpiritualis. An non igitur Diuini ſupplicij fulmine confodietur, ſi in ſuo grege cuſtodiendo, ſi in vrbe tam pretioſa ſeruanda, ſomno luctuoſo B correptus inertiſſimè obdormierit? qui clauſis oculis ſuo miniſterio explendo cœcutiuit, ſtygijs tenebris inuolutus æternùm cæcutiet. Quid vnquam hoc excogitari infœlicius poſſit? Quoniam autem in me ſolum (cæteri enim Deo fauente hac inſtitutione non indigent) hæc aliaque huiuſmodi admonita cadere poſſunt, illud mihi ſemper cordi inhærebit, quo Diuinus Spiritus Paſtores omnes venuſtis metaphoris deſignatos informauit. *Fili ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs ſermonibus. Fac ego quod dico fili mi, & temetipſum libera, quia incidiſti in manu proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, nec dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Eruere quaſi de mula, de manu, & quaſi auis de manu aucupis. Vade ad formicam ò piger, & conſidera vias eius, & diſce Sapientiam.* Io. Firmia. l. 3. ſtratag. c. 12. Herodot. 19.

C De mercedis excellentiâ, quâ probati Epiſcopi erunt cumulandi. Cap. LXIX.

CVM vniuerſo huic operi exordium dederit Epiſcopalis muneris amplitudo, iure merito decet, ut meriti excellentia, & præmij magnitudo, quâ decorabitur, totum tandem opus abſoluat. Quòd ſi negligentium Epiſcoporum deſidiam, & ignauiam incommodis, & periculis, quibus obijcitur, excutere pro noſtrâ imbecillitate contendimus, æquum pariter eſt, vt ad diligentiam omnem adhibendam æternæ beatitatis aſpectu eos roboremus, & illarum lætitiâ vocum, quibus excipiendi à Deo in cæleſti Regia erunt, eorum D animos impleamus. *Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui*: nihil enim validius humanos animos ad quemcumque laborem extimulat, quàm propoſiti præmij magnitudo. *Præmijs magnorum virorum animi excitantur*. Matth. 25. 21. An. Ferro. 11.

Iam verò ſi meritum reſpiciamus, iure merito ſacri Præſules ijs à Diuo Nazianzeno comparantur, qui procelloſum pelagus enauigant: Aſcetas verò, & Religioſos viros ijs, qui continenti immorantur; ſecuriores quidem hi ſunt, at quò minus procellis obiecti, eò minus mercium lucro faciendo diſpoſiti: cum fluctibus ventorumque ferociâ illi quidem colluctantur, ſed quo periculoſior via eſt, eò amplior acquirendarum opum ſpes eis affulget; hoc Hyerarchis potiſſimum eſt, *ob ingentes quæſtus graue diuturnumque periculum ſubire*. Quò ſe magis inter regiminis moleſtias Epiſcopi immiſcent, eò ſi curſus proſperè dirigatur, maiora & ditiora ſunt lucra: ſibi tantum, ſuæque virtuti religioſi viri viuunt; populis Præſules perficiendis vacant: quamobrem longè horum gradus illorum ordine perfectior eſt, Deoque gratior; cum lex potiſſima ſit, vt vniuerſali commodo D. Grego. Naz. apolo.

modo

D.Chriſoſt. l 6. de ſacerd. modo priuatum ſit poſthabendum; egregiè igitur Diuus Chryſoſtomus; *ſi talem mihi adducas monachum, qualis (vt ſecundum exaggerationem dicam) Elias fuit, non tamen illi comparandus eſt, qui traditus populis, & multorum peccata ferre compulſus, immobilis perſeuerat, et fortis*: optabile quidem eſt, pacis tempore Principi famulari, ſed longè laudabilius inter bellorum tumultus, pugnarumque diſcrimina eidem militare; ſupplicijs vltroneis corpus affligare gratum quidem Deo eſt, ſed longè gratius mentem euris, & moleſtijs cruciare, eoſque exarmare, quos vitiorum ſeditio, & ſcelerum furor in Numen ipſum obarmat; eundem rurſus audi Chryſoſtomum. *Si quis mihi daret optionem, vbi mallem paſcere, in officio Sacerdotali, an in ſolitudine Monachorum, ſine comparatione eligerem illud, quod prius dixi. Si quis cum benè adminiſtrato Sacerdotio illius propoſiti, ſcilicet monachalis, ſudores conferat, tantùm eos diſtare reperies, quantùm inter priuatum diſtat, & Regem*. A

Elegantior quidem, & venuſtior eorum, qui cæleſtium contemplationi vacant Rachel eſt, quàm Epiſcoporum Lia; hæc tamen fœcunda eſt, illa verò ſterileſcit: ſuauius quidem, & tranquillius cum Magdalenâ ſedes, at vtilius, & & copioſius cum Marthâ operaris; dum enim, vt alienæ vtilitati labores, diuinę contemplationis quietem omittis, lucraris, tibique ſimul, & alijs vtili labore diſcedis; fidem his facit Diuus Proſper. *Qui pro multis occupatur, vt alijs proficiat ac Deo vacet, profectus illorum, eius fructus eſt, et qui ſollicitudines omnium portat, in ipſis proficientibus proficit, & gloria illorum gloria eius eſt*. B

D Proſp. de vit. con. temp. c. 16.

Si quæ religioſæ leges ſtatuerint, fideliter exequantur Aſcetæ, Dei quidem ſerui ſunt: Dei ſunt vicarij, & coadiutores Epiſcopi, ſi ſuum ritè munus exerceant; quàm benè vix orbi natus Saluator Chriſtus hæc approbauit? primi enim, quos ad ſui cognitionem, & cultum aduocaſſet, non vtique Purpurati Reges Sabeæ fuerunt, licet opes, & munera ſecum afferrent, ſed Paſtores fuere ſuum gregem cuſtodientes; non Principis, at Paſtoris nomen, & munus Chriſtus affectat; Brunoni viro Sanctiſſimo hæc debes: *Natiuitas eius primum paſtoribus nunciata eſt; decebat enim, vt omnes eiuſdem officij ipſi primo venienti occurrerent*. C

D.Bruno.

Quàm prope immenſum, & exundans eorum meritum eſt, qui in erigendis ad Diuini cultum nominis ſacris ædibus ſuas opes vireſque ſuas impendunt? Quæ tamen comparatio poteſt inſtitui inter lapidea templa, & populorum animas, quę ſpiritalia Dei templa ſunt, tantique pretij, vt earum ſingulis celeberrimam Hieroſolimitani Templi molem Deus ipſe poſthabeat. *Vnicum templum diruit Deus Hieroſolymis, & innumerabilia erexit illo longè venerabiliora: vos inquit, templum eſtis Dei viuentis*. Sic Chryſoſtomus.

DChryſoſt. or. 2. contra Iud. tom 5. 1. Cor. 6. 16

Quàm ingenti meritorum affluentiâ ille cumulatur, qui ſuas pauperibus opes manu pietatis elargitur: tam enixè eas Chriſtus diligit, vt eas ipſe Chriſtus è pauperum manu teſtetur excipere; verùm longè Deo gratius opus eſt animarum ſaluti ſtudere; ex his vna, quæ Dæmonis manu erepta Deo conditori reddatur, vniuerſis è toto orbe collectis opibus, & in pauperum ſubſidium erogatis antecellit; miraris & hæres? Do Chryſoſtomum: *nam etiamſi pecuniæ vim immenſam dinumerauerit aliquis, nihil ſimile præſtiterit ei, quod præſtat is, qui ſeruat animam. Hæc eſt maior eleemoſyna, quàm decem millia talentorum, quàm hic mundus vniuerſus, quantus vndique patet oculis*. Si quidem homo eſt toto mundo pretioſior, huius enim cauſa, & cælum, & terra, & mare, & ſol, & ſtellæ conditæ ſunt. D

D.Chriſoſt. vbi ſup.

Quin, cùm Epiſcopale munus Crux quædam ſit, continuo grauique onere Epiſcopi terga fatigans, pręcipuè dum in praeduri populi vitia, Principumque obſtantium vires pugnandum eſt, an non quandam martyrij ſpecem refert, & ipſorum, martyrum patientiã, & fidem exuperat? exaggeratè forſan pronuntiata ſi exiſtimes, ſuo calculo Chyſoſtomus roboret, qui e a Apoſtoli verba perpendens, quibus de obſeruantiâ Epiſcopis habenda ſubditos admonet, *Ipſi enim peruigilant animabus veſtris tanquam rationem reddituri*, voce illâ *peruigilant* ingentes curas moleſtiaſque deſignati docens ſubdit. *Bonus enim Paſtor, et talis qualem Chriſtus vult, cum innumeris componi poteſt martyribus: ſi quidem martyr ſemel propter ipſum moritur: hic verò millies propter gregem, ſi modo talis ſit Paſtor, qualem eſſe oportet*.

D. Chriſoſt. hom. 9. in ep ad Rom. in ſua moral.

S. I.

Digitized by Google

§. I.

A CVM igitur ad meriti menſuram ſe merces accommodet, immenſa propemodum hæc erit iuxtâ illius magnitudinem. Ex his aliqua in Tertiæ huius Partis Quinto Capite delibauimus; pleniori iam oratione cuncta placet afferre. quàm optimè de Epiſcopali munere ait Diuus Nazianzeuus, *quod eſt curarum ſimul, & coronarum ſocietas*: cui conſonat Diuus Auguſtinus,qui labores, vigilias, diſcrimina hinc enumerans, & præmium illinc expendens, quo coronanda æternùm erant,ad Valerianum,quem ſuæ Hipponenſis Eccleſiæ Coadiutorem renunciauerat, ſcribens ait: *Nihil eſt in hac vitâ, & maximè hoc tempore difficilius, laborioſius, periculoſius Epiſcopi officio; ſed apud Deum nihil beatius, ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator iubet.*

Sup.c.5.§3 D.Gregor. Naz or.2. D.Aug.ep. 244. c. ante omnia 40.

Maxima primùm ea merces eſt, quâ viuentes adhuc donantur Antiſtites. Deus immortalis! an non merces magna omnibus videatur in populorum ſalute comparandâ, ſe Chriſto eidem aſſociare? eiuſmodi gregem ſeruare, cuius B paſtor Deus ipſe vocatur? eam excolere vineam quam ſuó labore exercuit, ſuoq; ſudore irrigauit cæleſtis agricola? hinc operarij illi, qui Patrem familias obiurgarunt, eò quòd,cùm per totam diem in vineæ cultu elaboraſſent, eadem mercede donati fuerint,ac ij, qui vnam tantùm horam in eodem labore impenderunt, correpti meritò fuere, eò quia labor ipſe maior in re diuina præſtitus maioris mercedis loco habendus ſit; *Hoc ipſum amplius laborare, ampliori loco mercedis habendum eſt*: ità Nazianzenus: moleſtiæ, angores, diſcrimina ipſa præmij pars ſunt, quod Apoſtolis Chriſtus ſpopondit. *Nunc in tempore hoc cum perſecutionibus.* hoc ſanè tantum & tam pretioſum D. Ambroſio viſum fuit, vt fœlicitas ipſa in eo habeatur: *Habet ergo in ſe remunerationem ſuam qui ſequitur Ieſum,& in ſuo affectu præmium: etiam ſi dura ſuſtineat,beatus eſt ſuis moribus,beatus ipſis periculis.* Sic ille.

DGregor. Naz. or.40 Marc. 10. 30. DAmbr. l. Iacob. c.7.

Hinc ad Theonium Epiſcopum ſcribens Diuus Iſidorus Peluſiota, peruenuſtâ dicendi forma hoc idem exprimens, ſuo magiſtro Chryſoſtomo videtur adhæſiſ- C ſe. *Nam ſi verè ſtudio virtutis, atque amore tenereris, ſcires profectò etiam ſubmota mercede, & coronam, & decus, & ornamentum eſſe, ac mercedem in ſe ipſam habere.* Quapropter ad Corinthyos ſcribens Diuus Paulus ait, quòd è tam laborioſo ſtudio, quo licet abſens eorum vineam excolebat, nullam aliam ipſe mercedem vnquam exegiſſet, quàm ipſum eundem laborem. *Quæ eſt ergo merces mea? vt euangelium prædicans, ſine ſumptu ponam euangelium.*

D.Iſid. Peluſ. l.1.ep. 184.idem in ſubſtit. D.Chriſoſ. in pſ 3. 1Cor.6.18

Maximo erunt hæc ſolatio Epiſcopis illis, qui tenui cenſu à regimine ſacro donantur: nec enim mercenarij loco militis habentur à Deo, ſed ex ijs cenſentur, qui tanquam honorarij bellatores ei famulantur; ſic victoriæ præmium Abrahæ à Sodomæ Rege oblatum ipſe reiecit; è Diui Ambroſij ſententiâ, *plurimum refert vtrum pecuniæ, an gloriæ ſpe dimicaueris,alter mercenarij loco ducitur, alter dignus habetur conſeruatoris gloria.*

DAmb. l.1 de Abrahan.c.3.

Alterum hîc præmium mihi manet explicandum, quod in eo verſatur, vt dum D ſubiectis populis Epiſcopi conſulunt, quæ in illos effundunt beneficia, refluent in ſe ipſos;compendiaria ad virtutis poſſeſſionem via hæc eſt,ſi nempe alienæ virtuti ſtudueris; fieri enim nequaquam poteſt,vt qui flammas ad alios accendendos tractat, ipſe frigeſcat,& turpi quiete obrutus iaceat, qui ad curſum alios vrgeat.

Verum, vt è temporanea ad æternam mercedem, & è terris ad Cælum gradum faciamus, quæ vnquam eloquentiæ copia, aut ingenij vis eam aſſequi poterit æternæ gloriæ beatitatem, quâ eos bonitas Diuina donabit, qui in populorum commoda, & ſalutem ſuas animi corporiſque vires impenderunt? ſi ad vnam ouem recuperandam cælum ipſum, è quo tamen non abijt, Diuinus Paſtor dereliquit;ſi ad perquirenda deperditam hanc pretioſiſſimam gemmam,Chriſti corporati Diuinitas *accendit lucernam, & euertit totam domum*; ſi ad inæſtimabile hoc margaritum poſſidendum, Diuinus ille mercator *dedit omnia ſua, & comparauit eam*; quâ nam remuneratione cumulabitur,cuius opere tam concupita,& pretioſa ipſi ſeruantur?

Matth.12. 11. Luc. 15. 8.

An non effuſiſſimè beneficus in eos Princeps ille eſſet, qui ſuum ærarium di-

uitijs ingentibus locupletaret, vel ſubactis prouincijs ſuum amplificaret imperium? benè eſt: dum animas Deo vel acquirit, vel ſeruat Epiſcopus, theſauros acquirit & ſeruat; è Diui enim Nazianzeni ſententiâ, *Deus nos pro ſuis diuitijs habet*, tot regna Deo ſubijcit, quot animas conuertit, in quibus regnum ipſe ſuum agnoſcit, *Regnum Dei intra vos eſt*: harum certè tantùm vna regnorum omnium maieſtati præcellit; quàm ſapienter Chryſoſtomus, *Nihil eſt quod animæ poſſit æquari, nec vniuerſus quidem mundus*: eas voces magnus idem orator expendens, quibus ter Petrum mundi Saluator percontatus fuit, *Simon Ioannis amas me? Si amas me paſce oues meas*, ait, non tantùm his anxiam animi curam ſignificari, quâ eius grex eſſet cuſtodiendus, ſed ingentem etiam & maximam indicari mercedem, quâ pij, probatique Paſtores erunt coronandi; hinc autem ſequitur, *copioſam atque ideò immenſam mercedem illum expectare, qui conſilium, curam, cogitationem, atque operam in ijs ſuam ponet, quæ quidem magno apud ſe in pretio, atque exiſtimatione Chriſtus eſſe voluit*. A

D. Gregor. Naz ho. 2. de pace.

Luc. 17. 21.

D. Chriſoſ. ho. 3. in 1. ad Cor.

Ioan. 21.

D. Chr l. 1. de ſacerd.

Illuſtrius hoc ipſum diuinus Magiſter patefecit, cum ſciſcitanti Petro reſpondens ait, *Quis putas eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram?* adamuſſim hic Epiſcopi munus exprimitur, iuxtà Sanctorum Patrum, & Diui potiſſimum Hilarij mentem, cuius iſta verba ſunt: *Quanquam in commune non indefeſſam vigilantiæ curam adhortetur, ſpecialem tamen populi principibus, id eſt Epiſcopis, in expectatione, aduentuque ſuo ſollicitudinem mandat. Hunc enim ſeruum fidelem, atque prudentem præpoſitum familiæ ſignificat, commoda, atque vtilitates commiſſi ſibi populi curantem*: Quânam igitur mercede laborans Epiſcopus erit donandus? *Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum*; fidem ſuam ſpondet Deus, & ſacramento ſe obſtringit, ad omnia ei ſua bona elargienda, hoc eſt, vt Origenes explicat, *congregabit cum Chriſto, cui omnia Pater tradidit*. B

Luc. 12. 41. Matt. 24. 45

D. Hilar. in Matth. c. 26 in fin.

Duplicia Dei bona ſunt; exteriora ſcilicet, quæ in creatis rebus verſantur, & interiora, quæ in Deo ipſo inueniuntur, Sapientia nempè, Bonitas, Potentia, aliæque diuinæ Maieſtatis dotes & ornamenta: vtraque Deus pijs Epiſcopis impertiet, adeò vt non ipſa tantùm poſſeſſuri ſint bona, quæ extrà Deum ſunt, ſed illa pariter, quæ Deus ipſe complectitur, vt ſimul cum ipſo Deo eorum poſſeſſione beetur: ſi autem è luctâ cum Angelo habita Iſrael Iacob appellatus fuit, *hoc eſt dominans Dei*; multò dignius Iſraelis nomine pij compellabuntur Antiſtites, hoc eſt ipſius Vniuerſi dominantis dominantes. C

Geneſ. c. 28

In melleo fauo deſignatur hæc gloria, quem præ omnibus dulciſſimum Diuus Paulinus Nolanus Antiſtes iam cælo donatus manu gerens deguſtandum dedit Neapolitano Hierarchæ Ioanni, vt eum ad eiuſdem fruitionem alliceret. Corona hæc eſt, quam radioſis vndique gemmis redimitam Salomonis ore Deus Epiſcopis poſt peractum huius vitæ ſtadium ſpopondit, *Diligenter agnoſce vultum decoris tui, ſuoſque greges conſidera: non enim habebis iugiter poteſtatem, ſed corona tribuetur in generatione, & generationem*; quæ rurſus ijs verbis confirmauit Apoſtolorum anteſignanus Petrus. *Paſcite, qui in vobis eſt gregem Dei, prouidentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundum Deum, non turpis lucri gratia, ſed voluntariè. Et cum apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam*. D

Sur. tom 3. in vita S. Paulini c. 8

Prou. 27.

1. Petr. & deinceps.

Regalis hæc excellentia eſt, ad quam efferendi ſunt, qui tum exemplo, tùm verbo populorum animos excoluerint, *hic magnus vocabitur in regno Cælorum*: nec enim tantum Præſules ea qua Chriſti fideles donabuntur mercede, ſed ſingulari quadam, & illuſtriori gloriæ dote diteſcent, qualis eos decet, qui fideliter & laborioſè Dominicum gregem cuſtodierint. *Vt æterna præmia habeant tùm pro ſua vita, tùm pro gregis cuſtodia*.

Matth. 5. 19

Raban. in c. 24. Matth

Satis hoc in Diuo Amando Traiectenſi Hierarcha Deus indicauit; hic enim ſtatim ac ſanctam vitam morte peregit, Diuo Aldegundo ſpectandum ſe dedit cæleſtis beatitatis diademate irradiatum, ingentique fulgentium animarum numero ſtipatum, quas ipſe laboribus & vocibus ſuis per arctam virtutis viam ad Cælum adduxerat. Quænam Regia vel Cæſarea corona, cæleſti hoc diademate pulchrior & pretioſior ſcintillauit? non ſanè, ni fallor, errauerim, ſi dixerim

Sur. 6. febr.

hæc

hæc illa diademata eſſe, quibus vigintiquatuor ſeniores, qui Antiſtitum inſtar A ad diuinitatis ſolium Pontificijs indumentis ornati adſtant, præcinguntur. *Et in circuitu ſedis ſedilia viginti quatuor, & ſuper thronos viginti quatuor ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & in capitibus eorum corona aurea*: (Apocal. 4.) hi pariter auguſtam nominis Maieſtatem adorantes, de collatâ eis ſacrâ dignitate obſequium ſimul & gratias exhibebant: *Adorabant viuentē in ſecula ſeculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, &c. feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſacerdotes.* (Apoc. 4. & c. 59.)

Quòd ſi Theologorum ſuffragio decem in orbes Empyrei ſedes diſtinguitur, & in alios rurſus orbiculos decem illi maiores orbes ſecernuntur, quàm excelſa reliquiſque ſublimior Epiſcoporum ſedes erit, quos Deus vt Imperij ſui magnates, ſuæque aulæ infulatos Senatores coram ſe recipit & adſcribit?

Ad poſteritatis documentum ſimul & ſolatium hæc Danielis voce Deus olim promiſerat: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates*: (Daniel. 12. 2.) vbi tres beatitatis gradus excellentiâ diſpares doctis à viris exprimuntur: B pij enim viri ſed indocti cæruleo orbe, pij ſimul & docti firmamenti ſplendore deſignantur; ſed qui tùm pietate, tùm doctrinâ ad aliorum vtilitatem laborauerint, ſtellarum inſtar ſupremâ radiantes in ſede coruſcabunt; meritò enim ſtellis ij comparantur, qui populos ad Dei cultum attrahentes, ſtellam illam æmulantur, cuius ſtudio ad diuini pueri cunas adorandas Magi Reges accurrerunt.

§. II.

SPecioſiſſimo huic diademati, Aquinate docente, ſupremi Sacerdotij laureola ſuperaddetur, quæ in gaudio quodam & adiunctâ voluptate verſatur (D. Thom. in ſupplem. q. 96. ar. 1. 1. corp.) eo præſertim titulo affluente, quòd ſcilicet ab æterno interitu populos ſeruatos cæleſti beatitati donauerit.

Nulla inquam pretioſior & lucidior è contextis coronis ea fuit, quam Ciuicam C dixere Romani, iiſque largiebantur, qui Romanum aliquem Ciuem imminente à morte ſeruauerant: ſuam alacres vitam vulneribus obiectabant, ſuum hilares ſanguinem effundebant, vt fronti ſuæ gramineam hanc Coronam gemmeâ qualibet pretioſiorem compararent. Quantò igitur illuſtrior, quantò ſpecioſior ea corona fuerit, quam non ex vno tantùm ſed pluribus, non è breui, ſed immortali morte ſeruatis ſibi præcinget Antiſtes? Ità ſanè eſt, ait Diuus Gregorius. *Si magna mercedis eſt à morte eripere carnem, quamquam morituram; quanti eſt meriti animam liberare in cæleſti patria ſine fine victuram?*

Verum hæc mihi ſcribenti quantus erubeſcendi campus reſeratur, cùm longè adeò ab huius ſpe præcingendæ coronæ diſcedam; nec enim Epiſcopis adſcripta merces, donanda ijs eſt, qui nomen tantùm gerunt, ſed munus non implent Epiſcopi. Dum tot ſanctorum Antiſtitum, qui Eugubinæ huic Eccleſiæ præfuerunt, nomen veneror, & meditor beatitatem, Neantho me comparandum D arbitror, qui cum Orphei prædulcem, & admirandam Lyram hæreditatis ſibi traditę titulo ſuſcepiſſet, tam inepto & inconcinno motu fides eius pulſabat, vt ad earum ſonitum non traheret feras, ſed ipſam canum lenitatem exaſperans, eorum rabiem adeò excitauerit, vt ferociſſimo morſu laceratus obierit; E vero animi ſenſu mihi ea pronuncianda ſunt, quæ humillimus Gregorius de ſe exarauit. *Cum igitur tot Paſtores cum gregibus ſuis ante æterni Paſtoris oculos venerint, nos miſeri quid dicturi ſumus, qui ad Dominum noſtrum poſt negocium vacui redimus, qui* (D. Gregor. hom 17. in Euang.) *paſtorum nomen habuimus, & oues quas ex nutrimento noſtro debeamus oſtendere, non habemus? hic Paſtores vocati ſumus, & ibi gregem non ducimus.*

Mi amantiſſime Deus. *Qui dabit mihi pennas ſicuti columbæ, & volabo, & requieſcam?* (Pſal. 54. 7.) Quando nam is fuerim, vt abiecta hæc dedignatus cælo totus adhæream? Quando nam Diuino amori me totum immolauerim, iiſque alliciar muneribus, quæ mihi Deus amantiſſimus liberali munere præparauit? Quò anima raperis, quò te ſæculi pompa diſtrahit? è caducâ, & paupere mundi manu quid optas, quid ſperas? Præ lucis excellentiâ, quæ illuſtris æternùm indueris, cali-

gant & denigreſcunt omnia, quæ tibi mundus exhibet, purpuratum, & principatuum ornamenta! Quin, ſi ex ipſis Solis ſplendoribus intexenda tibi corona A eſſet, quàm vilis, & tenuis hæc eſſet, ſi cum eâ conferatur, qua pij Epiſcopi Dei manu donabuntur.

Geneſ. 14.

D. Amb. de Abraham. c. 3.

Quæ Sodomorum Rex victori Abrahæ præmia præparauerat, generoſus Abraham reiecit, vt potè longè minora ijs, quibus à Deo tantùm ipſe diteſcere cupiebat; hinc protinus ea retulit à Deo, *Ego protector tuus, & merces tua magna nimis*; caducis, & fluxis bonis immortalia æternaque præpoſuit, Deoq; vni alia cuncta poſthabuit; *Quoniam ſibi mercedem ab homine non quæſiuit, à Deo accepit*: ſic Ambroſius. Quanta autem, quàm excellens, quàm augusta merces hæc fuit? quid illa excogitari nedum inueniri grandius vnqnam poteſt? ipſimet Deo, ad cuius aſpectum tota hæc vniuerſi moles athomi inſtar eſt, viſa fuit, & dicta *magna nimis*, an non audax ego fuerim, ſi in eâ longius explicandâ voluerim immorari.

Ad eiuſdem aſpectum Regios faſces, diadema Regium repulit Moyſes, & Pharaonis induendam purpuram Aegyptique theſauros calcauit. *Aſpiciebat* B *enim in remuneratorem*.

Pſal. 52. 27

Ad maxima quæque dignitatis humanæ faſtigia peruenerat Dauid, innumeros ſibi populos pace ſibi, & bello ſubegerat; clariſſimum vndique eius nomen reſonabat, omniaque abundè ea poſsidebat, quibus vſque ad voluptatem, & delicias frueretur; nihili tamen tanta hęc blandientis fortunæ dona ipſe faciebat, eam contemplatus mercedem, quæ cæleſti in aula ipſi affulgebat: hinc ea vocum dulcedo; *Quid enim mihi eſt in cælo; & à te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*. Vnum, & hoc præmium vir admirandi ſemper nominis Auguſtinus intendit; licet enim aliàs ad opum, ad deliciarum, ad famæ incrementa totus erectus animo velificaretur, ſuoque anguſtam nomini ducens Africæ regionem, ad maiorem gloriam aucupandam in Italiam tranſmigraret, Romæque tanquam in orbis, & vrbis miraculo ſpectandum ſe daret, è cæleſtium contemplatione ſapientior factus, vni tantùm Cælo, vni Deo poſsidendo tota animi contentione vacauit, nec aliam in tot effuſis in regimine ſacro C ſudoribus, è tanto laborum Oceano enauigato, mercedem anhelauit, præter Deum; do eius verba Diuinò quodam ſtylo exarata. *Auge deſiderium, & da quod peto; quoniam ſi cuncta quæ feciſti mihi dederis non ſufficit ſeruo tuo, niſi te ipſum dederis. Da ergò te ipſum mihi Deus meus, redde te mihi*.

D. Auguſt. Solil. c. 3.

Veſtigijs Auguſtini quàm ſapienter Aquinas Magiſter adhæſit; cúm enim de ſuis laboribus in tàm elaboratis voluminibus expoliendis exantlatis quæcumque illi merces à Deo exhiberetur, *Benè ſcripſiſti de me Thoma, quam ergò mercedem habebis*: Midæ theſauris, Xerxis imperio, Cyri famâ, Salomonis delicijs reiectis, vnum tantùm ſibi mercedis loco Deum ardentiſsimè poſtulauit. *Non aliam niſi te Domine*.

D Atanaſ ep. ad Epiſc. ad Diœceſ ſuas proficiſcens.

Hoc igitur & nos Reuerendiſsimi Præſules exoptemus, & intendamus præmium, ipſiſque Dei theſauris poſthabitis, Deum tantùm votis ardentiſſimis amplectamur; ſapientiſſimum illud, & ſimul Diui Athanaſij formidandum D acroama noſtris animis ſtylo nunquam delebili inſcribamus, quo ad ſuæ metropoleos ſuffraganeos ſcribens pios ſimul, & prauos Antiſtites informans futura vtriuſque euenta cæleſti lumine imbutus auguratur. *Paſtores, qui Dei præcepta vel propter reuerentiam, & metum, vel propter charitatem animo ſeruauerint ad dextram poſiti incredibili ſplendore fulgebunt*: *qui verò nòn ſeruarint ad ſiniſtram erunt ad omne genus cruciatuum damnati; & quod eſt omnium intolerabiliſſimum, atque acerbiſſimum, procul à conſpectu Dei eiecti, & perpetuo conſcientiæ morſu agitati; rurſus verò qui munere paſtorali rectè defuncti fuerint, coram Angelis, & hominibus laudabuntur, vt potè probi fideles, & prudentes, atque grati, quique ſal, & lumen fuerùnt hominibus, nihil quod vtile, atque commodum eſſet prætermittens, quod non verbis ſolis, ſed factis, & virtutes tradiderunt, & vitia expulerunt, cunctis præcipientes, vt declinarent à malo, & facerent bonum*.

FINIS TERTIAE PARTIS.

INDEX

INDEX RERVM NOTABILIVM.

A.

ACHABI delicto totus Hebræorum exercitus mulctatur. c. 20. pagina. 116.
Acceptio munerum captiuat libertatem Epiſcopi cap. 21. p. 37
Adagium Cleonis. c. 16. p. 84
Auiditas in Præfectis damnanda. cap. 16 pag. 85.
Agapitus Pontifex nimis credulus in damnando Epiſcopo. c. 26. p. 146
Angelis cur non datum regimen Religionis. c. 21. p. 120
Animarum zelus ſit magnus in Epiſcopo. cap. 5. p. 25
Artes ſuſurronum deſcribuntur. cap. 26. pag. 145.
Aures præbere obtrectatoribus pernicioſum in Epiſcopo. c. 26. p. 145. & 47.
Ageſilai mos cùm laudes vel vituperationes audiret. c. 26. p. 143
Alexandri Magni facinus ibid.

B.

BAſilius Magnus exemplum ſit Epiſcopalis fortitudinis. c. 29. p. 162
S. Bernardus ad Eugenium ſcribens docet eum tueri pauperes, & afflictos. cap. 37. p. 144
Blandiri genio Principum malorum magnum næfas in Epiſcopis. c. 23. p. 158
Bonifacium Regienſem Epiſcopum hortatur S. Gregorius ad concordiam cum alio. cap. 30. p. 137
Britius Turonenſis Antiſtes calumniarum tolerator perfectiſſimus. cap. 41. pag. 236.

C.

CAtonis ſententia de magiſtratibus qui reos non plectereat. c. 20. p. 115
Ciuitates acerbis iudicijs non corriguntur at vaſtantur. c 21. p. 121
Clementia nimia Heli Pontificium decus amiſit. c. 19. p. 110
Crimina citò punienda. c. 21. p. 122
Correctione potius quàm ſupplicio populi ſunt habendi ab Epiſcopo. c. 17 pag. 94.
Correctio erga magnos viros ſuauiter habenda. c. 18. p. 99
Correctio ſit ſecreta ſi peccatum ſecretum, publica, ſi publicum. c. 17. p. 102
Chriſti Domini exemplum in habendâ correctione. ibid.

D.

DAmna prouenientia ex abſolutione ſcelerum in fauorem Principum. c. 19. p. 109
Damna prouenientia ex abſentia Epiſcopi. c. 48. p. 248
Dictum S. Caroli de munerum reiectione. c. 16. p. 89
Dauid pro ſacrificio manſuetudinem animi offerebat Deo. c. 23. p. 131
Deus viuum exemplar obſeruantiæ ergà ſubditos. c. 9. p. 50
Deus Ezechiellis ore docuit Epiſcopos reſidentiam. c. 42. p. 245
Donator rapit non donat. c. 16. p. 90
Dicteria ab Epiſcopo toleranda. c. 39 pag. 221.

E.

EPiſcopi virtutes præcipuæ. cap. 16. pag. 83.
Epiſcopus ſit diligens contrà vitia. c. 18 pag. 97.
Epiſcoporum famuli ſint alieni à muneribus accipiendis. c. 16. p. 91
Epiſcopus inopes, & pauperes patrocinetur. c. 27. p. 149
Epiſcopus ne ſit acceptor perſonarum. cap. 34. p. 203
Exemplum S. Scripturæ contrà eos qui feſtinatè procedunt in reos. c. 24. p. 136
Exemplum Sanctiſſimi Antiſtitis de benignitate quà pauperes excipiebat. c. 8. pag. 47.
Excommunicatus teſtatur poſt excommunicationem habitam ſuas domeſticas res affligi. c. 39. p. 103

Excom-

Excommunicatio quæ, & quanta mala pariat: vide totum de excommunicationibus.

F.

FAma bona totis viribus ab Epiſcopo cuſtodienda. c. 3. p.20
Facies Cherubim ex vna parte humana, ex aliâ leonina quid ſignificaret. c.22 pag. 127.
Fides rardè adhibenda accuſatoribus. cap. 21. p.123
Feſtinatio in rebus ſtatuendis eſt cœca. cap. 24. p.135
Feſtinatio proxima errori eſt. ibid.
Fœminarum preces pro abſoluendis reis non ſunt audiendæ. c. 22. p.134
Fortitudo in Epiſcopo neceſſaria. c.28 pag. 153

G.

GErſon fortitudinem enumerat inter alia Epiſcopo neceſſatia. c. 25. pag. 153.
Gloria Epiſcopi obſcuratur ab acceptione munerum. c.21. p.87

H.

HEribertus Colonienſis Antiſtes quantam fortitudinem animi habuerit. c.41. p.232
Honores non illis ab antiquis dabantur qui precibus, & officijs illos ſibi comparabant. c.15. p.81

I.

IAcob bona ſua filijs impertiens quid diceret. c.13. p.69
Imperium leniter tractandum ab Epiſcopo. c. 22. p.125
Impunitas delictorum perniciosa etiam ipſis delinquentibus. c.20. p.113
Integritas Epiſcopo neceſſaria vt alios corrigere poſſit. c.17. p.97
Ioſias e zelo diuini cultus eruit templa profana. c.7. p.37
Ira effrænata aliquandò ab imprudentibus æſtimatur virtus. c.22. p.125
Iuſtitia clemens ſit. c. 22. p.126
Iuſtitia Epiſcopo maximè neceſſaria. c.11 pag. 57.

L.

LItuus Epiſcopalis differat à virgâ ſoriâ. c.21. p.120
Latratus canum hoc eſt calumniæ aſpernandæ ab Epiſcopo. c.39. p.127
Laurentius Iuſtinianus in calumnijs tolerandis exemplar abſolutiſſimum. c.41 pag. 239
Leonis Pontificis monitum ad Epiſcopum circà iracundiam. c.21. p.120

M.

MAnſuetudo præ alijs rebus Deo cariſſima. c.23 p.131
Medicus populorum eſt Epiſcopus. c.39 pag. 227.
Medicus in quo differat abhoſte. c. 18 pag. 104.
Moyſes exardet in violatores diuinæ legis. c. 7. p.39
Munerum mala ingentia. c.16. p.89
Munera reiecta à S.Hilarione. c.11. p.87 & plura ibi.

N.

NAbucdonoſor in belluam immutatus. c.21. p.121
Narciſsus Epiſcopus calumniarum tolerator perfectiſſimus. c.41. p.237
Nicetæ exemplum de non audiendis facilè obtrectatoribus. c.26. p.147

O.

OBligatio Epiſcopi in puniendis ſceleribus. c.20 p.113
Obtrectationibus alienis non attendendū. cap. 39. p.222
Odia, quæ in Epiſcopum ſurgunt è ſcelerum punitione, non æſtimanda. c.19 pag. 107.
Ordines Sacri non dandi pro muneribus. cap. 15. p.81

P.

PAtientia Epiſcopo neceſſaria. c.17 pag. 96.
Parentis cuiuſdam ſeueritas ergà filios. cap. 21. p.121
Patientia Epiſcopi luceat in audiendis facilè populis. c.8. p.45
Paſtores animarum exemplo Chriſti patientiſſimi eſſe debent. c.3. p.19

Pauli

Pauli exemplo hoc idem confirmatur. cap. 4. p.21
Plinius nimiam magis benignitatem quàm ſeueritatem probat. c.23.p.131
Pompeius præfeſtinatione in agendo cunctâ perdidit. c.24. p.136
Poteſtas Epiſcopi maxima. c.21. p.176
Populi quantâ benignitate admitterentur à Card. Albergato. c.8. p.47
Princeps ſæculares ſint concordes cum Epiſcopo. c. 30. p.167

R.

Reus non debet percuti manu Epiſcopi. c.21. p.120
Recidiui validiùs puniendi. c.21. p.122
Regimen populorum eſt ars artium. c.22 pag. 126.
Ruperti Abb. ſententia de manſuetudine cap. 23. p.131

S.

Salus noſtra confirmatur in calumnijs. c.40. p.234
Samuelis egregium facinus. c.16. p.35
Sermones mendaces ab Epiſcopo fugiendi. c 39. p.219
Simplicitas Columbæ in Epiſcopo. c. 10 pag. 35.
Simulatio in loquendo abſit ab Epiſcopo cap. 10. p.54
Semiramidis ingenioſum inuentum. c.21 pag. 121.
Seueritas in corrigendo benignitati ſuccedat. cap. 18. p.100
Sacerdotes ſpoliabantur ſacerdotio, niſi proficerent emendati. c.10. p.106
Supplicii à Deo Moyſi illatum ex nimiâ benignitate in corrigendis vitiis. c.18 pag. 100.
Suppliciorum grauitas reſpondeat grauitati peccatorum. c.21. p.122
Subditi honorandi ab Epiſcopo. c.9. p.48

T.

Tatiani Epiſcopi Epiſcopi mira fortitudo. c.29. p.16
Templum Veſtæ flammis deuoratur. c.7 pag. 42.
Thomas Bozius exemplar fortitudinis Epiſcopalis. c.29. p.161

V.

Veſpaſianus moritur inter negotia. cap. 8. p.45
Virga, & Manna ſeruata in Arca quid ſignificet. c.12. p.123
Virga ferrea Epiſcopi quales partes habeat, & quid ſignificet. c.31. p.175
Vitia non eadem corectione ſunt ab Epiſcopo curanda. c. 18. p.99
Vitijs eò magis carere debemus, quò ſumus illuſtriores. c.19. p.106
Vitium non vitioſum Epiſcopus odio habeat. c.21. p.124
Virtus cum Principe ſæculari Epiſcopum conciliat. c.30. p.170
Vtilitas Reip. eſt, vt ſceleſti puniantur. cap. 19. p.111
Vulnera amoris infligenda ab Epiſcopis. cap. 22. p.126

Z.

Zelus Diuini Cultus quid in nobis operetur. c.7. p.33
Zelus Phinees quantus: c.7. p.39
Zelus D. Caroli quantus. c.7. p.41
De Zelo vide totum caput 5.6.7.

F I N I S.

RE-

Regeſtum Primæ Partis.

§ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll. Omnes ſunt duerniones.

Regeſtum Secundæ Partis.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr. Omnes ſunt duerniones, præter Qq quod eſt folium ſimpex, & Rr ternio:

Regeſtum Tertiæ Partis.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz Aaa Bbb Ccc Ddd. Omnes ſunt duerniones.

ROMÆ, M. DC. LXX:

Ex Typographia, & Sumptibus, Nicolai Angeli Tinaſſij.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google